A. XVI 1574/B/1
£0-10-6
aur
Z
C429

Hodgson

J. Cabbell

CÆLIUS
AURELIANUS
DE
MORBIS ACUTIS ET
CHRONICIS
AMSTELAEDAMI
Apud WETSTENIOS
cIↄ Iↄccix.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30539444

CAELII AURELIANI,

SICCENSIS,

Medici Vetuſti, Secta Methodici,

DE MORBIS ACUTIS & CHRONICIS

LIBRI VIII.

Soli ex omnium Methodicorum Scriptis ſuperſtites.

JO. CONRADUS AMMAN M.D.

recenſuit, emaculavit, notulasque adjecit.

Accedunt ſeorſim

THEOD. JANSS. ab ALMELOVEEN

in Caelium Aurelianum

NOTAE & ANIMADVERSIONES

tam propriae, quam quas ex Doctor. Viror. Lucubrationibus hinc inde collegit; ut & Ejusdem

LEXICON CAELIANUM.

Cum INDICIBUS *locupletiſſimis.*

AMSTELAEDAMI

Ex OFFICINA WETSTENIANA

cIↄ Iↄ cc ix.

38687

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VIRO CLARISSIMO

PETRO HOTTON

INTEGERRIMO DILIGENTIÆ

VETERUM MEDICORUM ÆSTIMATORI

MEDICINÆ ET BOTANICES

IN ACAD. LUGDUNO BATAVA PROFESS.

HOSCE

CÆLII AURELIANI

DE PASSIONIBUS CELERIBUS ET TARDIS

LIBROS

UT AFFECTUM

QUO IPSUM A MULTO IAM TEMPORE

IGNOTUS COLIT

PUBLICE TESTARETUR

D. D.

JOAN. CONRADUS AMMAN.

JO. CONRADUS AMMAN M. D.

LECTORI S.

MAximopere ſemper dolui, quod cum reliquæ artes & ſcientiæ ex parvis & obſcuris principiis pleræque ad non contemnendum perfectionis culmen adſcenderint, *Medicinæ* noſtræ, nec injuria, objiciatur, quod ab *Hippocratis* ævo non modo nihil promota, ſed horrendum in modum in deterius ſit lapſa. Hujus rei cauſæ plurimæ quidem poſſunt afferri, quæ fere ſoli *ignaviæ*, præpoſterorum judiciorum matri & nutrici natales debent. Verum enim vero tanti mali altiorem & univerſaliorem ſubeſſe cauſam ratio ſuadebat, quam tandem, diu circumſpectans, deprehendi eſſe *præpoſteram Methodum*, qua Medicina hactenus a plerisque admirabili conſenſu fuit exculta.

Tres ſunt modi aliquid cognoſcendi, *Intellectu* puro, idque ſumma cum evidentia: *Ratiociniis* ex phantaſiæ penu depromptis, quibus res vel veris vel fictis imaginibus menti ſiſtuntur: & denique *Senſibus*, quibus corporeæ qualitates earumque effectus percipiuntur. Evidens ergo eſt univerſas artes & ſcientias circa tres hoſce cognoſcendi modos debere verſari: & quoniam earum *objecta* vel ſunt mentalia, vel phanta-

taſtica, vel ſenſibilia, ipſarum diſciplinarum legitimam culturam & incrementum ex juſto uſu alicujus horum cognoſcendi modorum maxime dependere, reliquis ex aliqua parte in ſocietatem tractis. Sic enim Dei, Mentis ipſius, Juris naturalis, & in genere Veritatum univerſalium ſive axiomatum *cognitio* ſunt mentis puræ actiones: huc etiam ſpectant Matheſeos abſtractæ & ſinceræ partes, quarum tanta eſt certitudo, ut non modo ad experientiam nunquam provocetur, ſed ne quidem experiundo magna pars cognoſci poſſint. Quæ *ratiociniis* tantum & phantaſmatibus innituntur artes & ſcientiæ, vix pro earum abortibus habendæ, fere in reddendis rerum ſenſibus imperceptibilium rationibus ſunt occupatæ: inde ex principio tam lubrico tot in naturalibus, moralibus, imo & artificialibus ſunt notæ lites. *Hiſtoria Mundi partium*, earumque in ſe invicem effectuum, & in genere omnes ſcientiæ quarum objecta ſunt corpora eorumve qualitates, plane a ſenſibus dependent, & intempeſtivis ratiociniis & præmaturis hypotheſibus adeo corrumpuntur, ut etiam pleraque experimenta in ſenſum a natura alienum detorqueantur: rerum enim corporearum cognitio adeo eſt abſtruſa, ut licet mille eas ratiociniis & perſpicillis torqueas, intima earum ſtructura lateat, nec niſi ſuperficiem & effectuum quorundam φαινόμενα nobis oſtendant.

Sunt præterea & aliæ adhuc diſciplinæ, quæ quidem

dem circa corpora, vel potius circa aliquas eorum qualitates, ut motum, quantitatem, gravitatem, ſonos &c. præcipue verſantur, quoniam tamen earum provinciæ ob infinitam rerum varietatem ſunt nimis extenſæ, ratiociniis rebus ipſis innixis, & analogia naturæ familiari uti debent. Tales ſunt omnes *Matheſeos* mixtæ partes, ut Aſtronomia, Muſica, Mechanica, Optica: in primis autem Philoſophia naturalis, & ejus pars non ſpernenda *Medicina*. Et hi ſunt fixi rerum easque cognoſcendi modorum termini: quos ſi quis temere moverit, maximo artes circa eas verſantes detrimento afficiet, & Syſtemata condet, quæ a rerum natura & experientia redarguuntur. Nec minus peccant qui ſterilibus ſpeculationibus fulti de morbis eorumque natura & curandi methodo, præter experientiam & accuratas obſervationes judicare audent, quam qui in Mathematicis demonſtratione deſtitutus, mechanice palpando problema aliquod ſolvere tentaret.

Hanc ego præcipuam eſſe cauſam puto, quod Medicina noſtra tot ſæculis aſſidue mota, verum ne hilum fere promota fuerit. Cuivis enim attento patet eam totam verſari non tantum circa corpus humanum, quatenus ſanitatis & morborum capax eſt, ſed & quatenus alia corpora diverſis id modis afficiunt: & propterea ejus fundamenta eſſe ponenda infinitis *obſervationibus*, non temere & animo præjudiciis occupato,

ſed

ſed magna cura quantaque fieri poteſt ἀκριβείᾳ inſtitutis, antequam hypotheſis aliqua iis ſuperſtruatur. Cum autem communi fere conſenſu contrarium fiat, ita ut ab exiguo obſervationum numero quilibet Syſtema aliquod non modo fabricet, ſed univerſam pene naturam obtorto collo ei ſervire jubeat, quid mirum ſi magno conatu minus quam nihil efficiatur? Nam nefario hoc auſu etiam fidiſſimis obſervationibus, quas antiquorum quorundam Medicorum diligentiæ debemus, contradicitur, quæ & in dubium vocantur, imo ſi forte ſyſtemati alicui minus congruant, tanquam aniles fabulæ exploduntur.

Huic malo, licet jam adulto, maxima incrementa dedit *imaginaria* quædam *philoſophandi ratio*, non ita pridem ab inſigni Mathematico in naturæ ſcenam introducta, quæ Coloſſæis Facultatum & Qualitatum ſtatuis disjectis, imperceptibilium particularum imagunculas nobis exhibuit, & pleroſque adeo faſcinavit, ut jam ſusque deque habitis obſervationibus, in arte noſtra ſolis ratiunculis graſſentur, & tanquam Medicina puræ Matheſeos pars eſſet, omnia, ſi Diis placet, a priori demonſtrant: imo univerſam artem peſſum jam dediſſent, niſi doctiſſimi quidam nullumque laborem detrectantes Viri iis reſtitiſſent, tam ipſi ſolidis obſervationibus naturam conſulentes, quam veterum theſauros in lucem denuo protrahentes.

Horum ego veſtigia ſequens, φιλίατρε Lector, CÆ-

LIUM tibi ſiſto AURELIANUM, de Methodicorum ſecta Medicum, in paucorum quidem manibus verſantem, verum in enarranda morborum hiſtoria adeo diligentem ut palmam ſere omnibus præripiat. Hactenus fere latuit, imo ab anno CIↃ IↃ LXVII. quo *Rovillius* eum typis ſuis Lugduni excudit, nemo vel Medicus vel Typographus eum attigit, licet ab omnibus non modo legi digniſſimum, ſed peritam medici alicujus manum diu implorantem. Hanc ego *Rovillii* editionem, quantum quidem expedire videbatur, ſum ſecutus, in ſubſidium tamen adhibui elegantiſſimam illam *Colinæi*, in recenſendis *Celerum Paſſionum* libris: in *Tardarum* autem *Baſilienſem* Henrici Petri: utramque a Viro Clariſſ. *Theod. Janſon. ab Almeloveen*, pro inſigni ejus in litteras ſtudio, benigne conceſſam. Reliquas editiones lubens prætereo, utpote adeo ſibi non diſſimiles, ne erratis quidem exceptis, ut prima omnium ſequentium fuiſſe exemplar videatur: facileque crediderim ad unicum, & quidem ſatis mutilum & infinitis locis depravatum manuſcriptum codicem eas fuiſſe concinnatas: vix enim poſſibilis alioquin foret tantus codicum impreſſorum conſenſus. *Rovillius* quidem, plerorumque Typographorum more, in fronte ſuæ editionis habet, *ad fidem manuſcripti exemplaris caſtigati & annotationibus illuſtrati:* præterea paſſim in margine aliam lectionem citat. Verum enim vero quod promiſſorum

pri-

primum attinet, fateor ejus contextum alicubi a Colinæi & H. Petri lectione aliquantiſper recedere, adeo tamen raro, ut potius ex operarum incuria id factum videatur. Præterea, quo argumento maxime nitor, ne unum quidem hiatum ab eo completum videbis, cum tamen in de *Tardis Paſſionibus* libris plura capita ſint ἀκέφαλα, nec pauca alibi deſint, quorum ſaltem aliquid, ſi codice manuſcripto fuiſſet uſus, ſuppleviſſet. Quæ autem in margine hinc inde aliter ab aliis legi aſſerit, pro conjecturis potius habenda. Quod ſpectat ad *Annotationes*, eas quidam *Dalechampio* tribuunt, alii negant, forte quod adeo ſibi ſint diſſimiles. Ego non unius eas eſſe Viri plane credo: ſunt enim plurimæ, non tam mole quam pondere tales, ut vel eruditiſſimus eas pro ſuis lubenter agnoverit: aliæ autem adeo inſulſæ & ἀπροσδιόνυσοι, ut ſenſum Cælianum plane peſſundent. Præterea hæ Annotationes, quæ commodius in duas claſſes redigi poterant, verborum nimirum & rerum, penitus erant confuſæ, idemque aſteriſcus communis earum ad marginem erat index, ut non ſine tædio quærerentur.

Duo igitur in Auctore hoc recenſendo mihi ſumſi: *primo* ut lectionem, quantum quidem liceret, intactam ſinerem, & contextum ex tribus iſtis exemplaribus, demendo quid alicubi, alicubi addendo, in eam quam, codicis manu exarati penuria, res patie-

bantur integritatem reſtituerem. In *de Celeribus Paſſionibus* libris id liberaliori quidem, attamen ſuſpenſa admodum manu a me factum eſt, ut in contextu aliquid immutarem: poſtea cum id res fere ubique exigeret, timidior factus lectionem rarius tentavi, ſed ubi morbum ſubeſſe arbitrabar, conjecturam in marginem conjeci. *Alterum* quod propoſueram, erat annotationes in editione Rovilliana in ordinem redigere, inutiles expungere, novas ubi opus erat addere, & Græca, quæ fœde dilacerata & Latinis literis expreſſa erant, ubi a latino quidem ſermone eorum uſus abhorrebat, reſtituere, denique dictiones *Aureliano* peculiares, quæque Lectorem inadſuetum morari poſſent, quaſi paraphraſi quadam circumſcribere, & latina reddere. Ut verbo dicam, ſiſtitur tibi, Lector, *Cælius Aurelianus* quod ad lectionem multo caſtigatior, intellectu ob innumeras caſtigationes facilior, & explicitis materiæ medicæ obſoletis terminis immenſo jucundior.

Jam pauca de ipſo Opere præfatus, *praxin medicam Auctoris* & *Methodicorum* in genere delibabo. CÆLIO AURELIANO, qui ab aliis vocatur *Lucius Cælius Arianus*, patria fuit *Sicca*, teſte *Plinio* interioris Numidiæ urbs: quod licet non conſtaret, ejus tamen dictio ſeſquibarbara & ſemigræca aliquod ex Africa monſtrum proderet. Oratio quidem ejus inadſuetis nec facilis admodum eſt nec plana: ſucci tamen

bo-

bonique ſenſus plena, maſcula, ſale elegantiſſimo paſſim adſperſa, in reprehendendis veterum erroribus arguta, ubique ſublimis. Qua ætate *Cæl. Aurelianus* floruerit altum apud omnes ſilentium: aliquanto tamen *Galeno* fuiſſe ſuperiorem vix dubium; quomodo enim qui tot minorum gentium Græcos citavit, Galeni, ſi poſt eum vixiſſet, non meminerit? Quoniam autem *Themiſonis*, *Aſclepiadis*, aliorumque ſub Romanis Imperatoribus Medicorum mentionem facit, *Galeno* aut coævus, at ignotus, aut paulo prior fuiſſe videtur. *Sorani* non tantum ſedulus imitator ſtrenuusque propugnator fuit, ſed græcorum ejus interpretem ſe paſſim profitetur. Præterea veteres omnium Sectarum Medicos diligentiſſime perlegit, eoque nomine non parum ipſi debemus, quod plurimorum dogmata nullibi fere niſi in his *de Celeribus & Tardis Paſſionibus* libris extent. Scripſit, ut ipſe teſtatur, multa etiam alia, ut χειρουργούμενα, *Reſponſionum libros*, *Muliebrium paſſionum*, *Græcarum epiſtolarum ad Prætextatum*, *Adjutoriorum* item ſive *Medicaminum*: quæ tamen omnia temporum injuria interciderunt, parumque abfuit quin idem caſus unicum hoc Methodicæ medicinæ monumentum abripuiſſet.

Character *Cælio* proprius eſt, quod morborum Hiſtorias a capite ad calcem non tam deſcribat, quam vivis & ex ipſo naturæ ſinu ſumtis coloribus pingat, tantaque exactitudine tum morborum tum adhibendorum quo-

vis tempore remediorum articulos & momenta circumſcribat, ut parem vix habeat. Eſt præterea in excogitandis pro ægris commoditatibus, & evitandis in morborum complexione incommodis, ſtruendisque ubi opus eſt fallaciis, fere inimitabilis: τῆς vero ἀσφαλείας adeo ſtudioſus, ut aliquando in contrariam partem peccare videatur, præ timiditate, quæ totius ſectæ vitium fuit, generoſiora adhibere remedia non auſus.

Methodici ita dicebantur a *Methodo*, qua morbos omnes tam acutos quam chronicos, in ſumma quadam genera diſtribuebant, ad id inducti per κοινότητας quaſdam, ſive analogias, quas morbi eosque curandi modi ad ſe invicem habere ipſis, ex aſſiduis obſervationibus, videbantur. Juxta eos igitur *Medicina eſt methodus inveniendi morborum* κοινότητας, *quæ ſimul per ſe ſit evidens*. Hinc etiam definitiones utplurimum ſollicite evitabant, neque quid aſſererent, quod ſenſibus non pateret, earum vice deſcriptionibus quibuſdam utebantur. Præterea *loci affecti* cognitionem ſcrupuloſiorem, deque eo ratiocinia fere negligebant, non quod Anatomen ad indagandum partium uſum ſpernerent, ſed quoniam membris particularibus plerumque peculiariter ſuccurri non poſſe putabant: quare in pleriſque paſſionibus univerſum pene corpus curabant, habito aliquo reſpectu ad partem præcipue affectam. *Cauſas morborum* proximas Methodici ſe ignorare ingenue fatebantur. Ad *Humores* & *Spiritus*

vix

vix animum adjiciebant, morborum nidos in partibus ſolidis eſſe ſitos credentes, prout earum fibræ a naturali tono recederent, & vel nimis ſtrictæ eſſent, vel plus æquo relaxatæ. Proin univerſum morborum exercitum in duas phalanges deſcribebant, alios *Stricturæ*, alios *Solutionis* morbos appellantes: tertium quid in eadem corporis parte non agnoſcebant; eodem tamen vigente morbo aliam *ſtrictura*, aliam *ſolutione* laborare poſſe aſſerebant, ut cum Phreniticus ſimul corripitur Diarrhœa. Reviviſcit hodie hoc ſyſtema maxime in Italia, celeberrimos ibi Patronos nactum, qui bello opinionibus denunciato, & mechanices principiis divina quadam ſagacitate in Medicinam introductis, recentiorum id inventis & propriis obſervationibus egregie illuſtrarunt, Spartamque hanc, quod Deus bene vertat, quotidie adhuc ornant.

Methodici remedia utplurimum uſurpabant generalia, ſpecificis plane exploſis, quorum propugnatores *Cælius* ſalſe admodum irridet. Prima eorum cura erat cubiculum ejusque aërem & modum cubandi cuivis morbo convenientem eligere; tum cibum potumque, niſi iis plane abſtinendum cenſerent, præſcribebant, ſeduloque quo morbus vergeret obſervabant. *Remedia* generoſa raro intra primum triduum in uſum vocabant, ſed cruditatum in primis viis concoctionem expectabant, & interea eam partim jejunio, partim fricando, fovendo, ungendo promovebant. Secundo de-

mum

mum triduo, niſi admodum urgebat morbus, venam ſecabant, & cucurbitulas per totum fere corpus ſucceſſive applicabant, aliquando ſcarificatas, aliquando cum hirudinibus, aliquando ſiccas. Inter *generalia ſtricturam ſolventia* recenſebant Aërem calidum & lucidum, ſtragula mollia, collutiones oris aqua calida vel oleo dulci, jejunium, vigilias, unctiones, cataplaſmata & fomentationes ex emollientibus, ut & balnea ex eadem materia, cucurbitulas ſcarificatas, venæ ſectionem, geſtationem & motum in genere, clyſteres emollientes & vomitoria. Quæ *ſoluta* ſive nimis laxa *ſtringebant*, erant Aër frigidus & obſcurus, ſtragula duriora, collutiones oris aqua frigida cum aceto, acetum vel poſca cum ſpongia applicata, fotus frigidi ex ſuccis plantaginis, portulacæ, ſempervivi &c. *alimenta* ex hordei farina, lenticula, cydoneis, panis toſtus cum aceto, & ſimilia: ſomnus, quies, cucurbitulæ non ſcarificatæ. *Purgantia* fere nunquam admittebant niſi in Hydrope: *Diuretica* & *Sudorifera* exceptis paucis caſibus vix uſurpabant: rejiciebant etiam clyſteres acres, opiata, & venæ ſectionem ſub lingua & ad animi deliquium: adeo ſecuritati ſemper & ubique ſtudebant. In *tumoribus*, ita appellabant omnis generis inflammationes, adhibebant in principio mediocriter adſtringentia, in augmento & ſtatu mitigantia vel laxantia, in declinatione emollientia, in lenimento, id eſt cum morbus & ejus ſymptomata plane remiſerunt, fortificantia & recorporativa ſeu μετασυγκριτικὰ, ut & varii

varii generis *Cyclos* ſive regulas cyclicas, de quibus vide potiſſimum *lib.* 1. *Tard. Paſſ. cap.* 1. ubi de *Cephalæa* & ejus curatione *Cælius* agit. Ait ibi de recorporantium viribus in hunc modum: Ut vehementi motu corpus apertum deſpuat, ut ita dixerim, paſſionis carnem, qua depulſa naturalis & nova ſuccedat. Utinam hodiernis Medicis hæc *recorporatio*, ſeu habitus morboſi in ſanum mutatio, magis cordi eſſet: ſine ea enim morbi chronici vix ſunt ſine recidivæ metu curabiles. Contra ſudores nimios, quos ipſi diaphoreticos vocabant, corpori inſpergebant pulverem cretæ, aluminis, aliorumque adſtringentium.

Hæc ſunt, benevole Lector, quibus te inſtituti mei certiorem facere volui. Doleo ipſum me apographorum emendationi ob nimiam locorum diſtantiam præeſſe haud potuiſſe, multa inter emendandum additurus, aut detracturus, certe melius non nulla diſpoſiturus, quæque librorum lectio fervente prælo ſuppetitabat adjecturus. Si exemplum deſideres, en habes in ipſo limine, ubi Cælius citat dictum *Ipalli* cujusdam Pythagorici, quem deinde ex Diogene Laërtio inter legendum *Hippaſum* Philoſophum Pythagoricum eſſe deprehendi. Credas velim, editionem hanc, niſi eam Wetſtenius Pater, homo græce & latine egregie doctus, & in excudendis bonis Auctoribus nec labori nec ſumtibus parcens, ipſe curaſſet, e tanto locorum intervallo adornari vix potuiſſe. Vale.

Ex agro Trajectino ad Vectim ipſis
Id. Decembr. cIↃ IↃ CC VIII.

***

IN-

INDICULUS EDITIONUM CAELII AURELIANI.

1529. *Tardarum Paſſionum libri V.* Baſil. *apud. Henric-Petri in Fol.*

1533. *Acutarum Paſſionum libri III.* Pariſ. *apud Simonem Colinæum.* 8.

1547. *Tardarum Paſſionum libri V.* Venet. *apud Aldum, cum Medicis antiquis in Fol.*

1567. alio titulo 1569. *De Morbis Acutis libri III. & de Morbis Diuturnis libri V.* Lugduni *apud Guilielm. Rovillium.* 8.

DEDICATIO editionis Baſilienſis apud Henric. Petri 1529. in Fol.

Clariſſimo eidemque Doctiſſimo Viro PHILIPPO BUCHAMERO, Reverendiſſimi Domini D. Alberti Cardinalis, & Archiepiſcopi Moguntini Medico, Joannes Sichardus.

PRÆTER multas, easque nec obſcuras quidem, nec ita parvas ſummæ cum benevolentiæ, tum voluntatis erga me tuæ ſignificationes, Ornatiſſime Vir, cum non deſinas me apud ALBERTUM Reverendiſſimum Cardinalem, eundemque clementiſſimum principem patronum meum, & verbis quam poteſt fieri honorificentiſſimis cohoneſtare, & tuis ſubinde muneribus ornare, efficis plane ut quo me vertam neſciam: dum identidem diſpicio, qua in re ſi non beneficiorum in me tuorum cumulum, hoc ſaltem aſſequar, quod bona interdum nomina ſolent: ut

ut ſcilicet dum ſolvendo non ſum, vel ingenua debiti profeſſione non feram tacitum, quantum tibi viro inter eruditiſſimos optimo, inter optimos vero etiam eruditiſſimo debeam. Cui rei documento velim ſit hæc qualiſcunque inſcriptio. Neque enim memoria excidit, quam tu graviter vereque, ſi quis nos caſus in eum ſermonem adduxiſſet, queri ſoleres, nullam ſtudiorum partem æque noſtra tempeſtate jacere, ac eam ipſam quam olim cum maximis præſidiis, tum ſummis ingeniis excultam, niſi deus aliquis rebus humanis iniquior invidiſſet, non eſſet cur tanto negotio diſceremus, & experimenta per mortes, ut ille dicit, caperemus, impudentiſſimorum interim circulatorum perſonas induentes, qui cum diu nihil ſcire didicerimus, tandem audacia pro ſapientia uſi carnificinam quandam verius quam medicinam in vita communi exerceamus. Nam ſic fere comparatum eſt, ut quo quidque ad vitam mortalium plus adferat adjumenti, hoc capitalius obſit, ſi aut parum rite tractetur, aut alio quam inſtitutum eſt modo. Nunc quis ulla religione ad hoc opus accedit? aut quotus demum quisque ex ipſis fontibus haurit? Imo ut appertius dicam, quid hujus rei omnino reliquum eſt dignum lectu, quod non palam auſis cum negligentiæ, tum & inſcitiæ damnare? Niſi unum dicas *Hippocratem*, aut *Galenum* ex Græcis, Latinis vero Corn. *Celſum* & *Plinium*. Quos tamen ſic legunt plerique tanquam plus allaturos momenti eloquentiæ ſtudioſo, quam ei qui ſit rei medicæ deſtinatus. In *Plinio* vero audent etiam nihil diſſimulantes in ore habere tragicum illud: *ô Cœlum, ô Terra.* Cum quibus non admodum contenderim, qui repertis frugibus malint tamen cum gryllo in glandium uſu conſeneſcere. Hoc vero ſubit mirari, qui fiat ut tam gravate in medicorum album recipiant, ut quosque viderint terſiſſime locutos, eamque ob cauſam numero eximant, qua vel imprimis digni fuerant, mea ſententia, ut locum acciperent. Quod ſi aliquo pacto poſſent ab interitu revocari *Diocles*, *Aſclepiades*, *Euryphon*, *Demetrii Appameus & Attaleus*, *Democritus*, *Eraſiſtratus*, *Chryſippus*, *Empedocles*, *Zenon*, *Erophilus*, *Aſclepius*, *Antipater*, *Heraclides Tarentinus*, *Menecrates*, *Praxagoras*, *Mnaſeas*, *Herodicus*, *Mileſius*, *Parmenides*, *Niceratus*, *Themiſon*, *Proculus*, *Soranus*, *Serapion*, *Apollonii Memphites*, *Citienſis & Glaucus*, *Philiſtion*, *Theſſalus*, *Tryphon*, *Socrates*, *Nicander*, *Philotimus*, *Luſius*, *Evenor*, *Caſſius*, *Clodius*, *Bachius*, *Silimachus*, quos fere autores habet *Cælius Aurelianus*, quid putamus nonnullos habituros quod dicerent? Te vero dignum plane qui tanti Principis ſis curam ſortitus,

 amare

amare næ vehementer debeo, qui ex commentariis noſtratium, velut ille aurum ex ſtercore cum ſelegeris, tantam omnium literarum cognitionem huic ſtudio intuliſti, quanta poteſt in hujus ordinis homine videri maxima; & ob hoc plane idoneus qui *Cælii* noſtri patrocinium ſuſcipias, ſiquidem recte dictum ſit antiquitus, patronum cauſis plerunque eſſe argumento. Quis enim aut rectius contra vitiligatores defendet, quam is in cujus jam manu velut mancipio eſſe *Cælius* incipit? aut libentius, cum juſto ſacramento confirmare tibi auſim, hujus generis nihil omnino apud Latinos extare, ſtudio, diligentia, fide pari tractatum. De cujus tamen vita non ſatis quod in præſentia dicam occurrit, niſi quod cognomento ſatis divinare licet *Afrum* fuiſſe, quod ipſum per ſe, vel tacente me, ipſa ſatis dictio clamat. Ut autem *Galeno Plinioque* majorem credam, facit diligens illa ſeu in refellendo, ſeu in aſtruendo veterum autorum commemoratio, haudquaquam præteriturus eos ſi per ætatem meminiſſe potuiſſet. Hoc vero peculiariter ſibi ſumpſiſſe videtur, ut græcæ literaturæ ſuis cognitionem commendaret, dum ſic Græcis omnia acceptum refert. Quæ res ſane nobis ſummam attulit difficultatem, ut facile nos ab editionis conſilio depelleret, dum antiquiſſima quæque hujus profeſſionis vel bonorum librorum inopia, vel temporum inſcitia obſoleverunt, niſi operam nobis ſuam ſtrenue *Joannes Cornarius* naviſſet, vir non modo medicæ rei, verum omnium literarum, quæ quidem ſint libero homine dignæ, doctiſſimo. Edidit autem, ut ipſe teſtatur *Reſponſionum*, quibus chirurgiam tractat, *Muliebrium paſſionum*, *Græcarum Epiſtolarum ad Prætextatum*, *Adjutoriorum*, *Medicaminum*, *Celerum paſſionum* libros, qui tamen temporum injuria interciderunt; qui nobis caſus propemodum & hos ipſos libros eripuiſſet jam ad interitum ſpectantes, niſi in lucem nobis aſſeruiſſet vir cum ſplendore vitæ, tum literarum ſtudio præditus incredibili *Philippus Furſtenbergius* Conſul Francofurdienſis. Habes igitur clariſſime vir, fœturam hanc apud nos proxime renatam animi erga te mei teſtimonium; qua ſi tibi emunctiſſimæ naris Viro ſatisfacio, vici: hoc enim vel maxime ſtudui: tum ſi qua ad medicinæ Candidatos utilitas perveniet, in lucro ponam. Vale & Principi me noſtro diligenter etiam atque etiam commenda. Baſileæ XXI. Auguſti, Anno M. D. XXIX.

DEDICA-

DEDICATIO præfixa edit. Pariſ. 1533.

Excellentiſſimo Viro JOANNI BRAYLLON Medicorum apud Luteciam facile principi, Joannes Guinterius Andernacus, S.

CÆLIUM illum AURELIANUM de morbis Acutis quem mihi nuper emaculandum credideras, Vir Ornatiſſime, ad te remitto, formis Colinæi Typographi citra controverſiam in Galliis primi excuſum, leviterque potius quam ſeverè caſtigatum, ſimul ut voluntati tuæ, qua major mihi vix eſt ulla, obſecundem, ſimul ut ſtudioſos homines hoc etiam beneficio prolixius demerear. Qua in re ſi minus petitioni tuæ reſponderim, cogitato maluiſſe me prudentiam meam abs te deſiderari, quam benivolentiam. Cur enim non tibi de me tam præclare quotidie merenti, tamque honeſta in communem ſtudioſorum gratiam poſtulanti morem geram. Imo gratias potius referendas tibi cenſeo; quod in tanta Medicorum turba unum me dignum exiſtimaveris, cui opus hoc Cælii in re Medica olim clariſſimi caſtigandum, edendumque committeres. Nam quis non abs te haberi aliquis optet, qui omnium doctorum conſenſu, communi hominum ſuffragio, ac etiam experientia principatum in arte noſtra, hoc eſt, Medica teneas, in cujus venerationem nunc pateant omnia, qui veluti præſens non tam privatis quam principibus viris, adeoque regibus numen expetare. Id quod non levi judicio hominum fieri aliquoties ſum expertus. Tam exacte Veterum, per quos hæc conſummatur profeſſio, ſcripta complexus es, tam diligenter recentiorum examinaſti, ut nihil tibi queat imponere. Accedit huc incredibilis per tot annos rerum plurimarum experientia, qua omnes nos per varias mortalium ægritudines, tamque manu ducis, ac ne alicubi vacillemus, confirmas. Jam quantum illud eſt, qui in maximis occupationibus nunquam intermittis ſtudia doctrinæ. Quippe nihil aut vetus, aut novum ex doctorum officinis prodit, quod non diligenter legas, diſcutiasque. Hinc etiam eſt, quod omnes qui aliquid de Litteris poſſunt judica-

re, ſingulari benivolentia comprehendas, tueare, juves. Proinde quicquid operæ in hoc auctore caſtigando inſumpſimus, tibi, Vir Clariſſime, a quo accepi, nuncupatim dedico, cupioque ut Cælii noſtri patrocinium ſuſcipias. Nam ſcio non defore, qui calumniabuntur Veneris ſandalium. Certe auctor, ſi quid judico, lectu dignus eſt vel hoc nomine, ut cognoſcamus, quales tandem fuerint, quibuscum Galenus noſter certare acerrime dignatus ſit. Item Vetuſtas apud doctos non parum commendari ſolet. Præterea diligens illa ſeu in refellendo, ſeu in aſtruendo Vetuſtiſſimorum Auctorum commemoratio plurimum habet authoritatis, eaque Latino ſermone, quo hoc in opere uſus eſt, Græcæ eruditionis, ut cuivis facile erit intelligere, peritiſſimus. Cæterum dictio ipſius, Afrum fuiſſe teſtatur, haud paucis ante Galenum annis cognitum. Habes igitur, vir excellentiſſime, penſum abs te mihi impoſitum: quod ſi gratum eſſe ſentiam, ſerio triumphabo: ſi ſtudioſi aliquid hinc utilitatis percipiant, percommode cedidit. Vale ex ædibus noſtris Lutetiæ, Calend. Septemb. cIↃ IↃ xxxiii.

PRAEFATIO Editionis Lugdunenſis 1567.

L E C T O R I S.

QUI in veterum ſcriptorum Græcorum & Latinorum, veluti *Galeni*, *Athenæi*, *Aetii*, *Plinii*, hujus ipſius *Cælii Aureliani*, aliorumque libris tantum Medicorum numerum citari obſervarit, ſecum ipſe reputabit, opinor, plures olim eoſque præcellentes viros in arte Medica tum exercenda, tum literarum monimentis conſignanda, quam ullos unquam aliqua alia in arte vel ſcientia colenda floruiſſe. Ex quo Medicinam majore quondam, quam nunc fit, in honore, & multo celebriorem fuiſſe perſpicuum eſt. Sed in ea explicanda atque tractanda non eandem omnes viam ſecuti ſunt, qua ad id quod vellent pervenirent. Omnium enim vetuſtiſſimi pharmaca plurima, vel ab herbis & ſtirpibus, vel ab oraculis & inſomniis petita, vel ex animalibus obſervata, ad varios ſanandos morbos accommodata, id eſt ἐμπειρίαν, lite-

literis mandarunt. Alii non ſolum medicamentis omnis generis, ſed & eorum certo uſu atque effectu, & morborum differentiis atque cauſis, ac aliis permultis quæ ad artis perfectionem deſiderabantur, λογικῶς deſcribendis medicinam ſumma cum laude amplificarunt. Alii multo anguſtioribus terminis artem circumſcripſere. Eam enim neque longam, neque difficilem eſſe rati, methodum quandam ſeu rationem artis compendiariam tradiderunt. Hinc tres potiſſimum nobiles ſectæ extitere, ex ea re cui ſingularum authores & defenſores omnia in hac arte tribuebant, nominatæ, quas prolixius explicare non eſt hujus inſtitutæ ſcriptionis, neque temporis. Illud nunc volo dicere, Quemadmodum conſtat inter omnes qui bene à natura informati, boniſque artibus & philoſophorum præceptis inſtituti ſunt, *Hippocratis*, *Galeni*, eorumque qui hos duces ſequuntur, ſectam quæ λογική, quod ratione nitatur, dicitur, cæteris longè anteponendam eſſe; ſic reliquas & veterum ſummorumque virorum authoritate commendari, & ex dogmatum ſeſe conſequentium coacervatione conſtare, & doctrina aliqua contineri exiſtimandum eſt: quin & multa ab ipſorum authoribus & rectè ſcripta eſſe, & curandis morbis accommodata. Nam *Galenus* in libris de Compoſ. Medicam. κατὰ τόπȣς, καὶ κατὰ γένη, *Aetius*, *Paulus*, aliique Græci & Latini ab *Empiricis & Methodicis* remedia varia mutuati ſunt. Quod ſi multa ab arte aliena, multa perperam dicta, multa prætermiſſa ſint ab ipſis, ut revera ſunt, ne ea quidem nos ab eorum lectione deterrere debent, imo potius incitare, ut ex illorum cum rectis contentione ac diſquiſitione veritas magis eluceat. Qua in re *Galenum* imitabimur, qui infinitis prope locis *Empiricorum Methodicorumque* placitis refellendis ſæpe lectorem diutius remoratur. Quos locos ſine lectione eorum authorum quorum ſententiæ improbantur intelligi poſſe non video, multo minus libros quos idem *Galenus* dogmatis ipſorum convellendis dicavit, quorum alterum de optima ſecta ad *Thraſybulum*, alterum de ſectis ad eos qui introducuntur, inſcripſit. His ego rationibus ſum adductus ut credam, *Empiricorum Methodicorumque* ſcripta non omnino indigna eſſe quæ Medicorum manibus terantur, hæcque inprimis quibus *Cælius Aurelianus Methodicus* de morbis acutis & diuturnis accurate petractavit. Quorum cum fere obliterata eſſet memoria, tum quòd jampridem excuſorum magna admodum penuria eſſet, tum quod ea exemplaris vitio turpiſſimis maculis deformata, fracta, multiſque vulneribus confecta contemnerentur, ope vetuſti codicis manuſcripti, aliorumque cum eo collatorum, ex-

cellen-

cellentiſſimus & litteratiſſimus Medicus totius operis maculas delevit, fracta reſtituit, vulnera curavit, doctiſſimisque annotatiunculis in margine aſcriptis illuſtravit. Quæ cum ego nactus eſſem, eaque Medicis & lectu jucunda, & ſcitu utilia eſſe judicarem, author omnino fui *Gulielmo Rovillio* Typographo, ut ea typis elegantioribus excuderet: id quod facile ab eo impetravi, qui & publicæ utilitatis ſit ſtudioſiſſimus, & nullis parcat ſumptibus, ut boni authores emendati, & characteribus elegantiſſime conformati veniant in manus hominum. Quare & illi qui hunc authorem pene extinctum in lucem revocavit, & huic qui ut in publicum prodiret, effecit, Lector habe gratiam, ac utriusque opera grato animo fruere. Cæterum de vita *Cælii Aureliani*, quoque tempore vixerit nihil dum legi. Ex inſcriptione quidem horum librorum *Numidam* fuiſſe conſtat. Nam *Plinio* ac *Ptolemæo* Sicca Numidiæ eſt oppidum: ex lectione verò *Galeno* ſuperiorem: neque enim cum tot authores nominet, cùm in vetuſtiorum ſententiis refutandis, ſuis confirmandis tam ſit diligens, Galenum unquam prætermiſiſſet. Præterea cum tot Græcos Medicinæ ſcriptores pervolutarit, quorum catalogum habes, cum tot ipſe de medicina libros ediderit, quorum nomina in ampliſſimo indice reperies, Græcæ linguæ & medicinæ peritiſſimum, & in tractandis morbis maxime verſatum fuiſſe docti omnes judicabunt.

DE

DE

CAELIO AURELIANO

VARIORUM ERUDITORUM TESTIMONIA.

Hieronym. Mercurial. Variar. Lect. I. cap. 10.

Cælius Aurelianus, ſive potius *Soranus*, à Cælio Latinus redditus.

Val. Chimentellus de Honore Biſellii cap. XXIV.

Cælius Aurelianus haud ſemel meminit (*ſellæ geſtatoriæ*) inter veteres medicos apprime doctus, elegans, eruditus: omnino digniſſimus, quem artis Aſclepiadicæ terant alumni, nemo literarum amans ignoret, ſi tamen is eſt auctor & non L. Cælius Arrianus.

Renatus Moreau de miſſione ſanguinis in pleuritide. pag. 28.

Lucius Cælius Aurelianus, vel ut nonnulli volunt *Arianus*, Sorani transſcriptor aut interpres, patria & ſtylo Africanus, Lib. II. de Morbis acutis, ſuſtinet mittendum eſſe ſanguinem ex brachio quod fuerit dolenti lateri contrarium, certæ rationis cauſa quam ſæpe memoraviſſe dicit. Ex quo videre eſt eum Archigenis ſectarium extitiſſe, & in illius opinione conquieviſſe, cujus ætate Soranus floruit.

Hadrian. Junius Animadverſ. Lib. VI. cap. 1.

L. Cælius Arrianus medicus, cujus extant Celerum & Tardarum Paſſionum libri, Aureliani nomine notior nunc eſt.

Ger. Joan. Voſſius de Natura Artium Lib. V. cap. 12.

Trajani quoque & Hadriani ætate fuit *Soranus* Epheſius. Item fuiſſe videtur *Cælius Aurelianus* Siccenſis, cujus habemus libros quinque Tardarum paſſionum, ac tres Celerum Morborum. Sorani enim meminit, Galeni non item, eum minime necglecturus, niſi major natu eſſet: laudare enim eos ſolet, ex quibus profecit.

Caſpar. Barth. ad Statium Tom. II. pag. 193.

Methodicus inſignis.

* * *

Idem

Idem Adverſarior. Lib. V. cap. 17. *pag.* 242.

Quæ ut penitius illuſtrentur, legendum cenſeo caput 8. Libro V. Tardarum apud *Aurelianum* Methodicum, & veteris Medicinæ quemdam Criticum.

Idem Adverſ. Lib. XXXVII. cap. 23. *pag.* 1711.

Vide *Cælium* præf. Acutarum; Scriptorem inſignem, & quem exſtare omnis litteraturæ intereſt.

Idem Adverſ. Lib. XXXVIII. cap. 3.

Methodicus inſignis, & veterum Logicorum atque Empiricorum quidam generalis cenſor aut Criticus, eſt *Cælius Aurelianus*; ſed quia peculiari quodam ſtilo uſus eſt, vix ulli notus ſatis aut intellectus.

Idem Adverſ. Lib. XLVIII. cap. 19.

Laudatur idem (*Herophilus*) multoties & à *Cælio Aureliano* Methodico doctiſſimo, ſed & ſtilo difficili, Scriptore.

Reineſ. Var. Lect. III. cap. 17. *pag.* 651.

Eſt alioqui *Cælius* iſte Scriptor eruditus, qui Græcorum vetuſtiſſimorum, ut in ſectas abierant, Doctrinas, diligentiſſime compilavit, digeſſit, recenſuit & liberè excuſſit. Etſi enim *Methodicorum* ſectæ fuerit adſcriptus, quod inde conjicitur, quia *Themiſonis*, *Theſſali*, & *Sorani*, quem principem identidem adpellat, & ſemper ſequitur, dogmata frequenter repetit & illuſtrat, laudatis eorum a nemine præterea memoratis libris, ſubinde tamen quod majores ſui peccanter definiverant non erubuit vellicare. *Themiſonem* circa curam cephalalgiæ, l. 1. c. 1. epilepſiæ, c. 4 paralyſeos, l. 2. c. 1. podagræ, l. 5. c. 3. libere reprehendit: in cura elephantiaſeos eum quædam erronea ſenſiſſe ſcribit, cum Methodicam diſciplinam nondum liquide, ab Aſclepiadis erroribus & ſecta adhuc circumfuſus, perſpiceret, l. 4. c. 1. l. 5. c. 2. *Theſſalum* itidem l. 1. c. 1. l. 2. cap. 7. Omnium vero veterum in curatione dolorum articularium Ordinationes, *Dioclis*, *Praxagoræ*, *Eraſiſtrati*, *Erophili Sectatorum*, *Aſclepiadis*, *Heracliti* lib. 5. c. 2. Et cap. 1. longe plurium in ſanandis Iſchiadicis varietates, inconſtantias & errores pertranſit, ne *Hippocrate* quidem intacto. Stilo ut ferebat ſeculum (quinto enim vixiſſe arbitramur, cum linguæ latinæ puritas Europearum gentium idiotiſmis & Hunnorum Gothorumque Barbarie pene decoxiſſet) & genius patriæ, quæ *Sicca Veneria* Africæ non ignobile opidum fuit, uſus eſt grandi, implexo, difficili, ad tautologias uſque luxuriante, irregulari, ſemiſolæco nonnunquam, modo archaiſmis, modo peregrinis & novis a vulgo acceptis ſuſpendente lectorem, omnino

nino mirifico, quaſi Ennodii aut Fulgentii alicujus, ut Latini Græcum videri voluiſſe, Græci locutum Latine exiſtimare poſſint: Græcorum ubique adfectator eſt & interpres, interdum infelicitate etiam ſua feſtivus. Quamvis enim ubique fere crepet Græcos, in horum tamen literis non minus profunde doctum fuiſſe & minutiis preſertim Grammaticis non noſſe attendere adparet: nonnunquam etiam ſcientem volentem uſitata ſignificatione neglecta novam utcunque quadrantem vocabulis impoſuiſſe, ut cùm *lexipyreton tempus* dicit ἀπυρεξίας horas, quibus æger à febre vacat; cum veteres de Medicamentis febrem tollentibus ἀπὸ τȣ̃ λήγειν, lexipyreton, & alexipyreton ἀπὸ τȣ̃ ἀλέξειν uſurpaverint: Alexipyretos compoſitio eſt apud *Scribon.* c. 96. Lexipyreta epithemata apud *Paulum* l. 7. c. 18. *Nicol. Alex. Sect.* 35. *n* 1. 2. 3. 4. cum ὀνειρόγονον & ὀνειρωγμὸν confundit c. 7. cum ſint diverſiſſimæ adfectiones: ἐσχάρωσιν, quo cruſtæ cauteribus factam inductionem vocant Græci, reddit ſcarificationem l. 4. c. 7. vocabulum Græcum abjecta capitali corrumpens, & latinum longe alia ab uſitata ſignificatione (eſt enim ſcarificatio cutis lancinatio facta ſcalpello *Colum.* l. 6. c. 7. quod σκαριφᾶσαι dicunt; Barbari *charaxationem*, quia σκάριφος, ξέσις, γραφὴ *Heſychio*, & linearum, characterumque & liturarum impreſſio) ponens. Cum anxietatem, jactationem, & incontinentiam, qua ægroti, maxime quibus humor vitioſus os ventriculi obſedit, locum ſubinde mutant, ad quævis δυσαρεςȣ̃νται, & ſumma inquietudine adficiuntur, quam Græci ἄλυν, ἄλυκην, ἀλυχήν, ἀλύσσὴν, ἀλυσμὸν & ἄλυσιν vocant, adpellat *concatenationem mentis* l. 3. c. 2. quaſi ἄλυσιν, quod catenam ſignificat, dixiſſent iſti: Cum *venam laxare* dicit, ex eo quod Græci σχάσαι φλέβα, *Pollux* l. 4. c. 25. σχάσαι autem hac locutione, eſt σχίσαι, ſecare, findere, pertundere: cum *poros* πώρȣς, lapidationes Barbaro-Latinis, & Sakeas in articulis Concretiones, Latine *tranſitus* dici poſſe docet l. 5. c. 2. Cujus ignorantiæ ſocium habet *Gariopontum* quoque, ut notavimus c. 12. p. 553. Quia autem Græcos hoc opere ſibi propoſuit, inprimis antiquos, vel imitandos, vel exponendos, vel arguendos, memo mirabitur, ſi *Celſi Pliniique* utpote Latinorum ex inſtituto non meminit. Perperam enim perſuaſi ſunt viri docti, non potuiſſe, quia ætate hos præceſſiſſet; ubi cum opinione falſa luctari nos oportet. Nam præterquam quod dicendi genus incomtum & ſemibarbarum reclamat, certe ex ineptis Græcarum vocum etymologiis (v. g. cum podagram a ferali dolore ita dici argutatur, ſiquidem omne quod immite fuerit agreſte vocamus, l. 5. c. 2. Cum μανίαν dictam modo quaſi μονίαν, quod perſeverantius corpus teneat ac difficile pellatur: modo quod animum ultra modum laxet; μανὸς enim dimiſſus ſive mollis: modo ἀπὸ τȣ̃ λυμαίνειν, quod polluat ægrotantes: modo ἀπὸ τȣ̃ μονȣ̃σθαι, *quod deſertum ſive ſolitudinem cupientes faciat ægrotantes*, l. 1. c. 5. Cum ὀρθόπνοιαν contrario vocabulo ſuæ virtutis nomen accepiſſe, & cum ſui ratione convertat ac depravet, tanquam corrigat, *ſpirandi correctionem* vocari ait l. 3. c. 1.) & e corruptelis earum, ut cum σφυγμὸν μυρμηκίζοντα ſeu formicalem, adpellat *Myrmezonta* l. 2. c. 14. ὑμένα ὑπεζωκότα, *Hypozygon Membranam* c. 12. νομὴν, *menomen* l. 4. c. 3. l. 5. c. 8. ὠμήλυσιν, *omelſin* l. 4. c. 3. ȣ̓ρήθραν, *uretam* l. 5. c. 8. & 10. ἐσχάρωσιν, *ſcaroſin* l. 1. c. 4. item ex irregulari earum ad Latinorum Modulos flexione, (ut quod Græce erat περὶ κοινοτήτων reddidit *de cæ-*

*** 2 *no-*

notetis; quaſi *de cœnotetibus*, vel potius *de communitatibus* dicere non licuiſſet, l. 2. c. 12. & 13. l. 3. c. 1. & 4. l. 4. c. 1. quæ rudibus ſeculis delirorum Grammaticorum in Africæ & Europæ clauſtris, Φθειριώντων, ægriſomnia & mucidæ lautarum in Italia & Græcia dapum reliquiæ ſunt) nudum, uti loquitur ipſe, & probabile eſt, elapſis ſeculis melioribus, quæ annis quingentis a conſtituta Monarchia communiter circumſcribuntur, vixiſſe. Et quomodo ſi *Celſo* prior fuit, ſub Julio & Auguſto, *Themiſonem*, qui Pompeji M. ætate floruit & ab ipſo videri audirique potuit, connumerat veteribus? quomodo *Theſſalum* Neronis, & *Soranum* Adriani Principatu celebrem, ipſe prædeceſſor, ſequi ſe profiteri, eoſque partim laudare, partim reprehendere toties *in libris tardarum* potuit? *Galeni* vero mentione, non quod non noviſſet virum per ætatem, ut volunt; ſed conſulto abſtinuit ab eo, qui ſectæ *Rationalium* acerrimus ὑπερασπιςὴς, & cum ingenio juxta & dicendi facultate polleret, *Methodicos* & *Empiricos* ad unum omnes pene confeciſſet, maxime *Theſſalum*, quem *Cælius* optimum propemodum maximum adpellare geſtit, ejuſque τερατώδεις κοινότητας, quas ſine cauſarum notitia ad curationes morborum ſufficere putaverat, indignis modis fuiſſet inſectatus: qua judicii libertate, (cæteri malignitatem & dicacitatem adpellabant) eloquentia, & excellente doctrina, odia multorum & vivus in ſe concitavit, & ſuſtinuit mortuus, ut parcè propterea a medicis proximis, maximè ſectariis, & Latinis laudaretur.

Martin. Liſter. Medicinal. Exercit. de Hydrophobia.

Atque hæc ex *Cælio Aureliano*, veterum medicorum nulli ſecundo, exſcripta habui.

Joan. Andr. Quenſtedt de Patriis illuſtrium Doctrina & Scriptis Virorum pag. 680.

Siccenſis Afer fuit Cælius Aurelianus (qui claruit A. C. 180.) ab aliis dictus *Soranus Latinus*, profeſſione Medicus, vir nulli Græcorum ſecundus, & in recitandis fide antiquorum ſententiis admirandus. Hic Sorani Epheſii libros Latino, minus compto tamen ſermone tranſcripſit, & nunc Methodicæ ſectæ ſcriptor unicus ſupereſt, teſte *Cl. Conringio tractatu inedito de Scriptor. Secul. II. cap.* 4. Idem reliquit libros V. de Tardarum Paſſionum curationibus. Credunt nonnulli ipſum Plinio & Galeno fuiſſe majorem. Quam id egerit, ut Græcæ literaturæ cognitionem ſuis commendaret, vel inde patet, quod omnia Græcis accepta refert. Vide *Johan. Glandorpium Onomaſtic. Roman. p.* 180.

Joan. Alb. Fabricius Bibliotheca Latina, edit. 1708. pag. 862.

Cælius Aurelianus Siccenſis, cujus *celerum ſive acutarum paſſionum* libri tres à Jo. Guinterio Andernaco emendati atque primum editi Pariſiis ſunt apud Simo-

monem Colinæum 1533. in Octavo. Quinto anno ante Jo. Sichardus ejusdem Cælii libros quinque *tardarum ſive chronicarum paſſionum* ſeu morborum, a Theobaldo Fettichio Wormatienſi, Ludovici Principis Palatini Medico, acceptos vulgavit Baſileæ 1529. in Folio. In Græcis conſtituendis & exponendis, quæ in hoc Scriptore plurima occurrunt, Sichardus adjutum ſe eſſe teſtatur a Jano Cornario, cui plurimum ſane hæ litteræ debent. Utrumque Cælii opus ad fidem MSti emendatum & notis illuſtratum, nomine ſuppreſſo, Lugduni (non Londini, ut legitur apud Merklinum p. 135. & in Pandectis Brandeburgicis) edidit Jac. Dalechampius 1579. in Octavo. Novam editionem ante plures annos promiſit Nic. Blancardus in præf. ad Arrianum de expedit. Alexandri. Pridem etiam eſt quod virum Excell. Georgium Francum a Frankenau, Potentiſſ. Regis Daniæ Archiatrum in Cælio illuſtrando, luculentiſſimaque ejus ſcriptoris editione concinnanda, occupari accepimus. Th. vero Bartholinus inter deperdita ſua memorat, notas & emendationes in Cæl. Aurel. pag. 88. de Bibliothecæ ſuæ incendio. In libris chronicarum paſſionum plura emendat illuſtratque Th. Reineſius lib. III. variar. lect. cap. 17. & 18. L. Cælius Arrianus dicitur Adr. Junio tom. 4. lamp. Gruteri p. 457. & Val. Chimentello p. 130. de honore Biſellii. At Cælium Aurelianum vocandum eſſe non dubitant plerique alii viri Doctiſſimi, Reineſio p. 656. ſeq. laudati. Quia Galeni nuſquam meminit, illo ſuperiorem fuiſſe ætate putabat Voſſius p. 98. libri de Philoſophia. Sed aliud videtur eidem Reineſio. [*Reliqua huc transſcribere ſuperſedemus, ex proxime præcedentibus ex Reineſio adductis uberius petenda.*]

INDEX CAPITUM LIBRI PRIMI de MORBIS ACUTIS.

Cap. pag.

I. *Utrùmne ſint ſigna phreniticæ futuræ paſſionis* 8
II. *Quæ ſequuntur eos qui in phreniticam paſſionem proni intelligantur, quos labiles diximus.* 12
III. *Quomodo intelligitur phrenitis.* 13
IV. *Quæ ſint huic ſimiles paſſiones, & quomodo diſcernuntur.* 16
V. *Quomodo diſcernimus à phreniticis eos qui furore febricitant.* 17
VI. *Quomodo diſcernimus dormientes phreniticos ab his qui in lethargicam deveniunt paſſionem.* 19
VII. *Quæ ſint differentiæ phreniticæ paſſionis.* 21
VIII. *Quis locus in phreniticis patitur.* 21
IX. *Quomodo curandi ſunt phrenitici.* 23
X. *De Phlebotomia.* 28
XI. *De cucurbita.* 30
XII. *Ad Dioclem.* 39
XIII. *Ad Eraſiſtratum.* 41
XIV. *Ad Aſclepiadem.* ibid.
XV. *Item ad Aſclepiadem phreniticos curantem.* 45
XVI. *Ad Themiſonem.* 59
XVII. *Ad Heraclidem.* 64

Libri Secundi de Morbis Acutis.

I. *De Lethargo.* 72
II. *Quæ ſequuntur eos qui in lethargiam venire poſſe noſcuntur.* 75
III. *Quomodo diſcernimus lethargos ab iis qui ſimilibus afficiuntur.* 77

Cap. pag.

IV. *Quomodo diſtinguendi ſunt lethargi ab aliis paſſionibus* 80
V. *Quomodo lethargi inter ſe differunt* ibid.
VI. *Quis locus in lethargicis patitur, & quomodo curandi ſint lethargici.* 82
VII. *Ad Dioclem.* 85
VIII. *Ad Praxagoram.* ibid.
IX. *Ad Aſclepiadem, & Themiſonem, & Heraclidem Tarentinum.* 87
X. *De Apprehenſione vel oppreſſis, quos Græci cataleptos appellant.* 95
XI. *Quomodo curandi ſint hac paſſione laborantes.* 106
XII. *Quomodo aliarum ſectarum principes iſtam curaverunt paſſionem* 107
XIII. *De pleuritica paſſione.* 109
XIV. *Quæ conſequuntur pleuriticos.* 112
XV. *Quomodo intelligimus pleuriticam paſſionem in peripneumoniam tranſeuntem, aut in vomicam venientem.* 114
XVI *Quis locus in pleuriticis patitur.* 115
XVII. *Quæ ſunt ſimilia pleuriticæ paſſioni. Et quo modo internoſcuntur.* 117
XVIII. *Quomodo curandi ſunt pleuritici.* 118
XIX. *Ad Hippocratem.* 123
XX. *Ad Dioclem.* 129
XXI *Ad Praxagoram.* 130
XXII. *Ad Aſclepiadem.* 131
XXIII. *Ad Themiſonem.* 133
XXIV. *Ad Heraclidem.* 134
XXV. *De peripneumonia.* 136
XXVI. *Quæ eſt peripneumoniæ intelligen-*

Cap. pag.
gentia. 137
XXVII. *Quomodo intelligitur peripneumonia.* ibid.
XXVIII. *Quis locus in peripneumonicis patitur.* 139
XXIX. *Quomodo curandi ſunt peripneumonici.* 140
XXX. *De Cardiacis.* 145
XXXI. *Quid eſt cardiaca paſſio, vel quomodo ejus agnitio tradenda.* 146
XXXII. *Quomodo intelligimus eos qui in cardiacam venire poſſunt, aut etiam in ipſa conſtitutos.* 147
XXXIII. *Utrumne febricitent cardiaci.* 150
XXXIV. *Quis in cardiacis locus principaliter patitur.* 154
XXXV. *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his qui ſtomacho patiente ſudaverint.* 156
XXXVI. *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his qui proſpero ſudore liberantur, quem Græci Criticum vocant.* 158
XXXVII. *Quomodo curandi ſunt cardiaci.* 160
XXXVIII. *Quomodo aliarum ſectarum principes cardiacos curaverint.* 171
XXXIX. *Utrum rectè Aſclepiades cardiacos curaverit.* 174
XL. *Utrum rectè Themiſon cardiacos curaverit* 177

LIBRI TERTII DE MORBIS ACUTIS.

I. *De Synanche.* 179
II. *Quæ conſequuntur ſynanchicos.* 181
III. *Quomodo curandi ſunt ſynanchici.* 183
IV. *Quomodo ſynanchicos aliarum ſectarum principes curaverint.* 189
V. *De Apoplexia.* 198
VI. *De conductione quam Græci ſpasmon vocant, & diſtentione quam tetanon appellant, & earum ſpeciebus.* 204
VII. *Quomodo diſcernimus raptum quem Græci ſpaſmon vocant, à tremore atque ſaltu.* 208
VIII. *De curatione.* 209
IX. *De Hydrophobia.* 218
X. *Quæ eſt definitio ſeu agnitio hydrophobiæ.* 219
XI. *Quæ ſequuntur eos qui in hydrophobicam paſſionem proni ac declives eſſe videntur.* 220
XII. *Quæ ſunt ſimilia hydrophobiæ: & quomodo internoſcuntur.* 222
XIII. *Utrúmne animæ an corporis paſſio ſit hydrophobia.* 223
XIV. *Quis locus in hydrophobicis patitur* 224
XV. *Utrum nova paſſio ſit hydrophobia.* 226
XVI. *Quomodo curandi ſunt hydrophobæ.* 230
XVII. *De acuto tormento, quod Græci ileon appellant.* 235
XVIII. *De Satyriaſi.* 248
XIX. *De Cholericis.* 253
XX. *Quæ ſequuntur eos qui cholerica paſſione afficiuntur.* 255
XXI. *Quomodo curandi ſunt cholerici.* 257
XXII. *De defluxione quam Græci diarrhœam vocant.* 265

INDEX CAPITUM

LIBRI PRIMI DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De capitis paſſione quam Græci cephalæan nominant.* 269
II. *De Scotomaticis.* 287
III. *De Incubone.* 288
IV. *De Epilepſia.* 291
V. *De furore ſive inſania, quam Græci maniam vocant.* 325
VI. *De Melancholia.* 339

Li-

LIBRI SECUNDI DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De Paralyſi.* 342
II. *De canino raptu, quem Græci cynicon ſpaſmon vocant.* 367
III. *De auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cavernas.* 368
IV. *De dolore dentium.* 370
V. *De apprehenſione ſive oppreſſione, quam Græci catalepſin appellant.* 376
VI. *De vocis amputatione, quam Græci phones apocopen vocant.* 378
VII. *De influxione quam Græci catarrhon vocant.* 379
VIII. *De Tuſſicula.* 387
IX. *De ſanguinis fluore.* 388
X. *Quot, vel quæ ſint differentiæ fluoris ſanguinis.* 390
XI. *Quomodo intelligamus differentiam fluoris ſanguinis.* 392
XII. *De effectu ſive exitu ſupradictarum paſſionum quem Græci Apoteleſma vocant.* 396
XIII. *De curatione.* 401
XIV. *De phthiſica paſſione.* 420

LIBRI TERTII DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De ſuſpirio ſive anhelitu quem Græci Aſthma vocant.* 429
II. *De Stomachicis.* 434
III. *De Phagedæna.* 446
IV. *De Jecoroſis quos Græci hepaticos vocant, & lienoſis, quos ſplenicos dicunt.* 448
V. *De Auriginе ſive arquato morbo, quem vulgò morbum regium vocant, Græci icteron.* 456
VI. *De Cachexia.* 461
VII. *De nutrimenti ceſſatione, quam atrophiam Græci vocant.* 465
VIII. *De Hydrope.* 467

LIBRI QUARTI DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De Elephantiaſi.* 492
II. *De Phthiriaſi.* 497
III. *De Ventriculoſis, quos Græci cœliacos vocant, & de cæteris defluxionibus.* 499
IV. *De Ventris debilitate.* 523
V. *De Ventris tumore ac duritia & ventoſitate, inflatione, ac ſaltu.* ibid.
VI. *De Dyſenteria.* 524
VII. *De Colicis paſſionibus.* 528
VIII. *De Lumbricis.* 533
IX. *De Mollibus ſive ſubactis, quos Græci malthacos vocant.* 544

LIBRI QUINTI DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De Iſchiadicis & Pſœadicis.* 547
II. *De articulorum paſſione, quam Græci arthritin vocant, & de pedum dolore, quem podagram appellant.* 557
III. *De Renali paſſione quam Græci Nephritin appellant.* 567
IV. *De tardis veſicæ paſſionibus.* 570
V. *De diabete.* 577
VI. *De ſeminis lapſu ſeu Gonorrhæa.* ibid.
VII. *De ſomno Venereo quem Græci onirogonon appellant.* 578
VIII. *De ſanguinis emiſſione ex debilitate ſeminalium viarum.* 580
IX. *De priapiſmo.* 581
X. *De vomicis ſive internis collectionibus, quas Græci Empyemata vocant.* ibid.
XI. *De ſuperflua carne quam Græci polyſarcian vocant.* 596

CÆLII AURELIANI
METHODICI SICCENSIS
CELERUM vel ACUTARUM PASSIONUM

Liber I.

AIUNT *Ippallum* Pythagoricum Philoſophum interrogatum quid ageret, reſpondiſſe, [a] *nondum nihil: Nondum quidem mihi invidetur.* Si igitur proficientium teſtis eſt invidia, quæ nobis olim comes eſt, magna gerimus, in his [b] quæ gerimus. Placet itaque, BELLICE diſcipulorum ſumme, CELERUM PASSIONUM libros ſcribere, quos tibi utiles magis quam neceſſarios fore confido. Utiles inquam, ut ſi qua forte à *Græcis* obſcurè dicta ſunt, revelentur. Nonnunquam neceſſarios: hæc enim neceſſario, in quod ſunt poſita, me tradente legiſti. Nam interrogationum ac reſponſionum libros, quibus omnem medicinam breviter dixi, jamdudum ad *Lucretium* noſtrum perſcriptos aptiſſime deſtinavi. Is enim, ut noſti, ex omni parte Græcarum ſcientia præditus eſt literarum.

1 ... 2

[a] *videtur legendum* admodum nihil.

[b] quæ cum invidia gerimus.

Principio te ſcire volo, omnium *celerum paſſionum* aliquas eſſe *cum febribus*, aliquas *ſine febribus*. Quarum neceſſario cum febribus, ſunt plurimæ, ut *phrenitis, lethargia, pleuritis, peripneumonia.* Sine febribus autem *ſynanche, cholera,* & id genus, ſicut 3

Diviſio celerum paſſionum

cut ex conſequentibus docebimus. Sed exordium ſumemus ab his quæ cum febribus eſſe noſcuntur : ſiquidem *febres ſunt acutis magis comites paſſionibus*, in quibus eſt *phrenitis* præponenda.

4 *Phrenitis unde dicatur.* Nomen igitur ſumpſit à *difficultate mentis*, ſicuti & *dyſenteria*, & *dyſuria*, quòd urinam vel ventrem impediant. Φρένας enim græce mentes vocaverunt, quarum, ut ſupra diximus, impedimentum phrenitica ingerit paſſio. *Demetrii definitio,* Nam *Demetrius* Herophilum ſequens libro ſexto quem de paſſionibus ſcripſit, hanc definiens, *delirationem* dixit *vehementem, cum alienatione, atque febre, deſinentem in interfectionem celerem, aliquando & in ſanitatem.*

5 *exploditur.* Sed neque à deliratione vehementi alienationem differre quiſquam exiſtimet. Hanc ſanè paſſionem non frequentius cum febribus, ſed jugiter ac neceſſario nunquam ſine febribus eſſe accepimus; dehinc ultra diſciplinam elatus, longa hoc diffinitione explicaſſe perſpicitur, adjiciendo, cito interficientem eſſe paſſionem vel deſinentem in ſanitatem celerem. Erat facile[1] *acutam* vel *celerem paſſionem* dicere, quòd in utranque partem ocyus feratur, & eſſet hoc diffinitioni ſufficiens.

6 *Aſclepiadis definitio.* *Aſclepiades* primo libro de celeribus ſcribens paſſionibus, *phrenitis*, inquit, *eſt corpuſculorum*[2] *ſtatio, ſive obtruſio in cerebri membranis frequenter ſine*[3] *ſenſu, cum alienatione, & febribus.* Hanc ipſe [c] explorans diffinitionem, *cum febribus*, dixiſſe inquit: ſiquidem ſine his etiam mente alienantur qui *papaver*, aut

[c] explicans, exponens

1 hinc obſerva quos morbos *acutos* veteres appellarint.

2 Voces has *ſtatio* & *obtruſio* Græci *στάσιν* & *ἔμφραξιν* dixerunt.

3 ſequentia indicant legendum, *conſenſu.*

aut *mandragoram*, aut [4] *altercum* biberint, aut *immenſa ira*, aut *nimio timore* commoti, vel *mœſtitia* etiam compreſſi, aut *epileptica* ſunt agitati paſſione; [5] *ſine conſenſu* (inquit) diffiniens, ne etiam pleuriticum vel peripneumonicum phreniticum putaremus, qui in [6] ſtatu vigore paſſionis ſeptima vel octava die ſæpe mentis erroribus agitantur. Ejus ſectatores qui- 7
dam, reſiduam partem diffinitionis [d] differentes *ſtationem* corpuſculorum vel *obtruſionem*, ajunt eum dixiſſe *ſecundum membranas cerebri*; ſiquidem ſint etiam [e] medullarum ſpinæ membranæ in quibus cum fuerit obtruſio, non ingerit phrenitim. *Pluraliter* autem uſum dicunt, ut membranas diceret. Siquidem ſive per multas, ſive per omnes id eveniat, ſi *ſingulariter* poneret, negaret eſſe in multis; ſed quiſquis hunc ſequeretur, unius eſſe membranæ cauſam putaret. *Frequenter* autem quod adjecit diffiniens, quidam ſequentibus adſcripſerunt, ut ſic intelligamus, *frequenter ſine conſenſu*: quia conſenſu vehe- 8
mens fit aliquando phrenitis. Alii vero antecedentibus eſſe inquiunt jungendum, ut ſic intelligatur: *frequenter ſtatio, vel obtruſio*; quomodo enim febrem illam vehementem dixit, cum de cauſis tractaret, quæ per ſtationem vel obtruſionem fuerit; illam vero ſolubilem, atque levem, quæ ex turbatione fuerit liquidarum materiarum, atque ſpiritus. ſic etiam *phreniticam paſſionem* illam dixit eſſe *vehementem*, quæ *ſtatione* vel *obtruſione* fuerit effecta *corpuſculorum*. Alii vero non, inquiunt, quod ſine [f] obſtruſione fiat aliquando phrenitis, id Aſclepiadem dixiſ-

[d] explanantes ϛάσιν vel ἔμφραξιν

[e] medullæ

[f] obtruſione

4 quod Græci ὑοσκύαμον appellant.

5 morbus enim is per protopathiam fit, non ſympathiam.

6 alterutrum horum, tanquam gloſſema alterius, videtur intruſum.

[g] putemus
[h] ſolum
[i] ἐμφράξεις.

xiſſe [g] accipiamus, ſed quia [h] ſola ex vehementi. Sunt etiam quædam in hominibus ſanis [i] obtruſiones.

9 *Perſtringitur*

[k] contra

Erat igitur melius, ut manifeſtis & conſequentibus verbis intelligendam traderet paſſionem, & non per occultam atque diſſonantem obtruſionem, & quæ fortaſſe neque eſſe probetur, ſicut libris quos [k] intra ſectas unius [7] *ſcriptoris* auctoritate edidimus, docebimus. Sed neque oportuit eandem obtruſionem ſimul *phrenitim* atque *phreniticæ paſſionis cauſam* vocare. Siquidem vis [8] loquutionis nihil aliud deſignat, quàm phrenitim eſſe phreniticæ paſſionis cauſam.

10 Etenim dicere abſurdum eſt, quòd ſecundum *Aſclepiadem* cauſa ea [9] ſcriptionum ſive partitionum ſit quas Græci *categorias* appellant, non appellationum quas iidem *proſegorias* vocant: Non enim alienationis aut febrium, ſed alienandi, vel febricitandi cauſas eum nominare: & ſic etiam phrenitizandi non phreniticæ paſſionis cauſas dicere. Nam primum ad [10] aliud

11 [11] ex alia re tranſire videbimur: Utrum ne partitionum, ſive adſcriptionum, an appellationum ſint cauſæ: de qua re, cum de paſſionum cauſis ſcribere cœperimus, dicemus. Dehinc paululum progrediens, ait: *at quæ ſtatio corpuſculorum, ſive obtruſio in qualibus, vel ex qualibus, corpuſculis fiat, atque etiam quomodo ea quæ partibus eveniunt totum commoveant corpus, ac febres generent, in his quæ decimo libro, ſcripſimus enodavimus.* [12] *Nec enim febres*, inquit, *cau-*

7 Sorani, quem potiſſimum ſequebatur.

8 definitionis ab Aſclepiade traditæ.

9 *appellationes* Aſclepiadici προσηγορίας vocabant, ſeu *nomina* ipſa rerum ut φρενίτιν, παρακοπτήν. *Scriptiones* verò ſeu *partitiones* verba è nominibus ipſis efficta, ut φρενιτίζειν, παρακόπτεσθαι.

10 diſputationem intempeſtivam.

11 quam hic agimus.

12 Aſclepiades putabat aliud eſſe πυρετὸν, aliud πυρέττειν, & propterea cauſſam eſſe putabat aliquam τοῦ πυρέττειν

cauſæ generant, ſed febricitare. Oportebat autem proprie, non improprie loqui.

Alii hæc defendentes ajunt, eum verbis ſignificaſ- 12
ſe phrenitim eſſe paſſionem ex obtruſione effectam, *quomodo ab*
habereque conſuetudinem, pro effectu cauſas pone- *aliis defendatur.*
re. Nam [13] luem diffiniens, *lues*, inquit, *eſt qualitas inſueta, in his, ubi eſt, locis conſiſtentium animalium, qua è communi cauſa facilibus morbis & interfectivis adficiuntur.* Etiam nunc luis cauſam pro effectu ſumpſiſſe perſpicitur. Cauſa etenim luis, eſt qualitas: Lues autem declivitas in ægritudinem prona, atque [l] celeberrima, communibus antecedenti- *l* plurimis infeſta
bus cauſis. Et in aliis vero his utitur ſæpe [m] ſumptio- 13
nibus quas Græci μεταλήψεις appellant, ut exempli cau- *m* tranſſumptionibus
ſa, dicat denſatum liquorem, pro partibus liquoris denſatis: partes enim ad totum redigit. Sed neque expiant his maledicta, [n] ſed oſtendunt etiam in aliis ſi- *n* verum
milibus peccatis adfectum. Quærimus enim non ſi conſuetudinem habuit [o] ſumptionis faciendæ; ſed u- *o* tranſſumptionis
trum hæc conſuetudo recta eſſe videatur. Externa etenim ſi fuerit hæc à diffinitionibus conſuetudo, veniam fortaſſe merebitur: in [14] diffinitionibus vero
non poterit ad veniam pertinere. Oportebat enim 14
diffinitivè loquentem propriis uti ſermonibus, & non abuſivis, neque [p] ſumptionibus, quæ in contra- *p* tranſſumptionibus
rium ſæpe vocentur. Neque nunc *obtruſio cauſa eſt phreniticæ paſſionis*, ſicut in aliis oſtendimus: Neque cauſam debuit pro effectu accipere, neque in *membranis* conſequens eſt, obtruſionem fieri, ſed in

τεῖν quæ dictio κατηγορία eſt, non τοῦ πυρετοῦ, quæ vox èſt προσηγορία. itaque is putabat ἔμφραξιν cauſſam eſſe τοῦ πυρετεῖν, i. febricitandi, τὸ δὲ πυρετεῖν τοῦ πυρετοῦ.

13 Peſtem aliumve morbum malignum endemium.

14 ſi in aliis rebus id uſurpetur, quam definitionibus.

in *ſenſibus* , hoc eſt in *ſenſualibus viis* , quas Græ-
ci αἰσθητήρια vocant. Omnis enim phrenitidis cauſſam
vel ſubſtantiam, alienationem generaliter; commu-
niter autem alienationis ſubſtantiam in ſenſibus con-
15 ſtitutam , exiſtimavit *Aſclepiades*. Denique in diſ-
finitionum libris alienationem diffiniens, hoc gene-
re explicavit : *alienatio eſt paſſio in ſenſibus* , ex qua
aliquando [15] majores intellectus efficiuntur capacita-
te , non conſenſu aliarum viarum ; aliquando ve-
q diuturnum ro viæ capaciores motibus ; ſed hoc q tardans in-
r μανία quit, ac ſine febribus, r furor vocatur , quem vul-
go inſaniam dicunt: recens autem atque cum febri-
bus , neque cum ſenſu phrenitis intelligitur. Si igi-
tur phrenitis paſſio eſt *in ſenſu*, non recte eam prin-
cipaliter diffiniens *obtruſionem* dicit eſſe in *cerebri*
16 *membranis*. Addo etiam fieri phrenitim ex [16] conſen-
ſu perſeveranti ac vehementi, ſicuti ex aliis antece-
dentibus cauſis. Oportuit ergo etiam in eo quod diſ-
finiens adjecit , verbum frequentiæ ſervare ordi-
nem, ne dicendi ambiguitatem daret. Ex qua ejus
ſectatores inter ſe plurimum pugnaverunt. [17] Men-
titur etiam aptiſſime, cum ſuam explanans diffinitio-
nem, dicit quòd papaver alienationem facit. Sopo-
riferam etenim ingerit [18] *preſſuram*. Hoc adeo de-
fendentes quidam ejus ſectatores, ajunt etiam ſomno
fieri alienationem.

Ipſe

15 majores impetus (nempe corpuſculorum quæ obtruduntur) capacitate viarum , ſine aliarum partium conſenſu : aliquando viæ capaciores motibus (nimirum cum hic morbus fit ex turbatione liquidarum materiarum & ſpiritus) ut ſup. §. 8. de febre dixit.

16 ut peripneumoniæ & pleuritidis: ſed ea potius παραφρενῖτις eſt.

17 viſus & cognitus mihi , qui eſu cicutæ in juſculo ſumptæ loco apii hortenſis, ſtolidus & mente captus reliquum vitæ tempus tranſegerit.

18 altum profundumque ſomnum.

Ipſe denique *Aſclepiades* in primo libro *celerum* 17
paſſionum, [19] furioſos inquit facere ſomnum; ſic etiam alienationem [20] faciunt. His nos reſpondebimus, differre preſſuram à ſomno, quia contra naturam eſt. Etenim preſſura intelligitur contra naturam ſomnus. Papavera autem preſſuram, non ſomnum faciunt. At ſi accipiunt etiam preſſuram ſomnum vocari, quæ neceſſario contra naturam eſt, oportebat etiam *lethargos* dicant alienari, & erit diffinitio *phreniticæ paſſionis lethargiæ* communis. Et in lethargis obtruſio eſt ſecundum *Aſclepiadem* in membranis cerebri cum febribus ac ſine conſenſu. Dehinc etiam in furore non febricitantium communis erit definitio. in his enim, ipſe ait, obtruſionem in membranis cerebri frequenter ſine febribus atque cum alienatione effici.

Huic occurrentes quidam ajunt quod inquit, *cum* 18
febribus, duo ſignificare. Unum quod *tardantem* cum membranarum obtruſione longi ſcilicet temporis [21] *febrem* ſignificet, & non ex ipſa ſumpſerit exordium: aliud cum febribus quidem, ſed ex cauſa obtruſionis membranarum natis, febres oriuntur parvæ atque mitiuſculæ, cum in minutiſſimis fiunt plagæ ſive ſ percuſſa, atque adfricationes, quæ corpori minimum accendere fervorem poſſint. Sed etiam nunc confi- 19
tentur confuſum dictum, ſi ex [22] hoc duo ſignificat, [23] alterum ex his verum, alterum falſum. Dehinc febrem fieri in phreniticis ex obtruſione membranarum t ſolitum accipiamus, eorum tamen dictis id repu-

Diſtinguitur.

ſ percuſſus

t ſolitam

19 quoſdam maniacos fieri ob ſomnos longiores.

20 *ſomni* ſubintellig.

21 quæ non ex ipſa, vel phrenitide, vel obtruſione phrenitin gignente, quod potius eſt.

22 hac interpretatione.

23 Ambo enim vera eſſe non poſſunt.

pugnat. Additur enim alienatio febribus, denique etiam obtruſio ex qua alienatio fiet. Quod igitur [24] ſecundo ſequitur, cauſa [25] prioris eſſe non poteſt. Addo etiam febrium quæ per totum corpus exardeſcunt cauſam ex obtruſione membranarum factam,
20 qua totum corpus accendatur, ratione carere. Etenim in *epilepticis*, quibus etiam [v] *raptus* omnium membrorum ex cerebri membranis, atque majore cauſa ſecundum Aſclepiadem [w] deſcendit, quapropter etiam phlebotomiam probat adhibendam, oportebat magis ac vehementius febrem accendi. Siquidem majora corpuſcula majoribus miſta cum toto majores faciant plagas ſive percuſſiones & adfricationes. In libris denique diffinitionum, phrenitim inquit eſſe alienationem repentinam cum febribus. Sed etiam [x] novus furor, quem inſaniam vocant, ſæpe movetur cum febribus.

v convulſiones

w conſcendit

x ſubitus

21 Nos igitur manifeſte atque breviter quantum res patiuntur, intelligentiam, ſive diffinitionem paſſionis trademus, dicentes, *phrenitim eſſe alienationem mentis celerem, cum febri acuta, atque manuum vano errore, ut aliquid ſuis digitis attrectare videantur*, quod Græci [y] κροκιδισμὸν, ſive [z] καρφολογίαν vocant, *& parvo pulſu ac denſo.*

Auctoris definitio.

y floccorum collectionem.

z feſtucarum collectionem.

24 obtruſio. 25 febris.

CAPUT I.

Utrumne ſint ſigna phreniticæ futuræ paſſionis.

22 DE hinc quærendum, utrum ne ſint *ſigna phreniticæ futuræ paſſionis?* Nam multi ſectarum principes, inter quos fuit & *Aſclepiades*, ſigna fu-

tu-

turæ paſſionis poſuerunt. At *Theſſalus* & ejus ſecta- *Theſſali ſententia.*
tores, id poſſe fieri negant, dicentes, quia ſi futuræ
phreniticæ paſſionis ſigna vera atque neceſſaria fuiſ-
ſent, oportebat omnes in iiſdem conſtitutos neceſſa-
rio eſſe phreniticos. Nunc vero quidam cum his affi-
cerentur ſignis, in phreniticam paſſionem non ve-
nerunt. *Secundo* oportebat etiam aliarum paſſionum
futurarum eſſe ſigna. Nullius autem futuræ paſſionis
ſigna eſſe perſpicimus. Neque igitur phreniticæ paſ- 23
ſionis eſſe poſſe ſigna credamus. Sed neque praeſtan-
tius [a] quicquam antecedentium cauſarum, ut adu- *a* aliquid quam antecedens cauſſa
ſtio, cruditas, vinolentia, atque exercitium poſt
cibum, vel manſio ſive ſomnus in ſpeluncis [b] con- *b* affertur *ſubint.* pro ſigno.
fertur, aut nova politura in muris [c] parietis cubicu-
lorum. Hæc alias quoque paſſiones ingerunt genera- *c* & parietibus
liter, ut *lethargiam, apoplexiam, epilepſiam.* Neque
multos, tempore certo, ſpecialiter phreniticam in-
currere paſſionem, ut [1] Autumno vel alio quolibet,
firmum eſſe credamus. Incertum eſt enim, ſiquidem
non [2] omnes phrenitici efficiantur, ſed alii diverſis
afficiantur paſſionibus. Neque etiam vigilare, ac ju- 24
giter cum dolore [d] urinam reddere parvum, vel plu- *d* urinæ
rimum, atque gravedine vel dolore capitis, vel oc-
cipitis, vel clunium affici, aut oculorum rubore,
certa ſigna ſunt. Hæc enim ſigna communia ſunt *Signa communia male affectarum meningum.*
paſſionum, quæ *vexata membrana cerebri* fiunt, at-
que inde male laborantium ægrorum, nec neceſſa-
rio omnium, ac ſemper *phreniticorum.* Dehinc au-
dacia ſine ratione, vel e contrario [3] ſecuritas & hi-
laritas, non futuram, ſed præſentem alienationem
deſignant.

Hæc

1 cujus conſtitutionem ad cauſſas antecedentes referebant.

2 certo tempore.

3 ſine ratione.

25 Hæc expugnantes *Aſclepiadis* ſectatores contra *primum* reſponderunt; quanquam, inquiunt, ſignis futuræ paſſionis ægri afficiantur, ratione tamen certa non in ipſam plerunque veniunt, ſiquidem imminentem paſſionem [e] cohibeat medicinalis vera curatio; quod inquiunt debemus diffinitione explicatum accipere. Etenim furore febricitantium, non ex obſtruſione membranarum, quæ non [4] ſinat, initium ſumere. Non igitur negant *ſigna* fuiſſe futuræ paſſionis.
26 Dehinc ſignorum quædam inquiunt ſecundum *Aſclepiadem* eſſe neceſſaria, ut cordis vulneratio mortis ſignum: quædam non neceſſaria, ſed frequenter futura ſignificantia, ſicut membranæ capitis vulneratio moriturum vulneratum ſignificat. frequenter enim hoc, non jugiter, ac neceſſario contingit. Futura igitur phreniticæ paſſionis ſigna frequentiam non neceſſitatem futurorum [f] deſignantia. quapropter [5] manet genus futuræ phreniticæ paſſionis in ſignis, quanquam non neceſſario in eam veniant ægrotantes. [6] Contra *ſecunda* vero hæc [g] probaverimus & de ſingulis ſcribentes docebimus.

Ab Aſclepiadis ſectatoribus rejecta.

e inhibeat

f deſignare

g probabimus

27 Dehinc poteſt etiam ſoli phreniticæ paſſioni hoc privatum inveniri; ut enim ab aliis paſſionibus differt, ſic etiam cum nondum eſt, [h] differre cæteris, reſpondentes ajunt; antecedentes cauſas quas *procatarcticas* appellant, ſingulares quidem, non eſſe futuræ paſſionis ſigna, ut neque rem ſine tempore, neque [i] concurrentia, ut forte *oculorum ſanguinolentia*, vel *capitis gravedo*, ſed in unum coacervata, atque con-

h differre cauſam ejus a

i ſymptomata quæ morbum ſequuntur.

4 deſinat. i. auxilio medicinæ tollitur.

5 certum eſt eſſe ſigna futuræ phrenitidis

6 Nos vero probavimus antecedentes cauſſas quas ſigillatim ſcripſimus, & docuimus, debere ſoli phreniticæ paſſioni privatas inveniri.

concurrentia omnia. *Audacia vero ſine [7] ratione, atque hilaritas, certa ſignificatione indicant ſigna futuræ phreniticæ paſſionis:* Nam ſicuti & in [k] externis, præſentia parvitate [l] jam latentia pro futuris accipimus. Igitur *Theſſalus* primo libro diætetico præcepit, *phlebotomari in ſtricturam magnam venturos;* atque hos ita deſignat, *jugiter febricitantes, & uſque ad dimiſſionis tempus ſubmerſo pulſu affectos, frequenter vel cum dolore urinam reddentes;* cum hæc præſentis jam ſint vehementiæ ſigna, non futuræ. 28

k affectibus & morbis

l adhuc

Ex ea enim ſignificatione futuram dicunt intelligi *phrenitim* quæ non [m] naturalis eſt, ſed multorum placitis firmata. Dehinc præſentis paſſionis ſigna neceſſaria eſſe confitentur. Ajunt enim quædam eſſe quæ futura denuntient, quædam quæ ſæpe futura, quorum ſecunda futuræ phreniticæ paſſionis eſſe dicunt, ſiquidem non neceſſariò ſequitur. Quid enim eſt *repugnans?* omne etenim ſignum ad eam rem quam [n] ſignificaverit intelligitur; eſt enim ex his quæ ad aliquid intelliguntur. Quomodo igitur ſignum vocari poteſt cujus non ſolum præſens non eſt quod [o] oſtenderit, verum etiam in quibuſdam neque erit. 29

m neceſſaria

n ſignificat

o oſtendit

Secundum nos itaque, *declivitatis atque pronæ ægritudinis in phrenitim ſignum recte nuncupatur*, ut labiles in paſſionem, ægros pronuntiemus, quos Græci ἐπινόσους totius appellatione vocant. Ipſius enim verbi qualitas, ſive veritas excuſſa, deſignat aliquid eſſe, *quo res ferantur, nec tamen neceſſario venturæ.* Signa igitur res ipſa ſemper præſens, quæ ſignificatur, oſtendit, qua ſæpe etiam futura noſcuntur. Alia vero eſſe *ſigna declivitatis in phrenitim*, alia in le- 30

Cælii ſententia.

7 Hæc ſigna oſtendunt jam gliſcentem: quæ futura & non præſens dicitur, quia adhuc parva eſt.

lethargiam atque cæteras paſſiones, ex his reddere *p* cœperimus, cum ſua ſuis manifeſtabimus.

p incipiemus

CAPUT II.

31 ***Quæ ſequuntur eos, qui in phreniticam paſſionem proni intelligantur, quos labiles diximus.***

Signa phrenitidis

IN *phreniticam* igitur *paſſionem pronos* vel declives ſequitur *febris acuta*, atque difficile ad ſuperficiem corporis aſcendens, *pulſus* [a] *humilior*, *denſior*, *vultus ſubinflatus*, ſive plenus, *ſanguinis per nares deſtillatio*, *vigiliæ juges*, aut *turbatus ſomnus*, & *inſania turbulenta*, *mentis ſolicitudo*, *ac pravitas ſine ratione*, *frequens tergorum eſt* [b] *verſio jacendi cum capitis aſſidua commutatione.* Aliquando etiam *ſine cauſa hilaritas*, *oculorum rubor cum levi lachrymatione*, & *circumjectio manuum ſine ullo capitis dolore*, *articulorum frigus ſine* [c] *tremore*, *urinæ abundantia*
32 *flavæ*, *aquatæ*, *tenuis*, & *paulatim excluſæ.* Aliquibus etiam *ſonitus capitis*, atque *aurium tinnitus:* dolor quoque capitis repentè non quieſcens, *nulla ex manifeſta ratione præcordiorum etiam tenſio*, *viſus attentus*, vel *frequenter palpebrans.*

a obſcurus

b inverſio jacendo, vel jacentis

c febrili

Quidam *Medici*, ex quibus ſunt *Aſclepiadis* ſectatores, etiam attendunt *aeris qualitatem*, quam Græci κατάϛημα vocant, & *tempus*, & *antecedentes cauſas*, & *naturam*, & *ætatem. Aeris* inquiunt habitum, ne is caleſcat, quòd ejus [1] cauſis plurimos afficiat, ut ſæpe oculorum inducat *lippitudines*, vel *ulcera. Tempus* autem, ut æſtatis finem vel autumnum. In his enim ajunt hanc frequentare paſſionem.

1 i. ardor, æſtus; frequentius uſurpatur vox græca καῦμα

nem. *Antecedentes* inquiunt *cauſas*, ut vinolentiam 33
vel vigilias, ac juges [d] aduſtiones. *naturam* inquiunt, ægrotantis, ut ſi fuerit mente mobilis, atque iracundus, vel in *diſciplinis literarum exercitatus*, aut capite debilitato, & facilè [2] inflationem ſentienti, vel ſi quoties ægritudine afficitur, facilè alienatione vexetur. *ætatem* inquiunt ſi *juvenis*. Omnia quidem ſunt providenda, non enim ex uno vel duobus, ſed ex multis concurrentibus, ſignificatio firmatur: unum etenim quiddam etiam ad aliud quiddam commune eſt. At vero in unum conveniens multorum concurſus, [e] diſcretionum facit intelligentiam [f] prominere.

[d] in ſole moram & balneis

[e] morborum differentiæ

[f] eminere

2 *legi poteſt* & inflammationem

CAPUT III.

Quomodo intelligitur phrenitis. 34

INtelligimus phrenitim ex toto ſignorum concurſu. Unum etenim ſingulare quicquam, ut eſt alienatio, vel febricula non deſignat phreniticum, ſed ſi multa concurrerint, quæ nihil aliud quàm paſſionem deſignent, ut ſit [a] ſignificatio, quæ ut ſuprà diximus ex multis confecta, unum faciat ſignum, & ſignificans ejus rei quam demonſtrat. Quare ut dixi intelligimus *phrenitim ex concurrenti febre acuta, & alienatione & pulſu parvo atque crebro, atteſtante carphologia & crocidiſmo.* Ex his enim intelligitur *paſſionis genus.*

Quid ſit ſtricte ſignum?

[a] ἔνδειξις

Magnitudinis vero atque *proprietatis differentiam*, 35
plurima atque alia ſunt quæ deſignant, à græcis ſymptomata appellata, ut febres continuæ, vel hemi-

mitritææ, vel inæquales, adque ſuperficiem corporis difficile aſcendentes: alienatio intra diatritæum, vel poſt diatritæum tempus, jugis aut intercapedinata, cum riſu tacito, aut cum cachinno, & cantilena, vel certe mœſtitudine, ſilentio, vel murmure, aut vagitu, aut levi ſecum ſua ipſius muſſitatione, vel mentis indignatione, ut in furore exiliens *difficile teneatur*, atque omnibus *iracundus ſit*, & exclamet, vel *ſeſe percutiat*, aut ſuam *veſtem* atque propinquantium *ſcindat*, aut metu ſe abſcondendum exiſtimet, aut lachrymetur, atque ſecum loquentibus non reſpondeat, cùm loquatur tanquam viſis, & non ſolùm non viſis, ſed etiam mortuis:

36 & neque *potum poſtulet*, neque *cibum*; aut acceptum vehementer invadat, & [b] immaſticatum tranſvoret: aut maſticet, neque tranſvoret, ſed in ore contineat, & poſt paululum projiciat: *lucem* quoque aut *tenebras* fugiat, adſint etiam *vigiliæ juges*, aut *parvus & turbulentus ſomnus*, *oculi ſanguinolenti*, cum *tenſione venarum* ſuarum, & *fixo viſu*, atque ſine ulla *palpebratione*, aut multum mobili, & cum jugi palpebratione: aliquando etiam manuum ante oculos præmiſſio, quaſi aliquid apprehendere, vel detrahere volentium, quod aut inhæſiſſe oculis, aut

a i. non maſticatum

37 ante volare ægrotanti videatur. *Vultus* etiam quibuſdam [c] *collectus* atque *conductus*: *genarum rubor* perſeverans, aut per intervalla in *pallorem* mutatus: *capitis ſiccitas* quæ ſtatim ebibat fomenti liquorem: *dentium ſtridor*: guttæ *ſanguinis* leviſſimæ per *nares*, *capitis* frequens [d] alienatio, cum *aurium* intentione, ut aliquid audire videatur: indecens *jacendi* poſitio: *pedum* quoque jugis ex alto *ſubmiſſio*: corporis [e] *vacua fortitudo*: *articulorum jugis torpor*: *raptus* etiam, vel

c collapſa facies & diſtorta.

d ſitus mutatio

e vana: cum aliquid ſummo conatu, ſed fruſtra efficere tentant.

vel attractio *cooperimentorum* à pedibus ad ſuperiora: *ventris fluor:* urinæ aquatæ, vel felleæ cum nubeculis portentoſis: ultimo quibuſdam etiam *vultus* [f] *mortuoſus*, aliis cum collo *ſubinflatus: manuum tremor:* pulſus creberrimus, atque *ſubmerſus*, & *tremulus*, & imbecillis, aliquando etiam deficiens, & in ſimilitudinem oleo defecti luminis marceſcens: *præcordiorum* vehemens *tenſio* atque ad ſuperiora adductio: *ſingultus*, *linguæ impedimentum* atque loquutionis [g] inapprehenſibilis articulatio. Dehinc quibuſdam [h] *diaphoreſis*, quibuſdam *ſpaſmus*, aut [i] *preſſura*, quæ *lethargicam paſſionem*, atteſtantibus cæteris denuntiet: hæc pulſus inducit celeres, multos, ac parvos ſaltus. In magnitudinem erectio quæſita, & ægrotanti incongrua atque ſubinanis. Relevatis autem atque ad [k] ſedem pergentibus omnia ſupradicta minuuntur. 38

[f] cadaveroſa facies

[g] quæ intelligi non poteſt

[h] Leipothymia: virium diſſolutio.

[i] ſomnus altus & profundus

[k] ſanitatem

39 *Gravius* autem ac *perniciosè* affici dicimus eos quos ut ſupradictos plurima atque varia fuerint ſecuta jugiter & ſine ulla indulgentia laxamenti. *Pejus* autem laborare dicimus eos, qui poſt primam [1] diatriton fuerint hac affecti paſſione, quàm qui ante ipſam. Etenim præſauciatis viribus quicquid adhibetur, grave atque [l] indignum eſt adjutorium, [m] vel phlebotomice quæ principaliter [2] temporis cauſa adhiberi prohibetur.

Signa prognoſtica

[l] incongruum

[m] imo & ipſa phlebotomia

40 *Exitialiter* etiam affici dicimus eos, qui aſperrimi atque audaces fuerint ægrotantes. Inſontine etenim etiam ſani iracundi eſſe perſpiciuntur. Nec non etiam qui ſubridere videntur, & *ſtridore dentium*, aut *ſingultu* affici. His etiam *ſpaſmus* imminere ſignifica-

1 primum triduum poſtquam morbus apparuit

2 temporis cauſſa. i. occaſionis: nempe quia vires imbecillæ ſunt.

ficatur. *Gravius* etiam ſi mutabiles fuerint colore, & tremuli, & *ſtertentes*, aut [n] faſtidioſi per omnia.

n ἀσώδεις

Aliarum verò principes ſectarum juxta ætatis differentiam *gravius* affici dicunt, juvenes cæteris ætatibus: juxta ſexum & naturam viros [o] ac fœminas, quomodo etiam ſapere [3] plus eſt in juvenibus, [p] atque [q] majoribus. Majus enim fit malum, [r] firmitate reliqua adjutum. Dehinc etiam qui natura fuerint triſtes, & in paſſione cum [ſ] ridiculo deliraverint, aut rurſum hilares natura, atque cachinnoſi, cum iracundia & mœſtitudine ægrotantes gravius affici dicunt. Siquidem nulla veſtigia ex his quæ ſanitati fuerint conſueta, remanſiſſe videntur. Nos verò dicimus communiter graviter laborare quos paſſionis adficit magnitudo. *Illud enim ſemper in ægritudine magis afficit, quod à natura plurimum receſſerit.*

o i. quàm

41

p i. quam
q ſenibus: natu grandioribus.
r i. robore & juvenilis ætatis viribus.
ſ riſu

3 magis a temperie naturali recedit: vel magis mirum, ſi juvenes præter ætatem ſapiant.

CAPUT IV.

42 *Quæ ſunt huic ſimiles paſſiones, & quomodo diſcernuntur.*

SImiles ſunt atque vicinæ phreniticæ paſſioni ex ipſa alienatione, [a] *furor*, quam vulgo inſaniam vocant, *melancholia*, *pleuritis*, atque *peripneumonia:* quæ ſæpiſſimè acceſſionis tempore alienationem faciunt. Item [b] mentis alienatio in his qui *mandragoram*, aut [c] *altercum* biberint. Internoſcuntur autem furentes atque melancholici à phreniticis: ſiquidem [d] alienatio ſine febricula, atque crocidiſmo, vel carphologia eſſe videtur. Dehinc tardè ſæpiſſimè

a mania
b μώρωσις
c hyoſcyamum
d nimirum in furioſis & melancholicis

mè finit, atque ſine [1] paſſione. Item *melancholia*
fellis nigri vomitum facit, ſtomacho patiente, aut
plus à cæteris corporis partibus ægrotante. [e] Præ- 43
ſtantius autem odiſſe homines facit, atque vultus co- [e] obſtinatius
lorem plumbeum. Item *pleuritis* & *peripneumonia*,
& omnes paſſiones, quæ ex dolore acceſſionis tem-
pore alienationem faciunt, internoſcuntur hoc mo-
do. Primò quòd cùm dolores aſperantur, extendi-
tur atque conſurgit alienatio, & eorum [f] indulgen- [f] laxamento,
tia minuitur, quippe levis atque ſolubilis deliratio. mitigatione.
Nam phreniticorum etſi ex conſenſu fuerit facta, ta-
men non ſemper acceſſionibus aucta, aut demiſſio-
nibus minuta, ſed magis intardans atque perſeve-
rans perſpicitur. Si verò poto malo medicamine, 44
vel alterco alienentur, diſcernuntur ſecundum in-
terrogationem præcedentes cauſæ. Sed quia etiam
de medicamine poto poteſt phrenitis evenire, (non
enim præordinatæ atque fixæ ſunt neceſſariò ejus
antecedentes cauſæ) ad interrogationem præceden-
tium cauſarum æger non credibilis eſſe poteſt; i-
tem externi, hoc eſt, ab ægro alieni antecedentia
neſcire poſſunt, potius differentiam accipimus, ut
ſi non febricitat, hoc ſit ſignum internoſcendarum
cauſarum: ſi autem febricitat ut crocidiſmus atque
carphologia & denſitas pulſus abſint. His enim qui
mandragoram vel altercum biberint rarus eſt pulſus.

1 dolore capitis, *niſi legas* compaſſione.

CAPUT V.

Quomodo diſcernimus à phreniticis eos qui furore febricitant. 45

QUando furentes ſive inſanos à phreniticis *ſola febrium ſinceritate* omnes ſectarum principes ſe-

cre-

creverunt, & ſæpe etiam febris ex aliis cauſis his paſſionibus incidit, oportebat hos etiam cum febribus furore delirantes à phreniticis diſcernere: Non quidem mutandæ curationis cauſa: Omnes etenim paſſiones celeres ſupradictæ, atque tardæ, ſed *a* inſuper poſitione conſtitutæ, quam Græci [1] ἐπίθεσιν vocant, laxativa atque mitigativa indigent curatione. Sed ad demonſtrationem, quo poſſemus etiam ſpecialium uti diſcretione, hæc poſuimus.

a humoris vitio ſi plenitudine & abundantia

46 Eſt autem utiliſſimum etiam localibus adjutoriis, ut patientibus locis, vel plus patientibus curationem adhibeamus. Nam *phreniticis* atque furioſis *caput* magis, [2] *melancholicis ſtomachus* patitur. Igitur non febricitare furioſos *b* percunctatum non eſt ſive univerſale, quod Græci καθολικὸν vocant, [3] ſed eſt diſcrepatione partile. ſiquidem, ut diximus, quidam febribus afficiantur, ſed phrenitici acutis, vel celeribus, furioſi verò tardis; quanquam ſit etiam hoc inſufficiens diſcretioni, propter eos qui repentino furore agitati febricitant.

b ἀξίωμα

47 Remanet, ut ordine accidentium diſcretionem faciamus. Præcedit enim febrem in [4] furioſis alienatio, in phreniticis verò febricula alienationem: ſed quia aliquando poteſt furentum alienatio concurrens febriculæ latere, aut ordinis, aut interrogationis, ut ſupra diximus cauſa, ſi quidem ab ægro narrari non poſſit, advertamus in *phreniticis parvum atque cre-*

1 Alii ſic exponunt morbos, qui ſine ἀ privationis dictione, ut κῶμα, κάρος pronuntiantur, per ἐπίθεσιν conſtitui: eos verò per ἀποστέρησιν, qui cum ἀ proferuntur, ut ἀγρυπνία, ἀπεψία.

2 obſerva. melancholiam veram eſſe putat, quæ gignitur affectu primario ventriculi.

3 in diſcrepantia & diverſa dividitur, & partitur, ut aliquando verum ſit, aliquando falſum.

4 qui ob aliam cauſam febrem contraxerunt.

crebrum eſſe pulſum neceſſario, in *furioſis* vero *majorem.* Sed quia initii, vel augmenti acceſſionis febrium par in his atque creber pulſus eſſe poteſt, declinationis autem atque [c] indulgentiæ major, illud advertere debemus: quia in phreniticis etiam tunc parvus atque denſus perſeverat, ut diſcretionem magis ex pulſu faciamus, quanquam etiam ipſa infirmetur ſæpe febrium [d] nequitia, quæ ut in aliis paſ- 48 ſionibus, ſic etiam in furioſis, pulſum parvum atque denſum ſervat, ita diſcerni vel internoſci poteſt, cum neque *crocidiſmum* in ægrotantibus viderimus, quod eſt ex operimentis fimbriarum veluti decerptio: neque *carphologiam*, quæ eſt feſtucarum levium à parietibus veluti detractio, quam neceſſe eſt phreniticos facere. Quæ denique ſi furioſis advenerint, in febribus conſtitutis, in phreniticam paſſionem, ex inſania veniſſe pronuntiamus, tanquam rurſum, & phrenitica paſſio recedentibus propriis ſignis, hoc eſt, ſupradictis in furorem tranſeat. Non aliter quàm ſi etiam aliis id teſtantibus ſignis, in lethargiam veniant, vel certe relevati ex lethargia, in phreniticam redeant.

[c] remiſſionis

[d] malignitas κακοήθεια.

Affectuum commutatio & παραλλαγή.

CAPUT VI.

Quomodo diſcernimus dormientes phreniticos ab his qui in lethargicam deveniunt paſſionem. 49

[a] QUomodo *phrenitici* aliqui augmento paſſionis in *lethargiam*, aliqui declinatione in *ſomnos* devenerint, & cum aſpectu [1] commune ſit, quod utri-

[a] Cum

1 i. commune ex viſu ſignum habeant.

b cumque trique non ſentiunt, [b] atque multos inexercitos *Medicos* errore fefellerint, ut dormientes tanquam de-
c lethargicos preſſos excitarent, aut [c] oppreſſos tanquam dormientes ſine adjutorio paſſioni traditos, reliquiſſent; utilem ducimus eorum diſcretionem faciendam.

Diſcernuntur igitur *colore*, *charactere*, *reſpiratione*, *pulſu*, *tactu*, *ſchemate jacendi*, *febrium magnitudine*.

50 *Colore* inquam; dormientium enim [d] mundum cor-
d nitidum e floridè pus, atque [e] floſculè vividum, & naturali habitudine plenum. Oppreſſorum vero in lethargica paſſione pallens, vel plumbeum, vel quolibet alio colore affectum, invenitur. *Character* autem dormientium hilaris, lethargicorum triſtis invenitur. Item *ſpiratio* dormientium ordinata, lethargicorum tarda eſſe probatur. *Pulſu* etiam diſcretionem facimus, qui quanquam utrique ſubinflatus atque major, tamen cum inanitate in lethargicis, cum plenitudine dormientibus invenitur. *Tactu* autem lethargicis etiam præcordia diſtenduntur plurimum, & totum corpus durius fit, ob nimiam [2] *ſtricturam*: dormientibus vero è contrario, quia ſtrictura minuitur, etiam præcordia *relaxantur*, & totius corporis tactus mol-
51 lior efficitur. *Schemate jacendi*, diſcretio fiet: Siquidem lethargici à capite lecti ad pedum loca labantur,

2 Syſtema veterum *Methodicorum* tale erat. Sanitatem ponebant in tono quodam partium ſolidarum, inter ſtrictum & laxum medio, quem una voce *εὐτονίαν* appellabant: Morbi autem omnes ipſis erant vel exceſſus iſtius toni, nomine *ſtricturæ*: vel defectus quem *laxitatem* ſeu *ἀτονίαν* vocabant. Syſtema hoc reviviſcit in aliquibus non infimi ſubſellii Viris qui *εὐτονίαν* Methodicorum venditant titulo *Æquilibrii* ſolidorum cum fluidis & utrorumque cum ſe ipſis. *Stricturam* appellant *ſpaſmos* fibrarum, nimiſque vegetam earum oſcillationem, & elaterem juſto intenſiorem. *Laxitas* ipſis eſt nimis remiſſus fibrarum elater. Fluida humani corporis, morborum ipſis potius cauſæ ſunt quam ſubjectum.

tur, & incompoſito, vel indiſpoſito jaceant corpore; dormientes vero congrua naturæ poſitione cernantur. *Magnitudine* inquam *febrium:* dormientium enim minor ac lenior, lethargicorum major atque aſpera febricula invenitur. Quapropter obſervanda ſunt etiam *tempora*, ſi enim in *declinatione paſſionis*, & in dimiſſione vel declinatione acceſſionis ſenſus ægrotantium quieverint, intelligimus *ſomnum*. Si vero in *augmento paſſionis*, vel acceſſionis, & magis in ejus initio, vel augmento id acciderit, *lethargum* pronuntiamus.

CAPUT VII.

Quæ ſint differentiæ phreniticæ paſſionis.

DIfferentias phreniticæ paſſionis quidam ex *accidentium proprietate* faciendas exiſtimant. Aiunt 52 denique aliam eſſe alienationem cum riſu, atque puerili ſaltatione, aliam cum mœrore, atque exclamatione, vel ſilentio, aut timore. Nos vero aliam dicimus eſſe ex *ſtrictura*, aliam ex *complexione ſtricturæ atque ſolutionis*. Eſt enim [a] verum ita diſcernere, ut non accidentium diverſitas paſſionis differentias oſtendat, ſed generalis quædam ac neceſſaria deſignatio, quæ fit ut ſupra diximus ex *principalibus* [1] *paſſionibus*, unde etiam *curationum ratio* ſumatur.

a æquum

1 & earum cauſſis: ſtrictura: ſolutione: veriuſque complexu.

CAPUT VIII.

Quis locus in phreniticis patitur.

QUæſitum etiam quis locus in phreniticis patitur, 53 & magis à *Principibus* aliarum ſectarum, ut

ſe-

ſecundum differentiam *patientis loci* curationes adhiberent, & *localia* locis *adjutoria* compararent. Nos autem ſive *locorum* ſive *vicinitatis* eorum cauſa generalem curationem non mutamus. Non eſt enim ſub eodem [a] genere [b] jacens locorum neceſſaria differentia.

a morbi
b jacentium: *alii*, patientium.

Variorum circa locum affectum ſententiæ

Aliqui igitur *cerebrum* pati dixerunt: alii ejus *fundum*, ſive baſin quam nos *ſeſſionem* dicere poterimus: alii *membranas*: alii & *cerebrum* & ejus *membranas*: alii *cor*: alii *cordis ſummitatem*: alii [c] *membranam*,
54 quæ cor circumtegit: alii *arteriarum* eam quam
Græci ἀόρτην appellant: alii *venam craſſam*, quam iidem Φλέβα παχεῖαν vocaverunt: alii *diaphragma*: & quid ultra [d] tendimus quod facile explicare poſſumus, ſi id quod ſenſerunt dixerimus? Nam ſinguli eum locum in phreniticis pati dixerunt, in quo *animæ regimen* eſſe ſuſpicati ſunt. Denique ſingulorum judicium atque aſſertionem pertractantes, expugnabimus *libris* quos de *paſſionum cauſis* ſcribemus.

c περικάρδιον
d orationem proferimus

rejiciuntur.

55 Nos igitur communiter *totum corpus* pati accipimus, etenim *totum febre* jactatur. [e] Implet denique phreniticorum ſignificatione *febrium ſignum*, quapropter *totum corpus* curamus, ſed *plus* pati dicimus *caput*, etenim antecedentia demonſtrant ſigna, ut ejus *gravedo*, *tenſio*, *dolor*, *ſonitus*, *aurium tinnitus*, *ſiccitas atque ſenſuum impedimentum*, & cætera quæ jam paſſionis præſentis eſſe ſigna noſcuntur: *ſinguli ſenſus* ſuo careant *apprehenſionis officio*, *palpebra dura*, *oculi ſanguinolenti*, *ac prominentes*, *genarum rubor*, *venarum extenſio*, *vultus inflatio ac plenitudo*,
56 *linguæ aſperitas*. Eos vero qui nos ex *naturali tractatu*, quam Græci *phyſiologiam* vocant *patientem locum* apprehendere dixerunt, (ſiquidem præno-

Auctoris ſententia.
e impletur, *alii* implicatur.

Signa phrenitidis.

noſcentes animæ regalia in capite conſtituta, exinde mentis alienationem capitis offenſa fieri acceperimus) ita expugnamus, ut primo regale locum *f* internum remanſerit. Sed nos varietas atque multitudo accidentium in capite ſignorum, plus *g* à cætero corpore docuit id pati.

f i. obſcurum & ignotum

g pro *quam cæterum corpus:* ut Auctor paſſim habet.

Sed aiunt *faciem* magis, plurimiſque ſignis affici, & propterea huic eſſe adhibenda adjutoria. Nunc 57
vero cucurbitam occipitio apponitis, quaſi quidem per *apertionem*, quam Græci *Anatomiam* dicunt, dideceritis *ſenſuales vias* inde ſumere exordium. Hic *h* rurſum ſimiliter eos peccare perſpicimus. Etenim *faciem* non curant *cataplaſmate*, atque *vaporatione*, atque *occipitium* tanquam *dolens* & *extentum* appoſita *cucurbita* *i* ſcarificamus, ſicut etiam alias partes, atque præcordia, ſi in tumore fuerint conſtituta. Explicata varia paſſionis *k* *apprehenſione* ad ejus *curationem* tranſeamus.

h prorſum pueriliter

i ſcarificant

k cognoſcendi modo

CAPUT IX.

Quomodo curandi ſunt phrenitici.

a QUomodo curationibus principio *locus* aptandus 58
eſt, jacere oportet phreniticos in *loco omni ex parte devio*, ne aliqua tranſeuntium voce pulſentur: *feneſtris* etiam *altioribus* *b* luminato. Sæpe enim in hac paſſione conſtituti alienationis cauſa ſeſe præcipitantes latuerunt. Dehinc ob *obſcurationis* proprietatem *ſtrictura* laborantes, in *lucido* atque *tepido* & *amplo* mediocriter locamus. Etenim ultra modum *fervens aër* naturaliter febricula caput incendit, & rurſum *frigidus* conſtringit, atque corporis auget *denſitatem*. Item *nimium lucidus* membra-

a pro *quandoquidem, quoniam, quemadmodum*, ut Auctor paſſim habet.

b illuminato

Omnes ſtrictura laborantes loco gaudent lucido, tepido & amplo.

branam [1] percutit cerebri immodici ſplendoris cauſa.
59 *Parvus* etiam locus ſi fuerit atque humili tecto, *ſuffocabilis* erit aeris paupertate. Sit etiam ſine ullo *picturæ* figmento, ne viſa ægri ex picturis mente accipientes, quæ Græci φαντάσματα vocaverunt, plus *aſperentur*, aut in *riſum* ſolvantur; maxime cum ratione careat, *multorum ingreſſum aut frequentiam* prohibere, & *pictura* occaſionem lacerandæ mentis acquirere, cum jugi viſu falſa coguntur pro veris accipere. Hinc etiam *ſplendidi colores* parietum ſive
c ſtragularum c *ſtraminum*, vel operimentorum prohibendi: Reſultantes enim, ut ita dixerim, percutient viſum.
60 [2] *Solutione* autem [3] obtinenti laborantes è contrario jacere oportet *loco medie obſcuro*, atque *refrigeranti*; neque enim nimium *frigidus*, neque *obſcurus* paſſionis mitigare celeritatem poteſt. *Stramenta* etiam omnibus *mollia* atque operimenta conveniunt: ſed *tenuia*, *ſolutione* laborantibus; *corpulenta* vero atque calida, *ſtrictura* affectis. Sit etiam *lectus* omni ex parte firme locatus, ut cum fuerint impatienter jactati vel neceſſitate cogente devincti, *immobilis* perſeveret, *foribus* etiam atque *feneſtra* averſi, ne *ingreſſu hominum* aſperentur.

61 At ſi etiam *alienatio* fuerit *principali paſſioni contraria*, ut *ſtrictura* laborantes *lucem odiſſe* faciat, *ſolutione* laborantes *tenebras*, oportet aliis *oculos contegi*, aliis tenue atque *blandum lumen* immittere, *lucernæ*, aut *lucis ætheriæ*, ſed *arguto uſu* machinatum, quo velut per quandam *cavernam*, ægrotan-

Varios aſtus Auctor recenſet pro fallendis phreniticis.

1 Vibrationes ſive oſcillationes, tenſo nimis elatere, juſto vividiores & celeriores facit.

2 nam ſupra c. 7. dixit aliquando fieri ex complexu ſtricturæ & ſolutionis.

3 cum ſolutio major eſt quam ſtrictura.

tantis *vultum* perfundat, & *nullas* tangat alias *corpo-
ris partes*. Sic etiam mitigabitur *alienationis augmen-
tum*, & *adjutorium* id paſſioni aptum congrue ſerva-
bit qualitatis effectum. *Laxat* enim, ut ſupra dixi-
mus, *lux*, colore, quo videtur, ſed conſequenter
neceſſario ſuæ tenuitatis cauſa manet cætero circum-
fuſa corpori tametſi non videatur. Similiter etiam 62
obſcuritas vel *tenebræ* ſi fuerint ægrotantibus *odioſæ*
& curationi *neceſſariæ*, erunt artis aſtutia compo-
nendæ. Sed ſi ita fuerint *alienatione* commoti, qua
obſcurari totum vel *luminari* velint, erit [d] conjici- *d* probè noſcendum
endum, ut quibus *obſcurum* aerem fecerimus, *cali-
dum* tamen faciamus, quibus autem *lucidum* econ-
trario *frigidum* faciamus, ut & *congruam* paſſioni
ſervemus *qualitatem*, & eorum *furorem mitigando*
non aſperemus. Si vero nihil ægrotantes prava cupi- 63
ditas turbaverit, ſervabit *lucem ſtrictura*, *obſcuritas
ſolutione* laborantibus adhibenda. Vel [e] quomodo *tur-* *e* quoniam
batio atque *motus* & *jactatio corporis* celeritatem *a-
ſperat* paſſionis, erit aliquando mitigandi furoris cau-
ſa *ægrorum voluntati ſerviendum; ſtringitur* enim ma-
gis *ſolutio*, vel *ſtrictura laxatur*, ſi gravioribus aver-
ſis *parva contrarietate* vexentur: ſive ſtrictura labo-
rantibus obſcurum, ſive ſolutione laborantibus luci-
dum adhibendum judicamus locum.

Dehinc ſi *ſtrictura* [f] obtinuerit, convenit ægrum 64
uſque ad *acceſſionis declinationem vigilare*, tunc ſo-
mno dimitti. At ſi *longa* fuerit *acceſſio*, etiam *ante
dimiſſionem ſomnus* poterit adhiberi. Major enim [4] *ab*
[g] intemporali ſomno *vigiliarum* eſt *vexatio*. Siquidem
etiam

Quid faciendum ubi ſtrictura magis urget.

f ſolutionem vicerit

g intempeſtivo

4 præpoſitione *a* vel *ab* Auctor frequentiſſime utitur pro *præ*, vel adverbio *quam*; ac ſi diceret, *major eſt vigiliarum vexatio quam intempeſtivi ſomni.* Quod probe tenendum.

h i. arbitrio etiam vires ægrotantis[5] inſinuat. Dehinc [h] judicio noſtro abſtineri vel tolli non [6] poteſt, *ſomni* autem *intemporalitas* ſi fuerit interrumpenda, *excitare* dormientem poterimus, atque *ſoporis oppreſſionem* prohibere. *Delirationes* vero *ægrotantium* uſu dextero

i famuli ſ. miniſtri atque *artificio* [i] ſervientes accipere & tolerare debebunt, ut aliis aſſentiant, alias vero conſentientes redarguant, ne *frequenti correctione aſperos faciant ægrotantes.* Denique ſi quos *ſanitatis tempore inviſos* habuerunt, intrare prohibemus, ne his viſis aſperentur.

65 tur. Eos vero quos *metu* aut *verecundia* coluerunt, per intervalla intrare permittimus: *parit enim frequentia contemptum.* At ſi *exilire* de lecto viderimus *nimietate furoris*, melius erit plurimis uti ad reme-

k i. leniter dium miniſtris, ſed qui poſſint [k] lenitate retinere, ut etiam laxamentum ſtricturæ præbeamus. Vel ſi defuerint qui ut ſupra diximus teneant, aut ipſorum

Deligationes caute adhibendæ. viſu commoti fuerint ægrotantes, *ligationibus* utimur, ſed *prætectis lana* aut *veſte locis*, quos vinculis nectimus, ne major utilitate quieſcendi imprimatur vexatio. *Ligationibus* etenim *immodice conſtricta*, neceſſario tumeſcunt, propterea omnis in pejus extenditur paſſio.

66 Si *linguæ* atque *totius oris ſiccitas* fuerit, oportet

remedium ad oris ſiccationes. *ſpongia tenera, aqua calida infuſa atque mediocriter expreſſa, ſenſim univerſa quæ* [l] *ſiccaverunt, humectare,*

l ſiccata ſunt *non ſine cautione:* adjunctos enim ſæpe *digitos* ſpongiæ, alienatione coacti ægri *momorderunt.* Quapropter, ſi fieri poterit, cogendi ſunt, ut *exerant linguam*, atque ita ſupradicta faciamus.

Declinante acceſſione, hoc eſt, cum *è viſceribus* re-

5 ſuppeditat ſomnus, licet intempeſtivus. 6 *ſubint.* vigiliarum vexatio.

recluſus fervor ad ſuperficiem corporis atque articulos
venerit ægrotantis, pulſus quoque denſitas, & humi-
litas in amplitudinem atque raritatem venerit, opor-
tet *pubetenus*, hoc eſt, inter umbilicum & pecti-
nem, quod *Græci* ἦτρον appellant, *lanas oleo calido ex-*
preſſas [7] apponere, quæ omnia etiam vicina conte- 67
gant, ut *inguina*, atque *veſicæ partes*, [m] vel ſi qua
ventrem contegant: *fovendum caput* oleo dulci atque
calido. Dehinc alienatione perſeverante, etiam *calida*
cum oleo mixta, quod *Græci* vocant ὑδρέλαιον. Paullo
etenim *vehementius* hoc genus fomenti operatur, ſi,
ut ſupra diximus, *oleo aqua calida* miſceatur, vel *fœ-*
nugræci, aut *lini ſeminis ſuccus*. Sed hæc ſingula ſi-
ne ullo eſſe odore debent, atque nullo fumi afflatu
vexata, ne caput impleant, & alienationem exaſpe-
rent.

Quid agendum morbo remittente.

[m] ac quaſi totum ventrem

At ſi *adjuncta* fuerit *ſtricturæ ſolutio*, ut aut *ven-* 68
ter fluens, aut *ſudores* eſſe videantur, caput ſupra-
dicto modo, atque fomentis ſupradictis curabimus:
etenim *alienatio* [n] *tumore membranarum cerebri* fiet.
Medias vero partes *frigido* ac [o] *viridi* curabimus oleo.
Si autem [p] plurima atque ſuperans fuerit & occulte
in [q] *diaphoreſim* venire poſſe ægrotantes viderimus,
tunc etiam caput dulci quidem, ſed frigido oleo fo-
mentamus: etenim *frigus diaphoreſim, dulcedo ſtri-*
cturam temperat. *detergendus* etiam erit ſæpiſſime
ſudor, qui per vultum atque thoracem emicuerit,
ſpongia molli. At ſi [r] plus fuerit extentus, ut inte- 69
gros ſolvi videamus, etiam *flabris* utimur, non qui-
dem

Quid faciendum cum ſtricturæ adjuncta eſt ſolutio.

[n] phlegmone

[o] omphacino

[p] *ſubint.* ſolutio cum evacuatione ſudoris, alvi &c.

[q] colliquationem

[r] ſudor ultra fluat

7 ſic cavetur ne vehementia febris, & cerebri conſenſu in veſica fiat inflammatio, quod accidit ſæpius: item ne urina diſtendente ſupra modum veſicam, interdum enim delirio ægri oblivioſi meiendum eſſe non recordantur, iſchuria ſuccedat.

dem ſine *reſpectu alienationis*. etenim ſi *conſtricturam* ea curatione *mitigari* videamus, audacius id facere perſeverabimus. Si autem aſperari ſenſerimus, erunt minuenda quæ gerimus, conjicientes, non tantum *ſolutionem conſtringi* adjutoriis, quantum *alienatio augetur. Nanque neceſſario requies congrua ſolutioni, atque noxius motus accipitur.* Declinante acceſſione *os colluere* jubemus ægrotantem ex *aqua calida*, vel ſi impatienter ſiti jactatur, *dabimus ei* [ſ] *potum*, ſed ſtrictura ſola laboranti, *plurimum*, ut [t] *denſitas* irrigetur: *ſolutione* laboranti, [v] *parvum*: vel ſi *plurima* cogit *ſolutio*, etiam *frigidum*.

Cautela in dando potu.

ſ potum aquæ

t ariditas ex ſtrictura

v paucum

CAPUT X.

De Phlebotomia.

70 AT ſi *ſola* atque *vehemens ſtrictura* ægros in *phreniticam* extemplo *paſſionem* perduxerit, deſignat adhibendam eſſe *phlebotomiam*, permittentibus viribus: atque ſi paſſio cogit, *intra* [1] *diatriton*: ſi minus, in ipſa *prima diatrito*, ultra nunquam: *vexantur enim in ejuſmodi ægritudinibus corporis vires*. Phlebotomandi autem diſciplinam, vel magnitudini paſſionis moderationem faciendi congruam, libris quos *de ſpecialibus adjutoriis* ſcripturi ſumus, docebimus; *principaliter monentes ne uſque ad animi defectum*, quem Græci λειποθυμίαν vocant, *adjutorium*
71 *intendere nitamur*. Timendum enim hoc ſæpe eſt *accidens*, quod Græci σύμπτωμα vocant: quamvis enim in

Quando ſit vena ſecanda.

1 prima diatritos eſt primum triduum ab invaſione morbi: ſecunda communem cum ea diem habebat, & incipiebat à die tertia, & finem habebat quinta: ita tertia diatritos incipiebat à quinta & terminabatur ſeptima.

in omnibus paſſionibus, ſi ſit [2] *mortuoſum*, plus tamen in phreniticis afficitur male [a] *prætacta nervoſitas*. Dehinc poſt *phlebotomiam caput ſimiliter fovemus*, atque occipitio lanas oleo calido ac dulci madidas apponimus. Similiter etiam [3] *vertebris*, quæ Græci ἴσχια vocant, *præcordiis* etiam atque *pectini*. Hæc enim neceſſario in phreniticis paſſioni [4] conſentiunt.

a jam ante affecta

At ſi *intra diatritum*, ut ſuprà diximus, *phlebotomia* fuerit adhibita, poſt paululum *os colluere* aqua calida ægrotantes facimus: [b] *potum* quoque *damus*: dehinc *dormire* permittimus. Sin verò in ipſa diatrito *phlebotomiâ* adhibita cum adjutorio, [c] *motus quieverit*, [5] *oleo* ægrotantium *corpus perungendum* erit, atque à miniſtris *facies lavanda* ut alienatio nullo [d] novorum vultu aſperetur (noti enim uſu prudentes delirantes faciunt, non reſiſtendo) præſentibus etiam his, ut ſupra docuimus, ægrotantes verecundiam debent. 72

Quid poſt V. S. ſit agendum.

b potui aquam

c morbus de vigore remiſerit

d i. miniſtrorum

Cibum dabimus *ſimplicem*, *digeſtibilem*, [e] *parvum*, *laxativum*, ut eſt [6] *alica*, *calida aqua*, aut *mulſa decocta*, vel *panis ex aqua calida*, aut *alica* ſupra dicta *ſorbilis facta*, vel ex *melle* atque *oleo* & *anetho*, & *ſale* pauciſſimo [f] præcocta. *Solutione* autem laborantibus *pultem* dabimus, atque *panem*, & ova ἁπαλά. Dehinc omnes *ſomno* dimittimus, vel ſi minime dormire potuerint, *quieſcere* tamen jubemus. *Non enim minus ſomnus cibo reficit opportunus.* [7] Dehinc alia die à cibo abſtinemus, fomento atque potu utentes. 73 74

e paucum

f i. ante cocta

Se-

2 i. ſi lethale quid ſubeſt.

3 vertebrum Auctor hîc vocat quod *iſchion* Græci, nempe femoris articulum.

4 ob inſignem univerſi nervorum generis συμπάθειαν.

5 quod humectet, & laſſitudinem tollat, excrementaque fuliginoſa diſcutiat.

6 alica conficitur zeam vel triticum in pila lignea tundendo & decorticando. Varias eam parandi rationes vid. apud Plin. N. H. Lib. XVIII. Cap. 11.

7 hi nanque morbi tertio quoque die ſolent ingraveſcere.

Modus cibandi. *Quid agendum ſecunda diatrito?* *Secunda* vero *diatrito* ſi venter ſuum non agnoverit officium, *clyſterem* adhibebimus ex *aqua* & *oleo calido*, vel *decoctione fœnugræci aut lini ſeminis, cum oleo.* Etenim *inteſtinorum ſiccitas* rigatur, & *aliena* quæ retinebantur *excludentur*, & [g] *acrimonia* quæ ex ipſis naſcens ex alienatione quadam capitis tumentiam aſperabat, *detrahetur*, atque ipſum *caput localibus adjutoriis melius præparatur.* Tum poſt [h] intellectionem medias partes *cataplaſmate* curamus ex *fœnugræci & lini ſeminibus* admixto [8] *polline*, quod *Græci* μάκτον vocant, & eſt omnibus uſitatum. Dehinc ſimili ſupra dicto cibo utemur.

g vapor acer & mordax

75

h inclinationem

Quid tertia *Alia vero diatrito caput detondemus*, etenim detractis capillis partes [i] reflantur, plurima gravatione liberatæ. *Tunc poſt tonſuram lanis oleo calido expreſſis caput tegemus.*

i i. perſpirant & difflantur

8 ut earum partium concoctio adjuvetur.

CAPUT XI.

De Cucurbita.

76 *Quid quarta diatrito ſit agendum.* A*Lia* dehinc *diatrito* raſis partibus *cucurbitam* apponimus *occipitio* [a] *mitiganter*, atque ſub ipſa fronte *ſanguiſugas* facimus inhærere quatuor vel quinque, ut non ex una parte *detractio* fieri *ſanguinis* videatur, ſed veluti *circularis*, ut totum ſpiret atque relevetur caput. At ſi *plurimum laxamentum* facere voluerimus, totum caput rademus, & per circulum plurimas cucurbitas affigimus, alteram *occipitio*, alteram *medio capitis*, quod *Græci* βρέγμα vocant, alias duas *ſuperius à temporibus*, *ſed neque cum multa flamma, neque multo ſinimus tempore immorari.*

a blandè, leniter

Ubi & quomodo cucurbitæ ſint affigendæ, & qua cautela.

[1] Aren-

[1] Arentes enim atque [b] ſiccatæ facile commovent, *b* ſiccæ
caput implent, ac *mentis* faciunt *alienationem* augeri.
Ita detractis cucurbitis ſi partes *erubuiſſe* viderimus, 77
leniter ſcarificamus: ſi minus, *mitigamus vaporantes*
ſpongiis non nimis calidis, ac relaxamus: [c] vapore et- *c* calore, ſ. vapore nimis calido
enim nimio tanquam *frixantes denſamus*. Quapro-
pter, ut ſupra diximus, *poſt jugem atque tempera-*
tam vaporationem, ubi partes rubuiſſe viderimus,
ſcarificamus. Pòſt nanque etiam vaporatio ante cu-
curbitæ appoſitionem adhiberi debet; ne plurimum
infixa immoretur, & inde *partes radi* videantur.
[d] Suppoſitis ergo cucurbitis cum *ſufficientem locorum* *d* depoſitis
[e] *verticem* factum viderimus, *ſcarificamus*. Sic enim *e* extumuiſſe
non ſolum *cucurbitæ quaſſatio mitigatur*, *ſed etiam*
fluoris ſanguinis facilitas fit. [f] Explicita ſcarificatio- 78
ne, rurſum cucurbitas imponimus, ut ſanguinis de- *f* Peracta
tractio fiat. Sed eo tempore *capiti* atque *collo* & vi-
cinis partibus [g] *leves erunt cucurbitæ apponendæ*, quo *g* ſine ſcarificatione
in laxamentum conſentiant. At ſi in *præcordiis tu-*
mor fuerit, erunt ipſa prius *ſcarificanda*, ſic etiam
& *veſicæ partes*, vel vicinæ ejus.

Tunc in *alia diatrito caput*, dehinc *clunes* etiam. *Quid quinta diatrito fieri oporteat.*
Nam ſimul hæc omnia ſcarificare noxium atque ve-
xabile eſt. Erit enim ejuſdem temporis *multas per*
partes effecta ſanguinis detractio [2] *phlebotomiæ par*,
quæ neceſſario vires [h] abſumat. Quapropter *partia-* 79
tim erit adhibenda *cucurbita*, ut exempli cauſa, nunc *h* abſumit
præcordiis atque *pubetenus*, præraſa capillatura, nunc
capiti, nunc *clunibus*, ac *vertebrotenus*, quod *Græ-*
ci

1 Arentes & ſiccas cucurbitulas dicit, quæ admoventur cum flamma. Interdum enim cum aqua calida apponebantur, quemadmodum ſcripſit Albucraſis cap. De uſu cucurbitularum.

2 tam id vexat, quàm ſi phlebotomia fieret.

ci ἴσχιον vocant. Cæteris quoque *partibus fomento curatis*, ac [3] decoctionibus ſupra dictis, & cataplaſmatibus *relaxatis*, atque ita lenibus cucurbitarum raptibus utemur, quos *Græci* abuſive κουφὰς vocant:
80 præfricatis partibus ad tractationem manuum. At ſi *vires illæſæ* aut minus læſæ fuerint, poſt detractionem ſanguinis factam, *ſpongias* expreſſas ex aqua calida partibus *applicamus*, vel oleo calido *mediocriter fovemus*. Tunc totum corpus per *unctionem curamus*, his operantibus magis qui ægro ſerviendo jam noti ſunt, ne mentis alienatio aſperetur. Etenim eorum facilè accipiunt atque redarguunt delirationem præſentibus, ut ſæpe diximus, his quibus verecundiam ægrotantes debent. Poſt *perunctionem* factam, ut ſu-
81 prà diximus, *cibum dabimus*. At ſi accipere *congrua* noluerint, vel *contraria* voluerint, *erunt fallendi:* facilè enim id fieri poteſt, ſi quidem etiam mentis

Quomodo fallendi ægri circa cibum & potum.

ægritudine afficiantur. Dabimus ergo congrua, fingentes ea quæ ipſi petebant. At ſi minimè conſenſerint, erit confictionis argumentatio adhibenda. Ut ſi *exempli cauſa vinum accipere cupiunt, mulſum demus:* vel ſi *ptiſanæ ſuccum* petierint, *alicam* demus, vel ex milio in ſimilitudinem ptiſanæ confectum: cùm poſſint, ſi ex aliqua parte ſapuerint, hortationibus, aut metu compeſci. Si neque hoc fieri poterit, dabimus ea quæ non [i] ſatis *aliena ſint ab his quæ rationi conveniunt*, ut *olus*, aut *ptiſanam:* dabit enim

i nimis

82 quiddam laxamenti atque indulgentiæ aſperitatibus animorum, [k] concupita oblatio, & non omnino ſine cibo atque nutrimento perſeverabunt. *Vinum verò omnino negamus, tanquam repugnans, & nihil à ve-*

k concupitorum

Vini noxa.

3 nimirum fœni græci & lini cum oleo.

veneno differens: etenim datum ſtatim *furorem exaſperat*, atque in nimiam magnitudinem tollit. Poſt *refectionem* itaque erunt *ſomno dimittendi*, vel quod eſt vicinum ſomno, *requies adhibenda;* atque uſque ad totius *paſſionis ſtatum alterna*, vel per intervalla, *cibi refectio:* hoc eſt interpoſita [4] diei unius *jejunitate*, permittentibus quidem viribus: ſed ea die qua *cibum non dederimus*, erit *cataplaſmatibus* utendum *congruis*, atque *jugibus*, uſque ad medium tempus dimiſſionis.

Quando & quomodo ægri cibandi.

At ſi porrecta in dies [l] *numeroſior* erit *ægritudo*, 83
&[m] ſtatum infirmitas acceperit, convenit ut declinatione, augmento, vel *impetu paſſionis tranſacto motum geſtationis adhibeamus*, ſi vires patiuntur, in domo *ſuſpenſo lecto*, ſi aër loci bonus atque mundus fuerit. Etenim ſi motus vel geſtatio ſomnum ruperit, rurſum addormiunt, atque *difficilè expergiſcuntur*, *perſeverante jugi motu*. At ſi hoc fieri non potuerit, in vicina porticu geſtatio adhibenda, ita ut *ſella bajulatoria*, vel quolibet ſeſſorio leniter atque *mediocriter moveantur*. Similiter etiam ſi fuerint *ex-* 84
perrecti, non ſtatim erit *geſtatio inhibenda:* nam *repentina ſtatio*, atque interrupti motus *in præteritas vigilias revocant ægrotantes*. Non enim *dimiſſio acceſſionis*, ſed *totius paſſionis declinatio*, nunc curationem poſcit. Quapropter oportet ægros *perſeveranter movere:* ſed leniter, atque ſenſim, & *ſine ulla nimietate*. At ſi ſolutio magis [n] inerat paſſioni, non erit geſtatio adhibenda. *Tenuat enim atque dirarat motus*. Dehinc cùm *ſolutio* provocatur, etiam *vigiliæ* neceſſariò augentur. In dimiſſione verò acceſſionis, quam

Quid agendum morbo diu durante.

[l] diuturnior

[m] ad vigorem pervenerit

Cautela circa motum.

[n] inerit

4 qua ſcilicet morbus exacerbatur.

quam Græci [5] ἄνεσιν vocant, perſeverandum eſt *localibus adjutoriis*, & *cucurbitæ appoſitione*; ſed non [o] adhuc adjungenda *ſcarificatio*. Bonum eſt enim corporibus ſua ſervare, ne latenter effuſione frequenti ægrotantes in diaphoreſin veniant. At ſi aliquo in loco *vehemens dolor emerſerit*, *ſola erit ſcarificatione curandus*. Tunc [6] conſequentibus atque congruis vaporationibus, & fomentis, & cataplaſmatibus, & unctione utendum, & cibo, cùm temporis opportunitatem viderimus, quæ probatur ſignis quæ de febribus ſcribentes docebimus. *Generaliter autem* [p] *omnium paſſionum ſtrictura laborantes minus cibamus: convenit enim cibi parvitas denſitati;* ſi quidem corpora minus exhalent; ut econtrario *ſolutioni plurimus convenit cibus:* Si quidem celerius inſumatur, plurimæ exhalationis cauſa.

o amplius

85

p in omnibus morbis

86 At ſi *vires* ægrotantis fuerint *diſſolutæ*, & *febres non ita acres*, tunc ſpem veluti declinationis oſtentent, aſpicienda erit imbecillitas virium, *dandus cibus*, & ſi neceſſitas cœperit, etiam *vinum*, ſed omnino *parvum*, ad relevandas corporis vires. In his enim ſanè magis erit conſideranda *liquidarum emiſſio materiarum*, atque *corporis* [q] *defluxio*, & cutis veluti ruginoſa, vel *ſulcata pannoſitas*, quam Græci ῥάκωσιν vocant. Etenim *humilitas atque denſitas pulſus plurimos fecit errare*, ut putarent virium ſolutionem, atque ita importunè vinum dantes, *inſuperabiles mentis alienationes* facerent excitari. Quapropter oportet etiam *cum aliis pulſum conſiderare*, non ſolùm [r] ſi *denſus* atque *humilis* eſt: hoc enim etiam *non ſolutis viribus ſæpe occurrit;* ſed ſi etiam imbecillis, & in ſcom-

Quid agendum ubi vires ſunt diſſolutæ.

Signa præcipua virium collapſarum.

q extenuatio

non ex ſolo pulſu,

87

r num ſit: & *ſic ſæpius. qui aliquando fallit.*

5 Ἄνεσις deſcribitur ab Aëtio Tetrabibl. L. II. Serm. 1. Cap. 9. & 10.

6 *Conſequens* Cælio ſæpius uſurpatur pro, rationi & arti congruum.

ſ comparatione multarum effuſione ſemper ac magis ſ continuatione multarum effuſionum
denſatur, atque humilis & tremulus efficitur. [7] Cordis etiam motus tarditate quadam defecti ſpiritu, motu torpeſcit, ut poſt factum ſaltum ad ſemet ex reſiduo corpore [t] prærogatum ſpiritum trahat, & difficulter alium faciat ſaltum, ſiquidem non poſſit ſpiritus uſque ad [8] articulorum finem, vel omnium [v] membrorum pervenire ſummitatem. His denique 88
accedit [9] *tremor*, at non eo tempore, quo corpora requieſcunt, ſed cùm aliquis ſua *membra attrectare* tentaverit. Etenim ceſſante officio atque viſu, ægrotantis tremor niſi [w] fuerit ſolutus, [x] atque è natura, vel ſanitatis tempore intelligitur fuiſſe. *Providendum* itaque, quia in iſta ægritudinis qualitate *incauta vini dandi conſuetudo*, & [y] propter vitas, ut ſuprà memoravimus, *accuſabilis apud inertes*, quos *idiotas* appellant, *invenitur;* quanquam [10] paſſionis cauſa ægrotantes interfecti videantur. *Quapropter erit primo periculum prædicendum, ac deinde vinum dandum.*

t prius erogatum

v artuum

w quieſcat

x etiam

y protervitas

At ſi *virium ſolutio non fuerit*, ſed ſponte profectus in meliorem partem paſſionis fuerit demonſtratus, *non illico* [z] *præcipuè feſtinandum circa mutandum curationis curſum, niſi triduo fuerit confirmata paſſionis declinatio.* Etenim *facilis in recurſum pejorem, atque in augmentum hoc paſſionis eſt genus, etiamſi parva occaſio impulerit cauſæ.* Quapropter etiam tunc propter difficultatem paſſionis *cautius erunt omnia agenda*, atque primum *capiti, vel* 89
ma-

Quid faciendum ubi vires conſtant.

z tamen

Phrenitis facile recidivam patitur.

quomodo ea ſit præcavenda.

7 Cordis enim motus ſpiritu defecti; tarditate quadam multum torpeſcit.

8 in carpum, cujus arterias nos exploramus & tentamus.

9 tremor hic aliàs vocatur *ſubſultus tendinum*, res mali ut plurimum augurii; manifeſtus fit præcipue pulſum contrectando, quo officio peracto tremor iſte fere quieſcit.

10 Morbus non vinum ægrum occiderit.

magis patientibus locis cerotum apponendum ex o-
90 leo dulci confectum. At ſi *reliquiæ fuerint in tumoribus viſcerum*, cataplaſmatibus erunt perſeverantius relaxandæ, vel pinguibus [a] palmulis, ſiquidem non præſentis temporis, ſed etiam ſequentis habeant relaxandi virtutem. Tunc etiam convenit *caput fomentis curare frequentius*, ſed cauta diligentia, nequa alia [b] pars *frigore tangatur*. Nam lata ſpongia erit ſupponenda gutturi, atque mento. Dehinc paulo prominentius à lecto [11] producendus æger, atque
91 paululum inclinandus. [12] Tunc ſupponenda ſcaphula alta, aqua calida plena: deinde *duo adhibendi, qui foveant alterno officio, ne ullo tempore fomentum frigeſcere faciat caput.* Per intervalla denique erit etiam *oleo perfundendum*, & manibus *leniter defricandum*, ſed non impreſſis. Tunc expreſſa ſpongia detergendum, & ultrà, quæ humectata ſunt fortè, *pannis calidis detergenda, atque lana calida contegenda.* Tunc reſiduum corpus oleo perungendum, molli quidem tactu manuum.

a dactylis

b ſubjecta capiti, ut thorax

92 *Procedente declinatione*, ſolitum nobis eſt uti etiam *fomento* à genibus ad inferiora. Tunc comparatione profectus, cibi augenda [c] humanitas. Primo enim oportet ac ſufficit *varietatem de ſimplicibus facere*, dando *pultem*, aut *ſorbilem cibum*, *ova* atque *panem*, vel *elutam alicam*, & *non alternis*, ſed *quotidianis diebus*, & *plurimum*, comparatione præteriti temporis illorum dierum, quibus parvum dare ſolebamus. *Simpliciorem verò tenuem atque parvum illis diebus quibus nihil dare ſolebamus.*

Quid agendum morbo magis declinante.

c quantitas

93 *Confirmata* atque plurimum proficiente *declinatione*,

11 ut exerto prolatoque capite fotum excipiat.

12 Hoc καταῤῥαίνειν, & κατακλύζειν veteres dixerunt: unde κατακλυσμὸς.

ne, erunt addenda etiam *mediæ materiæ* [d] *pulmenta*, quod *Græci* μέσην ὕλην appellant, ut *piſces ſaxatiles*, *cerebrum*, *olera*, ſed non acria, ut *beta*, *malva*. Tunc etiam ex depoſito, ut [e] *ſalſum*, *olivas*. Hæc enim de cellario proferuntur, quod *Græci* ἀποθήκιον vocaverunt. Oportet etiam advertere, ut quando damus multum, minoris ſit nutrimenti, aut quando parvum, majoris ſit nutrimenti. Sicut reſponſionum [13] libris reſumptivum quid tunc ſcribentes docuimus: ſemper autem utantur. Dandus autem ſic eſt *cibus*, 94
ut intra *dimiſſionis medietatem* digeratur, & *nihil ſuperfluum ſequens inveniat acceſſio*. Augendi ſunt igitur cibi pro virium quantitate. Denique ſi ſe corporis fortitudo attollere cœperit, dabimus etiam *volantum carnes*, ut *turdos*, vel *pullos gallinarum*, & *columbinorum*. Tunc etiam *porcinam carnem*, atque [14] *crura porcina*, quæ Græci *acrocolia* vocaverunt, vel quæ motu frequente [15] exercentur in iiſdem animalibus; dabimus etiam *hœdinam carnem* reſumptis viribus. Ut omnes ſupradictos cibos facile accipere 95
ac digerere poſſit ægrotans, ordinem cibi componimus, ut primo demus ea quæ ſunt mediæ materiæ, quam *Græci* μέσην ὕλην vocant, ut *pultes*, *piſces*, *cerebrum*, *alicam*, ſed quæ *caput non percutiant*, ut *ficus ſolæ* vel ex *melle*, aut *mulſum*, *coctum malum*, vel [16] *celſa*. Tunc deinde volantia, ſed non pinguia, neque cibis nutribilibus [f] adeſcata ob acquirendam pinguedinem, ſed mediocriter carnoſa: ultimo porcinam atque hœdinam. Pro-

d obſonia

e ſalſamentum: *alii*, ſalgamum

ordo reconvaleſcentes cibandi.

f ſaginata

13 *Locus hic corruptus eſt: mens autem Cœlii talis eſſe videtur:* libris quid ſumptivum ſit ſcribentes docuimus, & quomodo iis medici ſemper utantur.

14 quæ Græci ἀκρακώλια vocant; Celſ. II. 20. trunculi ſuum.

15 ut avium crura & alas.

16 Forte legendum *ceraſa*, quæ imprimis dulcia, in capitis morbis valde prodeſſe creduntur.

96 Proficiente curatione *addenda erit geſtatio*, quæ in *domo* vel in *porticibus* fiat: ſed hæc quoque erit *ſenſim augenda;* ſimiliter etiam corporis unctio, atque defricatio: & cibus ſupradictus, nunc quantitate, nunc qualitate, erit augendus. Tunc *lavacrum* adhibendum, & in *abſtinentia vini* permanendum.

Quomodo integra curatio abſolvenda.

Cum autem *ſine ulla inquietudine* corpus [g] habitare ſenſerimus, dabimus *vinum* ſplendens, [h] leve, atque [i] mediè acre, non nimii odoris, temporis mediocris, ut neque vetuſtum, [k] neque ſatis novum ſit.

Quomodo demum vinum dandum.

g habere ſe
h lene
i mediocre

97 Erit præterea *aquatum* dandum: *metuenda eſt enim in iſta paſſione vini datio*, ſiquidem ejus in [l] tumore eſſe ſubſtantia videatur. Tempore igitur quo *vinum* damus erit primo *æger perungendus*, tunc idem modus cibi dandus. Cum *omnis* deinde *ſolicitudo receſſerit*, *atque omnia ſuſpecta* [m] *circumſcripta viderimus*, *& alienatio mentis omni ex parte receſſerit*, *febribus* [n] *deſertis*, *atque viribus reſumptis*, *impavide omnibus ſupradictis utendum erit*, *conjunctis*, *ut geſtatione*, *unctione*, *lavacro*, *& vario cibo atque vino.*

k neque plus ſatis
l φλεγμονώδει
m ablata, remota
n curatis, ſat

98 Omni autem tempore reſumptionis erit curandum, ut ab alienatione mentis reducti ſapere cogantur. *Plerique* enim *uſque ad ſanitatis tempus*, *mœſtitudinem*, vel *iracundiam*, aut *alienationem mentis ſervaverunt*. Quare oportet eos qui *hilaritate* afficiebantur, *ſevera verborum* atque triſti *oratione corrigere*. Sic enim mentis laxata habitudo atque puerilis effrenata bacchatio coercetur. Eos vero qui *mœſtitudine* atque *ira* afficiebantur, *leni conſolatione*, atque nunc *dictis hilarioribus* & jucunditate relevare.

Quo artificio mens ſit ſananda.

99 *Etenim tædium*, *vel mœſtitudo non ſolum in his*, *ſed etiam in aliis paſſionibus valuit ſæpe paſſionem refricare.* Nam ſi ſani homines plerique anxietate in

in paſſiones corporis devenerunt, *o* nimirum etiam qui *nondum ſunt paſſione purgati, in eandem redeant*, cum animæ qualitas, ſua, ut ita dixerim, cubilia quadam nova vulneratione affecerit. *Hæc eſt ſecundum* [17] *Methodum curatio phreniticæ paſſionis.* Dehinc *aliarum ſectarum Principes* quid ordinaverint, proſequamur. *o* nil mirum ſi

17 rationem eorum Medicorum, qui κατ᾽ ἐξοχὴν Methodici vocabantur.

CAPUT XII.

Ad [1] *Dioclem.* 100

[2] *HIppocrates* igitur ſolum nomen videtur tetigiſſe paſſionis, libro quem de *ptiſana* ſcripſit. Item libro prædictivo quem προῤῥητικὸν appellavit; nam curationem nullam tradidit. Sed neque [3] *Praxagoras*, neque [4] *Herophilus*. *Diocles* vero libro quem de febribus ſcripſit, ait *oportere phreniticos fortes, atque audaces lavacro curari.* Similiter etiam *phlebotomare juvenes fortes*, atque plurimum *ſanguine abundantes*, vel *conſuetudine vinolentos*; quoſdam *intra ſextum* *Dioclis ratio curandi phreniticos.*

1 Cognomento Caryſtium, qui primus Anatomiam ſcripſiſſe perhibetur, quemque Athenienſes alterum Hippocratem appellarunt.

2 Ad hunc C. Aureliani locum varia occurrunt notanda. 1. Librum Hippocr. *de Ptiſana* non extare, niſi forte intelligatur liber περὶ διαίτης ὀξέων, ubi multa de Ptiſana. 2. Hippocratem phrenitidis non tantum locis à Cælio indicatis meminiſſe, ſed quam plurimis aliis in libris ἐπιδημιῶν, περὶ Νȣ́σων, Παθῶν &c. Et 3. non merum nomen & hiſtoriam phrenitidis attigiſſe, ſed ejus curationem fere ad mentem Auctoris noſtri indicaſſe. E. gr. περὶ Νούσων γ′ IX. diſerte ait, τȣ̃τον ſc. Phreniticum, χλιαίνειν δεῖ χλιάσμασιν ὑγροῖσι. καὶ πόμασι, πλὴν οἴνȣ. Item περὶ Παθῶν χ. οἶνός, inquit, ȣ̓ ξυμφέρει τȣ̃ νȣ̃ παρακοπέντος· λούειν δὲ πολλῷ καὶ θερμῷ κατὰ τῆς κεφαλῆς, μαλασσομένȣ γὰρ τȣ̃ σώματος καὶ ἱδρὼς μᾶλλον γίνεται &c.

3 Magni nominis Medicus, Cous, Herophili præceptor.

4 Medicus teſte Scribon. L. inter maximos habitus: clarus erat doctrina & ſecandi peritia, unde Tertulliano *Lib. de anima*, Lanius audit.

tum diem, aliquos vero etiam *poſt ſeptimum*, & *octa-*
101 *vum*. Item *libro* quem *de paſſionibus* & earum cauſis, & curationibus ſcripſit, *non ſolum*, inquit, *ex brachio ſanguis eſt phreniticis detrahendus*, ſed etiam *de venis quæ ſub lingua ſunt*. Quantum [a] ad hæc, miſeris erat melius debilitate potius quam vana corporis fortitudine laborare, *ne tantis cladibus errantis medici vexarentur*. Etenim *audacia & irrationabilis fortitudo pejorantis eſt paſſionis*, & magis in augmen-
102 to fit. *Pernicioſius* autem cum *paſſio vehementeſcit*, vexato tantis turbationibus ægro, *lavacrum adhibere*. Quod eſt [b] econtrarium *utiliſſimum in declinatione*, etiam non *audacibus*, neque *fortibus* phreniticis. Dehinc *noxius* eſt etiam *clyſter acrior*, quem ſæpiſſime probat, atque nihil ab [c] *officio* differens. *Phlebotomia* quoque *à jugulatione non differt, cum vexatis viribus adhibetur*, ut ajunt poſt ſeptimum vel octavum diem. Atque etiam ex *vinolentia* in phreniticam paſſionem venientes *convenit plerunque non phle-*
103 *botomari*, cum forte etiam [5] *ſolutio* adfuerit. *Alios* etiam, hoc eſt ex aliis cauſis *phreniticos* effectos, ut eſt [d] *aduſtio*, ſæpe *phlebotomari oportet*. Sed neque parum ſanguinis habentes, quos *Græci* ὀλιγαίμους appellant, ita curandi erunt, ut [e] phlebotomi [6] beneficio priventur. Et quid ultra? cum enim non *ætates*, neque cætera, quæ [f] *ſuperfluo* poſuerunt, providenda probemus, ſed *paſſionem* magis, atque ejus [g] *comitantia* conſideremus: *falſa* denique ac *ſuperſtitioſa* eſt etiam ex *venis ſub lingua conſtitutis ſanguinis detractio*, etenim *caput implet*, & ejus fluor [h] abſtineri difficile poteſt.

C A-

a remedia *exſibilatur*.

b econtrario

clyſteris & intempeſtivæ V. S. noxa.

c maleficio, veneficio

d nimia incaleſcentia

e phlebotomiæ

f ſuperflua

g ſymptomata, eorum magnitudinem, parvitatem &c.

h cohiberi

5 ubicunque adeſt ſolutio, ſive ἀτονία & flacciditas partium, venæ ſectio & reliqua evacuantia, tamquam venena, ſunt cavenda.

6 i. juxta mentem Dioclis etiam ὀλιγαίμοις iſtis vena ſecanda erat.

CAPUT XIII.

Ad Eraſiſtratum. 104

ERaſiſtratus tertio libro de febribus ſcribens, hoc ſolum dixit, *quomodo in febrium alienatione vinum convenit cum melle dari.* Non ad examen *dandi tempora* ſumpſit. Dicit denique *multis profuiſſe*, & miratur quomodo, neſcius *temporum* [a] *conveniſſe fortunam.* Dehinc *multam inflationem* facere nemo dubitat, atque *pleniſſimam ventris commotionem:* quippe cum neque dandi quantitatem adjecerit, neque alias adjutorii partes manifeſtandas adverterit.

Eraſiſtratus negligentiæ arguitur.

a acceſſiſſe

CAPUT XIV.

Ad [1] *Aſclepiadem.* 105

ASclepiadi reſponſuri, ejus *a primum dogma* proponamus, *qua voluti apprehenſionis falſitate, peccatis etiam involvuntur curationum. Primordia* nanque *corporis* primo conſtituerat *atomos*, *corpuſcula intellectu* [b] *ſenſa*, ſine ulla *qualitate ſolita*, atque ex *initio comitata*, *æternum ſe moventia*, quæ ſuo *incurſu* [c] *offenſa*, mutuis ictibus in *infinita partium fragmenta* ſolvantur, *magnitudine atque ſchemate differentia:* Quæ rurſum eundo, ſibi *adjecta*, vel *conjuncta*, *omnia faciant ſenſibilia*, *vim in ſemet mutationis habentia*, aut per *magnitudinem ſui*, aut per *multitudinem*, aut per *ſchema*,

a principia

Syſtema Aſclepiadis.

b cognita, percepta

c invicem occurrentia

1 Medicus fuit Romæ tempore Pompei M. de grege Epicuri, qui medicinam, quam non callebat, nec remedia norat, mutavit, totamque ad cauſam revocando, conjecturam fecit. Vid. Plin. H. N. Libr. XXVI. cap. 3. Tales hodie pene omnes evaſerunt ex inſana ratiocinandi & ſyſtemata compingendi libidine.

106 *ma*, aut per *ordinem*. Nec, inquit, ratione carere videatur, quòd nullius faciant qualitatis corpora. Aliud enim *partes*, aliud *univerſitatem* ſequitur; *argentum denique album eſt, ſed ejus affricatio nigra: caprinum cornu nigrum, ſed ejus alba ſerrago.* Fieri etiam [d] *vias* ex *complexione corpuſculorum*, intellectu ſenſas, *magnitudine*, atque *ſchemate* differentes, per quas *ſuccorum ductus ſolito meatu percurrens*, ſi nullo fuerit impedimento retentus, *ſanitas maneat*, impeditus vero *ſtatione corpuſculorum morbos efficiat.*

[d] poros, meatus corporis *Sanitatis & morborum cauſæ ex mente Aſclep.*

107 Fit autem eorum *ſtatio*, aut *magnitudinis*, aut *ſchematis*, aut *multitudinis*, aut *celerrimi*[2] *motus cauſa*, aut *viarum flexu*, *concluſione* atque [3] ſquamularum, [e] exputo. *Varias*, inquit, fieri *paſſiones*, *locorum aut viarum differentia*, & *non omnes ſtatione corpuſculorum*, ſed *certas*, hoc eſt *phrenitim*, *lethargiam*, *pleuritim* & *febres vehementes*: [f] *ſolubiles* vero *liquidorum atque ſpiritus turbatione*: Item *bulimum magnitudine viarum ſtomachi*, atque *ventris* fieri ſenſit: *Defectionem* vero atque *corporis fluxam* & [g] *irregibilem laxitatem*, *viarum*, inquit, *raritate* fieri.

[e] *hic videtur eſſe hiatus.*

[f] minus vehementes & facilius curabiles

[g] immoderatam

108 Item *hydropiſmum perforatione carnis in parvam formulam viarum*, quæ poſſit ſolita corporis nutrimenta [h] *inaquare*. Item [i] *typum quotidianum majorum corpuſculorum ſtatione fieri aſſeverat*: Cito etenim inquit ea exantlari atque impleri: *Tertianum* vero *minorum ſtatione corpuſculorum*: Item *quartanum minutiſſimorum*. Difficile enim impleri atque exantlari poſſunt. *Febrium* [k] ponunt *ſignum fervorem plurimum*, atque *immutationem pulſus in vehementia*, niſi ex aliqua hæc manifeſta fuerint cauſa. Et neque inquit eſſe in paſſioni-

[h] in aquam vertere

[i] *ſubint.* febris

[k] Aſclep. & ejus ſectatores

ſioni-

2 qui ordinem perturbat. 3 ſquamularum obtruſione, ut in retento ſputo.

ſionibus *ſtatos dies*, quos *criſimos* appellant. Etenim non certo, aut legitimo tempore ægritudines ſolvuntur. *Vinum* jubet *febricitantibus dari*, ſed adjecta diſcretione. *Impari* denique *die* adhibendum probavit primo *clyſterem*, & [l] jugiter adhibendum. Non etiam *ſitim vehementem*, donec pulſus concidat, [m] *probat*: etenim *oportunitatem temporis* fieri magis ab [n] *artifice* poſſe quam ſua *ſponte*, aut *Deorum nutu* venire. Appellavit denique [o] illam [p] *magnificam*. Item in [q] *Samothracia* clyſterem, atque vomitum probat, circa vesperam pridie. Sed in his qui *periodicis typis* afficiuntur, *vomitum præponit clyſteri*. Item [r] *lue ægrotantibus vomitum* & *lavacrum* probat. *Typicis* vero, *clyſterem* & *vomitum*, & *vinum Samothracium*, atque *ſalſum* bibendum inquit, primo uſque ad *tres quartas*[4] *ſextarii*, & ſuperbibendam *partem ſextarii*. Item tempus dandi cibi non *dimiſſione perfecta*, ſed *acceſſionis declinatione* dicit. Et quoſdam prima die, quoſdam ſecunda, quoſdam tertia, quoſdam quarta, vel quinta, aut ſeptima cibari jubet. 109 110

l ſæpius: frequenter
m levandam putat
n artificis prudentia, & obſervatione
o ſubint. temporis opportunitatem
p μεγαλοπρεπῆ
q Samothracia femina quam tractabat
r peſtilenti morbo

Phlebotomat eos qui *cum dolore* fuerint *ægrotantes*, alios omnes prohibet phlebotomari, & magis ſpecialiter *phreniticos*, adjiciens etiam non eſſe tondendos, loci quoque obſcuritatem *ſ* recuſans. Item *cardiacos* vehementioribus *clyſteribus* curat, &, cum levi fuerint *indulgentia* relevati, reficit *vino*, & *cibo*. In *ſynanchicis* vero, ut ſupradictis etiam utitur & φαρυγγοτομία, hoc eſt cannæ ſive *gutturis* ob reſpirationem *diviſura*: item in *hydropibus paracenteſin probat*, quia inquit, *ſi forte plus modo fuerit facta humoris detractio*, *erunt ægri*[5] *aqua calida replendi tan-* 111

Methodus Aſclep. in variis morbis acutis curandis.

ſ improbans

4 Sextarius Romanus menſura erat tam aridorum quam liquidorum, & bipondium fere pendebat.

5 id ridiculum.

112 *tantum, quantum plus videbamur abſtuliſſe.* Huic ſane [t] adjutorio *detractionem ſanguinis ex talo factam,* ex ejus vena interiore ſimiliter *mederi* dicit: & non eſſe *activas* atque *operantes cauſas ægritudinum in liquidis* conſtitutas, quas *ſynecticas* vocant, ſed eſſe *antecedentes*, quas Græci *procatarcticas* appellant: item [v] *plenitudinem* [6] *pleraſque paſſiones adjuvare* dicit. Laudat etiam in ſalutaribus præceptis *vitæ varietatem*, atque *vehementer utile* dicit *aquam bibere*, & *frigida lavari, quam* ψυχρολουσίαν appellant, & *frigidam bibere.*

113 Item *habitudinem athleticam* negat eſſe *tutam:* & neque ullam [w] *digeſtionem* in nobis eſſe, ſed *ſolutionem ciborum* in ventre fieri [x] *crudam*, & *per ſingulas particulas corporis* ire, ut per omnes tenuis viſa penetrare videatur, quod appellavit λεπτομερὲς, ſed nos intelligimus *ſpiritum.*

Et neque inquit ferventis qualitatis, neque frigidæ [y] eſſe, *nimiæ ſuæ tenuitatis cauſa*, neque alium *quemlibet* [z] *ſenſum tactus* habere, ſed per *vias receptaculorum nutrimenti nunc arteriam, nunc nervum, vel venam, vel carnem* [7] fieri. Item, [a] *transvorationis primam partem* dicit *extentione* fieri *faucium; ſecundam* viarum tenuitate, quæ ad ventrem ducunt.

114 Item ὄρεξιν, quam nos *appetentiam* dicere poterimus, eam quæ cibum appetit, *viarum majore* [b] *perfectione* fieri dicit in *ſtomacho* atque *ventre.* Eam autem quæ *potum* appetit, *parvarum viarum cauſa* fieri dicit. Præterea *excrementa ventris* (Græci σκύβαλα dicunt) negat aliena eſſe natura. Siquidem etiam ex ipſis corpora augeantur. Quædam denique, inquit, ani-

[t] noxæ a paracenteſi illatæ

[v] ſanguinis abundantiam

[w] cibi coctionem

[x] abſque fermentatione

[y] cibum qui diſtribuitur in corpus

[z] qualitatem quæ ſenſu tactus percipiatur

[a] deglutitionis

[b] patefactione & magnitudine: ut ſupra dictum eſt de bulimo

6 nimirum omnes qui non ſint cum dolore.

7 Aſclepiades hic & alibi paſſim plane ut recentiores noſtri Philoſophi ratiocinatur.

animalia ex ipſis ſolummodo ſe nutriunt. *Somnum* e- 115
nim etiam fieri *ſpiritus ſenſibilis craſſificatione* aſſeverat: deinde *regnum animæ* aliqua in *parte corporis* conſtitutum negat. Etenim *nihil aliud eſſe* dicit *animam, quam ſenſuum omnium cœtum: intellectum* autem *occultarum*, vel latentium rerum, per [8] *ſolubilem fieri motum ſenſuum*, qui ab accidentibus ſenſibus atque *antecedenti perſpectione* perficitur. *Memoriam* vero *alterno* eorum *exercitio fieri* dicit. *Omnia præterea fieri neceſſitate*, & *nihil ſine cauſa*, & *neque naturam aliud eſſe, quam corpus, vel ejus motum.* Deinde, inquit, non ſolum *prodeſt natura* ſed etiam *nocet*. Hoc eſt [9] *Aſclepiadis* dogma: nunc quemadmodum *phreniticos* curaverit, proſequemur.

Aſclepiadis de anima judicium.

8 qui nimirum cito fit & cito perit.
9 Utinam Aſclep. hac ætate impii de divina providentia & animæ immortalitate dogmatis ſectatores non haberet.

CAPUT XV.

Item ad Aſclepiadem phreniticos curantem. 116

Phreniticos curans, *primo libro* celerum vel acutarum paſſionum, expugnat eos qui contraria poſuerunt adhibenda. *Secundo*, quomodo declinanda, vel avertenda ſit phrenitis, docet. *Tertio*, quomodo curanda, cum facta fuerit. Contradicens igitur primo [a] incuſat *clyſteres*, atque *irim* bibendam, & *acetum* cum melle, & ex ſinapi *apophlegmatiſmum* & *tonſuram*. Siquidem velut [b] *hortamento* quodam *humor liquidior faciat ad caput aſcenſum*, & in [c] conſtrictionem atque *tenſionem cerebri membranam cogit*. Accurrit enim inciſuræ capillorum materies, & pori denique & capilli poſt tonſuram craſſeſcunt, atque fortiores 117

Aſclep. improbat omnia ſtimulantia:

a improbat *tonſuram*, *b* ſtimulo *c* obtruſionem

tiores fiunt. Quapropter etiam homines, ſi *poſt cibum totonderint, tuſſicula atque catarrho, vel lippi-*
118 *tudine vexantur.* Dehinc ſi lanis caput poſt tonſuram tegere curamus, quanto melius ſi naturali tegmine capillorum lateat obtectum? Improbat etiam in *obſcuro loco* jacere ægrotantes. In *luce* enim, inquit, *mentis ſive intelligentiæ viſa debilia, atque parva efficiuntur*, cum ſenſualibus viſis arguuntur, ſicut nocturni luminis ac funalium flamma ſub ætheria luce conſtituta viſi potioris oppreſſione langueſcit: in *obſcuro* autem econtrario *vehementiora atque majora fieri mentis atque intelligentiæ viſa* aſſeverat, cum nullis ſenſualibus viſis arguuntur, quieſcentibus ſenſibus. Denique tanquam præſentia, vel vera fiunt, ſicuti ſomniantum etiam: tunc enim *ſilentibus ſenſibus ſo-*
119 *lius mentis viſa operantur.* Ac deinde cum *nullis* adhuc *ſenſualibus* [d] *inciſa* avocantur, tanquam præſentium: *non præſentium viſa* ſequuntur.

decubitum in loco obſcuro,

d interrupta

Phlebotomiam etiam nihil, inquit, jugulatione differre in phreniticis, ſiquidem ſit [e] *cum dolore ægrotantibus* congrua. Nam *dolor majorum corpuſculorum ſtatione fit*, quæ ſola *phlebotomia exantlari poſſe* noſcuntur: phrenitici [f] igitur nullo dolore vexantur. Siquidem *anguſtiis* in [g] his *parvorum facta* videtur *ſtatio*, & propterea phlebotomati *animi defectu*, atque *corporis frigido torpore* afficiantur, aut *vocis amputationem*, aut *mentis alienationem* ſuſtineant. *Detracta* enim *materie*, paſſionum cauſa remanente, [h] *craſſificari contingit*, atque corporis facere algorem, & tunc ad *cerebri membranam ſpiritum*, vel *fervorem* ferri, & *ſtationem corpuſculorum*, geminata quoque alienatione.

Phlebotomiam.

e i. in morbis doloroſis tantum & quare

f autem

g i. phreniticis

h *ſubint.* reliquum ſanguinem

120 Et recte quidem *clyſteres* atque *irim* & *mulſum* ex aceto, & ex ſinapi *apophlegmatiſmum* recuſat, ſed

Cælius ho-

ſe

ſe ipſe quoque impugnans, ſicuti in conſequentibus docebimus: item *tonſuram*, atque *obſcurum locum*, & *phlebotomiam* non recte prohibere voluit. Nocentur enim quidam non *tonſuræ* cauſa, ſed *intemporalitatis* ejuſdem. Denique etiam *ſanos poſt cibum tondentes nocere* manifeſtum eſt, ante cibum vero oportunitatis cauſa relevari. Dehinc, etiamſi vi ſua prodeſſe tonſuram negat, oportuit tamen eam adhiberi propter uſum localium adjutoriorum, ſine qua neceſſario adhiberi non poſſunt, ſicut ſuperius docuimus. [i] *Aëris* vero *qualitas* non *occulta cauſa*, ſed *manifeſto actionis indicio* erit judicanda, ſecundum paſſionem. Igitur [k] quomodo videmus alios *ſtrictura*, alios *ſolutione* magis affici, convenit ut *pro differentia* his *lucidus*, illis *obſcurus* ſit adhibendus. Nam *craſſitudine*, ac frigore *conſtringens aër* [l] redarguit corporis *defluxiones*, quas *Græci* ἀποῤῥοίας vocant. At ſi, ut nuper docuimus, *proprietatem accidentium* ſervaverimus, quomodo quidam *lucem* fugiunt, vel oderunt, alii *tenebras*, convenit ut alios *obſcuro*, alios *lucido* eſſe faciamus *loco*. Quid dicam quomodo pleraque ægris aliter ſunt quam videntur: ex viſis nanque veris ducentes quidam mentis errorem, falſitate magis afficiuntur. Sic denique *Hercules* filiorum & conjugis viſibus inimicos vultus accepit: *Oreſtes* etiam *Electræ* furiales vultus expavit. Non *omnes* igitur *lucido in loco jacere* concordat: ſicut latius *adjutoriorum libro* explicamus. Eſt etiam *vehementer noxium phlebotomiæ utiliſſimum adjutorium prohibere*. Quippe cum videamus *in ipſo uſu ſæpe paſſionem* [1] *feciſſe compendium*. Etenim defectio vocis, atque algor ſequentur eos

rum alia probat, alia reprehendit.

Tonſura poſt cibum nocet.

cur tamen adhibenda.

121

[i] lucidi, obſcuri

[k] quoniam

[l] cohibet: coercet

122

Phlebotomia male prohibetur.

1 i. remiſiſſe, quod obſervationibus congruit.

quando noceat. eos qui incongrue fuerint phlebotomati, *conjuncta ſcilicet ſolutione*, aut *intemporaliter*, aut *immodice*.

123 *Ejus neceſſitas multis rationibus adſtruitur.* Vanum eſt etiam, quia non dolent *phlebotomiam* prohibere, tanquam majorum corpuſculorum congruam detractioni, quorum obtruſione dolores efficiantur. *Primo* enim [2] *paralyticos* & *peripneumonicos*, & *apoplectos* congrue *phlebotomamus*, cum nullis *doloribus* afficiantur. *Secundo* etiam *phrenitici* dolent, ſed eorum *mens*, quia judicio caret, *neſcit queri*, quòd doleat. Videmus namque eos ſeſe *mordere*, aut *urere*, aut *pungere*: & naturale non eſt nullo dolore cogente hæc fieri exiſtimare. Dehinc *majorum corpuſculorum detractionem*, *etiam minorum neceſſario ſequitur*. At *phrenitici* non ſolum alienantur, ſed *fe-*

124 *bricitant*. Ita febres ſecundum *Aſclepiadem* majorum corpuſculorum ſtatione fiunt. Si igitur *propter alienationem* non convenit, *propter febres tamen* convenit adhibere *phlebotomiam*, ſic etiam ſanguis majorum corpuſculorum materia: ſed non *m* ſolum detrahit *phlebotomia*, verum etiam *ſpiritum* & *fervorem*, *quæ*, ut dicit, *parvorum ſunt corpuſculorum materiæ*. Convenit igitur ſecundum ipſum *phreniticos phlebotomari*, ut detractione *minorum corpuſculorum* alienatio mentis, *majorum* febres auferantur. Apparet itaque, neque ſecundum ſe conſequenter *Aſclepiadem* phlebotomiam prohibere.

m ſubint. craſſiorem ſanguinem

Aſclep. contradictionis arguitur.

125 *Ejus methodus avertendi phrenitidem.* Proinde *præcavens* vel avertens *mentis alienationem*, jubet addiſci, quæ ſit *acceſſionis* ac *dimiſſionis* dies. Tunc graviori die *cibum dari pauciſſimum*, atque exſpectato *febrium ſtatu*, dari *ptiſanam*, vel *hordeum*, aut *alicam*, aut *cum beta lenticulam*, vel his quicquam ſimile,

2 obſerva paralyticis rectè detrahi ſanguinem.

ſimile, conjiciens ſolam ex his *dandi* [n] *novitatem* prodeſſe, nec habendum judicium, quid iſtorum debeamus offerre, ſed poteſtati ægrotantium dimittendum, quid velint eligere. *Alia die* ſi febricula perſeveraverit *exantlare obtruſiones*, & *requiem* corporis adhibere, *aquam* dantes potandam, non pluſquam bis in die uſque ad [3] *heminam*, vel duas, & hunc modum etiam nocte ſervare: ſic rurſum *ſecunda die*, 126 *tranſacto acceſſionis augmento* dandum quiddam de præſcriptis *ſorbilibus*; atque alia die declinante febricula, uti *ſorbili cibo*. Perſeverante verò rurſum abſtinere, & præterito ſimilem *tertium* imitari *diem*. Tunc *ſeptima* audere jam *pane* atque *piſcibus*, & *vino* uti: ſolvitur, inquit, enim paſſio tertia ſæpe periodo. Ad hæc *reſpondemus*, quia etiamſi *ſua ſponte paſſio intra ſeptimum diem* ſolvi potuerat, non ſolvetur, [o] *iniquæ curationis* cauſa. Etenim neque de *ſomno*, neque de *vigiliis*, neque de *capitis fomento*, vel cæteris quæ ad *diligentiam* pertinent *curationis*, quicquam videmus ordinatum, ſolis ex tribus medelam credidit adhibendam, *potu*, *cibo*, *clyſtere*, & hoc tanquam de experimento. Nam *cibus*, ut voluit, *ante dimiſſionem* dandus, tranſacto mox acceſſionis ſtatu, *turbatis adhuc liquidis atque ſpiritu*, quo febres duplicentur, & alienatio mentis ardeſcat, eſt non ſolùm intemporaliter, verumetiam incongruè. Stringit enim [4] *ordeum*, & *lenticula*: relaxat *ptiſana*, & *alica*, & non poſſunt *contrariæ qualitatis ſpecies iiſdem paſſionibus* adhiberi, nulla diſcretione ſervata. Dicimus etiam curioſum genus *pulmenti*, atque congeſtum, & [p] primæ oblationi contrarium eſſe, *betam* 127

n varietatem ac mutationem

à Cælio exagitatur,

& explodi-tur.

o pravæ, incommodæ, abſurdæ

p hordei, ptiſanæ, &c.

3 hemina eſt media pars ſextarii, pendens fere libram Romanam.
4 hoc falſum.

tam cum lenticula, quod appellavit [5] *Teutlophacen*, item *ptiſanam*.

128 Contrarius etiam *clyſter* atque noxius perſpicitur, *omnibus quidem propter inteſtinorum mordicationem*, & cætera: magis tamen [6] *ſolutionem.* Ipſe denique accuſans utentes, ait *continuationem clyſterum incendium* atque ſitim facere. Inuſta enim *inteſtina* melle, atque cæterarum ſpecierum mordicatione, movent *fervorem* plurimum, qui *per alta*, quadam continuitate viarum, *membranæ cerebri influat.* Cuncta etenim, inquit, quæ ſunt *in alto corporis conſtituta*, *ſeſe occulta vicinitate contingunt.* Quorum in numero *membranam cerebri* ponimus. q Revocat etiam & grave paſſioni atque *pernicioſum malum:* nihil enim in ipſa *gravius quàm ventris eſt fluor.* Quòd igitur r creſcit pejorante paſſione, hoc perhibet fieri clyſterum provocatione. Denique quæ culpans alios dixit, in ipſum convertenda, utentem clyſtere. Non enim dici poteſt ſolam *frequentiam injectionis* accuſaſſe, *genus* autem innoxium judicaſſe, cùm manifeſtè *propter acrimoniam clyſteres noxii* judicentur, & magis etiam ſi *uſu frequenti*, atque *copia* peccaverint adhibentes. Quid dicam, quòd neque ſemel *Aſclepiades* clyſterem juſſerit adhiberi, cum ſecundo una die dixerit innovandum, dicens, perſeverante rurſum, cibo abſtinendum, & innovandum tertio præterita die quo clyſter fuerit adhibitus.

Clyſteris noxa.

129

q advocat, *ſub.* clyſter

r ſponte evenit

130 Eſt etiam *vanum ſine diſciplina temporis potum ordinare.* Ait enim bis dandum in ſingulos dies: mitto *non omnibus ægris eundem modum competere ſtrictura atque ſolutione laborantibus:* at iſte duas heminas omnibus juſſit

Aſclepiadis circa diætam incuria.

5 Vide Oribaſium L. IV. Cap. I.
6 propter alvi fluxum, quem facile excitat.

juſſit dari, ſed etiam *vinum* atque *varium cibum* ſeptima die offerendum dixit, non *declinationem paſſionis*, ſed *numerum dierum* advertens, tanquam tunc neceſſariò ſolvi paſſionem exiſtimans. quod eſt [7] *juri* vel *legibus ſimile*.

Dehinc explicita paſſionis avertendæ præcautione & cognitione præſentis, ſ hoc etiam *effecta curatione* ordinavit: cujus *duplicem* dicit *differentiam*, unam *non meticuloſam*, ac multis *phreniticis* aptandam, aliam *vehementem* atque *periculoſam*, quam Φιλοπαράβολον appellavit. Quarum *primam* ordinans, ſi inquit, eum qui non ſit *ab alio curatus*, acceperunt: & propterea nullo ſit tentatus adjutorio, *odoramentis* utemur, hoc eſt *caſtoreo*, *peucedano*, *ruta* & *aceto*, vel ex his *infuſo liquore*, & *clyſtere* detrahendæ obtruſionis cauſa. Sin verò ab aliquo *medico* fuerat *antè curatus*, erit, inquit, omnis *unctio*, atque *cataplaſma*, vel *odoramentum prohibendum*, ſtatim primo ingreſſu, & *ad lucem ex umbra tranſmutandus* ægrotans, *ſternutamentum* etiam adhibendum, *mulſum* dandum æſtate quater, hyeme bis in die, dimidia hemina in ſingulis potionibus, ſed præcocto melle, ne *venter humidus*, aut fluidus fiat. Tunc veniente *nocte* primo ad *domicilium mediocre* ſecedendum, atque plurimus vel *apertus aër* fugiendus: dehinc ſi aliqua fuerit t *acceſſio*, vel articulorum *ſtupor*, his v tranſactis dandum quicquam de præſcriptis *ſorbilibus* neceſſario: ſi autem w *æqualia* permanſerint *febrium ſigna*, ſtatim veſpertino tempore, *oleo* totum corpus *perungentes*, caput etiam atque collum *roſaceo*, dabimus ſorbilem cibum: tunc ad largiendum requiem vel ſo-

131 *Duplex Aſclep. curandi modus,* ſ clyſteris uſum frequentem *alius tutus,*

132 *alius periculi plenus,*

t typus cum horrore aut frigore.

v ceſſantibus

133

w abſque intenſione & remiſſione

[7] quaſi Prætor juſſiſſet.

ſomnum, ſufficiens erit motus, bajulatoria ſeſſione adhibitus, quia mox ægros mites ac [x] delicatos facit. Aliqui denique *phreniticorum* [y] dirarato corpore motus cauſa, deficiunt. Quapropter *nocte* magis atque *poſt cibum geſtationem convenit adhibere*. Hæc eſt ſecundum *Aſclepiadem* metu periculoſa, atque cauta differentia curationis.

x demulcet, & delenit.
y nimis tranſpirante

134 Huic extemplo reſpondemus, [z] quia *nulla* eſt metu *periculoſa* differentia curationis, *arte formata*, ſed eſt potius tuta: neque etiam *vehemens*, quam ſecundam poſuit *periculoſam* ac metuendam. Vocanda eſt enim *artis judicio probata* neceſſario magis, quàm ſupradicto eſt vocabulo nuncupanda. At ſi verè fuerit illa quam putat, tuta, quomodo non omnibus, ſed multis erit *phreniticis* congrua? aut cur non ma-

Examinatur,
z quod

135 nifeſtavit, quibus ſit incongrua; Quid dicam? quia ipſa quoque quam putat, *tutam curationem, peior* eſſe perſpicitur. Primò etenim [8] *invidioſè* jubet ſi qua ante ipſum *Medicus* adhibuit, *repudianda*. At ſi non adhibuerit, tunc probanda, tanquam [a] legitima putans, ut hæc *aliis adhibentibus noceant*, [b] *ipſo* [c] *medeantur*. Dehinc, neque quibus utendum ſit his prohibitis dixit, ut oporteat *phreniticum* ſine ullo adjutorio derelinqui. Eſt etiam *vehementer noxium aceto uti* atque *peucedano*, & *ruta*, & *caſtoreo*: [9] premunt hæc enim, & *vertigines* ingerunt, & ob acrimoniam ſui,

erroris & invidiæ arguitur.

a ex lege
b *ſub.* adhibente.
c proſint

136 *tumentes* [d] *diſſecant membranas*. Hinc etiam *alienationem* geminant, aut [e] *preſſuram* ingerunt vehementem: horum teſtis ipſe eſt *Aſclepiades*. Accuſans enim eos qui *rutam* probaverunt adhibendam, vitandas inquit primò [f] *gravabiles* virtutes. Siquidem *a-ſcenſu*

d rodunt, lancinant.
e ſoporem
f quæ caput gravant

8 obſerva Medicorum invidentiam. 9 conſopiunt, ut vaporoſa omnia.

ſcenſu quodam inſpirationis *caput invadant*, & magnas menti occaſiones alienationis ſubjiciant. Præterea paulò ſuperius in eodem *libro* ait, ipſum caput [g] obſidere non ſinunt hi qui curant *cataplaſmatibus*, & *aceto*, & *polline*: & confectis *fomentis* ex multiformi materia *abluendum* exiſtimant. Similiter *ungentes* non ſolùm *caput*, ſed etiam *faciem* atque *collum*, quæ omnia non difficulter [h] naris implendæ odoris acerrimi atque gravabilis. Nobis denique *ſæpe contigit* ingredientibus ad ægros quibus hæc fuerant adhibita, *vertiginem pati*. Quid nunc *Aſclepiades* gravius olens habuiſti *caſtoreo?* quid gravabilius [i] ab his quæ adhibenda confirmas. *Cataplaſma* verò ex *pollinibus*, & *aceto*, fuit cataplaſma remoto aceto *per ſe* efficax: Laxativum eſt enim, ſed *acetum* tibi repugnat: Ipſo tamen *caput foveri* [10] juſſiſti. *Clyſteris* vero [k] *culpam* ſuperius probavimus.

[g] obſilêre, id eſt à dolore vacare

137

[h] nares implent odore acerrimo & gravabili.

[i] quam ea

[k] noxam

138 Eſt etiam [l] iners, *omnes ægros*, ut voluit, ex *tenebris ad lucem transferre*, cùm quidam *tenebris curari magis* videantur, ſicut ſuperius demonſtravimus. Vexat etiam [m] *ptarmicum* quod credidit adhibendum. *Acre* eſt enim atque *ignitum*, ut *piper* [11] *ſtruthium*, & *album helleborum*, quibus tumentes *membranæ* ex eorum acrimonia *in* [n] *aſperitatem ſurgunt*, & *agitatione* ob ſternutamenta *extentæ provocantur*. Denique ſi *ſtatio corpuſculorum* cauſa eſt phreniticæ paſſionis, ut putat, *vehementius* eam *his rebus excitari* ſuſpicandum eſt, cùm ad ſternutamenti motum materia concurrit. Omnino denique ſic curationes ſuas 139

Ulterius exagitatur.

[l] non ſecundum artem

[m] *vulgo* errhinon

[n] quaſi criſpantur

10 Supra enim odoramentum ex caſtoreo, ruta, peucedano, & aceto commendavit.

11 Vocatur & Lanaria, quod ejus radicibus utpote acribus, ad eluendas lanas utantur. Eſt lychnidis quædam aut ſaponariæ ſpecies.

ſuas confundit, ut quæ etiam ipſe ordinavit excludat, cùm ſibi quadam comparatione fuerint oppoſita: ait denique *majora adjutoria vitanda.* Siquidem nocere magis quàm prodeſſe videantur. Sed quid tandem *levioribus* [o] laceramus, ſi *fomentis*, atque *unguentis*, & *cataplaſmatibus*, & *odoramentis* & *ſternutamentis* ægros afficiendos credidit? quibus apparet eum contra ſemet tuliſſe ſententias. Caret etiam artis auxilio, quòd pro [p] *temporum aëre*, atque *loco* ordinanda adjutoria putat, & non pro *paſſionis tempore.*

[o] laceſſimus
[p] anni tempeſtatibus

140 *Varii errores notantur.* Dehinc non oportet ſolùm conſiderare, *quoties potum* demus, verumetiam *quando.* Etenim *acceſſionis tempore limpida quoque aqua* febrium facit incendium. *Mulſum* verò dandum dicit ſublevandi *pulſus cauſa*, neſcius quomodo *proprium phreniticæ paſſionis*, ineſſe parvum, atque *humilem pulſum*, ut *lethargo majorem* ac *tardum.* Oportuit igitur *paſſionem deſtrui, non pulſum optari majorem, qui ſæpe pejorando conſurgit*, quando ex *phrenitico in lethargum* venerit: ita quoties potum demus *autumno*, vel *verno tempore*, non docuit. Dehinc *clyſtere* utens, *mellis* metuit admixtionem: & ne *ventrem*, inquit, *fluidum* faciat, *decoquendum* juſſit, & clyſterem non timuit, ne ventrem commoveret. *Falſum* eſt etiam cùm continua atque jugis fuerit paſſio, *circa veſperum cibum dare.* Siquidem etiam ſecundum ipſum *Aſclepiadem* [q] releventur omnes [r] *lucis initio*, veſpero acceſſiones augeantur. Natura, inquit, *veſperum* ob *aëris craſſitudinem* denſata inflat corpora, atque *initium generat acceſſionis.* Omnibus denique pulſus levatur ſtatim ex medio die initium ſumens. Omnino igitur *ratione caret veſperum cibo tempus eligere*, quo etiam ſecundum *Aſclepiadem* acceſſiones augentur.

141 (margin, beside "no tempore, non docuit")

[q] miteſcant
[r] cum dieſcit

Grave

Grave eſt etiam *oleo roſaceo* tumentia *refrigerare*, 142
atque conſtringere, & ex odore vertiginem facere, *Pergit Cæ-*
atque *ſ preſſuram*, & inchoante acceſſione ægros ad *lius in refu-*
alium tranſmutare locum, quando *magis eos oporte- tando Aſcle-*
bat quieſcere. Sed neque *quotidie* cibo nutrire eſt, ut *piade.*
putat, *neceſſarium*, & magis ſi nulla fuerit *ſolutio*
conjuncta, ſolo tumore conſtrictis corporibus, quæ
ferre non poſſint quotidianam cibi ſumptionem. No-
xium eſt etiam omnes geſtatione agitare: in his enim
qui [t] *ſolutione* & *conſtrictione* vexantur, magis ex-
tenditur paſſio, & horum teſtis *Aſclepiades* eſt pri-
mus. Etenim ait *vias apertiores* fieri geſtatione. De- 143
nique defectio atque [v] *diaphoreſis* ſequitur eos qui
incongrue geſtatione fuerint moti. Quod quidem ne- *Aſclep. erro-*
ſcius qua cauſa fiat, tanquam remedium quærens ve- *rem emendat*
xationi geſtationis, *nocte* geſtari atque *poſt cibum* æ- *alio graviori.*
gros prodeſſe æſtimavit, ſcilicet ut non ſolum *in-*
congruo adjutorio, verumetiam *inordinato* homines
noceantur. *Neque enim ſanis utilis geſtatio poſt ci-*
bum. Inertem etiam perſpicimus diætam primam, quod
ait quibuſdam eſſe contrariam, nec tamen docuit
quibus. Si enim quos nocet neſcierimus, neceſſario
etiam quos relevet, neſcire conſequitur.

ſ ſoporem

t ſimul conjunctis

v virium diſſolutio

Tradens etiam *periculoſam* ſive temerariam, quam 144
Φιλοπαράβολον appellavit, ita compoſuit curationem; *Curatio Φι-*
in alia, inquit, habere ſimilia prædictæ paſſioni ſo- *λοπαράβολος.*
lum, quòd vinum [w] pro melle circa veſperam, non
niſi omnino coegerit paſſio, damus: ſi minus, [12] *pri-*
mo ingreſſu ſtatim, atque *plurimum*, & *extentum*,
hoc eſt, *meracum & ſalſum* dabimus *vinum*, quod
appellavit [13] τεθαλασσωμένον· Etenim inquit quæ primo
im-

w cum

12 Ruſticorum in febribus curatio.

13 Τεθαλασσ. οἶνος, vinum eſt cui aqua marina admiſcebatur: huic oppoſitus eſt ἀθάλασσος οἶνος. Vid. Celſ. & Auctorem γεωπονικῶν.

imbecilla atque tarda de ſorbilibus & mulſa dederunt ægro commoda, omnia ex vino celerius atque co-
145 acervatim implentur. Etenim *fervor plurimus* accedit, & *pulſus erectio* & [x] *roſcida ſudatio* mitigatur, tanquam ex [14] *cautere* per totum corpus vino concurrente, atque inurente ſenſum. Scientia hæc eſt vehementior, quam dicit curatio, pro mulſa habens vinum, ut *cæteris peccatis manentibus* in odoribus, & fomentis, & ſternutamentis, & jacendi loco, & geſtatione omnibus ordinata, *graviorem ex vino vexationem* adjecerit. In quibus neque mulſum recte ſe-
146 cundum ipſum ordinatum eſſe perſpicimus. D*at* enim *vinum & incongrue, & intemporaliter, & immodice. Incongrue* inquam, quoniam *ſalſum*, & propterea *acre*; quando denique mel coqui jubet ne venter veniat in fluorem, atque ab aliis ordinatum clyſterem removet, tanquam in [y] commemorationem ducentem ac gravem *phreniticis* vexationem, hoſt eſt *fluorem ventris*: cum magis ſalſum vinum id facile poſſit efficere, & per acrimoniam *febres*, atque tumens corpus incendere. *Intemporaliter* autem, [z] quomodo circa *veſperam*, quando ſecundum ipſum fit ac-
147 ceſſio: vel certe [a] ſtatim, ut ait, *primo ingreſſu*, tanquam ſecum opportunitatem dandi attulerit vini. Item *immodice* dare probatur, quomodo *mulſum*, atque [b] *meracum*, & propterea ignis in modum vexare perſpicitur, ut vere ipſum videatur *cauteris* eſſe virtute, quæ *nervos* incurrens atque penetrans infeſtæ jamdudum *febriculæ* conjuncta, etiam [c] *illud quo ſapimus* offendit & alienationem geminat mentis, aut *ſpaſmum* facit ægrotanti: aſſerens etiam quod hi qui non

x ſudor colliquativus

Alii errores, circa vinum dandum.

y commotionem inducentem

z quoniam

a *ſub.* dari jubet

b *ſub.* dari jubet

c mentem

14 Plane infeliciter Aſclep. hic curationem ulcerum ſordida tabe manantium huc trahit: iis cauterium convenit.

non mulſum neque meracum accipere voluerint, no-
ceantur, ſi quidem minus inebriare contingat. Erat 148
enim [d] conveniens omni *phrenitico* qui ab eo cura-
tur, hanc adhibere [e] propriam alienationem mentis,
[f] aut omnino vinum accipere noluiſſet; [g] quippe cum
Aſclepiades ex vino frequenter *phreniticos* fieri fatea-
tur, atque ſimiles ebriis inveniri; quonam modo igi-
tur credi poteſt eoſdem *multo vino* accepto, atque
meraco relevari, quibus *alienatio* ex vino [h] facta per-
ſpicitur? quæ neceſſario in capite ſimili ſemper ve-
xatione operatur.

In his nos credulitate occupari exiſtimat, ut [i] tan- 149
quam *ebrios* plurimum vinum in *altum ſomnum* de-
mergit, non aliter etiam *phreniticos* vinolentia in
ſomnum venire poſſe putemus, *mulſo* atque *mera-*
co potu affectos. Hæc enim vere ipſorum aliquis di-
cere poteſt, ſed contra erit advertendum, *nullam*
eſſe *ſimilitudinem* [k] *vinolentiæ phreniticæ paſſionis*. In
ebriis enim alienatio ex *multitudine poti vini* facta
perſpicitur, quæ [l] reflata temporalem citius aliena-
tionem ſolvit. In *phreniticis* vero ex [m] *tumore* alienatio
fit. Quo conſiderandum eſt quia vinum in his *reflari*
minime poteſt propter *difficultatem viarum*, quæ
ſunt ex morbo adeo *denſatæ*, ut neque [n] *naturalia*, 150
quæ per *ſenſuales vias* excludi conſueverunt, red-
dantur, neque accepta per cibos impartiri corpori
facile videantur, vel per tenues vias digeſtione ſo-
luta [o] propriari atque ad ſua deſtinata pervenire; ſed
manentia *ſtatione inſueta*, novo turbore corpus affi-
ciant, atque *tumentia* exagitent, *mentem* quoque
turbent, vel receptacula quæque percutiant, tem-
pore quo etiam ille *ſpiritus*, qui naturalis ac te-
nuis eſt, *anguſtatos ſuos* [p] *ambitus* pungit, ac dolo-

d neceſſarium
e novam
f niſi cum
g cum tamen
h fieri
Aſclep. phreniticos inebriando curat præter rationem.
i quemadmodum
k cum vinolentia
l concocta & diſcuſſa
m phlegmone cerebri & membranarum.
n mucus narium, ſaliva &c.
o locis quorum propria ſunt, ſubminiſtrari
p fibras nerveas & membranas

res corporis efficit. Mitto etiam, quomodo, ſi ut volunt, ebriis ſimiles *phreniticos* accipimus, *non oportuit ebrium inebriando curare.* Nullus enim vinolentus bibendo in ſobrium venit. Nam magis econtrario qui perſeverando potaverunt, multo [q] poto multum *mentis alienationem* auxerunt, aut in *ſpaſmum*, aut in *vigilias incurabiles* devenerunt. Adjuvant etiam vexationem vinolentiæ *gravabilia odoramenta*, atque *fomenta*, quibus denique fortes ac recte valentes in conviviis incautius uſi, multa ſe gravatione vexarunt. Ait etiam vinum in *cauteris* ſimilitudinem [r] *abſtinere ſudorem*, cum idem dicat *mitigari alienationem* accepto vino, cum ſe plurimi ac per totum corpus[15] *ſudores* effuderint, ut ſecundum ipſum id ſit intelligendum quòd nunc *abſtineat* vinum ſudores, nunc faciat.

feſtivè dictum

151

[q] potu

Aſclep. ſibi contrarius.

[r] cohibere, reprimere

152 *Libro* denique quem de *communibus adjutoriis* ſcripſit, utriuſque virtutis vinum, dixit. Sicut enim, ait, *coagula denſant* atque *extenuant lactis naturam*, cum caſeus ex lacte craſſeſcat, & materia exinde tenuior ac magis liquida fiat, quam *Græci* ὀῤῥὸν appellant, atque hæc contraria eadem virtute [ſ] ſuffecta ſeparantur. Non aliter & *vinum* vi quadam ſuæ *percuſſionis*, plurimam nutrimenti partem denſare [t] accepimus, atque in ſe cogere, plurimam vero reſolvere ac dirarare, & tenuem facere. Quibus probatur *repugnantia* ex iiſdem promittere, & *frigido exemplo* denique errare.

Similitudo, qua Aſclep. vinum nunc ſtringere nunc ſolvere male probat.

[ſ] affecta

[t] obſervavimus

153 Sed neque [v] *diſcretionibus generalibus vini conjectura* convenit, falſis exemplis immiſſa

[v] ſignis diagnoſticis

15 Aliquoties in Helvetia obſervavi, ubi vinum in omnibus morbis acutis venenum eſt, phreniticos jam deploratos larga vini potatione in rabiem primo actos, exinde in profundum ſomnum demerſos, denique in profuſiſſimum ſudorem, feliciſſima temeritate, ſolutos convaluiſſe: longe plurimos autem in ipſa rabie fuiſſe mortuos.

miſſa. In his denique adhuc conſtitutus, demonſtrationibus vanis involvitur, dicendo vini tutam potationem in *paſſionibus tardis*, magis quàm in *celeribus*, vel *acutis*: & in his qui *dimiſſionibus* relevantur, magis quam in his qui *continuatione* vexantur: & *ſenibus* magis quàm in *juvenibus*: & præpurgatis *clyſtere*, vel *ſitientibus*, magis quàm *plenis cibo*: & *inchoantibus* ac *deficientibus* febribus magis quàm *ſumma tenentibus*: & poſt acceſſionem potius quàm ante ipſam. Nunc autem curans *phreniticos*, ordine 154
quodam uſque ad finem ſervato, ſicut in nutriendis [16] virginibus *vinum* dari conſtituit, in *celeri paſſione*, atque *continua*, & *omnibus*, nihil ſane conſiderans, ſed ſtatim *primo ingreſſu*, ac frequentius in *ſtatu* paſſionis. Tunc enim, inquit, vehementius alienantur ægrotantes. Præterea & in *vehementia* acceſſionis intelligitur dare, cum *veſpero tempore* dandum jubet. *Morbi ſtricturæ veſperi vehementiores.* Hæc ſunt quibus neque ſibi conveniens *phreniticorum* curationem ordinaſſe probatur, quanquam plurima infinita quæ dici potuerant, conſideratione taceantur.

16 forſan meretriculis, quarum procacia mero incenditur.

CAPUT XVI.

Ad [1] *Themiſonem.* 155

[a] QUomodo *Themiſon*, ſcribens *celerum paſſionum* curationes, antiquorum peccatis aſſentiens quædam

a Quoniam vero

1 Cognomento Laodiceum, qui ſectæ Methodicæ dedit originem. Vixit paulo ante Celſum. Vid. Celſ. in præfat. ad lib. 1. & Plin. N. H. lib. XXIX. cap. 1. Univerſos morbos ad tria ſumma capita redegit, ſtricturæ nimirum & ſolutionis: quæ variis vocabulis ſynonymis expreſſit, ut ſunt: *ϛεγνὸν καὶ ῥοῶδες: ϛέγνωσις καὶ ῥύσις: τάσις καὶ χάλασις: ἀτονία καὶ ῥῶσις: συναγωγὴ καὶ χύσις: ἀραίωσις καὶ πύκνωσις: ἀνεωγμένον καὶ κεκλεισμένον.* Et qui ex ſtrictura & ſolutione erant mixti.

dam incondita dereliquit, (Nam necdum purgaverat ſuam *ſectam*, & ob hoc *phreniticorum* ordinans curationem quibuſdam erroribus implicatur,) ipſius

Themiſon ſtatim phreniticos nutrit intempeſtive,

quoque inſpicienda ſunt ſingula. Primo igitur ex *prima diatrito* nutriendos dicit, nullis etiam cogentibus cauſis, quod eſt improprium tempori. Dehinc dat *ſorbilia*, ita *cucurbitam*, aut ſolum *mulſum*, aut

& cibis mali ſucci.

pomorum quædam. Quod nunc diſſimilitudo virtutis ciborum docet, errorem facile ejus perſpicimus.

156 Etenim *ſorbilia* quæ poſuit ſucci ſunt melioris, *cucurbita* vero cito corrumpitur. *Poma* quoque ſucci maligni, ac facile aceſcentis eſſe noſcuntur, etiamſi ſani fuerint accipientes: quibus denique [b] medio cibo uti debere *ſalutaribus præceptis* docuimus. Ubi autem *viſcera tument* & [c] *altiora* febribus inuruntur, multo facilius aceſcere poma probamus. Prohibet ſane in fomentis *peucedanum*, *caſtoreum*, *rutam*, ſed

b ſub. pro

c profundiores & penitiores corporis partes

157 *aceto roſaceo* [d] admixta hiberno tempore; æſtate vero *aqua admixta* [e] roſaceo *initio paſſionis* caput foveri jubet, non [f] continens quomodo ob magnitudinem *tranſcenſo initio*, *extemplo paſſio ſumit augmentum.* Dehinc etiam ſi [g] initium habere potuerit, quod eſt [h] difficile, *erat melius conſtrictivis uti lenioribus*, *ut* oleo *Hiſpano*, atque [2] *novo.* Etenim acetum, & roſaceum percutit, & implet caput. Quod autem *refrigerantis* ac denſantis virtutis eſt, *creſcente ſtrictura*, *incongruum* eſſe perſpicitur. Ita juxta differentiam temporum hyemis vel æſtatis fomenti mutare qualitatem, nullius eſt rationis.

d ſub. probat
e ſub. oleo
f animadvertens
g aliquam rationem id faciendi
h vix probabile

ſtringentia phreniticis nocent, nulla vel æſtatis, vel hyemis habita ratione.

158 Item duobus diebus, vel tribus tranſactis etiam *hederæ foliis*, vel *ſucco*, aut *ſerpilli*, aut *mentæ*, vel cu-

Them. fotus veluti ex

2 Nam vetus diaphoreticum ac tenue eſt.

cujuſquam ſimilis virtutis ſimplicium, ac non [3] *vehementium ſpecierum* cum *oleo*, atque *aceto* per intervalla fovendos dicit, etiam nunc non juxta ſectæ rigorem. Neque enim ad *numerum dierum oportet fomenta ordinare, cum debeamus magis paſſionem, quam tempus attendere*, & neque conſtrictiva tumoribus, atque gravabilia ægrotantibus adhibere. Nam [4] *hedera* cum bibitur, mentis errorem inducit. [i] Cadit etiam, cum in acceſſione *thoracem* putat *ungendum*, & in his qui fortem ardorem ſentiunt *roſaceo fovendum*. Hoc etenim quum virtutis ſit [5] *denſativæ*, con- 159
ſtringit tumentia, & ardorem geminat. *Omne* etiam *unguentum acceſſionis tempore*, & magis in augmento *febrium incendium facit ex ſuperficie corporis ad* [6] *altiora perduci*. Peccat [k] enim & in reprobandis *odoramentis*, non docendo quæ illa ſint, ac quot diebus abſtinemus ægrotos, unguentum adhibendo quod eſt [l] *laborioſum*, niſi etiam cibus fuerit datus. Oportet enim *neque cibari non antecedente perunctione, neque perungi niſi cibus fuerit* [m] *conſequutus*. Sed etiam poſt unctionem *aqua frigida* faciem fomentat, conſtringens rurſum tumentia; *phreniticis* ſtrictura ca-
put afficit. *Omni etenim phrenitico ſtrictura caput af-* 160
fici nemo negat. Item inaniter putat, ex tertia die, qua mente alienari cœperunt, nulla acceſſionum diſcretione cogente, quotidie cibum dari. At ſi alternis diebus fuerit occurrens acceſſio, alternandum etiam nu-

penſo ordinat:

at male.

i Errat

k etiam

l moleſtum

Perunctio & cibatio ſe debent conſequi.

m conſecuturus.

3 ut rutæ, caſtorei, & reliquorum id genus: quod volebat Aſclepiades.

4 Ob vim inebriandi olim in Anglia hederam, vice lupuli, cereviſiæ incoquebant: illis temporibus calculum ibi vix fuiſſe notum obſervarunt.

5 Oleum roſaceum, ut hodie conficitur, vix refrigerat, multo minus adſtringit: proin videtur antiquis aliam fuiſſe id parandi rationem, aut Cælium noſtrum labi.

6 Ob impeditam tranſpirationem.

n inclinante morbo nutrimentum. Oportuit enim niſi *n* declinato *ſolutionis metus* occurrerit, atque *quotidianis diebus* acceſſiones fuerint effectæ, omnibus cibum *alternis*
o quotidianis dari. Nam non poteſt corpus [o] *diurnis acceſſionibus gravatum* ſuis partibus *applicare nutrimenta* quæ ſumpſerit.

161 *Themis. male adhibet balnea:* Sed hic gravius peccans ait adjuvare etiam *lavacrum*, quanquam ſit adhuc paſſio *in gradu* conſtituta, tribus tamen vel quatuor diebus tranſactis ex quo mentis alienatio irruiſſe videtur. Quomodo igitur conveniens *lavacrum* paſſioni probatur, cum nec
p nimirum Cælio dum quotidianis diebus cibum dare *p* videatur? Quippe cum adhuc paſſio ſuæ *magnitudinis* teneat *ſummitatem*, & propterea *mitigativa* ſit *curatio* magis quam
162 *turbatio* ex lavacri commotione adhibenda. Mitto *paſſionem enim exaſperant.* quòd æger ad hæc magis *moveatur alienatione mentis*, nec ullo aſſenſu noſtro pareat imperio. Siquidem *q* ferali mente omnia quoque accipiat, ac recuſet. Item *q* veluti brutum aliquod jubet *lavantes* in ſolium primo deſcendere, tunc aſcendentes è ſolio *fricari plurimum*, & rurſum deſcendere, quod eſt laborioſum: ſufficiebat enim *defricatos*, tunc ſolum deſcendere, cum ſe *modico* ſenſerint *ſudore* vexatos. At iſte poſt lavacrum oleo *roſaceo* caput *fovet*, quo gravius odore impletum ægrotantes afficiat. Eſt autem *incongruum* neque con- *Nec minus male caput fovet oleo roſaceo.*
163 ſequens *laxata*, ut putat, *lavacro corpora* oleo roſaceo fomentare, cum ſit frigidæ atque conſtrictivæ virtutis, & propterea *corporis* efficiat *denſitatem*. Non enim ejus frigus erit aquæ frigidæ [7] comparandum, cum aqua frigida ob extinguendum fervorem, veluti [8] *cocti corporis*, adhibeatur: *Roſaceum* vero perſeve-

7 Mens Cælii videtur eſſe plus noxæ metuendum ab oleo roſaceo, quam aqua frigida, ob perſeverantem illius actionem.

8 cum v. gr. jus nimis fervens frigida temperatur.

veratione quadam ſimili, atque eadem vexatione *jugi frigore*, & *odore percuſſibili* caput afficiat.

Vinum etiam dandum *declinationis* ordinavit *tempore*, cum neque omnibus hoc ſit adhibendum, ſed ſolis illis qui *ſimplici ægritudine* afficiuntur. Dehinc non in omnibus prohibuit *vinum ſalſum*, ſed in his qui ſunt *inſueti*, neſcius [r] quia conſueti vexantur. Si quidem ſit *natura noxium febricitantibus vinum*. Conſuetudo autem nihil aliud prodeſſe, quam ut non plurimum corpora noceantur, poteſt. Nos vero oportet *conſuetudinem rerum utilium facere, noxiarum fugere*. Dat etiam *vinum* plurimum ad *heminam*, [ſ] etenim vel tres dimidias [t] jubet ante cibum, ſi fuerit *ſitis nimia* conſequuta: quod eſt, ut ſentio, *ſine ulla ratione*. In gravi enim ac periculoſa ægritudine, [v] *nudis & ſitientibus viſceribus*, ingrediens *vinum* facile concurrit ad *nervos*, atque *mentis judicium* tollit, cum non habuerit præmiſſum cibum, in quem incurrens quadam tarditate moretur. *Proficientibus* igitur *ægris*, perſeverandum, inquit, in utendo vino, ſi vero [w] *profectus ceſſaverit*, tribus vel quatuor diebus *aquam* dabimus, uſum vini differentes. Rurſum dierum numerum & non paſſionis conſiderantes motum. Quapropter etiamſi poſt tres dies difficultas adhuc declinationis obſtiterit, non oportet ad uſum vini deſcendere. Etenim *ſollicitatæ paſſiones his impulſibus facile ad augmenta recurrunt*. Hæc nunc Themiſon *phreniticis* curandis ordinavit. Sed poſt ex *methodica ſecta* multa bona contulit *Medicinæ*.

164 *Them. vinum parum caute dari jubet.*

[r] quod etiam

Conſuetudinis vis, ac effectus, & poteſtas.

[ſ] interdum

[t] *ſub.* dari

165

[v] exſuccis

Egregium Cælii judicium.

[w] morbus ſteterit

Phrenitis facile ex intempeſtivo vini uſu redit.

C A-

CAPUT XVII.

166

Ad [1] *Heraclidem.*

EMpiricorum ſufficit ſoli *Heraclidi Tarentino* reſpondere. Etenim eorum poſterior, atque omnium probabilior apud ſuos invenitur. Idem nanque *primo libro* curationum de *internis paſſionibus*, varias curationum differentias ſcribit, pro ſuſpicionibus cauſarum. Nam primum *phreniticum* jacere jubet *loco obſcuro:* Siquidem, *luce*, inquit, eorum *mens aſperatur*. cum pleroſque magis videamus *tenebris* aſperari, atque *luce* eos qui *adjuncta ſolutione* afficiuntur: adeo ut ſi paulo vehementior fuerit, *a diaphoreticam* faciat *ſolutionem*. Item jubet ventrem *clyſtere* deduci, tunc *phlebotomiam* adhiberi, atque *alia die* rurſum uſum innovari clyſteris, non advertens quomodo *tumentibus præcordiis*, atque extentis, vel adductis ſimul cum viſceribus, *periculoſum* eſt quicquam [2] acre, vel quod commoveat immittere, *quo retento tumor magis augeatur*. Dehinc *turbulentum*, atque vexabile, & per omnia contrarium eſſe perſpicitur, *eadem die clyſterem atque phlebotomum* adhibere: quippe cum neque tempus utendi dixerit, neque qui ſunt phlebotomandi diſcreverit. Etenim *eos qui ſolutione afficiuntur phlebotomia nocet, ut gladius*. *b* Extendit peccatum, dicendo, *oportere quotidie adhiberi clyſterem*, ut neque quieſcendi aliquod tempus occur-

Heracl. phreniticos promiſcue loco obſcuro collocat.

a colliquativam

167

In omnibus utitur clyſtere & phlebotomia.

Phlebotomia valde nocet in omni ſolutione.

b majus reddit

1 Heraclides hic, nobilis Empiricus, ægros ſuos vel jejunio necabat, vel opiatis fallebat: cæterum diligens, materiæ imprimis medicæ, obſervator, quique præter experimenta non loquebatur. Cauſarum etiam indagationem, ut alii ſuæ ſectæ, non reſpuebat.

2 quaſi clyſter mollis atque lenis eſſe non poſſit.

occurrat, & cibo non nutriatur & *viribus privet* frequens hæc injectio. Tradens etiam *localia adjutoria*, 168
caput fovet decoctionibus lauri. Tunc novacula *radit*, & ex eodem liquore *vaporat*. Poſt roſaceo oleo *caput* atque *nares* jubet ungi, percutiens *tumentia* ante declinationem ex *fomentis ſupradictis*, implens etiam caput ex odore lauri, atque [c] *gravedines* ac *vertigines* efficiens. Similiter & ex oleo [d] roſeo *conſtringens* ſimul ac frigidans *cerebri membranam*. Imponit præterea *cataplaſma* ex polline & aqua mulſa, admiſcens *iris illyricæ* decimam partem, & *lentiſcini olei*, & *aromatici calami*, quæ omnia ignea atque percutientia *odoris cauſa* eſſe perſpiciuntur: & *oportebat tumentia congruis relaxare virtutibus*. Item jubet poſt hæc medicaminibus *ungi caput* & *nares*, hoc genere confectis: *Peucedani*, *caſtorei*, *opii*, ut in libro quem [3] *Nicolaum* vocat, *olei* [e] *amygdali amari* pondus ſupra ſcriptum, ſed prætriti cum *aceti* ſextariis duobus, & *olei irini* unciis tribus, quorum uſus ita, inquit, erit adhibendus, ut *præcalefacta* apponantur. Ex quibus *gravatio* capitis, atque *commutatio* naſcetur, ut ſtatim *alienatio in preſſuram* tranſeat, cum tantis pernicioſiſſimis malis ægrotantis caput obſidetur. *Empiricos* laudat.

c gravitatem Hippocr. καρηβαρία dictam

d roſaceo

Cælius fomenta & cataplaſm. gravis odoris in phrenitide reprobat.

169

e amygdalini

Nec minus unguenta.

Mirandum ſane unde hæc ei veniſſe ſuſpicio potuerit, ut diſcrepantium commixtio unam facere virtutem poſſe putaretur: vel quæ illis *natura* vel *fortuna* fuerit *magiſtra*, quas ſæpe ſuis inventionibus duces fuiſſe teſtantur. Vel certe quomodo diſcrepantes hiſtoriæ in iſta medicaminis confectione judicium tacuerunt. Sed ſi hoc *experimentum* dixerint, aper- 170

Empirici perſtringuntur.

3 *Nicolaus*, Heraclidis empirici liber, ita dictus, quod eum *Nicolao* cuidam nuncupaverat.

f dogmatibus Empiricorum addictus

apertiſſime delirabunt, ut *f laborans empirica* ad occultarum confugiat apprehenſionem cauſarum. Item
171 jubet nocte *caput vaporari*, ſi facultas fuerit, *papaveris* decoctione, atque *ſerpylli*; non adjiciens uſus cauſam, neque rationem qua ſit hoc circa *veſperam* faciendum, cum tunc maxime *phreniticis aſperius tempus occurrat. Vaporatio* autem caput exagitat, & *tunc magis in requie fuerat habendus ægrotans.* Sed intelligimus eum in iſta fuiſſe rerum diverſitate coactum, cum ſolas vigilias ægrotantis attendit, ſomnum quibuſcunque *g* ambitionibus adhibendum exiſtimare. Quinetiam potandos dicit ægrotantes anti-
172 doto διακωδίων, cum *mulſi* ſextario, vel *h ſeminali medicamine* poto, quod διασπερμάτων vocant, aut tuſſiculari, quod *i bechicum* appellant: cum magis [4] *opium*, hoc eſt papaveris lachryma, *denſitatem faciat.* Item ſeminalis potio acrimoniæ cauſa incendium faciat viſcerum, atque hæc omnia gravando *preſſuram magis, quàm ſomnum* facere videantur. Somnus enim *laxatis* fiet *corporibus indulgentia naturali. Preſſura* verò denſatis *k* adverſitate morborum. Igitur præſcripto medicamine, negligens *l tumentia*, contrariis ſtricturam geminat rebus, non ſimilibus, quomodo cum *cauſa impeditionis ſomni*, hoc eſt *ſtrictura* augetur, in *lethargicam paſſionem* ægrotantes veniunt, vel certè majores vigilias. Item
173 eodem libro accuſans utentes medicaminibus ex *caſtoreo* atque *aceto* & *ſpondylio* confectis & *cataplaſmatibus* ex aceto ſiquidem ſint acria, ipſe quoque nihil minus peccare videtur, adhibens gravabiliora atque acriora. Etenim dicere *m* quomodo non ad ſolven-

Vaporatio circa noctem magis nocet.

g modis & rationibus

h emulſione ex ſeminibus, imprimis papaveris

i τὸ βηχικὸν

Somnus phrenit. non opiatis conciliandus, ſed ſtrictura ſolvenda.

k ut cari, comatis, lethargi

l inflammatam cerebri membran.

m quod

4 Merito C. Aurel. hic opium & reliqua ex papavere confecta reprobat, utpote quibus Empirici tam veteres quam novi, incautos fallunt.

vendam paſſionem, ſed ſervandi ægroti cauſa hæc adhibuit, eſt omnino [n] inertiæ. Nam *primò* quibus paſſio levigatur, his etiam æger ſervatur. *Secundò* quibus laborans retinetur in vita, iiſdem etiam paſſio relevatur. *Tertio*, [o] cùm non parvo periculo ex vigiliis afficiantur, majus tamen ex preſſura *Heraclides* facere perſpicitur: nam ſomnum [5] feciſſet gravabilibus utens medicaminibus, cùm ſit ſemper, ut *in utilibus majus*, ſic *in adverſis levius eligendum.*

[n] artis inſcitiæ
[o] licet
Majus phreniticis periculum à nimio ſomno quam vigiliis.
ſalutare conſilium.

Sed, inquit, ut *vinum* mediocriter datum *nutribi-* 174
le ac *ſalutare* probatur, plurimum verò atque *immodicè* datum capitis *gravedinem*, atque *mentis errorem* facit, ſic etiam medicamen ſupradictum moderatione accedente *ſomnos faciles facit remota gravedine.* Eſt autem exemplum diſſimile: horum etenim medicaminum etiam ſi *parvum* quidquam fuerit datum, *gravedinem facit:* ſi *plurimum*, *mortem.* Nam [p] quia gravatio magis quam ſomnus efficitur, facile perſpicere poterimus. Etenim de ſomno *coloris melioris* efficitur corpus, *fortitudine* quoque acquiſita. Ex medicaminis vero preſſura, *pallor*, atque *debilitas*, & *gravatio* corporis nimia ſequetur. Dehinc *omnis ſomnus in corpore ſpirabili, atque indulgentia laxato naſcetur.* Medicamina vero quæ ob vigiliarum 175
mitigationem [q] dantur, magis *acceſſionis tempore* offerenda dicuntur. Tum enim vehementer *ægri* vigilare noſcuntur, cum ſit impoſſibile [r] turbore corpus impletum, ſomni tunc indulgentia temperari: cum hæc *incommoda medicamenta etiam ſponte* [ſ] *venturam corrumpant, incendant etiam altiora, & præſentem augeant*

Exemplum quo Them. opiata commendat, rejicitur.
[p] quòd
Quomodo ſomnus bonus dignoſcatur ab eo, qui opiatis debetur.
[q] ſub. ab Empiricis
[r] vexatione, inquietudine
[ſ] ſomni indulgentiam
Opiata ſub initium paroxiſmi maxime peſtifera ſunt.

5 Abrupte hic Cælius noſter, ut ſæpius ſolet, loquitur, & ſubintelligit, ſi phreniticus ipſi fuiſſet curandus.

176 *geant acceſſionem.* Neque enim licet etiam *cibos conſuetos*, atque qualitate convenientes acceſſionis tempore offerre, vel quod multo levius eſt, [6] *aquam*, quæ corrumpi poſſe negatur: ut cuiquam minimè credendum ſit *ſupradicta medicamina iſto præſertim tempore, digeſtionis officio ſuperari.* Ait præterea ſuccumbente paſſione dandum [t] *viſcellum* ſimplex gallinaceum, vel ſuccum *ptiſanæ*, *ordei*, vel *orizæ*, ac deinde per profectum ad uſum *panis* accedere, [v] levi ex farina confecti, & *gobionum* piſcium pulmentum: *ſecundo* carnis gallinaceæ ac leporis, quæ non

[t] juſculum ad gelatinæ conſiſtentiam coctum

[v] a furfure purgata

177 recte quiſquam etiam declinationis tempore ob reficiendum corpus [7] prima dari permittat: quæ quidem declinatio forſitan nec futura ſit his malignis ægrotanti atque tantis affecto, & nulla mitigatione [w] tolerato, neque *oris collutione*, neque *potu*, neque *cibo.* Mitto etiam quia ſi [8] dimiſſio fuerit facta, non neceſſariò tempus accipit præfinitum. Etenim nunc decima nunc duodecima die vel ultra ſæpius occurrit. Quapropter tantis diebus *innutritum ægrotantem relinquere, non ſolùm noxium, verumetiam impoſſibile* eſſe perſpicitur. Dehinc gallinarum *viſcellum* facilè corrumpitur: & eſt digeſtione difficilis hordei atque

[w] recreato

Improbatur Heraclidis jejunium.

178 ptiſanæ ſuccus: *oriza* verò quòd ſtringat nulli dubium eſt; atque ita panis quantitatem augere nos quoque admittimus, piſces autem *gobiones* dare prohibemus: etenim locum in *paſſionibus* celerrimis vel *acutis* [x] *acrior cibatio*, quam πολυφαγίαν vocant, non habet. Item dari jubet *leporem*, atque varios cibos, &

Oryza adſtringit.

[x] amplior

6 Tamen in acceſſione methodici bibendam dabant aquam.

7 ante alios reficientes cibos, analepſeos principio.

8 Mens auctoris eſt, qui ſi opus eſt morbum ante remittere, quam cibum dari, iſta cibi dandi opportunitas non certo dierum numero eſt limitanda.

& neque *lavandam faciem*, neque aliam congruam corporis diligentiam ordinandam vidit, ſine qua minimè [9] *digeſtio* fieri poteſt, non ſolùm *variæ cibationis*, verumetiam *ſimplicis*, niſi corpori perunctionibus, atque alia diligentia recreato fuerit illata.

Hæc eſt ſecundum *Heraclidem* curationis, prima 179
phreniticorum [y] differentia. Illis verò qui *cruditate phrenitici* fuerint effecti, ita curationem ordinavit, ut ſupradicta ſimiliter adhibeantur. *Cataplaſma* verò *non prius quàm clyſter anteceſſerit*, adhiberi jubet. Etenim pernicioſum eſt, inquit, *pleno corpori* hæc adhibere. Siquidem ad caput rapta materia in *ſalutis periculum* præcipitet ægrotantem: atque ita prohibendam dicit *phlebotomiam*, adhibendam verò corporis *purgationem*, poto medicamine quod appellat [z] *diaſcammonias*, hoc eſt, quod ex *diagredio* conficitur: quibus apparet hunc ſuæ [10] *ſectæ* peccata cu- 180
ſtodire, ut ea quæ *Empirici* [11] ſervabilia vocaverunt, etiam nunc adhibenda exiſtimet, *adjiciens etiam pejora, prohibendo phlebotomiam*, quæ ſimplici atque innoxio laxamento, nullis obſtantibus adhibita, facilè *laxato corpore paſſionem poſſet auferre*, cujus in vicem nocentiſſimam adhibendam *purgationem* judicavit *ſcammoniæ*, quæ eſt *gravior cruditate*, quam ipſe metuens in contraria venit argumenta curationis. Etenim ex hac corporis *purgatione*, ſive liquidarum detractione materiarum, *corpus* [a] *confluere* manifeſtum eſt, atque ejus *ſolida*, quadam [b] dimiſſione [c] *lenteſcere*, & *in liquida migrando* deperire. Mitto quòd

Phreniticos ex cruditate quomodo Heraclides curaverit.

y ratio, modus.

Prohibet V. S. & utitur purgantibus:

z διασκαμμονίας catharticum

at perperam.

Quomodo purgatio noceat.

a diffluere, colliquari

b liquatione, *alii* remiſſione

c tonum ſuum amittere

9 Hic locus oſtendit, fotus ex oleo, hydrelæo, & aliis id genus, à methodicis imperari ſolitos, adjuvandæ concoctionis cauſa inventos & excogitatos fuiſſe.

10 Cui addictus erat antequam Empiricus fieret.

11 id eſt, obſervatione cognita, & ob eam rationem retinenda.

181 quòd neque ſuæ *ſectæ* ſervaverit *morem*, quæ nunquam [d] *vaſculorum corporis materias* attenderit, ſi quidem ſint non ſolùm *occultæ*, verumetiam *Empiricorum* judicio [e] *falſiſſimæ*. Etenim exiſtimare, quòd [f] diſcendæ paſſionis cauſa ſuccorum nominaverit cruditatem, potuimus, niſi etiam curationis ordinem ipſum intuens diſceſſiſſet, adeò ut etiam *ſcammoniam* bibendam crediddiſſet. *Quærendum* etiam *ubi* eſſe cruditatem ſuſpicetur, quam ſcammonia putaret detrahendam. In *inteſtinis?* ſed ſic fuerat melius atque facilius eam *clyſtere* purgare. An in *capite*, an verò in *toto corpore*? Sed cùm hæc incerta demiſerit, videtur *judicium ſui operis medicamini dimiſiſſe*, ut tanquam ſentiens animal operetur, ſeparando à naturalibus aliena, hoc eſt cruditate corrupta, atque ſola [g] detrahere.

Empirici liquida non curaverunt.
[d] humores & ſpiritus
[e] fallaciſſimæ
[f] dignoſcendæ
ſalſiſſimum ſcomma.
[g] detrahat

182 *Tertiam* inde curationis ſcribit differentiam, qua jubet, ſi totum corpus non *fuerit multo ſanguine gravatum*, ſed *ſolæ capitis partes* videantur impletæ, ex *vena frontis* detractionem fieri: cùm neque paſſionis eſſe cauſam ſanguinem videamus, neque ex patientibus locis detractio aliquid medeatur: etenim *magis patientes adimplet partes. Primò* ex antecedenti [12] *faſciolæ conſtrictione*, ſecundò *ipſius coactæ materiæ concurſu.* Illos verò quos [h] *corruptione*, inquit, in paſſionem veniſſe viderimus, *clyſtere* purgandos, *aquam dantes largius bibendam.* Aliquando etiam *mulſum*, aut *vinum chium*, aut *rhodium*, ſed

Tertius phreniticos curandi modus per V. S. ex fronte.
cur improbetur.
[h] ſuccorum corruptela

183 primo aquatum, ſecundo etiam meracum. Hic etiam rurſum ſuæ ſectæ rigorem contempſit, *ſuſpicionibus in errorem deductus*, liquidarum materiarum cor-

Heracl. ſectæ ſuæ leges tranſgreditur.

12 qua ligandum caput eſt, ut tumidiores venæ priuſquam feriantur, appareant.

corrupta temperare feſtinans, & *ita jugiter*, ut *incurabilem* faciat manere *paſſionem*. Dat etiam ſine tempore *vinum*. Et quid pluribus? ita curandi diligentiam prætermiſit, ut varia mobilitate videatur eſſe confuſus: quorum [13] omnium meminiſſe decet, ſed [14] *ſolam ſupradictorum probare rationem*. Hæc ſunt quæ de *phrenitica paſſione* credidimus ordinanda, nunc de cæteris celeribus, vel *acutis cum febricula* paſſionibus, ſequenti docebimus libro.

13 nimirum phrenitidis differentiarum.

14 Vult Cælius quod ea ſola probanda ſint, quæ ſupradictis rationibus vera eſſe monſtravit, utilia, legitima, & conſentanea.

Primi Libri Finis.

CÆLII

CÆLII AURELIANI
METHODICI SICCENSIS
ACUTORUM MORBORUM
LIBER II.
CAPUT I.
De Lethargo.

1

CElerum cum febricula paſſionum primam ſuperiore libro tradidimus *phrenitim*, nunc *lethargicam* cum cæteris, ordinamus. Vocatur *lethargus* à *conſequenti paſſioni oblivione*. *Græci* enim λήθην oblivionem vocaverunt, ἀργίαν vacationem, quam corpori atque animæ ingerit vis ſupradictæ paſſionis. Et eſt comparatione *gravior phrenitide*, non aliter quàm negatus in toto viſus, [a] ab ex parte impedito: vel ſilentium, ab impedita loquutione: aut ſurditas, ab auditus falſitate: vel hebetudo ſenſuum, à difficultate. Denique *vehementi ſtrictura phrenitici* ſæpiſſimè *in*
2 *lethargiam* venerunt, ut *declinante lethargia*, aliquando econtrario lethargi *in phrenitim* deciderunt. Quorum haud rarius ex ſupradictis [1] prima contingunt. Siquidem facilè *periclitantes paſſionis magnitudine in pejorem deveniant: difficilè autem in periculis bona locum accipiant*. Quapropter *Aſclepiadi* credendum non eſt, dicenti *pulſum*, atque *reſpirationem*

Unde Lethargus nomen habeat.

Eſt gravior phrenitide.

[a] quam ex

Letharg. & phrenit. ſæpe in ſe commutantur.

1 *ſc.* ut ex phrenitide fiat lethargus.

nem [b] humaniorem *lethargis* quàm *phreniticis* eſſe: ſiquidem habeat magnitudinem & percuſſum fortiorem, [c] tanquam jugi ſomno [2] dormientium. Sed *neque iſte ſomnus eſt*, impeditus omnibus naturalis actionis officiis, ſed *eſt oppreſſio* quæ nihil [d] reſumat ægrotantem, ac potius demergat. Neque etiam pulſus fortis, ſed magis debili percuſſu invenitur, atque piger, ac inanis. Quòd autem inflatione *erectus* videtur, *non fortitudinis cauſa*, *ſed paſſionis nequitia* id efficitur. Denique in his quibus ob phreniticam paſſionem *parvus* eſt pulſus, ſæpe pejorante morbo, atque in lethargiam tranſeunte, pulſus in *magnitudinem* erigitur, ob *ſpecialem proprietatem* paſſionis, non proficientium virium cauſa: quippe cum generaliter *ſtrictura pejorante omnia deterius roborentur*.

b liberiorem, majorem

3

c utpote

d reficit

Obſervatio practica.

Sed hanc plerique diffinientes paſſionem, aiunt *lethargiam* eſſe *delirationem, cum febribus acutis ad perniciem ducentibus*: & erat verius non delirationem ſed *preſſuram* dicere. [3] *Demetrius* autem *Herophilus* paſſionem inquit acutam *cum preſſura*, & *obſtruſione ſenſuum frequenter cum febribus*. in qua diffinitione ambiguum eſt, quô ſit accipiendum *frequenter*: utrum ne antecedenti ſerviat orationi, ut intelligamus frequenter cum difficultate ſenſuum: an conſequenti ſit orationi jungendum, ut intelligamus frequenter cum febribus: an verò utrique ſerviat parti. Quo invenimus nihil rectè eſſe diffinitum: ſemper enim

4

Quomodo alii lethargum definiant.

Demetrii definitio.

ambigua.

2 Sicuti dormientium quovis in ſtatu pulſus, & reſpiratio eſt plenior & fortior, ita & Lethargicorum: non tamen inde eſt concludendum Lethargum tutiorem eſſe morbum Phrenitide, in qua pulſus humilior & reſpiratio inæqualis.

3 Quis hic fuerit Demetrius Herophilus non certo conſtat. Fuere duo hujus nominis Medici: primus Herophili fuit ſectator, forte hic ipſe quem Cælius noſter citat, & propterea legendum Demetrius Herophilius: alter cognomento Archiater, floruit ſub Impp. Antonino Pio, & M. Aurelio.

nim cum difficultate ſenſuum atque febribus hæc intelligitur paſſio. *Aſclepiades* hanc paſſionem non diffinivit, ſed [4] *Alexander Laodicenſis* ex Aſia ſecundum ipſum ait [5] *lethargum eſſe ſubitam*, vel *recentem paſſionem cum febribus*, & *preſſura*, atque *ſenſuum jugi difficultate*. Sed quoniam videmus eſſe plerunque etiam cum *dimiſſionibus* lethargiam & [e] *preſſuram*, id ipſum eſſe perſpicimus, quod eſt ſenſuum difficultas, quanquam hanc graviorem putaverint preſſuram. Nec ſanè debuit in diffinitione *magnitudinis differentias ponere*, ſed *paſſionis genus* quemadmodum intelligatur, *manifeſtare*. Nonne etiam complexionem magis *phreniticæ paſſionis* cum *lethargia* dediſſe videtur? Denique *alienatio ſubito accreſcens*, cum febribus acutis, *phreniticæ* eſt paſſionis. *Preſſura* verò cum febribus, *lethargiæ*. [6] *Athenæus* Tharſenſis *furorem*, [f] inquit *mentis cum mœſtitudine*. Siquidem *Aſclepiades* in primo libro celerum paſſionum dixerit *phreniticis* alienationem cum *turbore* effici, in *lethargis* cum ſomno atque *triſtitia*. Alii alienationem cum mœſtitudine, & jugi ſomno eſſe lethargiam dixerunt. Etenim non habent mentem in furorem extentam, ut *Athenæus* ait, ſed ſola in alienatione conſtitutam, ut *Aſclepiades*. Sed etiam nunc traditiones has caducas ſimul advertendas exiſtimo, ex his quæ ſupra memoravimus: *non* enim *ſomnus in lethargis eſſe advertitur*. Nam nullum periculum [g] ſequeretur. Neque etiam acceſſionis tempore magis ægros [h] afficeret. Item *neque jugis* in omnibus eſt *preſſura*, ſed etiam plerunque

5 *Alexandri Laodic. definitio.*

[e] ſomnum profundum morboſum

6 *cum phrenitide confuſa.*

Athenæi definitio. [f] vocat

7 *Caduca, ſicuti priores. Lethargici non dormiunt.* [g] è ſomno [h] *ſub.* lethargus

4 Aſclepiadis diſcipulus.

5 *ſequentia indicant legendum* lethargum eſſe alienationem ſubito accreſcentem.

6 Sectæ pneumaticæ princeps. Traxit ea nomen à ſpiritu, quem ejus ſectatores tanquam quintum elementum reliquis quatuor adjungebant.

que dimiſſionis *intercapedine* levigatur. At ſi cum febribus eſſe non adjungerent, ut *Aſclepiades* fecit, communis eſſet cum *epilepſia* diffinitio. [7] *Leonides* autem *epiſyntheticus*, lethargus, inquit, eſt [i] *lethargia ſecundum vias membranarum, cum furore mentis*, atque *febre*, & *mœſtitudine*, ac *preſſura*, & *pulſu magno*. Sed neque *cauſam* oportuit dicere [k] quæ ſit occulta, atque apud veteres diſcrepans, & injudicata, 8
cum *paſſionem manifeſtare fuerit magis neceſſarium*. Neque etiam mœſtitudinem, vel triſtitiam, atque mentis furorem. Etenim *preſſura* in ſemet *mœſtitudinem* atque *furorem* continet. Item [8] *Menemachus* preſſuram inquit celerrimam, vel acutam cum acutis febribus, & non ſemper jugibus. [9] *Soranus* vero cujus hæc ſunt quæ latinizanda ſuſcepimus, *preſſuram* inquit *celerem* eſſe, vel *acutam cum acutis febribus*, & *pulſu magno*, ac *tardo*, atque *inani*: frequentare, inquit, in ſenibus. Siquidem *aptior* ſit *ſenſuum difficultati atque demerſioni ipſa quoque ſenectus.*

Leonidis definitio

i obtruſio

k quia eſt

cauſam magis quam morbum manifeſtat.

Menemachi definitio.

Sorani definitio.

Senes lethargo magis obnoxii.

7 Leonides, Methodicus, de eorum numero qui Epiſynthetici vocabantur, forte quoniam dogmata Methodicorum, Empiricorum, & Dogmaticorum conjunxerunt.

8 Methodicus, ingenioſus ſuæ ſectæ propugnator.

9 Methodicus clariſſ. vixit ſub Trajano. Hunc Cæl. Aurel. omnibus ſuæ ſectæ præfert. ſcripta ejus perierunt: hæc autem jactura à Cælio ſarcitur: ejus enim veſtigia ita premit, ut quæ ille Græce ſcripſit, in his Cælii libris nobis latina ſiſtantur.

C A P U T II.

Quæ ſequuntur eos, qui in lethargiam venire poſſe noſcuntur. 9

SEquuntur eos qui in *lethargiam* faciles, ac proni eſſe videntur, aliqua *communia* ex his quæ etiam *phrenitim* fore denunciant: Aliqua *propria*, quæ etiam in cauſa communi tanquam propria accipimus, ut

Signa lethargo obnoxiorum propria.

ſunt ea quæ in *phreniticam* venturos paſſionem deſignare præſcripſimus, ut *febres acutæ*, ac *vehementes*, & ſæpe continuæ, ac *difficile ad ſuperficiem corporis aſcendentes*, *capitis gravedo*, vel *ſomnus* aut
10 *dolor vehemens*, *repente ac ſine ratione recedens*, *tinnitus aurium*, *vultus inflatio*, *pallor* tanquam ex vinolentia, & *mæſtitudo*, vel *triſtitia*. Erit præterea *tacitus* is, qui natura, atque ſanitatis tempore fuerat multiloquus, tunc *piger*, ac *non ſponte initians loquelam*, ſed alienam proſequens: *ſuarum tacitus querelarum*, aut non [a] digna ratione referens: *multo* etiam veluti *ſomno affectus*, *nec quicquam ſomnians*, aut eorum quæ ſomniaverit memor: *ſchema* jacendi frequenter *ſupinum*, contra ſolitam conſuetudinem: *oſcitatio jugis*, *extenſio crurum*, tanquam mox è ſo-
11 mno expergiſcentis: *pulſus* etiam *inæqualis*, poſt aliquot ſaltus ordinatus, aut inordinatus & pro *ætate*, aut *natura*, *major*, aut *tardior:* aliquando etiam in *inanitatem intercapedinatus:* quod denique *ſi in phrenitica paſſione contigerit*, *in lethargiam tranſituros ægrotantes* ſignificat. Etenim *majorem pulſum* fieri, neque *tardum*, neque *inanem*, ſed ætati ægrotantis convenientem, ſpeciem *declinantis phreniticæ paſſionis* accipimus. *Certius* etiam, quoties circa numerum, [1] *æquales minoribus*, *majores ſaltus* efficiuntur, ac velocibus & denſis & vehementibus: multo *potius*, ſi etiam *plures majores* atque *celeres*
12 fuerint. Quidam attenderunt etiam naturam ægrotantis ſi [2] *ſalivoſus* ſemper fuit. Etenim declives atque

a ἄλογα

Quomodo phrenitici in lethargum lapſuri dignoſcantur à reconvaleſcentibus.

obnoxii lethargo ſalivoſi.

1 i. eodem temporis ſpatio totidem pulſationes fortes efficiuntur, quot antea debiles.

2 Hoc etiam Hippocrates obſervavit: Ait enim lib. II. περὶ Νȣ́σων §. 63. Νȣ͂σος ἡ καλȣμένη Λήθαργος. Βὴξ ἴσχει, καὶ τὸ σίαλον πτύει πȣλὺ καὶ ὑγρὸν &c. lib. III. §. 5. idem repetit.

atque faciles iſtius modi naturæ in *preſſuram* probantur. Attendendam etiam [3] *conſuetudinem* ajunt, utrum ne febricitans, in *preſſuram* venire ac demergi ſolebat: *ætatem* quoque, utrum ne ſit [4] *mediæ*: & *aëris* habitum, utrum multis hanc ingeſſerit paſſionem: & *anni* vel temporum partem, utrum *autumni* media. Tunc enim frequentare iſtam paſſionem putaverunt.

Quid præterea conſiderandum.

3 ſunt enim qui quavis acceſſione febris, etiam intermittentis, vel delirant, vel ſoporoſi fiunt.

4 Vide Aphor. Hippocr. 30. ſect. III.

CAPUT III.

Quomodo diſcernimus lethargos ab his qui ſimilibus afficiuntur. 13

JAm *lethargum* ſuis ſignis intelligere debemus. Eſt enim melius atque certius, ſicut in *phreniticis* diximus, ſi dicas, quæ ſunt ſigna lethargi. *Unum* enim quicquam *ſingulare*, ut eſt *preſſura*, vel *febricula*, *non ſignificat lethargum*, ſed *plurima* atque ſibi convenientia, & concurſus multorum, *ſignum* faciunt *indicabile lethargi*, ut lethargus certis ac propriis ſignis ſit indicatus, quemadmodum ſupra diximus. [a] Intelligimus *lethargum* ex *obſtruſione*, atque *hebetudine ſenſuum*, *preſſura* etiam, atque *febre acuta* ſive jugi, ſive [b] dimiſſionibus intercapedinata, *pulſu magno*, [1] *tardo*, *inani*, & *inflato*. Sine his enim neque eſſe intelligi lethargus poteſt. Nam quædam præterea alia ſequuntur multa, vel pauca, ſecundum *paſſionis magnitudinem*, vel generalis *temporis* atque ſpecialis *differentiam*. *Primo* igitur ſequitur *dubia* atque 14

Singulare ſignum nil certi ſignificat.

[a] cognoſcimus

Neceſſaria lethargi ſigna:

alia acceſſoria.

[b] remiſſionibus

1 Pulſum hunc Hippocrates appellat σφυγμὸς νωθρὸς.

atque *ſomni ſimilis preſſura* & demerſio, ſed quam facile æger vocatus excutiat, ut interrogatus, ſane non ſtatim, ſed [c] ſecundum, reſpondeat: ac tunc juſſus, vel *oſcitatione perſuaſus*, inſpectioni *linguam* exerere, aut non id faciat, aut tardè fieri conſentiat: vel cum protulerit, non reducat, aut tarde colligat: ſi quid etiam *manu* tenuerit, *neſcius* atque *ſine voluntate* dimittat, & loquens, *priorum oblivi-*

[c] paulo poſt

15 *ſcatur:* & neque *enuntiationis ordinem* ſervet, ſed potius intercipiat; exprimere etiam quæ loquitur non valeat, nullo corporis [d] atteſtante defectu, *manus* impatienter extendat, atteſtante *tremore*, atque membrorum *ſaltu*, nulla etiam *ſiti* afficiatur, ſed frequenti, ac reflua *ſaliva* ore impleto ſpuere contendat, & tunc ſupra mentum atque ſtramenta ſputa remaneant: ac ſi *urinam* mittere fuerit admonitus, *matellam* non poſtulet, vel ſi petiverit, neſciat datam: atque *urinam* non dimittat, niſi fuerit admonitus: hanc quoque *difficulter* excludat, vel *paulatim*, & *turbulentam*, aut *plurimam:* ſalivam aut [e] *exuſtam*, & *craſſiorem*, aliquando etiam [2] *indigeſtam.*

[d] præſente *ita paſſim utitur hac voce Cælius.*

[e] tenacem, viſcidam

16 *Creſcente* paſſione jacendi *ſchema ſupinum* juge efficitur: color *plumbeus*, vel *lividus:* vultus ipſe *conductus*, atque concurrentibus ſuperciliis *caperatus*, non aliter quam mœſtitudine ſive luctu videmus oppreſſos: *lapſus* etiam à ſuperioribus lecti partibus, ad inferiora, negligenter abjectis cruribus, atque converſis, reſiduo quoque corpore non recte diſpoſito, *pulſus* major, rarus, inflatus, *reſpiratio* tardior, ac major, cum quodam *gemitu*, conductio *præcordiorum* ad ſuperiora: oppreſſio ſenſuum, & difficilis re-

ſigna paſſionis creſcentis.

2 Hoc idem eſt quod Hippocr. vocat *σίαλον πȣλὺ, καὶ ὑγρόν.*

recordatio, adeo, ut niſi puncti vel incitati fuerint,
non excitentur, ſed ſolum motis labiis leviter, at-
que conductis, rurſum demergantur. Sunt etiam *ob-* 17
ſcuræ vocis, ac deinde ſi fuerint manu *laceſſiti*, aut
punctione aliqua *adhortati*, vel *titillati*, non exau-
diunt: vel ſi quis eorum manus levaverit, ac dimi-
ſerit, ſtatim concidunt: *ventris* etiam atque *urinæ*
officio ceſſante, adeo ut *plerique* ex paſſione liberati,
diſcuſſa preſſura, *urinæ reddendæ impoſſibilitate* mo-
riantur. At ſi *paſſio* in pejus duxerit ægrotantem, *re-* *Signa in pejus vergentis lethargi.*
ſpiratio [f] craſſeſcit, ita ut extincta videatur; *palpe-* [f] fit tarda & alta.
brarum quoque non perfecta fit *concluſio*: *oculorum*
cavitas: *linguæ* ariditas, atque aſperitas: *dentium* 18
confixio, atque *ſtridor*, adeo, ut ſi quiſquam velit
facere eorum diſcretionem, non valeat: vel certe
ſemiclauſo *ore* ac dimiſſo, ita ut *mentum propendens*
videatur, & neque manu conduci ſeparata poſſint,
ſtridore pectoris [g] atteſtante: immiſſi, vel deſtillati [g] accedente
ob nutrimentum liquoris difficilis atque *interrupta*
tranſvoratio: *pallor*, & *ſaltus* inferioris labii: *arti-*
culorum ſtupor: *unguium* livor: *guttur* prominens,
atque extans: *pulſus* humilis, ac per [h] profectum [h] ſenſim
[i] diminutus: *ſudores* frigidi, & glutinoſi, vultum [i] μυουρίζοντα pulſum innuit
[k] ſecus & collum: plerunque etiam *involuntaria* u- [k] juxta
rinæ, vel ſtercorum [3] *emiſſio*, & *ſpaſmus*, hoc eſt,
membrorum conductio. At ſi ad ſalutaria ſigna æger 19
cœperit recurrere, ut paſſio minui videatur, omnia
ſupra dicta leviora efficiuntur. Et quidam profecto *Quidam, antequam convaleſcunt, in phrenitidem recidunt.*
in [4] *ſanitatem* veniunt, reddita ſcilicet valetudine
meliore. Aliqui vero alienatione mentis recedente,

preſ-

3 Plurima horum ſignorum Hippocr. graphicè deſcribit coac. prænotion. a 192. uſque ad 198.

4 Hippocr. eodem loco dicit: Ὁκόσοι δὲ σώζονται τῶν ληθαργικῶν, ἔμπυοι ὡς ἐπιτοπολὺ γίνονται.

preſſura tentantur. Tunc etiam *pulſus* humilior, atque denſior fit, aut admoniti rurſum demerguntur, ut complexæ [l] duæ paſſiones videantur. Aliqui denique è *lethargo* liberati abſolutam *phrenitim* incurrunt, ac deinde ad ſanitatem [m] pervenerunt.

[l] lethargus & phrenitis

[m] perveniunt

CAPUT IV.

20 *Quomodo diſtinguendi ſunt lethargi ab aliis paſſionibus.*

Quomodo lethargus differat ab animi deliquio;

QUomodo & *defectio animi* in febribus veluti ſenſuum facit hebetudinem, ita *mandragoram*, vel *altercum* bibentes opprimuntur gravatione horribili, ſopori ſimili: item alii *lumbricorum* [a] adjectione [b] deprimuntur, diſcernenda cuncta ſunt, ne *falſa ſimilibus inducti vera putemus. Defectionibus* igitur *animi denſus* atque *parvus*, & *coacervatim interiens pulſus* efficitur. *Mandragoram* vero, vel *altercum* bibentibus *pulſus rarus*, ſed *plenior* fit; at *lethargis inanis* & *inflatus*. Item his qui *lumbricorum* vexatione afficiuntur, vel demerguntur, *denſus* & *velox*, & *parvus*, & *deficiens pulſus* invenitur. Et magis tempore [c] *dimiſſionis* febris. Nam *acceſſionis augmento*, quantum creditur, non valent *ventrem* vel *ſtomachum* lactare, atque [d] fellare. In *dimisſione* vero, [e] reſumpta inhæreſcunt viſceribus, atque ita *conſenſum preſſuræ* [f] ex antecedentibus faciunt. Sed hæc diligentius *chronias pasſiones* ſcribentes, cum de *lumbricis* dicemus, docebimus.

[a] vexatione
[b] ſoporoſi fiunt

ſopore ex mandragora vel hyoſcyamo:

21 *ſopore à lumbricis.*

[c] remiſſionis

[d] ſugere vermes
[e] reſumptis viribus
[f] ægrotantibus

CAPUT V.

22 *Quomodo lethargi inter ſe differunt.*

Sententia Aſclepiadis ſectatorum.

QUidam *Aſclepiadis* ſectatores etiam differentias *lethargorum* tradunt. *Alium* enim *per ſe* dixerunt, *alium*

alium ex antecedenti paſſione, ut *phreniti:* atque ex ipſa venientem eſſe graviorem. Item *alium* eſſe *novum* atque recentem, alium *inveteratum* atque tardantem, quod ex numero dierum conjici dixerunt: & *alium* fieri *cruditate* ac plenitudine affecto corpore: *alium* inani atque *paſſione macerato.* Sed nullam *lethargi* [a] velut ad *lethargum*, differentiam tradiderunt. [1] *exiſtimabile non certum probatum eſt liquidorum plenitudinem judicare.* Item *Mnaſeas* lethargum *alium ſtrictura* effici, *alium ſolutione* dicit. Siquidem ſomnus nunc denſitate, nunc laxamento corporum fiat: atque in aliis [b] *abſtentas* videamus [c] officiorum naturalium *egeſtiones*, in aliis vero *largius effluentes*, adeo ut etiam involuntario exitu ſtercora, ſive urinæ fundantur. Item multi noſtrorum, *temporibus* atque *magnitudine* conſtare *lethargi differentias* tradiderunt: alium enim *magnum*, alium *parvum* eſſe dixerunt, & alium *initio*, alium in *augmento*, alium in *ſtatu*, alium in *declinatione*, & acceſſione vel dimiſſione: ſed omnes illius ſummas atque [d] generales paſſionis differentias tradiderunt, & non ſpecialem lethargi. *Falſum* etiam *ſolutione lethargum fieri*, quantum intelligitur, atque eſt lethargus. Etenim *involuntariam* egeſtionem [e] dixerint, in infantibus non *ſolutionis ratione*, ſed *mentis occupatione* fieri. Nihil denique pluſquam naturæ convenit, [f] excludunt, ſed ſolum quod debuit etiam voluntate deponi. [g] *Tenues* etiam *ſudores preſſura* fieri, *non ſolutione* intelliguntur, ſed neque adjutoriis laxativis, ſicut in *adjutoriorum* libris demonſtrabimus. Quapropter *lethargi* proprias differentias [h] tradendas eſſe negamus.

a ad ſe comparati

24 *Mnaſeæ.*

b ſuppreſſas

c excrementorum

Quomodo Methodici Letharg. diſtinxerint.

d quæ aliis omnibus affectibus conveniunt

25 *Lethargus nunquam fit à ſolutione.*

e i. dicendum

f reddunt pueri

g Exiles madores, ſæpe frigidi

h ab iis traditas

CA-

1 Exiſtimabile quidem, non certum aut probatum eſt, liquidorum plenitudinem lethargum indicare.

CAPUT VI.

26 *Quis locus in lethargicis patitur, & quomodo curandi ſunt lethargici.*

In Lethargo totum corpus patitur:
MAlè quidam etiam *patientem in lethargo partem*
caput dixerunt. Ut enim de *phreniticis* dictum
eſt, communiter *totum corpus* patitur, febricula te-
ſpecialiter caput.
ſtante: ſpecialiter vero *caput* plus, ob multitudinem
vexationum, quibus afficitur. Difficile igitur intra
a ſub. ægrum
[1] *primam diatriton* lethargus fieri poteſt, ſed fre-
Quo loco ægri ſint habendi.
quenter poſt ipſam: & oportet [a] jacere in *loco luci-*
Leviter ſunt excitandi.
do, atque *calido* mediocriter: in acceſſione per in-
tervalla *leviter excitari*, ſuo nomine exclamatum.
Nimia vexatio ſtricturam auget.
Etenim jugiter *titillatu*, vel impreſſione, ac *pun-*
ctionibus hoc facere, nihil aliud quam *ſtricturam* erit
27 *aſperare*, ob inquietudinem [b] quaſſationis. Dehinc
b vexationis
c optabilior
[c] probabilior atque *magis eligenda erit quaſſabili*, &
Blande ſunt fricandi.
noxia vigilantia, *quieta preſſura:* blando etiam arti-
culorum *fricamento* utendum eſt. Eſt autem in ac-
Caput fovendum.
ceſſione jugi *fomento caput* curandum, *oleo* dulci, at-
que calido: mollibus lanis *collum* tegendum: blan-
dioris laxamenti cauſa locorum capiti vicinantium,
& ob excipiendum ex fomento, ſi quid è capite fue-
Lectus ſubinde mutandus.
rit lapſum. Tunc aliquando etiam è lecto ad lectum
tranſlatione facta, & declinante acceſſione, *oris col-*
Os colluendum.
lutio adhibenda: terminata vero, *potus dandus*.
d hypochondria & præcordia
At ſi *febrium continuatio* fuerit, primo tempore lu-
cis erunt [d] *media fovenda*, atque dorſum lanis mol-
28 libus circumtegendum: ſi magnitudo paſſionis exe-
gerit,

1 Primum triduum, ex quo quis ægrotare cœpit. Lethargus autem non fit in morbi initio, ſed in ejus augmento; frequentius autem in ſtatu, & declinatione.

Vena ſecanda, quando?

gerit, *phlebotomia adhibenda intra primam diatriton*, aut in ipſa. Dehinc ſi *ante diatriton* fuerit adhibita, ſola *fomentatione* utemur, atque *oris collutione*, & potu *aqua* vel *mulſo*. At ſi in *ipſa diatrito phlebotomia* fuerit adhibita, paulului differentes, *perunctionem* adhibemus, atque *oris collutionem*.

Qualis cibus dandus.

Tunc dabimus *ſorbilem cibum* ob celerem paſſionem. Si *faſtidioſus* fuerit ægrotans, tanquam ſanis ſæpe contingit poſt altum ſomnum, experrectis, vel ſi tranſvorationis oblitus, aut piger, tanquam ſunt ſani imminente ſomno declives in ſoporem, erit *acceleranda alicujus cibi tranſvoratio*, ut corpus relaxetur. Nam graviore ſtrictura lethargi phreniticis afficiuntur. 29

Poſt cibum blande fricandi ægri.

Quando cibus dandus.

Dehinc *poſt cibum* paululum differentes, atque articulorum *blanda fricatione* utentes, dormire permittimus: atque uſque ad *declinationis* tempus, *alternis diebus à cibo abſtinemus*, permittentibus viribus, ſolo *mulſo* utentes. Si autem vires obſtiterint, etiam his diebus ſorbilia mediocriter damus.

Quando clyſter ſit adhibendus, & qualis.

At ſi venter non fuerit ſolutus, *clyſtere* utemur, *oleo* calido & *aqua* in qua decoctum ſit *fenugræci ſemen*, admixto aliquando *melle*. Tunc ſicut in *phreniticis* tondendum caput atque radendum, & appoſita *cucurbita* ſcarificandum, & ſanguiſugis relevandum. At ſi [e] *media* tumeant, ſimili curatione *cucurbitæ*, atque *cataplaſmatum* utemur, tanquam in *phreniticis* ordinavimus. 30

[e] hypochondria

Cucurbitis & cataplaſmatis quando utendum.

Attendenda etiam cætera paſſionum accidentia, quæ *ſymptomata* Græci vocaverunt, ut ea quæ in corpore *frigida* fuerint membra, *blando tactu* manibus continentes, levi cum *fricatione* vaporemus: *ſudantia* citius detergamus:

Quomodo linguam, os, oculos, curare oporteat.

linguæ aſperitatem vel ariditatem *ſpongia* infuſa aqua calida humectemus. Nam ſæpe faucium ſiccitates præfocationis

imi-

imitantur effectum. Tunc *oculos* lemis obſitos, vel
f demerſos, *id eſt* ſopitos
lachrymantes *ſpongia* vaporabimus, atque ita *f* dimer-
ſos excitamus. *Calidus* etenim *tactus habet quoddam*
31 *reſumptionis illatæ levamen.* At ſi *preſſura* perſevera-
verit etiam *dimiſſionis tempore*, & propterea *cibi dan-
di difficultas* occurrerit, oportet ægrotantem *in preſ-
ſura excitari*, donec ſentiat: tunc priuſquam rur-
ſum demergatur, deſtillandum ex *cochleari* ſorbile
quiddam faucibus, atque manu mentum quod laxi-
us propendet, ſublevandum, ut infuſa, priuſquam
g remiſſio
in ſomnum revocentur, tranſvorent. At ſi forte *g* mu-
tatio acceſſionum atque preſſuræ fuerit facta, quod
Mane potius eſt dandus cibus.
quidem raro contingit, ut in continuationibus, *cibi
tempus oriente luce eſt aptius.* Utendum etiam ſpon-
giarum vaporationibus, & fomentis capitis, atque
32 domeſtica molli, ac penſili geſtatione. In *declinatio-*
Quid in declinatione agendum.
ne vero certiſſima, *varius cibus dandus*, & *la-
vacrum*, ſine *h* *vino* adhibendum ſcilicet: in *alia* ve-
h vini potu
ro *diatrito* danda *poma:* tunc etiam *vinum.* quorum
rationem ex his quæ in *phreniticorum* curatione ſunt
ordinata, accipienda dicimus. Tunc *cerotarium* ſca-
rificatis partibus apponemus. *Hæc* eſt *ſecundum* Me-
thodicos *lethargorum curatio.* Antiquorum vero
[2] *Hippocrates*, & *Eraſiſtratus*, & *Herophilus* hujus
paſſionis curationem non poſuerunt: ſed [3] *Serapion
Empiricus* in primo libro, quæ ad *ſectas* ſcribit ob-
ſcura nimium, atque pauca ordinavit, quorum ni-
hil eſt dignum enarrare.

C A-

2 Libri *περὶ Νόσων*, Hippocr. adſcripti, aut Cælii ætate pro talibus non ſunt habiti, aut ipſe non legit, aut mirum quid ipſi in mentem venerit. Hippocr. enim eorum lib. II. §. 63. de Lethargicis, ita præcipit: *τοῦτον πιπίσκειν τὸ ἀπὸ τοῦ κρίμνου, καὶ μεταπιπίσκειν οἶνον, λευκὸν οἰνώδεα, καὶ ῥοφάνειν τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης. ξυμμίσγειν δὲ σίδης χολόν* &c.

3 Primus hic ratiocinia e Medicina ejecit, omnia experientiæ tribuens.

CAPUT VII. 33

Ad Dioclem.

DIocles libro quo de *paſſionibus* atque *cauſis* earum, & *curationibus* ſcripſit, prohibet demergi *lethargos*, *acutiſſimis* utens *potionibus*, atque jugiter corpus *defricat*, adhibens etiam *ſternutamenta*, quæ Græci *ptarmica* vocaverunt: & neque manifeſtans, quas vocat acutas potiones, utrum in *qualitate* acutas, ut eſt *acetum*, an *officio uſus*, ut eſt *celerrima tranſvoratio:* ſed [a] utrum elegerit, malè dictum eſt. [b] *Alterum* enim denſat corpus ſtrictura laborans, [c] *alterum* inflat. Item *ſternutamenta* corpus vehementi motu concutiunt: & magis *membranas capitis* in tumore conſtitutas: jugiter excitare, ſine dubio aſperatio paſſionis eſt. Peccatur etiam gravius *ſine ullo adjutorio caput relinquendo*, in quo ſecundum ipſum paſſionis eſt cauſa.

Diocles Lethargicis adhibet acria medicamenta:

at male; ſtricturam enim augent.

[a] utrumlibet
[b] quod acutum eſt
[c] celerrima tranſvoratio

Caput non curat.

CAPUT VIII.

Ad Praxagoram. 34

PRaxagoras ſecundo libro de curationibus, in *ſorbilibus cibis*, hoc eſt *ptiſanæ* ſuccis, ſemper, inquit, ægros oportere ſervari. Cum non ſemper hoc conveniat, quando *declinationis tempore*, *oportet varia ciborum reſumptione* vires reparari, non tunc uti ſucco *ptiſanæ*, ſed ipſa potius. Ille enim & corrumpi facilius, & inflare perſpicitur. Deinde *clyſterem* jubet adhiberi: & non, inquit, metuendum ſi remanſerit, non redditus. Erat hoc *veræ rationis*, niſi

Praxagoras male per totum morbi decurſum utitur ptiſanæ ſucco.

item Clyſtere, ut veteres ſolebant, acri.

niſi eſſet *virtutis acrioris*. Sed quia eſt acerrimæ, atque mordicantis qualitatis juxta *veterum conſuetudinem*, quomodo ſperandum eſt non gravius nocere quanto plus fuerit *tumentibus partibus* immoratus?

35 Dat etiam *meracum* bibere, *acetum cum melle*, & *piperis* immodica quantitate, vel pro vino, *abſinthium*, dicens latere ignaros vini dationem: & *fomentum* adhibet pedum. Sed ex his *omnibus nihil ſperandum eſt utile*, ſed magis *incendia* viſcerum altiorum, & veluti *putredines* tumentium membranarum ob nimietatem fervoris. Non enim cum *acriora collyria* tumentes oculos in *dolores* atque *lachrymas* plurimas cogere videamus, *membranas* quoque *cerebri delicatas* atque faciles ad injuriam ob naturam ſui, tumentes paſſionis cauſa minimè ex ſupradictis inuri [a] credere poteſt, cùm ſingula igneæ virtutis eſſe monſtrentur. Item *meracum*, [b] inquit, hoc eſt ultra moderationem temperamenti commixtum *acetum cum melle* dari, & appellavit *oxymeli*.

Item vino, aliiſque fervidis.

At peſſimo conſilio.

[a] credi

[b] i. jubet, *ut paſſim*

36 Nec tamen manifeſtavit [c] quid ſit ultra modum temperamenti miſcendum, utrum ne *mel* debeat ſuperare, an *acetum*: non enim adjecit *aquam* quoque miſcendam. Dehinc quam ſimilitudinem poteſt *abſinthium* habere cum *vino*, ut in ejus vicem dandum juſſerit, cùm ſit & hoc generaliter *acre*, atque [d] *denſabile*? *Vinum* verò omnibus *ante declinationem* ægritudinis *adverſum* eſt, & magis *lethargis* ob nimiam vehementiam paſſionis: *immoderatè* verò, ut ipſe voluit meracum, etiam *ſanos* [e] *demergit*. Ridendum præterea quòd *caput patiens incuratum* relinquendum putat, & *fomentum pedibus* adhibendum, per venas eorum avertendæ materiæ *traductus* ut fiat.

[c] i quantum de iis

[d] ſtringens

[e] in ſoporem compellit

Loco capitis ridicule pedes fovet.

C A-

CAPUT IX.

Ad Aſclepiadem & Themiſonem, & Heraclidem Tarentinum. 37

Aſclepiades, ſicuti in phrenitide, utitur acribus:

*A*Sclepiades primo libro de *acutis* paſſionibus ſcribens, multa inquit adhibenda *lethargis*, quæ *phreniticis* ſunt ordinata. Nititur etiam jugiter demerſos *excitare ſternutamentis*, & odoramentis *caſtorei*, *rutæ* & *aceti*, & *ſpondylio*, & *conyza*, & [1] *agno*, herbis: baccis etiam *lauri*, vel communiter, inquit, omne quod tenuare atque movere vehementer *membranas* valeat *cerebri*. Jubet etiam ea adhiberi quæ *epilepticis*, vel *matrice præfocatis* adhibuit odoranda, hoc eſt *lanam*, vel *capillos*, aut *cervi cornu*, vel *galbanum* carbonibus impoſita: & omnia quæ caput gravare valent, vel injucunda ſunt odoranti. Omnium inquit præſtantius, atque operanti- 38
us eſſe *ſinapi* tritum cum *aceto* admixto, atque hinc *caput cataplaſmandum*, & dandum manibus, quod excitet ægrotantem. *Potum* dat *bis* in die, vel *ter*, & veniente nocte offert tanquam phreniticis *vinum*, vel eo audacius. Etenim, inquit, accedere *ex vino furor in phreniticis* poteſt, in *lethargis* verò *nunquam*. Siquidem ſint omnes *ſenſus* [a] *apprehenſi*, atque mentis vigor oppreſſus: ex quibus apparet pejus eum [b] *à phreniticis lethargum cæca curatione* vexare. Etenim noxium atque *perniocioſum eſt jugiter eos excitare*, ſicut ſuprà diximus. Multò autem *gravius* 39

Sub noctem dat vinum, quare?

[a] quaſi vinculis conſtricti

[b] quàm phreniticos

Noxæ hujus methodi.

1 Agnus caſtus vocatur tautologia quadam, caſtus enim Latinis idem eſt quod ἁγνὸς Græcorum: ita dictus eſt hic frutex, alias etiam vitex appellatus, quoniam Veneris coërce reſtimulos credebatur. Totus eſt tenuium partium, imprimis ejus ſemen, urinam enim & menſes ciet; caput etiam tentat vini modo. Vid. Plin. N. H. Lib. XXIV. cap. 9.

vius non communibus remediis hoc facere, ſed, ut ille putat, *ſternutamentis* immoderatè moventibus, atque diſſecantibus corpus, & magis *cerebri membranam* in tumore conſtitutam. Si enim *pedes* quanquam ſint habitudine fortes, in *tumore* conſtituti parvo *deambulationis motu* facilè vexantur, atque ob hanc injuriam in augmenta tumoris veniunt, quomodo non *membranæ cerebri* in tumore conſtitutæ, atque viarum denſitate conſtrictæ, magis poſſe [c] moveri creduntur? Dehinc perſeverare magis in *ſternutamenti* uſu jubet, ut ſcilicet ita fortè convenire videatur, tanquam in *chronicis paſſionibus*: cum moderatione interea ceſſante, *noxius* atque *vexabilis* eſſe probetur.
40 Extendit etiam peccatum *odoramentis* ex *caſtoreo*, atque *aceto*, & *ruta*, & *ſpondylio* atque *agno* herbis, & *lauri baccis*, & *conyza*. Etenim *acetum* acre manifeſtè probatur, & quod valeat *membranam inurendo* vexare, cum *laxamento*, non *conſtrictione* indigeat: alia quoque *graveolentia*, & quæ *preſſuram* faciant non ſolùm *demerſis*, verumetiam *rectè valentibus*, improbantur. Hæc peccanter ex *epilepticorum* curatione, atque *præfocationis* matricis transferenda juſſit, cùm conſtet etiam in ipſis adhiberi non oportere *ſinapi*, etiam ſi *chronicas paſſiones quadam* [d] *corporis* [2] *novatione* [e] *excludit*. acutas autem

c vexari

Uſus ptarmici

Graveolentium noxa.

Sinapi uſus in morbis chronicis.

d recorporatione: μετασυγκρίσει.

e ſublevat irritans

2 Hæc corporis novatio, ſive recorporatio Methodicis admodum erat in uſu, & præcipua morborum chronicorum curationis pars. Cælius eam lib. III. Tard. paſſion. cap. 6. ita deſcribit. Tum recorporativis utendum curationibus, quo reformata corpora, vel ut ita dixerim, rejectis vitioſis carnibus, ac renaſcentibus novis, reparata redeant ad memoriam ſanitatis. Terminus hic *Recorporatio* ſeu μετασύγκρισις, ſicut & totum Methodicorum ſyſtema ex Aſclepiadis philoſophia videtur petitum. Corpora ipſi ſunt συγκρίματα ſ. συγκρίσεις, concretiones minimorum corpuſculorum, ex quorum interſtitiorum nimia amplitudine & ſtrictura omnes morbos derivabat: eoſque, imprimis chronicos, curare idem erat ac novam σύγκρισιν efficere. Vid. ſupra lib. I. cap. 14.

tem vel *celeres provocans*, *in magnitudinem tollit.* Omnis enim *acrimonia tumoribus incongrua.* Nam & 41
[f] *temporaliter* quidem æger omnis tanquam *aduſtus* [f] *igne* [g] conſurget, ſed rurſum *gravius* opprimetur. Oportet etiam ſecundum ejus præcepta *manente capillatura* aliquod *cataplaſma* apponere: Et propterea non parvi temporis [3] *vexatione* membranam afficere. Nam *tonſuram noxiam phreniticis* [h] probat. His etiam *lethargos* ſimiliter curandos exiſtimat, quo fit ut etiam in ipſis tonſuram prohibuiſſe videatur. Non enim in illis *materiæ* poſt tonſuram *aſcenſus* vexabiliter *caput* poterit onerare; in *lethargis* verò id minimè facere: quæ ſi tanquam vexabilis, excludenda eſt, *multò magis ſinapi excludendum.* Adducit enim 42
ad ſemet materiam, ſicut *inflatæ*, atque in *ruborem deductæ* ejus appoſitione *partes* demonſtrant, eamque adductam tenendo cogit, & *viarum* perficit *denſitatem.* Dehinc *odore* penetrando membranas inurit, & tanquam *acre collyrium* oculos, ſic [i] *mentes* inflammat. Quomodo etiam *fricare manibus ſinapi* [k] *lethargos* poteſt, cum *ſenſibus* ac mente *captus* eſſe videatur? Atque ita *odoramentorum tempus* tacuit, & ſolam *materiam* nominavit. Hoc quidem etiam de dando *potu* feciſſe perſpicitur, dicens *quoties* [l] detur, *temporum* tacita diſciplina: *vinum* etiam *lethargis eſt incongruum, nulla declinatione paſſionis firmata.* Simile eſt enim [4] *ebrios* ac vinolentia madentes *vino* 43
oportere uti, tanquam congruè ſuperdato, in quibus

f in aliquod temporis ſpatium

g excitabitur

h putat

Sinapiſmi noxa.

i membranas

k lethargicus

l dare oporteat

3 quam affert madida, & cataplaſmate onuſta coma.

4 Quemadmodum qui ebriis jam altum dormientibus vinum præterea dat, eis ſomnum profundiorem conciliat: ſic qui lethargico vaporis & humoris copia ſopito & oppreſſo, vinum quod caput tentat, & in vapores diſſolvitur, præbet, eum magis gravat, & obruit.

M

bus periculum [s] *ſpaſmi* fore nemo ſapiens negat. At verò iſte *importunius lethargis* [m] probandum exiſtimat, ſperans *vini furorem ſub oppreſſione paſſionis poſſe latere:* vehementer enim curandum putat [n] occultare noxia quàm prohibere. Miſeriores igitur lethargis phrenitici judicandi, & experimentorum probationi ſubjecti. Nanque etiam in lethargis demerſionis aucta vexatio ex vini efficitur potu. Siquidem *ſpiratio alta*, ac [o] *conductus corporis*, atque *raptus* adveniat, & celerrimè *mortis* ſequatur effectus.

m dandum

Pernicioſum imperitorum Medicorum artificium.

n ſub. potius

o convulſiones

44 *Themiſonis methodus.*

Themiſon libris acutarum vel *celerum paſſionum* rectè cætera ordinavit, ſed jubet *obſcuro* in *loco* haberi *lethargos*. Etenim, inquit, *lux* apta non eſt: ſiquidem moveat atque turbet corpora, & non ſufficiant *ſpiramenta* turbationi commotæ congruam exhalationem præbere: quapropter etiam *ſani* in luce dormientes gravantur: quorum maximè hi qui *ſub ſole* dormierunt vexari noſcuntur. Non advertens quòd *omnis tenebroſus aër* conſtringit. *Lethargica* autem *paſſio* nullo alio magis quàm *ſtrictura* cognoſcitur, quam neceſſe eſt augeri [p] ob *ſolis denſitatem*.

Tenebræ ſtringunt.

p obſcuri loci

45 *Sub ſole dormientes gravantur, cur?*

Sub *ſole* autem dormientes gravari etiam nos aſſerimus, ſed ob *contrarietatem afficientium cauſarum*. *Lux* enim ſolis, atque [q] *vapor*, relaxat: econtrario, *ſomnus* aſtringit. Dehinc *lethargia* gravis atque perniciosa eſſe paſſio perſpicitur. Somnus autem *naturale* eſt *officium*. Item ſol gravat caput: *lux* autem quam *lethargicis* adhibemus tectorum ſub tegmine, nullo *vapore* lucifici ſolis [r] augetur, neque *ſplendore* radiorum perfuſum corpus graviter afficit ægrotantis. Jubet etiam parva per intervalla eorum *faucibus* in-

q tepor

Naturæ grata & amica quies.

r ſub. vis nocendi

s è plenitudine nimirum & acrimonia.

inſinuari *liquorem*: quod præter tempus faciens ar-
dorem illum, cujus cauſa id adhiberi exiſtimat, au-
gere potius quàm minuere videtur. At ſi *venter ſtri-* 46
ctus fuerit, *aloes* jubet dari appenſum *triobolon*, hoc
eſt, dimidiam drachmam, cum *aqua* ante cibum,
ac id prodeſſe inquit, prius quàm paſſio augeatur.
Siquidem multa quæ ad *caput* ex corpore concurrunt,
ſ detrahentur. *Soranus* verò qui normarum regulis
methodum reſtituit, *noxiam* eſſe inquit *iſtiuſmodi po-*
tionem. Forſitan enim ob nimiam *ſtricturam* retine-
tur, & non ſolùm nihil egerit, verumetiam ipſa re-
manet. Credibile autem ad ejus [t] *pigmenti* in ſtoma-
cho [v] effectum ſenſum, *accurrere materiam*, ac de-
inde ad *membranas* & *caput recurrere*, quod per vi-
as *ſtomacho vicinum* eſt, & ad rapienda quæ ſunt ſum-
ma facultate aptiſſimum, ob *tumoris fervorem*. De- 47
hinc gravius augeri peccatum videmus, cùm *ante ci-*
bum hoc *medicamen* dari jubet. Adjectus enim cibus
neceſſariò *corrumpitur*, manente adhuc in corpore
aloë. Corruptio autem cibi vexat ea quæ ſe circum-
plexa ſunt. Attrahens deinde materiam à capite, at-
trahit etiam ejus nutrimentum. *Non* enim *ratione*
quadam tacita, veluti animal ſentiens, poterit medi-
camen utilia relinquere, & ab his quæ contra natu-
ram ſunt ac detrahenda, ſeparare. Nutrimenta igi-
tur propria deperdere dubium non eſt, [w] cum vi me-
dicaminis detrahuntur. Poſt *tertium diem* ſternuta-
mento utitur, cum ipſe prohibuerit lucido in loco
ægrotos jacere, ſiquidem moveantur atque turben-
tur *liquida* & *ſpiritus*: ſed utique multo vehemen-
tius *ſternutamenta* commovere poſſe perſpicimus. De- 48
hinc poſt quatuor, inquit, vel quinque dies, decli-
nante acceſſione, ſi nihil obſtiterit, ultra muros pro-
du-

ſ *ſub.* ex opinione Themiſonis.

Purgantia durante ſtrictura nocent; quomodo?

t medicamenti

v excitatum

Ratio ob quam Methodici purgantia damnant.

w quia

Themiſon motum & reliqua ſti-

mulantia ſuadet. ducendus ægrotans, & uſque ad *viginti*, vel *triginta ſtadia* geſtatione movendus. Quo tempore excitare etiam convenit, atque *ſternutamento*, & *aceti* cum *ſinapi* odoramento uti, vel *cataplaſmatibus*, & hoc

Lucem prohibet. per totam paſſionem faciendum probat. Sed omnino *lucem* inquit, recuſandum, tanquam [x] *commobilem corporis*, cum ſit gravior in ſinapi vel geſtationis motu, commotio. Iners etiam atque vana [y] intentio, dierum numerus, atque modus ſtadiorum, circa geſtationem adhibendam. Addo etiam immodicum mo-

[x] facile commoventem corpus
[y] animadverſio, præſcriptio

49 tum eſſe ſtadiorum triginta periclitanti. [z] Quod etiam conſiderans *ſinapi* probaverit adhibendum, ratione caret. Utrum ne quia [6] *tumorem* [a] ſenſerit in [b] membrana? ſed hæc *acrimonia* neceſſario denſatur: an verò ſenſuum torpentium movendorum cauſa? ſed jamdudum lucem ne commoveat, recuſavit. Poſtea inquit, *radendum* ſequenti die, duabus ante acceſſionem horis, ſervatis *cataplaſmatibus* ex *pane* & [7] *aqua* & *oleo roſaceo*, & *lini ſemine*, cum *poſca*, vel *polenta* cum *fœnugræco*, & *aqua mulſa*, uſum diſſimilium cataplaſmatum permiſcens. Etenim mulſum atque fœnugræcum relaxant atque mitigant tumentia: oleum verò roſaceum, atque acetum, vel alica conſtringunt. Et propterea in augmento tumores ſu-

[z] Quid
[a] ſuſpicatus eſt
[b] i. meninge

50 pertendunt. *Intemporaliter* etiam utitur *cataplaſmatibus*, quum ante duas horas acceſſionis venturæ adhiberi jubet, & ſit eo tempore *requies* adhibenda. Dehinc, inquit, ſi vehementer fuerit oppreſſus ægrotans, ut neque [c] dimiſſionis tempore eum valeamus excitare, ſi *præcordia* mollia ſenſerimus, atque *vocem* non ita obtuſam, *fricationibus* corpus calefaciemus,

Cataplaſmata intempeſtive adhibet:
[c] remiſſionis

[6] qui relaxandus ſit. [7] *ex ſequentibus legendum videtur*, Alica.

ciemus. Tunc *frigida* caput fomentamus coacervatim, atque jugiter, & quodam *percuſſu*, ut altius [d] à capite demiſſa veniant fomenta. Tunc ad *balnea* ægrotantem ducemus, ut denſitatem frigoris relaxemus. Hæc igitur *vexatio* [8] perdendæ ſalutis magnitudinem vehementer excedit. Quod enim *paſſio* creſcere facit (hoc eſt torporem ſenſuum) hoc etiam frigida fomentatio cogit augeri. quò fiet ut ſi forte [e] *temporaliter* quiſquam ægrotantium, *raptu quodam terroris frigidæ* excitetur, *vehementius* tamen *acceſſionis tempore* opprimatur, ſicut & ipſe eodem in libro neſcius confitetur. Dehinc affectans [f] *ſtationem ſenſuum* emovere fomento frigidæ, videndum eſt, utrum ne in acceſſione id fieri eligat, aut in dimiſſione. Sed ſi in *augmento*, contrarium & adverſum eſt etiam naturale lavacrum. Sin verò *dimiſſionis* tempore, feriuntur ea quæ dimiſſionis ratione [g] indulgentia quadam tenues vias [h] agnoverant. Præterea poſt *frigidam allutionem*, *balneum ſanos quoque incommodat*, implendo caput. Quid igitur prodeſt frigidæ ablutio quæ ſtationem atque torporem viarum excludere putatur, ſi neceſſario magis denſitas acquiſita ægrotantem opprimere perſpicitur? Ita corpuſcula quorum *ſtatione* viarum obſtruſionem factam exiſtimat, facile utique tranſire vel reſilire poſſunt, ſi capacitas exitum dederit, in quam veniſſe, vel ex qua exiſſe videntur. Huic autem rei perficiendæ *frigida* repugnat: denſat enim atque conducit vias. Fatetur ſane neque ſe hoc uti *adjutorio*, cum ſit aliud melius: quamquam nominare quod [i] ſit, metuat. Etenim inimicum, & neque ipſius dogmati conveniens eſſe probatur.

ut & fricationes fomenta & balneum.

[d] quàm caput eſt

51

[e] pro exiguo tempore

[f] torporem

[g] laxamento

[h] reſeraverant, penetraverant.

52

[i] melius illud, *ſub.*

[9] *He-*

8 *Quaſi diceret Cælius:* Vexatio hæc ægro longe pernicioſior eſt ipſo morbo.

53 [9] *Heraclides* Tarentinus primo libro de internis paſſionibus proponens *lethargos* fieri multitudine cruditatis, & craſſitudine humoris, adhibet *clyſteres:* quibus etiam admiſcet aquam, in qua *centaurium* fuerit decoctum, vel *abſinthium.* Dat etiam bibere *caſtoreum*, & *aquam ſalſam*, & *epithymum:* ac os ægrotantium diſtendens ſenſim, hæc infundit guttatim, quæ in os labuntur, decurrentia. *Caput* autem *poſca* fovet, in qua fuerit *laurus* decocta, & *ruta:* raſis quoque *capillis* ungit caſtoreo, vel ſpondylio & aceto, cum oleo veteri, & ex pollinibus adhibet cataplaſma quod appellamus [10] ὠμὴν λύσιν, ex *poſca*, & *abſintio*, & *nitro:* vel [11] *cantabro* ex aceto. Dehinc ſinapi cum aceto, & fico: & iiſdem clyſteribus poſt

Quomodo Heracl. Tarent. Lethargum curaverit ex cruditate:

Cataplaſma ὠμὴ λύσις

54 raſuram capitis utitur. Dat etiam & [k] *radices* maſticandas: ac ex ſinapi, vel pipere, *apophlegmatiſmum* provocat. Utitur etiam [l] *balanis*, ſi clyſtere ventrem movere non valuerit, & omne corpus *aceto* & *oleo* perungi jubet, *ſternutamentis* commovet: & odoramentis caſtorei, & ſpondylii, ex aceto acri reſolutis. Sed ſi ex *humorum acrimonia* fuerit ægritudo confecta, *aquam dulcem* potare ægrum jubet, ac deinde *vinum.* Poſt hæc, *acetum cum melle*, ob virium tutelam adhibendam probat. Tunc [m] *viſcellum* tenue dat anſeris, vel perdicis, aut gallinæ & per [n] profectum, *oryzæ ſuccum*, vel *ptiſanæ* ex ordeo: tunc pa-

[k] ſtruthium, ſaponariæ ſpeciem.
[l] ſuppoſitoriis

Quomodo, ſi ex humorum acrimonia eſſet.

[m] juſculum
[n] morbi declinationem

9 Quis fuerit hic Heraclides nuſquam legi: nec ejus niſi apud Cælium noſtrum, veſtigia apparent. Aſclepiadis videtur fuiſſe ſectator: Noſter eum infra nobilem Empiricum vocat.

10 Cataplaſma hoc ὠμὴ λύσις, ita videtur appellatum, quod ſit λύσις ſive reſolvens, & ὠμὴ crudum ſ. non coctum.

11 Forte herba eſt quam Plin. vocat *Cantabricam*, quæ creſcit caule junceo pedali, flore calathoide, ſemine minimo. Ex campanularum, aut Gentianarum familia eſſe videtur. Idem Plin. eam commendat cum aceto ad ictus venenatos.

panem cum [12] *radicibus* fluxis ac mollibus, vel *cappare*, dehinc cum *piſciculis*: ſic enim quaſi acceptis his *lethargicos* juvandos exiſtimat, cum omnimodo tumentia acrioribus virtutibus accenſa graventur; hoc eſt clyſteribus ſupradictis, atque potionibus, & infuſionibus, & perunctionibus, & odoramentis, & fomentis, & apophlegmatiſmis, & vini dationibus intemporalibus, & cibis acrioribus, & indigeſtibilibus, & radicibus, & cappare, & viſcello innutribili, atque corruptibili. In quos errores ceciderit nobilis videlicet *Empiricus*, claret, cum liquidarum [o] materiarum cauſas attendit, & neque *tempora*, neque *quantitatis modum* dare perſpexit, ſine quibus ſolas materias nominavit, non adjutoria conſtituit. Alia quoque multa [p] varia opinatione compoſuit, quæ non imprincipaliter dicenda ſuſcepit, ſed expugnanda, quæ ab aliis poſita videbantur adjecit. Quæ propter faſtidium prolixitatis tacenda melius exiſtimo: quippe cum ex his quæ narravimus, prætermiſſorum conjici [r] varietas poſſit.

55 *Omnia acria hic nocent.*

[o] nutrimenti & remediorum

[p] ex aliorum judicio

[r] vanitas

12 radiculæ, qui cibus acrior eſt detergendæ pituitæ, ac incidendæ conveniens.

CAPUT X.

De [1] apprehenſione vel oppreſſis, quos Græci cataleptos appellant. 56

VIcina atque ſimilis eſt *lethargiæ* paſſio, quam Græci κατάληψιν appellant, nos *apprehenſionem* vel *oppreſſionem* vocare poterimus, de qua nunc dicemus. *Nomen* igitur ab [2] accidenti ſumpſit, ſed *Hippocrates*

Quomodo morbus hic

1 Hanc paſſionem Cælius infra lib. II. T. P. cap. 5. tardis paſſionibus accenſet.

2 Quod nimirum homines ſubito prehendat aut corripiat.

à veteribus fuerit appellatus.

a Aphor. lib. 6. & Aph. 51.

b forte κατοχὴν Hippocr. ἀφωνίαι κατόχως

tes libro ſuo [a] ſententiarum, & *Diocles* libro prognoſtico hanc paſſionem [3] ἀφωνίαν appellavit. *Praxagoras* ſecundo libro peregrinarum paſſionum [b] κωματώδην appellavit. Item [4] *Antigenes* Cleophantinus libro quem de febribus & tumoribus ſcripſit, [c] ἀναυδίαν vocavit. *Aſclepiades* libro quem de periodicis febribus ſcripſit, *catalepſin* appellavit, atque [d] plenum corpus ſcripturæ compoſuit:

57 quo conſtat non erraſſe *Philippum* libro quo de ipſa paſſione ſcripſit, appellans *catocham*, hoc modo: paſſionem, inquit, quam appellamus catocham. *Veteres* etiam medici hanc paſſionem non tacuerunt, ſed facilè, ſicuti etiam nunc plurimi, *lethargiam* eſſe ſenſerunt. Alii horum ſucceſſores, pauci quidem *Aſclepiadis* ſectatores, hanc paſſionem à *lethargo* diſcreverunt; & nomine adjecto *catalepſim* vocaverunt: nihil quidem ei novitatis aſcribentes, quod proprium paſſionis videretur, ſed omnia communia quæ etiam de *lethargo* dixerunt. Sed neque alius quiſquam hanc paſſionem

c vox hæc fere eadem cum ἀφωνία

d prolixe de ea ſcripſit

cum lethargo à quibuſdam confunditur.

58 cognovit uſque ad Methodicorum tempora. Nam ex [e] *noſtris* [5] primus [6] *Magnus* ejus argumenta conſtituit, atque mox [7] *Agathinus*, dehinc [8] *Archigenes*

e Methodicis

3 ἀφωνία apud Hippocr. variorum affectuum eſt ſymptoma, ebrietatis, ictus, febris, &c. quatenus autem huc referri poteſt legendæ Coac. prænot. edit. Lind. §. 165. ad 183. Lib. de vict. acut. ait, τὸ δὲ ἄφωνον ἐξαίφνης γενέσθαι φλεβῶν ἀπολήψιες ποιέουσιν.

4 Antigenes hic medicus fuit non incelebris; floruit ætate M. Aurelii Imp.

5 A Chryſippo eam memoratam, & de illa conſcriptum librum à Nicerato fuiſſe, hic autor prodit cap. 5. li. 2. Chronion.

6 Clariſſimus hujus nominis Medicus fuit ſub Impp. Antonino Pio, & M. Aurelio. Fuit & alius Epheſius, ſectator Athenæi, quem Cælius probabiliter hic citat, qui ſcripſit librum de Inventis poſt Themiſonem.

7 Methodicus ex iis qui Pneumatici dicebantur, cujus dogmata quædam apud Oribaſium & Aëtium citantur.

8 Medicus Eclecticus, & nulli ſectæ addictus. Vixit Romæ ſub Trajano, multa ſcripſit de rebus Phyſicis & Medicis, quæ ad nos non pervenerunt.

genes, qui plurimum paſſionem à cæteris diſcernendo ſeparavit. Sed neque proprium nomen paſſioni omnes unum poſuerunt. *Praxagoras* eam [f] *cathoden* appellavit. Neque ſi quiſquam nomen paſſionis dedit primus, etiam ejus ſigna rectè agnoviſſe probatur. Neque *Aſclepiadis* ſectatores ſoli *catalepſin* vocaverunt, verum etiam & ipſe *Aſclepiades* aliam dixit eſſe paſſionem, quam *lethargiam*: ſed cum hoc ſolum præciperet, novum non dedit nomen.

f κωματώδην, κατοχὴν

Nunc ne ſupradicta omnia ſimplicia atque nuda poſuiſſe videamur, ipſas quoque ſignificationes ſingulorum proſequemur. [9] *Hippocrates* ait *repente voce captos* quos ἄφωνος appellavit, *fieri venarum cauſa, quum* [g] *ſpiritum ſumpſerint*. Multos denique talia [h] proſequentur, *rubor vultus*, atque *oculorum ſtatio* ſine ulla palpebratione: *manuum* neglecta atque diſtenſa abjectio: *dentium* ſtridor: & *membrorum ſaltus*, ac *muſculorum*, quibus buccæ colligantur, *conductio*, quos appellant *ſiagonitas*; articulorum *frigus*, quum ſpiritus invaſerit venas. 59

Variæ veterum ſententiæ examinantur.

Hippocratis:

g ſpiritus interceptus fuerit.

h proſequuntur, concitantur

Diocles ait, [i] *defectivas febres* tutas, atque innoxias eſſe frequentius, quàm ſunt *continuæ*, quanquam & in his *periclitentur, qui in acceſſionibus apprehenſi conticeſcunt*, vel raptu quodam alterno per membra tentantur, cum ſuprà dictis ſignis: quod ſæpe (inquit) eſt accidens *pueris*. 60

Dioclis:

i intermittentes

Item *Praxagoras* ait eſſe quaſdam *febres* ex anno duodecimo uſque ad ſextumdecimum vel ſeptimumdecimum, quæ quadam privata pernicie mortis habeant effectum: atque id in *ſervis* magis quam in *liberis*

Praxagoræ:

9 Vid. not. 3. pag. proxime antecedentis.

beris evenire: ſed [10] *exceſſo* dierum numero paſſiones fiant, *catochæ* vehementes, ut etiam voce capiantur

k lethargicos ægrotantes. Horum aliquos etiam *k* *lethargos* fieri.

61 Denique inquit, de *catocha* paſſione quidam libera-

l ſani ſibi viſi ti, ac deinde *l* ſanitatis creduli, plurimum quicquam ſumentes, repente in mortem venerunt. Hos denique plurimus modo ſequitur *ſomnus*, atque *febrium*

m haberi, ſuperari *inſtauratio*, & cætera quæ corpus paſſione *m* habitari demonſtrent. Item *Archigenes* ait eſſe difficiles

Archigenis: etiam *periodicos typos*, horum difficiliores eſſe [11] *tertianos*, in quibus quotidianæ acceſſiones fiant, ſed

n ſibi ſimiles ſint alterna diei interpoſitione, *n* ſuæ ſimilitudini reſpondeant: quando in acceſſione vehemens occurrerit

62 *oppreſſio*, & appellavit [12] ῥῖγος. Difficilis inquit, etiamſi quotidianis diebus acceſſiones ſibi ſimiles fiant, & in acceſſione ægrotantes ſupra dicta patiantur. Dehinc progrediens paululum idem dixit *periodicos typos* non eſſe pernicioſos, ſicut ſupra dictum eſt, ſed horum eſſe moleſtos, quibus acceſſionis tempore

o profundus ſomnus *o* *preſſuræ* vehementes adveniunt, & quodam *p* *nu-*

p ſomno turbulento *bilo* corpus demergitur, quod item *rhigos* vocavit. ſed hoc, inquit, eſt accidens magis *tertianis*, aliquando etiam [13] *quotidianis*, qui ſimilibus reſpondeant

63 ant acceſſionibus. Item *Aſclepiades* ait *quotidianum*

Aſclepiadis: perſeverantem non ſine periculo eſſe, atque multos

q colliquationem, tabem ex eo *in alium morbum* induci, hoc eſt, *corporis* *q* *defluxionem*, aut *hydropen* venire, & quicquid poteſt per

10 hac voce, Græca περιττὸς videtur reddita: cujuſmodi Helleniſmorum Cælius plenus eſt.

11 Archigenes hic tertianam duplicem deſcribit, cujus paroxyſmorum alter comitem plerumque habet aut phrenitidem, aut profundiſſimum coma.

12 Quoniam modo dicta ſymptomata ſtatim cum febrili rigore apparent.

13 Hinc apparent bene veteres diſtinxiſſe inter Tertianam duplicem & Quotidianam: Hujus paroxyſmi ſibi erant ſimiles, illius non.

per corporis debilitatem accedere. Apud [14] *Rhomam* vero inquit frequentare advertimus [r] *has febres* cum corporis atque mentis *oppreſſione*, in ſimilitudine *lethargiæ*, quæ ſecundo vel tertio in ſtatu acceſſionis conſtitutæ ſtatim recalefacto corpore, vel ceſſante vehementia, in reſumptionem atque reſurrectionem mediocrem revocant ægrotantes. At ſi levi [ſ] *figmento* ceſſaverint, ſemel apprehenſo ægro nullam reſurrectionem dabunt, ſed in *ſudores*, & *reſpirationem celerem*, *in pulſum febricitantem* deſinunt, ac occidunt. I- 64
tem ſimilia de his ſcribit, & non ſemel, ſed frequenter, dicens certa ratione mentis apprehenſionem [t] *typorum* in acceſſionibus fieri, atque hoc apud *Rhomam* frequentare, dans etiam cauſas, quibus hæc ſingula fiant. Item *Chryſippus* particulariter ſigna paſſionis percurrit futuræ, & præſentis, vel in pejus euntis. Diſcernit etiam ab *lethargo* & alia plurima, & varia digerit. Quibus ita ſe habentibus, erit indignum tanta diſſenſione conſcriptæ paſſionis, eorum cuiquam aſcribere firmitatem: quippe cum cæterarum etiam paſſionum omnibus cognitarum aliqui plurima accidentia atque ſigna, aliqui pauca conſcripſerint, nec quiſquam vera ſignificatione hanc finierit.

Hæc ſunt quæ propter eos qui ſpecialiter iſtam 65
paſſionem pernicioſam dixerunt ponenda credidimus. [v] Quod etiamſi lateret in certis *corporis partibus*, periculum [15] *Methodicis* non afferebat, qui *generalibus congruas paſſionibus* poſuerunt *curationes*, etiam quibus

r tertianas duplices

ſ non re vera, ſed in ſpeciem tantum

t febrium typum ſervantium

Chryſippi.

Parvi à Cælio habentur.

v Qui morbus

Methodici partem affectam parum curabant:

14 Galenus olim, & inter recentes Baglivus, Med. Rom. celeberr. annotarunt Tertianas duplices Romæ & eſſe frequentes & mali moris. Hic addit gravationem capitis ſ. Capiplenium, aëri Romano eſſe veluti endemiam:

15 quoniam ejus privata natura, & ut ſolet autor dicere, ſpecialis proprietas non cognoſcatur, nec ſciant medici quam potiſſimum corporis partem occupet.

bus *particulariter latentia* curentur. Sciendum igitur quia hæc paſſio ex *iiſdem cauſis* antecedentibus fit, quibus aliæ quoque *paſſiones* efficiuntur, *indigeſtione*, *vinolentia*, *w carnali cibo*, & horum ſimilibus rebus, [16] cujus hæc ſunt quæ noſtra mediocritas *latinizanda* exiſtimavit, ſe vidiſſe plurimos memorat ex intemporali cibo vel plurimo *Perſicorum*, iſta oppreſſos paſſione, ſed non inquit *x* neceſſariam *præcedentium* cauſarum differentiam in curationibus
66 prævidere. Siquidem *præſentia* ſint à *Methodicis* intuenda: ſic etiam *y* ſuper dicit temporis attendere frequentiam, quòd *autumni* tempore hæc paſſio magis irruat corporibus, atque in *puerilibus* frequenter ætatibus. Item *ſexus* cauſa mulieribus, & humoroſis, & vacuis corporibus, & *edacibus* hominibus, vel poſt ægritudinem *reſumptionis tempore* inordinate atque impatienter agentibus. Præterea *omni febriculæ* hæc paſſio irruere poteſt, ſive continuis, ſive dimiſſionibus intercapedinatis: *hemitritaicis* etiam febribus, vel *quotidianis*, & *tertianis*, & *quartanis*, quanquam rara *z* atque frequens ſecundum febrium
67 fiat qualitatem. Hinc etiam gravis vel levis pro earum magnitudine fieri intelligitur: *frequentius* tamen quotidianis acceſſionibus, vel tertianis ægrotantes iſta paſſione afficiuntur, [17] & propterea diuturnis acceſſionibus admoniti tertianis ſimilitudinem ſervant ad typum quotidianum: ſed omnium earum febrium *gravius*, quoties cum articulorum *frigido torpore* fuerit [a] qualitas: *levius*, quoties *tremore* ægrotantes afficiuntur. Item magis ac magis levius, quoties ſine his

w σαρκοφαγίᾳ

x neceſſarium *ſicut & cauſas antecedentes.*

y inſuper

z aut

Catalepſis in tertiana duplici maxime frequens.

a mos febris

16 Sorani nimirum, de quo *ſup.* §. 8.

17 *Editio Lugdun. ſequentia ita variat ad marginem:* & præterea diuturnis acceſſionib. in geminatis tertianis, quæ &c. quam bene, alii videant.

his quæ ſupra diximus, *ſolo fervore* initium febres accipiunt.

Sequentur autem eos qui in paſſionem venire * meditantur alia communia cum *lethargo*, ut *ſegnities* & *tardus corporis motus*: vel nulla *querela* ex his quæ ægrotantes afficiunt, hoc eſt *tacita* ſui laboris *relatio*, & veluti *ſomnus* ultra modum *prolixus* vel gravis, item alloquentibus nobis [b] ejus *tarda reſponſio*. Propria autem ſunt quæ in propriam paſſionem venturi patiuntur, ut eſt *genarum rubor* plurimus, ſine febrium levigatione: *ſalivarum fluor*: *pulſus erectio* atque plenitudo: *ventris* retentio, aut coacervata atque fluxa effuſio. Eos vero qui ſint in paſſione jam conſtituti, ſequitur *ſchema* jacendi jugiter *ſupinum*: *colli diſtentio*: *genarum rubor*: *febris*: *vocis amputatio*: *ſenſuum torpor*, *atque hebetudo*: *palpebrarum* [c] *diſtantia*: & infixa atque immobilis intentio luminum, tanquam quicquam intento obtutu aſpicere cupientium: aut *boum* cervicis repentino [d] motu cadentium. Sequitur etiam *lachrymatio* tanquam ſentientium, atque dolentium: [e] *ſaltus* latenter commovens muſculos, qui buccas colligant, quos *ſiagonitas* appellant: movens etiam *labia*, & *ſupercilia*, & *digitos*, atque manus: *ſingultus* creber, ac reſonans: *pulſus* celſior, humectus, plenus: vehemens *retentio ventris*, & neque *extenta* recolligunt membra, neque *conducta* diſtendunt. Ventris *inflatio* aliquibus tanquam ex vento magis ac magis circa *ſtomachi* [f] ſenſionem: aliquibus tanquam ex humore, vel cibo, cum ſonitu inteſtinorum. *Dentium* concubitus, hoc eſt confixio vehemens: Aliquando etiam *ſtridor*, & cum ſtatum ſumpſerit acceſſio, horum [g] receſſus adeo, ut ſit quædam interjecta diſtantia.

68 *Signa inſtantis paſſionis.*

* periclitantur: Galli etiam dicunt, *ils penſent.*

[b] ægri.

Rubor genarum, febris continua, ſalivatio, pulſus plenus &c.

Signa paſſionis præſentis. 69

[c] apertura

[d] ictu

[e] palpitatio

[f] inſertionem

70

[g] diſceſſus

 Oris

h relaxatio *i* oris *k* hac illac diffluit *l* accipitur

Oris hiſcens atque [h] dimiſſa hebetudo; nunc plurimum *ſalivarum* fluore per [i] ejus obliqua foras decurrit, nunc atteſtante ſonitu tranſvoratur. [k] Diſcurrit etiam ſi quid fuerit liquoris infuſum, aut invito ægrotante *l* percipitur. Item *labia* ſæpiſſime conducentes, contrahenteſque, & tanquam in mœſtitudine conſtituti, *ſuſpirant*. Atque ita ſi ante *oculos* eorum quiſquam digitos circum moveat, palpebrant ægrotantes, & ſuo *obtutu* manuum trajectionem ſequuntur:

71 *Signa ægri melius ſe habentis.* *m* melius habeant

Vel ſi quicquam [m] profecerint, etiam toto obtutu converſo attendunt: & *inclamati*, reſpicientes lachrymantur, nihil dicentes, ſed volentium reſpondere vultum ſimulantes, *odoramentis* admotis *jucundis* delectantur, atque jugi adducto ſpiramento. *Odoribus* autem *tetris* delectationem non accommodant ſed averſa voluntate eorum fugiunt putorem: *dulcia* atque *amara* ſentiunt, ſi eorum linguæ fuerint admota. Item *perpuncti* ſentiunt, vel ſi eorum manum quis extenderit, hanc recolligunt: vel laceſſiti horreſcunt: & eorum *vultus* in ruborem [n] floreſcit. Cum *ſudore* ſæpius plurimo, atque ferventi, & in *dimiſſione*, ſinceritati propinquantes rurſum *o* admonentur.

n effloreſcit *o* krygen een vermaning

72 *ſigna paſſionis ingraveſcentis.* *p* ad pectus retractio *q* ἐξανθήματα *r* ſudoris guttularum. *ſ* gutturis ſtridor ac ſonitus ſibilans, ῥογμὸς, Arabes vocant *oregmona*. *t* pallidus *v* ſuffocatio

At ſi ad *pejora* paſſio fuerit devoluta, *fervor* plurimus corporis in ſuperficie, magis ſentitur *ſpiratio*: oculorum *converſio*: menti quoque fixa *p* *conductio*: manuum *contractus*, & muſculorum qui buccas colligant, tanquam *ridentium*: ſudor igneus, & quibuſdam in *thorace* atque *vultu* emergentes *diſcolores*, vel ſtantes in rotunditate *q* *maculæ*, in ſimilitudinem *r* *ſcatebrarum* corporis, quas *Græci* ἰόνθους vocant: & è magnitudine repentinus *virium caſus*: gutturis *ſtridor*, quem *Græci* *ſ* ῥόγχον vocant: *torpor* frigidus: [t] albidus *vultus*, & in ultimo *v* *effatio*, atque vitæ periculum.

Alii

Alii verò in *phreniticam*, aut *lethargicam* paſſionem reciderunt, ſicuti & ipſæ paſſiones in ſemet per temporum motum venire conſueverunt. His igitur qui in *phreniticam* paſſionem ex iſta deveniunt, *pulſus* ſenſim minuitur, atque denſatur: & *oculorum* fixus obtutus mutatur, atque mobilis efficitur: leviter etiam tanquam in *ſomno*, murmurantes, non recta ſecum loquuntur: & incerto motu, atque tardo, ſuas transferunt *manus*, vel *digitos* complicant. Qui autem in *lethargicam* paſſionem deveniunt, inani afficiuntur *pulſu*, atque tardo, & eorum *palpebræ* conducuntur, & in *torpore* ſenſuum, vel hebetudine perſeverant. Qui autem in *declinationem* paſſionis deveniunt, plurima, vel parva accidente [18] *humiditate* relevantur, quibuſdam accedentibus quoque aliis ſignis. Nam pleriſque plurimo per inteſtina exeunte *vento*, vel mucilento *humore*, aut *ſtercore*, ventris ſubſedit *inflatio*: alii verò *humore* plurimo, atque *craſſo*, perfecta dentium diſtantia ex ore detracto, loquuti ſunt: & alii ſapientes quidem, ſed conciſis ſermonibus loquuntur, alii jugibus. Propriè igitur paſſionem ſuprà dictam, hoc eſt, *catalepticam*, ſive *catocham*, ut *Græci* appellant, deſignant *febres* acutæ: *vocis* ſilentium: *ſenſuum* hebetudo: *pulſus* magnus, ac vehemens, & plenus, & humectus: *oculorum* ſtans atque fixus obtutus. Eſt autem paſſio *celeris*, atque *acuta*, etiamſi in *w* *chronias* venerit febres. & eſt *magna*: atque [19] *ſtrictura & raptu corporis*

73 — *Signa catalepſios in phrenitin,*

aut lethargum,

aut declinationem tranſeuntis.

74 — *ſemper eſt morbus acutus.*

w etiam ſi à diuturna febre excitetur.

18 Videtur hoc loco Cælius ſalivæ profluvium innuere, quod in hoc morbo, non ſecus ac in Lethargo admodum eſt familiare.

19 Tota hæc paſſio rigiditatem quandam nervoſi & fibroſi generis indicat: hinc pueri, fœminæque, & quorum nervi debiliores ſunt, ei præ aliis ſunt obnoxii: imo ſolo animi vehementiori motu ſæpe excitatur, & tunc parum ab Epilepſia differt.

poris, quem *Græci* [20] σπασμὸν vocant, *fieri perſpicitur*, niſi per immodicum fluxum diaphoreticus, tanquam in *cardiacis*, fuerit effectus.

75 *Affectus ſimiles.* Huic igitur ſimilis eſt *lethargia*, *apoplexia*, [21] *ſtomachica paſſio*, in febribus vocis [x] ingerens *ſilentium*: Item *animi* defectio per nimiam jejunitatem: & *matricis* præfocatio, & ex *lumbricis* vocis depreſſio, de qua capite de lumbricis ſcribentes memorabimus: de aliis verò leviter, atque coactè nunc diſcretionem ponemus. Nanque *lethargicis* major quidem *pulſus*, ſed tardus, atque inanis invenitur, & *palpebrarum* concluſio. *Catalepticis* autem *pulſus* major, ſed plenus, atque celer, & vehemens invenitur, *palpebrarum* [y] atteſtante diſtantia. Item *apoplecticis* parvus, celerrimus, durus, ac ſine febribus pulſus invenitur. Siquidem hæc repentè accidant. Item *ſtomachicis* qui [z] nimietate etiam *voce* capiuntur, *pulſus* parvus, & imbecillis invenitur cum *ſtomachi* [a] ſolutione, vel *tumore* manifeſtius apparente, & frigido *torpore*, qui ſequitur poſt oppreſſionem factam, & non antecedenti febriculæ concurrit, ſicut in *catalepticis*. Item *ſtomachici* intelliguntur ex eo quòd jam *frequenter fuerint admoniti* paſſione, & propterea *typorum* tenuerunt tarditatem, quibus acceſſiones longo intervallo reſpondeant. Item à *jejunitate*, vel abſtinentiæ [22] *defectu*: ſive ex *capitis* cauſa, quam *Græci* σκότωσις vocant, demerſi ægri videntur. Diſcernuntur autem hoc modo, quòd primùm *oculos* habent diſtentos, *dentium*, [b] concadente junctione: at-

Quomodo differat à lethargo:

ab apoplexia:

76 *à Stomachicis:*

ab animi deliquio.

77

[x] ingens, ἀφονία, ἀναυδία

[y] adſtante

[z] affectus vehementia

[a] exolutione

[b] concidente

20 ſpaſmus, quem ex inanitione factum dicimus.

21 De hac vid. T. P. lib. III. c. 2.

22 Defectus hic ſeu animi deliquium oritur ex fame, Belgis *de geeu-honger* dicta, quæ maxime per nivem ambulantes corripit.

atteſtante *pulſu* parvo, atque imbecillo: ita ut ali-
quando interire videantur cum *frigido torpore*. Sed
hæc & citò [c] circumſcribunt, & is qui patitur, fa-
cilè reſurgit. Nam ſi perſeveraverint, *catalepticam* paſ-
ſionem deſignant. Item non aliter facilè ſeſe reſume-
re perſpiciuntur, hi qui odore *carbonum*, vel *un-
guentorum*, ſenſuum oppreſſione, vel *torpore* affici-
untur. Item *matricis* præfocatione oppreſſæ diſcer-
nuntur, primò quòd ipſa *matrix* ſe ſuſtollat, atque
ſupra umbilicum, vel ventrem extans videatur, an-
tecedente *querela* earum partium, ante oppreſſionis
tempus. Aliquando etiam [d] longis atque ſolitis ac- 78
ceſſionibus admoneri ægrotantes inveniuntur, cum
pulſu parvo, celeri, imbecillo. His etiam *collum* la-
tius fiet, cum *palpebrarum* concluſione, atque fri-
gido corporis *torpore*. [23] Ex duplici *tertiana* confe-
ctis, in *vehementiore* acceſſione, ſimiliter alternis
reſpondente diebus, *lethargica* fuiſſe oppreſſi paſſio-
ne, & veluti *complexum* earum fuiſſe, *acceſſionibus*
demonſtrando *lethargicum* ſimul atque *catalepticum*
eſſe confirmat ægrotantem, non aliter quàm ſunt ex
typorum complexione in una atque eadem ægritudine
reperti. *Hæc ſunt quæ in intelligenda paſſione, atque
à ſimilibus diſcernenda poſuimus.*

c circumſcribuntur, id eſt finiunt.

ab uteri ſuffocatione:

d i. longo jam antea tempore invadere conſuetis.

23 Totus hic locus, ad finem fere hujus capitis, inſigniter eſt corruptus. Leviter eum emendavi: verum *editio Lugdunenſis eum ad marginem ita mutatum habet:* At duplici tertiana affecti, in vehementiore acceſſione ſimiliter alternis reſpondente diebus, lethargica ſimul & hac oppreſſi paſſione, ac veluti harum complexu, quidam videntur, ſignorum & acceſſionis demonſtratione lethargicum ſimul & catalepticum ægrotantem eſſe confirmante, non aliter quàm ſunt typorum complexiones repertæ.

CAPUT XI.

Quomodo curandi ſunt hac paſſione laborantes.

79 *Curatio fere perficitur ut Phrenitidis & Lethargi.*

[a] in loco mediocriter lucido

[b] ventri ac illis

[c] ante omnia curatis

[d] quaſi cadaveroſo

DEhinc ob *curationem* adhibendam, oportet ægrotantem [a] jacere, ſicut *ſtrictura* laborantes ſæpe docuimus, adhibita *abſtinentia*, pro virium qualitate, atque *fomento* ex *oleo dulci*, & calido *capiti*, & [b] *medianis* partibus: Sed [c] prætactis *membris*, quæ frigido [d] mortis torpore afficiuntur, *calefactionibus* etiam adhibitis, cum *obvolutione*, atque modica *ſtrictione* ex lanis effecta. Item *ori*, vel *faucibus* ſenſim infundendus humor, vel *mulſum*, illis [1] temporibus quibus alias paſſiones curantes docuimus. *Clyſter* etiam ſimplex adhibendus, ſi ventris ceſſaverit officium.

80 In *declinatione* verò, vel dimiſſione, os ægrotantis ſenſim diſtendimus, atque hiſcere tentabimus. Aliis item dimiſſionibus *cataplaſma* mediis adhibemus partibus, & *clunibus*, ob *abſtinentiam urinæ* ſolvendam: item *cervici*, vel majoribus nervis, quos τένοντας appellant, & muſculis qui buccas colligant, quos ſiagonitas vocant. *Injectione* parva *olei* per clyſterem utimur, & *cucurbitæ* appoſitione nunc ſimplici, nunc ſcarificatione adjecta, ob *ſingultum* & *tumorem* ventris atque ſtomachi: Tunc *vaporationes* ſpongiarum, atque *cerotaria*. Relevatis partibus mediis *caput* tondemus, cucurbitamque apponimus: quorum nihil in *catalepticis* [2] invenitur. Præterea ſcarificamus occipitium, & tempora, vel cogentibus cauſis alia quoque capitis loca, ſi qua potuerint cucurbitæ appoſitionem accipere.

81 Tunc *fomento* utimur olei, atque

1 quando nimirum morbi exacerbatio remiſit.

2 Quid hoc *invenitur* ſibi velit, neſcio: & magis, quid *inſtituitur*, quod editio Lugdun. ad marginem habet. Latet menda.

que [e] ἔμβασιν toto adhibemus corpori, [3] *acopis* etiam levioribus utentes, quæ mitius nervorum faciant laxamentum. Tunc poſt [f] *punctionem*, *cibum* damus declinationis tempore *varium*, atque *bibilem*, ut ovum ſorbile, cerebrum, olus quod non ſit virtutis acrioris, & magis nutribile. Dehinc adhibemus *lavacrum* ſine ullo cibo, qui in ſe habeat [4] *vini* qualitatem. Tunc proficienti ægroto *pomorum* quicquam damus, ut *ficum* recentem, vel *pyrum* ex melle: tunc *mulſum*, vel *aquam*: atque completo ſanitatis officio, & depulſis omnibus quæ paſſionis recurſum fore [g] ſollicitant, dabimus *vinum* tenue, leve, ſicut *ſalutaribus præceptis* docuimus.

e inſeſſum, ſolium, labrum

f forte unctionem

g ſollicitos nos faciunt

3 Veteres varii generis unguenta parabant ad laſſitudinem indeque natum dolorem deliniendum, quæ ἄκοπα vocabant. Vid. Scribon. Larg. & alios.

4 ut ficu, pomis, vuis.

CAPUT XII.

Quomodo aliarum ſectarum principes iſtam curaverunt paſſionem. 82

MUlti aliarum ſectarum principes, quos inter etiam [1] *Chryſippus* ſcribens de *catalepticis* in ultima parte libri, ubi etiam *catocham* nominavit, in his qui mediocriter tardaſſe in eadem paſſione inveniuntur, acrioribus utitur *unctionibus*, ob ſtuporem articulorum, vel tremorem, hoc eſt *cyprino*, admixto *pipere*, & *nitro*: & *fomento* ex aqua ſalſa, concoctis *ſulfure* & *bitumine*: dehinc perungit unctione, quam appellavit *tripticen*, quam conficiendam dixit ex *calamo* aromatico, [a] *ſchœno*, [b] *cachry*, *pyrethro*, *irino*, [c] *man-*

Quomodo Chryſippus catalepticos curaverit.

a alias ſchœnantho

b ſemine roris marini

1 Medicus Gnidius, à quo Eraſiſtratus multa ſe didiciſſe fatetur. Vid. Diog. Laërt. in vita Chryſippi.

c ſub. thuris *c manna*, ſingulorum partibus oleo admixtis, atque
contritis, ſed hæc nos ob acrimoniam reprobamus.
83 Siquidem ſit paſſio celeris atque acuta, etiamſi jam-
d ſupervenerit dudum tardantibus atque inveteratis *febribus* [d] irrue-
rit: quippe cùm *chroniæ febres* iſta paſſione neceſſa-
riò in [2] *ſuperpoſitionem* veniant, quam *Græcè epithe-
ſin* vocant, quæ ſimilis fiet neceſſariò acutis paſſio-
Reprehenditur à Cælio. nibus, & ob hoc mitigationem depoſcat. Prohibe-
mus etiam *ſupradictis rationibus* unctionem ex illo li-
quore articulis adhibendam, vel ex eo quicquam po-
tandum, aut cibo admiſcendum: item *ſternutamen-
ta*, vel *raſuram* capitis, aut articulorum *ſinapiſmum*,
e ſuppoſitoria aut ſupponenda podici acria [e] *collyria* ob provocandum
ventrem, quæ appellavit balanos. Item *diagridium*,
atque *caſtoreum*, & omnia gravabilia fomenta, ex qui-
bus tumor magis augetur, & ſoporifera preſſura ge-
84 minatur. His etiam compeccavit *Themiſon* libris quos
Themiſonis curandi methodus. *periodicos* dixit, adhuc quidem in juventute conſti-
tutus: nec dum *Aſclepiades* in libris ſuis eos diſcre-
f pertinacibus verat. Ait enim, ſi jam tardantibus atque [f] inſiden-
tibus febribus *apprehenſiones*, vel oppreſſiones adve-
nerint ſenſuum, atque in acceſſione *vocis ſilentium*
fecerint, cæteris, ut ſuprà diximus, ſimiliter adhi-
bitis, ante acceſſionem tribus, vel quatuor horis ſer-
vatis, ſi venter non fluit, *diagridii* obolum cum tri-
bus, vel quatuor obolis *caſtorei* dabimus cum aqua:
occipitium atque tempora capitis inungentes *thapſia*,
g cutis cum rubore intumeſcentiam quam nos ferulaginem dicimus, aqua contrita, ut
quendam ſenſum atque [g] *levationem* mediocrem per
corporis faciat ſuperficiem. *Cibos* etiam inquit dan-
dos ſolidiores, niſi *præcordia* fuerint in tumore con-
85 ſtituta: quod ſi obſtiterit, bibiles dabimus cibos. Nec
dum

[2] Periculoſam duorum morborum complicationem.

dum iſta quidem ait ſatis providens, quia etiam ſi in aliis partibus tumores fuerint corporis, ſorbiles interea cibi conveniunt. Siquidem *laxamentum* paſſio depoſcat, quam neceſſariò accendit *thapſia*, atque erigit magnificum tumorem. Eſt etiam *caſtoreum* acre, inveteratæ qualitatis cauſa, ſicut omnis caro [h] repoſita. Prohibemus propterea ob *dentium* faciendam *diſtantiam* immittendos violenter *cuneos*. Etenim ex his commotæ partes atque quaſſatæ aſperant tumentia. Quamobrem dentium colliſus vehementior fiet, cùm magis ſit utile, ac *neceſſarium in tenſione partibus conſtitutis*, *requiem adhibere*, ut declinationis tempore, vel potius dimiſſionibus, laxatis muſculis, ſine ulla vi digitis immiſſis dentium facilius diſtantiam faciamus. Nocent etiam [i] *ſucci frigidi*, ut hederæ, 86
fomentati, atque capiti impoſiti. Etenim *tumores* conſtringunt, & paſſionis aſperant motum. Et ſi qua his fuerint genere ſimilia, ſicuti in *lethargicis* contra ſectarum principes ſcribentes docuimus, prohibemus. Eſt autem improprium, atque loco carens [k] nimium frigidis uti fomentis, in declinationibus verò calidis, atque ferventibus, juſta imitatione recentium vulnerum. In his enim *priuſquam tumor emerſerit*, *frigida probantur*. Sed omnis ſenſuum preſſura, vel [l] apprehenſio in iſta paſſione tumoris eſſe perſpicitur: vel [m] hoc præcedente ſuper fieri. Hæc ſunt quæ de *catalepticis* ſua [n] potentia *Soranus* ordinavit.

ut noxia improbatur.

[h] putris, & diu ſervata.

[i] frigide impoſiti

[k] *forte legendum* ſub initium

[l] oppreſſio

[m] *ſub.* tumore

[n] experientia

CAPUT XIII.

De pleuritica paſſione. 87

Pleuritis à parte corporis quæ magis patitur, nomen ſumpſit. *Latus* enim ipſa paſſione vexatur,

quod *Græci* πλεύραν vocaverunt: fit autem ex variis
Cauſæ pleuritidis
antecedentibus cauſis, ut cæteræ paſſiones: magis tamen profunda *perfrictione*, aut *vinolentia*, aut uſu *venereo*, plurimo nimis *potu*, *indigeſtione* continua, aut *percuſſu* vehementi, aut *ponderis* magna ſubvectione, vel *curſu* vehementi: ſed neque ſecundum has differentias differens erit adhibenda curatio. *Una* eſt enim *atque eadem paſſio, ex qualibet veniens cau-*
Definitio Ariſtotelis.
ſa, quæ una atque eadem indigeat curatione. Hanc definiens primo de adjutoriis libro [1] *Ariſtoteles* ſic tradendam credidit. *Pleuritis* (inquit) eſt liquidæ ma-
a coagulatio
teriæ coctio, ſive [a] denſatio. Nec tamen diſſeruit u-
88 trum ne *totius*, quod falſiſſimum: ſiquidem [2] *phle-*
b & non denſatum
botomati ægrotantes [b] liquidum ſanguinem reddant:
c legendum puto, neceſſarium prætermiſit
an vero *particulæ*; ſed cum hoc tacuit, [c] non promiſit. Mitto etiam *oculorum ſuffuſionem* nihil aliud eſſe, quàm liquoris coeuntis denſitatem, nec tamen *pleuritim*. item *Apollonius* qui appellatus eſt *Mys* volumine viceſimo octavo, quod de ſecta *Herophili* con-
Definitio Apollonii.
ſcripſit: *Pleuritis* (inquit) *eſt communiter paſſio* [d] *tem-*
d certo anni tempore infeſta
poralis, atque celeris, ſecundum laterum membranas quas ὑπεζωκότας vocant, *atque inter earum* [e] *carnem:*
e muſculos intercoſtales
aliquando etiam in *pulmonis* partibus, ſæpiſſime ſine
f externo
g aliquando externis ſolis cauſis
[f] *tumore* vel ex ſolis [g] cauſis effecta. Propriè autem *tumorem* ſecundum ſupradictas *membranas*, vel *carnem* lateribus interjectam: aliquando etiam ſecundum *pulmonis* partem, ſed in utraque diffinitione pecca-
89 vit. *Primo* enim ſunt prolixæ atque narrabiles. *Se-*
cundo

1 Stagyrita nimirum, qui teſte Diog. Laert. in ejus vita ſcripſit Medicinalium libros duos, qui cum pluribus aliis hujus Philoſophi lucubrationibus perierunt.

2 Videtur Ariſtot. ſuum hoc de Pleuritide judicium formaſſe ex inſpectione pleuriticorum ſanguinis, qui dum mittitur, ſatis quidem eſt liquidus, paulo poſt autem in tenacem gelatinam concreſcit.

cundo plurima alia prætermiſit, nam neceſſario paſ-
ſioni *febris* adeſt. [h] Correptum autem atque uſur-
patum dicimus in *pulmone* paſſionem hanc poſſe con-
ſtitui, ſicut ex conſequentibus docebimus. Item *A-
ſclepiades* libro diffinitionum, *Pleuritim* dicit *eſſe
humoris fluorem temporis parvi, atque celerem inte-
riorum lateris partium, cum febre, atque tumore:* ſed
erat melius tumorem dicere [i] atque humoris fluorem.
Etenim quoties ex complexa [k] paſſione conficitur,
tumorem perſpicimus ſuperare. Eſt igitur ſecundum
Soranum pleuritis *dolor vehemens interiorum lateris
partium, cum febribus acutis, & tuſſicula, qua variæ
qualitatis liquor excluditur.* Frequentat autem hæc
paſſio in maſculis magis quam in fœminis, atque in
ſenibus magis quam juvenibus. Tuſſiculoſa enim at- 90
que frigida ſenilis eſt ætas, quo intelligimus profe-
cto hanc paſſionem pueros difficulter incurrere: fre-
quentat etiam *hyberno* magis quam autumni tempore,
quod hyemi vicinatur. *Æſtate* vero difficulter occur-
rit. Eſt præterea paſſio *acuta*, atque celeris & vehe-
mens, & aliquando ſola ex *strictura* confecta: aliquan-
do admixta *ſolutione*, ob plurimum [l] tuſſiculæ liquo-
rem. Etenim *ventris defluxio* non implet in pleuriticis
ſignorum concurſum, ſed magnitudinem paſſionis do-
cet. Quapropter ex his ſolum dicimus agnoſcendam,
quæ ſupra memoravimus. Alia vero concurrunt plu-
rima, atque differentia, pro paſſionis magnitudine, ac
temporum mutatione, quæ quia prætermittenda non
ſunt, proſequamur.

[h] falſo tributum & aſſertum

Aſclepiadis definitio.

[i] quàm

[k] nimirum tumore, & fluore

Sorani definitio.

[l] qui tuſſiendo rejicitur

C A-

CAPUT XIV.

91 *Quæ conſequuntur Pleuriticos.*

Symptomata pleuritidis.

a ſcapulam

b poſtea

c flavis, bilioſis

d ſanum

e ſua gravitate cadentia

PRoſequitur in paſſione conſtitutos *acuta febricula*, cum *tuſſicula dolor lateris vehemens*, atque uſque ad *jugulum*, & *a palam* ejuſdem partis perveniens, quibuſdam etiam brachium tangens, & pectus, atque ilium, & eſt ſtimuloſus, ac pulſuoſus, & igneus, jugis, aut intercapedinatus, ſervato ordine, aut confuſo, & infixus atque perſeverans iiſdem locis, aut mobilis, & recurrens atque mutabilis, cum *ſuſpirio*, & *difficili ſpiratione*, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant, atteſtante *tuſſicula*, aliquibus arida, frequenter tamen cum liquidis *excrementis*, & primo *ſpumoſis*, dehinc *ſanguinolentis*, *b* ita *c felloſis*, ac inde *ſanioſis*. Sequitur etiam ægros ſupra *d* id latus *jacendi difficultas*, atque cum ſe ſupra contrarium latus verterint, dolor, ut adduci ſentiant *e* ſuo pondere evidentia tumentium partium viſcera: ſequentur etiam

92 *vigiliæ*, atque ſiccitas, & *aſperitas linguæ*. Pejorante paſſione augentur omnia ſupra dicta. Accedit etiam *articulorum* frigidus torpor, *genarum* rubor, *oculorum* ſanguineus color, *ventris* fluor ſpumoſus, ac felleus. *Urinæ* quoque frequens, atque paulatim, albida egeſtio, *pulſus* denſior, celer, fortis, & veluti [1] fluctuans, & ſuo percuſſu preſſuram ſignificans: *ſpiratio* etiam circumdolens, atque frequens, & obtuſa, vultus & thoracis roſcida humectatio: *mentis* alienatio, *gutturis* ſtridor, vel ſonitus interius reſonans, aut ſibilans, in ea parte quæ patitur. Acceptorum etiam per *vomitum* recurſio, & *jacendi* negata

Signa pleuritidis ingraveſcentis.

1 ſi ſudor inſtat; alioqui tenſus, durus, ſerratilis.

gata, atque diſplicens omnis poſitio, *ſputa* facile *f* ſiccantia & magis ſalivoſis ea quæ fuerint contra naturam, vel in denſitatem coacta. Etenim *ſpumoſa* ſanguinis in qualitatem tranſeunt: *ſanguinolenta* in livorem. Item fellea, æruginoſa, atque praſina, vel nigra *g* efficiunt, ſanioſa, fœculenta, vel fumoſa & odore gravia, & inæqualia, mutato etiam ſæpe ordine ſuæ egeſtionis: item poſt felleam, vel ſanioſam qualitatem in ſanguineam tranſeunt, vel quamlibet coloris varietatem. *Tumoris* etiam vehementia *h* luctante, alia *i* in ſoliditatem coguntur, alia in *nigredinem* veniunt, ob fervoris uſturam. Aliqua ruptis *vaſculis* funduntur, quapropter *ſanioſa* qualitas, poſt *ſanguinea* perſeverat, ſed [2] *ſpumoſa* rurſum fit, cum ſingulas per partes tumor quatiens liquida ſpiritu turbato ſpumoſam ſufficit qualitatem. In ultimo autem cogente periculo *celerrima* fit *ſpiratio*, & *præcordiorum* ſuſpenſa adductio, *pulſus* inordinatus, aut deficiens, aut deſerens in his quæ in *peripneumonicam* paſſionem, aut *k* *apoſtema* tranſire noſcuntur.

f ſiccefcentia

93

g fiunt

h augeſcente

i qualia alba & rotunda

k empyema

94

Signa paſſionis miteſcentis.

At ſi ipſa fuerit levigata, ſingula miteſcunt, & ventris egeſtio coagulatur, aut fellea carebit qualitate: & per tuſſiculam excluſa ſanioſa minime in ſanguinolenta redeunt. Diſcernendum etiam quæ ſint *ſputa* [3] *ſanioſa*, & quæ ſit *ſanies*. Nam *ſanioſa* jam miteſcentis tumoris, atque declinantis ſolutione eſſe probantur. *Sanies* vero ex apoſtemate, quod etiam vomicam dicere poterimus, vel certe ex ulcere probatur venire. Diſcernitur autem *l* exercita inve tione: hoc eſt *colore*, & *ſubſtantia*, & *odore*: frequenter enim tetri odoris eſt ſanies. Item ſanioſa ad-

Quomodo differant ſanies & ſputa ſanioſa

l exercitata obſervatione.

2 Nam ſpuma fit, aut motu: aut calore: aut utroque.

3 purulenta ea ſunt, alba, lævia, æqualia.

P

admixtione aquæ facile ſolvuntur, ſanies autem difficile. *Dolorem* vero pejorem alii *dexteri* lateris probant ob pulmonis vicinitatem, alii *ſiniſtri*, vicinantis cordis cauſa forſitan, & quia frequentius ſiniſtra dextris debiliora videntur. Item *pleuritis*, nunc eodem tempore febriculæ concurrit, [4] nunc ſupervenit, nunc antecedit, nec ceſſante febricula perſeverat.

4 Pleuritis ex apparatu interno proveniens, rigorem plerumque febrilem ſequitur: quæ autem errori externo v. gr. ſubitæ refrigerationi &c. ortum debet, febrem poſt ſe trahit.

CAPUT XV.

95 *Quomodo intelligimus pleuriticam paſſionem in peripneumonicam tranſeuntem, aut in vomicam venientem.*

INtelligimus eos qui in augmento *pleuriticæ* conſtituti paſſionis, proni atque faciles in *peripneumonicam* videntur, quum cæteris omnibus pejorantibus ſignis, atque in magnitudinem extentis, ſolus dolor minuitur, atque jacendi poſitio ex parte facilior ac levior ſupina ægro fuerit viſa, *aucto genarum rubore:* conductu etiam ſuperciliorum è medio vehementer, tanquam in mœſtitudine conſtitutis, *oculorum* atteſtante *fervore*. Eos etiam qui in *vomicam* tranſeunt intelligimus ex eo, quòd *dolor* infixus eodem permaneat loco, accedente *tuſſicula* arida, atque *tremore* [1] typico, & inordinato, *ſpiratione* difficili, quam Græce δύσπνοιαν vocant, cum *dolore* leviore, & *pulſu* denſo.

1 febris, quæ ſuppurationis tempore invadit, ex Aphor. dum pus fit, &c.

CAPUT XVI.

Quis locus in pleuriticis patitur. 96

QUæſitum etiam eſt à *veteribus* quis in pleuriticis *locus* patiatur, & quidam *pulmonem* pati dixerunt, ut [1] *Euriphon*, *Euenor*, *Praxagoras*, [2] *Philotimus*, *Herophilus*. Item quidam ὑπεζωκότα [a] *membranam* quæ latera, & interiora cingit, ut *Diocles*, *Eraſiſtratus*, *Aſclepiades*, & eorum plurimi ſectatores. Horum *primi* ajunt non eſſe in lateribus tumorem, quum neque *extantia* ulla earum partium inſpectione ſentiatur: neque *rubor*: nec motu, nec tactu, *dolor acutus*, vel fortis, tanquam manifeſtis tumoribus: accedit etiam quòd facile ſupra id *latus* quod patitur, jacere poſſint ægrotantes, ſupra aliud verò quod paſſione liberum videtur, ſi ſe jactaverint, *difficultas ſpirationis* accedat, ſiquidem nunc ſuſtentatæ pulmonis partes jaceant: nunc veluti pendere ſentiantur Dehinc etiam *tuſſicula* ſignum eſt ex ac- 97
cedentibus conſequens morbum fibrarum pulmonis, eſudati corporis liquoris, ſive [b] cannæ gutturis: ſingula etiam extuſſita de pulmone venire manifeſtum eſt, qui neque venis, neque arteriis, neque fibris contiguus, vel admixtus eſſe lateri videatur, ut per ipſum latere accepta excludi poſſe credamus. Unde igitur *dolores?* nunquid ne *pulmonis* ſenſibiles partes in paſſione conſtitutæ cauſa ſunt? an vero ejus tumore latera vicinantia comprimuntur, & propterea *dextrarum* fibrarum tumor dextri lateris dolorem facit, *ſiniſtrarum* ſiniſtri? Sed in *peripneumonicis* totus,

Veterum alii pulmonem, alii leuram pati credebant.

[a] pleuram

Argumenta priorum, examinantur.

[b] aſperæ arteriæ

1 Medicus Gnidius, forſan antiquior Hippocrate: fertur enim auctor fuiſſe ſententiarum Gnidiarum, quæ ab Hippocr. citantur.

2 Praxagoræ diſcipulus: Cerebrum hic partem corporis inutilem credebat.

tus tumet pulmo, nec ullus tamen ſequitur dolor.
Argumenta poſteriorum, Sed huic quidem ſententiæ *contrarii* ajunt propterea neque ruborem, neque extantiam, vel dolorem ægrotantes conſequi, quoniam in alto tumor eſſe vi-
98 deatur. Quòd autem ſupra *patiens latus* quoſdam jacere prohibet, alios vero contra miteſcendo relevat, illa cauſa eſt, quòd incumbendo objectu ſtraminum preſſa materia refugiat, atque ex partibus quæ patiantur, ad ſanas partes rediens, dolorem non faciat. At vero *partibus non patientibus* expreſſa, atque fugata, ſe patientibus impartiens, & has diſtendens, dolorem facit.
unde tuſſis oriatur. *Tuſſicula* vero fit compatientibus ὑπεζωκότι membranæ vicinis, atque contiguis partibus. Et tuſſita itidem *ſputa* per pulmonem feruntur, ſiquidem in ipſum veniant ex vicinis, accepta per vias mente ſenſas, quas λογοθεωρήτους appellant, ſicuti & in [c] *vomicis* contingit, quanquam frequenter ad externas partes verticem faciant: vel fracto late-
99 re ſanguinolenta excludantur ſputa. Nam profecto [d] *inſenſibilis* omnis eſt *pulmo.* Debuit igitur nullus fieri dolor. Sed ſi ex oppreſſione ὑπεζωκοτος membranæ ex pulmone vicino tumente, dolor fit, debuit magis ægrotans tunc dolere, quoties jacuerit in [e] latus, ſiquidem tunc magis incumbens opprimit pulmo: dehinc etiam *peripneumonicos* dolere oportuit. Si enim ex parte tumens pulmo dolorem facit, magis omnis in tumore conſtitutus facere debuit.
Pleura eſt locus affectus. Patitur itaque ὑπεζωκὼς *membrana*, & *propterea dolorem vehementem facit.* ſiquidem ſit *nervoſa* atque *lateribus* [f] *infixa.*
100 Hinc denique, quoties *tumore* denſatur, [g] *oſſibus vicinantibus* abſtenta [h] ire latius prohibetur, & [3] eorum

c abſceſſibus pectoris
d ſenſu caret
e *ſub.* patiens
f firmiter adglutinata
g coſtis
h diſtendi, explicari

3 *& eorum converſione.* i. coſtarum motu, quæ ſimul cum thorace deprimuntur & attolluntur. Quidam legunt, & corporis converſione.

rum converſione naturali quatitur motu, atque *acuti doloris* accipit cauſas. Item ſpiratione *thoracis*, adducti ſpiritus vicinitate, pulſata, inſuſtentabiles dolores facit. Manifeſta nanque conjectura eſt, quòd ipſa patiatur. Siquidem tumoris augmento [i] collectionem in *pleuriticis* faciat, & [k] expirantibus ſæpe ægrotis *nigra* inveniatur. [4] Hos denique [l] venenatos quidam putaverunt. Igitur in *pleuritica* paſſione non ſimplicem *lateris dolorem*, verum etiam *febre* acuta atteſtante *totum corpus* pati videmus. Etenim febres totius corporis ſunt: plus tamen pati ὑπεζωκότα membranam recte dicimus, ſiquidem ſint in ipſa dolores conſtituti.

i abſceſſum
k morientibus
l veneno ſublatos

4 quibus mortuis membrana ſuccingens coſtas nigreſcit.

CAPUT XVII.

Quæ ſunt ſimilia pleuriticæ paſſioni. Et quomodo internoſcuntur. 101

SImilia *pleuriticæ* paſſioni dicuntur, [a] *dolor* lateris, [b] *collectio* in ejus [1] medio conſtituta: item *vomica*, quam Græci *empyema* vocant, *ſuſpirium* ſive ſpiratio difficilis, quam iidem *dyſpnœam* vocant. Item ad nares catarrhus, quem vocant *coryzan*, & [c] *anhelatio*. Siquidem ſupradictis tuſſicula, atque ſpiratio difficilis adjuncta eſſe videatur, & febricula, & dolores accedentes pleuriticam paſſionem fingant. Sed diſcerni atque internoſci ſuis proprietatibus poſſunt. Nam *dolor lateris* etiam ſine febre plerunque eſt, & longo

In quo differat pleuritis
a compunctio *Plinio:* Telum *Sereno, & Iſidoro.*
b abſceſſus, ſ. vomica
c aſthma.
à dolore lateris:

1 Abſceſſus frigidus, nempe Meliceris, Atheroma, Steatoma. *Hippocrates* ſingula ex his Tubercula cruda, φύματα, vocat: Empyema Abſceſſus calidus: ex fluxione, ſuppuratione, tranſmutatione: vel puris coacervatio, ex humoris citra tumorem putredine: ulceris ſordibus.

go tempore perſeverat: vel quoties celer eſt, ſine varietate ſputorum, vel excrementorum eſſe perſpicitur: in pleuriticis vero dolor acutus, cum febribus

102 *à Vomica:* acutis, & ſputis ſupradictis invenitur. Item ab [2] *empyicis* hoc eſt *vomicoſis*, ſive collectione laborantibus diſcernitur *pleuritis*, quòd febres noxiæ atque acutæ & inordinatæ in pleuriticis inveniantur. *Vomicoſis* vero vel collectione laborantibus, antecedente corporis horrore frigido, atque dolore pungenti,

d quo pus fit

eodem tempore, hoc eſt [d] quo in vomicam tranſeunt ægrotantes, ſputa ſequentur, quæ antea nulla fuerant, rejecto prius pure coacervato in latere collectionis cauſa: [3] laterum quoque veluti converſionem hic ſentiunt, aliquando etiam ſub ipſis extans, vel prominens collectio ſentitur. In *pleuriticis* vero febricula ex initio vehemens, atque ſputa contra na-

ab aſthmate &c.

e aſthmate

turam, & varia reperiuntur. Item ab *ſpiratione difficili*, & *orthopnœa*, & *catarrho* quem ſupra diximus ad nares fieri, & [e] *anhelatione*, celeritate diſcernitur, & febri atque dolore. Siquidem illa tarda ſint, & ſine febribus, aliquando etiam ſine dolore.

2 Voces hæ, *Vomica* nimirum & *Empyema*, hodie paulo aliter ſumuntur: Vomica enim eſt collectio puris in ipſa pulmonum ſubſtantia; Empyema autem in thoracis cavitate.

3 Laterum converſionem vocat, fluctuantis puris & agitati ſtrepitum, ac velut inundationem, cum ex altero latere in alterum æger vertitur.

CAPUT XVIII.

103

Quomodo curandi ſunt pleuritici.

Qualis locus conveniat pleuriticis.

JAcere *pleuriticos* convenit mollibus ſtramentis, loco *lucido*, atque *calido*, & mediocriter amplo: *ſchemate* quo ſe melius ac facilius haberi perviderint: adhibita requie, & *cibi abſtinentia* uſque tertium diem

ab

ab acceſſionis tempore, *vigilantia* cum articulorum tenaci, blandaque *defricatione* manu calida. *Vaporanda* etiam quæ ſunt in dolore conſtituta calidis pannis, & cum acceſſio ſtatum ſumpſerit, lanis limpidis, ex oleo dulci calido expreſſis, contegenda. Adhibenda *fomentatio* lenis capiti, atque inguinibus, & ſitis ſub umbilico locis, ex eodem oleo, ſimiliter calido, & magis quando fuerint *indulgentia* corporis relevati ægrotantes. Sin minus, addenda etiam *cataplaſmata* ex *polline*, atque *lini ſemine*, & *fœnugræci*, cum aqua, & oleo coctis. Tunc *oris collutione* utendum & potu aquæ calidæ, moderate quidem, ne plurima liquoris humectatio ſputorum provocet fluorem. Tunc *ſomno* dimittendus ægrotans. At ſi *venter* fluxerit, poterit ſomnus ante dimiſſionem, permittente, hoc eſt declinante acceſſione prohibitus accerſiri, ſcilicet laxativis cataplaſmatibus. Sed ſi *dolor* vehemens fuerit, *phlebotomiam* convenit adhibere, *ſi nullus ventris fuerit fluor*, intra tertium diem. Sin vero fuerit adjuncta *ventris ſolutio*, prorſus in ipſa *diatrito* erit *phlebotomia* adhibenda, ſic ut prædiſcere poſſimus, utrum ſit perſeverans, atque ſuperior *ſtrictura* magis quam *ſolutio*. Sæpe enim concurrens ventris ſolutioni ſanguinis detractio, ægrotanti [a] noviſſimam intulit defectionem. Quapropter perſpiciendum utrum uſque ad dimiſſionem acceſſionis *fluor ventris* perſeveret, vel ejus meatio mordicationem quandam faciat podici, vel inteſtinis: Suſpecta etenim habenda eſt iſtiuſmodi defluxio. Ita adhibenda *phlebotomia*, ſed ex alio brachio, quod fuerit dolenti lateri *contrarium*, certæ rationis cauſa quam ſæpe memoravimus. Tunc poſt mediocrem ſanguinis miſſionem, quæ magis conjicienda eſt ex con-

Qualis vaporatio.

fomentatio.

104

potus.

Quando Vena ſecanda:

& qua cautela.

105

[a] fatalem, ultimam

Nota bene.

conjunctione quamquam *leviſſimæ ſolutionis* quieſcere permittimus ægrotantem, atque [b] reſumptum, laxativa *perunctione* curari, oris etiam adhibita fomentatione, [1] digeſto ſcilicet adjutorii turbore, dabimus *ſorbilem cibum* ex oleo dulci confectum ſive melle, ne liquidorum provocentur ſputa importunitate temporis, hoc eſt initio, ſive augmento paſſio-

b cibo refocillatum.

106 nis. Dabimus etiam *pultem* calidam, atque madidam, ſine ſale: vel *panem* ex aqua calida. Sed ſi *venter* fluxerit, pultem dabimus craſſiorem, ſed [2] calidam, quoniam in tumentes prius partes incurrat, tunc poſt cibum ſomno dimittimus ægrotantes uſque ad ſolitum acceſſionis tempus, quæ cum fuerit effecta, erunt adhibenda quæ ſupra memoravimus congrua.

Qualis diæta conveniat.

Adhibendus etiam *cucurbitæ* leviſſimus raptus: ſed cum ſtatum cœperit acceſſio, adjecta etiam *ſcarificatione*: cum ad *dimiſſionem* declinando pervenerit, tunc *ſpongiarum* adhibenda *vaporatio*, atque *cataplaſmata* laxativa, frequenti mutatione novata. Sed ſi *ventris* fuerit *fluor*, erit quidem his utendum ob tumorem. Siquidem immutabilis *dolor* augeat liquidorum defluxionem, vigiliarum atque corruptæ digeſtio-

Cucurbitæ quando, & quomodo adhibendæ.

Quid agendum, ſi accedit diarrhœa.

107 nis cauſa ungendi ſunt. Igitur ægrotantes *plantaginis* ſucco reficiuntur: & aliquando ſimplici, aliquando admixta *acacia*, aut *ptiſanæ* ſucco, quo fit præcoctus *mali punici* cortex, vel *myrti*, aut agreſtis *celſæ* coma, quam rubum vocant, aut *roſa*, vel *galla*, & his ſimilia. Etenim alia quæque nimium conſtrictivæ virtutis, vel multorum admixtione compoſita, immodica denſatione majores membranarum provocant neceſſario tumores, quos paſſionis nequitia & tardare faciles, &

Nimis adſtringentia, nimiſque compoſita nocent.

1 ſedata perturbatione, quam excitavit ſanguinis miſſionis auxilium.

2 frigidum autem inimicum nervis, pectori, &c.

& adjutoriis medicinalibus cedere difficiles facit, adjuncta ſcilicet ſolutione. Quare cum prolixiores fieri viderimus dimiſſiones, *clyſtere* utemur, ſolutione ceſſante: cataplaſmatibus autem, & cucurbitæ ſcarificatione, cum doloris fuerit dimiſſio. At ſi ſolutus fuerit aut levigatus dolor ut ordinem acceſſionum ſervans, magnitudine tamen minutus eſſe videatur, urgente etiam ſolutione, [c] *unctione* utemur ſupradicta, prohibita ſcilicet [3] *vaporatione* atque *cataplaſmatibus* ſubmotis, & *ſcarificatione* ſupradicta; apponentes *palmulas* quas [4] *patetos* vocant contritas, & cum pannis calidis. *Potum* dabimus *calidum* quidem, ſed omnino *pauciſſimum*, ut neque liquore plurimo *ſputorum*, vel *ventris* augeatur defluxio, & tepore quodam tumentia mitigentur. *Omne* etenim *frigus tuſſiculam commovet.* Deinde dabitur *pulticula*, ſed [d] conſtrictior: vel *panis* ex aqua calida, diligenti infuſione atque innovatione calidæ elutus, & expreſſus, ut ſuæ denſitatis poſitu [e] elenteſcat. At ſi jugi vexatione tuſſiculæ, atque conatu frequenti *ruptio venulæ* ſanguinem per os emitti coegerit, dabimus *plantaginem* dimiſſionis tempore, oleris vice mandendam. Etenim in *acceſſione* omne quod datum fuerit, [5] corrumpi atque aceſcere neceſſe eſt, olera præcipuè. Dabimus etiam decoctorum aquam *cydoniorum*. At ſi in ipſa acceſſione id facere coacti ſumus, inſiſtente periculo dabimus *poſcam*. Tunc in dimiſſione cibum: ut liquori ſoliditas accedat. *Alicam* ex aqua calida,

Quando clyſtere utendum.

108

[c] nempe adſtringente modice

Cur parum ſit bibendum.

[d] ſpiſſior

109

Quid agendum cum ſputa ſunt cruenta.

[e] diluatur, in liquidum juſculum diſſolvatur.

3 Præſente enim ſolutione vaporatio, cataplaſmata & ſcarificatio magis relaxarent. Eandem ob rationem V. S. adeo eſt pernicioſa.

4 De hiſce dactylis vid. Plin. H. N. lib. XIII. cap. 4.

5 Hanc ob rationem Methodici in morborum acceſſionibus, ſive exacerbationibus tanquam otioſi ſpectatores nihil fere agebant, niſi ſumma neceſſitate coacti. Utinam & hodie magis id obſervaretur!

calida, in qua fuerint præcoctæ *palmulæ* Thebaicæ, vel
Aſtutia medica. mala *cydonia*, ut eorum *frigore* ſanguinis fluor teneatur,
fervore verò juſculi tuſſicula leniatur. Erit præterea
ſi vires ægrotantis permiſerint, *alternis diebus* dandus cibus, donec paſſio declinet. At ſi *imbecillitas*
coegerit, etiam ante declinationis tempus erit quo-
110 tidie nutriendus ægrotans. In *ſtatu* verò miteſcenti-
f parcius exeuntibus
bus atque *f* ſegneſcentibus *ſputis*, & nullis irruentibus novis ſanioſæ qualitatis, ſine ventris fluore, convenit poſt cataplaſmata atque vaporationem ante cibum dare bibendum [6] *mulſum* diebus duobus, vel tribus. Etenim *tuſſiculam* mitigat, & *ſpirationem* facilem facit, liquidorum tenacitatem laxat, & eas partes, ex quibus ſputa feruntur, depurgat. *Cibum* præterea dabimus *ſorbilem* ex melle: atque *halicam*, vel ſiliginis *panem*, & *amylum*, aut ptiſanam, aut *panem* ex mulſo, aut *ovum* ἁπαλόν. Declinante paſſione, ſi aliqua fuerit *ſputorum difficultas*, ob debilitatem virium,
Sputa craſſa & tenacia quomodo incidenda.
g modo
h effuſa
vel liquidorum craſſitudinem, erit *fœnugræci* ſuccus admiſcendus melli, hoc *g* genere confectus. Duobus diebus erit fœnugræci ſemen infundendum, ſed frequenti mutatione aqua innovanda, *h* præfuſa ſcilicet anteriore. Tunc donec *color* vireſcat, aqua coquenda, & eliquata admixto melle, ægro ſupradicta moderatione bibenda. Poteſt etiam ipſum *fœnugræci* ſemen tritum cum melle lambere: vel *lini ſemen* aſſatum, melli admixtum: vel *vitellum* ovi aſſati [7] *nucleis* recentibus contritum, atque decocto melli admixtum: vel ſimul omnia, admixtis etiam amaris *amyg-*

6 Nam ventris fluxionem præſentem magis irritaret mulſum, propter mel quod ventrem ſolvit.

7 Nucibus pineis, quibus Hippocr. cum myrrha & melle in eclegmate dactis frequenter in Pleuritide utebatur. Vid. imprimis lib. IV. de vict. rat. acut. Nuclei hi Hippocr. κοκκάλου nomine veniunt.

mygdalis. Tunc convenit *vario* jam *cibo* ægrotantem reficere, pultibus, ovis ἀπαλοῖς, vel cerebro porcino, aut hœdino, aut agnino, coctis cum ſale modico, vel pede porcino in ptiſana decocto, aut molli gallinaceo pullo, vel columbinaceo. Tunc poſt tres vel quatuor dies ſolutis febribus adhibendum *lavacrum*: ſed à *vino* temperandum. Illis quoque partibus quæ dolore tanguntur *cerotaria* ponenda ex oleo dulci, vel cyprino confecta, admixto fœnugræci polline, vel meliloto tuſo, atque creto, admixtis etiam adipibus. Utendum quoque medicamine quod *diateſſaron* vocant, *cera*, reſina *terebinthina*, *iri* illyrica, *pice*, æquis ponderibus. Dehinc poſt diem unum vel duos adhibendum lavacrum, & dandum vinum, apponendum malagma, quod *diachylon* vocant, vel *Dia Mannæ.* Hæc ratio ſecundum *Soranum* curationis: antiquorum vero *Eraſiſtratus* & *Herophylus* de *pleuriticis* nihil dixerunt.

112 *Quando lavacrum in uſum poſſit vocari.*

Ceratum διατεσσαρῶν *quid.*

CAPUT XIX.

Ad Hippocratem.

113

HIppocrates volumine, quo de [1] *ptiſana* ſcripſit, ad *pleuriticos* curandos hæc ait. *Lateris dolor* ſive ex initio effectus, ſive ſupernatus, principio [a] *vaporis* erit *curatione* tentandus, in qua meliorem probamus, ex *aqua calida* in [b] utriculo, vel veſica excepta, vel ad eundem modum in æneo vaſculo, ſive teſtaceo, ſuppoſito quolibet ſtramine molli, ne quaſ-

Hippocr. pleuriticos primo vaporat:

a θερμάσμασι

b ἀσκῷ

1 Liber hic Hippocr. quem Cælius de Ptiſana vocat, revera eſt περὶ Διαίτης ὀξέων, unde totus hic locus eſt petitus. Utinam plures tales in Auctore noſtro occurrerent! ſic enim facilius paſſim ejus mentem aſſequi, & ſpiſſam mendarum ſegetem extirpare liceret. Verba Coi græca, ubi vel Cælium illuſtrare, vel vitia emendare poterunt, ad marginem ponemus.

quaſſatio fiat locorum, ſcilicet qui in dolore ſunt. Probat etiam *ſpongiam* mollem, magnam, ex ferventi aqua expreſſam, atque pannis involutam, tunc apponendam. Circuntectus, inquit, enim atque incluſus vapor plurimo tempore perſeverat. Admovenda etiam, tanquam *odoramentum*, ori, vel naribus ægrotantis, ut ſpiramento adductus *vapor* ſuo ingreſſu *laxamentum* partibus miniſtret. Utendum inquit etiam *hordeo* vel *orobo* in aceto [b] miti, macerato, & calefacto,
114 & celeriter [c] ſacello incluſo, tunc appoſito: ſive [d] *cantabro* eodem [e] genere fervefacto: vel aridæ atque [f] *ſiccæ vaporationes* adhibendæ, ut ſunt ex *ſale*, ſive *milio* frixo in ſacellis [g] laneis aptiſſimè appoſitæ. Etenim lene atque conducibile eſt milium. Solvit nanque naturali quadam mollitudine illos dolores, qui jugulum in ipſis paſſionibus pulſant. Non aliter etiam illos qui ægras partes pulſaverint, ſolvit. At ſi dolor *vaporationibus* minimè fuerit mitigatus, vel [h] abſceſſus, non oportet plurimo tempore in hac perſeverare curatione. Etenim *pulmonem* vaporatio ſiccat, atque purulentum fieri cogit: ſed ſi doloris ſignificatio ad *jugulum* vel ad *brachium* tetenderit cum gravedine, ut etiam pectus vel *mamillam* tangere videatur, oportet in [i] brachio venam dividi, ſed in eo, ex quo multa fieri detractio poſſit, donec [k] plurimum rubrior ſanguis excludatur, vel [l] ex rubro ac
115 limpido, lividus. Utraque inquit enim eveniunt. Sed ſi [m] ſub *pectore* fuerit dolor, & ad jugulum non tenderit, *emolliendus* eſt *venter*, aut *helleboro* nigro, aut [2] *peplio*: [n] nigro, admixto *dauco*, vel *ſeſeli*, aut *cumi-*

b κεκρημένῳ
c ἐς μαρσίππια
d πίτυρα
e κατ᾽ αὐτὸν τρόπον
f πυρίη ξηρὴ
g εἰριν έοισι
at non nimis diu.
h abſtentus, *id eſt* repreſſus
i τὴν ἐν ἀγκῶνι φλέβα, τὴν εἴσω
k ἐρυθρότερον πολλῷ
l ἀντὶ καθαρῦ καὶ ἐρυθρῦ
m ὑπὸ τὰς φρένας
n *ſub.* helleboro

2 Non illo, quod Plinius N. H. lib. XX. cap. 20. habet, quodque eſt vera portulaca. Sed Eſulæ aut Tithymali ſpecie, quam deſcribit lib. XXVII. cap. 12.

cumino, ſive *aniſo*, vel aliud quodcunque [o] tran- [o] τῶν εὐωδέων
quillum admiſcendum putat, [3] id eſt portulacam,
vel peplii ſuccum præſtare, quæ enim admiſcemus
ſibi ſimiligena. Hæc ſunt quæ ſuprà diximus. Dedu-
cit autem melius ventrem *helleborum* nigrum, quàm
peplion. *Peplios* autem helleboro nigro ventoſitatem
melius tollit, per podicem provocatam. Hæc deni-
que utraque dolorem ſolvunt: mitigant etiam alia
[p] plurima. Hæc ſunt, inquit, deducentia ſive de- [p] *ſub.* cathartica
trahentia per [q] *effuſionem*, [r] ſumma, quæ ipſe ſcivi [q] alvi ſolutionem
atque poſui. Etiam in ſorbilibus dantur *deductoria*,
quæ non valde ſunt inſuavia, aut amaritudinis cau- [r] κράτιϛα
ſa, aut alia qualibet inſuavitate, ut copiæ, vel co-
loris. *Ptiſanam* igitur quando medicamen æger bi- 116
berit, ſtatim oportet ſuperbibere, [4] nihil minus à
congrua eſt ratione, vel quantum accipere conſue-
verit: dehinc paulatim inter ventris deductionem no-
verit ſorbenda: ſed quando humorum [ſ] declinaverit [ſ] ceſſaverit
exitus, tunc minus ſorbeat ægrotans quàm conſue-
vit. Dehinc [5] adjectio perſeverare debet, donec do-
lor ceſſet, vel nihil contrarium occurrat. Hæc mi-
hi (inquit) ratio eſt, & in uſu *ſucci ptiſanæ*. Etenim
(dixit) [6] melius eſt ſtatim ſorbendi initium ſumere,
non autem jam antecedentibus vaſorum evacuationi-
bus

3 *Totus hic locus eſt corruptus, & ex Hippocr. ita legendus*; Peplio verò admiſcendum putat ſilphii ſuccum: atque hæc, ſi inter ſe miſceantur, quæ ſuprà diximus ſibi eſſe ſimiligena. *Similigena* ὁμιότροπα vertit, quæ pariter & eodem temporis ſpatio purgant, non autem hoc citius, illud tardius.

4 Aut Cælius Græca Hippocr. non intellexit, aut locus hic egregie eſt corruptus, & omni bono ſenſu caret: ita habet Cous; μηδὲ ἔλασσον ἀξίως λόγου, ἢ ὁκόσον εἴθισαι· ἐπεὶ καὶ κατὰ λόγον ἐϛὶ, μεσηγὺ τῆς καθάρσιος μὴ διδόναι ῥοφήν.

5 paulatim, & dando pauciorem quàm accipere conſuevit. Nam minus rationi congruum eſt inter ventris deductionem ſorbere. Ita Hippocrates habet: ἀναγέτω αἰεὶ ἐπὶ τὸ πλεῖον &c.

6 contrarium occurrit, (ait Gal.) ſi magna cruditas eſt, quæ phlegmonem facit: vel ſi ante judicationem copioſa ſorbitione ægrum indigere non putamus.

bus. Ergo eſt initium ſorbendi tertia, vel quarta, vel quinta, vel ſexta, vel ſeptima die, niſi intra id tempus fuerit ægritudo præjudicata. Hæc ſunt quæ in primis partibus libri ordinavit.

117 Alias quoque paſſiones curans, in ultima ſcripturæ parte rurſum *peripneumoniam* atque *pleuritim* curans hæc ait: In *peripneumonico*, & *pleuritico* oportet inſpicere utrumne acuta *febricula*, atque dolores *alterius*, vel *utriuſque* ſint lateris. Et utrum aſcendente ſpiritu dolor admoneat, & *tuſſicula* adſit, vel *ſputa* fuerint abundantia, [t] flava, vel livida ac tenuia, vel ſpumoſa, vel florida, aut alia qualibet qualitate à ſupradictis differentia, ſic agi oportet: ut ſi dolor pungens, penetrans ad [v] *jugulum*, vel [w] *cinctum*, vel brachia tetenderit, *venam* incidamus in quacunque parte facilior fuerit viſa. *Detractionis* autem *modus* conveniens ſecundum *corporis* habitudinem atque *temporis*, *ætatis*, vel [x] *regionis* conſi-

Alia methodus Hippocr.

[t] πυῤῥὰ

[v] κληίδα

[w] μαζὸν

118 derationem accipitur. Plurimam enim detractionem [y] oſtendit celer atque acutus dolor, quæ *uſque ad animi defectionem erit facienda.* Tunc *clyſter* adhibendus. Si *inferior* thorace fuerit dolor, & plurimum ægroti diſtenderit *ventrem*, danda *purgatio;* ſed medio tempore purgationis, hoc eſt quo ventris officium nondum ceſſat, nihil (inquit) accipiendum; ſed poſt *perfectam effuſionem* mulſum ex aceto exhiberi jubet, quod *oxymeli* vocant. Item quartum diem [z] *medicamine* curans expectat, tribus aliis diebus adhibendum clyſterem probat, & ſi paſſio non fuerit relevata, tunc inquit [a] purgatione rurſum utendum. [b]Præ-

[x] Hippocr. habet χροιὴν i. colorem ſanguinis

[y] exigit

[z] ſi purgantibus pleuritic. curat

[a] ὑποκάθαιρε

[b] φυλακὴ δὲ ἔστω, i. nil tutum credendum

[c] illæſi, inoffenſi

119 cavendum etiam monet, donec dies ſeptem [c] intacti febribus tranſigant ægrotantes. Tunc (inquit [d]) tuto [e] ſuccum dabimus tenuem, atque parvum. At ſi facilius

[d] ἢν ἀσφαλὴς φαίνεται ἐὼν

[e] ptiſanæ

cilius agere cœperit *ſputa*, atteſtante ſpiratione me-
liore, & ſine ullo *dolore*, atque, ut ſuprà dictum eſt,
ceſſante *febricula*, paulatim craſſiore, ac plurimo,
& bis in die utendum præcipit ſucco: ſin verò non
facilè hæc fuerint relevata, [f] leni *potu*, atque ſorbi- [f] pauciore
li utemur *cibo*, hoc eſt ſucco parvo, & ſemel in die,
tempore ſcilicet quo levius æger habuerit. Atque id
intelligi *urinæ* inquit inſpectione. Tunc dandum
ſorbile quidem, nec prius tamen quam urina, at- [g] matura, πέπονα.
que ſputa viſa fuerint [g] mitiora. Sed ſi [h] *medicatus* [h] medicamento accepto purgatus
plurima excluſerit, neceſſariò [i] *parvum* atque *tenuem*
dabimus cibum. Non enim poteſt præ *inanitate*, ſo-
120 mno, vel plena affici [k] digeſtione, neque *paſſionis* [i] ἔλασσον καὶ λεπτότερον
atque *naturæ conflictus* ſuſtinere, quos *Græci* Criſes
appellant. [7] Sed cum corporis defluxio tenuem fece- [k] cibi coctione
rit ægrotantem, retentione ceſſante (qua naturali vi-
gore corporis nutrimenta tardantur) ſuccorum nihil
valebit retinere. Intelligimus autem *mitiora ſputa*, *Signa coctionis in ſputis & urinis.*
quando ſunt puri ſimilia. Item *urina* cùm fuerit ru-
brior [l] ervi ſimilitudine. Nihil etiam (inquit) prohi- [l] ὁκοῖον ὄροβος
bet & aliis doloribus lateris adhibere *tepores*, atque
cerotaria, & *unctionem* crurum & [m] clunium [n] pin- [m] lumborum [n] pinguedine
gui atque calido oleo frequentare. *Præcordia* verò
ſemine lini cataplaſmare uſque ad papillas.

His *Soranus* reſpondens ait: In *calefactionibus* a- 121
cres eſſe ſales, ac neceſſariò tumorem provocare, *Sorani de methodo Hippocratica judicium.*
febremque accendere. *Poſcam* etiam conſtringere,
& ſtricturam paſſionis augere. Item *milium* frixum
graveolens & nidoroſum, atque capiti grave, maxi-
mè acutè febricitantium eſſe perſpicimus. *Spongiis*
etiam erat melius quenquam in dimiſſione patientes
par-

7 Verum ubi crudorum colliquatio facta fuerit, & quæ renituntur rejecta, nihil obſtabit. *Hipp.*

partes vaporare, atque *oleo* calido perfundere. Eſt præterea improprium, ac ſine ratione, tunc uti *phlebotomo*, quoties ad ſuperiora dolor tetenderit: prohibere autem quoties ad inferiora deſcenderit. Oportet ergo ſub hoc [o] argumento neque difficultate *tumorum* partibus inferioribus impeditos phlebotomare: neque etiam *podagricos*, ſi quidem inferiora tumere videantur, ſed neceſſariò quoties dolor ad ſuperiora tetenderit, phlebotomiam adhibendam videmus. Siquidem ſæpe pejorante ventris fluore, hoc adju-

[o] ſi vera eſt *Hippocr.* ſententia

122 torii genus prohibeatur. Neque etiam (ut ait) oportet *interiorem venam* dividi. Siquidem & exteriori & media diviſa, corpora releventur. Quippe quum econtrario interiorem prohibeant, propter magnitudinem, ne tumor augeatur. Item *ſanguinis* [p] mutatio [q] iners eſt detractionis moderationi, ſicuti de adjutoriis ſcribentes demonſtrabimus. Seſe denique idem *Hippocrates* impugnat in conſequentibus, dicens, uſque ad *animi defectum* faciendam detractionem, quod magis vehementer eſt nocens: ſiquidem ſit periculoſa defectio, & neque ſi ſit temporaliter, defectionis cauſa ſenſu carens ægrotans, dolore relevatus, videbitur (quum reſumptus fuerit) rurſum dolere, quum magis atque magis ejuſdem magnitudinis paſſiones de-

[p] *ſub* quoad colorem
[q] non congruit.

123 bilia corpora vehementius afficiant. Item *purgativa* medicamina (quæ Græci καθαρτικὰ vocant) acrimoniæ cauſa, *ſtomachum* tumentem, atque ὑπεζωκότα membranam acuunt in tumorem: & in periculoſam *ventris* effuſionem provocantia, magnificam paſſionis ingerunt vehementiam. Nutrire etiam cibo poſt medicamen non oportebat. *Pugnat* enim *purgationi faciundæ illatum cibi nutrimentum.* Quippe quum medicamine corruptum, officii ſui careat viribus. Mit-

Noxa purgantium.

to

to etiam quòd ex initio aceſcere facilè *ptiſanæ* ſuccus
perſpiciatur, confectus quippe ex *ordei* ſucco, qui
ſit digeſtione difficilis. Dehinc ægrotantis corpus non
valeat tantum ſuſtinere nutrimentum, quantum ſa-
nitatis tempore ſolitum videbatur. Item *mulſum* ex
aceto (quod oxymeli appellavit) ſine [r] diſcretione ac- [r] num meracius, aut aquoſius
cipimus, Eſt etiam *immodica* uſque ad ſeptimum diem
cibi *abſtinentia*, quam cuſtodiendam ordinavit. Quip- 124
pe cum nullus vehementiam paſſionis ſuſtinere valeat,
niſi nutrimento quamvis parvo toleratus: & neque
in declinatione paſſionis aliquid [ſ] humanius [t] cibo lar- [ſ] magis nutriens
giatur, ſed in iiſdem ſorbilibus perſeverandum exi- [t] *ſub.* pro
ſtimat ſuccis. At cum fuerint *ſputa* ſegniora, tunc
ut exiſtimat, erit primo æger nutriendus, [v] quomo- [v] quia
do neceſſario [w] hæc declinante paſſione occurrunt [w] ſputa
[x] *intolerato.* In cæteris relinquendum temporibus abſ- [x] nullis cibis recreato
que nutrimento ægrotantem apertiſſime indicavit,
quum ſemper [y] plurimum utilitatis *adjutorium cibi*, [y] plus
quàm cætera poſſunt adjutoria, largiatur. [z] Omne [z] Totum
etiam corpus erit *unctione* [a] coæquandum, & non [a] laxandum, molliendum
ejus particula. Quippe cum totum cibo nutriatur, *Quare univerſum corpus ſit ungendum.*
ipſa quoque unctio non [b] exerta, anxietatem inge- [b] toti corpori non adhibita
rit ægrotanti, quæ latentem difficultatem, atque ac-
ceſſione veniente corporis provocat incendium.

CAPUT XX.

Ad Dioclem. 125

Diocles etiam ſimiliter *phlebotomat* ægrotantes, ea- *Dioclis methodus*
dem diſcretione adhibita. *Purgat* etiam cathar-
ticis medicamentis. Quapropter eadem dignus accu-
ſatione judicatur. *Cibum* vero juvenibus *undecima* die *rejicitur.*
dandum ſtatuit, ſed *æſtatis* tempore elixum magis,

& frigidum: *hyemis* vero, aſſum atque ferventem. Eſt enim ſummæ imperitiæ in ordinandis qualitatibus, non *paſſionum* genera ſed tempora *hyemis* vel *æſtatis* attendere: ſcilicet ut æſtate tumore laborantes, frigido cibo nutriti [a] altiora percutiant.

[a] altius percutiantur

CAPUT XXI.

126

Ad Praxagoram.

Praxagoras quomodo pleuriticos curaverit.

PRaxagoras ſigna docens futuræ *pleuritidis* præcavendum jubet, dando bibendum *piper* cum *mulſo* ex *aceto*, vel *abrotanum*, aut *abſinthium*: *phlebotomat* etiam non ultra quintum diem, ſed eos qui non [a] per *frictionem* incurrerint, neque frigido tempore, & neque *ſenes*, neque ſi *debiles* corpore ante ægritudinem fuiſſe videantur: omnia inquit [b] corpore curanda, & *fame* magis utendum: dandum bibere *mulſum* ex aceto, aliquando etiam *hyſſopo* admixto: item *ſuccum* ptiſanæ ſorbilem: ſi *celerius*, quarta die: ſi *tardius*, ſexta: atque ex illo tempore quotidie: item celerius ſenibus, atque in ſanitate debilibus: dehinc uſque ad ſeptimum diem *ventrem* emolliendum jubet, & *unctionibus* utendum pavide perſuadet, atque [c] *reſpirationem* inquit intuendam, utrum ſit calida, & odoris tetri. Quibus autem *redundantia* eſt
127 humorum in venis, exceptis ſenibus, & in ſanitate debilibus, *helleboro* nigro purgandos exiſtimat. Item deponendos ſecunda vel tertia die ægrotantes in *aquam calidam* jubet, vel utribus eos calefacere, *fovendo* latera donec dolor excludatur. Hic verò etiam non futuram *pleuritim* ex his quæ ordinat, efficit. Omnia enim *conſtrictiva*, atque acria eſſe videntur, ut mulſum ex aceto, & piper, & abſinthium, quæ neceſſa-

[a] ex ſuſcepto poſt frictionem frigore pleuritici facti fuerint

[b] tempore

[c] ſpiritum qui naribus oreque redditur

Methodus hæc ut noxia rejicitur.

ceſſario tumores accendunt; eo maxime tempore quo etiam aqua ſumpta in qualitatem devenit fellis, ob nimium in alto fervorem. Dehinc *phlebotomari* opor- 128
tet etiam eos, qui ex *frigore* incurriſſe videntur, & eos qui [1] *ſenilibus* annis videntur affecti. Non enim neceſſario debiles eſſe probantur. Quapropter etiam illos qui in ſanitate corporis debilitate videbantur affecti. Exigit enim magnitudo paſſionis adjutorium. *Purgativa* vero medicamina quæ *cathartica* appellantur, [d] prærumpunt corpus, atque ſolicitam eidem paſſioni *ſolutionem* provocant. Item *fames* tantum noxia quantum refectio commoda. Non igitur ſexta die cibum judicamus dandum. Longa eſt hæc *jejunitas*: & neque ſemper quarta die: ſæpe etiam tertia die: caput autem implet. Fit autem hoc ex [e] *aromatibus*: dehinc calidæ aquæ fomentatio importuna eſt, & frigeſcere facit ægrotantes.

d vires frangunt

e quod bibendum datur ex aromatibus

1 dum prorſus decrepiti, ac viribus effœtis non ſint.

CAPUT XXII.

Ad Aſclepiadem. 129

Aſclepiadis methodus.

ASclepiades ſecundo volumine celerum, vel acutarum paſſionum, *pleuriticos phlebotomat*, [a] prædicens primo locis ubi conſiſtunt vel commorantur, utrum *regio* adjutorium phlebotomiæ permittat adhiberi: ſe enim vidiſſe teſtatur apud *Athenas* atque urbem *Romam* phlebotomia vexatos, vel pejus acceptos eſſe *pleuriticos*. In *Pario* verò atque *Helleſponto* reſumptos ac relevatos. Prohibet propterea *ſitim*, atque *clyſterem*, vel ante cibum bibere: & ſi (inquit) oportuerit, deducendi ventris cauſa, adhibendum

a dicens ante omnia

 ſemel

ſemel vel ſecundo clyſterem. Potum dat magis ac
plurimum *mulſum*, aliquando etiam & *rutam*, & *hyſ-*
130 *ſopum* cum mulſo. Nocere inquit radicem herbæ,
quam Græci [1] *phlomon* vocant, quapropter omnino
dandam negat, vel certè ſemel dandam, ubi dolor
[b] vitata — coegerit. *Cibum* inquit dandum [b] præcauta *ſecunda*
[c] i. febris exacerbetur. — die, ſiquidem alternis [c] admoneantur diebus: & *quar-*
ta, ſiquidem gravior ſit: verum *quinta* & *tertia* (in-
[d] ptiſanam — quit) die dabimus [d] ſuccum, & ut ſæpe ſufficiens,
probat ſemel quotidie dandum. At ſi plus defecerint,
nutriendos etiam poſt acceſſionem quintæ diei [2] per-
mittimus: declinante paſſione *vinum* damus, & *va-*
à Sorano exagitatur. — *rium* cibum. Huic *Soranus* occurrens ait, ſemper
phlebotomandos pleuriticos, *ſtrictura* cogente, & a-
pud *Romam* denique nos (inquit) utemur phleboto-
131 mo, nulla regionum diſcretione confuſi. Etenim
quærendum utrum *Aſclepiades* proprietate *regionis*
noceri ſuſpicatur eos qui fuerint in eadem phleboto-
mati *pleuritici*: an vero proprietate *paſſionis*? ex qui-
bus ſi *primum* putat, hoc eſt, regionum proprieta-
te, vexari omnes oportuit, non ſolum *pleuriticos*,
verum etiam *ſynanchicos*, & qui fuerint phleboto-
mando curati, & *epilepticos* etiam, quos phleboto-
mandos imperat aptiſſime. At ſi *ſecundum*, hoc eſt
proprietate paſſionis vexari putat, non apud *Romam*
ſolum phlebotomatos pleuriticos, ſed in omni regio-
ne noceri debuit indicare. *Clyſterem* vero rectè pro-
hibet propter *acrimoniam*, ſed non rectè ſemel vel
132 ſecundo adhiberi permittit. Multo enim melius eſt
omnino

1 Cujus herbæ hæc ſit radix vix habeo quod dicam: an Verbaſci: quod *phlomos* à Botanicis dicitur: At nuſquam ejus radicem medicinalem eſſe audivi. an Salviæ cujuſdam? an vero Lychnydis Chalcedonicæ? utraque enim ſic etiam appellatur.

2 Loquitur Cœlius ex perſona Aſclepiadis.

omnino innoxium quicquam, quàm leviter nocens.
Hinc etiam *phlomi* herbæ radicem, tanquam natura
noxiam reprobans, non rectè ſemel adhiberi ait ubi
dolor coegerit. Dehinc omni ex parte ratione caret,
prohibere *clyſteres* tanquam augentes incendia, &
rutam, vel *hyſſopum* adhiberi, quæ ſunt vehemen-
tius ardentia ob ſuæ qualitatis acrimoniam. Item ma-
la atque caduca intentione confirmat circa quartum
diem *cibum* non dandum generaliter, ac neceſſario
quintum diem [e] ſervandum. His enim qui *jugibus* af- [e expectandum]
ficiuntur *febribus*, quoties initium [f] ex die ſumpſe- [f interdiu]
rint, quarta die neceſſario dandus eſt cibus. Non a- 133
liter iis qui majore *hemitritæo* ægrotant, & [g] ex no- [g noctu]
cte ſumpſerint initium. Ipſe quoque *Aſclepiades* in
phreniticam paſſionem venturos graviter indicat affi-
ci quarta die: neque tutò ante dimiſſionem decli-
nante acceſſione [h] dandus, ut exiſtimat, [i] cibus eſt, [h dandum]
atque ſemel datum ſufficere, niſi *pulſus* fuerit defe- [i cibum eſſe]
ctio. Non enim oportuit virium debilitate [k] captata [k longo jejunio effecta.]
cibum dare, quum fuerit noſtræ poteſtatis opportu-
nè antè ægrum, quam deficiat, reficere. *Vinum* e-
tiam & *varium* cibum declinante paſſione dandum
recte conſulit, ſed non ſuo conveniens judicio. E-
tenim *phreniticis* atque *lethargis* ante declinationem [l nempe mulſum cum ruta & hyſſopo]
[l] vinum dedit.

CAPUT XXIII.

Ad Themiſonem. 134

AT *Themiſon* alias quidem *pleuriticos* recte cura- [*Errata Themiſonis.*]
vit, peccavit autem quarta die *catapiaſmando*, de-
hinc *cerotarium* apponendo: ex aliquo virtutis fer-
ventis *ungendo*, atque *ruta:* ſunt enim acria. De-
hinc *cerotarii tempus declinante eſt paſſione.*

CAPUT XXIV.

135 ## *Ad Heraclidem.*

Heraclidis methodus improbatur.

HEraclides Tarentinus ſanguinis extimens abundantiam, ſecunda die utitur *clyſtere*, bis, aut tertio, atque poſt paululum phlebotomat, conturbans corpora requie indigentia. Etenim quærendum quid magis eſſe [a] confirmet, utrumne *fluorem* ventris, aut *tumorem* & retentionem ſtercorum. Sed ſi *fluor* eſt, hunc duplicat, adhibendo *clyſteres*: at ſi *tumor* eſt, hunc eorum duplicat acrimonia. Credas etiam eandem injectione ſuſpenſam raptu quodam patientibus advenire partibus, & propterea vehementius nocere. Hic quoque etiam nulla eſt *phlebotomiæ* utilitas. Vexatæ etenim tribus clyſteribus vires, ſan-
136 guinis prohibent detractionem. Dehinc neque omnes, neque ſecunda neceſſario phlebotomandi ſunt die, ſicut ſupra docuimus. *Cataplaſmat* etiam aqua ſolutis [b] *pollinibus* (quod *Græci* ὠμὴν λύσιν appellant) admixto *fico*, vel *panace*, aut *chamæpity*, quorum [c] complexio ob qualitatis acrimoniam noxia judicatur. Probat poſt uſum cataplaſmatis, [1] *malagma* quod [2] *Apollophanis* appellamus, ſive *polyarchion*. Item ſua inventione [d] conſcriptum: quæ omnia ſunt acerrima, & propterea recuſanda. Dat præterea *mulſum* præbibendum in quo præcocta vel præinfuſa fuerit *ruta*. At ſi *ſputa* excludi cœperint, dat medicamen biben-
137 dum quod conficit ex *hyſſopo*, *iride*, & *melle*. Si (inquit) non fuerint congrue vel ſufficienter excluſa

[a] optet, velit

[b] ordei, tritici, fœnigræci

[c] vel temperatura, & facultas: vel compoſitio & commixtio

[d] nimirum, adhuc aliud

1 conſtat paribus portionibus ceræ, reſinæ liquidæ, amomi, cardamomi, junci odorati, fuliginis thuris: authore Celſo lib. 5. c. 18.

2 Apollophanes hic Eraſiſtrati fuit ſectator, & Antiochi Soteris Medicus.

ſa, addendas *abſinthii* drachmas ſex: ſed ſi nauſea occurrerit, *apium* vorare jubet ægrotantes, vel *olivam* ex aceto mandere. Hæc quoque ſunt acria, & ſtomacho [e] inhærentia. Ipſe denique tentatione expertus ex ſupra dictis everſionem fieri ſtomachi, ordinat ob nauſeam retinendam, [f] incongrua ſcilicet, quæ conſtringere poſſint. Ait enim, ſi non receſſerit *ſputorum* emiſſio, ſequenti die [g] injicienda atque excludenda, commoveat *iris*, eadem clyſter per ventrem detrahi provocet, noxia noxiis committens.
138 Siquidem etiam per *clyſterem* injecta, ex eadem ſint materia, ex qua ſunt ea, quæ bibenda ordinavit, quo fit ut commovens tumorem, magis faciat excludenda quæ putat retineri. Dat etiam *viſcellum* gallinaceum cum *mulſo* ex vino, vel ſucco ptiſanæ, quæ ſunt in corruptione facilia, atque inflantia, & ventrem in fluorem moventia. Dari præterea *vinum* jubet his qui fuerint viribus debiles, niſi caput (*inquit*) doluerint: non advertens quia temporis opportunitate permittente omnibus convenit dare: ut econtrario [h] reſiſtente, neque imbecillibus. Etenim ſi (ut exiſtimat) valentes viribus vexat, multo magis imbecillos.
139 Neque recte ſentit ita dandum, niſi caput doluerint. *Dolor* enim ſi prohibet *capitis*, non aliter etiam *lateribus* [i] prohibere perſpicitur, prius quàm paſſio declinaverit [k] importunum datum. Nanque omnia quæ patiuntur exagitat, nec ſolum caput. Dicit etiam declinante paſſione *gobiones* piſces dandos, accedente profectu etiam *carnem*, atque *panem*, non conjiciens, quia omnis acrimonia tuſſientibus, vel ſpirationis difficultate laborantibus, vel ſpuentibus ſanguinem inimica eſt, etiam declinante paſſione. Simile enim quiddam facit, quale contingere videmus.

[e] nimis diu immorantia
[f] alii incongruè
[g] i. tam medicamenti infuſi, quam ſputorum materiam
[h] ſc. temporis opportunitate
[i] officere
[k] importunè

mus in externis corporis partibus *vulneribus* conſtitutis, quæ cum ſunt adhuc novitate tenera, cicatrices acrioribus[l] exuſtæ facile reſolvuntur.

l refricatæ

CAPUT XXV.

140

De peripneumonia.

COnſequens atque vicinum eſt *peripneumoniæ* dicere curationem, quæ non ut priores voluerunt, à parte corporis quæ patitur nomen ſumpſit, ſed ab ea quæ plus patitur. Si quidem neque ſine febribus eſſe videatur. Perficiunt hanc paſſionem cauſæ quæ etiam *pleuriticam* faciunt, ut *venenum* ſumptum, vel ex *opio* atque *hyoſcyamo* confecta tuſſientibus medicamina, vel his ſimilibus virtutibus: Item *catarrhus* vel coryza, vel, quod eſt rariſſimum, [1] *ſynanchica* præcedens paſſio.
141 Nam frequentius antecedente pleuritica, *peripneumonia* ſequetur, quò fiet ut [2] pernicioſior ſit antecedente, ſiquidem vexatis prius viribus, atque adjutoriis ex parte incaſſum [a] prærogatis, in ſecundam veniant ægri paſſionem. Afficiuntur autem *juvenes* magis atque ætatis mediæ: at ſenes, vel pueri, atque mulieres difficile. Hanc igitur diffiniens paſſionem *Demetrius Herophilus* libro duodecimo de paſſionibus, *peripneumonia*, inquit, *eſt tumor in toto pulmonis corpore*, ex parte enim ſi fuerit *pleuritis* dicitur. Addere autem debuit cum febribus: ſiquidem ſine his *peripneumonia* eſſe non poſſit.

Peripneumonia eaſdem habet cauſas quas Pleuritis.

a prius adhibitis

Juvenes magis infeſtat.

ſemper eſt cum febri.

1 Aph. 10. lib. 5.

2 Huic autoris judicio repugnat Hippocr. in Coacis. his verbis: Peripneumoniæ ex Pleuritide tranſmutatæ iis tutiores ſunt quæ ab initio fiunt.

C A-

CAPUT XXVI.

Quæ eſt peripneumoniæ intelligentia. 142

DIffinire *Methodici* juxta *Sorani* judicium declinant. *Aſclepiadis* ſectatores ajunt eſſe *peripneumoniam parvi temporis ſolutionem cum tumore, atque febre;* ſolutionem (inquiunt) ob humorum emiſſionem: parvi temporis, ad diſcretionem *phthiſicæ* paſſionis, quæ eſt & ipſa ſolutionis vel effluentis humoris per tuſſiculam excluſio. *Peripneumonia* (inquiunt) ad diſcretionem aliarum paſſionum, parvi (ut ſupra diximus) temporis ſolutionem ingerentium, ut [1] *oculorum* vel *aurium:* adjecerunt etiam cum *tumore* atque *febre.* Si quidem *ſolutio*, hoc eſt, eruptio parvi temporis ad pulmonem, fiat [2] *peripneumonia* ad eas partes ſine febribus. Huic *Soranus* occurrens diffinitioni ait: Quum ſemper *ſtrictura* in his obtineat, non oportuiſſe paſſionem *rheumatiſmum* vel ſolutionem dici cum tumore, ſed forte *tumorem cum rheumatiſmo.* Etenim parva majoribus poſtponuntur. *Eſt* igitur ſecundum nos *peripneumonia ſtrictura vehemens, atque acuta pulmonis, cum ſputis, & ſiti, & febricula celeri, atque acuta.*

Methodici ægre definiebant.

Soranus Aſclep. definitionem invertit.

1 oculorum in ophthalmia, & delachrymationibus: aurium cum ex inflammatione ſordidæ & purulentæ fiunt.

2 quæ Peripneumonia non eſt, ſed ſine tumore ac febre.

CAPUT XXVII.

Quomodo intelligitur peripneumonia. 143

INtelligitur ex his quæ concurrunt. Etenim *peripneumonicos* ſequentur *febres* acutæ, *gravedo* thoracis

Symptomata Peripneumoniæ.

racis, & ſenſus laborantium quadam difficultate la-
a mammarum vel papillarum
terum, atque medium [a] *papularum:* jacendi etiam
facultas ſupinæ poſitionis, atque paulo erectior: fre-
quens etiam *ſedendi* delectatio, atque ſupra latus ja-
cendi difficultas, ita ut præfocabilis eſſe ſentiatur:
b languidus, flaccidus
vultus rubor, tanquam florens: *oculorum* veluti [b] pin-
guis aſpectus, atque etiam ſplendor, ſcilicet in par-
tibus albidis quæ præter *pupulam* videntur, & magis
144 cum alterna converſatione aſpiciunt ægrotantes. Se-
quitur eoſdem etiam *anhelitus* celeritas, *tuſſicula* ſan-
c quaſi fuliginoſa
guinolenta, atque fellea, vel [c] fumoſa jactans ſputa,
& in comparatione *pleuriticorum* fulviora, vel ſpu-
moſiora: *ſpiratio* difficilis: deſiderium frigidi atque
hauſtu
plurimi *aëris* hauſtu rapiendi: frigidi etiam *potus* ap-
petitio: *os* ſiccum: *lingua* aſpera, ac primo ſubalbi-
da, dehinc rubra: *pulſus* vehemens & celer: *anxie-*
Signa morbi ingraveſcentis.
tas, jactatio, *vigiliæ* juges, ingemens atque turbu-
lentus ſomnus. Pejorante paſſione *thorax* etiam ex-
tantior fiet, accedente ſpirationis [d] perſecutione cum
145 quodam *ſibilatu* vehementi, atque aſpero. Sequitur
d crebritate & vehementia
etiam *colli* ac *vultus inflatio:* & *oculorum* aut immo-
bilitas, aut difficilis motus: *viſus* nubiloſus, vel nu-
bilus: *mentis* alienatio: *articulorum* frigidus torpor,
atteſtante livore: *lingua* craſſior, atque conductio-
e colli: frontis: temporum.
ne breviata: *ſudor* [e] ſuperiorum partium: *pulſus* la-
tens aut formicabilis, quem *Græci* μυρμίζοντα vocant:
f ῥόγχον
in ultimo, etiam pectoris reſonans *ſtridor*, quem
Signa morbi in melius vergentis.
[f] rhogmon appellant. At ſi *ſalutaribus* proſperata ſi-
gnis paſſio cœperit in melius vergere, omnium ſu-
g imminutio
h ceſſatio
pradictorum fiet paulatim [g] deductio, aliquibus et-
146 iam ſemel amputata [h] deciſio. Quidam denique in
pleuriticam paſſionem redeuntes relevati vixerunt,
accedente dolore, & plurima ſpirandi difficultate.

Ete-

Etenim prædicta quæ *peripneumoniam* deſignant, vel concurrentia complent, ſunt hæc, febres acutæ, ſpirationis celeritas, ac difficultas, tuſſicula, atque ſputorum varia emiſſio, gravatio ſine ullo dolore, aut cum parvo, præfocationis ſenſus. Eſt autem paſſio generaliter acuta, atque *ſtrictura*[i] ſuffecta, adjuncto levi humoris fluore, quem *rheumatiſmum* vocant. Quo fit ut magis ſtricturam vocemus, etiam ſi dolor non fuerit. Quippe cum ineſſe gravedinem atque [k] *preſſuram* videamus, & aſperitatem, & ſiccitatem, & acceſſionem, vel his ſimilia ſigna.

i excitata, genita

k ſomnolentiam

CAPUT XXVIII.

Quis locus in peripneumonicis patitur. 147

PAti in peripneumonicis *Diocles* venas pulmonis inquit: *Eraſiſtratus* vero, arterias. *Praxagoras* eas inquit partes pulmonis pati, quæ ſunt ſpinæ conjunctæ: At enim omnem inquit pulmonem pati *Herophilus*. Si verò *febrem* (inquit) fuerint paſſi, [1] *pleuriticam* facit. *Aſclepiades* vero, eas pulmonis partes pati, quæ [a] arteriæ ſunt adhærentes, quas appellant *bronchia*. Item *Apollonius* Herophilus inquit, ipſius pulmonis venas atque arterias pati. *Soranus* autem cujus veriſſimas apprehenſiones *latino* ſermone deſcribere laboramus, *totum* inquit *corpus* paſſione vexari, ſed *pulmonem* vehementius, quod quidem [b] æſtimatum, & non ad expreſſam fidem accipiendum judicavit. Eſt etiam *inutile* curationi, quippe quum 148
nihil obſtet locorum neglecta ſpecialis apprehenſio, ubi totum corpus laborare ſenſerimus, & neque mutabilis

Variæ ſententiæ circa locum affectum.

a ſc. aſperæ

b opinione potius quam certa & indubitata cognitione.

Methodici locum affectum in morbis univerſa-

1 Pleuritin aliquando fieri putavit inflammatione in pulmone obortâ.

libus non curabant. tabilis ſit adjutoriorum qualitas, pro patientibus locis, ſed talis perſeveret in genere, donec paſſio ipſa perſeverat. Manifeſtum autem ex ſupradictis, quomodo poſſunt ſimilia quæque *peripneumonicæ* paſſionis internoſci accipimus. *Quomodo à Pleuritide, aſthma differat.* *Pleuritici* enim vehementi dolore lateris afficiuntur: *dyſpnœici* verò quos anheloſos dicere poterimus, ſive ſuſpirioſos, ſine febribus eſſe noſcuntur, & non ſolum celeri atque acuta afficiuntur paſſione, ſed aliquando etiam tarda, atque obtuſa, quam *Græci* chroniam vocant. & cætera.

CAPUT XXIX.

149 *Quomodo curandi ſunt peripneumonici.*

a modicè

Quomodo ſint curandi peripneumonici, juxta Auctorem.

CONVENIT *peripneumonicos* jacere in loco [a] medie *lúcido* atque *calido*, & ita haberi vel componi, ut reclinato leviter thorace collocentur. Ad hoc enim poſitionis, ſive ſchematis genus, ipſi quoque ægrotantes releventur: dehinc *abſtinentia* adhibenda, uſque ad primam diatriton, ſi nulla obſtiterit urgentior cauſa: ſervandi etiam à ſomno *vigiles* acceſſionis tempore, adhibita *articulorum* leni atque *calida* manuum defricatione. *Calefactionibus* etiam lenibus ex pannis utendum, ac tum quum ſtatum ſumpſerit acceſſio, lanarum appoſitione *thoracem* ſecus, atque medio *ſcapularum*, ſed quæ ſint ex oleo calido ac dulci expreſſæ: declinante acceſſione *os* colluen-
150 dum, ac deinde *potus* dandus aqua calida. Tunc *ſomnus* permittendus, adhibita etiam *phlebotomia*, permittentibus viribus, ſed ſi intra diatriton in [b] paſſionem venerint ægrotantes, quod quidem eſt rariſſimum, erit tum *phlebotomia* adhibenda. Si autem non

Tempus ſomni, & venæ ſecandæ.

b peripneumoniam eſſe conſtet.

non in ipſa diatrito, tunc *unctione* utendum: dehinc
aqua *ora* fomentamus, & damus ſorbilem cibum, at-
que tenuem ex alica. Etenim *ptiſana* inflationem fa-
cit. Item *oryza* conſtringit. [c] *Simyla* quoque in ini-
tiis gravis eſt. Conficiendus itaque erit, ut ſuprà di-
ximus, *ſorbilis ſuccus* melle, atque anetho & oleo.
At ſi æger ſorbilia quæque horruerit, vel recuſave-
rit, *alicam* dabimus ex aqua calida, aut *ovum* ſorbi-
le. Tunc uſque ad declinationem totius paſſionis *al-
ternis* cibabimus diebus, ſi vires ægrotantis permi-
ſerint. Atque ita *thoracem* cataplaſmamus, & inter 151
ſcapulam, quod *Græci* μετάφρενον appellant, leni ſci-
licet *cataplaſmate*, vel mulſo mediocriter decocto,
aut pane ex aqua calida, ex polline, atque fœnu-
græco, & aqua mulſa, vel fici aridi decoctione. E-
jus quanquam ſit [d] reflata ſuccoſitas, tamen manet ve-
luti melloſa dulcedo. Tunc *cucurbita* eiſdem locis
cum ſcarificatione adhibenda, ſed *dimiſſionis* tem-
pore. *Leves* autem, quas κούφας appellamus, etiam
in *acceſſione* adhibere poſſumus, & frequentes, at-
que multis partibus. Tunc *vaporatio* ſpongiarum &
cataplaſmatum apta: etſi ſeſe ad tempus gravari ſen-
tient ægrotantes, eorum appoſitionem ægrè toleran-
tes, tamen ex his plurimum deinde commodi con-
ſequentur. Erunt adhibenda, anguſto licet tempore 152
detracta, atque rurſum appoſita, quo etiam tuſſicu-
læ mitigetur inquietudo, & ea quæ egeruntur faci-
lius [e] lapſa ſine ullo tormento reddantur. Erit deco-
ctum *mulſum* dandum, vel *fœnugræci* decoctio cum
melle: facit etiam [f] *nucleorum* contritio mulſo admix-
ta, vel *amylum* aqua contritum. Dabimus etiam *ecleg-
mata* ſorbilia ex *lini* ſemine, ac *fœnugræci*, *nucleis*,
& *melle* decocto, & ovorum vitellis confecta. Quum

[c] σεμίδαλις, medulla farinæ triticeæ

Quis cibus dandus, & quando.

[d] efflata, *id eſt* ſiccando abſumpta

Quando cucurbitæ adhibendæ.

Commoda & incommoda vaporationis ſive fotus.

[e] tanquam fructus maturus

[f] τῶν κοκκάλων, ſ. nucum pinearum

Expectorantia.

ſtatum ſumpſerit paſſio, *geſtatione* levi utemur. Quum verò declinaverit, *vario* nutrimus cibo, ſervantes ac præcaventes multo tempore ex [g] *liquamine* & *oleo* cibos, ſiquidem tuſſiculam commovent: tunc *lavacrum* adhibemus, & ultimo *vinum* damus. Pectori autem atque à tergo circulatim *cerotaria* apponimus, ex oleo dulci confecta, vel cyprino, admixta iridis radice decocta vel *meliloto*, & ſecundum aliquos *ſampſucho*. Sed eſt hoc [h] acerrimum, quanquam ſit calidæ virtutis. Poſt cerotarium verò apponimus quod appellatur *diachylon*, vel *Mnaſei*. Aliqui etiam adhibuerunt illud quod [1] *Nileus* appellatur. Item *Apollophanis*, quæ non ſunt ita vehementia, & propterea permittenda. Horum ſanè compoſitiones de medicaminibus ſcribentes, interrogationum docuimus libris. Ex antiquis autem *Eraſiſtratus*, & *Herophilus* de iſta paſſione nihil dixerunt.

g Garo

153 *Externa quædam*

h aptiſſimum

154 *Hippocratis peripneumonicos curandi methodus.*

[2] *Hippocrates* verò libro regulari (quem diæteticum vocavit) *peripneumonicæ* inquit remedium aptandum ex [i] *cocco*, atque *galbano*, atque *attico melle*, vel *abrotano*, ex *aceto* mulſo atque *pipere admixto*, & *helleboro* nigro. Summum (inquit) eſt etiam *panacem* in mulſo ex aceto confecto decoquere, & liquatum dare bibendum. Sed hæc ſomnia *Soranus* eſſe judicavit, & propterea reprobanda, adjiciens, quòd *mulſum* ex aceto factum conſtringat, & ſit inconveniens tumori. Item *Diocles* ait peripneumonicos qui annum ſextum natu exceſſerint, poſt injectionem [k] *ſucco* cibari oportere. Sed *fortiores* atque validos viribus, levius: *imbecilliores* verò, plenius. Omnes

i croco

à Sarano reprobatur.

Ut & Dioclis methodus.

k ptiſanæ. chylo

1 Malagma Nilei, & Apollophanis à Celſo deſcribitur lib. 5.

2 Hæc nec in tribus libris Hippocratis de diæta extant, nec in libro Polybii De diæta ſalubri. Quare librum eum Hippocratis Diæteticum periiſſe arbitror.

mnes tamen communiter parum refici jubet, qui 155
ultra annum quartumdecimum fuerint hac paſſione
ægrotantes, adhibens acerrimos *clyſteres*, & pro-
pterea noxios: dehinc ſine ratione ad dierum nume-
rum cibum dandum putat. Item *libro* quem de paſ-
ſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit *phlebo-
tomandos* dicit, & adhibendum tempus tacuit. De-
hinc *ventrem* commovendum exiſtimat, exagitans
atque [l] exſuccans interiora. Addit etiam *unguentum* [l] exſiccans
naribus admovendum, & ſuccum *ſcamoniæ*, quam
diagridium appellamus, & *helleborum* & opium [m] ſuc- [m] ptiſanæ
co conſparſum, obſidens odoramentis pernicioſiſſi-
mis caput. Uſque ad quintum diem *mulſum* ex ace- 156
to ſolum dandum præcepit, excitans profectò *tumo-
rem*, [n] conſtrictivæ virtutis cauſa, & immoderata [n] quæ in aceto eſt.
abſtinentia vires abſumens. Utitur etiam cum his po-
tionibus vexativis, *abſinthio* infuſo & *thymo* decoctis:
& eiſdem dans quoque tranſvorandum atque ſorben-
dum [3] *paſſum* cum aceto & mulſo confecto. Quæ o-
mnia (ut ratio demonſtrat) ſunt acria, & propterea
tumori contraria. Item *Praxagoras* eandem pleuri-
ticorum atque peripneumonicorum tradidit curatio-
nem. *Aſclepiades* verò, ſecundo libro celerum, vel *Aſclepiad. in Peripneumonia venam non ſecat. cur?*
acutarum paſſionum, *phlebotomiam* recuſavit. Siqui-
dem nullo *dolore* ægrotantes afficiantur, & propterea
ſi fuerit adhibita ex initio, ſanguis tenuis atque ſubtilis
exire videatur. Sed errans plurimum (ut *Soranus* ait) 157
neque enim moderatio detractionis ſanguinis, muta- *Erroris à Sorano arguitur.*
tione demonſtratur: *neque etiam ſolos dolentes phlebo-
tomandos accipimus*, ſicut idem *Soranus* libris quos de
adjutoriis conſcripſit, edocuit. Dehinc ipſe *Aſclepia-
des* ait, quoſdam *peripneumonicos* dolere: oportuit
igitur

[3] De vino paſſo vid. Plin. H. N. lib. XIV. cap. 9.

o ſub. doloris *p* ſignis præſentibus, & ſtabilibus
q rationaliter
Vetat omnia externa laxantia.
r purgantia

igitur etiam nunc, ſicut in *pleuriticis*, non ex *o* cauſa reprobare *phlebotomiam*, ſed à *p* commorantibus inquirere, utrum in omnibus *peripneumonicis* obeſſe *q* regionaliter videatur. Prohibet etiam *cataplaſmata*, & *vaporationes*, quorum eſt utiliſſimus uſus, ob relaxandam ſtricturam. Item reprobat *clyſteres*, atque omnia *r* *medicamina*, & quidem rectè, ſed
158 non ſuis conveniens placitis. In *phreniticis* enim clyſteres adhibuit. Item libris quos de vini datione ſcripſit, in febricitantibus, jugibus, inquit, utendum clyſteribus. Dat etiam cum aqua mulſa *hyſſòpum*, vel *tragoriganum*, & ſunt hæc acria, atque medicoſa, quæ *Græci* Φαρμακώδη appellant. Miteſcente inquit interea paſſione, *cataplaſmata* adhibenda, atque *cibis*, *ſ* aſperioribus diebus, nutriendos ægrotantes exiſtimat, quum nos oporteat ſæpe levioribus diebus cibos dare: tunc puriores ſiquidem dimiſſiones occurrunt. Item *Titus* hujus ſectator bis in die adhibendam inquit *defricationem*, quam quidem veluti quaſſantem in acutis paſſionibus reprobamus. *Themiſon* verò alia quædam de paſſione rectè compoſuit. Sed peccat jubendo eos ſecunda vel tertia die *geſtari*, quoniam nondum ſumpſerit paſſio *ſtatum*. Jubet etiam cum *ſcarificatione* adhiberi *cucurbitam* declinan-
159 te acceſſione, quum ſit adjutorii genus [4] *deſtrictivum*, & propterea proprium dimiſſionis: dat etiam bibere *aquam frigidam*, vel frigidæ vicinam, & non eſt *t* conſequens ſorbilibus cibis, atque curationi laxativæ potus conſtrictivus. Si, inquit, incenſa atque longa fuerit acceſſio, ut ardore ac ſiccitate difficultatem faciat excludendi ea quæ tuſſicula emitti coguntur,

ſ quibus nimirum febris exacerbatur

Themiſon partim rectè, partim peccanter peripneumonicos curat.

t conveniens

4 quòd diſcutiat, & impactos humores digerat, & ut loqui ſolet autor, quòd ſtricturam ſolvat.

guntur, dabimus [5] *pityidas*, vel *nucleos*, aut *cucumeris* ſemen bibendum cum aqua, aut ſecundum modum collecta, & ſunt hæc maxime [v] contraria. *Augmenti* etenim atque acceſſionis tempore, etiam aqua quæ nullius eſt qualitatis, noxia perſpicitur. Utitur etiam *amygdalis amaris*, quæ ob amaritudinem tumores vehementius accendunt. Item *Heraclides Tarentinus* eandem judicavit curationem adhibendam, quæ pleuriticis eſt ordinata. Multi *Empirici* potionibus atque ſorbilibus cibis uſi ſunt. Item *pityida*, & *ruta*, & *menta*, & *tragorigano*, & *abrotano*, & *pulegio*, atque *origano*: alii hæc ſingula, alii ſecum mixta adhibentes: ſic denique *amylum* cum aqua præcoctum melli admiſcent, ac tunc amygdalas amaras tritas addunt, & hæc ſorbilia movent ramo hyſſopi: dant etiam *irin*, & *gentianam* decoctam cum *pulegio*, & *anagallide* herba, & *eryngio*, & *marrubio*, & his ſimilibus, quæ omnia ratione [w] circumſcripta reprobanda ſunt.

[v] noxia ratione temporis

160

Empirici taxantur.

[w] ponderata

5 Nucum pinearum genus, quartum Plinio dictum, quod ex Pinaſtris colligitur.

CAPUT XXX.

De Cardiacis.

161

[1] *Cardiacam* paſſionem ajunt quidam duplici ſignificatione nuncupari, *communi* & *propria*. Sed *communem* dicunt eam, quæ ſubſtantiam in [2] *ſtomacho* atque ore ventris habuerit, ubi etiam mordicatio ſequitur ſupradictarum partium, ut *Hippocrates* primo & ſecundo libro *epidemion* commemorat, &

1 Cardiacam paſſionem dicit, quam nos Syncopen vocamus.
2 Hæc ſyncope ſtomachica eſt.

& *Eraſiſtratus* libris quos de ventre ſcripſit: *propriam* autem dicunt eam, quæ cum [3] *ſudore* fuerit, atque *pulſu* imbecillo, de qua nunc dicere ſuſcepi-
162 mus. *Nomen* autem hæc ſumpſit paſſio, ut quidam volunt, à parte corporis quæ patitur. Siquidem putant principaliter *cordis* eſſe ægritudinem. *Alii* vero aliter ſentiunt. Siquidem vulgus quadam conſuetudine, [a] propria atque dominantia magnis nominibus appellat, ut magnum mare, ſacrum mare atque [b] *luem deificam* epilepticam paſſionem. Eſt igitur in nobis proprium, atque vigens, & dominium vitæ continens, cor: quapropter tanquam magna paſſio ab ea parte, quæ vim ſummæ poteſtatis habet, nomen ſumpſit.

a κύρια

b nempe morbum Herculeum

3. hæc vera ſyncope eſt affectu proprio cordis excitata.

CAPUT XXXI.

163 *Quid eſt cardiaca paſſio, vel quomodo ejus agnitio tradenda.*

DIffinitiones enim *Soranus* dicere declinavit. Cognitio igitur ſive intelligentia ejus paſſionis ab *Artemidoro* Sidenſi *Eraſiſtrati* ſectatore tradita eſt hoc modo. *Cardiaca* (inquit) *paſſio eſt tumor ſecundum cor*. Item *Aſclepiadis* ſectatores ajunt tumorem ſecundum cor, *corpuſculorum* coacervatione ſive *obtruſione* effectum. *Soranus* vero (cujus hæc ſunt) tumoris inquit ſignum nullum ſubeſſe quod in *cardiacis* videatur. Item *cor* pati, non valde plurimis probabile videtur: ſed ait *cardiacam* paſſionem eſſe *ſolutionem celerem* atque acutam, qua disjici [a] corpora per omnes viarum particulas apprehendit. Fit au-
164 tem magis *æſtatis* tempore, atque in *viris* potius quam in mulieribus, & calidis atque juvenibus corporibus,

Artemidori definitio, ut & Aſclepiad. ſectatorum.

a corpora illa prima & atoma, quæ noſtri corporis elementa ſtatuebat.

ribus, vel habitudine plenis & exercitis. Sed præcedentes cauſæ quibus hæc paſſio ſufficitur, multæ atque variæ ſunt: magis autem jugis indigeſtio, vel *vinolentia*, aut poſt cibum *lavacra*, aut poſt cœnam *vomitus*, aut *mœſtitudo* vel timor, in quæ conſentiens corpus ſolvitur in ſudores. Emergit autem frequentius quinta vel ſexta die, in *febribus* continuis, vel ardentibus, atque [b] flammatis.

Quæ ſint cauſæ antecedentes hujus morbi.

[b] inflammatis

CAPUT XXXII.

Quomodo intelligimus eos, qui in cardiacam venire poſſunt, aut etiam in ipſa conſtitutos. 165

INtelligimus eos qui in *cardiacam* paſſionem declives atque proni videntur, & eos qui ſunt jam in eadem conſtituti, ex his *ſignis* quæ concurrunt. Sequitur enim in paſſionem pronos, [1] *febris* acuta, atque celerrima & flammoſa: *pulſus* celer, denſus, humilis, & quaſi humectus toto acceſſionis tempore, aliquando etiam uſque ad dimiſſionem, ut etiam, ſi fervoris relevatio fuerit quadam [a] circunſcriptione collecta, non tamen ſimili profectu pulſus quoque erigi videatur, quippe cum magis ſui comparatione demerſior eſſe noſcatur: aliquando etiam ut *inordinatus* occurrit, ſed non ita ut deficiens intelligatur, ſed celeritate coactus, implicatis ſaltibus, ordinibus careat & modo. Sequitur etiam *faſtidium*, 166
ſitis immodica, *ſomnus* parvus, & facilis in ſuſcitatione, hallucinatio, hebetudo, [b] jactatio. Item genuum gelidus ſtupor, atque cubitorum & tibiarum, creſcente acceſſione, vel uſque ad ejus finem. Hæc concurrunt aliquando non prævexatis viribus, ſed ratione paſſionis effecta: aliquando vero prævexatis

Signa cardiacæ paſſionis futuræ:

[a] caloris febrilis diminutione

[b] ἄση inquieta corporis jactatio.

[1] talem febrem *ſyncopalem* vocant Arabes.

xatis ob nimiam *ſanguinis detractionem*, vel *ventris* coacervatam effuſionem, vel cujuſque materiæ corporis immoderatam [2] *eliquationem*, ut pejorantibus febribus diſſolutio fit. Addunt vel attendunt quidam

c populariter & communiter
etiam aeris *æſtus*, vel utrum [c] *temporaliter* [3] abundent ſolutiones, aut æger ſit *lactea* corporis habitudine, vel ſi tenerum atque albidum, & diffuſum ac pin-

d pallidum
gue habuerit corpus, & [d] aquatum colorem; ſitne

167 etiam hac paſſione tentari conſuetus. Sed hæc (ut *Soranus* ait) ſunt incerta & inſtabilia. At vero ſi jam

Præſentis.
fuerit *præſens*, ſequitur ægros articulorum frigidus *torpor*, aliquando etiam omnium crurum, vel manuum, aut totius corporis: *pulſus* denſus, celer, parvus, imbecillis, inanis, & quaſi fluens: increſcente paſſione etiam demerſus, obſcurus, tremulus, &

e deficiens
formicabilis, & inordinatus ac [e] deſerens: atteſtante hallucinatione, *animi deſponſione*, cum *vigiliis* jugibus, & quibuſdam repentino atque coacervato per totum corpus *ſudore*. Quibuſdam verò primum cervice tenus, & vultum, parvus, tenuis, aquatus, dehinc per totum, ut ſupra diximus, corpus plurimus,

f glutinoſus
ac tunc craſſus, & [f] tractuoſus, atque viſcoſus, vel

g morbi progreſſum.
male redolens, tanquam lotura carnis; *reſpiratio* parva atque anhela, & inſuſtentabilis, & per [g] profe-

168 ctum rara *loquutio*, ac tremula. *Ora* pallida, *oculi* concavi, *thoracis* gravedo debilitatis cauſa, *animi defectus* imminentibus acceſſionibus. Aliquando etiam [4] tranſlatis *lingua* humecta: aliquibus vero ob *complexionem* tumoris parvi in viſceribus conſtituti, arida atque ſicca, atteſtante deſiderio frigidi potus.

De-

2 aut manifeſtam: aut occultam ſenſui.

3 an multi velut populari morbo virium diſſolutione vexentur.

4 Forſan Cælius hoc *tranſlatis*, reddidit græcum παράφορος: ſcatet enim græciſmis.

Deficiente [h] ergo, *viſus* obſcuritas, *articulorum* livor, *unguium* uncatio, quam γρύπωσιν vocant, & plurimis *mentis* integer ſenſus, quibuſdam vero falſitas intellectus, *cordis* ſaltus crebrior. Dehinc vehementius deficiente, corporis *ſuperficies* rugoſa, & ea quæ pereuntibus frequenter occurrunt, ut *ſolutio ventris.*

[h] ægro

Perniciosum etiam ſignum eſt involuntaria *lachrymatio*, hoc eſt ſine ulla ratione: vel oculorum ex aliqua parte ſanioſa atque purulenta [i] ſimilitudo, vel ex oculi circulo, quæ nigro colore apparet, nata [5] *albida macula* quæ in unguis ſimilitudinem, vel naſcentis, vel creſcentis lunæ cornibus reſpondens paulatim ſumit augmentum. Hanc *Græci* ὄνυχα vocaverunt: item coacervata integri atque non maſticati cibi *tranſvoratio*, cum quodam ſonitu, perniciem denuntiat, & magis ſi immutata atque indigeſta poſt ſumptionem fuerint immorata plurimo tempore, & tanquam in utriculo, moto ventre, ſonitum reddant, quem *Græci* βόμβον vocaverunt. Eſt enim ſi- 170 gnum *mortuorum* corporum, ut tanquam inanimato atque inſenſibili tegmine cibus depoſitus videatur. *Pejus* etiam omnibus cibi ſumptionibus privari, [k] faſtidio, atque omnino accipienda recuſare, vel etiam *vinum* non appetere, aut poſt acceptum cibum *gravari* potius, vel febrire: Tunc rurſum in [l] *ſolutionem* recurrere: ut leviter reſumptum, celeriter [m] reſtringi, vel accepta rejicere, & *ventrem* fluere, aut *labiorum* pati tremorem: mordere etiam in accipiendo cibo, vel potu, cochlearia, vel poculorum labra. Etenim deficientis ſpiritus eſt ſignum tanquam [n] laſſantis, nec valentis oris partes attollere, ſed morſibus

169 *Signa prognoſtica.*

[i] lippitudo

[k] ob faſtidium

[l] virium exſolutionem: animi defectum ac deliquium.

[m] i. ut ſupra dixit, *ſolutione tentari*

[n] laſſati

[5] Gallice vulgus vocat *la taye*, quaſi telam. Ea ſæpe videtur in moribundis.

171 bus involuntariis ſuccumbere. Eſt etiam gravius [o] *diaphoreticum* delirare. Siquidem neque *vini* datione, neque *varietate* ciborum ad ſublevandas conſtantius vires uti poſſumus. Item gravius eſt poſt dationem ac reſumptionem rurſum in febres recurrere. Tunc cum quadam *mœſtitudine* accidit latenter [p] disjici per ſudorem, atque marcere. Etenim ſolubile ac [q] dimiſſum fit ægrotantibus corpuſculi robur: atque viſus obtuſus: lingua aſpera, & arida: præcordiorum etiam raptus ad ſuperiora: & poſt cibum gravatio. Sic etiam ægrotantes multis diebus marcore quodam de-

172 merſi moriuntur. Neque enim parvo atque *ſimplici cibo* ſufficienter refici poſſunt: neque *multo* ac *ſolido* [r] valentius tolerata occurrere digeſtione. In *quibuſdam* etiam ſine ſudore vires ſolvuntur, & naturalis vigor, *disjectione occulta*, quam *Græci* ἄδηλον διαφόρησιν vocant, extinguitur: quum omnis corporis habitudo laxior, atque dimiſſa, & [ſ] friabilis fuerit facta. At ſi in *ſalutaria ſigna* venire cœperint ægrotantes, *pulſus* reſurgit, corporis *frigus* frangitur, & *difficultas reſpirationis* minuitur, accedente animi quadam *ſecuritate*, & poſt ſumptionem cibi, virium profectu: *ſomnus* quoque altior, tanquam poſt laborem dormientium.

[o] cardiacum

[p] *ſub.* vires

[q] enervatum

Cardiaci ſine ſudore manifeſto.

[r] i. ob læſam nimis digeſtionem

[ſ] fluxibilis

Signa ſalutaria.

CAPUT XXXIII.

173

Utrumne febricitent cardiaci.

Utrum febricitent cardiaci, nec ne, variæ ſententiæ veterum Medicorum.

QUæritur etiam utrum *cardiaci* febricitent: & plurimi quidem ante *Aſclepiadem* febricitare *cardiacos* negaverunt. Alii vero contraria dixerunt, ut *Apollophanes* Eraſiſtrati ſectator. Item *Aſclepiades* plurimos inquit non febricitare. Libris enim quos ad

ad *Eraſiſtratum* fecit, & appellavit contradictorios, dico, inquit, *cardiacos* non febricitare: ſed ſecundo libro [a] ὀξέων non, inquit, febricitare frequenter *cardiacos*. Item *Themiſon* & [1] *Theſſalus*, *Demetrius* Aponieus quoſdam febricitare ajunt: quoſdam negaverunt. *Demetrius* vero Aponieus incipiente inquit paſſione atque creſcente omnes febricitare. Poſt vero cum vehementeſcere cœperit febris, paſſio recedere fertur.

a ὀξέων νόσων

174 Igitur qui nullum ajunt febricitare *cardiacum*, dicunt quòd *febricitantibus* plurimus neceſſario *fervor* adſit: & *gravedo* cum difficili motu corporis: & *ariditas*: vel tanquam [b] *vulnerationis* ſingularum viarum ſenſus, & rubor, atque extentio *præcordiorum*, nihil inquiunt horum in *cardiacis* incurrere: quapropter neque febricitare probant.

Rationes eorum qui febricitare cardiacos negabant.

b doloris lancinantis

Dehinc ſecundum *Aſclepiadem febricula* eſt, *fervor* plurimus in omnibus, ſive plurimis *corporis partibus*, commutatione *pulſus* in vehementem, ob *obtruſionem* facta. At in *cardiacis* neque major eſt pulſus, ſed magis humilis: neque vehemens, ſed magis imbecillus: neque fervor plurimus, ſed magis in aliis parvus corporis partibus: in mediis omnino leviſſimus.

Quid ſit febris juxta Aſclepiad.

175 Utendum igitur *clyſteribus* in his qui ſine febribus fuerint jubet conſtantiſſime. Quidam vero [c] *concluſioni viarum* cauſam febrium aſcribentes, ajunt disjectionem ſive *diaphoreſin* diraratis partibus fieri totius corporis: in his vero [d] *febrem* denſatis, quarum ex *affricatione* quadam naſci ac proficiſci fervorem. *Apollophanes* omnes inquit *cardiacos* febricitare ſecundum *Eraſiſtratum*, ſiquidem cardiaca paſſio

c obſtructioni pororum

d i. febrem vero iis denſatis nempe ex affricatione corporum naſci.

1 Methodicus hic fuit ſub Nerone, ut videre eſt ex Plinii H. N. lib. XXIX. Cap. 1. Eadem ætas, inquit, Neronis principatu ad Theſſalum tranſilivit, delentem cuncta majorum placita, & rabie quadam in omnis ævi Medicos perorantem & ſe ipſum ἰατρονίκην appellavit.

Rationes eorum qui contrarium ſtatuunt. ſio ex *cordis tumore* fieri videatur, febricula autem magni tumoris fit ex cauſa. Item aliqui *novelli ſcriptores* ajunt non ſignum eſſe periculoſæ paſſionis, ſine *febribus* ægrotare, atque malignas paſſiones accedentibus fieri febribus, tunc *diaphoreſin* venire, vel ceſſantibus [2] *ſudoribus* perſeverare *febrium* reliquias.

176 Sed hæc utraque *Soranus* excludit, nam primo dicto reſpondens ait aliud eſſe *ſignum*, aliud *accidens*. *Signum & accidens quomodo differant.* Nam *ſignum*, neque recedit, & ſemper ſignificato conjunctum eſt. *Accidens* autem, quod *Græci* ſymptoma vocant, nunc advenit, nunc recedit, ex [e] quibus eſſe intelligimus ſingula quæ febricitantium accidentia dixerunt, ut corporis difficilem motum, gravedinem, tenſionem præcordiorum. Etenim aliqui *febricitantes* nulla ex ipſis patiuntur, ſi febricula ſecundum *ſolutionem* fuerit facta: ſed *fervor mordicans*, atque febrem deſignans, tanquam ex [3] alto, quibuſdam *cardiacis* ineſt. *Aſclepiades* ait ſecundo libro acutarum vel *celerum paſſionum* non ſemper, ſed

177 frequenter ex *febricula* fieri hanc paſſionem. At ſi *cardiacos* ſine febribus eſſe voluerit, quoniam non adſunt ſecundum ipſum febrium ſigna, reſpondere poterimus, eum peccare non videndo vera febrium ſigna. Nam manifeſte atque prompte in initiis acceſſionis articuli frigidi reperiuntur, & pulſus humilis & imbecillus. Quod ſecundo poterit objici, quo putant *denſitatem viarum* eſſe febrium cauſam. Item aliqui ajunt [f] complexa ægritudine ægrotare *cardiacos*, qui cum febribus fuerint. Atque ita cum aliæ fuerint viæ *laxatæ*, aliæ *denſatæ*, raritate *diaphoreſis*

[e] quorum numero

[f] complicata

2 etiam ſi diaphoreticus ſudor ceſſaverit, repreſſuſque ac ſedatus ſit, manere tamen febris reliquias, quod oſtendit præceſſiſſe febrem, quæ ſyncopen vel excitaverit, vel comitata ſit.

3 tanquam deliteſcente intus ardore. Nam in cardiacis externæ partes algent.

ſis fiat, denſitate & corporum adfricatione *febricula*.
Nos vero *Sorani* ſequentes judicium, & *ſolutione* ab-
ſoluta fieri febres [g] accipimus, hoc eſt raritate via-
rum, ut & ipſis eſt conſequens, ſicut libris de fe-
bribus docuit. Item *Eraſiſtrati* ſectatoribus reſpon- 178
debimus, *falſum* eſſe omnes febres ex *tumore* fieri:
ſiquidem quædam fiant *ſolutione*. At ſi hoc parum
etiam probaverint, *cardiacam* tamen nullo ex tumo-
re fieri non negabunt. Nam quum ſint ægrotantes
integro judicio mentis, & nullo ſenſu doloris, vel
cæteris *ſtricturæ* ſignis afficiantur, cordis ineſſe tu-
morem erit falſiſſimum, atque omnes *cardiacos* fe-
bricitare. Sed neque periculoſas paſſiones ſigno fe-
brium deſignari recte dixerunt. Eſt enim *cholerica*
gravis atque periculoſa paſſio, quæ nunquam cum
febribus fit. Antecedere autem febres *cardiacam* paſ-
ſionem verum eſt, ſed aliquando ſudoribus ſolvi,
ſicut etiam *tumor* ſolvitur in humorem purulentum
converſus, collectione [h] ſuffecta. *Falſum* etiam eſſe 179
perſpicimus, ceſſantibus ſudoribus manere febricu-
læ reliquias. Plerique enim ſine febribus reperiun-
tur. Dicimus igitur, (ſicut omnes noſtri *methodici*)
quoſdam ſine febribus eſſe *cardiacos*, ut eos qui ſan-
guinis emiſſione ſolvuntur: *quoſdam* vero febricitare.
Nanque inanibus & [4] celatis locis, vel ſupra quæ ja-
cuerint antea, appoſita manu, tarda perſeveratione
occurrit plurimus, & mordicans aſcendens *fervor* ex
alto, febrium referens ſignum, atteſtante *anhelatio-
ne* ferventi, cum delectatione *frigidi* potus. Quibuſ-
dam etiam *lingua* ſicca atque aſpera invenitur.

[g] ſtatuimus

Non omnes febres ex tumore ſeu ſtrictura oriuntur.

Falſum eſt ſolos cum febre morbos eſſe periculoſos.

[h] inducta, & conſecuta

Cardiaci alii febricitant, alii non.

4 ilibus, & partibus externis quæ ante viſcera ſitæ ſunt.

CAPUT XXXIV.

180 *Quis in cardiacis locus principaliter patitur.*

Variæ veterum Medicor. ſententiæ.
a Pericardion
b corde & pulmonibus
c alii

PRæpati in cardiacis *Eraſiſtratus*, & *Aſclepiades cor* dixerunt: Alii [a] *membranam* quæ cor circumtegit: alii *diaphragma*, hoc eſt membranam, quæ à [b] viſceribus diſcernit inteſtina: Alii *pulmonem*, [c] atque *jecur*. Sed hi qui *cor* pati dixerunt, ajunt primò ipſius ſe nominis teſtimonio juvari: ſiquidem ideo *cardiaca* dicatur paſſio, quòd ex cordis veniat cauſa. Nam καρδίαν *Græci* cor vocaverunt. *Secundo*, quòd eidem cordi, in ipſa paſſione conſtitutis, ſaltus ineſſe videatur, atque in ſiniſtra parte, ſecundum papillam, thoracis gravedo. *Tertio* ipſius paſſionis magnitudo, quæ fieri non poſſet, niſi aliqua corporis parte principali atque [d] propria [e] patiente. Eſt autem *cor* præſtans atque [f] ſalutaris corpori particula, præminiſtrans omnibus ſanguinem membris, atque ſpiritum.

d præcipua
e propriè. i. per ἰδιοπάθειαν.
f ad vitam ſumme neceſſaria

181 Sed his quidam occurrentes *primæ* propoſitioni reſponderunt, quòd paſſio à magnitudine nomen ſumpſerit. Secundæ [g] quomodo ſimilis [1] *arteriarum* cordis eſt motus: quòd gravedo etiam quibuſdam *cardiacis* occurrit in toto thorace, & non ſolum in ſiniſtra parte, quæ ſi fuerit, poterit [h] *hypezocote* membrana patiente fuiſſe [i] ſuffecta, vel cujuſquam alterius vicinantis corporis, ſi locis aſſcribendæ ſunt cauſæ. *Tertio* dictæ reſpondentes ajunt, multas fieri periculoſas paſſiones, quæ non patientis cordis habeant cauſas. Non enim ubi magna fuerit paſſio, neceſſario [k] propriam corporis partem pati accipimus. Quippe:

g quòd
h pleura.
i invecta, genita
k præcipuam & principem

1 nempe motum qui in ſiniſtra thoracis parte ſentitur, eſſe arteriarum, non cordis: cùm ſimiles inter ſe ambo ſint.

pe cum omnes [2] partes propriæ ſint corpori. *Alii* vero propterea magis falſum dicunt eſſe, *cor* iſta paſſione vexari. Siquidem eorum teſtimonio qui hoc 182
aſſeverant, ſi propria pars atque principalis ſaluti, & propterea [l] mox pati cœperit, morte præveniat ſenſum: *vulnerata* denique cum fuerit, ſtatim atque ſine ulla mora, mors vulneris antecedit [m] effectum. At ſi multo parviſſime fuerit læſa, nihilominus mortem neceſſario perficit, & non ſimiliter cæteris partibus, aut emoritur, aut dureſcit, aut in paralyſim ſolvitur. Sed his rurſum primi reſpondentes ajunt, quòd vulneratum *cor* celerius interficiat, quoniam multis ante præciſis partibus vulnus [n] poſſit accipere, & [o] pompoſa, atque coacervata ſanguinis fiat effuſio, nec tamen *diaphoreſis*. Quòd autem neque emoritur, neque edureſcit, neque paralyſi afficitur, argumentum eſt quidem non omnino cor pati negans, ſed leviter pati. Si enim cæteris ſimiliter partibus corporis eſt natura confectum, iiſdem neceſſario ſimiles ſuſtinet cauſas. Nos vero cum ex *Sorani* judicio 183
totum videmus corpus in ſolutionem laxari, totum neceſſario pati accipimus: *neque valde nobis de præpatienti loco* [3] *certandum eſt*, ne in occulta quæſtione verſemur. Non enim aut [p] *ſignificatio*, aut *curatio* ſecundum hæc differenter accipitur, quum oporteat omnibus corporis partibus adjutoria [q] prolatari. Aliqui denique alios ex *corde*, alios ex *membrana* quæ cor circumtegit, ajunt *diaphoreſi* vexari: & propterea eos qui ex membrana cordis [r] ſolvuntur

[l] magni momenti

[m] dolorem inflammationem

[n] forte accipiat

[o] copioſa

Auctoris ex Sorano de Cardiaca judicium.

[p] morbi cognoſcendi & ab aliis diſcernendi ratio

[q] præcogitari

[r] animo linquuntur

2 Si quidem omnes partes nobiles ac principes eſſe dicunt, falſum id eſt: at ſi omnes partes integritati corporis conſtituendæ proprias & neceſſarias eſſe ajunt, verum id, ſed τῇ ὁμωνυμίᾳ & ambiguitate vocis fallit.

3 Methodici, ut ubique in noſtro patet, parum erant de loco affecto ſolliciti, exceptis ſanguinis &c. excretionibus, in quibus in partem afflictam anxie inquirebant.

tur, adjuncto dolore laborare, qui punctionibus crebris ægrum afficiat: eos vero qui ex *corde*, *ſ* gravedinem ſolam ſuſtinere. Sed his quoque reſpondemus, quòd ſigna ſibi fingunt, vera exiſtimantes, cum oporteat, ſicuti ſupra diximus, patientibus quibuſque vicinis atque contiguis *t* cordi aliquando *ſtimulantem* dolorem, aliquando *gravedinem* conſequi.

ſ oppriment is gravitatis ſenſum

t ſub. partibus

CAPUT XXXV.

184 *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his qui ſtomacho patiente ſudaverint.*

a cardialgia laborantibus

QUoniam pleriſque *a* *ſtomachicis* adeſt in acceſſione ſudor, atque articulorum frigus, cum parvo pulſu, & animi defectu & pallore, quæ omnia ſunt communia cum *cardiacis*, horum quoque diſcretionem faciendam exiſtimo. *Aſclepiades* igitur hæc diſcernens ait, *cardiacos*, atque eos qui *ſtomachi* *b* *ſupinitate* *c* decoquuntur, ita internoſci, quòd in cardiacis omnis *pulſus* ſit parviſſimus, atque imbecillus, *cordis* verò *ſaltus* major, & vehemens, cum gravedine thoracis, atque ſpiratione præfocabili: in his verò qui *ſtomacho* patiente deficiunt, atque coacervant, validus in cæteris arteriis pulſus, cordis vero ſaltus imbecillus invenitur, *d* exceptis cæteris accidentibus, quæ ſymptomata *Græci* vocaverunt. Nos vero magnitudinem *e* *pulſus* in corde fieri *cardiacis*
185 non [1] invenimus. Quippe quum *cor* ipſum pati ſit exiſtimabile potius quam verum: gravantur tamen quidam thorace, atque præfocabili ſpiramento reſpirant: quidam *ſtomacho* patiente defectione virium ſola fuerunt:

Aſclep. ſententia.

b imbecillitate, languore, exolutione

c dejiciuntur

d omiſſis

e ſaltus

1 Percipiuntur tamen ſæpius in hypochondriis inſignes palpitationes, nec cordi nec arteriis tribuendæ: ſed ſunt motus convulſivi.

runt vexati: atque rurſum, *cardiaci* quidam nulla ſpiramenti præfocatione jactantur. Dicendum itaque *ſtomacho* nunc tumente, nunc [f] deficiente in tumore *fervorem* atque *dolorem* fieri ſub his partibus pectoris quæ coſtis teguntur, vel ex adverſo inter [g] palas: aliquando etiam poſt cibum [2] *preſſuram*. At verò ſi defectione fuerit *ſtomachus* affectus, *fluor* ſequitur ſalivarum, & humecta *aquoſitas*, & *nauſea*, vel vomitus liquidorum, atque cibi, *frigus* etiam articulorum. Initio enim nunc *fervore*, nunc *frigore* afficiuntur. 186
In *cardiacis* verò neque *dolor*, neque poſt cibum *gravedo*, neque *vomitus* eſſe perſpicitur, & *torpor* frigidus idem atque æqualis perſeverat. Dehinc *ſudor* aliquando *cardiacis* craſſus excluditur, & male redolens, ut ſaniem vel cruorem ſimulet: his vero qui *ſtomacho* patiuntur, tenuis omnino atque aquatus ſudor invenitur. Item animi defectio ex ſtomacho incipiente magis *acceſſione* fit, cardiacis verò, *recedente*. At ſi vero utræque paſſiones eodem *concurrerint* tempore, [h] obſcuratur diſcretionis fides, ſed nihil curatio impeditur. Si quidem iiſdem adjutoriis curentur. Item in *cholericis*, & *tetanicis*, vel tumentibus *matrice*, aut præfocatis plurimus ſequitur *ſudor*, adjuncto frigido *torpore*, qui ita diſcernitur, quum ſingularum paſſionum fuerit conſideratio perſpecta. In [i] *alia* enim vomitum: in [k] *alia* colla inclinari: In [l] *alia* matricem tumere: in [m] *alia* tumorem vehementem eſſe neceſſe eſt. At ſi nihil ex antecedentibus cauſis, quæ paſſionem facere valent, fuerit repertum, ſit tamen præſens atque provocata corporis [n] *ſolutio*, quæ *cardiacam* deſignet, certo ineſſe paſſionem dicimus: nec ſatis *neceſſarium*, unde illa ſo- 187

[f] flaccido & languido

[g] ſcapulas

Symptomata cardialgiæ:

aquoſitas

in quibus a cardiaca paſſione differat.

[h] difficilior eſt

Utraque eodem modo curatur.

[i] cholerica

[k] tetano

[l] tumore uteri

[m] præfocatione

[n] virium exolutio

2 vel gravitatis ſenſum: vel ut aliquot antea locis, ſomnolentiam.

ſolutio venerit, invenire. *Non* enim *curatio pro differentia antecedentium cauſarum mutanda accipitur.* Vocatur autem ſecundum aliquos quædam paſſio etiam *Cardimona*, quam *Græci* καρδιωγμὸν vocaverunt. Hanc neceſſario ſequitur *dolor* [o] oris ventris, quem plurimi idiotæ [p] *cordis* dolorem vocaverunt. Generaliter autem *cardiaca paſſio eſt ſolutionis*, *atque una acutarum & vehementium paſſionum*, ſed aliquando huic miſcentur quædam *ſtricturæ* accidentia, ut tenſio, vel *tumor* partium [q] mediarum, quæ non ſpeciali concurſu, ac ſignificatione ſint *cardiacis* adſcribenda.

Cardimona

[o] ſtomachi

[p] τὴν καρδιαλγίαν

Card. paſſio eſt ex ſolutione.

[q] hypochondriorum, ilium, ventris

CAPUT XXXVI.

188 *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his, qui proſpero ſudore liberantur, quem Græci Criticum vocant.*

QUoniam etiam *proſperi ſudores*, quos Græci *Criticos* vocant, habent quiddam circa [a] viſum ſimilitudinis cum *cardiacis* ob ipſam [b] redundantiam, quippe in [c] *ſolutionem* vehementium vel continuarum febrium ſalutari motu venientes, utile duximus eorum ponere diſcretionem. Multi etenim imperiti *Medici* proſperos atque mediocres ſudores conſtringentes, morboſa ægrotantibus reddiderunt corpora, [d] *diaphoreticos* adjuvantes, cauſa mortis extiterunt. Quare eorum differentiam neceſſariò ducimus ordinandam, quæ varia ratione colligitur. Nam primò ex *præteritis*, dehinc ex *genere* paſſionum, & *magnitudine*, & *temporibus*, & ſudoris ipſius *ordine*,
189 & *quantitate*, & *qualitate* ſignificatio firmatur. Ex *præteritis* inquam quum conſideramus utrum ſigna fu-

[a] quod videatur & appareat ſimile eſſe

[b] copiam

[c] criſin

[d] pro cardiacis curantes

Quomodo differant Cardiacorum ſudores a criticis.

futuri ſudoris diaphoretici, an ſalutaris præceſſerint. Ex *genere* paſſionum, quum qualitatem attendimus paſſionis. Si enim ſolutio ineſt, ſudor etiam inutilis ac diaphoreticus eſſe monſtratur: ſin verò ſtrictura ineſt, attendenda magnitudo. *Parva* enim *paſſio diaphoreſim pati non poteſt.* Si autem magna fuerit, attendendum *tempus*. In *ſtatu* enim totius paſſionis, atque [e] temporalis acceſſionis, vel limpida dimiſſione, *criticus* magis ſudor oſtenditur, in initio autem vel augmento, *pernicioſus*. Ex *ordine* inquam ſudoris ipſius. Æqualis enim bonus, inæqualis malus ſudor judicatur. Ex *quantitate* ſignum accipimus moderationem conſiderantes. Modicus enim ſudor bonus, immodicus malus accipitur. Sed denique ſudantes, exceſſa [f] moderatione, diaphoreſin incurrerunt. Ex *qualitate* autem ſignificationem accipimus, 190
quum tactus judicium adhibemus. *Salutaris* enim ſudor calidus, tenuis, & non malè redolens probatur: *pernicioſus* autem ſudor, frigidus, & [g] ſuccidus, & malè redolens, atque loturæ carnis ſimilis invenitur. Dehinc ex præſentibus atque *concurrentibus* ſignis confirmanda ſignificatio. Nam *diaphoreticis*, magis parvus atque creber, & imbecillis, & inanis *pulſus* invenitur, *thorax* etiam gravatus cum reſpiratione frequenti, & jactatione, ac deſponſione animi, *vocis* etiam tenuitate, atteſtante *pallore*. Rectè autem ſudantibus, pulſus erectior, reſpiratio facilior, ac levior efficitur, & in [h] ſomno prona delectatio, & omnium adverſorum minutio, cum animi atque corporis relevatione.

[e] particularis paroxyſmi

[f] cùm ſudor nimius & immodicus eſt.

[g] glutinoſus, viſcidus, & ut ſuprà dixit, tractuoſus

[h] in ſomnum propenſio jucunda

C A-

CAPUT XXXVII.

191 *Quomodo curandi ſunt cardiaci.*

Paſſio cardiaca eſt morbus curabilis.

DEhinc *cardiacorum* ordinemus curationem, (deridendi etenim ſunt qui hoc paſſionis genus incurabile judicantes reliquerunt.) Multos enim omnes *Medici* juxta ſententiam *Sorani* liberari videmus. Livore nanque commoti, argumentatione turpi, ajunt quidam, eos liberari, non qui ſint, ſed videantur eſſe cardiaci. Quapropter *Sorani* nos judicium ſervantes, jacere facimus *locis* refrigerantibus, atque umbroſis, & obſcuris, ut ſunt plerunque *hypogæa*, vel ſpeluncoſa, atque ad aquiloniam partem [a] concluſa, vel certè ſolis [b] tactu difficilia. Semper enim atque magis in iſta paſſione *ſolem* præcavendum accipimus, & propterea vehementiæ ejus ingreſſum, ſi qua ex parte venerit, prohibemus. Convenit etiam neque majora *loca* eſſe, [c] ſolubilis enim plurimus aer eſſe perſpicitur: ſed neque plus ſatis brevia: ſunt enim præfocabilia, & quæ facilè fervorem ex ingreſſu hominum concipiant, quos naturalis ſpiratio aerem accipere, atque reddere anhelitus raptu neceſſario cogit. Denique ſi non fuerit naturaliter *frigidus* locus, hoc affectabimus, [d] ſpecularia detrahentes, niſi ſol obſtiterit, aut aeris [e] inæqualitas. Adjungitur frigori inducto purgatior *aer* ingrediens locum, qui ſua *novitate* ac miti acceſſu reficiat ægrotantem. *Flabellis* etiam latenter aerem frigerandum dicimus, *aqua frigida* aſpergentes ſolum, & ea quæ influxione ſui, quam *Græci* ἀπόῤῥοιαν vocant, ſpirationem facilem ægrotantibus facere valent, circum
193 projici jubemus, quæ tamen ſine ullo *percuſſu* atque odore

Qualis ad mentem Methodicorum conveniat locus:
a conſtructa
b tactui difficilia. i. minimè acceſſa, aut pervia
192
c reſolvens, relaxans

Aer:
d quæ feneſtris objiciuntur, vulgò *les chaſſis.*
e incommoditas

odore gravi valeant *aerem* facere *conſtrictivum*, ut *vitis* folia, aut *myrti*, aut *quercus*, aut *pini* atque *lentiſci*, aut *mali punici*, vel *roſæ*, atque his ſimilium. Sic enim [f] corporis fluor aëris occurrentis afflatu denſatus prohibetur. Decocto denique ſupradictarum materiarum liquore, frigido tamen, terram perfundimus. *Cooperimenta* præterea atque ſtramenta tenera & tritiora probamus. Etenim [g] nova *vaporatione* ſui corpora reſolvunt. Generaliter autem ipſa lecti *concubatio* neque dura, ſiquidem vigilias faciat, neque plus ſatis mollis, ut eſt floccorum, vel levium plumarum, erit procuranda. Etenim receſſu facili cor- 194
pori [h] cedens utrinque orarum [i] circumlevat tegmina, quæ amplexu quodam corpus cingendo, vaporatione ſui reſolvant. Denique etiam quum fuerit [k] mollior, erit coarctanda [l] ſtraminum velamento, ne facili (ut ſuprà diximus) receſſu concava faciat ſtramina. *Lecti* etiam latitudo atque ſpatium tantum probatur, quantum ſufficiat ægro, alterna *converſatione* alterius loci frigus accipere, ac deſertum vapore carere, quo mutua vice ſemper veluti nova repetendo, frigida inveniat, ut ſine ulla lectorum mutatione, in eodem lecto mutatio fieri videatur. In 195
altera enim parte ægro conſtituto, alteram ſternere poterimus: quippe quum ſæpe tranſlati ægrotantes ex lecto ad lectum ſenſerint defectionem, atque *parvo motu aſperata paſſionis fuerit magnitudo*. Tunc [m] *amplexu* atque ligatione [n] paulo tenaci utemur articulorum, jubentes eos quieſcere, non ſolùm *corporis officio*, ſed ſi fieri poterit, etiam *cura animorum*, lecto mutato ad [o] grabata ægros transferendo. *Augetur* enim *ſolutio meatu quolibet*. Multum denique ſanguine fluentibus prodeſſe immobilitas valuit.

f ſpirituum diſſipatio, διαφόρησις

g utpote denſa & nimis mollia

Lectus:

h lectus juſto mollior

i attollit,

k lecti concubatio

l ſuperinjecto ſtragulo

m linteis ac vinculis, quibus articulos refrigeratos obvolvunt & adſtringunt.

n paulum adſtricta

o lectulos humiles, aut humi ſtrata cubilia.

196 In ſtatu autem *acceſſionis* fovendum dicimus caput *oleo* frigido, atque *Hiſpano* recenti adhibito, etiam æquali [p] *motu* aëris accommodato. *Denſantur* enim corpora aëris motu percuſſa, atque plurimus ſudor, non ſolùm [1] *cedentis* aëris, verumetiam *irruentis* tanquam repercuſſu [q] abſtinetur. Utendum etiam *ſpongiis* teneris ex aqua frigida expreſſis, quibus *ora* atque *colla* ægrotantis circumtegentes virium reſumptionem faciamus, temporum intervallis innovantes. Tunc totum etiam *pectus* atque [r] *oris* partes, eodem modo percuramus, frigidam infundentes ſpongiis, admiſcentes etiam *aceti* quiddam, ac jugiter mutantes, ne perſeveratione tactus ex vapore tepeſcant, & *amiſſo frigore non valeant facere denſitatem.*

197 Aliquando etiam linteola tenuia tingentes ſimiliter, aut ſucco *plantaginis*, aut *polygoni*, aut *portulacæ*, aut herbæ [ſ] *pulicariæ*, vel *ſemperviventis*, aut *myrti*, aut *rubi* comæ, aut *roſarum*, vel *mali punici* decoctionibus, aut *hypociſtidis* herbæ, aut *acaciæ* reſolutæ ex [t] poſca, aut oleo Hiſpano, vel lentiſcino, pectori atque ori ventris apponimus. At ſi ſudorum perſeveraverit fluor, probandam etiam *aſperginem* quæ ſuo frigore ac propria virtute, vel obtruſione conſtringat, judicamus: cujus generis frigerantia, atque [v] obtrudentia tactu, & [w] denſantia ſunt hæc, terra *ſamia* & [2] *cimolia:* frigerantia verò, *roſa* arida, contuſa atque [x] creta: etiam *alumen* ſciſſum, *plumbum* exuſtum, atque lotum, *gypſum*, *mala punica*, [3] œnanthe, [4] *acantha* Ægyptia, quam nos Latine ſpinam

Fotus:

p i. flabelli

q coercetur, retinetur.

r vultus

ſ pſyllii

t aqua cum aceto

Aſpergo:

v emplaſtica,

w pycnωtica

x per cribrum miſſa

1 cedit aer, cum removetur flabellum: irruit cùm admovetur; quod alternatim fieri ſolet ab iis qui agitato flabello ventum faciunt.

2 cretæ genus, *vid.* Plin. N. H. lib. XXXV. cap. 17.

3 Vix dubito quin auctor hic *Filipendulam*, utpote quæ egregie adſtringit, innuat.

4 Alias *acacia.*

nam Ægyptiam dicere poterimus. Hæc ſingula com- 198
mixta, atque corpori aſperſa per linteolum rarum, ſudantibus locis, vel omnibus locis prodeſſe probantur. Oportet autem hæc ſingula [5] diligenter conteri, atque ad ſummam *tenuitatem deduci*, ut patientibus irruentia, in iis ingreſſu quodam vehementem faciant *conſtrictionem*, & nulla corpus aſperitate afficiant, qua poſſit æger aliter inquietari. Hinc nanque commotus *Theſſalus* unus è principibus noſtris eorum uſum judicavit cohibendum. Etenim rectè quoque valentibus (inquit) parva cujuſquam aſperitas contagio vigilias facere ſolet, ſtramentiſque irruens, terga jacentium, vel alias corporis partes laceſſendo in-
quietat. Eſt autem poſſibile ex ſupradictis, & oleo 199
Hiſpano, aut alio ſimilis virtutis, *unctionem* facere *Unctio:*
conſtrictivam, non irrationabiliter. Nanque plurimi *Medici* ad retinendos ſudores *mannam thuris* ovi alboribus conterentes, ita ut craſſitudinem mellis ſimilarent, tota corpora perunxerunt. [y] Retenta ete- *y* occluſa
nim, ut ita dixerim, his virtutibus corporis ſuperficie, neceſſariò ſolutio conſtringetur. Probamus etiam *cataplaſmata* ejuſdem virtutis, ſed alia ſimplicia, *Qualia cataplaſmata:*
alia ex ſimplicibus compoſita, vel variata. Pro magnitudine etenim paſſionis extendi, atque minui virtutes medicaminum debent, ex quibus ſunt hæc:
Palmulæ nucales quas [6] caryotas appellant, tritæ cum 200
oleo Hiſpano, aut mirteo, aut lentiſcino, aut melino, aut [z] roſeo aſperſæ, admotæque, vel polenta, *z* roſaceo
præterea & palmulæ, ſæpe vino infuſæ, aut aceto, aut poſca vehementius profuerunt. Utemur etiam præ-

5 ut ex iis lenia diaplaſmata fiant.

6 Caryotæ hæ nobiliſſimum ſunt palmularum genus, ſucco ſuo maxime commendabiles. Ex eo orientales gentes vinum parabant, capiti inimicum, unde ipſis nomen.

præinfuſis [7] *Thebaicis* palmulis, & malis cydoniis elixis ſingularibus, vel admixto amylo diligenter contrito, atque creto. Cogente paſſione, etiam *galla* tuſa, atque creta admiſcenda erit, vel *acacia*, vel *alumen* & *hypociſtidis* ſuccus, aut [8] *rhus* Syriacus cataplaſmatibus. Utendum & aliis ſimillimæ virtutis, ut palmulis, & malis contritis ſingularibus, vel cum altero, vel vitis foliis, atque amylo, & rubi, quem *Græci* βάτον appellant, virgultis contuſis, & contri-
201 tis, *myrto* etiam, & *polygono*, & *ſemperviva* herba, quam ἀείζωον vocant, & *plantagine*, & *roſa*, & [a] *uva lupina*, & *portulaca*, & *intybo*, cum polenta, vel palmulis, & pane. Horum ſingula apponenda ſunt *pectori* ægrotantis, & *præcordiis*, ac frequentiſſime mutanda, quò frigida perſeverent, atque [b] extenta medeantur. Poſſunt etiam *rhois Syriaci* [9] ſextarii quatuor infuſi die atque nocte in aquæ ſextariis viginti decoqui, donec quarta pars liquoris remaneat, atque ita colandus, ac rurſum coquendus horis duabus donec coagulata omnia fiant, inductibiliáque & digitis convoluta nullam corpori [c] infectionem dimit-
202 tant, ut unam & eandem [d] qualitatem ſufficiant. Similiter enim impoſita conſtringunt fluida, atque laxata corpora, & ſtomachi vigorem [e] repræſentant. At ſi *tumor* aliquis in *præcordiis* fuerit, non ſine præcautione erit cataplaſmatibus his localibus utendum: ſupra dictis denique erit *panis* admiſcendus, quo nimietas conſtrictivæ virtutis temperetur. At ſi plurimus fuerit tumor, adhibendum ſimplicis [f] *pollinis* cataplaſma, ſive panis [g] infuſi, quod *Græci* ὠμὴν λύσιν vo-

[a] Solani ſpecie

[b] diu

[c] digitis non adhæreant

[d] cum ſupra dictis

[e] reſtituunt

[f] puriſſimæ farinæ triticeæ, aut ordeaceæ

[g] in aqua

7 Harum palmularum cruſta ſ. pars exterior maxime placet.

8 De hujus viribus & uſu tam medicinali, quam pro parandis coriis vid. Plin. H. N. lib. XXIV. cap. 11.

9 Videtur hic Cælius de ſucco ex rhois foliis expreſſo loqui.

vocant, iiſdem ſcilicet locis, ſed [h] neque calidum, ne corpus provocet in ſudorem. Nos denique juxta *Sorani* judicium præcordiis imponere hoc *cataplaſmatis* genus ſolemus. *Palmulas* quas *Græci* patetos vocant, conterentes cum *melle* leviter præcocto, aſperſo *lini* ſemine, atque contrito, ita ut qualitatem faciat [i] inductibilem, & ut ſæpe diximus, quæ attrectata manibus nihil de ſe inquinamenti dimittat: *Græci* denique ἀμόλυντον vocaverunt. Tunc linteolo illitum apponimus medicamen. Utimur etiam pane cum palmulis: atque ſecundum *pectus* vel thoracem, prioribus, & à *tergo* partibus aliqua ex ſupra dictis apponimus.

h minimè

203

i emplaſticam

Potum dabimus frigidum, parvum, atque paulatim, ne liquoris multitudine corpus irrigatum laxetur, ſed magis tactu frigidæ qualitatis denſetur. Tempus autem *cibandi* ſi adjuncta febricula *diaphoreſi* fuerit, erit ex fervore corporis accipiendum, ſicut primo libro de febribus ſcribentes docuimus. At ſi ſine febribus fuerit paſſio, ex *pulſu* ſignum accipere poterimus, cum leviter erectum ſenſerimus, atque alia [k] concurrentia fuerint levigata. Etenim [10] nunquam ægros nutrire poteſt acceſſionis tempore quicquam datum: quippe cum magis opprimat, atque anxium faciat ægrotantem. Quapropter [l] affectandum artis induſtria, aliis ex rebus vires uſque ad dimiſſionis tempus ſervare, & ita [m] cibo nutrire. Utimur nanque *odoramentis*. Hæc enim ſenſim quodam nutrimento reficiunt, ac reſumunt, [n] latentem adjectionem corporis facientia, & cum quadam conſtrictione ac denſitate. Denique neque ſimpliciter, aut *indiſcretè* omnibus debemus bene olentibus uti odora-

204

Qualis potus, & cibus, & quando.

k ſymptomata

205

l conandum

m ſub. deinceps

n blande refocillantia

10 Hoc Galenus falſum eſſe monſtrat præſertim in natura πικροχόλων, lib. methodi.

o caput tentant, ſpirituſque irritant.

ramentis, aut omnibus acrioribus. Alia etenim [o] percutiunt: alia diaphoreſim provocant in fluorem. Sit igitur *polenta* infuſa, atque *panis* aſſus aceto infuſus,
206 vel mala *cydonia*, aut *myrta* & his ſimilia. Hæc enim defectu extinctam corporis fortitudinem retinent, ſicut ratio probat, atque *Democriti* [11] dilatæ mortis exemplum fama vulgatum. Utendum etiam *mulſo* bene decocto ne ventrem fluidum faciat. Oportet nanque tribus ſextariis, etiam tres uncias mellis admiſcere, & ad tertiam decoquere partem, & exinde ſingulos dare cyathos bibendos. Sic enim corporis ſervabimus vires, uſque ad cibi tempus. Aliquando etiam *pyra* concoquenda *duracina*, quæ [12] *cruſtumina* vocant, vel *cydonia* mala: cum nondum audemus quicquam de *vino* dando tentare his utemur, quæ le-
207 niora proculdubio probantur. Erit enim ſuave, atque ſtomachum reficiens, & conſtringens ſupra dictum *mulſum*, tunc cum cibandi tempus venerit, quod plurima cum cautione erit [13] apprehendendum. Siquidem pleriſque ex initio acceſſionis febrium ſudores concurrant, pleriſque etiam in ſtatu, aut declinatione. Cum itaque inhumectum atque ſiccum fuerit corpus, erit præcurandum *unctione* olei frigidi *lentiſcini*, aut *Hiſpani:* ora etiam fovenda aqua frigida ex ſpongia, cum ſingularum partium [p] attrectatione. Tunc collutione oris ex aqua frigida *dentium limus* detergendus. Dandus cibus ſimplex, ſed aliquantulum [q] coagulatus, ac frigidus, ne ſtatim ſu-
208 dorem corpori moveat adjectus. Sit autem ejus materia *panis* ex aqua frigida diligenter *elutus* ut [r] ſui careat

p blanda frictione

q ſolidus

r facilius digeratur & ſecedat

11 per triduum, panis calidi vapore & olfactu. *Vide* Laertium lib. 9.

12 Pyra hæc Plin. N. H. libr. XV. cap. 15. cunctis vocat gratiſſima.

13 obſervandum, & animadvertendum, ne ſudore exeunte ægroti cibandi, declinationiſque tempus adeſſe omnino putet.

careat difficultate, itemque *oryza*, & *alica* ex aqua frigida, vel ſuavitatis cauſa quiddam decocti mellis admixtum. *Pultes* etiam non oleatæ, ova ἁπαλά. At ſi vires minime fuerint reparatæ, febribus declinantibus, ut totius paſſionis minui magnitudinem demonſtrent, *varius* eſt dandus *cibus*, ut cum prædictis demus aliquid *pomorum*, aut pyra duracina, & cætera quæ ſtringere valent, & vini ſimilitudinem
ſervant. Sed hæc nunc *cocta*, nunc *ſyncera* dare de- 209
bemus, mala etiam *cydonia* atque ea quæ *orbiculata* vocant, & *meſpila*, & paleales *uvas*, vel penſiles, quæ jandudum fuerint ſiccatæ, & *damaſcena*, carnis etiam quiddam ſed neque indigeſtibilis, neque difficilis, neque pinguis, neque [r] *bromoſæ*, ſed ejus quæ ſit & digeſtione facilis, & corporis denſabilis, ac nutribilis, & ſufficiens levamento fortitudinis extinctæ, ut ſunt pulli *columbarum*, vel *gallinæ* paſtæ, aſſæ *perdices*, *attagenes*, quorum omnium pectora magis offerenda, & horum [ſ] interius, cocta ac tenuiter accurata ex oleo, aqua, anetho, & ſale. Facile enim corrumpunt curioſæ, atque gravabiles condituræ. Item ſi friabilis fuerit caro aſſata, tanquam cornea efficitur. Quapropter ſi quiſquam delectatione affectus accurari voluerit, erit primo coquenda, tunc aſſanda. Dandi etiam porcini *pedes*, *ora*, *auriculæ*, & *ſummitates* articulorum: dandum etiam *cerebrum* & *vulva*: dehinc *hædina* caro, vel [t] mollium *caprarum*, vel ſylveſtrium caprarum, aut *aprorum*
[v] clunes, quas *Græci* ψόας vocant. Item ex mari *mul*- 210
los, *ſquillas*, [w] *bancos*, *acus*, *labraces*. At ſi faſtidioſi fuerint ægrotantes, damus *ſpondylos*, & *conchylia*, *buccina*, *peloridas*. Si hæc omnia faſtidio erunt, dabimus *oſtrea*, & *echinos*. Item olerum *intuba*, *planta*-

[r] fœtentis, viroſæ, putidæ, à voce Græca βρῶμος.

[ſ] interiora, i. viſcera.

[t] tenellarum ac juvencularum.

[v] lumbi potius.

[w] banchos, ita apud Plin.

211 *taginem, aſparagos.* Si neque ita vires ſurrexerint tanquam continuationem [x] humanioris indulgentiæ pro dedignatione paſſionis accipientes, ad *vini* dationem deſcendimus, quod ita [y] ſummum generaliter probamus, ut *album*, atque non [z] confuſum, & *ſubauſterum* & medii temporis eligamus: qualia ſæpe ita vina probantur, quæ *Surrentina* dicuntur, vel *Falerna*, & *Trifolina*, vel *Albana*, quæ in Italia nata probantur: item Græca, *Chia*, & *Lesbia.* At ſi febres tenuerint corpus, leviora, atque tenuiora offerenda erunt vina, ut ſunt in Italia *Sabina*, & *Tyburtina*, & gentiliter *Surrentina* appellata, vel in A-
212 ſia [14] *Trifolina.* At ſi febres nihil obſtiterint, erit melius *Surrentinum*, vel *Trifolinum*, atque *Albanum.* Si vehementer corpus in ſolutionem disjici viderimus, & ex frigido corpore vexari ſine ulla febricula, dabimus nutribiliora, ac firmiora vina, ut *Setinum*, & *Falernum.* Sunt enim hæc efficacia & quæ facilius omnia quæ de vino ſperamus, accelerent, ſufficientia fortificare, & totam relevare habitudinem corporis, omni etiam parti atque particulæ ſeſe inſertare, & per omneis tenueis vias celeri [a] potu percurrere; alia quoque nutrimenta ſecum trahere, & inducta corporibus inſinuare. Sed hæc cum primum dantur medio cibo ſunt offerenda cum alica, vel quo-
113 libet ſimili ſucco. Aquata etiam atque parva moderatione temperata, vel certe cum pane diſſoluto atque infuſo danda: dehinc paulo plus, ac mediocriter mixta cum aqua frigida, ac recenti, vel nivium liquore. [b] Conjiciendum etiam ut mediocriter cibum demus, ſed per intervalla frequentius, præſentientes

[x] cibi juſto largioris

[y] in ſumma &

[z] turbidum

[a] motu

[b] probe tenendum

14 Vina hæc Plin. H. N. lib. XIV. cap. 7. inter vina tranſmarina videtur appellaſſe Tripolitica. Trifolina autem cap. præcedente inter generoſa Italiæ vina cum reliquis recenſet.

tes jam fuiſſe digeſta prædata. Quapropter melius erit paulatim atque frequenter offerre, quàm ſemel ægrum nutriendo gravare. Multi etenim largioribus cibis oppreſſi, refracti ſunt potius quam reſumpti. Nam ſicut parva ſcintilla plurima coacervatione lignorum opprimitur, vel lucernæ flamma marceſcens, olei multa infuſione fruſtratur, parva autem adjectione, atque ſumptione recreſcit, & rurſum ardeſcit: non aliter corporis virtus [c] inſumpta immodicis 214
nutrimentis oppreſſa mortis dabit effectum. *Signa* autem detrahendi *vini* hæc ſunt. Primo *torpor* atque ſtupor corporis [d] infractus: *pulſus* erectior: *ſudoris* quoque fluor primo non frigidus, dehinc [e] abſtinetur: *ſomnus* inſequens, & ad omnia quæque facilis ægrotantis arriſio. Tunc denique oportet, non [f] denſe atque ſemel vinum detrahere, ſed paulatim ſubducere, & magis ſi febres nullæ fuerint repertæ. At ſi poſt ſudoris [g] abſtinentiam, *febrium* fuerint acceſſiones ſubſequutæ, & ægrotantes ſufficienter reſumptos ſenſerimus, omnino *vinum* extemplo detrahimus. Sin vero adhuc imbecillos viribus viderimus, dabimus vinum moderatione cautiſſima. At ſi forte 215
cibum rejectaverint, debilitate ſtomachi concurrente, *conſtrictivis* medicaminibus utemur, non ſolum anterioribus partibus, ſed etiam poſterioribus pectoris apponentes, addita articulorum *ligatione*, & appoſitione *cucurbitæ*, multa flamma ſubjecta, quæ inſigenda erit ori ventris, atque interdum à tergo, nunc ante cibum, nunc poſt cibum, qui quidem frequenter ac pene continue erit offerendus. At ſi [h] in toto non [i] tenuerint, cum vino accipientes, tunc ex *aceto* dabimus quicquam. Si neque ita, rurſum ex *aqua* tentabimus dare. Plerique enim ex *vino* atque

[c] diſſipata, exhauſta

[d] diminutus

[e] abſtentus

[f] confertim: ἀθρόως.

[g] quæ vires eſſe reparatas docet

[h] plane

[i] retinuerint

Aquæ uſus pro ciborum retentione.

aceto ſumentes, cum accepta non tenuiſſent, *aqua*
conjuncta magis cibos tenuerunt. In his vero qui fa-
ſtidio vexantur, erit tentandum ciborum varietate
pugnare. Solent enim veluti tentandi pulmenti cau-
ſa, ex multis parva ſumendo, unam facere cibi ſum-
216 ptionem. [k] Affectanda etiam [l] *odoramenti* reſumptio
erit, vel nutribilium *catapla ſmatum* atque [m] *inductio-
num* appoſitio. At ſi omnis ſpes fuerit abſumpta, e-
rit per *clyſterem* cibus injiciendus, ſed neque ptiſa-
næ, aut cujuſquam labilis qualitatis, quod facile lu-
brica faciat inteſtina. Eſt enim perniciosiſſimum in
cardiacis, faſtidio [n] atteſtante ventris fluorem com-
movere. Quapropter erunt [o] hæc ex *lenticula* adhi-
benda, & primo parviſſima. Tunc in vino cum a-
qua *panis* attritus, & expreſſus. Sic enim corpori fit
additio: atque vires reſurgunt: & *ſtomachus* jamdu-
dum ſupinus fortificatur, [p] altiora conſtringentur.
217 At ſi omnes partes fuerint ſolutione laxatæ, ſimili-
ter hæc omnibus ſunt adhibenda, in illis etiam quæ
occulta *diaphoreſi* contabeſcunt. Differentia etenim
accidentium mutata videtur, *genus* autem paſſionis
idem manet. Dehinc ſi profectus quiſquam fuerit ſu-
pra dictorum adjutoriorum, erit implenda reſum-
ptio uſque ad perfectionem deſideratam: ſed tunc à
lavacro temperandum, aut multo tardius adhiben-
dum. At ſi *febres* perſeveraverint, ut in *marcorem*
venire ægritudo meditetur, quem *Græci* μαρασμὸν
vocant, ad ejus curationem deſcendemus, ſicuti li-
bris de febribus ſcribentes docebimus. Hæc eſt ſe-
cundum *Soranum* cardiacorum methodica curatio.

k tentanda
l odoramentis
m emplaſtrorum
n præſente
Clyſteres nutrientes.
o ſub. clyſteres
p quam quæ clyſter attingit

CAPUT XXXVIII.

Quomodo aliarum ſectarum principes cardiacos curaverint. 218

ANtiquorum plurimi *cardiacorum* curationem tacuerunt, aliqui verò memoraverunt, ut [1] *Serapionis*, atque *Heraclidis* ſectatores, & quidam *Herophili*, item *Aſclepiades* & *Themiſon* parviſſime quidem, at iiſdem deceptionibus implicati. [2] *Phlebotomant* enim, & *clyſteres* adhibent acerrimos, & ob calefaciendum articulorum frigus pannos applicant calidos, & lanas oleo infuſas, ac *ſulfure* fumigatas. Terunt etiam oleo veteri ac ſycionio cum pipere ſulfur, & cachry, & ammoniaci guttam, & laſerpicium cum bulbis. *Cataplaſmant* præterea ex laſere & bulbis, [a] *ſympaſmatibus* utentes, quæ nos aſpergines dixerimus: item & calce cum pipere: *cibis* acribus utentes, atque [b] edacibus: alii ſalſamento, & laſere: & per totum diem atque noctem vino uſque ad ebrietatem replerunt. Alii vero in [3] *aquam* frigidam ægros depoſuerunt. [4] *Eudemus* Themiſonis ſectator ait per clyſterem aquam frigidam injiciendam. Sed hæc omnia gravia, atque execrabilia, & ægrotantibus pernicioſa eſſe perſpicimus. Etenim *phlebotomiam nihil jugulatione differre ratio teſtatur*. Quippe cum hæc faciat quæ ipſa nititur paſſio, mentem disjicere, & corpus in mortem per ſudores

Medici antiqui cardiacis venam ſecabant. item clyſteres aliaque acria adhibebant.

[a] alii vocant διαπάσματα 219

[b] erodentibus

Taxantur a Cælio.

1 Serapion hic fuit Empiricus, qui primus ratiocinia e medicina ejecit, omnia experientiæ tribuens.

2 Ea remedia videntur inſtituta ad ἀποπληξίας, quas ob ſymptomatum ſimilitudinem veteres ii medici ad Cardiacum morbum pertinere credebant.

3 id valet ad ſyncopen natam ex immodica diaphoreſi.

4 Methodicus hic fuit, Liviæ & Medicus & adulter.

dores ſolvere, ac ad ſua [5] primordia revocare defluxionem atque caſum virium augere. Quibus denique commoti eorum ſucceſſores ajunt eſſe eos *phlebotomandos* qui proni ac declives in *cardiacam* ſint paſſionem, non advertentes, [c] quia ipſa quoque in paſſionem prona declivitas nulla re alia corpus affici quàm ſolutione teſtatur. *Clyſteres* etiam adhibentes quos utiles probaverunt, corpora reſolvunt, & ob acrimoniam aperiunt. Sed ajunt coacervatam atque celerem per ſuperficiem corporis [d] inſumptionem retineri, cum ad ventrem, vel inteſtina fuerint converſa fluentia. Hoc quidem ſi more mechanico, ac ſimili miraculo ſe facere poſſe promittunt, ut aperientes ventris interiora, ſuperficiem corporis claudant, erit credibile quod promittunt. Sin vero, ut in omnibus videmus, ſuperficie fluentia augeri potius quam minui interiorum fluxu, debilitate creſcente cognoſcunt, [e] contrarius proculdubio clyſteris uſus [f] accipitur, atque fluentium relaxator. Dehinc conſequens non eſt, imò etiam incongruum judicandum, articulos [g] igneis medicaminibus confricare, ut ex alto ad ſemet materiam ducant. Injicere quoque inteſtinis acriora, ut illuc concurrens ex articulis materia, atque ex omni corporis ſuperficie attrahatur, rurſum ad altiora corporis conducta, ſimilis erroris eſſe probatur. *Eſt igitur melius propria viarum ac naturæ ſpiramenta ſervare, & non infracta corporis fortitudine, acutiori atque celeri ſolutioni corpus aptare.* Ferventia vero & ignea & urentia ad [h] viſa mentis ſimplicia, quæ appellant *phantaſiam*, ſunt frigori atque torpori congrua, ad virtutem tamen

Marginal notes: 220 (beside "xionem atque caſum…"); [c] quod; [d] diſſipationem; *Malum circa clyſteres ratiocinium.*; 221 (beside "dant, erit credibile…"); [e] noxius & inutilis; [f] cognoſcitur; [g] igneæ acrimoniæ; 222 (beside "corpus aptare…"); [h] quantum ratio exigere videtur

5 E ſuperficie corporis materiam retrahere ad cor, & eas partes quæ præcipuè ac potiſſimum ſunt affectæ.

men incongrua. *Eſt* enim *ſolutioni accidens atque comes corporis frigidus torpor*, qui ferventibus rebus aucta paſſione neceſſario duplicatur. [6] Serviunt enim dominantibus appendentia. Dehinc acria, ſiquidem non ſint mitigativa, celeritatem paſſionum acutiorem faciunt adjuvando. Prohibemus [i] injectionem aquæ *frigidæ*. Siquidem celerrimè calefacta interiorum fervore, adjuvet ſolutionem: faciat etiam [k] delectatione quadam ventris officium provocari. Non aliter & in *aquam frigidam* deponendos prohibemus ægrotos: non enim manet lenis atque mitis [l] conſtrictio. Item ex *ſinapi* cataplaſma prohibemus. Si- 223
quidem ſit *recorporativæ* virtutis, quam *Græci* μετασύγκρισιν vocant, cum paſſio atque ejus celeritas mitem demonſtret atque exigat curationem. Præterea *ſinapiſmi* acrimonia hortationem fieri *ſudorum*, nemo eſt qui neſciat. Sicut enim ſemper *lachrymam* commovet oculorum acrioris humectatio *collirii*; non aliter ſupradicta contingunt. Item *bulborum* putamina molliunt, non conſtringunt. Illa vero quæ eorum [m] *corpulenta* videntur, recorporativæ virtutis eſſe noſcuntur. Reprobamus etiam *aſpergines* ex calce at-
que fæcibus, & pipere. Hæc enim ſingula corpus 224
incendunt, & in ignis vicem ſuburunt, & ſuperficiem corporis vulnerant: quo fit ut ſæpe tranſitum faciant in graviſſimos tumores. Non ſunt hæc denique ex genere mitium adjutoriorum. Eſt etiam [n] iners *allium* dare atque *laſer*, & *ſalſamenta*, vel communiter acriores cibos: ſunt enim digeſtione in ventre difficiles, atque in [o] ſpiratione corporum tardi, & inflant. Hæc nunc communiter omnibus reſpondenda.

[i] cum clyſtere

[k] irritatione

[l] quæ ex aquæ frigidæ balneo perficitur.

Apta comparatio.

[m] ſuccus bulborum acris

[n] non ſecundum artem

[o] digeſtione ac diſtributione in corpus.

[6] ſi frigidus torpor ſolutionem ſequitur, & acria ſolutionem augent, augebunt & torporem. Nam torpor qui appendet ſolutioni dominanti, ei ſervit, & cum ea ſimul augetur.

denda. Etenim *Tarentinus Heraclides* phlebotomat atque clyſterizat, & calidis, & laxativis utitur cataplaſmatibus. Nunc quomodo *Aſclepiadem* adhuc quidam rectè loquutum accipiant, & ea quæ poſuit principalia, retractemus.

CAPUT XXXIX.

225 *Utrum rectè Aſclepiades cardiacos curaverit.*

Acrium clyſterum uſus reprehenditur.

a averſionem, & revulſionem

HIc quoque ſecundo libro *celerum*, vel acutarum paſſionum providens ne qua ſit in corpore cruditas, *clyſteres* adhibet operantiſſimos, ob [a] tranſverſionem faciendam. *Primo* neſcius quæ ſit operans in *cardiacis* cauſa, & tanquam *Herophili* ſectator indigeſtionem, atque corruptionem intuendam exiſtimans: *Secundo* ignarus, quia poſt antecedentem diem eſſe in corporibus indigeſtio poteſt: at verò *cardiacorum* paſſio frequenter quinta, vel ſexta die emergere perſpicitur. *Tertio* eſt gravis, atque noxia clyſteris injectio, non ſolùm *ſolutione* laborantibus celeri,
226 ſed etiam *ſtrictura* affectis. Siquidem commoveat atque turborem corporis efficiat, quando fuerit operoſior ac frequens, ut *Aſclepiades* jubet: in diaphoreticis vero [b] interfici, livor eſſe probatur. Ipſe denique *Aſclepiades* de peripneumonicis ſcribens confitetur noxios eſſe *clyſteres*, dicens, clyſterum genus non in peripneumonicis ſolum noxium, ſed in omnibus etiam ſine febre paſſionibus inſidioſum, atque vexabilem corporum eorum uſum judicans: item ſpecialiter indicans injectionum vexatione corporum *ſolutiones* augeri, atque jactationes, & ſitim vehementem: *Siquidem ſint*, inquit, *virium captrices*:

b injici noxium

Nota bene.

trices. Idem clyſterum vexationem etiam in *pleuriticis* demonſtravit. Similiter & in *phreniticis* tanquam interfectricem metuit ventris turbatam ſolutionem, quorum debuit memor neque in *cardiacis* clyſteres adhibere. Alios enim plurima *ſtercorum* gravatione oppreſſos, & propterea *ſudantes* ſalutare eſt relevare *clyſtere* ad mentis [c] alienitatem detrahendam, ſed hoc ſimplici atque miti uſu clyſteris, quos ita affectos non dicimus eſſe *cardiacos.* Item poſt injectionem adhibet *cataplaſma* ſiniſtræ mamillæ conſtrictivæ virtutis: ſed corpus, ob excludendum frigidum torporem, calefaciendum probat *unctionibus* olei veteris, ac defricandum manibus calidis, & pannis circumtegenda loca: ex quibus, calefactiones atque unctiones ſuperioribus dictis excludendas aſſeruimus. *Conſtrictiva* verò *cataplaſmata* non ſolum ſiniſtræ mamillæ erunt apponenda, ſed omni pectori, atque præcordiis. Erat autem *Aſclepiadi* conſonans approbanti *tumorem* in corde conſtitutum, ſimiliter laxativa cataplaſmata eidem adhibere. Dehinc eſt incongruum, atque non conſequens affectare per clyſterem è corde aliquid trahere, & conſtrictivis cataplaſmatibus è ſuperficie corporis materiam ad id quod patitur revocare, ut ſtricturam, quam eſſe in tumore cordis adverterat, duplicare videatur. Jubet etiam dari *vinum* [d] noctibus, diurnis, atque jugiter: ſed id vinnm cui *ſalem* miſcuerimus, & quod appellavit τεθαλασσωμένον. Citò enim inquit currit, ac labitur, & ad omnia corporis membra pervenit. *Cibum* dat betam cum lenticula, quem appellavit *ſeutlophacen*, vel lenticulam cum ptiſana, aut oryza, aut alica, vel aliqua ex maritimis, & quid ultra inquit? ea nos dare convenit, quæ ægri fuerint voluntati gra-

Margin: 227 (beside "ticis demonſtravit … tan-"); *Quando clyſteres proſint.*; c alienationem; *Aſclepiades ſibi contradicit.*; 228 (beside "aſſeruimus."); d noctu, interdiu; 229 (beside "tur, & ad omnia …").

gratiſſima. Probat autem *vinum* dandum poſt cibum:
e i. ante cibum datum
f colum
ſiquidem [e] ſolum facilè penetret, ac pertranſeat corpora, non aliter quàm ſi ſine ulla fæce per [f] liquatoria fundatur, quorum cavernæ, nullis obſtantibus, facilè accipiunt, atque reddunt accepta. At ſi poſt cibum (inquit) datum fuerit, manebit, non aliter quàm ſi cum fæce, ut ſupra dictum eſt, in liquatoria fundatur. Jubet etiam *meracum* non mixtum da-
230 ri. Hac enim ratione (inquit) *exuſtæ viæ* tanquam ex igni conductæ ſudorem retinendo conſtringunt.
Aſclep. in diæta præſcribenda errores.
Eſt autem iners, & inertiæ plenum, tota die atque nocte vinum dare, & cibo nutrire. *Plurima enim adjectione nutrimenti vires opprimi neceſſe eſt.* Item *ptiſana* ventrem commovet; in fluorem lapſum,
g i. laxum, lubricum
ſuæ faciens [g] qualitatis. Contraria denique lenticulæ qualitati probatur. Vinum quoque incongruum, atque intemporale, & immodicum probatur. *Incongruum*, ſiquidem ſit *ſalſum*, quod appellavit τεθαλασσωμένον, & propterea ventrem ſolvat, & ex omni corporis parte vires deponat. Sit præterea *inflabile*, atque virium vexabile, non ſolùm ægrotantibus, ſed
h vinum
i Aſclepiades
etiam ſanis hominibus. Forſitan [h] hoc & *fervens* [i] de-
231 derit. Tacuit enim frigidum dandum. [k] Culpans de-
k culpat
nique libris, quos de *lue* conſcripſit, *Cleophanti* ſectatores vinum frigidum dantes. *Immodicum* diximus, ſiquidem plurimum det atque extentum: & meracum temperamento quærit, cùm etiam ſani quanto plus biberimus, tanto plurimum ſudoris effundimus. *Intemporaliter* autem: ſiquidem ante declinationem dandum juſſit. Eſt præterea *ridiculum*, quòd poſt cibum dandum vinum propterea dicat, ne citius currens corpora pertranſeat, probans econtrariò *ſalſum* dandum, quo citius corpora penetret, ac ſuos effe-

effectus exhibeat. *Hic eſt ille Aſclepiades frigidans, atque calefaciens, exantlans atque replens, & contrariis ſemper utens rebus, in his paſſionibus.* *Aſclepiadis character.*

CAPUT XL.

Utrum rectè Themiſon cardiacos curaverit. 232

THemiſon verò quædam *rectè* dixiſſe perſpicitur ob *cardiacorum* curationem, quædam *pravè*. *Vino* nanque cum *amylo*, trito cum *bulbis*, & *ammoniaci* gutta cum vino & ovi albore, & *pipere* trito cum *ſinapi*, corpora defricanda exiſtimat. Dat etiam cibo *allium* cum pipere: dehinc in ſcaphulam deponi jubet ægrotantes, quæ ſit aqua plena calida. Item poſt cibum adhibet *geſtationem*, ſiquidem ſint, inquit, imbecilla, ac debilia nimium corporis officia, & indigeant hoc adjutorio, quo partim etiam *caro* commoveatur, ſua [a] promota ſubſtantia, hoc eſt *ſpiritu*, atque *nutrimento*, ex quibus concreta perſpicitur: quæ omnia facere valet geſtatio, omni corpori ſuffundens materiam. Mox denique inquit allevatos, atque magnitudinem accipientes pulſus invenimus. Sed hæc *Aſclepiadis* nugis ſunt adjungenda. Demonſtravimus enim ferventium medicaminum fricamenta eſſe neceſſariò noxia, & ſinapi. [b] Tentat etiam *inflabiles cibos*: & quanquam hæc ſint omnibus celeribus atque acutis paſſionibus inimica, multò tamen vehementius *cardiacis*. Geſtatio verò & incongrua, & intemporalis eſſe probatur. *Incongrua* inquam, ſiquidem ſit laxativa. *Omnis etenim motus viarum efficit raritatem. Intemporalis* autem, ſiquidem poſt cibum fieri jubeatur. Etenim

Cœlii de Themiſone judicium.

[a] i. ſpiritibus & humoribus celerius motis 233

[b] in uſum vocat

Omnis motus laxat. 234

nim ſi ſanos poſt cibum vexat motio, non permittens naturæ quadam requie, ac tacito motu ad ſuos effectus [c] accepta perducere, quid ſperare de ægris ac ſolutione laborantibus poterimus? *Pulſus* verò poſt geſtationem erigitur *cardiacorum*, non ob reſumptionem virium, ſed ob turbationem corporis motu conceptam, ex qua magis [d] adjuvari paſſionem diſſolutione corporis judicamus. Hic ratio celerum cum febricula paſſionum curationis terminatur. Nunc tranſeundum ad eos qui ſine febribus eſſe noſcuntur.

c cibum ac potum

d augeri

LIBRI SECUNDI FINIS.

CÆLII

CÆLII AURELIANI
METHODICI SICCENSIS
ACUTORUM MORBORUM
LIBER III.
CAPUT I.
De Synanche. 1

CElerum *cum febricula* paſſionum curationem præſcriptis tradidimus libris: nunc autem earum quæ *ſine febribus* eſſe noſcuntur ordinabimus, quo cunctarum perfecta diſtinctio compleatur. Initium nanque à *ſynanchica* paſſione ſumemus, quæ nomen à *ſuſpendii* ſimilitudine habet, quòd non aliter quàm laqueus præfocans interficiat: nam *Græci* ἀγχόνας ſuſpendia vocaverunt, ſive quòd ſpiritum continendo ſpirationem neget: *Græci* enim συνέχειν continere appellant. Alii verò etiam *cynanchen*, vel *lycanchen* hanc paſſionem vocaverunt, ſiquidem frequenter hæc animalia afficiat. Nam canes κύνας, lupos λύκους vocave- 2
runt, quorum quoque ſimiles voces, ſive ululatus in ſynanchica paſſione conſtituti, cùm præfocari cœperint, emittunt. *Synanches* igitur alia eſt *ſine* manifeſto indicio, alia *cum* viſibili atque manifeſto: & alia *intra* oris ſpatium, alia *exterius*, alia ex *utroque hoc*, exteriore atque interiore, parte *dextra* vel *ſiniſtra*, aut in *utraque*. Denique quidam ſpecialem diſcretionem etiam nominibus poſuerunt, ut [1] *Valens*

Argumentum hujus libri.

Synanches etymologia.

Synonima.

Differentiæ.

1 Valens hic forſan idem eſt quem Plin. H. N. lib. XXIX. cap. 1. appellat Vectium Valentem adulterio Meſſalinæ nobilitatum, & eloquentiæ affectatorem.

lens phyſicus libro tertio curationum. Eam igitur quæ
ſine manifeſto tumore eſt, ſine nomine reliquerunt.
Eam verò quæ cum manifeſto, ſi in utraque
(ajunt) parte [a] *interiorum* fuerit, *cynanchen* vo- [a] faucium
3 candam. Siquidem faciat difficultatem *ſpirationis*,
Cynanche
atque *oculorum* prominentiam, & *linguam* procidentem, tanquam canibus avidis ſæpe contingit, cum
ea quæ minime tranſvorare poſſunt, admonente natura, aviditate impavida, minas contemnentes invadunt, quæ ſæpe faucibus inhærentia, atque ancipiti retentione tardata, neque percipere, neque reddere valuerunt. Eam verò, quæ in altera fuerit parte, *paracynanchen* vocaverunt. Item in exterioribus,
Paracynanche.
atque utraque parte tumore conſtituto *hyanchen* appellaverunt. Siquidem *ſuum* colla his ſæpiſſime [b] inflationibus afficiantur, quos *Græce* hyas appellant.
Hyanche.
[b] *forte* inflammationibus
At ſi *interius* atque *exterius*, & in *utraque* parte fuerit tumor, tunc proprio nomine *ſynanchen* memorant nuncupandam. At ſi in *altera* fuerit parte, *paraſynanchen*.
Quid ſit ſynanche.
Quid paraſynanche.
4 Nihil autem refert ſpeciales differentias
Cauſæ antecedentes.
proprietate nominum ſeparare. Antecedentes *cauſæ*, quibus hæc ſufficitur paſſio, aliquæ ſunt *occultæ*, aliquæ *manifeſtæ*, atque cæteris quoque communes paſſionibus, maxime tamen conabiles atque laborioſi *vomitus*, plus etiam ſi poſt cibum jam corruptum. Item *vinolentia*, vel *nivis* potatio, aut *exclamatio* vehemens, atque eodem modo perſeverans, quam *Græci* monotonon vocant: Item *Catarrhus*, & acriores cibi præter conſuetudinem accepti, item ferventia, atque *ignita medicamina* pota, vel purgatio per *helleborum* provocata, quibuſdam etiam *fœminis* menſtrualis retentio purgationis. Afficiuntur autem hac paſſione magis *viri* quàm mulieres, quorum plus *ætatis*

tatis mediæ & juvenes, quàm pueri atque ſenes. Hanc 5
diffiniens *Aſclepiades* paſſionem ſecundo libro explanatorio aphoriſmorum *Hippocratis*, *ſynanche*, inquit, *eſt humoris fluor, ſive humectatio faucium, vel ſummitatis ipſarum, ſæpiſſime ex capite accidens*: ſed hoc peccanter diffiniunt. Omnis enim humoris fluor quem *rheumatiſmum* vocant, multi liquoris eſt lapſus, ſive egeſtio. In *ſynanchicis* vero tumor videtur, & non, ut ſupra diximus, humoris plurimi egeſtiones, niſi hoc aliquando ex *preſſura* venerit. *Nos* vero juxta *Sorani* ſententiam *ſynanchen dicimus difficultatem tranſvorandi atque præfocationem acutam ob vehementiam tumoris faucium*, ſive in locis quibus nutrimenta tranſvoramus. Adjecta eſt autem tranſvorandi dif- 6
ficultati præfocatio celerrima, ſive acuta, ad diſcretionem tumoris *tonſillarum* ſive *uvæ*. Ubi enim *ſynanche* fuerit, etiam tumor neceſſario locorum ſupradictorum conſequetur, ſed non illico, ubi tumor fuerit eorundem, etiam *ſynanche* nuncupatur. Siquidem qui mediocri difficultate fuerint tranſvorandi impediti, nondum *ſynanchici* videntur. Hæc enim in magno tumore paſſio intelligitur habere ſubſtantiam. Item ad diſcretionem præfocationis illatæ per *laqueum*. Eſt enim ipſa quoque acutiſſima, atque celerrima præfocatio, ſed non ex tumore [c] deſcendens.

Aſclepiadis definitio.

Quid ſit Rheumatiſmus.

Synanches definitio.

[c] orta

CAPUT II.

Quæ conſequantur ſynanchicos.

SEquitur autem eos qui jam paſſione tentantur *querela* ſine ulla ratione, atque difficilis motus *colli*, 7
& *gutturis*. Item *ſalivatio* plurima præter tumorem, & ſubdolens *faucium* ſenſus, cum aſperitate ſenſibili.

Signa Synanches naſcentis

li. Item *difficultas* tranſvorandi liquoris ſoliti, ſali-
varum more collecti: tunc ſpirationis velut impedi-
jam natæ, mentum, tanquam obſtantis craſſioris humoris. Sur-
gente vero ac creſcente paſſione, ſic ut manifeſto
tumore pars fuerit rubens facta, videbitur tumor *fau-
cium*, atque *uvæ*, & ſupra *linguam* partium, & ſum-
mitatis *gutturis*, cum difficultate tranſvorationis o-
mnium acceptorum. *Præfocatio* etiam pro tumoris
a ex inflammatione modo, ſpirationis difficultas, & nauſearum provo-
catio. Dehinc ſicca [a] *tenſio* ſi quis os ægrotantis ape-
8 ruerit, & digito linguam [b] oppreſſerit, invenitur. *Cre-*
Increſcentis, b depreſſerit *ſcente* vehementius paſſione, omnium *tumor* efficitur,
colli atque *vultus*, & humoris craſſioris ac ſalivarum
fluor, *oculi* prominentes, ſanguinolenti, & vena-
rum extentio. At ſi pejus increverit, *linguæ* ultra
dentes ad exteriora *prolapſio*, ariditas ſive ſiccitas
faucium, articulorum gelidus torpor, *pulſus* celer,
denſus, jacendi difficultas, & magis in ſupino ſche-
mate, vel in latere: frequens etiam ſedendi cupidi-
tas, item loqûutio non articulata, ſed confuſa, at-
Tendentis ad mortem. que cum dolore. At ſi in *exitium* paſſio cœperit fer-
ri, *livor* vultus: *vocis* amputatio: gutturis atque pe-
ctoris *ſtridor*: & *recurſio*, ſive recurſus poti liquo-
ris: *pulſus* defectio, quam *Græci* ἀσφυγμίαν vocant,
& quibuſdam caninus vocis ſonitus, quibuſdam o-
9 ris ſpumatio. Tunc etiam neceſſario *mortis* effe-
Symptomata Synanches ſine tumore notabili. ctus. At ſi ſine manifeſto tumore fuerit paſſio, ſe-
quitur *collorum* tenuitas, cum *extentione* atque ſub-
rectione inflexibili. Item *vultus* & *oculorum* cavi-
c inflammatione tas: *frontis* extentio, *color* plumbeus, *ſpirationis*
difficultas plurima, nullo, ut ſupra diximus, ma-
nifeſto tumore, ſive [c] inflatione aliqua apparente,
neque in internis, neque in externis partibus, he-
be-

betudo plurima, atque imbecillitas ægrotantis: & celerrimus, vel acutus cum præfocatione, mortis effectus. At ſi circum colla ſe *ignis ſacer* infuderit, ſive in *pectore* apparuerit, & fuerit *perſeverans*, frequentiſſime bonum portendit. Siquidem aſcenſus tumoris *ex alto ad ſuperficiem* venire videatur. At ſi ſine ulla ratione adjutorii cujuſquam medicinalis beneficii, repente [d] non apparet, ſalutem negabit: de- 10
ſcenſus enim à *ſuperficie corporis ad altiora* monſtratur. At ſi forte non [e] *ſecundo* irruens, vel ex alto acceptus ad ſuperficiem fuerit *ignis ſacer*, ſed antecedens paſſionem, aut eidem concurrens, *omnia mala* ſignificat. Humor autem plurimus, ſive *ſalivarum fluor* in craſſitudinem coactus ſi *in ſtatu* apparuerit, mala oſtendit. *Poſt ſtatum* vero paſſionis, ſalutaria pollicetur. [f] *Alias* enim plurimam *præfocationem* ſignificat, [g] *alias* corporis *laxamentum*: in quibuſdam etiam tantum tumor increſcit, ut ſtricturam faciat in faucibus atque gutture, & mento. *Eſt* autem *paſſio ſtricturæ acuta, atque celeris, & vehemens*, & ſæpiſſime continua, aliquando intercapedinata.

Quid eryſipelas in Synanche ſignificet.

[d] introrſum redit, atque divaneſcit

[e] i. in ſtatu morbi

Salivatio quid portendat.

[f] i. in ſtatu

[g] i. poſt ſtatum

CAPUT III.

Quomodo curandi ſunt ſynanchici. 11

OPortet in paſſione conſtitutos, jacere *loco lucido*, atque moderatæ amplitudinis, nullo etiam *odore* corrupto, *calido*. Eſt hujuſmodi laxativus aër, & qui primus tumentibus partibus miſceatur. Jacendi *ſchema* eſſe ſupinum convenit, paulo levatius capite collocato, firma atque immobili poſitione vel qua ſe magis relevari ægrotantes dixerint. *Omnis* enim *motus*

Qualis locus & aër conveniat Synanchicis.

Quale ſchema jacendi.

[a] molestus *tus* [a] *dolidus eſt tumore oppreſſis*. Lanis etiam mundis
ac mollibus & non infectis, dulci atque calido oleo
infuſis *colla* protegenda cum *thorace*, adhibita arti-
12 culorum blanda fricatione. Tranſmittitur enim na-
turalis vaporis laxamentum, etiam ad illas partes quæ
patiuntur. Adhibenda quoque *requies* & *abſtinentia*
uſque ad primam diatriton cum *gargariſmate* laxati-
vo, cujus ſpecies ſive materias paulo pòſt ſubjiciemus.
Qualis fomentatio. Adhibenda etiam *fomentatio* olei dulcis calidi, &
apponendæ exterioribus partibus veſicæ oleo dulci ca-
Quando vena ſecanda. lido ſemiplenæ. Adhibenda etiam *phlebotomia* ſi ve-
hementer paſſio coegerit, *intra diatriton*. Etenim
indiget repentina ſanguinis detractione, ob celerri-
mum laxamentum. Si autem minus neceſſitas impu-
lerit, *in ipſa diatrito*, vel durantibus viribus etiam
poſt ipſam, phlebotomia poterit adhiberi, ſi tunc ne-
13 ceſſitas emerſerit faciendi. Cujus facti rationem de
Quid agendum poſt V.S. ſpecialibus adjutoriis ſcribentes docebimus. Igitur in-
tra diatriton phlebotomato erit poſt detractionem
ſanguinis *caput fovendum*, atque *collum* oleo calido,
& ex eodem *auribus* quiddam immittendum, tunc
gargarizandum. Potum dabimus *aquam* calidam, vel
mulſum, & non coacervatim, ſed paulatim, ne tranſ-
[b] irritentur voratione gravi ac percuſſu tumentia [b] indignentur.
At ſi in ipſa diatrito phlebotomiam adhibuerimus, o-
portet poſt detractionem factam circumungere *cor-
pus* ægrotantis oleo dulci, atque calido, & *faciem*
aqua calida mediocriter fovere. Tunc *ſorbilem cibum*
dare, ſed omnino tenuem, vel fluidum, vel panem ex
14 mulſo tinctum. At ſi *tranſvoratio* fuerit difficilis, qua
obſiſtente non percipiant ægrotantes accepta, erit ſuf-
ficiens viribus fulciendis *mulſum* guttatim faucibus in-
fuſum: perſeverandum etiam uſque ad declinationem
paſ-

paſſionis, in alterna dierum cibi refectione. Convenit præterea *poſt phlebotomiam* ſequentibus diebus *cataplaſmatibus* uti, quæ circum colla erunt extrinſecus apponenda, miti tamen ſimplicitate confecta, ut eſt *panis* calidus ex aqua & oleo, vel mulſo diligenter emollitus, vel *pollines* tritici aut hordei, aut ſeminis *lini*, aut *fœnugræci*. Singula hæc ſive commixta ex calida & oleo & melle, vel aqua in qua fuerit decocta *hibiſci* radix, aut contrita & admixta. Mutanda præterea frequentius erunt hæc *cataplaſmata*, ne perſeveratione ſui, corrupta corporis exhalatione, in *acorem* veniant. Erunt etiam calefacienda, quo [i] tardius maneant evaporata, poſitis extrinſecus *ſaccellis* ex [1] cantabro aqua cocto confectis, vel *veſicis* calida & oleo ſemiplenis. Convenit etiam *ſpongiarum* vaporatio, expreſſarum ex aqua calida, aut admixto oleo, vel decoctione mitium materiarum laxativæ virtutis. Apponendæ quoque ſpongiæ *collo* atque *gutturi*, & his partibus quæ [k] hauſtum negant, vel ori & naribus: jubendus etiam æger *aperto ore* ad ſemet vaporem rapere. Deſcendentes enim ad altiora hauſtu raptæ vaporationes tumorem relaxant.

Cataplaſmata

15 *ſæpe mutanda.*

[i] diutius calida maneant

[k] deglutitionem impediunt

Sunt etiam *gargariſmata* congrua cataplaſmatibus, ut *oleum* dulce eſt, atque calidum, vel calida & oleum: tunc *mulſum* aquatum, & decoctum: & *lac* ſingulare, ſive cum melle, aut aqua admixtum, ut omnia detergantur, quæ forte lactis tactu fuerant [l] derelicta, ne remanentia fervore locorum in acorem veniant. Item utendum *decoctione* cantabri atque glycyrizæ, vel lini ſeminis, ac fœnugræci, ſed nuſquam ad

16 *Gargariſmata*

[l] nimirum partes lactis caſeoſæ

1 Legiſſe alicubi memini *cantabro* denotari furfures. Cumque admodum ſit veriſimile Cælium hic & paſſim, ubi voce hac *cantabro* utitur, de furfuribus loqui, conjecturam meam lib. II. cel. paſſ. §. 53. allata, ac ſi cantabrum *herbam* Plinii *cantabricam* ſignificaret, damno.

non ſint viſcida. ad craſſitudinem ſucci facta decoctione, ne ob viſcoſam tenacitatem, humorum fluori connexa, difficultatem faciat ſpirationis. Tunc etiam decoctione *hibiſci* utendum, vel *malvæ* agreſtis, aut [2] *myxarum* Syriarum, aut [3] *muſci* herbæ, atque palmularum pinguium, vel fici ſucculenti. Item ſucco halicæ aut ptiſanæ.

17 *Leviter adſtringentia in principio proſunt.* m στύφοντα

At ſi paſſio cœperit declinare, convenit etiam *Sybariticum* & *Creticum* paſſum. Ea vero quæ ſunt leviter *ſtringentia*, & quæ appellant [m] *ſtymmata*, nunc incongrua judicamus. His enim utemur quoties *initia* fuerint paſſionis, levibus adhuc querelis affecto ægrotante, aut dolore levi in *faucibus*, vel *uva*. Tunc enim etiam *Theſſalus* adhibendam *poſcam* judicavit, ſiquidem pronos atque in paſſionem *ſynanchicam* declives, nec dum tamen patientes [n] vocaverit. Utendum denique non ſolum poſca, ſed etiam *decoctione* leviter conſtringentium materiarum, ut *roſarum*, *palmularum thebaicarum*, *lenticulæ*, *myrti*, *lentiſci*, *maſtichis*, quæ ſingula erunt in mulſo decoquenda, vel quolibet ex ſupradictis ſucco, quoties viderimus conſtrictivam virtutem admixtione laxa-

n curaveris

18 tivi liquoris eſſe frangendam. Facit etiam *oryzæ* ſuccus, atque *diacodion* medicamen mulſo reſolutum, ac ſæpe [o] ſubſtantia ſervata faucibus illitum. Non aliter etiam quod *diamoron* appellatur & [4] *dioporon*, & [p] *dyamirrhion*, ſive Andronis, & Polyidæ [q] *ſphragis*, & [5] *anthera* cum melle, & omne medicamen quod

o i. non diſſolutum
p diamyrtων: vel διαμυῤῥίνης. *vid. Aëtium.*
q an Trochiſci ſigillo aliquo notati? an Herba hodie ſigillum Solomonis dicta?

2 ſunt hæ prunorum genus, è quibus etiam vinum paratur.

3 Forte *clavati* aut *Lycopodii*, ejus vis inflammationibus reſiſtens a Botanicis laudatur.

4 Plin. H. N. lib. XXIII. cap. 14. deſcribit medicamentum, quod *oporicen* vocat, quod forſan idem eſt cum hoc *dioporon*.

5 Ἀνθηρά, medicamentum compoſitum. Vid. *Celſ.* lib. VI. cap. 11. *Plin.* H. N. lib. XXIV. cap. 9. in compoſitionibus, quas antheras vocant.

quod confectum ſit ex *malo cotoneo*, aut *punico*, vel
roſæ floribus, vel mali *punici* cortice, ſive *galla*, vel
omphacio aut *lycio*, & his ſimilibus. Sed in augmen-
to paſſione conſtituta illis utemur, quæ ſupra jamdu-
dum memoravimus. Humorem præterea fervore [r] nu- *r* denſatum
tritum ſi glutinoſum viderimus factum, tanquam in
oculis ſupernatantem, ſpongia calida detergimus: ſin
vero in [ſ] *alto* fuerit conſtitutus, [6] *dypyreno* immiſſo *ſ* in imis fauci-bus
prætecto ejus capite lana molli, ac limpida. Etenim 19
ſi remanſerit, præfocationem magis accelerat. At ſi
nimium *altiora* tenuerit, ut videri non poſſit, erit
tenuandus, dando *mulſum*, ſed præcoctum. Eſt e-
nim efficacioris virtutis, quam ſi non fuerit coctum.
Quidam etiam *ptiſanam* dederunt parvo ſale admix-
to. Sed ſunt fugienda quæ uſque ad ſenſum veniunt
mordicationis: ſiquidem tumoribus provocatis fluor
quoque humorum craſſeſcat. At ſi *venter* officium *Quando &*
non agnoverit, etiam *clyſtere* utemur, injicientes *qualis clyſter conveniat.*
aquam calidam cum oleo, nunc ſolam, nunc admix-
to melle. Etenim ſurgens ex iſto liquore *vaporatio* 20
[t] collaxat tumentia, & egeſtus venter facilia facit *t* colla laxat
ſpiramenta non ſolùm *ſynanchicis*, ſed etiam ſanis
hominibus. Manens enim [v] *alienitas* gravat, atque *v* excremen-
oppreſſione quadam acerrimas facit corporis exhala- torum aliena
tiones, quibus tumentia provocentur, caput implea- & ſupervacua fæx
tur. Sed poſt clyſteris uſum erunt etiam *cucurbitæ* *Cucurbitæ*
cum ſcarificatione apponendæ, dimiſſionis tempore. *quando ad-*
At ſi continuatio fuerit, initio lucis, quo tempore *hibendæ:*
etiam cæteris [w] *diſtrictivis* adjutoriis uti conducit. *w* ſtricturam
Apponendæ aliæ igitur *collo tenus*, vel *gutturi* quæ diſſolventibus
loca anthereona *Græci* vocaverunt: item *cervici*, ſi-
ve

6 Τὸ διπύρηνον inſtrumentum eſt chirurgicum duas cuſpides habens. *Gal.* de alimentis lib. II.

21 ve nervis majoribus, quos tenontas appellant. Item ſingulæ ex utraque parte ſub *aurium lacunis*, quibus in locis etiam faucium poſitio eſſe perſpicitur. At ſi paſſio perſeverarit, & æger ad perferendam curationem fuerit mollis, ut ferri cuſpide metu ſe contingi prohibeat, *ſanguiſugas*, quas *Græci* βδέλλας appellant, apponemus iiſdem locis, quæ ſupra memoravimus. Tunc poſt earum caſum, ſi [x] minime factam ſanguinis detractionem viderimus, *cucurbitas* apponemus, ut præfecta ſanguiſugarum vulneratione, raptu cucurbitæ detractio compleatur, & olei *fomento* utemur atque *cataplaſmatibus* [y] conſequentibus & vaporationibus: dehinc epithematibus oleo calido infuſis: tunc ſuperpoſitis *ſpongiis* ex ea-

item hirudines.

[x] parcius juſto

[y] convenientibus, idoneis

22 dem materia expreſſis vaporamus. Etenim *ſaccellorum* ſiccam vaporationem tanquam denſabilem reprobamus. At ſi major fuerit tumor, ipſam quoque *linguam* ſcarificamus, atque *fauces* & *palatum* tenui ac longiore phlebotomo. Etenim *locali ſanguinis detractione tumentia relaxantur.* Tunc poſt ſcarificationem mitibus gargariſmatibus utemur. Si declinare paſſio cœperit, etiam *ſubunctionibus* faucium, vel interiorum utemur, ut melle decocto: vel medicamine confecto decoctione agreſtis malvæ, & fœnugræci ſeminis, & lini, cum amylo, & melle, & oleo: vel uvæ paſſæ medio, projecto ac ſecreto ſemine, contritis cum pane, vel decoctione lini ſeminis: vel melle, & paſſo cretico, quibus incocta ſit radix agreſtis malvæ, vel alicæ, atque li-

Ipſa lingua & partes vicinæ ſcarificandæ.

Quibus fauces inungendæ.

23 ni ſeminis pollines. At ſi paſſio perſeveraverit, ſecundo vel tertio ſcarificationem adhibemus, non ſolum *gutturi*, vel tonſillarum vicinitati, quam *Græci* anthereona vocant, & nervis majoribus cervicis quos

quos tenontas appellant, ſed etiam *occipitio* & [z] *pa-*
lis, & *interſcapulæ*, quod *Græci* metaphrenon vo-
cant, & *pectori*. Etenim quanquam vehementer lo-
ca tranſvorationis patiantur, cæteræ quoque partes
corporis neceſſario conſentiunt. Multi denique non
advertentes rationem [a] revincendæ paſſionis, ſola
averſione materiæ pugnantes, atque in [b] *liquidis* cau-
ſis ponentes, principaliter ajunt *inguinibus* cucurbi- 24
tas infigendas, tum *præcordiis*, tum ſupra *mammas*,
cum ſcarificatione, dehinc *gutturi*, atque *collo*, e-
juſque partibus. At ſi *declinatio* fuerit confirmata,
dabimus cibo *pultem*, atque *ova* ſorbilia, vel porci-
num *cerebrum*, longe [c] ſervantes omne quod fuerit
acre, ſive immodicè [d] appetibile, vel *inurens*, vel
vinoſum, vel aſperum, aut aridum, vel quod valeat
tranſvorationis loca laceſſere. Facilè etenim paſſio ex
occaſione parva recurrit. Apponenda etiam *cerota-*
ria ex oleo dulci, aut cyprino, vel [7] gleucino, aut
irino confecta, vel malabathrino, cum radice hibi-
ſci. Tunc *lavacro* utendum, ac deinde *vino*.

z ωmoplatis

a evincendæ

b morbi cauſam *liquidis* ſive *humoribus* tribuentes.

Quid in declinatione agendum.

c rejicientes fugientes

d aperibile, eçſtomωticum. infra §. 134. *apertibile*.

7 Vid. Plin. H. N. lib. XXIII. cap. 4.

CAPUT IV. 25

Quomodo Synanchicos aliarum ſectarum principes curaverunt.

Antiquorum *Hippocrates* libro quem ad ſententias [1] *Cnidias* conſcripſit, ex * utroque oportere inquit brachio *ſynanchicos* phlebotomari. Sed hoc erit evitandum. Siquidem coacervata ſanguinis effuſio, animi

Hippocrates.

* φλεβοτομίην τὲ ποιεύμενος ἀπὸ βραχιόνων.

1 Totus hic locus Hippocr. ad verbum ex lib. de victu acutor. deſumtus eſt. Ex hoc plurimiſque aliis locis apparet, nonnullos Hippocr. libros olim aliter fuiſſe inſcriptos.

animi faciat defectionem, & propterea prohibeat tantum detrahi, quantum ſufficiat ad relaxandam ſtricturam. Dividit etiam * *venas ſub lingua* conſtitutas, quod eſt non ſolum *inutile*, verum etiam *noxium*. Siquidem incongrua ſit ex locis patientibus ſanguinis per venas detractio. Plurima etenim in exitum provocata materies confluens, neceſſario completis locis abſtenta, modum ſuperat detractionis, ut gravatæ partes potius adventu, quàm relevatæ receſſu materiæ videantur.

* καὶ τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας ὑποτάμνων,

26 Dehinc [a] ſublevandarum venarum cauſa erit *laqueus* collo circumdandus, & tunc maxime, quando ſine ullo manifeſto tumore *ſynanchica* fuerit paſſio. Laqueus autem, quòd præfocationem augeat, nulli dubium eſt. Quinetiam ſanguinis fluorem ex ſupradictis venis difficile poſſe abſtineri perſpicitur. Neque enim aliqua conſtrictiva adhibere ſine ullo periculo poterimus, neque diviſa colligare erit cuiquam poſſibile. Eſt etiam naturale tumentia loca poſt diviſuram in fluorem ſanguinis facile devenire.

[a] elevandarum

27 † Utitur quoque *gargariſmatibus* calidis, atque *vaporationibus* quorum materiam non enarravit. Dehinc *caput* corradi, & jugiter vaporari jubet *ſpongiis*, tunc contegi *cerotario* atque *lana*. Potum dat *aquam* calidam & *mulſum*. Paſſione declinante *ſucco* cibandos dicit, cujus ſpeciem non enarravit: neſcius etiam, quòd in pleriſque *declinatio* poſt quinque dies, vel ſex adveniat, & ſit *immodica* uſque ad ejus initium cibi *abſtinentia*. [2] Vaporare verò oportet, ſed non *caput* magis, quam *colla* atque *gutturis* exordium, quod *Græci* [3] anthereona vo-

† καὶ φαρμακεύων τοῖσιν ἐκλεικτοῖσι, καὶ ἀναγαργαρίζων θερμοῖσι, καὶ τὴν κεφαλὴν, ὑποξυρῶν, καὶ κήρωμα κεφαλῇ καὶ τραχήλῳ περιτιθέναι, καὶ εἰρίοις περιελίσσειν, καὶ σπόγγοισι μαλθακοῖσι, καὶ ὕδατι θερμῷ ἐκπιεζεῦντα πυριῆν, πίνειντε ὕδωρ καὶ μελίκρητον μὴ

2 Cælius noſter vix ullam veteribus, & imprimis Hippocrati contradicendi occaſionem prætermittit, eoſque licet ſibi fere conſentiant, alicubi carpere gaudet. Quem morbum tanto viro ineſſe nollem.

3 Ἀνθερεῶνα Græci mentum potius quam guttur ejuſve partem vocabant.

vocant. Tunc poſt-vaporationem fovere, atque *cerotarium* declinante paſſione apponere. Item neque *potum*, quantum dandum, vel quomodo, vel quando, manifeſtavit. Præterea [4] ſecundo libro de morbis, * clyſterizandos inquit, atque *purgativis* medicaminibus relevandos, quæ *Græci* cathartica vocant, quorum ex acrimonia magis tumentia provocantur. † *Phlebotomari* quoque ex locis ſub *mamilla* conſtitutis, noxium atque putidum judicamus. *Noxium*, ſiquidem plurima oportet corpora dividi, cum neque facilè ſub viſum venæ devenire poſſint. *Putidum*, ſiquidem ſine ulla difficultate ex *brachio* poterit ſanguinis approbari detractio. Dehinc jugis atque [b] coacervata materiarum detractio, clyſterum & purgativorum medicaminum, & phlebotomiæ, vexabilis eſſe perſpicitur. Item ſi plurima (inquit) *præfocatio* occurrerit, ‡ clyſteris *auliſcum* quem nos tibiam dicere poterimus, *faucibus* inquit immittendum, incendens *hyſſopum*, *ſulphur*, *bitumen*, quorum rapere odorem præcipit ægrotantem per eandem fiſtulam: quorum ſine dubio promptus eſt error. Nititur enim immittere *fiſtulam* faucibus, quæ neque *aërem* tenuiſſimum percipere poſſunt, vi paſſionis oppreſſæ. Dehinc auſtero *fumo* ægros implendos exiſtimat, quo ſæpe etiam ſani præfocatione afficiuntur. Ultimo etiam ex duobus *brachiis* atque * venis *ſub lingua* conſtitutis ſanguinem detrahendum probat, quod ſupra damnantes [c] fruſtravimus. Non enim ſine multa corporis vexatione fiet.

Diocles verò libro, quo de paſſionibus & cauſis & curationibus ſcripſit, *ſanguinoſos* inquit homines ex utroque brachio phlebotomandos. Eos autem qui *minus*

ψυχρά. χυλόντε προσφέρειν, ὁκόταν ἐκ κρίσιος ἐναστφαλείη ἤδη ἤ·

28

* Χρὴ δὲ καὶ τὰ κάτω καθαίρειν φαρμάκῳ ἢ κλύσματι

† φλεβοτομέειν χρὴ μάλιστα ὑπὸ τὸν τιτθόν.

b ſimultanea

29

‡ Καὶ τὰς αὐλίσκους παρῶσαι τὴν φάρυγγα, ὡς ἕλκηται τὸ πνεῦμα ἐς τὸν πλεύμονα. καὶ ὑποθυμιᾶν δὲ ὕσσωπον καὶ θεῖον καὶ ἄσφαλτον &c.

* καὶ τὰς φλέβας τὰς ὑπὸ τῇ γλώσσῃ τάμνειν.

c fruſtra fieri probavimus

30

Dioclis methodus.

4 Locus hic in noſtris exemplaribus extat lib. III. de morbis §. XI.

nus ſanguinis habuerint, ſolum ſcarificandos. Tum *felle* taurino cum herba *pediculari*, quam ϛάφιδα ἀγρίαν vocant, & *nitro*, & [d] *cocco cnidio*, jugiter inquit ungendos, utens etiam *gargariſmatibus* iiſdem. Dat quoque ſub lingua *piper* continendum, vaporans *ſpongiis* collum, & *cerotariis* contegens, præcipiens ægrum tenuandum, ultra quam fas eſt. Neque nunc *ſolos* phlebotomandos *ſanguinoſos* probamus, ſed *omnes* paſſione affectos, permittentibus viribus: neque ex *utroque* brachio, ut ſupra docuimus, neque acerrimis utendum unguentis, & gargariſmatibus, ſicut neque in tumoribus oculorum ſimilibus inunctionibus. Etenim *ſtaphiſagria* etiam ſanos plerunque *ſynanchicos* fecit, quum repente [e] inflationem *faucium* fieri cogit. Dehinc omnino neque tenuari, deducendo corpus, ſive ejus habitudinem, convenit medicinæ, ſed relaxare tumentia rebus congruis ac remiſſivis.

[d] ſemine chamælææ

31 *partim emendatur, partim rejicitur.*

[e] inflammationem

32 Item *Praxagoras* quarto libro curationum, *ſynanchicos* clyſterizat, & ſudoribus provocatis [f] deducit, aliquando etiam phlebotomat, dans quoque medicamen vomificum, quod *emeticon* appellant. Tunc *uvam* præcidit, vel aliquando [g] dividit, & pice lenta vulnera curat, ſed horum judicium ex aliis accipiendum probamus. Nam *vomitus* ingens diſtentione & præfocatione ſæpe peremit. Dehinc tumens *uva* laxatione indiget, non amputatione, ſicut neque aliæ quoque corporis partes, quæ neceſſario erunt mitigabiliter relaxandæ.

Praxagoræ methodus *ut periculoſa damnatur:*

[f] extenuat, emaciat.

[g] ſcarificat.

33 *Eraſiſtratus* ſecundo libro *anatomicorum* de ſingulis paſſionibus ſcripto, in quibuſdam inquit *ſynanchicis* vaporatione utendum ſpongiarum, atque cataplaſmatibus, & ex vino medicamen tranſvorandum

ut & Eraſiſtrati.

dum quod catapotium appellavit, ex caſtoreo confectum: ſed omnia *peccanter.* Etenim *vinum* conſtringit: *Caſtoreum* vero acerrimæ eſſe virtutis nemo negat, quæ indubitanter ſunt tumori contraria. *Herophilus* de ſynanchicis nihil dixit. 34

Aſclepiades verò ſecundo libro celerum vel acutarum paſſionum inquit: *ſynanchicis* convenit *ſanguinis* detractio atque *ventris* depurgatio, & *cataplaſmata*, & *oris* collutio, & *gargariſmata*, & *ſuperunctiones* tenuabiles, atque [h] *apertibiles*, ut ſunt ex hyſſopo, origano, & thymo, meliloto, abſinthio, fici coctione, nitro, ſtaphide agria, centaurea, elaterio, felle taurino, [i] cedria, adjiciens etiam *cucurbitæ* uſum cum ſcarificatione. Negans quidem [k] quicquam poſſe ſanguinis elicere, ſive, inquit, quòd cum febribus ſit paſſio, ſive quòd major cauſa ſit tumentium partium, quæ contrario raptu ſuperet cucurbitæ fervorem, ut non poſſit efficere detractionem. Tum *phlebotomiam* probat ex 35 fronte faciendam, vel angulis oculorum, vel venis quæ ſub lingua ſunt, vel è brachio. At ſi major (inquit) paſſio fuerit, [l] dividendæ ſunt *fauces*, hoc eſt *tonſillæ*, & partes ſupra uvam conſtitutæ: etenim [m] ſumma eſt in his æqualis ſive par inciſura, quam appellavit [n] *homotomiam*. Dehinc à veteribus probatam approbat [o] arteriæ diviſuram, ob reſpirationem faciendam, quam *laryngotomiam* vocant, variè ac multipliciter peccans. *Omne etenim quod acre fuerit, atque tenuans, incendit humorem.* Ipſe denique in 36 *phreniticam* venturos paſſionem multa inquit affici materie, ad hæc ejuſdem acrimonia. Eſt etiam noxia & patientibus locis *phlebotomia*, ſicut ſuprà docuimus. Item *clyſteribus* utendum ob avertendam ma-

Aſclepiadis methodus

[h] aperibiles

[i] *ſub.* reſina

[k] quidquam poſſe cucurbita ſanguinis elici

[l] ſcarificandæ

[m] ſummi auxilii

[n] homoiotomiam

[o] *ſub.* aſperæ

ut noxia reprobatur.

teriam, vel avocandam à locis patientibus, inconſequenter jubet. Eſt enim *contrarium* detractioni per venas ex patientibus locis faciendæ, quam ipſe probavit. Item *inordinaliter* ſcarificandum primo, dehinc phlebotomandum judicavit. Etenim *p locales* [5] detractiones inſidente atque *q* infirmata, & ſtante

p i. ex loco affecto
q confirmata

37 paſſione, adhibendas reprobamus. Eſt etiam *inexerciti Medici* ob febrium cauſam ſuſpicari materiam raptu cucurbitæ non elici. In uſu enim videmus ſine ullo impedimento in febricitantibus effectum cucurbitæ provenire, atque eductam detrahi materiam. Adducitur nanque *caro*, & *ſpiritus*, & *ſanguis*. Dehinc neque creſcente acceſſione cucurbitas infigimus, tempore quo ad *r* altiora materia conducitur. *Eſt* præterea *tumentium partium moleſtiſſima atque periculoſa diviſura*. Vehementes nanque ſanguinis effu-

r partes profundiores

38 ſiones efficit, & quæ prohiberi minimè poſſint. Si enim eaſdem *conſtringere* voluerimus, celerrima *præfocatio* conſequetur: at ſi abſtinere neglexerimus, celerior mortis effectus ſanguinis effuſione perſpicitur: vel ſi fortè ſanguinis fluorem effugerit quis, [6] *cancrum ſ* atque *gangrænam* non effugiet, ob augmenta tumoris. Nos enim naturali habitu conſtituta cum dividuntur, quanquam conſtrictive tractata sæpiſſimè tumeſcere videntes, in tumore conſtituta cùm diviſa fuerint, at ſi conſtringendi caruerint facultate, vehementius in tumorem venire, deſperare poterimus. Nam omnino in tanto *tumore*, in quo *digitorum* immiſſio *t* improba eſſe perſpicitur, atque *cataplaſmatum*, & *gargariſmatum* uſus *v* æger atque diffi-

ſ ſive

t laborioſa, moleſta
v gravis

5 Methodici detractiones has locales, nimirum per cucurbitulas ſcarificatas, ſanguiſugas &c. declinante demum paſſione, id eſt ſtrictura jam laxata, uſurpabant & quidem optima ratione: in ſtatu enim adhibitæ ſtricturam augerent.

6 *Cancer* & *gangræna* hic Cælio videntur eſſe ſynonyma.

difficilis ægrotanti videtur, quomodo non altiorum 39
diviſura inimica ſaluti probatur? Eſt etiam *fabuloſa*
arteriæ ob reſpirationem diviſura, quam [7] *laryngo-*
tomiam vocant, & quæ à nullo ſit antiquorum tra-
dita, ſed [w] caduca, atque temeraria *Aſclepiadis* in- w ſine ratio-
ventione affirmata: cui, ne nunc occurrentes, la- ne
tius reſpondere videamur, aut tantum ſcelus angu-
ſta oratione damnemus, libris quos de adjutoriis ſu-
mus ſcripturi, reſpondebimus. *Themiſon* verò ſine fe- *Themiſon*
bribus acutas paſſiones rectè curare *Aſclepiadem pro-* *per Aſclepia-*
bans, huic accuſationi ſubjicietur. *dis latera petitur.*

Serapion primo libro curationum, *clyſteribus* ſy- 40
nanchicos evacuat, atque *phlebotomia*, & *cataplaſ-* *Serapionis*
matibus, & *unguentis* acrioribus utitur, & provo- *methodus*
cativis, & apertivis, quæ [x] *anaſtomotica* appellant. x ἀναστομωτι-
Præcavet autem in omni abſtinentia cibum vel po- κὰ
tum dare. Sed eſt etiam hic facilè accuſabilis. Ete- *pariter re-*
nim acria atque tenuantia excitare tumorem nemo *probatur.*
dubitat: phlebotomia verò adjecta clyſteribus vexa-
bilis eſſe perſpicitur. Dehinc dicens [y] *materiarum* no- y medicina-
mina, ea ex quibus [8] *adjutoria* conficiuntur ſcribere rum
neglexit. Cùm nullo alio quolibet adjutorio minus
utilis *cibatio*, atque *potus* probentur, arte adhibita,
atque formata. *Heraclides Tarentinus* 3. lib. curatio- 41
num, de internis ſcribens, eos, inquit, qui ſangui- *Heracl. Ta-*
nis *multitudine* vexantur, clyſtere præpurgatos *phle-* *rent. metho-*
botomamus, nunc ex *brachio*, nunc ex venis quæ ſub *dus*
lingua ſunt: vaporationibus *ſpongiarum* admotis collo
atque gutturi, ex aqua calida, in qua fuerit præ-

7 Methodici uſque adeo abhorrebant remedia draſtica, quæque cum aliquo diſcrimine agebant, ſive ea ex Pharmaceutica ſive ex Chirurgia peterentur, ut ea, licet ſæpe ſalutaria, imo neceſſaria, fere ſemper rejicerent: at non ſemper cum ratione, ut hic Laryngotomiam.

8 Hoc adjutoriorum nomine implicat etiam diætam, quam à Serapione neglectam eſſe Cælius ait, licet ſummopere neceſſariam.

coćta *ruta*, vel *pulegium*. Tunc *cataplaſma* apponendum probat quod ὠμὴν λύσιν appellamus, ex mulſo confećtum, cui erit admiſcenda chamæpitys, vel iris illirica, aut ficus. Nocte verò, inquit, *cerotarium* apponendum ex irino oleo, atque reſina juſta parte
42 in comparationem ponderis ceræ. In his verò quibus
z ſuccorum z *locorum* craſſitudinem ſuſpicatur, ungendas inquit fauces *melle* atque *omphacio*, & gargariſmate utitur mulſo in quo præcoquit ficum, vel origanum, & admiſcet *piper*. Dat etiam *elaterium* in pondere [9] *denariorum* ſeptem. Multis verò *obolum* dimidium cum melle & aqua, aut mulſo. Dehinc medicamen quod appellavit *emeticon* vomificæ virtutis, & conficitur
Deſcriptio emetici. hoc modo: *Origani*, atque *heracleotici panacis*, manipulum accipiens, demerge, inquit, in vaſculum rubri æris, tum [10] *rhus* quòd appellamus *rubrum*, heminas quatuor, atque *cepulas* [11] *germanas* viginti, quibus circumtollemus exteriorem corticem, & has
43 quaſſantes immittemus. Tunc infundemus *vinum Chium*, vel *Rhodium*, aut *Cnidium* quatuor heminis, & ſub ſole ante ortum caniculæ viginti diebus, atque poſt ortum viginti diebus, ponemus. Tunc cum fuerit liquor inſumptus, infundemus alias quatuor heminas, atque ita ſub ſole linquimus. Tunc iiſdem diebus mittimus medicamentum in pilam, & conterentes formamus *trochiſcos*, quorum majores erunt drachmarum ſingularum, & dimidiæ: Alii verò drachmarum

9 Si Cælius loquitur de elaterio intus ſumendo, locus hic enormiter mendoſus eſt: ſufficit enim denarii ſive drachmæ pars ſeptima: imo obolus dimidius, id eſt grana quinque.

10 Rhus in omni genere uſurpatur. Galeni tempore, maſculino, & muliebri genere uſurpatum conſtat lib. VI. cap. 2. de Compoſ. med. ſec. loca. Cælius hic in neutro genere utitur. Plin. H. N. lib. XXIV. cap. 11. in fæmineo, ubi ait, Rhus, quæ erythros appellatur &c. alvos ſolvit.

11 Germanas: ſic fortaſſis bulbos vomitorios appellat.

marum ſingularum: item alii dimidiarum drachmarum: ſingulos dabimus, virium comparationi congruos, cum mulſo, vel pro [a] *electario* cum melle. Etenim 44 *vomitum* humoris viſcoſi hoc efficit, & *ventrem* deducit. Aliqui, inquit, etiam *melanteriam* admiſcent, & *thapſiæ* [b] ſuccum obolos tres. At ſi *difficilis* fuerit *vomitus*, penna oleo veteri intincta, atque faucibus immiſſa provocandum probat. Utitur etiam aliquando medicamine ex *omphacii* ſucco, & *elaterio* confecto, atque *diagridio*, cum nigro *helleboro*, & *ſale*, ſi fuerint in vomitum difficiles ægrotantes: vel *elaterio* cum *aceto*, & *ruta*: & rurſum *elaterio* cum *ſinapi*, & *ſalibus*. Eos inquit qui [c] *perfrictione* ſynanchici fuerint effecti, phlebotomari prohibemus, atque clyſteribus depurgari, cæteris verò omnibus ex qualibet cauſa ſynanchicis effectis, erunt hæc adhibenda: fulciendos etiam omnes judicat vel nutriendos 45 *ſola aqua*, vel *mulſo*, cætera quoque ciborum prohibet. Sed hoc omne experimentum ſive tentatio [d] promptiſſimè ex [e] occultis ſuſpicionibus videtur eſſe proviſa. Etenim [f] *empiricus* ſolam [g] ſervationem intuens, quam τήρησιν vocant, *ſanguinoſos* [h] nunc phlebotomandos exiſtimat, non advertens [i] quia omnes *ſynanchicos* ob ſtricturæ vehementiam oportet phlebotomari, promittentibus viribus. Denique ridendum eſt etiam, quòd eos qui ex perfrictione *ſynanchici* fuerint effecti, phlebotomandos negat, non advertens *præſentia*, & inquirens factorum *cauſas*. Noxia etiam ſunt *cataplaſmata*, quæ adhibenda pro- 46 bat, atque *vaporationis* genus, acrimoniæ cauſa earum ſpecierum quas admiſcendas jubet: ſiquidem ſint incendioſæ. Item *vomifica*, quæ emetica appellat, etiam non tumentia in tumorem faciunt devenire.

[a] electuario
[b] ſucci.
[c] ex ſuſcepto frigore
[d] facillime
[e] dubiis, & incertis, non manifeſtis & apertis.
[f] Serapion, vel Heracl. Tarent. deridetur.
[g] obſervationem
[h] tantum
[i] quod

& *tanquam noxia damnatur.*

Thapſiæ vires. Etenim *ferulago*, quam thapſiam appellant, ſufficiens eſt etiam [k] *putredinem* partium quas attigerit facere, atque [l] *inflare* naturali habitu conſtitutas. Non aliter etiam illa quæ conficiuntur ex *cepe*, & *omphacii* ſucco, & *rhu* rubro, vel horum ſimilibus. Item oleum vetus acre eſt. Illa verò, quæ *cathartica* appellat, per clyſterem adhibenda, quæ nos purgativa vocamus, turborem magnum faciunt, atque ſtomachum vexare, & cætera quæque nervorum. Eſt

47 præterea iners, tempus dandi cibi non definire. *Methodicor. quorund. errores.* *Noſtræ* etiam *ſectæ* quidam adhuc veterum errore detenti, inſuetas graves materias adhibendas probaverunt. Nunc *urinam* ſive [12] *fimum* humanum cum *melle*, & *myrrha*, atque *ruta*: nunc *centauream*, & *abſinthium*, & *abrotanum*, & *thymum*, & *ariſtolochiam*, & *tymbram*, quam nos ſatureiam dixerimus, & *ſinapi*: nunc *Pythagoricum* atque *Iſyperium trochiſcum*, nomine inventoris appellatum: nunc *Polyidæ ſphragida* quam appellant, atque [m] conſtrictiva, tum unctiones & cerotaria ex unguentis *ſampſuchi*, atque *roris marini*, quorum ſingula tumoris ſunt provocativa ob *fervoris* nimietatem, atque deſiccandi virtutem, & [n] recorporandi, cum ſit *celeritas* paſſionis, ac ſimplicibus curanda [o] *virtutibus*.

[k] uredinem
[l] inflammare
[m] diſtrictiva: ut ſuprà §. 20.
[n] τοῦ μετασυγκρίνειν.
[o] medicamentis.

12 pueri, & canis ſtercus Galenus probavit.

C A P U T V.

48

De Apoplexia.

Apoplexia unde dicta. *APoplexia* dicta eſt, quòd tanquam ex letali *percuſſu* repentinum faciat caſum. Eſt autem oppreſſio ſæpe ſine febribus, repentina, & quæ ſine febribus

bribus ſenſu privet corpora, & ſemper celerrima, & nunquam tarda eſſe probatur. Sed ejus antecedentes *cauſæ* communes cum cæteris eſſe accipiuntur, magis tamen jugis *aduſtio*, & *perfrictio* vehemens, & *indigeſtio* frequens, lavacris excita; uſus etiam *veneris*, & magis in *ſenibus*. Item vulneratio [a] *membranæ*, in pueris vero etiam vehemens [b] *ſaltus* membranæ cerebri. Quibuſdam igitur ante caſum nullum prævidetur *ſignum*: quibuſdam vero præcedunt quædam ſignificantia paſſionem, ut *gravedo*, vel dolor capitis, aut *vertigo*: aut aurium *tinnitus*, & in ſolitos uſus difficilis motus: vultus mœſtitudo: [c] *ſaltus* membrorum, & magis præ cæteris partibus *labrorum*: tremula *loquutio*, & veluti minus expreſſa: aut interruptio proferendi ſermonis, ſine ulla ratione: vel *oblivio* mox dictorum: vultus etiam plenitudo: egeſtionum difficultas. Sed hæc communiter antecedunt, vel præeunt etiam his qui in *epilepſiam*, vel *furorem* venturi videntur. Irruente paſſione *vocis amputatio* ſequitur, & *mentis oppreſſio* ex repentino caſu, *immobilitas* perfecta totius corporis, atque *conductio* vultus: quibuſdam etiam ſuſpenſio *palpebrarum*, 50
atque *oris* hiſcens diſtantia: *pulſus* denſus, & quadam perſecutione fugatus: articulorum gelidus torpor: parva reſpiratio: *color* plumbeus, atque involuntaria lachrymatio. Pejorante paſſione atque in *exitium* ægrotantis creſcente, *vultus* adductio, ita ut longior nota videatur imago: *præcordiorum* prominentia, atque totius corporis frigidus torpor: *pectoris* ſtridor, & ſuperiorum partium *ſudores* frigidi: immobilis etiam & ſuper ſuſpenſa palpebrarum ac ſuperciliorum poſitio. At ſi paſſio fuerit levigata, & in *ſalutaria* devenerit ſigna, corporis fugabitur *torpor*, atque frigus

Quid ſit.

Ejus cauſæ antecedentes.

[a] meningis quæ cerebrum tegit

[b] ex ictu vel caſu

49

Signa apoplexiæ futuræ;

[c] palpitatio παλμός

Præſentis;

In pejus ruentis;

In melius vergentis.

gus redeunte *fervore*: partes etiam quædam *ſaltu* errante movebuntur, in his qui omnino caruerant: 51 diſtillatus humor *faucibus* tranſvoratur, quamquam difficile, nec tamen [d] priſca interceſſione impeditur. *Punctus* etiam vel *inclamatus* ægrotans palpebram movet, atque *labia* conducit, ſignificans ſeſe audire vocantem poſſe: & univerſali dicto, quod *Græci* [1] catholicon vocant, quidam prima die *moriuntur*, quidam duobus, vel tribus diebus *ſupervivunt*: Alii vero *ſalvantur*, quorum alii ſtatim ſeſe reſumunt, alii *paralyſi* partis, vel partium corporis vexantur. Item quidam parva [e] *converſione mentis* afficiuntur, ut aut alienentur, aut triſtes, & ſomnioſi videantur, ut ſi eos quiſquam è ſomno excitaverit, aliquid alienum loquantur.

52 Eſt autem paſſio *ſtricturæ*, atque celer & *acuta*, & vehemens, & in *ſenibus* abundans, & *hyemis* tempore & autumni fine. Vocatur etiam à quibuſdam *paraplexia*. Vehementius autem in iſta paſſione patitur *caput*, ſicuti conjiciendum ex his quæ antecedunt, atque corporis oppreſſione. Et ſunt *difficiles curationes* fortium hominum. Debiles etenim oppreſſionibus magis ſuperantur, atque ferre majora adjutoria minime poſſunt. Hinc etiam *fœminas* ſpecialiter difficilius viris curari perſpicimus, atque *ſenes*, & *pueros*, à perfectis ætatibus, & *tabidos* magis, quam qui habitudine vigent. Item eos qui *prætacti* fuerint ægritudine, magis quam qui nulla fuerint morbi contagione ſauciati.

53 Adjuvat etiam difficultatem *hyems*, nonſolum quod corpora denſet, verum etiam quod quibuſdam adjutoriis [f] oppugnet, ut geſtationibus [g] liberis, ac nudis. Similis autem ac vicina eſt apoplexiæ *lethargia*, *epilepſia*, matricis *præfoca-*

d æquè moleſta ac prius

e perturbatione

Qualis ſit paſſio, & cui ætati, quoque tempore magis ſit infeſta. Ejus curatio ſemper eſt difficilis.

f repugnet

g non opertis, ut in lectica

[1] καθολικὸν dictum, quod ad omnes in univerſum patet, & ſpectat.

ſocatio, ſecundum aliquos, & *paralyſis*, & grava- *Affectus apo-*
tio, quam Græci *Caron* appellant, & *h* diſſolutio. *plexiæ affines.*
Diſcernitur ergo à *lethargo*, ſiquidem omnis lethar- *h* cardiaca
gus *i* in *febrem*, atque cum febre fiat, rarum habeat paſſio ſive
pulſum, & neque ſemper *ſenſibus* privet: *Apoplexia* ſyncope
vero & ſine febribus fiat, & parvum atque denſum *i* poſt
faciat pulſum, & repentinum tanquam ex letali per- *Quomodo dif-*
cuſſu faciat caſum. Item quod ex membranæ vulne- *ferat à le-*
ratione apoplexia fiat, *k* *lethargia* vero nunquam. *thargo*; *k* hoc falſum
Diſcernitur etiam ab *epilepſia*. Siquidem *epileptici* 54
quidem totius corporis *conductione* agitentur, & ſpu- *ab epilepſia*;
mas agant, *apoplecti* vero nunquam: Item *poſt ac-*
ceſſionem epileptici integro *l* habitu conſurgant fre- *l* motu
quentius, apoplecti vero *paralyſin* partium ſuſtine-
ant: Item apoplexia acuta atque *celeris* ſemper acci-
piatur, Epilepſia vero etiam *tarda* ſæpiſſime inve-
niatur. Item a *matricis* præfocatione diſcernitur. Si- *a ſuffocatione*
quidem non præcedat *capitis querela* matricis præfo- *uterina*;
cationem. Item in acceſſione conducta atque ſeſe ſu-
ſtollens *matrix* inveniatur, in apoplecticis vero hoc
nunquam contingat. Dehinc ceſſante acceſſione *apo-* 55
plectæ fœminæ neſciunt geſta, illæ vero quæ *matrice*
fuerint præfocatæ, reſipiant atque narrent quemad-
modum fuerint oppreſſæ. Item matricis præfocatio
tarda eſſe perſpicitur, hoc eſt *chronia*, *Apoplexia* ve-
ro nunquam. Diſcernitur etiam à *paralyſi* apoplexia, *a paralyſi.*
quanquam idem multis videatur veteribus, ut [2] *Hip-*
pocrati, & *Diocli*, & *Praxagoræ*, & *Aſclepiadi* Ti-
tienſi, & *Demetrio*, & ſi qui alii præterea. Inqui-
unt enim *apoplectos* toto corpore vitiatos paralyſi,
Paraplectos vero particulis. [3] *Themiſon* vero capitis 56
vel

2 Is putavit ἀποπληξίαν eſſe corporis univerſi παράλυσιν.

3 Hæc Themiſonis theoria rationi & experientiæ valde congruit, & Cæ-
lii

vel in capite paralyſin cum mentis impedimento, proprie *apoplexiam* vocat. In aliis vero partibus corporis, ſine impedimento mentis, hanc ipſam *paralyſin*. Sed non oportet certare de his ex quibus curationis ratio non ſumitur. Solum tamen commemorandum eſt, quòd *apoplexia* celeris atque *acuta* natura intelligatur, *paralyſis* vero propria quæ dicitur, *tarda* ſemper intelligatur. Item [m] gravatio & [n] diſſolutio inter [o] reſumptionem veniunt, & nunquam præcordia ſuſpendunt, & neque difficultatem reſurgendi ut [p] alii, faciunt.

[m] κάρος
[n] κατάληψις
[o] iis qui ex morbo convaleſcunt
[p] Apoplexia

57 *Curationem* vero principaliter *apoplexiæ* nullus nobilium priſcorum tradidit. Siquidem *paralyſi* generaliter hanc putent adſcribendam. Solus *Hippocrates* ait, [q] *apoplexiam* vehementem ſolvere impoſſibile, imbecillem vero non facile. Item aliarum *ſectarum* ſucceſſores *aceto* atque *oleo* caput fovent, cæteras autem partes corporis *vino*, & *oleo*, lanis contegentes rudibus, atque intrectatis. Secundo ſtudioſe caput fovent, admiſcentes *hederam*, vel *ſerpyllum*, aut *peucedanum*, quorum fugienda eſt acrimonia atque conſtrictio. Adhibenda eſt igitur paſſioni congrua *curatio*. Nam locandi ſunt ægrotantes loco *lucido* mediocriter, atque *calido*. Utendum etiam *articulorum* blandi tactus [r] continentia, atque limpidæ lanæ tectione mediis partibus capitis, & collo. Adhibenda etiam olei *fomenta* dulcis, atque calidi, & expreſſa ex aqua calida *ſpongia* vultus circuntegendus. *Potus* dandus aqua calida, vel mulſum diſtillandum ſenſim faucibus. Adhibenda etiam *phlebotomia*, non neceſſario expectata *diatrito*, dimiſſionis tamen tempore,

[q] Aphor. 42. ſect. 2.

Curatio apoplexiæ ex mente Cœlii.

58

[r] contrectatione

Vena ſecanda, & quando.

lii ad eam inſtantia non admodum gravis: ſi enim ipſa illa paralyſis, quæ diu membrum aliquod particulare vexat, in cerebro ſedem figeret, æque foret celeris & acuta.

pore, vel circa primæ lucis exortum, cum ex ali-
qua parte corporis frigidus torpor viſus fuerit egela-
ri. Etenim qui prius quam hæc proviſa ſunt, in ma-
teriæ detractionem feſtinavere, latenter acceſſionis
tempore decepti, phlebotomiam adhibent, vel cer-
te jam expirantes ægrotos phlebotomando, nihil pro-
deſſe potuerunt. Siquidem neque materiæ fieri po- 59
tuerit exitus, cum corpus [ſ] deſertum exitum ſan-
guinis negat, quanquam diviſa venula videatur. Ad-
hibenda etiam *abſtinentia*, uſque ad primam diatri-
ton: tum *unctio* calida; atque ſpongiarum calida ex-
preſſarum *vaporatio*, & *ſorbilis* cibus, vel *panis* a-
qua calida infuſus, vel mulſo. At ſi ventris officium
non ceſſaverit, *clyſter* ſimplex adhibendus, cum *cu-
curbitæ* appoſitione cum *ſcarificatione*, tempore quo
[4] ſæpiſſime docuimus, *occipitio* atque omni *ſpinæ*:
ſpongiarum vaporatione utendum, & *cataplaſmati-
bus* laxativis, tum *radendum* caput totum, & mul-
tis partibus ejus cucurbitæ ſimiliter apponendæ, &
uſque ad declinationem paſſionis, *alternis* diebus ci-
bus dandus: vel ſi viribus fuerint ægrotantes fatiga-
ti, erunt quotidie nutriendi. At ſi paſſio declinave- 60
rit, *cerotaria* apponenda, & in oleum, vel in cali-
dam & oleum deponendum, atque fovendum cor-
pus. Tum *varius cibus* dandus, adjectis oleribus,
tunc piſcibus, & volantum carnibus: dehinc etiam
lavacrum adhibendum, atque *pomorum* quicquam
dandum: dehinc *vinum*. [t] Servandus etenim magis eſt
ſupradictorum counatus atque coacervatus uſus, ob
paſſionis difficultatem. At ſi quiſquam ex *apoplexia*
liberatus aliquas corporis partes paralyſi [v] *vitiaverit*,
harum curationem ex libris quos de *tardis* paſſioni-

ſ viribus deſtitutum

Quid agendum, cum morbus declinat.

t vitandus

v vitiatas habuerit

 bus

4 Iis nimirum intervallis, quibus morbus maxime eſt remiſſus.

bus ſcribentes docebimus, ſumendam jubemus. Eos verò qui *membranæ* vulneratione in hanc paſſionem cadunt, ita curandos monemus, ut inferius demonſtrabimus.

CAPUT VI.

61 *De conductione, quam Græci Spaſmon vocant, & diſtentione, quam Tetanon appellant, & earum ſpeciebus.*

CONſequens eſt de *conductione* atque *diſtentione*, & earum ſpeciebus dicere. Utraque igitur paſſio ab *accidente* nomen ſumpſit, *conductio*, à conducendo atque contrahendo: *extentio*, ab extentione patientium partium. Sed ejus ſpecies ſunt, *emproſthotonia*, & *opiſthotonia*, quas nos pronum raptum, atque ſupinum appellare poterimus, alterum ab eo, quod in *anteriora* conductionem facit, alterum quod ad *poſteriora*. Sed antecedentes *cauſæ* ſupradictarum paſſionum, ſunt hæ, *percuſſus* majorum nervorum, quos *tenontas* appellant: vel ſupra ipſos jacendi jugis poſitio, duris incumbens ſuppoſitis: vel grave quicquam cervicibus inpoſitum: vel *meracum* potum, aut profunda [a] *perfrictio*: aut, ut ſæpe contingit, *vulneratio* nervorum, vel muſculorum, atque *vinum* iiſdem vulneribus manentibus potum, vel [b] *frigidum*, & magis eo tempore, quo ſordibus carentia purgari vulnera videntur, vel in cicatricem venientia, ſæpiſſime [1] *raptus* occurrit. Aliquando etiam celerius, hoc eſt, adhuc *vulneribus* in [2] tumore conſtitutis. Eſt

Spaſmi ſpecies.

62 *cauſæ.*

a ψύξις frigoris ſenſus

b frigidæ aquæ uſus

1 Quoniam ichor in parte vulnerum profundiore retinetur, unde nervi irritantur.

2 Hoc contingit præcipue in nervorum tendinumve punctura, laceratione, aut non plena abſciſſione.

Eſt autem juxta diffinitionis formam *conductio*, quam 63
Spaſmon *Græci* appellant, *involuntaria tenſio, atque* *Definitio ſecundum Cælium;*
conductio partium, cum vehementia, & acuto dolore, ob ſtricturæ nimietatem. Diſtentionem autem, quam *Tetanon* vocant *Aſclepiadis* ſectatores, dicunt extenſionem corporum, ut alii vero partium, neſcii [c] quomodo etiam voluntate tendimus quaſdam partes: & in his qui *ſatyriaſi* vexantur, vel *podagra*, extenſio eſt genitalium partium, vel pedum, nec tamen *diſtentio*, quam *Græci* Tetanon vocant. *Alii* ajunt diſtentionem eſſe *tenſionem muſculorum ſecundum colla, atque* [d] *buccarum*, quos Siagonitas vocant, *cum tenſione, ac dolore effecta.* Alii noſtræ ſectæ ſcriptores pro ten- *ſecundum alios.* 64
ſione [e] *concluſionem* vocaverunt, ſub alio nomine id ipſum ſignificantes. Hanc enim *cauſam* paſſionis eſſe voluerunt. Sed his omnibus communiter reſpondendum eſt, quomodo cauſa à paſſione plurimum differt. Dicendum eſt igitur non quæ *cauſa* ſit diſtentionis, ſed quæ ſit *diſtentio.* Etenim cauſa, ſiquidem ſit occulta [f] diſcrepat, atque pro captu mentis ſignorum [3] varia eſſe invenitur. Ea vero quæ concurrunt paſſioni, hoc eſt conductioni, prompta, atque manifeſta, & omnibus intelligibilia eſſe probantur. Et 65
eſt [g] *amandum*, ut vires patiuntur, *ex his quæ non diſcrepant, diſciplinam ſi tradamus.* Secundum nos igitur, diſtentio, ſive extentio, quam, ut ſupra diximus, *Tetanon* Græci vocaverunt, eſt involuntaria tenſio, recto atque inflexibili porrecta [h] *cremento collorum*, ob vehementem *ſtricturam*, ſive tumorem. *Raptus* vero po-

c quod

d buccas

e nervorum ſc. & tendinum

f varia atque varia eſt: differentias multas habet

g Græciſmus. *i.* æqui bonique conſulendum.

h rigida & inflexibili conſtantia

3 Cælius hoc loco & alibi paſſim nimis eſt Methodicus, dum cauſarum cognitionem non ſolum negligit, ſed ſpernit, imo impugnat; cum tamen ſæpius totius curationis cardo in ea verſetur. Aliàs laudandus, quod tam accuratas morborum hiſtorias nobis tradat, ubi palmam omnibus fere ſcriptoribus præripit.

poſterganeus, quem *Opiſthotonon* Græci vocant, eſt involuntaria colli *retractio*, ob nimiam ſtricturam, ſive tumorem. *Pronus* item raptus, quem Græci *Emproſthotonon* vocaverunt, inclinatio colli in anteriores partes involuntaria, ob vehementem tumo-
66 rem ſive ſtricturam. Sed *involuntaria* hæc dicta ſunt, ad diſcretionem eorum, qui voluntate ſua colla hoc ſchemate componunt: ob tumorem autem, ſive *ſtricturam*, ad diſcretionem eorum qui [i] ligationibus *tormentuoſi organi*, eas partes ſic poſitas habent. [k] Tentantibus igitur in has paſſiones devenire hæc obveniunt: difficilis *cervicis* motus: jugis *oſcitatio*, & magis [l] locis volentibus: ſequitur etiam non ſine dolore *jacendi* poſitio, atque *nervorum* majorum quos tenontas appellant, levis *tentio*, & durities: *punctio* interpellans ex ſpina uſque ad occipitium; atque bibendi difficilis tranſvoratio, contemptibilis tamen:
67 [4] *temporum* dolor & magis eo tempore creſcens, quo hiſcere atque os aperire voluerint patientes: *auditus* gravis: *linguæ* impedimentum, & imprompta loquutio: *ſalivarum* fluor continuus: ſurarum atque veſtigiorum dolidus ſenſus, & ſine ratione veluti *ridens* vultus, cum quadam [m] *mobilitate* ſuarum partium. Aſcendente paſſione, atque erumpente, *diſtentio* dura, & durities partium fit, cum *dolore* vehementi *colli*, atque muſculorum qui *buccas* colligant: *rubor* vultus, & [n] *colligatio* ſupradictorum muſculorum: *dentium* quoque concubitus, hoc eſt, incumbens confixio: ſudor plurimus: *articulorum* frigidus
68 torpor: *pulſus* obſcurus: *extenſio* colli: *ſpiratio* difficilis: *contractio* crurum atque manuum, & infuſi & deſtillati liquoris in os, *recurſio per nares* fit: quibuſ-

[i] quibus a carnifice torquentur

[k] pronis, declivibus

Signa ſpaſmi inſtantis;

[l] locis in affectum venientibus

[m] palpitatione *præſentis*.

[n] fortiſſima contractio

4 Ob affectos muſculos temporales.

buſdam etiam mentis *alienatio*, cum celerrima ſpiratione ſequitur: gutturis & pectoris *ſtridor*. Sed *tetanicis* recto ductu diſtenta magis videntur colla, atque ita, ut inflexibilia fiant. *Opiſthotonicis* vero contractus ad poſteriores partes fit, cum nimia tenſione, atque dolore *dorſi*, & *clunium*. His etiam crura conducuntur, & neque manus diſtenduntur: *digitos* conductos atque implicitos habent, ut *Hippocrates* ait, & majorem digitum, hoc eſt, *pollicem* cum cæteris tenent, ut frequentius contingit: ſe quoque 69
continere non poſſunt, ſed quadam mobilitate reſiliunt, cum dolor irruerit. Hi ſunt *pejores* tetanicis, & omnes [o] ab alteris, quoties non ſine *vulnere*, ſed in vulneribus [p] *propriorum* ac ſalutarium locorum his ægri fuerint affecti paſſionibus. *Emproſthotonicis* autem colla conducuntur in *anteriorem* partem, atque *mentum* pectori configitur: tenduntur *ilia*, & præcordia cum frequenti [q] delectatione *urinæ* egerendæ, & difficili flexu digitorum. Liberari vero ex his omnibus difficile ægrotantes, ſi in *vulneribus* ſpaſmus emerſerit, vel ſi *ſpinæ* fuerit innata durities. At 70
ſi ſine febribus ſpaſmus irruerit, facilius liberantur. *Febrem* verò ſecundum [r] *Hippocratem* in ſpaſmum venientem, *ſalutarem* accipimus, *Spaſmum* autem in febrem, *pernicioſum:* quanquam ejus [s] excludant ſententiam, dicentes quia ſecundum ipſum *febres* corpora gravant, multo magis geminant incommodum, cum vehementibus doloribus. *Laxat* enim, inquiunt, tumorem naturalis ac *mediocris fervor*: febrium verò acer, & contra naturam *immodicus*, vexat. Quapropter ex minutione eorum, quæ

Signa ſpecialia Tetani; *Opiſthotoni*;

[o] ſc. pejores ſunt quam alii

[p] principum partium

Emproſthotoni.

[q] irritatione

Signa prognoſtica.

[r] aph. 26. l. 2.

[s] Cælius hic ſuum Hippocr. contradicendi ſtudium celat, nec immerito. Cous enim & rationem & experientiam in ſuis partibus habet: nec loquitur de tali febre quæ ſola hominem interimere poteſt.

ſ quæ paſſioni adjuncta ſunt

quæ ſ paſſionis ſunt, ſpem futuræ ſanitatis melius accipimus.

71

CAPUT VII.

Quomodo diſcernimus raptum quem Græci Spaſmon vocant, a tremore atque ſaltu.

a palpitatione

Variæ veterum Medic. de ſpaſmi differentia ſententiæ.

DIſcernens raptum à *tremore* atque [a] *ſaltu* Demetrius *Herophili* ſectator, in corporibus inquit, *raptu* vexatis, motum fieri per *extentionem*, atque *conductionem*: in iis verò qui *tremore* afficiuntur, *agitatione crebra.* Item in his qui *ſaltu* afficiuntur, levabilem & poſſibilem motum fieri indicavit, & magis in partibus ſenſibilibus, ac nervis qui voluntario

72 [b] motu ſubjecti ſunt: *ſpaſmum* verò etiam in [c] colligationibus membrorum fieri ſenſit, & non ſolùm in quibuſdam ſenſibilibus partibus, verum etiam in his quæ ſenſu carent, atque ita inquit, [1] *gaudio* quædam membra ſaltum ſuſtinere, quædam verò nunquam: item *ſenectute* tremorem fieri, non raptum, aſſerit. Addendum tamen, [d] quomodo ſine ulla diſtentione ſaltus movetur, atque tremor efficitur: cum tenſione autem vehementi, raptus membrorum fit. Item ſecundum [2] *Aſclepiadem* extenſio atque *conductio* par-

73 tium tarda, & perſeverans eſſe perſpicitur: [e] *ſpaſmus* verò breviſſimi temporis, & [f] celerrimi *tremor*. Sed ſaltum ab his diſcernentes quidam *Aſclepiadis* ſectatores ajunt, non extenſione vel conductione fieri, sed *levatione* ac *depoſitione*, quod quidam non con-

b motui

c in ligamentis

d quod

e motus ſpasmódici

f ſc. temporis

1 Id eſt cum voluptate. Videtur hic reſpicere ad palpitationem illam quæ in feminis ejaculatione contingit.

2 Voces hæ Aſclepiadi, aliiſque priſcis Medicis uſurpatæ hodie non idem ſignificant. Quod enim ille *extenſionem* & *conductionem* vocat, nobis *ſpaſmus* audit: quod illi *ſpaſmus*, nobis motus *convulſivi*.

conſenſerunt: Etenim ex tanta levatione, inquiunt, atque depoſitione quam ſuſtinent, [g] atque levata [h] ut deposita, extenſionem, atque incurvationem vel flexum fieri probant. Hos denique motus manuum, quos ita fieri perſpicimus, medium ajunt eſſe *ſaltum* [i] raptus, atque tremoris, magnitudine ac diſtantia temporis, jugem extentionem atque conductionem in *tremore* fieri magis quàm in ſaltu, raram verò in *raptu*: Item *parvam* extentionem ac conductionem in tremore, *majorem* vero in ſaltu, *ingentem* in raptu. Dehinc nomen quoque dicunt communius eſſe atque latè diffuſum, quoniam, ſaltum ſolemus etiam *cordis* vocare & *arteriarum* motum. *Hippocr.* denique inquit *frontis* venas ſaltum ſuſtinere, cum neque tremor in his partibus fiat. Eſt enim paſſio nervorum. Sed his reſpondendum eſt, oportere etiam venas atque arterias & raptu vexari, atque tremore affici, quantum in ipſis eſt. Siquidem etiam motus earundem partium, alios atque alios fieri magnitudine atque temporis diſtantia differentes videamus.

[g] æquè
[h] ac
[i] inter raptum & tremorem

74

CAPUT VIII.

De Curatione. 75

AEgrotantes jacere oportet *loco* ſufficientis magnitudinis, *lucido* mediocriter, atque *calido*, nullo etiam *odore* infecto, mollibus atque calidis ſtramentis. *Prima* enim *celeritatis morborum mitigatio eſt ſtraminum mollities*. Dehinc *ſine cibo* facimus ægrotos durare uſque ad primam *diatriton*, ſi vires permiſerint, ſummo cum ſilentio jacentes. Tum *lanis* mollibus, ac mundis, *oleo* dulci & calido infuſis, colla circuntegemus, & buccarum muſculos quos *ſiagonitas* vocant,

Qualis locus ac decubitus conveniat.

Nota.

Qualia fomenta.

cant, & majores nervos cervicis, *tenontas* appellant:
76 tum clunes, atque omne quod doluerit. Sed [a] ob
permanentem fervorem, erunt extrinſecus apponendi *ſaccelli*, vel cujuſquam materiæ vaporationes, aut *veſicæ* oleo calido repletæ, aut *panni* calidi, aut, ut ſupra dictum eſt, ſaccelli *lini* ſemine torrido pleni, vel [b] *cantabro* fervente aqua, & oleo decocto. *Articulos* quoque manibus tenentes calefacimus, & *ſudorem* ob preſſuram ac turborem venientem pannis calidis excipimus. Frigeſcit enim [c] permanens, & conſenſu partium paſſionem geminat. At ſi vehementes fuerint dolores, erit adhibenda *phlebotomia*, dimiſſionis tempore, atque ante tertium diem, ſi paſſio coegerit: ſi minus, in ipſa *diatrito*, aut poſt ip-
77 ſam, viribus permittentibus. Tunc colluere aqua *calida* permittimus, & potum accipere. In ipſa verò *diatrito* oleo dulci atque calido, & mulſo corpus omne perungemus. Ora etiam aqua calida foventes, tunc cibo nutrimus *ſorbili*, atque tenui, ex *alica*, vel *amylo*, aut *pane* ex mulſo, vel pane inſuccato ex eodem mulſo. Oportet enim etiam cibum ebibi potius quàm maſticari, ob dentium concluſionem: quam leviter digitis aperire tentabimus, prohibentes ligneos, ut plerique adhibent, cuneos. Etenim quaſſationem partium atque indignationem faciunt, to-
78 to tempore cibi ſumendi permanentes. Tum cæteris diebus ea quæ fovimus, *cataplaſmatibus* curamus: dehinc etiam *ſpinam* totam cum *lini* ſeminis polline, & *fœnugræci* ſemine, ſingularibus, vel commixtis ex aqua mulſa, cataplaſmamus, ſuperponentes extrinſecus quicquam de ſupramemoratis calefactionibus, quo poſſint cataplaſmata multo tempore calida permanere. Item per *clyſterem* oleum calidum in-

Margin notes:

[a] ut permaneat fervor lanæ quæ admota eſt.

[b] furfure

[c] i. non deterſus ſudor

Quando vena ſit ſecanda.

Qualis diæta proſit.

Quando, & qualibus cataplaſmatis utendum.

Quibus Clyſteribus.

injicimus: vel calidam & oleum: aut aquam in qua fuerit decoctum ſemen *fœnugræci*, vel radix agreſtis *malvæ*. Simul enim & ſtercora detrahimus præminentia, & tumentes partes fovendo relaxamus. Utimur præterea *cucurbitis*, & magis cùm paſſio 79
ſumpſerit ſtatum: ſed in *acceſſione*, levibus: in *dimiſſione* verò, etiam ſcarificatione adjectá. Erunt autem infigendæ *occipitio*, & *collo*, Sed aliquando ante impoſitas cucurbitas, expreſſas *ſpongias* ex aqua calida oleo, aut decoctione fœnugræci, aut lini ſeminis, aut hibiſci apponemus. Apta etenim vehementer ex his vaporatio lenteſcenti liquori ac nervis laxandis [d] accipitur, & quæ muſculos buccarum, quos *ſiagonitas* vocant, ſit ſufficiens relaxare. Tunc poſt vaporationem cataplaſmatibus utendum. Aliqui 80
denique non ſine ratione commoti, etiam teneris & [e] exercitis *pellibus* agnorum, vel hœdorum, oleo calido tinctis, atque madefactis, loca patientia vaporaverunt. Damus etiam oleum calidum *ore* continendum, & quanquam omni tempore conveniat, magis tamen cùm *cataplaſmata* apponimus, hoc probamus faciendum, quo ex interioribus quoque *buccarum* colligatio laxatur, cibum dantes alternis diebus, donec paſſio declinet: ſi vires ægrotantis permiſerint, in iiſdem perſeverabimus, ſolam aquam calidam, vel mulſum calidum, dimiſſionis tempore, offerentes.

Quando cucurbitis.

[d] vero ſimile videtur

[e] paratis

Tunc cùm ex parte paſſionem *mitigatam* ſenſerimus, *embaſim* olei vel aquæ & olei adhibemus: cujus rationem atque ordinem libris ſpecialium adjutoriorum docebimus. Dehinc quotidianis diebus humaniore *cibo* nutrimus, præcaventes etiam nunc *dura* quæque ac difficilis tranſvorationis dare manden- 81

Quid agendum morbo mitigato.

da, ſed magis *pultes* offerentes, vel *olera*, vel *cerebra*, vel *piſces* teneros, & omne quod facilè accipi ac digeri poteſt: ne ob vehementem maſticationem naturales colligationes buccarum, quas *Græci* [f] χαλίνους
82 vocant, moveantur. Erunt præterea loca ipſa quæ patiuntur *cerotario* curanda ex oleo dulci, vel cyprino confecto. Item *diachylon* medicamento, & quod appellant *Mnaſei*. Tunc etiam *acopis* utemur quæ fiunt ex amylo, atque adipe, & ex infuſionibus ac decoctionibus fœnugræci, & lini ſeminis, & his ſimilibus. Tunc *lavacrum* adhibemus, præcaventes aquam frigidam: dehinc dabimus etiam *vinum*, ut ſæpe docuimus, qualitate, atque natura, & quantitate congruum.

[f] tanquam earum fræna, & compages.

Herophili & Serapionis ſententiæ.

83 Veterum medicorum *Eraſiſtratus* tetanicam paſſionem non memoravit. *Herophylus* verò nihil plus inquit, niſi quòd vehemens *opiſthotonia* rectiora facit ea quæ nodorum ſpinæ [g] evulſione arcuata videntur, & quòd *febricula* irruens paſſionem ſolvat. Item *Serapion* primo libro curationum ſic inquit curandos *tetanicos*, quemadmodum *phreniticos*, quapropter ſumendæ ſunt contra ipſum reſponſiones, quas de phreniticis dicentes docuimus: item ex [h] his curationem hujuſmodi paſſionis tradiderunt. *Hippocrates* libro quem ad ſententias [1] *Cnidias* ſcripſit, *cerotario* inquit ungendos opiſthotonicos, & *aqua* calida eo-
84 rum crura fovenda. Jacere jubet in *lineis* ſtramentis, utens ad ventrem movendum collyriis quæ appellavit [i] *balanos*, & potionibus ex radice [k] *bryoniæ*, & *dauco*, atque *vino* confectis. Offert præterea *farinam*

[g] curvatione: *alii* connexione

[h] *ſub.* principiis

Item Hippocratis

[i] hodie ſuppoſitoria

[k] *τοῦ μάδου τῆς ῥίζης τρίβωνεν οἴνω εὐώδει, καὶ δαῦκον πίνειν δίδου.*

1 Libro 4. De rat. vict. in morb. acut. Epidemior. lib. II. notabilis extat Hiſtoria Phœnicis cujuſdam Opiſthotonici, ex quo loco, ut & hoc ad ſententias Cnidias, ſive de victus ratione in acutis, Cælius ſequentia deſumſit, nec ſine malignitate.

nam coctam tepentem in partem cibi, ut ſæpiſſimè facit, permittens etiam vinum ſuperbibendum, quando voluerint ægrotantes. Tetanicos verò phlebotomat, non advertens adhibendam vere *phlebotomiam*, ſed non ſolam. Non enim dignum atque ſufficiens *maligne carpitur.*
tantæ paſſionis unum adjutorium eſſe probatur. Item *collyria*, ſive balani, & *potiones* ſuprà memoratæ, & *vinum* intemporaliter datum patientibus, contrarium atque ſaluti noxium monſtratur. Talia enim 85
tempore [l] importuna nervis officiunt. Item [2] *ſecundo* libro quem de morbis ſcripſit, ait eſſe aliquando conducibile *tetanico* ſine vulnere effecto, atque [m] *primævo* corpore, & habitudine vigenti, æſtatis tempore plurimæ frigidæ ablutionem, ſiquidem fervorem reclamet ac revocet. Dat etiam nigrum *helleborum* cum pipere, & lacte *aſinino* [n] carne concocto potat, atque *ſternutamentum* commovet. Mirandum igitur quòd in his qui tali paſſione afficiuntur, *frigida* utendum exiſtimat *Hippocrates*, qui jamdudum [o] ait *frigida* quæque eſſe inimica *oſſibus*, *nervis*, *dentibus* & *cerebro*. Sternutamenta etiam commovere tumores, 86
nulli dubium eſt. Item aſininum lac nulla ratione laxare tumentia, probatur. Dehinc ſtomachum evertet: ſiquidem ſit tetri odoris & ſaporis. Item *helleborum* nigrum nervos obſidet, atque purgando, vel [p] deducendo corpus, exagitat. *Diocles* libro quo paſſiones atque cauſas, atque curationes ſcripſit, *tetanicis* inquit adhibenda mictoria medicamina, quæ appellavit *diuretica:* tum *ventrem* deducendum, atque vacuandum: dat etiam bibendum *paſſum* aquatum pueris, vel his qui ex vulnere in paſſionem ceciderunt. Prohibet etiam *cibum* dari, & jubet ea quæ paſ-

[l] importuno

[m] juvenili

[n] cum caro

[o] Aphor. 18. lib. 5.

[p] extenuando ac emaciando

Diocles.

[2] Hoc idem ſcribit lib. de Humoribus, & Aphor. 21. lib. 5.

87 paſſione tenduntur, vaporari, & emolliri. Item *tertio* libro de curationibus, ſimiliter *clyſtere* utitur, & *vinum* dulce dat bibendum, adhibens *vaporationes* nunc ſiccas, nunc humectas: & ungit *cerotario*, atque *lanis* patientia contegit loca. Sed ex his primo *mictoria* veſicam moventia omnes provocant nervos, qui tunc ſummo atque attento ſenſu [q] habitantur. Dehinc *clyſteres* acerrimi, adurendo, tumores aſperiores efficiunt, quos adhibendos exiſtimat. Eſt etiam *vinum* repugnans, priuſquam paſſio declinaverit. Et quanquam omne, magis tamen dulce, quod & opportunè datum inflat: denique etiam jam ſanos, indige-
88 ſtos, atque [r] inutiles & [ſ] implicitos facit. Eſt etiam profectò peccantius prohibito cibo vinum dare. Item *vaporationes* humidæ ſiccis atque aridis repugnant: & uſus *cerotariorum* ſoli paſſionis declinationi conveniens invenitur. *Praxagoras* tertio libro curationum *vaporationibus* utitur, & *clyſtere*, & *vomitu*. Quanta autem vexatio ſit vomitus, arbitror ſuperfluum dicere. Eſt enim etiam impoſſibilis uſus ejus in his, qui neque ad tranſvorandum potum os aperire poſſunt. *Heraclides* Tarentinus ſecundo libro interiorum paſſionum tetanicos & opiſthotonicos *clyſtere* curat, & præpotat jure gallinaceo & *laſere*, cùm primo ſint hæc ventris inflabilia. Item laſeris virtus acerrima, clyſterum verò incendioſa.

reprehenditur.

[q] afficiuntur

[r] ſegnes, tardos

[ſ] anxios, mœſtos

Ut & Praxagoras,

& Heraclides.

89 Dehinc *Aſclepiades* ſecundo libro celerum vel acutarum paſſionum, incipiente, inquit, dolore *tetanicos* aqua *calida* fomentamus, *nocte* atque *die* ſcilicet, ut præter incongruæ qualitatis percuſſum, etiam temporis peccato, atque immodicæ quantitatis, dolentia provocentur, quum ſit tunc mitigationis atque blandimenti opportunitas. Interea inquit *ſaccellis*

Aſclepiadis methodus

ut noxia paſſim notatur.

cellis

cellis ex milio confectis fovemus, vel [t] *cachry*, vel *ſalibus*, quæ quidem ſine dubio ob acrimoniam acutis paſſionibus ſunt contraria, tanquam acre collyrium his qui acutis doloribus oculorum afficiuntur. Hic præterea etiam inquit *aridas* vaporationes operantius mederi, quàm *cataplaſmata*, non advertens, quia tunc *nervi* ob colligationem tumoris indigent laxamento atque indulgentia. Ex ſiccis autem vapo- 90
rationibus, ut etiam ipſe [3] confitetur, ſiccantur, & tenuantur, & areſcunt corpora. Convenit etiam (inquit) *cataplaſma* ſimplex, quod ὠμὴν λύσιν appellant, *pueris* atque *mulieribus*, & *viris* quorum corpora fuerint [v] dimiſſa, atque molliora, vel tenera, cùm potuerit id omnibus conveniens dicere. Quid enim tam [4] vanum atque (ut ita dixerim) ridiculum, quàm ob uſum cataplaſmatum naturam, vel ætates, ac vitæ conſuetudinem [w] præſervare? Dehinc poſſunt pueriles ætates, vel muliebria corpora non libere educata, neque mollia inveniri: quo fit ut communiter in omnibus utiliſſimum cataplaſmatis adjutorium prohiberi videatur. Ob [x] iſtius errorem qui non mani- 91
feſtis intentionibus res advertendo, *falſis curationibus* implicatur, adhibet etiam *clyſteres* acerrimos, atque vehementius operantes, ſalutarem putans ex his *febrem* generari, quo raptus, ſive adductio materiæ è partibus patientibus ad *inteſtina* fiat. Quæ igitur major accuſatio eſſe poteſt acerrimi *clyſteris*, quàm quòd *febrem* facere promittatur? Quid enim utile ex eo ſperare poſſumus, ex quo id perficitur quod etiam ſine tetanica paſſione grave corporibus exiſtimatur? Probat etiam vehementes [y] *fervores* ſimi-

t ſemine roris marini

Nota comparationem haud illepidam.

v laxa

w obſervare

x iſtum

y vapores calidiſſimos.

3 lib. 1. de rat. vict in morb. acut. idem Hippocr. ſcribit.

4 Hoc falſum, & ſi credatur, perniciosum.

ſimilis acrimoniæ, jubens ſaccello *ſale* pleno aqua ca-
92 lida tincto partes quæ patiuntur vaporari: Tunc duo-
bus [z] *cauteribus* alternis ſales incendi, ut ex ipſis in-
vadens quædam ſpiratio penetret altiora. Sed horum
acrimoniam jampridem reprobavimus. Idem [a] *ignem*
plurimum accendens, & [b] ſuperponens ægrotantem,
omnes *ſpondylos* ſpinæ oleo per diem atque noctem
jugiter fricat, at eſt vehementer culpabile. Omnis
etenim [c] impreſſio, & *tumentia* provocat & *dolorem*
geminat. Item jugiter diem atque noctem id facere
jubet, uſu etiam ſanos poteſt quadam vexatione [d] in
conſenſum mittere: quippe cum ſæpe in uno latere
jacentes, atque eodem tardantes ſchemate, vexe-
93 mur. Item plurimus *frictionis* uſus denſat: denique
etiam in ferventibus *lavacris* corporis ſuperficies per-
ſtipatur. Et quid ultra dicam? cum ſit evaporativæ
virtutis *paropteſis*, tetanos autem *mitigatione* indige-
at, ob celeritatem ſui. Item ait *cucurbitam* utilem
magis quam *phlebotomiam* huic probari paſſioni, niſi
(inquit) febres prohibuerint materiæ [e] detractionem:
vel in venis plurima fuerit plenitudo. Tunc enim e-
rit phlebotomia adhibenda in ipſa vehementiæ ſum-
mitate. Difficile enim inquit detractionem fieri *cor-*
94 *puſculorum* poſſe, tempore dimiſſionis. Sed dicimus
contra neque raptum *cucurbitæ* poſſe febribus cohi-
beri, ſicut in ipſo ſæpe opere probavimus: neque
melior quam phlebotomia, vel [f] prælatior uſus cu-
curbitæ eſſe poteſt. Etenim in *augmento* phleboto-
mia locum habet, quo tempore *cucurbitam* adhibere
non licet: neque cucurbitæ tempore phlebotomiam,
quo noxia probatur. *Tempus* etiam *phlebotomiæ* illud
eſt, quod etiam aliorum [6] *amputantium* adjutoriorum,

[z] ferris ignitis

[a] *παρόπτησις Aſclepiadis, mirum auxilium.*

[b] prope apponens

[c] rudis tractatio

[d] dolorem in iis per conſenſum excitare.

[e] per cucurbitulas.

V. Sectio & cucurbitæ ſe mutuo excludunt.

[f] magis præferendus

g ut

6 Quæ nimirum cito magnaque copia peccantes humores detrahunt, ea recentioribus eradicativa vocantur.

[g] ut eſt [7] *dimiſſionis*, in totius *augmento* paſſionis: in accesſione enim *ſimpliciter mitigantibus utimur adjutoriis*. *Aſclepiades* autem ob extinctam falſis intentionibus [h] cauſam, neque aptum ſcire potuit phlebotomiæ tempus. Declinante igitur paſſione ægrotantes nutrit, atque *ſuccis*, & *ſorbilibus* cibis. Sera igitur ſi declinatio fuerit, quam expectandam ob nutriendum putat, aut ut ſæpe contigit, poſt decem dies effecta, immodica atque *interfectrix* tanta *abſtinentia* judicatur. Dehinc quæ ægro adhibenda ſint, docere neglexit, utrumne *piſcium*, an *volantium*, vel *quadrupedum*, ſed omne genus [i] corruptibile atque inflabile complexus eſt. Præterea linquens verè *reſumptoria* adjutoria, quæ magis fuerant demonſtranda, aliena ordinavit. Hæc ſunt quæ Aſclepiadi reſpondenda probamus. *Communiter* autem *repudianda eſt omnis alia* [k] *quæque fuerit acrior materia.* Etenim quidam, ſicut *Clodius* Aſclepiadis ſectator memoravit, *laſer*, quem *Græci* opon Cyrenaicon vocant, cera involutum bibendum tradiderunt. Dant etiam *caſtoreum* præbibendum, & *ferulagine*, cum *euphorbio* colla perungunt, atque ſpinam. Item plerique ſuperficiem vulnerant *ignis* uſtura, & ex *ſinapi* atque fico adhibent cataplaſma. *Alii* frigida fovent, cum nimiam viderint tenſionem, & poſt perfuſionem frigidæ, fricant calidis rebus. *Alii* utuntur etiam lauri baccis, & thymo, & origano, & nepeta, & hyſopo, & herba ſalvia, & butyro & cedria, & herba [l] pulicaria, & [8] ſemperviva: auſi etiam quidam [9] *viſcellum ranarum* dare, quæ omnia prompta at-

Margin notes: [g] nempe *Norma Methodicorum catholica.* — 95 — [h] rationem, judicium — [i] nempe ſuccos & ſorbilia — 96 — [k] quæcunque fuerit — *Clodii aliorumque methodus rejicitur.* — [l] Pſyllio — 97

7 Quando nimirum æger tempore, quo morbus increſcit, ſe habet meliuſcule.

8 Ut illarum humore duritiem, tenſionem, ſiccitatem nervorum mollirent, laxarent, emendarent.

9 Nimirum ſperma, quod inſtar gelatinæ ſeu viſci aquis innatat. Aliis viſcellum hoc jecur audit.

atque manifeſta peccata probantur. *Alia* enim ob acrimoniam tumorem [m] provocant, ut *euphorbium*, & *ferulago*, & *laſer*, & *ſinapi*, vel his ſimilia: *alia* conſtringendo perfectam ſtricturam [n] contendunt, ut herba *pulicaris*, quam pſyllium vocant, & *ſempervivæ*, quam aizoon vocant, & aqua frigida. *Viſcellum* autem ranarum [o] *experimentum* eſſe dicitur, & eſt odioſum, in ſemet nihil habens commodi, quod ratio probet.

m irritant

n intendunt. augent

o nulla artificioſa ratione inventum

CAPUT IX.

98

De Hydrophobia.

Hydrophobiæ etymologia.

DEinde *hydrophobia*, quæ nomen ſumpſit ab accidenti. Eſt enim vehemens *timor aquæ*. Nam *Græci* timorem *phobon* vocant, aquam *hydor* appellant. Ii denique detracta *litera* δ adjicientes γ, *hygrophobiam* vocaverunt, quod omnem [a] liquorem metuat: ſed conſuetudo magis primum obtinuit nomen, ſiquidem plus *aquam* timeant ægrotantes, vel quod inter cæteros liquores plurimum aqua præſtet. Alii quoque *phobodipſon* appellant, quod cum timore ſitiat: *Polybus* pheugydron: ſiquidem aquam fugiat. Nos denique *aquifugam* dicere poterimus. [1] *Andreas* Cynolyſſon vocavit, veluti ex *rabie canina* morbum
99 conceptum. Accendens autem *cauſa* paſſionis, eſt *canis rabidi morſus*, velut quidam memorant, cæterorum quoque animalium, quæ ſint ſimili rabie noxia, ut *luporum*, *urſorum*, *leopardorum*, *equorum*, & *aſinorum*. Hominum *hydrophoborum* quidam in hydrophobicam paſſionem devenerunt ſolius *aſpirationis*

a liquorem ægri metuant

Cauſa.

1 Andreas hic Herophili fuit ſectator, medicamentorum imprimis indagator. Verum Galenus eum falſitatis, vanitatis & ſuperſtitionis arguit.

nis odore ex rabido cane adducto, cum [b] deflectione quadam naturalis ſpiratio vexata *venenoſum aerem* adducit, & [c] talibus inſerit partibus. Alii rabidi animalis *unguibus* læſi in rabiem devenerunt. Memoratur denique ſic *mulierem* in hydrophobicam paſſionem veniſſe, cui *facies* fuerit leviter à parvulo [2] *catulo* laceſſita. Quidam à *gallo* gallinaceo pugnante leviter 100
læſus in rabiem veniſſe dicitur. *Sartrix* etiam quædam quum chlamydem ſciſſam rabidis morſibus, ſarciendam ſumeret, atque ore ſtamina componeret, & lingua pannorum ſuturas lamberet [d] aſſuendo, quò tranſitum acus faceret faciliorem, tertia die in *rabiem* veniſſe memoratur. Eſt præterea poſſibile, ſine manifeſta cauſa hanc paſſionem corporibus innaſci, cum talis fuerit ſtrictio ſponte generata, qualis à veneno. Interea poſt *morſum* quidam celerius in paſſionem veniunt, quidam tardius. Ideo etiam poſt annum aut eo amplius afficiuntur, ſed magis plures poſt *quadraginta* dies.

b defatigatione

c principalibus

d aſſugendo

2 Fortaſſis Melitæo, quem in deliciis habebat muliercula.

CAPUT X.

Quæ eſt diffinitio ſive agnitio hydrophobiæ. 101

Definitio.

EST agnitio hydrophobiæ, *appetentia vehemens, atque timor potus, ſine ulla ratione, ob quandam in corpore paſſionem.* Adjectum eſt autem, ſine ulla ratione, atque ob quandam in corpore paſſionem, quod alii timeant potum, ut veneni admixti ſuſpicione, vel arte providentes: quia ſi intemporaliter ſumpſerint, periclitabuntur. Neque illico hi ratione timentes, hydrophobi eſſe vel dici poſſunt.

CAPUT XI.

102 *Quæ ſequuntur eos qui in hydrophobicam paſſionem proni ac declives eſſe videntur.*

Signa hydrophobiæ futuræ:

SEquitur eos qui in iſtam paſſionem proni ac declives eſſe noſcuntur, cum jam prætangi cœperint, *anxietas* quædam ſine ulla ratione, atque *iracundia*, & corporis *difficultas*, inſolitus motus: *ſomnus* etiam ſuſpenſus, atque turbatus, vel *vigilia*, & ſimul cibi corruptio, *ſtomachi* gravedo, crurum atque brachiorum extenſio, *oſcitatio* jugis, & impigens [a] levandi voluntas: inſueta etiam *querela aeris*, tanquam auſtrini, quamvis ſerena fuerit quies: Item difficilis toleratio, atque tædium, & recuſatio imbrium, parva bibendi voluntas contra conſuetudinem.

a levandi ſtomachum. i. vomendi

103 *Præſentis.* Obtinente paſſione *appetentia* bibendi, atque *timor*, primum ad ipſius *aquæ viſum*: ſecundo etiam ſi ejus audierint *ſonitum*, vel *nomen*. Dehinc timor *fomentationis* olei, *pulſus* denſus, parvus, inordinatus: quibuſdam *febricula*, ſaltus *ſtomachi*, torpor, atque ſtupor *articulorum*, ſubreptio atque extentio *præcordiorum* ad ſuperiores partes, & officii *ventris* abſtentio. *Urinæ* reddendæ paulatim frequentatio, *tremor* atque conductio nervorum, *vox* obtuſa & velut *latrabilis*, [1] corporis ſpiræ ſimilis, ſive canina involutio: *ſpiratio* difficilis, [b] *jactatio* corporis omnis ad ingreſſum hominum, tanquam ſecum *aquam* afferentium. *Rubor* vultus, atque oculorum, & corporis tenuitas, atteſtante pallore, cum *ſudore* partium ſuperiorum, *veretri* frequens tenſio cum ſeminis involuntario jactu

b anxia inquietudo totius corporis.

1 Corporis decubitus canum dormientium contractioni ſimilis.

ctu: *lingua* prominens. In ultimo etiam *ſingultus*, & 104
vomitus fellis, ac frequentius nigri: quibuſdam
etiam [c] *timor*: manus [d] oculis tenus admotæ, vel cir- [c] tremor
cum tractæ: *quidam* ſe agnoſcere fatentur eſſe natu- [d] poculis
ralem vel conſuetum *aquæ* liquorem, cum ſibi mon-
ſtratur, ſed commoveri cum viderint, ut ſeipſe quo-
que *Soranus* vidiſſe teſtatur, in hac paſſione conſti- *Hiſtoriæ quædam.*
tutum ſeſe hortatum liquorem ut ſumeret, nec ta-
men potuiſſe. Ajunt & *militem* quendam, ut *Arto-
rius* memorat, in paſſione conſtitutum, ſibi indigna-
tum, quia in bello nulla timuerit vice, ſed nunc
aquam cum vidiſſet, quæ eſſe conſuetudini jucunda
ſolet, metu inenarrabili terreretur. *Eudemus* The- 105
miſonis ſectator memorat fuiſſe *hydrophobum medicum*,
qui cum prænoſceret periculum, ſuppliciter ingre-
dientes exoraret, & cum *lachrimarum* fluore guttis
deſtillantibus tangeretur, exiliens veſtem conſcide-
rit. Dehinc *Soranus* memorat ſe *infantem hydropho-
bum* vidiſſe *ubera* matris expaveſcentem. Item ait
quendam *Athenienſem* ſibi retuliſſe, quòd viderit *hy-
drophobum* ex domo fugatum ad locum veniſſe ubi
incluſus, corpore [e] implicato, vitam finiverit: ſed in [e] canis more convoluto
ipſo loco fuiſſe canem jacentem, quem rabie accen-
ſus repente accurrens momorderit. Communiter au- *Qualis ſit paſſio.*
tem eſt paſſio *ſtricturæ*, atque *vehemens*, & *acuta*,
vel celeris. Etenim ob nimium tumorem, & humo-
ris defectum ægrotantes celeriter interficiuntur. Nec 106
Demetrio danda fides eſt dicenti, quòd etiam *tarda*
hæc paſſio poſſit eſſe, hoc eſt, diuturna, quam *Græci*
chroniam vocant: ſiquidem dicit in iſta paſſione le-
vi [f] timore affectos *biennium* tranſegiſſe. Neque *Aſ-* [f] nempe aquæ
clepiadis ſectatores intelligibile quiddam aſſerunt,
qui propterea paſſionem tardam putant, quia poſt

 plu-

plurimum tempus morſus inflicti, ægri morte afficiuntur. Cum non oporteat illud tempus ægrotanti imputari quo nondum *rabie* vexatur, quippe cum paſſio necdum corpus afficiat, & cum [g] emicuerit, non habeat [h] *ſuperpoſitiones*, ſeu dilationes, ſicut qui ſpecialiter tardis afficiuntur paſſionibus, & ob hoc celerrime ægrotantes interficiat, non ſolum ut *acuta*, ſed etiam ut *continua* paſſio.

[g] ægrum corripuerit
[h] exacerbationes, per intervalla ſeſe remittens, ac ingraveſcens.

CAPUT XII.

107 *Quæ ſunt ſimilia hydrophobiæ: & quomodo internoſcuntur.*

Quomodo differat à mania & phrenitide:

SImiles ſunt hydrophobicæ paſſioni *phrenitis*, *mania*, quam nos furorem, ſive inſaniam dixerimus: ſed hæ diſcernuntur, ſiquidem plus in [a] ipſis *caput* patiatur: in *phreniticis* verò etiam febres ſequantur: in *hydrophobicis* vero plus ſtomachus: & *ſine febribus* eſſe perſpiciatur, & acuta atque celeris paſſio. *Mania* vero etiam tarda frequentius inveniatur. *Eudemus* Themiſonis ſectator inquit *melancholiam* eſſe hydrophobicam paſſionem, ſed ab hac quoque diſcer-
108 nitur. Siquidem *tarda* ſit melancholia, *acuta* vel celeris hydrophobia. Alii quoque *aërophobos* ajunt eſſe ſimiles ſupradictis, ſed internoſci. Siquidem aëris ſit timor, quod generaliter *phreniticis* aſcribitur. Etenim *phrenitici* quidam aërem *lucidum* extimeſcunt, quidam *obſcurum*. *Andreæ* ſectatores memorant eſſe *pantaphobos*, quos nos omnipavos dicere poterimus, ſiquidem omnia timere dicantur. Si vere tamen hæc eſſe poterit paſſio. Diſcernitur quidem quòd non ſolius potus, ſed omnium rerum timorem faciat.

[a] Maniacis

à melancholia.

C A-

CAPUT XIII.

Utrumne animæ an corporis paſſio ſit hydrophobia. 109

QUæſitum etiam utrum animæ an corporis paſſio
ſit *hydrophobia.* Etenim quidam eſſe ajunt *animi*
paſſionem. Siquidem appetere vel deſiderare eſt ani-
mæ ſpeciale, non corporis. Denique purpuram cupien-
tes, vel ſtatuam, vel militiam, aut regnum, aut pecuni-
am, neque venis, neque nervis ægrotare dicuntur, vel
arteriis, ſed animæ affici paſſione: quo fit ut etiam
hydrophobia animæ ſit paſſio. Eſt enim appetentia po-
tus: quippe cum timor & mœſtitudo & iracundia
paſſiones ſint animæ. Timent igitur aquam *hydro-
phobi*, quo neceſſario animo ægrotare noſcuntur.
Nam omnis *phantaſia*, cujus diverſitates *Latini viſa* 110
vocaverunt, ut *Tullius*, ſive illa naturalia ſive con-
tra naturam fuerint, animi non corporis eſſe no-
ſcuntur. *Hydrophobi* igitur phantaſia jactantur, ſcili-
cet ea quæ contra naturam eſſe videatur: quo aſſu-
mitur, eos animi affici paſſione. Sed his qui hæc aſ-
ſerunt conſentiendum non eſt. Etenim appetere vel
delectari potu, ſicut etiam mandere, ex *corporis*
quadam naſcitur paſſione. *Timor* enim per conſen-
ſum animæ corpori compatientis naſci perſpicitur:
quo fit ut *corporalem eſſe paſſionem hydrophobicam ma-* 111
nifeſte perluceat. Etenim antecedens *morſus*, ex quo *Hydrophobia*
cauſa deſcendit, utique corporis fuit, & non ani- *eſt paſſio cor-*
mæ. Antecedentia autem atque conſequentia, ut eſt *poris.*
ſingultus & difficilis corporis motus, & *gravedo*, &
his ſimilia corporis eſſe noſcuntur. Nam animæ *paſ-* *Quomodo dif-*
ſiones, ut *philoſophi* volunt, noſtri ſunt judicii: *hy-* *ferant animæ*
drophobica autem paſſio ex corporis neceſſitate de- *& corporis*
paſſiones.

ſcen-

ſcendit: quo fit ut ſit *corporis* paſſio, ſed etiam *animæ* occupet qualitatem, tanquam in *furioſis* vel *melancholicis*.

CAPUT XIV.

112 *Quis locus in hydrophobicis patitur.*

VIcina etiam quæſtio eſt ſupra dictæ, quisnam in *hydrophobicis* locus corporis patiatur. Equidem [1] *Democritus* cùm de Emproſthotonicis diceret, *nervos* inquit: conjiciens hoc ex corporis [a] *conductione*, atque *veretri* tentigine. *Aſclepiadis* ſectatores alii *membranam* ajunt *cerebri*. Siquidem ſecundum Aſclepiadem omnis paſſio quæ mentem turbaverit in ipſa conſiſtat, ut *phrenitis*, *lethargia*, *epilepſia*. Quo aſſumitur, ut etiam *hydrophobica* paſſio eidem membranulæ aſcribatur, quæ animum conturbat. *Alii* ajunt *diaphragma* pati, ſiquidem in ipſo ſit dolor con-
113 ſtitutus. *Arthemidorus* Eraſiſtrati ſectator, & [2] *Artorius* Aſclepiadis ſectator, de hydrophobia ſcribentes, atque plurimi noſtræ ſectæ ſcriptores, ajunt [b] *ſtomachum* pati: ſiquidem *ſingultus* ſequatur & *vomitus* fellis, & appetentia inſatiabilis bibendi, quorum ſingula ſtomachi paſſionis eſſe noſcuntur: conſentire tamen etiam *membranas* cerebri. Sed nonnulli *Aſclepiadis* ſectatores *ſtomachum* atque [c] *ventrem* pati dixerunt. Etenim bibendi appetentiam non ſolum ſtomachi parviſſimis viis, ſed etiam ventris fieri probant: *vomitum* quoque utriuſque partis effici paſ-

Sententia Democriti: [a] ſpaſmo & convulſione

Aſclepiadis ſectatorum:

Arthemidori & Artorii:

[b] ventriculi os

[c] τὴν ἀναγαστέρα: ventriculum

1 Democritus Philoſophus & Medicus, diligentiſſimus rerum naturalium inveſtigator, Hippocrati fuit coævus. Sunt qui eum ſuperſtitionis & magiæ damnant.

2 Hic fuit Auguſti & amicus & Medicus, cui in campis Philippicis, licet ægro, in aciem prodire conſuluit, & ita ſervavit: alias a Bruto fuiſſet captus.

paſſione. *Gajus* Herophili ſectator libro quo de timo- *Gaji:*
re aquæ ſcripſit, ait *cerebrum* & ejus *membranam*
pati. Etenim voluntario [d] motu ſervientes *nervi* at- 114
que ſtomachum colligantes, initium vel originem [d] motui
inde ſumpſiſſe noſcuntur. [3] *Magnus* vero *Epheſius* *Magni E-*
ſecundo libro epiſtolarum, ait ſigillatim eſſe dicen- *pheſii:*
dum, omnia, quæ difficultate motus in hac paſſione
afficiuntur, pati, hoc eſt *cor*, *ſtomachum*, *diaphrag-*
ma, *caput*, *ilia*. Non enim *pulſum* malignum fieri
poſſe ſuſpicatur, niſi [e] præpatiente ea parte corporis, [e] prius patiente
unde initium ſumit, quæ neceſſario [f] ſine ulla fuerit [f] cum ulla
vexabili paſſione. *Pulſus* mutari in pejus nunquam
etiam poteſt, neque *difficultas* ſpirationis fieri, ſi
diaphragma atque pulmo naturali poſitione maneant,
ac nullo modo tentata: neque *tentigo* frequens, at- 115
que ultra naturam, niſi virilia, ſive *radius virilis*
fuerit in tumore conſtitutus: neque viſa mentem fal-
lentia, quæ *Græci* phantaſmata vocaverunt, niſi ca-
pite patienti fieri poſſunt. Siquidem in [g] ipſa vel [g] mente
in [h] ipſo ſenſus omnes ſint conſtituti, ac ſenſuales [h] capite
viæ ex ipſo ad cor referantur, quorum nihil eſt ad
medicum neceſſario pertinens. Sufficit enim agno-
viſſe *caput* pati tempore quo mens fuerit alienata:
quippe cum etiam ex antecedentibus ſignis pati no-
ſcatur. Præcedit enim quibuſdam *dolor* capitis atque
aurium *tinnitus*: viſus quoque falſitas, provolantium 116
veluti *animalium minutorum* tanquam culicum aſpe-
ctu, quapropter palpebrationem frequentant: nec
non etiam *vultus* fervor cum rubore per ora ſe inſi-
nuans, atteſtante *lachrymarum* fluore, cum *angu-*
lis oculorum ſanguinolentis, extantibus *venis* ex
utraque parte temporum, apparet. Sed horum ſin-
guli

3 Magnus hic Athenæi fuit ſectator, ſcripſitque librum de inventis poſt Themiſonem.

guli ratione commoti, vera quidem, ſed deficiente,
C. Aureliani. hæc poſuerunt. Præpatitur enim ea pars, *quæ morſu fuerit vexata*, unde initium denique paſſionem ſumere nemo negat. Patitur enim *totum corpus*, quod probamus ex his quæ ſinguli dixerunt. Cum enim alii alias aſſerunt pati partes, omnes pati confiten-
117 tur. Fit autem probabilius ex his quæ manifeſte *hydrophobicos* ſequuntur. Ea ſunt *ſaltus* membrorum, *raptus* ſive contractio nervorum, *ſitis*, *aquæ timor*, *tentigo*, abſtinentia vel retentio egerendorum. Plus tamen *ſtomachum* pati, atque ventrem recte dicimus. In ipſis enim plurima ſunt accidentia ſigna, & manifeſtiora, ut *ſingultus*: *ſaltus*: egerendorum *retentio*: conductio vel contractio: *ſitis* intolerabilis. Sed nihil horum ad curam neceſſario refertur. Ubi enim paſſionem invenerimus, eidem parti juxta magnitudinis comparationem adjutoria adhibemus.

CAPUT XV.

118

Utrum nova paſſio ſit hydrophobia.

a rationalium medicorum
b ſuo captu

QUidam [a] *logicorum* quæſiverunt pro [b] *loco* utrum nova paſſio ſit *hydrophobia*, ut ſi novam invenirent, novam etiam cauſam atque curationem inquirerent: quod à nobis quidem alienum eſt. Fieri enim poteſt ut particulares vel ſpeciales paſſiones novæ fieri poſſint; generales autem vel principales, quarum dominio cæteræ quæque ſubjiciuntur, fieri nunquam poſſint. Hæ denique conſuetis atque congruis curationibus ſimiliter curantur: ſed ut plenius omnia perſpiciantur, ſingulorum placita, ſive viſa, vel exiſti-
c ordinabimus
mationes [c] ordinamus. Etenim quidam ajunt novam eſſe

eſſe hydrophobicam paſſionem, quidam negaverunt.
Et alii [d] omnino, ut *Artemidorus* Sidenſis. Alii [e] ſpe-
cialiter, ut *Caridemus* ſectator Eraſiſtrati. Item non 119
novam eſſe paſſionem plurimi dixerunt, ſed ob [f] a-
ſtrictionem probandæ novæ paſſionis, ajunt, nemi-
nem veterum hanc memoraſſe paſſionem, ac ſoli, in-
quiunt, novelli [g] *inventores* eandem adverterunt.
Certè [h] ſi ſunt apud veteres, nec tamen hæc memo-
rata cognoſcitur. *Secundò* confundit atque turbat hæc
paſſio non ſolùm inertes, ſed etiam artifices: quo
probatur ob tantam oſtentationem magnitudinis nova
inveniri. Dehinc aliarum paſſionum *cauſæ* apprehen-
ſibiles ſunt, ſcilicet activæ atque operantes, quas
ſynecticas vocant: iſtius autem paſſionis incompre-
henſibilis eſt, quod eſt ſignum probabile novæ paſ-
ſionis. Additur etiam quòd ſit incurabilis. Sed his 120
contraria ſentientes falſum eſſe inquiunt, quòd hanc
paſſionem nullus veterum memoraverit. Etenim [1] *De-
mocritus* qui *Hippocrati* convixit, non ſolùm hanc
memoravit paſſionem, ſed etiam ejus cauſam tradidit,
cùm de *opiſthotonicis* ſcriberet: ipſe quoque *Hippo-
crat*. etſi non principaliter de ipſa paſſione tractans,
ſenſu tamen dictorum hanc memoraſſe monſtratur,
in *Prædictivo* libro dicens phreniticos [i] *parvibibulos*,
ſono quolibet pulſatos, tremore affici. Alienatione
autem mentis *hydrophobos* vexari videmus: quaprop-
ter hos *Hippocr*. phreniticos dixit parvibibulos, quos
brachypotas vocant, hoc eſt, [k] quòd modicum bibe-
rent, ob timorem liquoris. Item *Polypus* hanc paſ- 121
ſionem memoravit, dicens *aquifugas* citò interire,
quos *pheugydros* appellavit. *Homerus* quoque hanc
agnoviſſe paſſionem probatur. Conjicit enim per fi-
Ff 2 gu-

Recenſentur variæ ſententiæ.

d nullam eſſe novam
e hanc non eſſe novam
f difficultatem
g auctores ſ. ſcriptores
h multæ deſcriptæ ſunt

Probatur ea, quæ novam non eſſe hydroph. aſſerit, auctoritatibus,

i βραχυπότας
k qui

1 vide initium capitis præcedentis.

guram cùm de [2] *Tantalo* dicit. Item ubi inducit *Teucrum* occiſis octo, *Hectorem* non potuiſſe percutere, atque ita loquutum ut diceret ſe hunc interficere non poſſe *rabidum canem*. Cum igitur memoravit Homerus id ex quo fieri *hydrophobi* poſſunt, erit conſequens, ut &, quòd fieri poſſint, ſcierit. Item Comicus *Menander* inducens ſenem iraſcentem, iſtius paſſionis imaginem vinolentis adſcripſit, dicens non poſſe bibere eos qui vinum uſque ad vexationem po-

122 *& rationibus.* tant. Ratio quoque hoc oſtendere videtur. Etenim ſuperioribus temporibus aut erant *canes*, aut non erant: ſed non fuiſſe quis dicere audeat. Paſſionis etenim cauſam prompte *Homerus* memoravit. Si igitur fuerunt, etiam *rabie* affecti ſunt: quo fit ut cum fuiſſe cauſa ex qua *hydrophobi* fierent, atque homines qui fierent, vel pati potuiſſent, demonſtretur, erit rationabile, ut apud antiquos hæc paſſio fuiſſe credatur. Expaveſcere autem ſive confundi, ut ajunt, non ſolum inertes, ſed etiam artifices hac paſſione, non neceſſario ſignum eſt eandem *incurabilem* pronuntiandi. Etenim plurimæ aliæ paſſiones non aliter videntium mentem confundunt, ut *ſaty-*

123 *riaſis*, *apoplexia*. Item cauſa præcedens ejus paſſionis, incomprehenſibilis, ut putant, non eſt, quam plurimi medicorum atque philoſophorum tradiderunt. At ſi eſſet incomprehenſibilis, quod ex ea ſequitur, manifeſtò eſſe apprehenſibile, nulli negant, vel ſi eſſet incomprehenſibile, id quod ſequitur, hoc eſt paſſio, non tamen incurabile. Ac ſi incurabile, non neceſſario novum, ut neque *carcinoma*. Sed ajunt

2 Hoc Cælianum frigidum eſt; non enim Homerus eſt auctor fabulæ Tantali. Communi Cælius hic veterum ſcriptorum morbo laborat, qui omnium artium auctoritatem, omniſque antiquitatis conſilia ex illo auctore petebant.

ajunt principaliter ex his quæ ſequuntur, vel deſignant *hydrophobicam* paſſionem nihil eſſe ejuſdem proprium, ut *ſingultus*, qui quanquam eos ſequatur, ſit tamen communis eorum qui *hydrophobi* non ſunt. *Sitis* etiam ſequitur, atque *vomitus fellis*, ſed febricitantibus hæc ſæpe contingunt. Item *turbatio* men- 124
tis atque *timor*, ſed etiam phreniticos ſæpe comitantur. Si igitur nihil proprium ſequitur *hydrophobos*, ſed ſunt omnia communia aliis paſſionibus, non poterit nova paſſio nuncupari. Nos quoque his conſentimus. Videtur etenim hæc paſſio etiam frequentare quibuſdam temporibus, vel locis, ut apud *Cariam* atque *Cretam*. Hæc enim inſula aliorum venenoſorum animalium [l] difficilis, atque pene libera, ſola *canum rabie* vexatur frequentiſſimè. *Poetarum* quoque teſtimonium longè vetuſtiſſimum, atque non rectis neceſſariò verbis deſtinatum, accipiendum ducimus. Item *Hippocrates* magis phreniticos memora- 125
vit, non hydrophobos, *parvibibulos*. Nam inquit eos, quod in quibuſdam phreniticis frequentare videmus, aut faſtidio poſſeſſos, non ſolùm cibum, verumetiam potum refugere: vel certè traductos viſis, quæ *Græci* phantaſiam appellant, (ut ait *Eudemus*) ut accipiendum non exiſtiment potum: vel ſuſpicione [m] delirationis affecti, admixta putent venena liquori: tremunt quoque nonnunquam debilitate nervorum, & ad omnem ſonitum commoventur, ſcilicet alienationis proprietate, & non neceſſariò *hydrophobicæ* paſſionis. Quapropter aliis utendum eſt rationibus, ad demonſtrandum, eſſe novam hydrophobicam paſſionem.

Quibuſdam locis & temporibus magis frequens eſt hydrophobia.

l raro altrix & procreatrix

m ob delirationem

CAPUT XVI.

126 *Quomodo curandi ſunt hydrophobi.*

Quis locus conveniat hydrophobis: a ſervari *Quæ cura membris affectis.* *Strategema medicum.*

CUrandos *hydrophobos* convenit jacere loco mediocriter *calido*, atque *lucido*, adhibita articulorum *defricatione*, [a] ſervatos etiam *inſomnes* uſque ad laxamentum temporale. His quoque partibus quæ rapiuntur, vel conductione vexantur, calidis atque mundis *lanis*, aut pannis prætectis, adhibendæ etiam molles *vaporationes*. In ſtatu acceſſionis, dulci atque calido *oleo* clam lanis tinctis, vel foris à cubiculo infuſis, tum immiſſis fovendæ, ne viſu liquoris ægro-

127 *Quando & qua cautela ſit vena ſecanda.*

tantes in commemorationem timoris reducantur. At ſi aliqua fuerit *indulgentia* paſſionis, quæ erit apprehendenda, ſi etiam *febres* fuerint, ex minutione *ferroris*, ſi etiam non fuerint, minutione *timoris*, erunt phlebotomandi ex brachio, quo vena facilior occurrerit. Ita in fluenti ſanguine avertenda ſunt ægrotantium ora, atque manu excipiendus fluor, ne ſonitu perculſi commoveantur. In *diatrito* verò erunt primò perungendi, ſed pannis oleo tinctis (eorum enim tractu latenter corpora perungentur) extergendi quoque: at [b] *alia* foventur aliis calidis atque [c] immundis conſequenter pannis, vel linteolis: tunc poſt perunctionem *cibus* dandus tenuis, & *ſorbilis*, quo latenter cum cibo etiam potus inducatur: & *panis* aqua infuſus, vel *alica* ex aqua: facilè enim accipiunt. Sed oportet magis tempora dandi ſervare cibum & potum: quod fiet [d] hoc genere, ut ex obliquo fabulantes de conſueta vita loquantur, *lavacra* memorando, atque *bibendi* copiam. Tunc ſi ægri his dictis placidi permanſerint, fidenter offeri-

Quando, & quomodo ſint ungendi ægri. b diatrito c inunctis *Quando & qualis cibus dandus.* 128 d hac ratione *Qua cautela potus ſit offerendus.*

mus

mus *potum*, dimiſſionis tempore invento. At ſi commoti, vel *irati* fuerint, audito lavacro, vel potu, erit differenda oblatio: dandus interea potus in *fictili* vaſculo, ſubtili caverna perforato, tanquam ſunt papillæ uberum, & dandus ægrotantibus, [e] præfecto *obſtaculo* oculorum, vel temporaliter clauſis feneſtris. Eſt enim omnifariam *mitigatione* paſſioni providendum, ut nulla occaſio detur excitandi furoris. Oportet denique etiam *miniſtros* aptiſſimos eſſe, & primò ut ſint *taciti*, neque fabulas injicientes, ſed ejus reſpondentes dictis, & ita reſpondentes, ut cedenter, ac ſine ulla [f] conſtantia eum conſentiendo coerceant, atque ejus viſa, quæ mentis falſitate efficiuntur, eidem ſenſim diſplicere, atque incredibilia faciant. Dehinc convenit laxativis *cataplaſmatibus* thoracem curare, & à tergo inter utraſque [g] palas, quod *Græci* metaphrenum vocant

[e] prius facto.

129 *Quales debeant eſſe miniſtri.*

[f] reſiſtentia, obſtinatione.

[g] ſcapulas.

130 *Quid agendum in ſtatu morbi.*

Cùm autem *ſtatum* ſumpſerit paſſio, etiam *cucurbita* apponenda iiſdem locis, cum *ſcarificatione*: tum ſpongiarum *vaporatione* utendum: quæ quidem *latenter* erunt ex oleo atque calida exprimendæ, & apponendæ, obvolutæ pannis vel linteolis, ne humoris ſenſus aut ſonitus exagitent ægrotantem. Tunc etiam *caput* detondendum, & iiſdem adjutoriis concurandum: *geſtatio* adhibenda, in lectulo ſuſpenſo, ſive portatoria ſella. At ſi paſſio perſeveraverit, iiſdem perſeverabimus adjutoriis. Illud etiam erit affectandum, ut ſi omnino *potum* recuſaverint, qualibet tamen parte quiddam liquoris aſſumant, & nulla indignatione ægrotantes afficiantur viſu perterriti.

Quid, ſi æger omnino potum recuſet.

131 Quod ita facere poterimus, ſi calidam atque oleum *clyſtere* per podicem injiciamus, & hoc ſi fieri potuerit, diurnis diebus: parvum quidem: tunc enim pote-

rit

rit contineri. Nam ſi fuerit plurimus humor, ſua redundantia ac pondere provocat excludi. Erit enim ejus continentia *utilis* ad minuendam *ſitim*. Nam neque ſolùm *dyſentericis* injectum medicamen ſuperiora invadens ſæpe ſtomachum atque caput vexare accipimus, ſiquidem eò neceſſariò perveniat; ſed etiam calidam & oleum pervenire poſſe concipimus, quo partibus iiſdem irrigationis præbeat laxamentum. Poſt injectionem denique manibus admotis, impreſſione moderata, ex inferioribus ad ſuperiora ducentes, liquorem aſcendere provocamus. Declinante paſſione erunt ægrotantes reſumendi, ſed multo tempore à *lavacro* abſtinendi, atque *vino*, ne in periculum redeant. At ſi ex iſta paſſione, ut ſæpe contingit, [h] *ſatyriaſis* fuerit effecta erunt, adhibenda ea quæ paulo pòſt dixerimus. *Antiquorum* autem medicorum nullus iſtius paſſionis tradidit curationem. Ajunt denique [1] *Themiſonem* quanquam volentem, non potuiſſe: ſiquidem ex *rabido cane* quondam fuerat vulneratus, etſi ejus curationem aſſumeret mente, quippe ſcripturus, continuò admonitus in eandem [i] laberetur. *Democritus* verò jubet *origani* decoctionem dari, atque ipſum poculum quo bibunt, in *ſphæræ* rotunditatem formari. Eſt autem hoc genus decoctionis acerrimum, atque ſtomachum vexans, & incendens: in quo etiam idem ſibi repugnare perſpicitur. Ait enim *hydrophobiam* eſſe incendium nervorum. Quidam *Medici*, ut *Artorius* memorat, alios in vaſculum plenum frigida miſerunt, alios in *puteum* poſuerunt, ſaccis immiſſos, vel incluſos, ut neceſſitate bibere cogerentur, alii in aquam calidam, neſcii quòd *paſſionis*

Clyſterum utilitas.

132 *Quid faciendum, quidque cavendum in declinatione.*

h veretri, ut antea dixit, tentigo.

Quid alii medici de hoc morbo reliquerint.

i relaberetur

133

1 *Dioſc. cap. 36. lib. 6.* Themiſonem quorundam ſermonibus *ait* à cane demorſum fuiſſe; aliorum verò fama, in hunc furorem incidiſſe, quod amico aquam expaveſcenti inſervîſſet, ac officium exhibuiſſet.

*ſionis curatio illa ſit, non ut bibant ægrotantes, ſed
ut bibere velint*: quod fiet cùm paſſio fuerit adjuto-
riis deſtructa. Multi denique etiam bibentes raptu
affecti ſunt graviore. Quapropter etiam toto corpore
infundendos, ut putant, in aquam frigidam, magis
vexabile comprobamus. Omne etenim frigus exten-
dit tumentia. Nam propterea, ut *Artorius* dixit, 134
raptu interficiuntur. *Ariſtoxenus* ad [k] correptionem
atque abundantiam liquoris intentus, [l] prædandum
dicit potum, atque clyſteribus utendum, commu-
niter omnibus, depurgativæ vel temperativæ virtu-
tis: ſed hæc tumorem paſſionis intendendo gemi-
nant [m] comitantia. *Tullius Baſſus* etiam ſternutamen-
tis utitur, & clyſteribus, cum generaliter hæc paſ-
ſio mitigatione indigeat ob acutiſſimam celeritatem,
& non, ut hic putat, *recorporativis* adjutoriis ſit [n] a-
ſpergenda, quæ *Græci* metaſyncritica vocant. *Niger*
ejus amicus etiam album helleborum dedit. *Eude-
mus* autem phlebotomans, helleborum dat ſecunda
vel tertia die, atque cucurbitas affigit uſque ad par-
tium puſtulationem. *Agathinus* libro de helleboro 135
conſcripto, jubet etiam dari helleborum in initio paſ-
ſionis. *Alii* podicem cataplaſmandum jubent helle-
boro. *Alii* collyria ex ipſo facientes quæ appellave-
runt balanos, podici ſupponunt. Sed erunt commu-
niter omnes *culpandi*, cum ſit paſſio acuta atque ce-
leris, & vehemens, ac ſæpiſſimè continua. Quippe
cum nunquam puram atque ſinceram habeat dimiſ-
ſionem, & eſt *helleborum* recorporativæ virtutis, ac
propterea *tardis* paſſionibus conveniens, quas *Græ-
ci* chronias appellant, & in earum principaliter le-
nimento, atque regulis ciborum ægrotante præpa-
rato, [o] quod *Græci* diætam vocant, quod utique
Gg non

[k] ingurgitationem
[l] ſemper dandum
[m] ſymptomata
[n] exaſperanda
Omnes eadem opera perſtringuntur.
[o] quas

non ſine tempore prolixo fieri poteſt. Sine his igi-
136 tur *nihil veneno differet helleborum* datum. Eſt etiam grave uſque ad puſtulationem corporis cucurbitas apponere. Et ſimile quiddam, tumentes oculos ligneo baculo in ungere. *Quidam* caſtoreo potandos jubent *hydrophobos: alii* roſaceo oleo: *alii* diagridio, aut elaterio, aut lacte, vel pinguibus juſculis incongruè agitantes atque gravantes ægros, & non eo tempore quo permitti potuit uſus ſupradictorum, præcautionis cauſa ac effugiendæ paſſionis. [p] Nunc etiam ſi præſens indigeat congrua curatione; Clyſtere *quidam* depurgant vel temperant vim veneni, quæ ſemper poſt effectam [q] paſſionem contemnenda eſt, urgentiore cogente [2] *cœnoteta*. [r] Item nihil aliud quam potum dare quoquo modo nituntur, nunc gelu, vel *nivem* offerentes ægrotis, nunc viridem *ficum*, vel *pyrum*, aut
137 *cucumerem*, & his ſimilia. *Alii* calami perforati initium ori ægrotantis immittunt, dehinc ex alia parte per [s] aliam cavernam aquam infundunt. *Alii* poculo [t] lineo panno ſuperimpoſito, vel [3] beluæ pelle, potandum putant, ſcilicet [4] *ſuperſtitione* traducti, quod naturalis *authoritas beluarum* quæ canibus eſt contraria, timorem ægrotantium ſolvat. Sed hæc quæ vulgus per experimenta probata putat, longè aliena ab arte monſtrantur. Alia quoque quæ facienda ordinaverunt, ratione rejicienda ſunt, ut ea quæ ſunt *vinoſa* ante declinationem offerenda. Item *frigida* ſunt

Helleborus in morbis acutis venenum. Appoſita comparatio.

p ſub. cum morbus jam in ſtatu eſt, acribus hujuſmodi utuntur

q jam factam rabiem

r ſub. quidam

s illius

t ligneo

2 κοινότης. Methodicis eſt analogia quædam, quam morbi eoſque curandi modi ad ſe invicem habent.

3 Lupi. Ad id laudat Aetius pellem Urſi, & Phocæ; ſed præcipue Hyænæ, ut legendum putem, (vel Hyænæ beluæ pelle.) Plin. cap. 30. lib. 8. ait, umbræ Hyænæ contactu obmuteſcere canes, eamque vomitum hominis imitari, ad canes ſollicitandos, quos invadat.

4 Methodici omnia ſpecifica ſemel e medicina ejiciunt, eaque ſine ratione pro ſuperſtitioſis habent: cum tamen ſæpiſſime longe ſint præferenda remediis manifeſta qualitate agentibus.

ſunt ob tumorem incongrua. Conſtringunt enim atque extendunt *ſtricturæ* difficultatem, ex qua ſine dubio *hydrophobica* paſſio confecta probatur.

CAPUT XVII.

De acuto tormento, quod Græci [a] *ileon appellant.* 138

a paſſionem iliacam

Morbi hujus Etymologia.

TOrmentum dictum eſt, quòd exiſtiment ægrotantes convolvi, atque torqueri ſuorum inteſtinorum [b] *verticula:* vel quòd ſpiritus ob [c] abſtinentiam clauſus ſeſe involvens, [d] vinctiones atque tormenta efficiat, vel quod vehementia dolorum ſupra eas partes quæ patiuntur, ægrotantes arcuati convolutique plicentur. *Salimachus* autem ait quoſdam *Pythagoricos* apud *Siciliam* medicantes Græco nomine [e] *phragmon* vocare, ſiquidem obtruſis naturalibus ventris officiis fieri videatur. Item hanc paſſionem 139 tertio libro acutarum vel celerum paſſionum Aſclepiades diffinivit hoc modo: *Tormentum eſt contortio extenta, atque longi temporis inteſtinorum:* ſed hoc improprie dixit, quod ſit longi temporis tormentum. Eſt enim acuta atque celeris paſſio. Denique *inteſtinorum tormentum* dicimus eſſe, *contortionem* [f] *extentam, atque pernicioſam.* Sunt autem ejus antecedentes cauſæ communes, quæ etiam alias facere valent paſſiones: ſed magis *perfrictio*, *indigeſtio:* atque *cibi* gravabiles & inflabiles, vel novi: aut *venenum* potum, aut cibo datum, aut *fungi* comeſti. Sequitur 140 autem in paſſione conſtitutos ventris vehemens *inflatio* & inteſtinorum, & dolor nimius *iliorum*, atque oſſium, quæ à pube uſque ad ilia perveniunt, quæ *Græci* ephebia appellaverunt, totius quoque ven-

b ſinuoſos anfractus

c compreſſionem exitumque negatum

d ſpaſmodicas contractiones

e ſepimentum: occluſionem

Definitio Aſclepiadis.

C. Aureliani.

f acutam

Cauſæ antecedentes.

Signa & ſymptomata.

ventris atque ſuperpoſitæ cutis *inflatio*, & membranæ majoris, quam *peritonæum* vocant, ſcilicet quæ omnia interius tegit atque continet viſcera. *Conſenſu* etiam, veſicæ, & officii ventris perfecta abſtinentia: *ſtomachi* everſio per nauſeam, *ſalivarum* fluor,
141 *ſitis* vehemens: *ſpiratio* [1] hirta, atque anhelatio: *articulorum* frigidus torpor: *pulſus* denſus: *ſingultus*: exitus per podicem venti nihil relevantis: ac ſi quicquam per clyſterem fuerit injectum, aut non admittitur ob nimietatem ſtricturæ, aut admiſſum retinetur exitu negato: aut ſi fuerit redditum, erit connexum pinguibus ac [g] veſiculoſis. *Mulieribus* etiam matricis adductio ad ſuperiora fit, *vomitus* quoque humorum [h] pinguium, qui in ventriculo & ipſius orificio adhæreſcebant contumaciter. His vero qui perniciosius atque [i] ſpecialius jactantur, etiam *ſtercorum*
142 vomitus fit. Tunc quoque pulſus concidit: nigreſcit corpus cum nimia linguæ aſperitate: aliquando etiam, ut *Heraclides Tarentinus* memorat, quarto libro de internis paſſionibus, *inteſtinorum verticula* diſtentis cutibus apparent, cum [k] *peritonæo* disjecto ſola fuerit ac ſuperpoſita cutis. *Alii* vero memorant *ventum* per podicem redditum ſine odore tetro *pernicioſum* fore; at ſi fuerit odoris tetri, *ſalutem* promittere. In *illis* enim ob nimiam *ſtricturam*, tanquam liquatus ſpiritus purior excluditur, in *his* autem ob quandam *laxamenti* facultatem infectus exhalationibus ſterco-
143 rum, excludetur. [l] Torminoſa igitur ab iſta paſſione, quam ſpecialiter *tormentum* diximus, magnitudine differre monſtramus. Hi enim levi dolore afficiuntur, & ob hoc ventriculoſi ſive torminoſi vocantur.

[g] ſpumoſis

[h] craſſorum, viſcidorum

Prognoſis.

[i] exitialius

[k] peritonæi diſtenta tela

Obſerva

Quomodo differat a torminibus:

[l] cæliacum affectum

1 τὴν δασεῖαν, quæ vox ſignificat & denſam, & hirtam, non ſatis apte hic vertit hirtam.

tur. Item diſcernuntur dolore ventris. [m] *Ventriculatio* enim [2] ſuperius magis ventre eſt, atque ſub præcordiis, & ſæpe ſine inteſtinorum tormento. Diſcernitur etiam à *coli* vexatione. Eſt enim principaliter coli vexatio, *unius inteſtini* paſſio, atque *tarda*, quam *Græci* chroniam vocant, & diutiſſime perſeverans. *Tormentum* autem [n] ſolius acutæ paſ- 144
ſionis, eſt omnium inteſtinorum vexatio. *Alii* hanc paſſionem *Chordapſon* vocaverunt, quòd non aliter quam chordæ inteſtina tendantur. Nam veteres *Græci* inteſtina chordas vocaverunt: ſed hoc quoque nomen alii commune vocabulum tormento poſuerunt, ut *Hippocrates*, *Praxagoras*, *Euriphon Gnidius*. Alii differre [o] dixerunt, ut *Diocles* libro de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit. Etenim *tormentum* non ſine ructationibus fieri dixit, atque emiſſo per podicem vento, ſine ſtercorum egeſtione, ventrem quoque non neceſſario durum fieri, & clyſteris injectionem accipere: doloris etiam 145
initium è ſuperioribus magis accedere. In *chordapſo* rejicere ægrotantes, ſi *mediocris* fuerit paſſio, humorem: ſi *vehemens*, ſtercora: & neque injectionem clyſteris admittere, ventrem durum, atque extentum jugiter, in orbem tumoris ſublevatum, [p] inferiores inteſtinorum partes doloribus affici, *ſtomachum* quoque [q] immobilem ac fixum, vel inflexum permanere.

ab affectu cœliaco: m ἡ τῶν κοιλιακῶν διάθεσις.

à colica.

n nunquam non acutus morbus

o nimirum tormentum à chordapſo

p inferiores

q ob nimiam ſtricturam à nimis contractis fibris

146 Sed de his huic diſſentire neceſſarium non eſt: oportet enim intentionem adhibere, atque intelligere, quòd ſit paſſio ſtricturæ, atque acuta vel celeris, & vehemens. Quapropter habendi ſunt ægrotantes loco

Curatio perficitur.

2 Obſerva diſcerni ventriculoſos à colicis. Ventriculoſos Græci vocant κοιλιακούς.

loco apto: quiete & abſtinentia: *loco* mediocriter *calido*, atque *lucido:* adhibita *requie* cum ſilentio, & *abſtinentia* cibi vſque ad primam diatriton: prohibito quoque *ſomno*, donec acceſſio declinet. Incipiente autem eadem, *articulorum* adhibenda eſt blanda ex manibus *calefactio*, & partes quæ doluerint, contegendæ mundis, & mol-

articulorum calefactione:

147 libus lanis. Apponenda etiam mediocris *vaporatio*, qua mitigari dolor poſſit, ut ſunt panni calidi, atque linteola, vel veſica calida ex oleo ſemiplena, vel *ſaccelli* ex cantabro calido completi, vel polline, vel lini ſemine ex aqua mulſa. Cum autem *ſtatum* ſumpſerit acceſſio, jubemus eos, ſi pati potuerint, jugiter *foveri* oleo dulci atque calido, ſcilicet uſu dextero, quo [r] prærepto nuper infuſo mox novum ſuperfundatur oleum. At ſi *dolor* coegerit, phlebotomandi erunt, ſcilicet ex brachio, dimiſſionis tem-

vaporatione:

fomentis in ſtatu:

[r] conſumpto

venæſectione:

148 pore. Et ſi ante diatriton id factum fuerit, foventes primo os, deinde colluere permittimus ex aqua calida, deinde dabimus *potum parvum*, ob mitigandum. Si enim plurimum ſumpſerint gravatis tumentibus, provocabitur paſſionis aſperitas, ſicut fit cum grave quiſquam *cataplaſma* apponendum putarit, ex plurima, atque [ſ] corporoſa inductura. At ſi in ipſa diatrito fuerit adhibita *phlebotomia*, parum differentes ob reſumptionem, *unctione* corpus curamus, & ſorbile damus quiddam, tenue, atque panem ex aqua

[ſ] magnæ molis

unctione, & tenui victu:

149 calida non quidem plurimum. Ea enim quæ ob appoſitionem cataplaſmatis exterius admoti aſperantur, magis plurimum diſtenduntur cibis uberioribus gravata. Alternis denique diebus *cibum* dabimus, donec paſſio declinet: dehinc *cataplaſmata* adhibemus ex pollinibus, & lini atque fœnugræci ſeminibus, ex mulſo confecta, vel [t] calida & oleo, illud curantes,

in declinatione cataplaſmatis:

[t] aqua

ut

ut calida perſeverent plurimo tempore, & neque
v valida atque robuſta inductione gravabilia fiant pon- *v magna copioſaque infartura*
dere. Faciunt enim ægrotis dolores augeri. Tunc
etiam *cucurbitas* apponimus, ſed eas quæ ſint oſcu- *cucurbitis:*
lo latiore, atque labiis flexis. Lenius enim, atque 150
blando tractu arripiunt membra. Tunc etiam *ſcarificatione* utemur, vel in cucurbitarum vicem, ne earum pondere grave quicquam ægrotantes ſentiant, *vitrea* apponimus vaſcula, vel *teſtea*, quæ *Græci* amphoras vocaverunt. Tunc *ſpongiis* vaporamus expreſſis ex calida, & oleo, vel decoctione fœnugræci, aut lini ſeminis, aut agreſtis malvæ, & rurſum cataplaſmamus. Injicimus etiam per *clyſterem* oleum calidum, vel calidam & oleum, & ex *clyſtere:*
ſupradictis decoctionibus quicquam. Eſt etiam con- 151
ſuetum nobis aquam oleo dulci, æquali modo commixtam, cum *hibiſco* coquere, donec aqua inſumatur. Tunc oleum remanens concepta lenitate, atque w *pinguedine* ex radice ſupradicta, injicere per *w quod hodie mucilaginem dicimus*
clyſterem. Nam ſi ſolum oleum fuerit cum radice hibiſci non admixta aqua decoctum, neceſſario *nidoroſum* fiet. Adhibemus etiam *encathiſmata* ex calida, & *balneo:*
oleo, vel quarumcunque laxativarum materiarum decoctione. Cum autem declinare paſſio cœperit, etiam *embaſim* adhibemus ex oleo, vel calida & oleo, aut decoctione laxativarum materiarum, non ſine
cautione. Declinanda eſt enim x *perfrictio:* quapro- 152
pter erit facienda in calido loco, vel *balnei* [3] forni- *x frigoris ſuſceptio*
ce, quem appellant y *achicholum*, ſive cameram. At *y aliqui Tholum, vel architholum*
ſi ſenſus aliquis permanens erit duritiæ, cataplaſmabimus ex ordei farina, & adipe porcino recente, & pi-

3 *Tholus*, teſtudo, ſive camera. In thermis duplex is fuit: alter ξηρὸς, quod Seneca ſudatorium vocat, Aſſa, Cicero. Alter quem τὸν ἔξω οἶκον, & μαλακτικὸν, Trallianus vocat, ubi ungebantur.

Emplaſtris: pice liquida. Tunc *cerotaria* apponemus, & malagmatum leniora, ordinantes etiam *lavacrum*, & *varium cibum*, & *vinum* ultimo, præcaventes multo tempore frigida quæque, atque indigeſtionem, & inflabiles, vel acres, & minus digeſtibiles cibos.
a quibus cavendum.

153 *Methodus Hippocr.* Veterum autem medicorum, *Hippocrates* [4] ſecundo libro de *morbis*, communiter inquit refrigeranda ſuperiora, particulariter autem adhibenda *vomifica* medicamina, & *phlebotomia* ex brachio, & capite. Tunc in vaſculum aqua calida plenum deponere jubet ægrotantes: facere etiam *collyrium* decem digitorum, quem appellavit *balanum*, atque hunc ſummo tactu felle taurino ungendum: Tunc ſi nihil [z] perfecerit *clyſterem* adhibendum. Vel ſi [a] hoc quoque minus valuerit, *folliculo* artis ærariæ immittendum inquit *ventum* per podicem, quo [b] diſtantia ventris atque inteſtinorum replicatis folliculis fiat, tunc ſtatim adhibendum *clyſterem* probat, detracto ſupradicto folliculo, & podicem cum *ſpongia* obſtruendum, atque in *aquam calidam* ægrotantem deponendum. Utendum inquit primo tempore paſſionis *melle* decocto, atque *vino*. Secundo libro *epidemion* multum *vini* meraci, atque frigidi dari jubet, donec *ſomnus*, vel *dolor* fiat crurum, ſuſpicione cauſarum ſollicitatus: exiſtimat enim vel conſtituit fieri paſſionem *incendio* ſuperiorum, & *frigore* inferiorum. Contrarias
155 igitur virtute materias adhibendas judicavit, non intuens paſſionem ex tumore fuiſſe confectam. Denique principio *vomitus*, quem adhibendum probat, aſperat ejus celeritatem: ſiquidem disjiciendo corpora commovet. Plebotomare autem convenit, non poſt
improbatur.

[z] profecerit
154 [a] hic
[b] diſtentio

4 In noſtris exemplaribus quod citat ex Hippocrate, legitur libro tertio de morbis, non ſecundo.

poſt vomitum, ſed *laxamenti* cauſa, non ut *Hippocrates* affectandum putat, ob *frigidandum* corpus. Dehinc ex brachio, non ex capite, neque ſimul ex multis partibus phlebotomare oportet. Etenim repentina ſanguinis effuſio virium defectum faciens, non ſinit congruam fieri detractionem, vel quantum magnitudini paſſionis eſt conveniens. *Collyrium* au- 156
tem felle taurino perunctum, omnifariam nocens accipimus. Etenim ob *acrimoniam* fellis atque mordicationem tumentia provocat in fervorem, & ob longitudinem digitorum decem immiſſum, premit eas partes quæ neque tenuem liquorem ſine gravatione accipere, vel ferre valent. Nam de ærario *folliculo* quid dicere oportet, ſi ubi inflationis metus eſt, immittendum extrinſecus exiſtimat *ventum*, atque, quod eſt maximi peccati, *frigidum* his partibus, quæ etiam [c] naturali tactu prægravantur, non aliter, 157
quam ſi quemquam in *tetanica* paſſione conſtitutum cum ſit [d] poteſtatis, *laxativis* curare virtutibus, eundem organis diſtendere contendamus. Advertendum igitur, quod magis [e] roborat vexationem, vel duplicat corporis inflationem, adjiciens graviora, quod etiam per clyſterem liquoribus magis prægravet corpus, et tumentia importune *vento* vexata, etiam liquoris *percuſſu* intemporali feriantur. Item *ſpongia* apponenda quam probat, [f] extenta magis premit. Utitur autem *vino*, malis quidem, ſed ſui ſimilibus conſiliis. Neque enim temporaliter declinationem 158
paſſionis obſervavit. Præterea uſu immodico, ſiquidem plurimum dari jubet, & [g] intemperato, quod ſæpe in ſanitate conſtitutos alienari mente perficit. Tunc etiam incongrue, ſiquidem frigido. *Omne etenim frigidum tumentia auget*. Repugnanti ergo

[c] dolore ex morbo
[d] in noſtra poteſtate
[e] auget
[f] inflata
[g] mero, ἀκράτῳ

 ju-

judicio vinum dare perſpicitur, effectum ſomno atque dolori crurum aſcribens; ſomnus etenim levigata atque ſoluta paſſione efficitur: dolore autem pejorante, & aſperato tollitur. Quod ita manifeſtum eſt ut demonſtratione non indigeat.

159 *Dioclis methodus.* *Diocles* autem libro quo de paſſionibus, atque cauſis & curationibus ſcribit, *phlebotomat* in paſſione conſtitutos, atque *cataplaſmatibus* curat ex polline, quod *Græci* ὠμὴν λύσιν vocant, & adipe & vino, & fæce. Tunc *præpotat* atque *clyſterizat*, ex abrotani ſemine cum mulſo, ex aceto & ariſtolochia & cumino, & nitro, & fœniculi radice decocta ex vino, admixta aqua marina, vel paſſo, vel acriore vino, ſive lacte cum decoctione lini ſeminis, & mellis, vel ſimilibus. Quarto autem libro de curationibus, *juvenes*, inquit, atque habitudine robuſtos, & magis

160 quibus dolor ad latera fertur, *phlebotomandos* probo ex [h] manu dextera interiorem venam, & ſubmittendos in *aquam calidam*, fotis ventri injicere admixto ſale *clyſterem*, & rurſum in aquam calidam deponere, & fovere. Præpotandos autem jubet etiam medicamentis, hoc eſt, *panacis* dimidia drachma, in mulſo [i] ex aceto tepido reſoluta, & *myrrhæ* obolos duos cum [5] *periſtereonis* herbæ foliis in vino albo, vel *cumino* æthiopico. Adjuvat etiam plurimos *plumbi* catapotium tranſvoratum. Impellit enim pondere, & excludit obtrudentia. Diurnis, inquit, præterea diebus ſitientibus potandum *vinum* dulce, vel *aquam* temperatam, aut *marinam* cum vino albo, aut cen-

161 tauream herbam, aut nitrum vel ejus ſpumam, ut ea quæ potuerit ſolvat. Danda etiam *ſorbilia*: vel [k] *cantabri*

[h] manus dextræ interiore vena

[i] &

[k] furfuris

5 De hac herba, quam & *Alceam* vocat, videatur Plin. N. H. libr. XXVII. cap. 4.

tabri lotura cum melle: vel [l] *bromi* ſuccus: vel ptiſanæ: aut cum farina olera cocta, alia ex adipe, alia ex halica atque ſale: ſorbendum etiam & juſcellum *ſcari* piſcis, & *carabi*, & [6] *buccinarum*, & *cancrorum*. Tunc reſumptio, inquit, adhibenda. [m] Cujus quidem materies percurrit, quas ſuperfluum eſt recenſere. Etenim ex ſupradictis varia atque iners commixtio materiarum demonſtratur. Non enim ſolos oportet *juvenes* phlebotomari, ſed etiam alios in *aliis ætatibus* conſtitutos; neque ſemper è dextera manu vel interiore vena, ſed etiam ex ſiniſtra atque exteriore. Facta detractio enim tumentia relaxat. [n] Uſus 162
atque acrimoniæ cauſa erigit in fervorem tumentia. Eſt præterea vexabilis præbibendi *medicaminis* potio. Etenim ſunt acria atque mordentia, & quæ non ſint mitigativa celeritatis, neque tumoris relaxantia. [7] *Plumbum* vero tranſvoratum premit quidem, atque impellit pondere, ſed tactu neceſſario frigidat, atque inteſtina denſitate coacta vexatione diſtendit. *Juſcella* autem in corruptione facilia, & inflantia eſſe noſcuntur. Item ptiſanæ ſuccum eadem perficere. *Vinum* quoque in augmento inimicum.

[l] *avenæ*

[m] nimirum nutrimenti

exagitatur.

[n] Uſus autem clyſterum acrimoniæ

Praxagoras tertio libro curationum, *clyſterem* jubet adhiberi, dans medicamina *purgativæ* virtutis, atque per *vomitum* corpora deſiccare: contendit etiam potandum [o] *mulſum* ex aceto, cum pipere atque nitro, & recenti lacte cum mulſo, & aqua. Dat etiam [p] *radices* circa veſperam comedendas, prædato aut ſuperdato oleo. Utitur præterea ad podicem *collyrio*, & clyſterem injicit, atque præpotat *abſinthio* ægrotantes cum aceto, & vino ſincero, cum 163

Ut & Praxagoræ.

[o] oxymeli

[p] radiculam vomitoriam, ſive raphanum

Hh 2 oleo

6 Concharum generis, purpura minorum, quæ petris adnaſcuntur.

7 Mirum quod plumbi venenatam fere qualitatem eſſe non ſcribat, ut quæ dyſenteriam efficiat.

[q] ac — oleo irino: [q] ſed vomitu utitur, donec *ſtercora* faciat
evomi. Aliquos etiam poſt vomitum phlebotomat, &
164 *vento* per podicem replet, ut *Hippocrates*. Item li-
bris de cauſis atque paſſionibus, & curationibus, *vi-
num* dulce dari jubet, & rurſum *Hippocratis* ordi-
nem ſequitur, congerens omnia peccata, & nihil aliud
quàm facere diruptionem inteſtinorum affectans, per
acrimoniam medicamentorum id tentat, & inflabi-
lium potionum, & injectione virtute ſimilium, quæ
infeſta tenſione, ac tumore inteſtinorum aut *retenta*
ruptionem perficiant, vel putredinem, aut *acerva-
tim excluſa*, alio genere interfectionem faciant. Item
[r] phlegmones — *omne ſtercus per vomitum emiſſum* [r] *tumoris inteſtino-
rum eſt argumentum*. Non enim ſine tumore nimio hoc
165 perfici poteſt. Nam ex inteſtinis expreſſum per ven-
trem tranſiens, ſtomachoque incidens ſtercus per
eam partem excutitur, quo probatur magnificam
mortem *Praxagoras* magis quam curationem voluiſſe
[ſ] Quoſdam — ſcribere. [ſ] Quibuſdam etiam *manibus* premens inte-
ſtina, magna quaſſatione vexavit, [8] quibus *inteſti-
[t] ſcrotum — num*, quod *Græci* τυφλὸν ἔντερον appellant, in [t] *follicu-
lum* fuerat lapſum, plurimis ſtercoribus confertum.
Audaciſſima chirurgia. — Item confectis quibuſdam ſupradictis adjutoriis *divi-
dendum ventrem* probat pubetenus: dividendum
etiam *inteſtinum rectum*, atque detracto *ſtercore* conſu-
endum dicit, in protervam veniens *chirurgiam*.
Oportebat enim, ſi ad hoc accedendum neceſſi-
tas imperabat, enterocelicorum approbare cura-
tionem.

166 Temere *Eraſiſtratus* ſecundo libro de *ventre* ſcri-
Quod in aliis reprobat Eraſiſtratus, ipſe facit. — bens, culpans copiam atque acrimoniam clyſterum,
ab antiquis ordinatam, ipſe quoque utitur *clyſtere*,
ex

8 Nam ea volvuli ſæpe cauſſa eſt, quemadmodum in multis accidiſſe vidi.

ex *nitro* atque *ſale*. Injiciendum etiam probat acre *collyrium*, & ſimilibus utitur cataplaſmatibus, hoc eſt, ὠμῇ λύσει cum myrto, vino, fico, & chamelæa, & abſtinet à *cibo* uſque ad paſſionis declinationem. Tunc dat *mulſum* tepidum, dehinc ſorbilem *ptiſanæ* ſuccum. Sed hic aliorum accuſationi jungendus eſt, etenim culpans tanquam nocivam acrimoniam injectionum, non [v] cuſtodit earum vexationem: quin etiam ex *cataplaſmatibus* conſtringens atque denſans tumentia, gravius ægrotantes affecit. Eſt etiam quibuſdam uſque ad paſſionis declinationem abſtinentia vexabilis. Hic autem jam declinante paſſione, mulſum dandum probat, quod ante declinationem fuerat ordinandum. *Herophylus* de his nihil loquutus eſt.

v vitat

167

Aſclepiades ſibi parum conſtat.

Aſclepiades tertio libro *celerum*, vel acutarum paſſionum, aliqua gratiſſimè, aliqua valenter ordinavit, in quibus eſt etiam inhibitio *vaporationum* ex aqua calida, tanquam facilè frigentium: ſed fricandas inquit partes, quæ patiuntur, oleo, plurimo tempore, atque operoſè, quantum loca ipſa pati potuerint; fugienda inquit etiam declinationis tempore *lavacra*, non [w] conjiciens [x] quoniam *uſum* vaporationum, non *genus* damnavit. Poteſt enim quiſque etiam in alia vaporationum ſpecie perfrigeſcere, niſi dextro uſu fuerint adhibitæ. *Defricatio* autem, adjutorium eſt chronicæ paſſionis, non acutæ, vel celeris, ſed magis, ſi, ut jubet, operantius fuerit adhibita, atque multo tempore. Si igitur vera intentione loquamur, neque ſibi hæc quæ ordinavit conveniunt. Ait enim debere *fricationem* adhiberi multo tempore, vel quantum ipſæ partes patiuntur, cùm neque tumentia ex initio fricationem fieri admittant, quippe cùm neque cataplaſmata gravia valeant ſuſtinere.

w animadvertens
x quod

168

Frictiones non acutis, ſed chronicis morbis conveniunt.

nere. [9] *Lavacra* in declinatione adjuvant paſſionis
169 ſolutionem. Utitur etiam *embaſi* ex oleo adhibita, & tempus non finit adjutoriis. *Serapion* verò, qui tertio libro curationum, alia ſimilia *Eraſiſtrato* ordinavit, denique ejus accuſationi jungendus eſt. Utitur etiam catapotio ex *plumbi* ramento, & [10] *cocco cnidio*, & *ſale*, & *elaterio*, & *reſina*, & *caſtoreo*, & *diagridio*, quorum ſingula acerrimæ eſſe virtutis, probantur: atque percutientia, & neque celeritati paſſionum, neque tumori congrua.

Serapion idem fere ſentit cum Eraſiſtr.

Heraclides autem *Tarentinus* libro quarto internarum curationum, [y] exiſtimabiles conſtituens ſuſpiciones, aliter inquit curandos [z] *tumore* affectos, aliter eos qui [11] craſſioribus inteſtinis laborant, & ſter-
170 coribus opprimuntur. Utitur autem per diem, & noctem *cerotariis* ex cera, & reſina, & irino oleo, vel cyprino oleo, aut anethino: miſcet etiam ὠμῇ λύσει panacem tritum, & chamæpityn cum abſinthio & cyprino oleo. Scribit præterea *potiones*, quibus inquit præpotandos ægrotantes, ex aniſo, caſtoreo, nitro, hyſſopo, calaminthe, [a] mulſo ex aceto. *Clyſterem* etiam adhibet admixto abſinthio, vel centaureo, aut cucumeris agreſtis radice. Dat etiam mulſum ex aceto, & purgativum potandum medicamen,
171 ex *diagridio*. Alia quoque virtutum millia conſcribit purgativorum medicaminum, quæ præbenda jubet, non aliter quam cætera acriora medicamina, & nullam curam adhibet mitigationis laxativæ, reſpiciens quâ poſſit tumor mitigari. Sed ait communiter omnibus

Heraclidis method. cum præcedentibus fere convenit.

y probabiles opiniones

z nimirum inflammatorio

a oxymeli

9 Balnea Methodici, & quidem optimo conſilio, in morborum declinationibus demum in uſum vocabant, ad morboſas reliquias, fibris nimirum relaxatis, facilius expellendas.

10 Botanici peritiores coccum cnidium eſſe fructum chamelææ vel thymelææ admodum probabiliter credunt.

11 per quorum inteſtina craſſiora ſtercus deſcendere non poteſt.

mnibus aliarum ſectarum principibus, quomodo inteſtina tumore denſata, atque contenta plurima materia, & acerrima, & [b] vulnerabili, ut illi probant, onerata, interfectionem faciunt ægrotantis. Denique ſi forte quiſquam *iliacam* evaſerit paſſionem, neceſſariò ex ſupradictis *dyſentericus* fiet.

b rodente, lancinante

Item *Theſſalus* primo libro de regulis, quas *Græci* diætas vocant: alia quidem ut *methodicus* ſcripſit, alia culpabiliter, adjiciens quòd exiguum potum dare debeamus, ſiquidem ad loca patientia deſcendat: quod contra *ſectæ* diſciplinam videtur ſenſiſſe, & contra ſeipſum [c] inconſequenter fuiſſe commotus, ſiquidem pro patientibus locis velit eſſe mutabilem curationem. Secundo libro quem *comparationem* appellavit, contradicens *Eraſiſtrato*, hæc eadem ait, apertiſſimè diſcordantia veris ſermonibus. Non enim pro differentia partium mutatur liquidorum quantitas, ſed ob ſtricturam, vel ſolutionem. Inconſequenter igitur is in *iliacis*, patientis loci cauſa, potus quantitatem minuendam exiſtimat. Erat enim promptè dicendum, atque demonſtrandum, quomodo conſideratione acutæ atque celeris paſſionis minuenda fuit potus quantitas. Quidam noſtri ſcriptores *Themiſonis* ſectatores, *cuminum* oleo decoxerunt ob adhibendum fotum, aut tritum lanis aſperſerunt. *Alii* oleo rutam decoquentes, injiciunt per *clyſterem*, & jubent vaporari ex *cineribus*: [d] mixtos etenim oleo, vel quodam laxativo liquori, ex decoctione congruarum materiarum [e] præfecto, in vaſculo duobus digitis alto, atque ambitu ſimili loci patientis [f] mittendos, ſuppoſitis carbonibus, non flammoſis, donec liquor inſumatur. Tunc circumtento linteolis vaſculo, atque parum refricto, convertendos in linteola,

172 *Theſſali curandi modus:*

c ſine ratione

173

& aliorum quorundam Methodicorum.

174

d cineres, *ſub.*

e ante præparato

f ſub. jubent

ac

g effundendos ac [g] refundendos cineres, colligatóque vaſculo fundo tenus, & conſtricto linteo fortiori, patientia vaporare loca. Equidem verè obtunditur admixtione olei & aquæ, cumini vel cinerum aſperitas, ſed eſt melius ex initio uſque ad finem, recta intentione, congrua paſſionibus adhibere.

CAPUT XVIII.

175 *De Satyriaſi.*

Satyriaſis definitio. *a i. rigida veretri* SAtyriaſis, eſt *vehemens veneris appetentia, cum* [a] *tenſione ob ægram corporis paſſionem.* Vocatur autem, ut quidam volunt, translativè à ſimilitudine *Etymologia.* *ſatyrorum*, quos, ut vulgus loquitur, ſive fabula fingit, vinolentos, atque in uſum veneris pronos dæmones accipimus: vel, ut alii dicunt, ab herbæ virtute, quam *ſatyrion* vocant. Hanc enim accipientes in venerem provocantur, cum *tentigine* genitalium partium. Sed antecedentes iſtius paſſionis *cau-* *Cauſæ.* *ſæ* ſunt epota medicamina, ob uſum [1] venereum ex-
176 citandum, quæ *ſatyrica*, vel ἐντατικὰ vocant: quæ ſunt acria, atque incentiva, & nervis improba. Item *Subjectum.* immodicus atque intemporalis *uſus veneris.* Eſt autem communis paſſio viris atque fœminis, quæ ſolet accidere ætatibus mediis, atque juventuti. Hortatur etenim in uſum venereum provocans ætatis vi- *ſymptomata.* gor. Sequitur autem ægrotantes vehemens genitalium *tentigo*, cum *dolore*, atque *incendio*, cum quodam *pruritu* immodico in veneream libidinem cogente: *mentis* alienatio: *pulſus* denſitas: *anhelatio* *b deſperatio* crebra atque creberrima: [b] deſponſio: vigiliæ: hallucinatio: ſitis: cibi faſtidium, & difficilis *urinæ* e-

geſtio,

1 ut ſumptis cantharidibus ſæpius accidit.

geſtio, ita ut plerunque ſtercorum abſtentio fiat: quibuſdam etiam febres. Omnibus tamen in ulti- 177
mo [2] *conductio nervorum* fit, quam *Græci* ſpaſmon vocaverunt, & involuntarius *ſeminis* jactus. Initio autem *Coitus magis nocet quam prodeſt.*
ſe leviter putant relevatos ex *uſu venereo*, atque ſeminis jactu, ſed paulo pòſt vehementer extenduntur. Nocentur enim atque vexantur hoc uſu, quanquam parvi temporis relevationem falſam ſentire videantur, non aliter quàm ſi *ſcabioſi* pruritu affecti, *ſimilitudo.*
vel *lippientes*, manuum contactum affectare frequentent, quod *Græci* [3] χειραψίαν vocaverunt. Declinante paſſione omnia ſupradicta minuentur, quæ *Græci* ſymptomata vocaverunt, nos accidentia paſſionis.
Hæc omnia etiam *mulieribus* paſſione affectis, ſed 178
plus in ipſis prævalet *prurigo* ob naturam. Indecenter enim ipſa in [c] *loca* manus mittunt, prurientibus [c] pudenda
verendis, atque omnes ingredientes [4] appetunt, & ſuæ libidini ſervire ſupplices cogunt. Differt autem à *Quomodo differat ſatyriaſis à Gonorrhœa.*
ſatyriaſi *gonorrhœa*, quam nos ſeminis lapſum vocamus, ſiquidem ſine tenſione veretri fit ſeminis involuntaria atque jugis elapſio. Dehinc quòd *ſatyriaſis* tarda non ſit, quam *Græci* chroniam vocant, ac ſimile quiddam habeat paſſioni, quæ à *Græcis* eſt appellata *priapiſmos*. Ejus memor eſt in libro ſignorum 179
Demetrius Attaleus, dicens quòd hoc in quodam *Hiſtoria ex Demetrio Attaleo.*
viderit ſene, atque in ſeipſum [d] manu operante, nec quicquam tamen potuiſſe peragere: *tenſionem* autem [d] maſtuprante
fuiſſe

Ii

2 C. Aurelianus toto hoc capite duos diverſiſſimos affectus confundit; alter enim, qui hujus claſſis eſt, revera eſt convulſivus, coituſque adeo nocet, ut ægrum interimere queat: alter μανία ἐρωτικὴ dictus, eſt morbus chronicus, ex ſeminis nimia acrimonia ortus, cujus optimum remedium, modo mens loco nimis mota non fuerit, eſt validiſſimus coitus.

3 Hanc χειραψίαν noſter infra Chron. lib. 1. cap. 4. vocat manutigium.

4 Hoc ſymptoma ut & præcedens eſt *Furoris uterini*, qui ab hac paſſione, quam Cælius hic deſcribit, quæque viris fere propria eſt, plurimùm differt.

fuiſſe *veretri* nimiam, cum *parvo dolore*, ut cornu putaretur, & ita perſeveraſſe multis menſibus, nulli quoque adjutorio medicinali ceſſiſſe, ſed tardo atque longo tempore requieviſſe. Quo fit, ut ſit *priapiſmus* diſcernendus à *ſatyriaſi*. Siquidem illa celer ſit, nec tardet in corpore: ac fiat ſanè [e] contractu nervorum, & ſtimuloſo deſiderio in veneream voluptatem. Eſt autem paſſio *ſtricturæ* & *celeris* atque *ve-*
180 *hemens*. Patitur enim tota *nervoſitas*, quod eſt conjiciendum ex mentis alienatione, & contractu membrorum: ſed plus atque præſtantius pati *ſeminales vias* accipimus, quas *Græci* ſpermaticos poros appellant: pati etiam eas partes gravius, quarum congreſſione uſus venereus celebratur.

[e] id eſt convulſione, ut paulo poſt.

Satyriaſis qualitas & pars affecta.

Curatio in principio:

Curantes igitur, jacere facimus ægrotantes *loco calido*, atque vigilanter *ſilere* jubemus, *lanis* limpidis eorum clunes, atque pubetenus, quod *Græci* ἦτρον appellant, cum inguinibus & ipſo veretro contegentes, prohibentes etiam hominum ingreſſum, & magis *juvenum fœminarum*, atque puero-
181 rum. Pulchritudo enim ingredientium admonitione quadam provocat ægrotantes: quippe cum etiam ſani ſæpe talibus uſi ſtatim in veneream veniant voluptatem, provocati partium effecta tentigine. *Initio* itaque acceſſionum convenit nos eorum articulos manibus apprehenſos continere, & ipſorum manus à locis patientibus arcere.

in ſtatu;

Cum ſtatum ſumpſerit acceſſio, ex dulci atque calido *oleo* lanas expreſſas, vel decoctione *fœnugræci*, aut *lini* ſeminis, vel *hibiſci* apponere.

in dimiſſione.

In *dimiſſione* vero ob vehementiam etiam *phlebotomiam* adhibere, cogentibus rebus, *intra* dia-
182 triton: permittentibus autem, in ipſa diatrito. Intelligimus ſane dimiſſionem, ſi etiam *febres* affuerint,

rint, ex earum [f] indulgentia. Neceſſe eſt enim quando paſſio aſperatur, tunc etiam febres extendi: & cum rurſum fuerit remiſſa, febres quoque levigari. At ſi febres non fuerint, ex cæteris accidentibus, quæ *Græci* ſymptomata vocant, cum ea indulgentiora viderimus, ut *ruborem*, *fervorem*, *pruritum*, vel in uſum venereum cupiditatem, aut genitalium *tentiginem*, vel his ſimilia. Poſt phlebotomiam corpus perungemus, atque ora lavantes, cibum damus *halicam* ex melle, vel *panem* lotum ex aqua, & *ova* ſorbilia. Aliis autem diebus eas partes quas lana texeramus *cataplaſmate* curamus, ex fœnugræci atque lini ſeminibus, aut pollinibus aqua reſolutis, quod *Græci* ὠμὴν λύσιν vocant, aut aqua & melle. Tunc etiam *cucurbitas* apponemus: ſed in acceſſionis ſtatu *leves*: in dimiſſione autem cum *ſcarificatione*, clunibus, atque pube tenus, perraſis [g] capillis. Apponimus etiam *ſanguiſugas*, & ſpongiarum *vaporatione* utimur, præcoctis in aqua quibuſdam laxativis. Adhibentes etiam *clyſterem* ex oleo calido, aut calida & oleo, tunc rurſum cataplaſmantes ante cibum. Præterea etiam [h] *encathiſmatibus* utimur, nunc ex oleo confectis, vel ex calida, & oleo, nunc ex decoctionibus mitigantibus & laxativis. In *mulieribus* autem etiam *peſſulum* oleo calido infundentes, ſenſim cum [i] ſexualibus manibus in muliebre verendum mitti jubemus. Externas vero partes per latitudinem lanis contegimus vel cataplaſmamus, & utrique [k] fibræ cucurbitas infigimus. Declinante paſſione, *geſtationem* adhibemus, & in oleum vel calidam ægros infundimus, ſcilicet *embaſim* facientes. Tunc etiam *lavacrum* adhibemus, atque melioribus ſuccis, & *variis cibis* nutrimus, fugientes acriora, pulmentum atque vi-

[f] remiſſione ac imminutione.

Quis cibus dandus.

183

Quid porro fieri oporteat.

[g] pube

184

[h] balneis

[i] fœminæ alterius

[k] pudendi alis

Quid ſit agendum in declinatione.

185

vinum, multo tempore. *Cerotaria* etiam patientibus partibus apponimus. *Mulieribus* vero liquidiora facientes [l] acrium vice utimur. Adhibentes etiam æquè ex adipibus, atque medulla, & meliloto, vel his ſimilibus *peſſaria*, de quibus latius in libris quos ſumus de mulieribus ſcripturi, docebimus. Aliorum autem medicorum, excepto *Themiſone*, nullus hanc paſſionem conſcribit, cum non ſolum raro, verum etiam coacervatim, ſæpiſſime invaſiſſe videatur.

l clyſteris vice injicimus.

186 Memorat denique *Themiſon*, apud Cretam multos *ſatyriaſi* interfectos, quod quidem, quantum creditur, factum eſt ignorantia ciborum, quod frequenter ac plurimam manderent *ſatyrion* herbam. Ait præterea apud *Mediolanum* juvenem fœminam, atque aliàs [m] decentem, nuptam cuidam nobili, ſe vidiſſe *ſatyriaſi* interfectam. Ponit etiam ejus paſſionis curationem ſecundo lib. epiſtolarum, ad *Aſilium* ſcribens, imperans *phlebotomiam*, atque *fomentationes*, & *cataplaſmata* frigidæ virtutis adhibenda, quibus poſſit extingui veneris appetentia: dans etiam

In Creta ſatyriaſis frequens, & unde.

m pudicam, modeſtam

187 *potum frigidum*: quæ omnia ſunt inconſequentia, atque incongrua. Siquidem pugnent phlebotomiæ laxamento, ex quo indulgentia corporis fit, & eſt cataplaſmatibus, & fomentis ex frigido potu effecta conſtrictio, atque condenſatio, ut ſupra diximus, contraria: quippe cum *appetentia* ac delectatio concubitus accidens ſit verendorum partibus ob tumorem, ſicut etiam *mentis alienatio* membranis cerebri tumentibus, quo fit ut ex frigidis atque conſtrictivis rebus augeatur etiam, vel geminetur veneris cupiditas.

Themiſonis Conſilium ſibi repugnans.

CAPUT XIX.

De Cholericis. 188

Cholericam paſſionem ajunt aliqui nominatam à *fluore fellis, per os atque ventrem effecto*, veluti felli- *Unde dicta ſit cholera.*
fluam paſſionem. Nam χολὴν fel appellant, [1] ῥοιὰν fluorem: *alii* à multitudine fluentium humorum qui ſunt ſimiles felli. Non enim inquiunt eſſe fella, ſed eſſe liquida in eundem colorem tranſeuntia: ſed hoc differt nihil. Non eſt enim neceſſarium de *etymologia* certare paſſionis. *Aſclepiades* libro de finibus hanc *Aſclepiadis definitio.*
diffinitionem paſſionis dedit: *Cholera*, inquit, eſt *humoris fluor, celer, ac parvi temporis*, [a] *ventris at-* *a ventriculi*
que inteſtinorum, ex concurſu ſive obtruſione corpuſculorum, atque ut ſæpe contigit, ex indigeſtione initium ſumens. Hanc quoque diffinitionem quidam 189
[b] differentes ajunt, humoris fluorem dictum, *b explicantes.*
ſiquidem hæc ſit generaliter *cholera*: parvi etiam temporis, adjectum, ad diſcretionem *cœliacorum*: ſiquidem etiam ipſis fluor eſt humoris, ſed longo frequentius tempore: concurſu autem corpuſculorum, ſiquidem etiam [2] *navigantium* quidam humoris fluxu afficiantur, nec tamen ex corpuſculorum concurſu. Adjectum etiam frequenter ex *indigeſtione* hoc fieri, ſiquidem ex aliis quoque cauſis fiat cholerica paſſio. *Aliqui* noſtrorum tradiderunt eandem diffinitionem, ſolum concurſum corpuſculorum detrahentes, atque viarum raritatem adjicientes. Nos autem ſuper- 190
fluum fuiſſe cauſas paſſionis dicere judicamus, cum *ſuperflua.*
ſit neceſſarium id quod ex cauſis conficitur, edocere.

1 Potius ῥοὴν, nam ῥοιὰ non niſi in compoſitis, ut διάῤῥοια, γονόῤῥοια &c. uſurpatur.

2 Cum primum navigare incipiunt, maris jactatione ac fluctuatione.

Multò autem ac magis ſuperfluum dicimus, etiam cauſas antecedentes diffinitionibus adjungi, quippe cum nec ſola cholerica paſſio ex indigeſtione fiat, neque ſola indigeſtio hanc faciat paſſionem, ſed etiam aliæ cauſæ ſpeciales, atque contrariæ virtutis, quarum nihil ex iſta diffinitione monſtratur. Dehinc *rheumatiſmus* ſive humoris fluor, non ſolum ventris

191 *Cælii definitio ex mente Sorani.* *Cauſæ antecedentes.*

atque inteſtinorum eſt, ſed etiam ſtomachi. Quapropter, ut *Soranus* ait, *Cholerica paſſio eſt* * *ſolutio ſtomachi, ac ventris, & inteſtinorum cum celerrimo periculo.* Sed antecedentes cauſas ejus paſſionis dicimus, *vinolentiam*, vel *malum medicamen* potum, aut [c] *aquarum calidarum* potationem, vel *jactationem maritimam* primæ navigationis, quæ commoveat inſuetos: ſed vehementius hoc facere dicimus ubi continuamus *indigeſtionem* ob plurimam ſumptionem cibi, aut inſueti, aut curioſè conditi: quorum ſane intellectus aptus rationi eſt ob cauſarum ſcientiam, inutilis vero nec neceſſarius curationi, vel naturæ. Huic paſſioni ſimilis ac vicina eſt *diarrhœa*, atque *ſtomachi reſolutio*.

[c] ut ſulphuroſæ, nitroſæ, &c.

192 *Morbi vicini quomodo a cholera diſtinguantur.*

Sed diarrhœam *Aſclepiadis* ſectatores diſcernunt. In *cholericis* ajunt ventris & ſtomachi rheumatiſmum, hoc eſt humoris fluorem, in *diarrhœa* vero ultimarum partium profluvium. Nos vero dicimus in *ſtomachi ſolutione* ſolum vomitum frequentare, & neque ſimul ventris fluorem: qui ſi [d] fuerit rurſum vomitu non [e] atteſtante, ſolius ventris ſignificat ſolutionem, & appellabitur *diarrhœa*: in cholerica vero paſſione utrunque concurrit, hoc eſt vomitus atque ventris fluor, cum aliis quibuſdam accidentibus ſignis, quæ poſt memorabimus. Item *indigeſtionem* ajunt [f] genere differre: ſed *Aſclepiadis* ſectatores magnitudine inquiunt, ſiquidem *parvus* in *Diar-*

[d] adfuerit
[e] præſente

[f] & pro ea differentia nunc Diarrhœam, nunc choleram excitare

Diarrhœa fiat ex indigeſtione corpuſculorum concurſus, ſive obtruſio, *major* autem in *cholericis*: tempore etiam differre inquiunt: ſiquidem præcedat indigeſtio choleram: ſed horum prompta atque facilis eſt diſcretio. Etenim *indigeſtio* conficitur ex corruptione ciborum, etiam ſi quis neque vomat, neque humoris fluorem ſuſtineat, quem *Græci* rheumatiſmum appellant, per ventrem effectum. *Cholera* autem ex vomitu atque ventris fluore turbatio eſt, etiam ſi cibus non fuerit corruptus: Nam & ex aliis antecedentibus cauſis advenire, intelligi poteſt. 193

CAPUT XX.

Quæ ſequuntur eos qui cholerica paſſione afficiuntur. 194

PRæcedit frequenter cholericos *ſtomachi gravedo* atque *tenſio*: *anxietas*: *jactatio*: *vigiliæ*: *tormentum inteſtinorum* cum ſonitu, quem *Græci* borboriſmon vocant. *Ventris dolor*: atque per podicem *venti fluor* nihil relevans: *ructationes* fumoſæ: *nauſea*: ſalivarum fluor: *gravedo* thoracis cum membrorum [a] defectu: ſurgente paſſione *jugis vomitus*, & primo corrupti cibi, ſicut frequenter occurrit, & humoris atque fellis flavidi: dehinc vitellis ovorum ſimilis: tunc [b] praſii, atque æruginoſi: ultimo etiam nigri: 195
ventris quoque *turbatio* cum dolore: & *egeſtio* vomitorum ſimilis, hoc eſt ſpumoſa, & acerrima, cum frequenti [c] delectatione vomendi. Creſcente paſſione *aquati* atque tenuis liquoris fit *egeſtio*, & aliquando ſimilis *loturæ carnis*. Feruntur etiam cum his humoribus plerunque *ſubalbida* [d] *deſputa*: ſequitur etiam denſitas *pulſus*, & *articulorum* frigus, atque *vul-*

Signa Choleræ futuræ:

a laſſitudine *præſentis*:

b Praſſini. i. Porracei.

c irritatione *in pejus vergentis*:

d pituitoſa ramenta

vultus nigrore fuſcatus: *ardor*, atque ſitis inſatiabi-
lis: *ſpiratio* celerrima: & *contractio* vel conductio
membrorum, cum nervorum tenſione, ac ſura-
rum & brachiorum. *Præcordiorum* etiam ad ſuperiora
raptus, cum dolore iliaco ſimili: aliquando etiam
egeſtio ventris ſanguinolenta, *vultus* in maciem atque
196 tenuitatem deducti: *oculi* rubri: & in ultimo *ſingul-
tus*. Iſta denique acuta atque celerrima paſſio eſſe à
veteribus memoratur, ut nunquam in ſecundum ve-
In melius mutatæ.
niat diem. At ſi in meliorem partem vergere cœpe-
rit, ut levior fiat, *articulorum* atque corporis *fri-*
[e] diminutum
gus [e] infractum miteſcit: & *pulſus* aſſurgens manife-
ſtior fit, ex altioribus ad ſuperficiem veniens: par-
væ etiam, atque intervallis longioribus *egeſtiones*
[f] paroxyſmos particulares
fiunt: & paulatim relevatior æger efficitur. [f] *Acceſ-
ſiones* autem apprehendimus ex his, quæ ſunt paſ-
ſioni conſequentia. Cum enim anxietas atque jacta-
tio, confluentibus ad ſtomachum liquidis, & con-
tractio articulorum occurrerit, acceſſionem præſen-
197 tem dicimus. At ſi poſt vomitum minus ſibi æger [g] cœ-
[g] minus anxius ſit
perit diſplicere, ſtomachi occurrerit relevatio, &
mitigata ventris mordicatione, cuncta minui adverſa
Cujus generis morbus ſit cholera.
cœperint, dimiſſionem pronuntiamus. *Generaliter*
autem paſſio eſt *vehemens*, atque *acuta*, vel cele-
ris, & *aliquando* ſolius ſolutionis; *aliquando* adjuncta
ex aliqua parte ſtrictura, ut dolores oſtendunt ſto-
machi, atque ventris, & inteſtinorum, & articulo-
Quid maxime in ea patiatur.
rum contractio. Magis autem patiuntur in iſta paſ-
ſione *ſtomachus*, & *venter*, & *inteſtina*: cætera vero
membra omnia corporis conſentiunt.

CAPUT XXI.

Quomodo curandi ſunt cholerici. 198

CHolericos oportet primo ſimiliter ut *cardiacos* locari, atque ut [a] *indigeſtos*, vel qui cibos [b] excludunt: *potum* dari decet tepidæ, ut quod immutatum corruptione videtur, tanquam veneni materia per vomitum depurgetur. At ſi hæc corrupta excludi deſierint, erunt ægrotantes ſervandi in eodem [c] ſchemate. Provocabiles ſunt enim liquidorum fluxionibus motus. Convenit etiam *articulorum* levis, atque impreſſa *defricatio* cum quadam perſeverabili tenacitate: tum etiam eorum *ligatio*, quæ cum fuerit [d] denſa, [e] phthiſicum conſentire ſtomachum cogat. Sed 199 ne ex his *ligamentis* ſuperiora torpeſcant, erunt ſæpius commutandæ ligationes. Tunc *ſtomacho* atque ori ventris *ſpongiæ* admovendæ jugiter ex aqua frigida expreſſæ, dehinc etiam ex *poſca*, atque iiſdem *facies* detergenda, quò [f] defectione ſubmota in reſumptionem veniant ægrotantes. Utemur etiam *odoramentis*, ſicut in cardiacis ordinavimus, atque *flabris*, & *cataplaſmatibus* frigidæ virtutis, ſecundum thoracem, ac ventrem. Sed ut non ſæpius hæc mutare cogamur, neque contrario, permanendo calida efficiantur, 200 ſpongiis frigida expreſſis atque ſuperpoſitis ea frigidamus, ut non [g] ſæpius virtute conſtrictiva, verum etiam frigido tactu fluorem conſtringant. At ſi *dolor*, vel inteſtinorum *tormenta*, plurimum coegerint, pro frigidis ſpongiis, aliqua [h] temperantia admovemus: tum tectione mundarum lanarum, vel olei dulcis, atque calidæ infuſionibus utemur. Similiter

Methodus curandi Cæliana.

[a] qui cruditate ventriculi laborant.

[b] vomitu rejiciunt

[c] i. quieti

[d] arcta

[e] tabidum, fluxum

[f] animi deliquio

[g] tantum

[h] dolorem mitigantia

[i] ſpaſmos, convulſiones
[k] cooperimus, deligamus

liter etiam propter [i] *contractiones*, articulos lana circuntegimus, & pannis calidis [k] colligamus. Infigimus præterea *cucurbitas leves*, quas *Græci* κούφας vocant, ſcilicet ſine ſcarificatione. Has frequenter de-

201 trahimus, atque differentibus locis infigimus, quo latenter ac ſenſim etiam *ſtrictura*, quæ irruerat, reſolvatur. At ſi dolores coegerint, & plus urgere *vomitum* viderimus, ſolutione obtinente, ita cucurbitas infigemus, ut in cardiacis memoravimus, hoc eſt, *conſtrictivas* ori ventris, atque ſubſequentibus partibus. Aliquando etiam à *tergo* per intervalla dimiſſionis adhibemus. Præterea *aquam frigidam* ſorbendam damus, per intervalla quidem. At ſi vehementius *vires* amputari, ac *ſolutionem* creſcere viderimus, præcuratis ægris, ut in *cardiacis* docuimus,

202 *cibum* damus dimiſſionis tempore, non expectata prima *diatrito*, defectionis coacti periculis. Dabimus igitur *panem ex aqua frigida*, diligenter prælotum: *halicam*, vel *oryzam* ex aqua, vel poſca: aut *ova* ἁπαλὰ, aceto prius infuſa, & *pulticulam* ſicciorem. At ſi accepta rejecerint, paululum requieſcen-

Cucurbitarum uſus pro retinendo cibo.

tes, poſt intervallum rurſum cibo nutrimus. Tunc, ſi res coegerit, etiam *tertio* id facimus, vel *quarto*: & ob retinendum cibum *cucurbitam* latioris oſculi unam vel ſecundam plurima cum flamma infigimus *ori ventris*, infra coſtarum finem eodem tempore

203 quo cibum damus. Tunc poſt ejus ſumptionem idem facimus, quo conſtrictione, atque raptu corporis, ad inferiora venire, & illic permanere cogantur accepta. Oportet præterea *adjutoriorum* mediocrita-

[l] obſervare

tem [l] intueri. Nam plurimo atque jugi cibo oppreſſione præfocati ſæpe ſunt ægrotantes. At ſi diſtantia temporis longiore fuerit vomitus intercapedinatus, &

ven-

ventris effuſio iiſdem dilationibus [m] dirarata, tunc, ut in declinatione totius paſſionis, ob appetentiæ deſtructionem dabimus quicquam pomorum, ut *pyra*, vel *mala cydonia*, aut *ſorba*, aut *mali punici* grana, aut damaſcena, vel recentium uvarum [n] palealium, *intybi* thyrſum, atque volantium pectora, ſed non pinguium, ut *perdicis*, vel [o] *phaſſæ*, vel ſimilium, in poſca decoctorum vel aſſorum cum aſpergine corticis mali punici, in pulverem comminuti. Dehinc è *cellario* quod *Græci* apotamiam vocant, *colymbadas olivas* fractas. At ſi ſufficienter ægrotantium ſurrexerint vires, dabimus etiam *panem ex vino mediocriter auſtero*, aqua frigida temperato. Dehinc etiam bibendum dabimus ex ipſo mixtum *potum*, ſed eo tempore quo cibum dabimus: multum enim bibere prohibemus: ſiquidem ſitis ſiccare valeat humecta. At ſi *febres* fuerint conſequutæ, & vires ægrotantis permiſerint, abſtinentiam cibi adhibemus una die: ſi autem hoc ferre non potuerint, dabimus cibum dimiſſionis tempore: ſin verò febres non coegerint, & paſſionem ceſſaſſe viderimus, non ſine cautione ac *diligenti cura* reſumimus ægrotantem paulatim, atque modicis adjectionibus *potus*, vel *ciborum*, præcaventes ſuperfluos cibos, ne in commemorationem paſſio reducatur. Reſumptis igitur viribus, etiam *lavacrum* adhibemus. Hæc eſt *ſecundum nos cholericorum cura*.

[m] rarius incitata

204

[n] in palea reconditarum, & aſſervatarum

[o] phaſianæ avis

205

Veterum autem medicorum ſententiæ variant. *Hippocrates* fel quoddam appellans [p] *choleurecam* nominavit, atque iliacæ paſſionis eſſe particulam ſive concurſum conſtituit. Ille denique ejus *curationem*, neque memorare dignum arbitratus eſt, ſed quinto libro *epidemion* cholericorum ſigna tradens, 206

Veterum quorundam Medicorum.

[p] cholericam ægritudinem

 [q] *hel-*

[1] *helleboro* dicit utendum cum lenticula, ac ſingularem
ſuccum lenticulæ bibendum: Tunc inquit *vomitum*
provocandum eſſe, quod eſt non aliter *contrarium*,
quàm ſi quis *fluore ſanguinis* pereuntem, vel *diaphoreſi*
diſſolutum phlebotomare, vel ita ut *cardiacum* ſudore
defluentem calido lavacro, vel ſudoriferis vaporibus
207 velit adjuvare. Quod id ipſum quod paſſio nititur,
adjutorium quoque fieri vehementius cogat. Ete-
(q ex Helleboro) nim q in *helleboris* vomitus factus, etiam his qui nulla
ſolutione afficiuntur cholericæ paſſionis, periculum
ſolet fieri, & magis, cum non præparatis corpori-
bus adhibetur. At ſi quiſquam [2] *Hippocratem* defen-
dens dixerit, ab eo non datum, ſed memoratum,
quod quidam *cholericus* acceperit, vel ſibi ipſe dede-
rit, frigida utitur defenſione. Ait enim *Hippocrates*
profuiſſe datum: quod ſi diſpliceret, culpare debue-
208 rat. Item *Diocles* libro quo de paſſionibus atque ea-
rum cauſis, & curationibus ſcripſit, *frigerandos* in-
quit *cholericos*, & donec depurgentur, nihil eis ac-
cipiendum: ſed tunc cum tempus viſum fuerit, dan-
dam *frigidam* & in vomitum provocandos: *balanos*
etiam per podicem indendos. At ſi *hyems* fuerit, ca-
lida aqua utendum: tum nigrum dandum vinum cum
polenta, atque provocato ſomno, quieſcendum: *ſin-
gultui* vero abſinthium dicit convenire, & ad r *ſolu-* (r *ſub.* cohibendam)
tionem bubulum vel caprinum lac, dimidiæ heminæ
quantitate, cum papaveris albi ſucci cyatho dimi-
209 dio, & mali punici ſucco. Scribit etiam aliud cura-
tionis genus, quo memorat cumino quoque atque
ſale & origano, & his ſimilibus potis utendum. *Cul-*
pan-

1 De Athenienſi quodam, cholera correpto, id ſcripſit Hippocr.

2 Verba hæc ſunt Hippocratis. Hic Veratrum in lentium ſucco bibit: & alterum lentium ſuccum inſuper bibit, quantum potuit: & poſtea vomuit: coactaque ſunt & adſtricta ipſi ambo (nempe vomitus, & alvi profuſio) &c.

pandus igitur primum eſt, quòd calidum potum dari jubeat *cholericis* cùm tempus hyemis intuetur, & non paſſionis conſiderat vires, neque conjicit quòd calidum quicquid eſt, laxando provocet vomitum. Addidit etiam nihil dandum, donec ægrotantes depurgentur, & non docuit tempus cibi offerendi, neque demonſtravit quando poſt depurgationem corruptorum, dimiſſionis tempore erunt ægrotantes nutriendi: denique tempus vini dandi non memoravit. Item *abſinthium* eſt acerrimæ virtutis, & propterea incongruè, atque imperitè ſingultientibus ordinatum. Eſt enim ex tumore ſtomachi veniens ſingul- 210
tus. *Lac* etiam in ejuſmodi paſſionibus facilius aceſcit, & effuſionem ventris provocatam extendit. *Cuminum* quoque & *origanum* acerrimæ virtutis eſſe nemo eſt qui neſciat. Quo fit, ut aperiantur magis quàm claudantur fluentia, & provocentur mordicationibus quæ fortè ſunt in tumore conſtituta. *Praxagoras* primo libro de curationibus contrà docens, jubet dari plurimum *mulſum* ex ſ aceto confectum ebibendum: & calido *paſſo*, atque *abſinthio* potandos probat. Vomentibus verò prius inquit calidum potum dandum. Tunc ſi plurimus inquit vomitus fue- 211
rit, *lavandos* ægrotos calida, & poſt lavacrum *ſomno* dimittendos. At ſi dormire non potuerint, danda polenta, atque bibenda ex mulſo, vel paſſo, vel frigida. Et cum vomitus quieverit, *lenticula* nutriendos, & *vino* potandos. At ſi vomitus perſeveraverit, poſt t dationem, rurſum lavandos, atque iiſdem utendum: at ſi perſeveraverint ea quæ per ventrem feruntur, manente etiam vomitu, alia die rurſum lavandos, atque ſimilia adhibenda. Apparet etiam in hoc morbo *erroribus* implicari. Etenim *mulſum*

ſ Sic vocat oxymeli

t calidæ: ut ſuprà

ſum ex aceto doloribus eſt incongruum, ut quod inflet tumentia ex *aceti* qualitate: *abſinthium* verò eſt
212 nocens, ut ſuperius memoravimus. Item *calidus* potus vomitibus eſt inconveniens: *lavacrum* quoque fluenti corpori vehementer inimicum, quod iſte non ſemel, ſed ſæpius adhiberi confirmat: & neque cibo nutrit, quo facilius vires ægrotantis diverſis intereant detrimentis. Neque ſaltem ſemel, ſub hac [3] lavacri frequentia dormire permittens, ut ipſe voluit. Item *mulſum* ventrem diſſolvit, quippe non decoctum. Non aliter etiam dulce vinum. *Ridiculum* quoque eſt, atque cachinnos commovens, pauſante vomitu, lenticulam dare: perſeverante verò, lavacrum
213 adhibere; cum ſint hæc in utroque contraria. Etenim *lenticula* conſtringit præſentem fluorem, *lavacrum* verò corpus [v] coæquat poſt vomitus ceſſationem. Item *Eraſiſtratus* ſecundo libro ſalutarium, utitur *tepido potu*, vomitum provocans, vel acrimoniam temperans fellis. Contra dolores autem *tepidis* utitur *vaporationibus*, & *cataplaſmatibus* ex farina & vino: at ſi ſitis & defectio coegerit, vino potat *Leſbio*, cum aqua frigida, ſed in aquæ cyathum vini guttas duas admiſcendas jubens, vel tres, ut ſolum, inquit, odorem vini habere aqua videatur, atque hoc bibendum poſt ſingulos imperat vomitus, & poſt ſin-
214 gulas ventris effuſiones. *Plus*, inquit, *aquæ* admiſcendum ſi febres irruerint, & ſimiliter *lenticulam* dandam & *vinum*, aut malorum infuſionem, vel decoctionem pomorum, aut pyrorum: & etiam *lavacrum* probat & reſumptionem adhibendam. Sed hic quoque excludendus in quibuſdam eſt. Etenim contra

[v] fibrarum ſtricturas reſolvit

3 Nam tam frequens balnei uſus ſomni, quem ſemel ab ægro capi vult, occaſionem & opportunitatem ægro præripit.

tra dolores quomodo calidis, ſic ſine vino cataplaſ-
matibus utendum: ſiquidem *rigore quodam naturali*,
ſive mordicatione, quam *Græci* ῥῖγος vocant, *vina
conſtringant*. Eſt præterea eorum datio ante declina-
tionem paſſionis contraria, & magis cum ſine cibo
danda ordinantur, & immodicè: ſiquidem poſt ſin- 215
gulos vomitus, id fieri præceperit, cùm propter vi-
rium ſolutionem oportuerit etiam cibi quiddam of-
ferre, & non ſolum vinum potandum dare. *Febri-
bus* quoque irruentibus, & quantum credendum eſt
humore [w] *interpoſito*, inconveniens eſt lenticula, & [w] intercepto, i. inculcato, nec libera ventilatione difflato.
infuſiones ſive decoctiones conſtringentium materia-
rum. Harum enim ad vomitum cogendum tantum
fuerat uſus neceſſarius. At *Herophilus* cholericorum
curationem ſecundum ſe aliis nullam tradidit. *Aſcle-
piades* verò tertio libro celerum vel acutarum paſſio-
num, [x] affectans *vomitum* ex rapaci hauſtu tranſvo- [x] moliens ac procurans
ratis potionibus, eodem die lavat ægrotantes, & *vi-
no* potat cum polenta: & quid ultra? cum plurima 216
approbet veterum curationum, ſolùm prohibens ea
die lavandos, niſi vires fuerint [y] reparatæ. Oporte- [y] vino & polenta
bat etiam *vini tempus* diffinire, atque *poſt cibum* dan-
dum ordinare. Empiricorum *Serapion* primo libro
curationum, iſtius paſſionis medelam tradidit. Item
Heraclides Tarentinus libro quarto, ſed communi-
ter uterque rationalis [z] *logicorum* conſentiunt cura- [z] Medicorum rationalium
tioni: adjiciunt etiam medicamina, quæ *catapotia*
vocaverunt, multis ex ſpeciebus confecta, quæ
Φαρμακώδη dicuntur, necnon *potiones* etiam ad reti-
nendos exitus fluentium materiarum, ex quibus ſunt,
Hyoſcyami ſeminis, quem nos altercum dicimus,
drachmæ duæ: *aniſi* drachma una, *opii* drachma ſe- 217
mis,

mis, contrita & ſuperflua aqua dulci. Tunc collecta, & in *triginta* partes diviſa: [4] ſingula faciunt *catapotia*, quæ dantur in aqua frigida, cyathis duobus. [a] Abſtinent, inquit, etenim ventrem. His verò qui fuerint viribus illæſis, convenire dicit medicamen ex *myrrha* atque *papavere*, & *croco* confectum, in quantitatem ervi datum, cum vini cyatho: ſed hæc [b] vehementius oſtendit *Heraclides Tarentinus*, dans etiam halicam cum vino ultimæ expreſſionis, ὑδατώδη *Græci* vocant, nos abuſive tortivum, vel cum *ab-*
218 *ſinthio* & oryza: vel *lenticula*, aut *ptiſana*, cùm contrariam virtutem halicæ lenticula atque ptiſana obtineat. Item primo libro regulari, ſive, ut *Græci* dicunt, *diætetico*, nutriens *cholericos* prima die, cæteris utens congruè. Poſtera, inquit, die eos ante vomitum uſque ad tertium diem, neque cibo nutriendos, neque os colluere permittendos, ſi quicquam fuerit ſuſpicione [c] ſolicitum. Poſt tertium verò diem continenter atque cum cautione reſumptionem faciendam. Sed huic erit reſpondendum: Utrum in declinatione paſſionis dari dixerit vinum, atque varium cibum, an ante ipſam, quod eſt intemporale atque
219 importunum. Sed ſi in declinatione, cur declinante paſſione, & quantum creditur, forſitan excluſa, uſque ad primam diatriton abſtinendos exiſtimat ægrotantes? His enim qui forſitan ob ejus defenſionem dixerint, eum præcavere rurſum ne febres irruant, reſpondemus, hoc eſſe occultum, & non oportere *methodicum* eſſe ſuſpicionibus incertis occupatum, & verè. At ſi ob irruentem febriculam, quæ jam præſens eſſe videtur, abſtinentia putat utendum, erat

[a] ventris fluxum cohibent

[b] prolixius extendit

[c] metuendum de morbi aut recurſu, aut perſeveratione

4 Hac ratione ſingula catapotia pendunt grana ſeptem.

erat melius dicere, ceſſante vomitu, emergenteque febricula abſtinentiam eſſe adhibendam, quod quidem facere vel memorare neglexit.

CAPUT XXII.

De defluxione, quam Græci diarrhœam vocant. 220

DEfluxio eſt ſecundum *Aſclepiadem* rheumatiſmus, ſive *fluor parvi temporis, ultimarum partium coli atque ſeſſionis*, ſive [a] longanonis, ut nos appellamus, quæ fit, inquit, ex conventu ſive concurſu atque *congreſſu corpuſculorum*. Sed huic quidam reſponderunt, quòd non ſolùm ultimarum partium coli defluxio eſſe videtur, ſed etiam ſuperiorum: item ex corpuſculorum concurſu, ſive conventu, quem ἔντασιν appellavit, negant fieri poſſe *defluxionem*, ſed magis abſtinentiam, vel *retentionem*. Alii rurſum defluxionem dicunt *fluorem*, ſive ut 221 *Græci*, rheumatiſmum, *parvi temporis, inteſtinorum, atque ſeſſionis vel longanonis ſecundum viarum raritatem*. Sed ſuperfluum eſt cauſas adjicere, cùm paſſionem diffinimus, quibus fuerit confecta defluxio. Item alii defluxionem eſſe dixerunt *ventris turbationem celerem*, vel acutam, *quæ fit ex corruptione ciborum*. Sed etiam nunc habet quædam ſuperflua, diffinitio. Dehinc etiam ſine corruptione ciborum, aut ſimili cauſa poſſe defluxionem fieri, probè videmus. Sequitur autem defluxione laborantem *ſine ullo* 222 *dolore effuſio liquidorum per podicem*, hoc eſt, per anum, quæ corporis facit [b] *corruptionem*: aliquando etiam perſeverando *inteſtinorum vulnerationem*, ex qua dyſenteria ſæpe ſequitur. Utendum ægrotante

Aſclepiadis definitio.

[a] recti inteſtini

Aliorum definitio.

Symptomata diarrhœæ.

[b] colliquationem

Curatio. commodè locato, *ſilentio*, atque *abſtinentia cibi*, & *vini*. Tunc etiam *cataplaſmatibus* conſtrictivis, ſecundum clunes, atque ventrem, vel pubetenus admotis. *Alia* die ſi *defluxio* ceſſaverit, cibus adhibendus conſtrictivus. *Tunc* etiam vinum atque lavacrum adhibendum, & cætera quæ reſumptionibus convenire videntur.

OXEON LIBRI TERTII FINIS.

CÆLII AURELIANI
SICCENSIS
IN V. LIBROS MORBORUM CHRONICORUM
PRAEFATIO.

PRÆSCRIPTIS [a] celerum paſſionum libris, 1
tardarum placet curationes ordinare, quæ
ſolo [b] *ſuprapoſitionis* tempore ſuperiori-
bus ſunt ſimiles, in lenimento vero varia
[1] *recorporatione* formantur, & peritis medicinæ cla-
ram æternámque gloriam [c] quærunt. Celeres enim,
vel acutæ paſſiones etiam ſponte ſolvuntur, & nunc
fortuna, nunc natura favente. Quo fit ut ignari ho-
mines [d] elati ſæpe *medicos* fugiant, cum hos [e] pro-
ventus incantationibus novis ac [f] ligamentis adſcri-
bant, aut fortunæ; cum [g] quoties repentino nuntio
læti aut territi ægrotantes, mutatione quadam cor-
poris morbos excludunt; vel ea per [2] intemperan- 2
tiam gerunt, quæ ratione occulta ſibi profutura ne-
ſcientes, duce deſperatione committunt. In [h] utrun-
que enim faciles *celeres paſſiones* accipimus. Pellun-
tur enim aut fluore *ſudoris*, aut *ſanguinis* per nares,
aut *ventris*. Chroniæ autem vel *tardæ paſſionis* mor-
bi, qui jam præjudicio quodam corpora poſſederint,
ſolius *medici peritiam* poſcunt, cum neque natura, ne-
que fortuna ſolvantur. *Podagram* denique, vel *Phthi-
ſin*, aut *Elephantiaſin*, vel ſimiles tarditate paſſiones re-
ſolvi, nulli ſectarum principes meminerunt, ſicut ſæ-
pe

a olim, vel ante ſcriptis
b exacerbationis per intervalla redeuntis τῆς ἐπιτάσεος
c parant
d curſim, feſtinanter
e eventus
f τοῖς περιάπτοις: amuletis
g aliquoties
h lætum aut triſtem exitum

Morbi chronici ſoli arti cedunt.

1 Quid ſit Methodicorum *recorporatio* in notis ad paſſiones celeres diximus, Cæliuſque in hiſce *Chronion* libris paſſim ipſe indicabit.

2 Nil crebrius exemplis ægrorum, qui veſcentes cibis a Medico prohibitis convaluerunt.

pe febres acutæ ſolvuntur. Hinc denique Græci *A-*
ſclepium [i] nomen ſumpſiſſe dixerunt, quod dura cu-
3 rando primus ſuperaverit vitia. Scribentium igitur
medicinam nullus ante *Themiſonem* tardarum paſſio-
num curationes [k] principaliter ordinavit. Alii vero
has omnino tacuerunt, tanquam impoſſibiles judi-
cantes, vel [l] incurabilium paſſionum. Alii *Alypta-*
rum officio [m] tranſmittendas crediderunt: Alii di-
ſperſe atque de aliis paſſionibus [n] ſcribentes, ut po-
dagra, ſanguinis fluore, hydropiſmo, paralyſi, alo-
pecia, vel quartanis typis, ut *Eraſiſtratus*, & *A-*
ſclepiades. *Themiſon* autem tardarum paſſionum tres
libros ſcripſit: item *Theſſalus* ſecundo libro Regula-
ri earum curationem ordinavit. Dehinc *Soranus* ple-
niſſime cunctarum diligentiam tradidit, atque ſpe-
ciale corpus ſcripturæ formavit, de paſſione capi-
tis initia ſumens, quod nos quoque faciendum aſſu-
mimus.

i & Dei, & glorioſi medici.

Aſclepius unde nomen invenerit.

k aliqua methodo

l inter incurabiles paſſiones

m committendas

n *ſub.* de chronicis tractaverunt

CÆLII

CÆLII AURELIANI
SICCENSIS
MORBORUM CHRONICORUM
LIBER I.
CAPUT I.

De capitis paſſione, quam Græci Cephalæan nominant. 4

A PARTE corporis quæ patitur, paſſio *nomen* accepit. Nam κεφαλὴν *Græci* ca- *Cephalææ nomen.*
put vocaverunt. Generatur autem ſæ- *Cauſæ.*
pius *perfrictione* aut frigiditate, aut è
contrario *ſolis exuſtione*, aut continu-
atione *vigiliarum:* ſed vehementius *fœminas* tenet ob *Fœminæ obnoxiæ cephalææ.*
diligentiam [1] capillorum. Sequitur in paſſione con-
ſtitutos dolor vehemens capitis *totius*, aut *dimidii*, *Signa & ſymptomata.*
quem conſueto nomine *hemicraniam* vocant, vel cer-
te temporum, [a] quem dolorem crotaphon appellant. [a] quæ κροτάφους
Occupat etiam *oculorum* radices, & *occipitium*, at- 5
que *colla*, tendens uſque ad ſpinæ partes, ut cum
ſedere ægrotantes voluerint, *vertigine* adficiantur,
atque oculorum caligine, cum *nauſea*, & *fellis vo-
mitu*. Ac ſi paſſio [b] vehementer cœperit, rubri at- [b] vehementeſcere, ut multis locis hujus operis.
que prominentes *oculi* fiunt, dejectis & concluſis
palpebris evitantes lumen, cum *lachrimarum* fluore,
cibi etiam jugi *faſtidio*, & obtuſione viſus, *aurium*
tinnitu, & difficili auditu. Sequentur etiam *vigiliæ*
juges, aut frequentes, *dentium* dolor, & acceſſionis
initio *ſanguinis* è naribus parviſſimus guttarum fluor,
nihil relevans. Erit igitur locandus ægrotans, ſi *to-*

 tum

1 quos cum pectunt, comunt, tingunt, ſummittunt, caput ſæpius lavant.

6 *tum* caput doluerit, *ſupinus.* Si autem *ex parte*, ea parte quæ patitur. Mitigatur enim quodam blandimento ſtraminum, pars in dolore conſtituta. *Pejorante* paſſione ſequitur *vultus* depravatio, *pulſus* obſcuritas, & omnes *ſenſus obtuſione* afficiuntur. Hac paſſione *alii* celeriter atque cum febribus laborant, quem dolorem proprio nomine ſectarum principes [c] *capitis* vocaverunt: *Alii* tarde, atque ſine febribus, per intervalla temporum admoniti, & ſolo dolore capitis oppreſſi, quam paſſionem veteres *cephalæan* vocaverunt. Pati autem *aliqui* membranam cerebri dixerunt, *alii* eam quæ teſtam circuntegit, *alii* omnem cutem capitis, *alii* temporum atque buccarum muſculos, quos [2] *ſiagonas* appellant. *Nos* vero *aliquando* iſtorum aliqua, ſecundum quod ſe ſenſus doloris extendit: *aliquando* omnia, ſecundum quod [d] fomenta vel acceſſiones paſſionum ordinate ſe ingerunt: ſimiliter etiam ſicut dimiſſiones atque delinimenta convariant, & nunc longiores & [e] puras, nunc anguſtas & ſordidas accidentium malorum reliquias in acceſſionem reliquerint. *Item* ſecundum ſuperpoſitionem tempore acceſſionis. *Item* ſecundum quod nunc [f] diurnas, nunc intercapedinatas exacerbationes interpoſitis diebus, uno, vel duobus, ſicut quos *typicos*, aut *periodicos* circuitus appellamus, aut *hemitritaicos*, pro [3] reſponſione temporum habuerint variantes. Igitur de dolore capitis, in acutis febribus accidenti, prius libro de febribus memoravimus: De illo vero qui ſine febribus, atque tardus, & [g] ſuæ paſſionis eſt, nunc dicemus.

Qualis decubitus conveniat.

Diviſio.

[c] cephalalgiam

Pars affecta.

7

[d] cauſæ

[e] omnis doloris vacuas, cujus antitheton ſordidas, ſed valde improprie

[f] continuas

8

[g] ipſe morbus primarius

Cum

2 Siagonitas, ut multis locis operis περὶ τῶν ὀξέων: quamvis in hoc libro paſſim Siagonas legamus.

3 Crediderim librarium aliquem vocem hanc ex non ſatis inſpecta minuſve intellecta nota abbreviata vocis *ratione*, male deſcripſiſſe.

Cum itaque adhuc parvus fuerit [h] ſenſus, oportet *Curatio.*
ægrotantem jacere *loco mediocriter frigido*, atque [h] *ſub.* doloris
obſcuro, paulo levatius *capite* collocato, adhibito *ſi-*
lentio, atque corporis & animi *requie*, cum abſti-
nentia *cibi* uſque ad primam diatritum. Adhibenda
etiam *articulorum* levis fricatio, cum capitis *fomen-*
to ex oleo frigido, atque [i] viridi, vel ſucco quoli- [i] omphacino, ὠμοτριβεῖ
bet admixto, qui ſine repercuſſu valeat aſtringere,
ut *polygoni*, [k] *arnogloſſæ* herbarum, aut *intybi*, aut [k] plantaginis
portulacæ, aut *rubi*, quem *Græci* βάτον appellant, aut 9
[l] anulorum *vitis*, quos ἕλικας vocant, vel [m] *uvæ lu-* [l] capreolorum, clavicularum
pinæ, aut *anagallidis*, vel *ſideritis* herbæ, aut [4] *mur-*
tæ. Hinc etiam *cataplaſmata* adhibenda ex horum [m] Solani. *vide lib.* 2. *c.* 7.
ſingulis, aut admixta polenta, vel compoſitum ex
multis ejus virtutis medicamen fronti apponendum,
ut eſt [n] *diatheton:* ſi verò vehementior fuerit dolor, [n] Diatheis, quod deſcribitur à Gal. κατὰ τόπους & ab Aetio.
erit locandus ægrotans *loco amplo*, atque calido me-
diocriter, & neque plurimum lucido, ne nimius
ſplendor officiat. Apponendæ etiam *lanæ* lenes, ac
tenues, & limpidæ iiſdem partibus, cum jugi fo-
mento ex *oleo* dulci, atque calido. Ac ſi coegerit do- 10
lor, [o] πτύγματα erunt viciſſim & lanæ, æque mollia ap- [o] complicati panniculi
ponenda, ex oleo calido expreſſa, [p] temporibus ſub [p] & ſub temporibus buccarum muſculis admovenda: tum
buccarum muſculis immota. Tunc etiam *veſicæ* ſe-
miplenæ ex oleo calido, vel *ſaccelli* ex pollinibus ca-
lidis conferti, manu etiam calida, atque digitis, mol-
li tactu loca dolentia contingenda, cum omni ſilen-
tio ac requie ægrotantis. Si autem dolor ad *dentes*
tetenderit, *mulſum* calidum vel *oleum* damus, quod
in ore ſine ullo motu contineat: niſi quis hoc hor-
reſcens in nauſeam fuerit provocatus.

At ſi *vehementius* dolor convaluerit, & majora 11
q exe-

4 in hoc exemplari ſic perpetuo ſcribitur pro Myrti.

Quid faciendum dolore urgente.

[q] exegerit remedia, etiam

In Hemicrania ſanguis mittendus ex brachio oppoſito.

[q] exegerit, diu etiam permittentibus viribus in ipſa diatrito, vel ante ipſam, ſanguis erit detrahendus, *phlebotomia* ſcilicet: ſed totum caput dolentibus, ex eo brachio quod facilius fuerit, detractio facienda. At ſi *altera* pars capitis doluerit, ex ejus *contraria* detractionem faciemus, quo longius adjutorii commotio à parte patienti remota videatur. Tunc *os* colluere permittimus, & *aquæ* calidæ potum damus. In ipſa vero diatrito *unctionem* adhibemus ex oleo dulci, atque calido. Tunc facimus foveri *faciem* ex a-

12 qua ſcilicet calida. Dehinc potum atque cibum damus, ut eſt *panis* aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate depoſita [r] politus fiat. Vel certe [ſ] aliqua ſimiliter [t] fiant, aut cum *mulſa* mediocriter cocta, [v] aut ex panis pulticula confecta, quam τορυνητὸν *Græci* vocant, cum parviſſimo anetho, aqua, ſale, & melle: item *ova* ſorbilia. Quæ quidem cibatio erit *alternis* diebus adhibenda, donec dolores declinent. At ſi paſſio duraverit, erit *tondendus* æger uſque ad cutem. Hinc etiam patientes partes levantur, cum ex alto *reflatio* quædam viarum nuditate permittitur, & localibus interea adjutoriis præparantur.

[r] remoto furfure ſuavior & jucundior ſit.

[ſ] alica

[t] fiat

[v] aut pulticula ex pane confecta.

13 Tunc *novacula* radendum caput, atque cataplaſmatibus, & levi *cucurbita* in acceſſione, cum ſcarificatione autem in dimiſſione relevandum, ex illis ſcilicet partibus quæ plus patiuntur, vel fortiore dolore vexantur. Atque ita *ſanguiſugæ* apponendæ, quas hirudines appellamus, & magis ſi locorum inæqualitas cucurbitæ non fuerit capax, quo inhærere minime poſſit. Tum *vaporationes* ſpongiarum ex aqua calida expreſſarum adhibendæ, vel calida & oleo, aut de-

[ſ] τορυνέειν eſt in olla coquere & elixare. τορυνητὸς pulticula in olla elixa, & inter coquendum rudicula vel cochleari aſſiduè & curioſè agitata, ne uratur, aut nidorem oleat.

decoctione *hybiſci*, quam althean vocant. Ac ſi *venter* non fecerit officium plurimis diebus, tunc [w] calidæ, & oleo rutæ, admixto melle, erit injiciendus *clyſter*: ſic enim & inteſtinorum fotus fit, & ſtercorum detractione caput relevatur, quorum motu, ac expirationis aſcenſu amplius gravabatur. Quapropter etiam pridem, ſi officium venter non agnoverat, oportuit adhibere clyſterem, priuſquam cucurbitæ uſus acceſſerit: dehinc *cataplaſmatum* genus nunc laxativum convenit, ut eſt ex lini & fœnugræci ſeminibus: atque polline, ex aqua, & oleo, admixto melle concocto: vel ex panico diligenter emollito.

[w] ex calida

14 *Clyſteris in Cephalæa utilitas.*

Quid agendum morbo declinante.

Declinante paſſione, *cerotariis* atque malagmatis ſimplicibus utendum, ut eſt [x] *diachylon*. Tunc *cibus varius* dandus, prædictæ ſimplicitati vicinus, ut eſt 15
cerebrum porcinum, vel hœdinum, piſces teneri, turdi, columbarum pulli, vel domeſticarum gallinarum: olera quoque cucurbitæ, malvæ, betæ, nunc ex aqua cum oleo atque garo curata, nunc conciſa atque trita, & [y] interius condita: magis enim ex his facilis venter efficitur, quod ſæpe etiam ſanitatis tempore omnibus profuit, quibus unius diei ventris dilatio caput implevit. Ante cibum præterea erit adhibenda *geſtatio*, [z] portatoria ſcilicet ſella, ſine vehementi motu, quo partes vehementer patientes releventur. Tunc etiam *deambulatione* utendum, & poſt 16
perunctionem capiti adhibendus *fotus*, cum [a] toto corpore ſupradicto motu laxatum, & ſpiramentis facilibus agitatum ſit. Etenim *motu denſa laxantur*, & *retenta tenuantur*. Dehinc cum declinatio [b] firmior eſſe cœperit, *lavacrum* adhibendum. Tunc in alia diatrito quiddam *vini* aquati offerendum. Ita cum capitis pauſaverit dolor, longo tempore horæ ſolitarum ac-

[x] διὰ χυλῶν

[y] curioſius, ut paulo poſt

[z] fertorium paulo poſt vocat

[a] totum corpus

[b] magis confirmata

Quomodo recidiva præcavenda.

acceſſionum erunt evitandæ, atque è memoria ejiciendæ: quibuſdam etiam temporibus in requie ſervemus ægrotos. Declinandum etiam omne quod poteſt acceſſionem in [c] *commemorationem* reducere, ut eſt *aduſtio*, *indigeſtio*, *venus*, [d] *meratus potus*, vel plurima maſticatio durioris cibi, aut curioſè conditi, necnon etiam *vapores vehementes* atque [e] ignea lavacra, *exclamatio* vehemens, *iracundia*, vel *venter* nimis adſtrictus, & magis poſt cibum, ſpiritus retentio, & ejus ad ilia [f] deſcenſus. Sic enim oppreſſio quædam omne caput extendit.

17 c ejus recidivam facere

d meracus

e calida & ferventia, tam naturalia quam arte parata

f ex nimio ventrem exonerandi conatu

Dein [g] tardante paſſione, & nunc *ſuperpoſitionibus* exaſperata, nunc *lenimentis* levigata, oportet in ſuperpoſitione temporis animadverſionem habere, iis denique quæ ſupra ſcripſimus, uti. Etenim quæ mitigant celeres vel acutas paſſiones, ea tardarum ſuperpoſitioni conveniunt. In *lenimento* vero paulo audacius reſumendi ſunt ægrotantes, & non, ut nuper, timoris adjuncta cautione, tempore ſcilicet quo ſuperpoſitionis aſperitas declinabat. Adhibenda igitur *vectatio* pro viribus ægrotantis [h] fertorio, vel [i] ſella procurata. Ac ſi purius occurrerit lenimentum, & neque æger fuerit viribus prævexatus, tunc hominum manibus, aut animalium actu [k] vehiculum adhibemus, æquali videlicet motu, ſed perfecto, atque æquabili, lucido, & mediocriter calido loco.

g in morbum vere chronicum abeunte

18

h fertoriam ſellam poſthac vocat cap. 5.

i portatoria, ut ſupra

k vectationem

19 Ac ſi temperata, & ſine flatu aëris fuerit qualitas, tunc etiam ſub cœlo erit adhibenda geſtatio. Sed neceſſariò *longitudo* loci curanda, ne frequenti reverſione vehiculi circulatus greſſus *vertiginem* ingerat ægrotanti. Tunc etiam *deambulatio* adhibenda, ſed primo tarda, dehinc medio tempore fortior, atque paulo [l] erectior extentis cruribus. Iis vero quibus caput

Quid cavendum in vectatione.

l concitatior

put fuerit plurimum relevatum, etiam *lectio* ante deambulationem erit adhibenda, ſi ſtudioſi fuerint ægrotantes, ſed levi exercenda voce: tum *exercitium*, atque *unctio*, quæ æqualiter corpus moveant atque curent, ut *veſtitos* faciamus currere, *nudos* vero cum defricatione perungi. Tunc manus ſuo 20
motu [m] exerere, vel certe *luctationem* jugem facere, adhibito [n] *doctore*, cujus præceptis pareat, adhibitis [o] ſanè iis rebus, quæ implere atque commovere caput valent, ut ſunt ea quæ cum [p] objectione plurima corporis fieri jubentur: necnon etiam *circulatos* ductus, atque [6] *retrogreſſus* cum ſaltibus. Tunc ora lavanda, atque articuli fovendi, vel lavacrum per intervalla dierum adhibendūm. Depoſita autem corporis turbatione, erit *aqua* præpotandus ægrotus. Tum *cibum* ſumere ſucci facilioris debet, id eſt, mediæ
materiæ, quam μέσην ὕλην vocant *Græci*. Dandum 21
etiam *vinum* tenue, parvum. Sed eo tempore quo cibamus, adhibenda quoque *animi laxatio*, quam διάχυσιν vocant, quæ fiet aut ludicris rebus, aut joculari facetia, quæ ſingula artis moderatione adhibita, *cyclorum* ductu augeri atque minui debent, [q] prædato initio, cui perfectio conſummata reſpondeat.

Lectio quando adhibenda.

[m] exercere

[n] aut Pœdotriba, aut gymnaſte

[o] etiam

[p] jactatione

[q] præſcripto

Eſt autem *reſumptivi cycli* ordinatio formanda hoc modo. *Prima* die parvo cibo atque aqua nutritus ægrotans, vel ſi ferre valuerit, ab omni nutrimento abſtentus, *alia* die levi motu erit exercendus, at-
que oleo perungendus: tunc & cibo nutriendus, id 22
eſt, tertiam accipiat partem ſolitæ quantitatis, quam facile percipere atque digerere ſolebat. Sed *panem* dabimus limpidum, fermentatum: [7] *pulmentum* autem

Quid ſit cyclus reſumptivus.

6 Gal. lib. 2. tuendæ valet. id genus exercitationis ἐκπλεθρίζειν vocat.

7 Hac voce pulmenti Cælius intelligit varii generis cibos, μέσης ὕλης dictos, coctura & elixatione teneros.

tem ova, vel holerum betas, aut cucurbitas, vel malvas, aut [r] lapathos, aut bulbos, vel piſces teneros, ut ſunt ſcari, aſelli, [ſ] julides: & aviculas, ut ſunt turdi, ficedulæ: vel cerebrum porcinum aut hœdinum, in hac perſeverantes qualitate, atque quantitate, *duobus* vel *tribus* diebus, juxta virium poſſibilitatem, quo neque parva dando debilitentur,

r Λάπαθον.

ſ Vid. Ariſtot. Hiſt. anim. lib. IX.

23 neque adjectionibus perturbati opprimantur. *Tunc* detractæ partis partem *tertiam* adjicientes, *pulmentum* damus turdorum, ficedularum, aut ex pullis columbarum, vel gallinarum. *Tum* rurſum poſt *tres* vel *quatuor* dies aliam tertiam partem panis adjiciemus, & agreſtia dabimus pulmenta, ut leporis, aut capreæ: atque ita æquali numero dierum peracto, ultimam partem panis addemus. *Pulmentum* dabimus porcinum, tenerum, ex aqua, vel non curioſe conditum ex anetho, & ſale. *Præterea* ſimili modo erit etiam *vini* facienda partitio, atque per ſingulas pulmentorum mutationes adjectio: ac ſi plus ægrotans

24 bibere, quàm damus, voluerit, aquam ſumat. Simili modo etiam *geſtatio*, atque *exercitium*, ſive motus erit augendus aut minuendus, ad comparationem quantitatis ciborum.

Perfecto *reſumptivo* cyclo erit *metaſyncriticus* adhibendus, primo ex parte, dehinc perfectus. eſt enim paſſio facilis in [t] motu, & natura caput injuriis aptiſſimum: ſiquidem non facile rerum repentinas perferat mutationes. *Prima* igitur die erit cibo abſtinendus ægrotans: tum *alia* die parva adhibita geſtatione, atque unctione corporis, vel ſi paſſio permiſerit, lavacro, rurſum *panis* dabimus *tertiam* partem ſolitæ quantitatis, quam ante initium curæ

Κύκλος μετασυγκριτικός, *ſeu recorporativus.*

t facile revertitur

v digerere, ut ſuprà

25 facilè accipere atque [v] perferre ſolebat. *Pulmentum* da-

dabimus ſalſum, aſſum, vel [w] coctum: dabimus etiam cappares ſinapi madidatas, atque olivas ex viridi novitate meſſas, quas *colymbadas* vocant, præcaventes ea quæ facilè caput implent atque gravant, ut eſt porrum, allium, cepe. Potum dabimus *vinum*, & ſi perferre voluerit æger, in iiſdem *duobus* vel *tribus* perſeverabimus diebus: ſin minus, *ſecunda* die ſalſamentis admiſcemus [x] cerebrum, vel piſcem. Tunc *ſequenti* die panis detracti partem *tertiam* addimus: *pulmentum* damus, holus, cerebrum, piſcem tenerum, hoc *tribus* vel *quatuor* ſervantes diebus. *Tum* rurſum aliam tertiam partem panis addentes, tranſimus ex mediæ qualitatis materia ad volantum qualitatem, atque in eadem ſimili dierum numero perſeverantes, *ultimam* partem panis addemus: *pulmentum* dabimus porcinæ carnis. Sed ſi multas mutationes facere voluerimus, in *quatuor* partes medietatem panis dividimus, ut ſingulas ſingulis [y] mutationum pulmentis adjiciamus: hoc eſt, *unam* mediæ qualitatis materiæ applicantes, *aliam* volantum, *aliam* agreſtium, *aliam* porcinæ carnis. Sed ne quid odioſum è quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc eſt, pulmentorum ſimilis oblatio, erit in communi qualitate ſpecierum diverſitas varianda, ut quibus diebus [z] ſalſum damus, Græci [8] *drimyphagian* appellant, ejuſdem ſpeciem variemus: nunc, exempli cauſa, dantes piſcem, nunc ſardam, nunc [9] cordulam: atque ita in uſu mediæ materiæ, quam μέσην ὕλην appellant, nunc turdos, nunc ficedulas, ſive quas [10] miliacas vocant, nunc columbarum pullos,

w toſtum

x ſuillum, aut hœdinum: ut ſuprà

26

y pulmentorum mutationibus

27

z ſalſamentum

8 Ejus modum & ordinem vide lib. 3. cap. 2.

9 Cordyla, thynnorum partus, qui fœtas in mare autumno redeuntes comitatur. Plin. H. N. lib. IX.

10 Vel milio paſtas & ſaginatas vel

los, ac gallinarum. Hoc denique etiam in aliis qualitatibus *pulmentorum*, ſive materiarum erit ſervandum, ut ejuſdem virtutis pulmenta ſpecierum mutatione varientur. Erit præterea *pomorum* quiddam adjungendum, quod inflare non valeat. Sed tempore quo *porcina* utemur, erunt etiam *olera* offerenda: ſolumque id ſervandum, ne modum quantitatis ex-
28 cedamus, ſive qualitatem rerum datarum. Augetur enim [z] oblatio non ſolum ſi plurima fuerint diverſarum ſpecierum, ſed etiam ſi plus nutrire valuerint. In omni igitur *mutatione*, hoc eſt tranſitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum [a] *aqua* vivere, adhibita *perunctione*. In aliis vero diebus etiam *vinum* accipere, & *lavacro* corpus recurare, ſed non omnibus neceſſariò diebus: ſiquidem facile caput jugi lavatione ad paſſionis veſtigia revocetur. Similiter autem oportet etiam *motus* corporis augeri atque minui.

z *ſub.* ciborum

Quid in quavis ciborum mutatione obſervandum.

a vid. initium hujus §.

Alia cycli ſpecies.

Tunc iſto *cyclo* perfecto, erit alius adhibendus ſolo ex *vomitu*, detracta *drimyphagia*: In quo oportet
29 *prima* die in parvo cibo, & aquæ potu ægrotantem ſervare: Tum *alia* die [b] levi deambulatione motum vomitum exagitari, ex radicibus *raphani*, vel iis ſimilibus ſpeciebus, ſi loci aut temporis cauſa defecerit radicum copia. Oportet igitur *radicis cortices* in fruſtra minui parviſſima ad *libræ* pondus, quod excedere fas non eſt. Tunc infuſo *mulſo*, & *aceto* confecto ſimplici, vel *ſcillino* hauriendum, atque [c] mandenda dare ægrotanti, ſed paulo prius quàm cibum libero tempore accipere ſolet, ut neque [d] *ſupinus* adhuc ſtomachus, hoc eſt, cibi adpetitu non admonitus

b poſt lenis deambulationis

Vomitorium ex raphano.

c vid. paulo infra

d famis ſpicula nondum percipiens

vel cenchridas à milio dictas, avium peculiare genus. Aves quidam eſſe volunt, quas ortolanos Itali vocant, quod mirum in modum & pinguescant, & delectentur milio.

nitus, ſine ulla commotione revomat: neque rurſum 30
appetentia ſoliti temporis excitus [e] digeſtioni incitet
accepta. *Tum* tenuiter [f] *maſticans*, & jugiter ex illo
mulſo ex aceto confecto ſorbens, tranſvoret, atque
cùm omnem modum ſumpſerit, [g] levi deambulans
motu, requieſcat, donec ructante ſtomacho è reten-
to ſpiritu mordicatione quadam, ſive fervoris ſenſu
ſentiat altiora pulſari, quod quidem interpoſita ho-
ra [h] occurrere probamus. *Tum* aquæ tepidæ ſumens
cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis
obtundat, *immiſſis digitis* vomitum provocet, atque
cùm omnia reddiderit accepta, *aquam* ſuperbibat
plurimam, ut & ſtomachum lavet, reliquias fervoris
extinguat: atque ita provocato vomitu rejecto potu
rurſum bibat. Hoc cum *tertio* aut *quarto* fecerit, & 31
potum [i] liquore limpido reddiderit, *capiti* levis fo-
tus eſt adhibendus, atque *ora* aqua calida fovenda.
Tum levi deambulatione movendus eſt, ob tran-
quillitatem [11] *capitis* faciendam, niſi ſit ſolvendi [k] *tor-*
poris ex nocumento vomitus illati cauſa, perungen-
dus, hoc eſt, ex ſuperioribus ad inferiora membra-
tim deductis manibus defricandus. Sic enim capitis
denſitas quæ videbatur illata, ſolvetur, cùm inſpi-
ratio facilis totum per corpus fuerit effecta. *Tum* e-
potis duobus cyathis aquæ calidæ, lecto recollocandus,
& ab omni cibo vel potu abſtinendus, ſumma cum re-
quie animi atque corporis. Dehinc laxata capitis ſtri- 32
ctura [12] *ſomno* dimittendus: quoniam prius quàm den-
ſitas ex adjutorii commotione illata ſoluta eſt, qui
in ſomnum facilè devenerunt, non ſolùm [l] ſuæ cau-
ſa capitis gravationem ſervaverunt, ſed etiam ma-
jorem

e digeſtione coquat

f radicem in fruſta conciſam.

g leni

h fieri obſervamus

Aqua inter vomendum plurima bibenda.

i liquorem limpidum

k gravitatis capitis

Defricationis in capitis repletione uſus.

l ſc. paſſionis

11 quod vomitione turbatur & repletur.

12 Putabant Methodici ſomno corpus denſari, laxari vigiliis.

jorem fecerunt, cum nullo ſpatio interjecto ſomnum
m univerſi ſc. adjutorio jungentes denſitatem [m] corporis junxerunt.
Eſt igitur, ut dicimus, *cibo abſtinendus*, ne ſumpta
corrumpat ex corporis remanente torpore, poſt a-
gitationem vomitus, atque fervorem. Quippe cum
ſæpe manentibus in ſtomacho ſquamulis vel follicu-
lis radicum, requie ſuperaddita, atque cibo novo
commixto, ejus neceſſariò faciant corruptionem, ex
33 qua conſequenter caput impletum, etiamſi ſua paſſio-
ne prævexatum non fuerit, neceſſariò conſtrictum
n corruptæ gravеſcit, cùm ex illa putredine [n] corruptionis ex-
o obſident halationes aſcenſu quodam caput [o] obſidunt. Sicut
p pauperum dixit pro carens enim *Themiſon* ait, eſt natura *caput* carnibus [p] pau-
perum, & nervoſum, & duris cutibus & capillis ob-
q ſenſuum organis tectum, & ſpiramentis difficilibus natura: tum [q] ſen-
r foratum ſibus quoque univerſis [r] formatum, inſidens corpo-
ribus, atque accipiens eorum cunctas exhalationes,
cùm ſpiritus naturaliter ſuperna petens ex inferiori-
ſ vapores eos bus trahit [ſ] corpora ea per arteriam atque ſtomachum,
34 quæ ſunt corporis veluti majora fumaria. *Dehinc* a-
lia die *lavacro* utemur, atque *pulmento* mediæ qua-
litatis. Tum poſt *duos* vel *tres* dies cæteras *cycli* par-
Raphanorum ſuccedaneum. tes adhibemus. Ac ſi *radices* loci aut temporis cauſa
defuerint, adfectandus ordine ſupradicto vomitus ex
granis *ſinapis* madidati, vel ex liquido ſinapi poto,
t naſturtio aut *mulſo* ex *aceto* & *pipere* confecto, vel [t] *cardamo*,
aut *erucæ* ſemine, aut decoctione *thymi*, vel *origa-
ni*, aut *hyſſopi*, aut ſalſamentis, & multis offis, cum
v bene procedente curatione aceto, vel mulſo ex aceto. *Tunc* [v] profectu cedente,
atque limpido linimento perſpecto, reſumpto etiam
ægrotante & convaleſcente, ut perferre nunc *vomi-
35 tum* poſſit, nunc *drimyphagian*, audemus integrum
atque perfectum *cyclum metaſyncriticum* adhibere,

ut

ut initium à vomitu ſumentes, drimyphagian jungamus, ac deinde per cæteras cycli materias decurramus.

Remedia externa pro Cephalæa.

Ordinantes præterea etiam *localia adjutoria*, quorum
prima ſunt adhibenda leviora, & quæ longè remotis
partibus admota [w] tranſmiſſa patientibus ingerunt
curationem: tum etiam vehementiora. Erit igitur
radendum caput, nunc [13] pro capillatura, nunc
contra capillaturam, donec cutis *rubore* adficiatur:
ac deinde in *balneo* nitri pulvere [x] aſpergi, & confricari
paulo antequam in ſolium deſcendat ægrotans.
Tum etiam [y] παρόπτησις adhibenda erit ex carbonibus 36
æquali [z] vapore medentibus. *Alia* etiam die *cucurbitæ*
infigendæ plurima cum flamma: & *primò*, dorſo
atque cervici, vel cæteris nervis, quos *tenontas*
appellant, *tum* capiti, quæ quidem capiti erunt
magno raptu detrahendæ. Dehinc *dropax* adhibendus,
primò cruribus, *tum* thoraci, & dorſo, [a] ex
primo cervicis ſphondylo uſque ad clunes, vel earum
ultimum ſphondylum. Plurimi etenim *nervi* inferiora
quæque communi natura [14] complexi iiſdem paria faciunt
ſuperiora. *Tunc* [b] partium propungentibus pilis
capitis, atque buccarum, vel temporum muſculis,
quos *ſiagonas* appellant, collo, & mento, cum ſub- 37
jectis gutturis, quæ [c] ante rumam vocant, *dropacem*
apponemus. Sed ne cæteri corporis partes nudæ interea
perfrigeſcant, erunt à duobus miniſtris mediocri
unctione fricandæ, atque ita cùm *dropacem* detraxerimus,
totum perungi corpus oportebit, ipſo
quoque capite manu leviter pertractato, & *lavacro*
dabimus ægrotantem. His itaque *adjutoriis* relaxatis,

w tranſmiſſu

x aſpergendum, & confricandum

y q. d. adaſſatio

z calore ardentibus

a à capite

b præraſis prominentibus pilis, capiti

c anthereona, ſive rumam, ut inf.

Nn atque

13 Eodem genere locutionis utitur infrà cap. 4. §. 98.

14 In eas partes diſperſi, veluti nexu quodam illas cum ſuperioribus vinciunt, ac mutuum illarum conſenſum efficiunt.

d relaxatis — atque [d] lenteſcentibus capitis partibus, *vocis* quo-
que *exercitium* adhibemus, quod *Græci* ἀναφώνησιν vo-
cant: tum frequentior *ſinapiſmus*, ac deinde *ptar-*
38 *micum* utile eſt. Plurimum denique prodeſt poſt de-
ambulationem ſinapi adhibitum in *gargariſmum*, ma-
didatum, prius quàm lavacro æger utatur, vel ari-
dum, ac maſticatum: deinde *aqua calida* ſumpta, &
Verus gargariſmi uſus. — in ore pauliſper retenta: vel piper cum melle. Non
quidem hæc humoris, ſive *phlegmatis* trahendi cauſa,
methodus ordinavit, ſed ut etiam oris interiora adju-
toriorum *agitatione* capiti beneficium tradant: quip-
pe cùm dolor ſæpe ipſas quoque partes afficiat. Iſta
e juxta iſtam regulam — igitur regula [e] conſequenter etiam *betæ* nigræ, vel
cyclamini herbæ ſucco, in cochlearis quantitate, re-
clinato capite ægrotantis, pollicis ſiniſtræ manus im-
f dilatatis — preſſione [f] inflatis narium cavernis infuſo uti poſſu-
39 mus. Etenim fit [g] mucilenta humoris excuſſio, qua
g mucilenti — ægrotans relevatur, non ob *detractionem*, ut ſuprà
diximus, materiæ, ſed quòd adjuncta *agitationis*
utilitas capiti beneficium tradat. Eſt etiam ex *locali-*
h adjutoriis corporum uſus acriorum — *bus* [h] adjutoriis uſura corporum, ut ſunt ea quæ
conficiuntur ex *euphorbio*, vel [15] *adarce*, *opobalſamo*,
i myrrha — *aphronitro*, [i] *murra*, vel aliis ſimilibus virtute rebus.
Utendum etiam [16] *malagmatibus*, quæ valeant ex al-
k reſolvere, diſſipare — to cauſas inductione propria [k] detergere, quæ *Græ-*
l aliàs diaphoretica — *ci* [l] μινυθικὰ vocaverunt.

Cautela in mutatione externorum. — *Meminerimus* tamen non prius eſſe ab *adjutorio lo-*
cali ad aliud tranſeundum, quàm *turbatio* corporis
fuerit delinita, atque patientes partes aliam rectè
m mutationem — poſcere [m] *commotionem* adjutoriorum fuerint viſæ.

Qua-

15 Ἄδαρκις, ſalſugo eſt congelata in paluſtribus naſcens, & arundinibus adhærens, unde Græcis καλαμόχνους· vide Hermolaum in Plinium.

16 Malagmata ſunt emplaſtri ſpecies, quæ in integram cutem injiciuntur.

Quapropter ſi plurimum vexata corpora viderimus, 40
ſufficere intelligimus uno in *cyclo* unum locale adju-
torium. In iis verò quæ minus vexata noſcuntur,
vel viribus medicamentorum [n] depurgata, etiam *ſe-*
cundo uti licet. Singula igitur *adjutoria* adhibenda
eſſe meminerimus ſequenti die quàm *mutatio* facta
fuerit materiarum, hoc eſt, qualitatis pulmentorum
in aliam tranſitus qualitatem, ut ex antecedenti *ab-*
ſtinentia ductile atque aptum corpus adjutoriis fiat.
Specialiter autem erit *dropax* adhibendus tempore
quo mediæ qualitatis utimur materia. Παρόπτησις vero
& *ſinapiſmus*, & *ptarmicum*, quod [o] ſternutamen-
tum dicere poterimus, tempore quo volantum uti-
mur *pulmentis*. Etenim neque adhuc corpus poſt
uſum *ſalſamenti* debile, neque rurſum plurimum
nutribili qualitate videtur eſſe [p] confertum. Cavenda 41
etenim vehementer eſt *capitis commotio*, quæ [q] ſæpe
corporis *plenitudine* fit, quippe cum ſanos homines
plerumque vinolentia, vel indigeſtione confuſos,
capitis motu vexatos in *catarrhum*, atque coryzam
venire videamus. Solo igitur tempore, quo *drimy-*
phagia utemur, omne erit locale adjutorium prohi-
bendum: vel ſi quiſquam omni ex parte fuerit viri-
bus plenus, leve quiddam [r] addiderit. [ſ] Sufficiens quip-
pe cum *drimyphagiæ vehementia* atque recorporatio
altiorum eo tempore totum penè habitum mutare vi- 42
deatur, & ſit [t] *timoris*, ita corpus adjutoriis exerce-
re, ut eodem tempore *ſuperficies* cum altioribus a-
gitetur. Utendum etiam *fomentis*, ſive vehementio-
ribus illiſionibus aquarum, *Græci* cataclyſmos appel-
lant, & primo calidarum, deinde frigidarum. Or-
dinandæ etiam mutationes earum ad uſus [v] *natura-*
lium aquarum, ſcilicet earum quæ non odore per-

[n] puriora magiſque ſana reddita

Tempus dropacis adhibendi

[o] Sternutatorium, *quamvis ſic paſſim in hoc opere legatur*

[p] immodice plenum, & ſanguine abundans

[q] ſuper *i.* cum

Quid in Drimyphagia cavendum.

[r] applicare poterit

[ſ] quippe cum ſufficiens

[t] *ſub.* res plena

Κατακλυσμὸς

[v] mineralium

cutiunt. *Natationes* vero ſub divo fieri reprobamus. Cæteris enim corporis partibus aqua [w] complexis, ſolum [x] ſupernatans remanet caput, quod neceſſariò
43 perfrigeſcens [17] *inæqualitatem* corporis facit. At ſi minus cedere *paſſionem* viderimus, & poſt frequentiam ejuſdem, iterataque curatione, & fortificato corpore, ægrotantis querimonia permanſerit, *hellebori* uſus adhibendus: ſed primo ex ejus inſertatione [18] radicibus penetratis, [y] vel mulſo ex aceto confecto infuſis. Dehinc etiam coquis utendum eſt, atque diverſis ciborum pulmentis, quod quidem latius tertio *Reſponſionum* libro jamdudum docuimus. Vehementi enim motu corpus apertum [z] deſpuit, ut ita dixerim, [a] *paſſionis carnem*, qua depulſa, [b] *naturalis* atque nova ſuccedit. Dehinc ſi etiam his geſtis, *paſſio* permanens erit, *ſecundo* vel *tertio* utendum helleboro, ſed [c] præſumptis viribus ex *corporis* re-
44 fectione. *Tunc* etiam naturalibus *aquis* utendum, vel ſiccis *vaporationibus*, & longa per maria *navigatione*. Etenim fluminales vel portuoſæ, atque ſtagni navigationes incongruæ judicantur, quoniam humectantes caput infrigidant exhalatione terrena: *maritimæ* vero latenter atque ſenſim corpus aperiunt, & ſalſæ proprietatis cauſa corpus adurunt, atque ejus habitum quadam mutatione [d] reficiunt. Affectandus etiam in *aëres* [e] *teneros* atque *aquilonios* tranſitus, vel contrarios iis qui paſſionem aſperare valent. Adhibenda præterea *animi laxatio*, & magis poſt cibum. Omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc eſt ſecundum *Methodicos* ordinata curatio.

45 Plurimi autem diverſarum *ſectarum* principes *fomenta*

[w] opertis, contectis, demerſis
[x] ſuperextans
Helleborus quomodo adhibendus.
[y] ac
Libri reſponſionum Cælii.
[z] depellit, emungit
[a] morboſam
[b] ſana
[c] ante reſumptis
Maritima navigatio.
[d] renovant
[e] ſubtiles

17 Æquilibrium corporis partium tollit.
18 Fibris hellebori raphano infixis.

menta probaverunt ex oleo roſaceo, atque aceto, & ruta, & herpyllo, peucedano, caſtoreo, ſylphio, atque ſemine herbæ quam ἄγνον appellant, [19] ſamſuco, hederarum coma: ex quibus in acceſſione *caput impletum* augmentis aſperrimis agitatum, atque gravatum, totius paſſionis duplicat modum. Eſt enim ſupradictarum materiarum [f] *repercuſſibilis* uſus, eo adhibitus tempore, quo *mitigatio* convenire perſpicitur. Utuntur etiam purgativis medicaminibus, quæ καθαρτικὰ vocaverunt, hoc eſt, ventrem deducentibus, ex quibus *ſtomachus* [g] inficitur, & omnis *nervoſitas* [h] vitiatur. Item *arteriotomiam* probant, & *uſturam* ex cauteriis [i] ferratis duorum digitorum ſpatio ſuper ipſas venulas effectam. Tunc [k] longo tempore vulnerationis ſervata qua [l] ferri *materia purulenta* ex alto [m] atque ſuperficie paſſionem [n] relevare promittunt, quod nos in *acceſſione* noxium atque *exitiale* judicamus, ob vehementiam motus: in *lenimento* vero inutile, atque adjutoriorum medelæ contrarium, ſiquidem prohibet eorum beneficia penetrare. Non enim *fricationes*, vel *cucurbitæ*, vel *dropaces*, aut *ſinapiſmi*, aut *ptarmica*, aut *cataclyſmi*, quos nos aquarum illiſiones appellamus, vulneratis locis adhiberi, aut [o] perferri aptiſſime poſſunt. Utuntur etiam frigido lavacro, Græci ψυχρολουσίαν appellant, quod neceſſariò *nervos* indurat, ac congelare conſuevit, ob denſationem cutis, ac totius corporis. Utuntur etiam *locali venarum diviſura*, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque *maſtichen* maſticandam, ex quo in paſſione [p] conſtituta denſatus conſtrictivæ virtutis caſſatur. *Themiſon* primo libro tardarum paſſionum, quas chronias vocant, phle-

Aliorum Medicorum ſententiæ perſtringuntur.

[f] vi quadam percutiendi nocens

[g] male afficitur

46

[h] vexatur

[i] ferreis

[k] vulnere diu aperto relicto

[l] duci

[m] in ſuperficiem atque

[n] relevari

[o] ab ægro

47

[p] conſtitutus potentia conſtrictivæ virtutis denſatus quaſſatur.

19. Sampſuco: quamvis in hoc toto opere ſic legatur.

q poſt

phlebotomat, atque *conſtrictivis* fomentis utitur [q] ad *laxamentum* phlebotomiæ, fruſtratus, errore ſequenti ex fomentis incongruis. Item imminente *augmento*, duas præcavens horas, *unctiones* adhibet acer-
48 rimas, & duriſſimam *fricationem*, atque conſtrictionem articulorum, & tum *ſinapiſmum* adhibet ultimis membrorum partibus, ſive ſummitatibus articulorum, ob avertendam materiam: plurimas etiam fronti *ſanguiſugas* apponit, atque humeris, & temporibus capitis, quod eſt contra [r] ſectæ rigorem. Affectandam igitur corporis laxationem, non averſionem materiæ ejus dicimus. Quippe cum non [ſ] concurrat, neque conveniat quod faciendum putat, ut eodem tempore articulorum *conſtrictione*, & *ſanguiſugarum* appoſitione [20] utamur, præſervatis horis duabus, antequam paſſionis [t] implicent augmenta, cum illo tempore ſit *requies* adhibenda, & ſæpe con-
49 tingat, ut [v] præveniens corpori jam [w] occupato querela, & acceſſionem denuntians, ipſum quoque tempus quod elegiſſe videtur, turbare noſcatur, ſitque nocens appoſitio *ſanguiſugarum*, ex quibus [21] perfricatio, atque commotio, vel ex earum morſibus [22] amentia, aut ſi aliquò ſanguinem detrahunt, gravis ægros vexatio conſequitur. Probat etiam apponenda *malagmata* dolori contraria, quæ anodyna vocantur, vel caſtoreum, aut rutam, aut ſphondylion herbam, cum *cerotario* ex oleo roſaceo, atque pice liquida confecto. Ex iiſdem jugiter jubet *odorem* ca-
50 pere ægrotantem, omnifariam caput implens. Atque ita ſi *dolores*, inquit, mitigati non fuerint ex *cali-*

r ſc. Methodicorum

ſ congruat

t ingruat paroxyſmus

v ſolito citius veniens

w in exacerbationem prono

Μαλάγματα ἀνώδυνα.

20 Illud enim ſtringit, hoc laxat.

21 Ante enim quam ſanguiſugæ applicantur, pars ad rubedinem fricatur, quo venæ magis replentur.

22 Crediderim Cælium hic Græcum ἀψυχία, quod Hippocr. ſæpius pro animi deliquio uſurpat, per *amentia* vertiſſe.

calidis rebus, [x] *frigidæ ſpongiæ* apponendæ, ad *empiricorum* conſilia devolutus, qui ex contrariis ad contraria tranſeundum, cauſis [y] reſiſtentibus, probaverunt. Utitur etiam *eſcharoticis*, hoc eſt, quæ cutem [z] extendere vel corrumpere valeant: & ceſſante acceſſione, imperat *fricationem* adhiberi, atque *fomenta*, quorum item uſus non declinantis eſt acceſſionis, ſed in toto recedentis. Denique peccatis indulgendum methodicorum princeps *Soranus* [a] digniſſime judicavit. Adhuc enim, inquit Themiſon, *Aſclepiadis* erroribus, & [b] rudimento temporis *methodici* fallebantur.

x aqua frigida imbutæ

y contumacibus

z urere

a æquiſſimè

b ruioris ſæculi ignorantia

CAPUT II.

De [a] *Scotomaticis.* 51

a Vertiginoſis

SCotomatica *paſſio* ab accidenti nomen ſumpſit, quod repentinas oculis ingerat *tenebras*. Afficit frequenter *vacuos* homines, hoc eſt, ſine aliquo exercitio vitam ducentes, & *vinolentos*, vel conſuetos *ventrem* purgare medicaminibus potis, & ab eorum uſu repente deſiſtentes: item [1] *hæmorrhoidis* longo tempore affectos, & poſt earum amputationem nulla *recorporatione* curatos. Vehementeſcit autem hæc paſſio *hyeme*, vel *verni* temporis initio: præterea ſæpe futuram denuntiat *epilepſiam*. Veteres denique parvam epilepſiam vocaverunt. Nam in paſſione conſtitutos repentina viſus [b] *tenebratio*, atque nebula, cum capitis [c] *vertigine* conſequitur, ut omnia ſecum
52 moveri exiſtiment. Item ante oculos quoſdam ſentiunt *marmorum maculis* ſimiles tractus, quos μαρμαρυγὰς *Græci*

Σκότωμα, καὶ σκοτωμία, καὶ σκοτωματικὸν πάθος

Vertigini maxime obnoxii.

tempus.

ſigna.

b hic affectus σκότωμα eſt

c hic affectus σκοτόδινος vocatur

1 In hoc toto opere Hæmorrhoidas primæ declinationis, & hæmorrhoidarum legitur.

Græci vocaverunt, cum tamen converſis oculis omni ex parte non [d] deſerant viſum: Item capitis atque oculorum *gravatio*, & ſedere volentibus *timor*: ſiquidem ſecum omnia putant impelli, vel cadere: aurium *tinnitus*: ſuperiorum corporis *ſudor*: aut repentinus caſus cum celerrima ſurrectione. Aſperatur præterea paſſio ſi ex alto aſpexerint ægrotantes *meatum fluminis*, aut rotæ *vertiginem*, ſive ignis, item ſi proni quicquam geſſerint, vel majorem vocem auribus acceperint.

Quomodo differat a morbis vicinis.

Diſcernitur ab *epilepſia* hæc paſſio, ſiquidem neque ſenſibus privat ægrotantes, neque
53 ſpaſmo, id eſt diverſo raptu adficit: item à capitis paſſione, quam *cephalæan* vocant, diſcernitur, quod dolorem non faciat. Separare autem ab iſta paſſione *vertiginem*, ſive obſcuritatem, neceſſarium non eſt. Siquidem ex his veluti partibus *ſcotomatica* paſſio confecta eſſe videatur.

Prognoſticum.

Eſt denique iſtius paſſionis affectio ſaluti *innoxia*, hoc eſt ſine ullo periculo, niſi quis maretenus, aut ex alto cadens, ratione caſus potius, quàm paſſionis violentia, perire videatur.

Curatio.

Curationem vero eandem adhiberi convenit, quæ nuper paſſioni capitis eſt ordinata, non ſolum *generali*, ſed etiam *ſpeciali* ratione.

[d] amittant

CAPUT III.

De Incubone.

54

Incubi etymologia.

INcubonem aliqui ab hominis forma vel ſimilitudine nomen ducere dixerunt: aliqui à *phantaſia* qua patientes afficiuntur: ſiquidem veluti aſcendere atque inſidere ſuo pectori ſentiunt quicquam. *Themiſon* ſecundo epiſtolarum libro Πνιγαλίωνα vocavit, ſi-

quidem

quidem præfocat ægrotantes. Quidam veteres ἐφιάλτην *Synonyma.*
vocaverunt, alii ἐπιβολὴν, quod [a] utilis patientibus *a* ut talis
perhibeatur. Afficit *crapula* vel *indigeſtione* jugi vexatos. Accidens igitur ſemel, ita ut nullam vigilantibus querelam, aut [1] diſplicentem ſanitatem faciat,
ſed ſolius ſomni turbatio [b] noſcatur, minime paſſio *b* percipiatur
dici poteſt, ſicut neque ſemel effectus per ſomnum
ſeminis lapſus, quem *Græci* ὀνειρόγονον appellant, paſ- 55
ſio nuncupatur, niſi jugiter, atque cum corporis incommoditate fuerit effectus. Eſt autem ſupradicta *Eſt Epilepſiæ ſpecies.*
paſſio *epilepſiæ* [c] tentatio. Nam quod neque *deus*, *c* prænuntius quidam, & quaſi principium
neque *ſemideus*, neque *Cupido* ſit, libris cauſarum
quos αἰτιολογȣμένȣς appellavit, pleniſſime *Soranus* explicavit. Iſta igitur *paſſione* poſſeſſos ſequitur corpo- *Ejus ſigna.*
ris tardiſſimus motus, atque torpor, & magis per *ſomnium gravedo*, atque preſſura, & veluti *præfocatio*, qua ſibi quenquam irruiſſe repente exiſtimant, qui ſenſibus oppreſſis, corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit ut ſæpe erumpentes non articulata, ſed confuſa voce exclament. Quidam deni- 56
que ita inanibus adficiuntur viſis, ut & ſe videre credant irruentem ſibi, & uſum *turpiſſimæ libidinis* perſuadentem: cujus ſi digitos apprehendere nixi fuerint [d] fugatum exiſtiment. Tunc autem cum *ſomno* *d* fugientem
ſurrexerint, faciem atque transforationis [e] partes u- *e* oculos: nares: aures: anum.
vidas & humectas ſentiunt, atteſtante gravedine *cervicis*, cum *tuſſicula* [f] levi, molli ſtimulatione com- *f* leni
mota. [g] Plurimum autem poſſeſſis accidit *pallor*, & *g* diu morbo laborantibus
corporis *tenuitas*, quippe cum ſomnum, timendo, non capiant. Apparet igitur *ſtricturæ* paſſio ex gravedine, *tarda* autem ex temporis [h] tractu, & non *h* diuturnitate
ſemper ſine periculo ſalutis. Cum enim vehementer

2 Δυσαρέσκησιν ſignificat, quam alibi *diſplicentiam* vertit. *cap. ult. lib.* 5.

57 impreſſerit *præfocatio*, quoſdam interficit. Memorat denique *Silimachus* Hippocratis ſectator, contagione quadam, plurimos ex iſta paſſione, veluti *lue*, apud urbem [3] *Romam* confectos. Quapropter curandos oportet jacere *loco* lucido, atque mediocriter calido, adhibita *requie* animi, & corporis, *abſtinentia* uſque ad tertium diem, quem *Græci diatriton* vocaverunt. Tum *colla* tegenda, atque *caput*, *ſtomacho* lanis limpidis ex oleo calido præcincto: adhibenda etiam *oris* collutio ex potu aquæ calidæ. Ac ſi plurima ſtomachi, vel capitis, vel colli fuerit querela, adhibenda *phlebotomia*, & poſt [i] detractionem

Curatio.

i nimirum ſanguinis

58 *perunctio* ex oleo calido. Tum *ora* fovenda: *cibus* dandus ſimplex, ſucci facilioris, parvus, ſorbilis: & ſi paſſio perſeveraverit, *cataplaſmata* adhibenda: *cucurbita* quoque, nunc ſimplex, nunc adjuncta ſcarificatione, ex utraque parte gutturis, quam *Græci* ἀνθερεῶνα vocant, nos *rumam*. Tunc *vaporatione* utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa vero adjutoria quæ adhibenda, [k] diurnis erunt diebus adhibenda, ſed longe remotius à nocturno tempore. Tunc etiam *geſtatio*, atque *varius cibus*, & *lavacrum*, & aquatum *vinum*. Illis vero partibus quas curamus, erunt primo *cerotaria* apponenda: tum *malagmata*, ut Diachylon, aut [4] Diamelilotum, aut

k continuis

59 Diamſucum. *Fricatio* etiam capitis, & denſi pectinis capillorum decurſio: ſuſpiciones etiam ſive metus imminentium ſomniorum avertendi procul, fabularum lenitate robore adjecto. Plerique enim ſibi fingentes vel formantes futura, voluntarios pene cauſarum motus efficiunt. Ac ſi *paſſio* tardaverit levioribus

Vis imaginationis.

3 Populari & peſtilenti huic incubo *ſudor Anglicus* non diſſimilis eſt.

4 Malim legere *Dia Melilωτȣ*; *Dia Sampſucȣ*; cæterum toto opere nominandi caſu hæc leguntur.

ribus [l] admonita monitis, convenit etiam radicum *vomitus*, atque *drimyphagia:* capitis quoque *detonſio:* ac [m] corporum uſus acriorum: Item *dropax*. Sic enim aut ex ſupradictis adjutoriis ægritudo ſolvetur, aut ſi pejoraverit, *epilepſia* neceſſariò ſequetur.

[l] curata medican[illegible]

[m] ciborum; *quamvis iiſdem verbis* §. 39. *legitur* corporum.

CAPUT IV.

De Epilepſia. 60

E*Pilepſia* vocabulum ſumpſit, quod ſenſum atque mentem pariter apprehendat. Appellatur etiam *puerilis* paſſio, ſiquidem in [a] ipſis abundat ætatibus: & *ſacra*, ſive quod divinitus putetur immiſſa, ſive quod ſacram contaminet animam, ſive quod in capite fiat, quod multorum *philoſophorum* judicio ſacrum templum eſt partis animæ in corpore natæ: ſive ob magnitudinem paſſionis: *majora* enim *vulgus ſacra vocavit*. Inde ſacrum dictum mare & ſacra domus, velut tragicus poëta ſacram noctem, hoc eſt
magnam appellavit. Fit plerunque vel naſcitur ex 61
vinolentia, aut *indigeſtione*, aut *contuſione*, vel ut *Aſclepiades*, percuſſu atque diviſura [b] *membrorum* quæ cerebrum tegunt, aut nimio *timore*. Sed ejus paſſionis *ſpecies duæ* eſſe probantur: *una* quæ ſomno ſimilis altiſſimo videtur: *alia* quæ diverſo raptu corpus afficit. [c] Quarum *prima* gravior judicatur: ſiquidem eſt ſimilis *apoplexiæ*. Earum quidem commixtio *tertiam* facere ſpeciem poteſt. Plerique enim *raptu* atque contractu corporis adfecti, vel adprehenſi, [d] ſecundo in altiſſimum *ſoporem* devenerunt. Sed horum differentia generaliter inutilis curationi invenitur. *Pronos* autem ſeu declives, aut venturos in ipſam 62
paſſio-

'Επιληψίας *etymologia.*
Synonyma.
[a] ipſorum
Cauſæ.
[b] membranarum
Species duæ.
[c] Harum
[d] exinde

Signa Epilepſiæ futuræ: paſſionem ſequuntur communia accidentia etiam cæterarum paſſionum, quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut *gravedo*, atque *vertigo* capitis, & interior ſonitus, conſenſus etiam *occipitii*, oculorum[1] intentio, aurium *tinnitus*, aut difficilis auditus, & cum vertigine *viſus* obtuſio, vel quædam præ oculis quaſi [e] propendentia, macularum marmoris ſimilia, quæ Græci *marmarygmata*, ſive *marmarygas* vocant, vel araneorum caſſibus, aut nubibus tenuiſſimis ſimilia, aut parvulis volantum animalibus, ut
63 ſunt culices. Item velut *ſcintillarum* micas, aut circulos *igneos* circunferri præ oculis ſentiunt ægrotantes. *Linguam* quoque inflexibilem, cum *ſaltu* muſculorum, & *dolorem* à tergo inter ſcapulas. Sequitur etiam *gutturis* durities, atque *præcordiorum* jugis inflatio, cum *oſcitatione*, *ſternutamento*, & *ſalivarum* fluore, & cibi *faſtidio*, aut immodico *appetitu*: *vigiliæ* juges, aut plurimus & [f] inanis *ſomnus*, *inſomnia* turbata, & ciborum difficilis egeſtio, vel nulla: & ſine manifeſta cauſa *veretri* tentigo: & frequens Veneris delectatio. Aliquando etiam per ſomnum *ſeminis lapſus*, quem *Græci* ὀνειρόγονον vocave-
64 runt: mens ſuſpenſa cum *anxietate*, & nullis ex majoribus cauſis facilis *iracundia*, atque paulo ante geſtorum *oblivio*, & eorum quæ caliginem facere valent, facilis ſenſus. Obtinente paſſione, & jam occu-
Præſentis. pato corpore, *ſenſuum privatio*: acceſſione dominante, ſequitur & quibuſdam *immobilitas* perfecta, cum *ore* demiſſo, atteſtante *pallore*, cum *aſpiratione* tarda, & *pulſu* magno, atque alti ſoporis ſimili oppreſſione. *Alios* vero raptos, diverſa membrorum *diductio*, atque *ſaltus*, & *vultus* contortio, vel *oculorum*

[e] proſplendentia

[f] qui ad valetudinem nihil conferat

1 Velati defixus viſus, rigentibus oculorum muſculis.

rum, ſequitur, quæ ſæpe perſeverans, etiam poſt acceſſionem *ſtrabos* [g] fingit ægrotantes: at contrariò quibus [h] tarda fuerit correptio, naturalis viſus ſimulat æquitatem. Sequitur etiam *gutturis* ſtridor, & *ſingultus*, cum rubore *vultus*, & *venarum* inflatione: & aliquando pulſus atque ſpirationis *ceſſatio*: tum per intervalla *reſumptio*: palpebrarum quoque ſuſpenſa poſitio: & illiſio *dentium* atque ſtridor, & *linguæ* prolapſio, quæ ſæpe [i] quaſſatione, ſæpe inciſura vexatur. Sequitur etiam *præcordiorum* ad ſuperiora raptus, vel *ſtercorum* & *urinæ* involuntaria emiſſio, *ſudor* roſcidus rigenti corpore. Aliquibus etiam confuſæ *vocis* emiſſio, & ante dimiſſionem per os atque nares *ſpumarum* fluor. Acceſſione *ceſſante*, omnium geſtorum *ignorantia*, atque corporis dimiſſa volutatio, cum *mœſtitia* vultus ægrotantis. Sequitur tunc *oſcitatio* & [k] *diſtentio* corporis veluti voluntaria, & inſolitus [l] viſus. Piger motus & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio, atque venarum frontis extantia. Aliquibus etiam *mentis* alienatio, & nulla notorum *agnitio*. Alio autem tempore plurima ex antecedentibus conſequuntur, quæ ſupra memoravimus: hoc eſt, tenebratio, vel *caligo*, cum proni quicquam geſſerint ægrotantes, aut navem, aut rotam figuli celeri motu ferri conſpexerint: aut aquam fluentem, vel magnam loci altitudinem, aut rupem viderint, aut ſtrepitum vel *clamorem* audierint, aut vehementer *refrixerint*, vel [m] igneis *lavacris* uſi fuerint, aut *odoribus* nimium bonis vel malis adfecti, ut [n] ſtoracis incenſi, aut thuris, aut bdellii, aut gagatis lapidis, vel bituminis, aut cervini cornu. Præterea acceſſionum motus nunc *ordinatos*, nunc *inordinatos* ægrotantes accipiunt: & nunc intervallis

[g] efficit

[h] lenis, parva

65

[i] quæ ſæpe dentibus illiſa contunditur: ſæpe dentibus præciditur

Ceſſantis.

66

[k] pandiculatio

[l] niſus, pandiculandi conatus

Morbi reliquiæ.

67

[m] nimis calidis

[n] ſtyracis

Intervalla paroxyſmorum.

longioribus, ut menſium duodecim, nunc *anguſtioribus* plurimum, vel parum, ut eodem menſe, vel
Alii præſentiunt morbum. die, frequenter agitentur. Noctibus quidam inquietati, antecedentibus ſignis *acceſſionem* fore denuntiant: quidam ſine ullo denuntiativo motu corripiuntur, quo fit ut magis periclitentur. *Alii* enim prænoſcentes *futura*, motibus ſolitis admoniti, in domibus ſe continendo tutantur, acceſſionem prævenientes:
68 quam cum ſentiunt propinquare, eligunt locos, qui-
Alii non. bus tutò, ac ſine ulla turpitudine jactentur. *Alii* vero iſtorum *ignari*, publicis in locis cadendo fœdantur, adjunctis etiam externis *periculis*, quæ paſſionis non eſſe videntur, loci cauſa præcipites dati, aut
[o] ventrem ſolvere — in flumina vel mare cadentes, aut in balneis [o] ventris ſolutione coacti. *Signa* autem ſunt poſt lenimentum *futuræ* rurſus acceſſionis, ex quibus affici in paſſionem venturos memoravimus, *ſomnus* turbatus, vel cibi *corruptio* ſine ulla manifeſta cauſa. Item *veretri* ſine ratione tentigo, & Veneris appetentia, vel *ſeminis* per ſomnum jactus, quem ὀνειρόγονον *Græci* vocant: *iracundia*, *mœſtitudo*, & cætera quæ nu-
69 per poſuimus. Item *ſegnities* cum pigro motu in officia ſolita, & gravatio cum quodam ſomnifico *mœ-*
[p] *ſc.* ſolito; [q] *ſub.* vultus; [r] viſus — *rore* vultus, decolor atque [p] major [q] *inflatio*, [r] *oculorum* quoque veluti depravatio, cum dejecto quodam viſu. Nam ſuſpicere difficile eſt ægrotanti, hoc
[ſ] oculos intendere; [t] victas; [v] pupillas — eſt in aerem ſupernum [ſ] attendere. Quod ſi tentaverint, facilè rurſum abducti [t] vicinas eouſque oculorum [v] partes ad inferiora convertunt: ac ſi *repentino motu* caput in alteram converterint partem, *vertiginem* ſentiunt cum *tremore* atque torpore, cum
[w] ſummitatis — *digitorum* contractu, vel dolore, aut *crurum* grave-
70 dine, & [w] ſummitate manuum vel pedum. Ex quibus

bus multis vel cunctis interrogatione acceptis paſſionem dicere poterimus, niſi præſentibus in acceſſione facilius nobis cognitio fuerit declarata, vel ætatis, aut aliqualibet cauſa æger ſua narrare non poterit accidentia, quæ ſupradicta ratione apprehendere poterimus, & acceſſionem futuram prænoſcere: conjicientes etiam temporum [x] reſponſionem, [y] quanquam, ſummatim, acceſſionum ordo ſæpe ſervatur. Communiter autem hæc *paſſio* frequens eſt in *pueris*, & magis tempore quo [z] *dentium* nativitates habentur. Accidit etiam *primævis*, atque *mediis* ætatibus: *ſenibus* verò difficile: nam vehementius afficit proximos nativitati infantes, quam pueros, aut vergenti ætate atque ſeniores: ſiquidem [2] viribus invalidi paſſionum impetum tolerare non poſſunt. Solet denique hæc paſſio [a] *pubertatis* tempore, ſive novæ [b] *purgationis* in fœminis, aut *primi partus* quadam naturali [c] *novitate* facile detergeri corporis mutatione ſuffecta; quod ſi minime venerit, plerunque patienti conſeneſcit, niſi aut longo tempore [d] *natura* pugnante, aut *medicinæ* diligentia fuerit ſuperata. Irruit autem omni tempore corporibus, ſed magis [e] *verno*. Frequenter ſimile pati epilepticis, & à *matrice præfocatæ* mulieres inveniuntur: ſiquidem non aliter ſenſibus privantur, ſed diſcernuntur quod in ultima acceſſionis parte, per os atque nares, *ſpumarum* fluore non afficiantur. Hæc eſt paſſionis cuncta ſpecialis ſignificatio.

[x] ſolita paroxyſmorum intervalla

[y] quoniam

Quæ ætas magis ſit Epilepſiæ obnoxia:

71

[z] Aphor. 25. lib. 3.

[a] Aphor. 45. lib. 2. & 7. li. 5.

[b] *i.* menſtruæ

[c] temperamenti mutatione

[d] naturæ pugna *& quo tempore.*

[e] Aphor. 20. lib. 3.

72

Differentia Epilepſiæ ab uteri ſuffocatione.

Curationis autem adhibendæ cauſa erit neceſſariò [f] adhibendum genus, quod ſit paſſio *ſtricturæ*, atque vehemens, & [g] difficulter frequentans, *tarda*, ſuper-

Cujus generis ſit morbus.

[f] conſiderandum

[g] cum maxima moleſtia frequenter revertens.

2 Hæc ratio non probat magis affici pueros, ſed gravius, & cum majore periculo.

ſuperpoſitionibus atque lenimentis variata : [3] cujus
quidem ſuperpoſitiones nunc plurimis tempora tem-
poribus acceſſionis generalia ſuperpoſitionis occur-
rerunt. Sed quæ fortè *ſuperpoſitiones* plurimis ex ac-
ceſſionibus fuerint confectæ, nunc quotidianos, nunc
73 tertianos, nunc hemitritaicos faciunt typos. Difficilè
eſt enim hanc paſſionem in continuationem venire:
ſiquidem præventu mortis interveniente, minimè con-
tinuatio intelligi poteſt, & eſt impoſſibile, jugibus
diebus aut *ſenſibus* privatum, aut *motu* carentem,
aut diverſo *raptu* affectum in vita manere. Item *leni-*
mentorum aliqua *pura* ac limpida, aliqua *turbata* [h] con-
currunt : & aliqua latiora, aliqua anguſta, aliqua
horum mediocria. Patitur enim communiter omnis
nervoſitas, ſed principaliter *caput*, ſicut ex antece-
dentibus conjicere poterimus, & ex iis quæ poſt
acceſſionem remanere videntur. Curandum autem
oportet, primò, cum tenebricoſitate vel *vertigine*
vexatur, jacere *loco* lucido, atque mediocriter cali-
74 do, altioribus *ſtramentis* capite ſublevato: & ſi *i ra-*
ptus fuerit conſecutus, digitis erunt *palpebræ* [k] diffe-
rendæ, atque jugiter ab omni motu ſervandus ob
ſpaſmi paſſionem. Jubendum etiam *miniſtris* mani-
bus calidis nunc caput atque frontem cum blanda
fricatione, nunc collum atque gutturis partem,
quam ἀνθερεῶνα vocant, contingere : aliis etiam ma-
nuum ſummitatem, atque pedum tenere jubemus.
Præterea *frigeſcentia* corporis vaporari, [l] corrigi e-
tiam ea quæ forti raptu torquentur: ac ſi minimè
[m] conſenſerint, erunt in eodem ſchemate ſervanda,
ne ulterius torqueantur. Tum quodam *laxamento* ca-
ptato

h occurrunt

Quis locus affectus.

Ejus curatio.

i motus epilepticus

k diſparandæ

l in ſitum naturalem reponi

m ſe reponi ob rigiditatem patiantur

3 Cujus ſuperpoſitione, acceſſionis temporibus plurimis, ſuperpoſitionis alius tempora occurrerunt. *i.* priuſquam deſierit paroxyſmus, invadit alter.

ptato corrigenda, ne nimio [n] occurrentia certami- *n* reſiſtentia
ne ſuperare cupientes, *nervorum* quaſſationes facia-
mus. *Linguam* quoque [o] relocare curabimus, aut 75
mentum corrigere, vel coæquare: tum calidis pan- *o* exertam in
nis *thoracem* vaporare, atque inter *ſcapulas*, quod os ultra den-
Græci μετάφρενον vocant. Laxatis enim *diaphragmatis* tes reducere
partibus, quod nos thoracis atque ventris diſcrimen
dixerimus, laxato etiam [p] *hypodymate*, ſive membra- *p* pleura &
na quæ latera ex interioribus contegit, ſine ullo pe- mediaſtino
riculo poterit collectus ſpiritus exhalari. Apponenda
etiam *veſica* oleo calido ſemiplena *pubetenus*, atque
veſicæ partibus, ut ipſæ quoque mitigatæ conquieſ- *q* coincide-
cant: ac ſi *dentes* [q] conciderint, ut præfocationis rint
excitent metum, immiſſione digitorum [r] ſiniſtram *r* alterutram
compaginem, quam *Græci* χαλινὸν vocant, [ſ] hiſcen- *ſ* ut hiſcant diducemus
tes dimittemus, ne *ſpumarum* emiſſio tardetur. Tum 76
per intervalla ægrotantem *inclamantes* excitamus, &
ejus ora *ſpongia* ex aqua calida expreſſa detergemus,
dehinc *caput* fovemus jugiter. Cùm *ſtatum* ſumpſerit
acceſſio, plurimo atque dulci *oleo* calido, & lanis
mollioribus infuſo omnia contegimus: magis autem
occipitium, & majores *nervos*, quos τένοντας appel-
lant: tum *gutturis* atque *rumæ* partes, quas ἀνθερεῶνα
appellant, cum *temporibus*, & *buccarum* muſculis,
quos σιαγόνας appellant. *Sudores* etiam ſi fuerint in-
gruentes, raptim detergemus, ne corpora perfri- *t* in ore &
geſcant: tum collectum [t] *humorem* detrahimus appo- faucibus
ſitione digiti, aut lanæ, aut ſpongiæ [v] melotæ in- *v* μηλωτὴ eſt ovilla pellis
volutæ. Perſeverans enim longioris temporis facit ac- 77
ceſſionem: ac ſi minimè ſe reſumentem viderimus,
erunt *cucurbitæ* leves apponendæ, quas *Græci* σικύας
appellant, ſtomacho atque thoraci, & interſcapulis,
atque præcordiis. Sed ſi *infans* ætas fuerit patientis,

w ſc. remedia

x commoditatem

erunt [w] majora prohibenda ob debilitatem virium: ſed eum *nutrix* amictu contegens, oleo fovens, concluſu corporis corrigere meditetur: aut ſi *ſpumarum* quicquam comparuerit, quod in ore teneatur, *mulſum* tenue deſtillet paulatim, & neque jugiter, quo [x] commorationem faciat ſpirandi: Tunc [4] *lac* caprinum offerat dimiſſione perfecta, ſiquidem eſt

78 craſſius, atque *majoris nutrimenti.* Dehinc cùm fortè potuerit poſt acceſſionem *mammam* ſumere, erit melle papilla linienda, quo facilior ſumptio fiat, atque [y] *nervorum* laxatio celebretur: corpus quoque alimento neceſſario nutriatur: [z] tenuatur præterea etiam liquidorum *craſſitudo*, & *venter* [a] mollitur, [b] conjicientes etiam ſingula paſſioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut à generali regula nihil diſſentire videamur. Tunc etiam curationis diligentiam per *nutricem* ægrotanti præſtare tentabimus, jubentes eam à *lavacro* abſtinere, atque ſine *vino* atque *carnis* eſu perſeverare, tum deambulationibus atque *exercitio* levi [c] geſtari, quo humeros magis exerceat, ut eſt *ſphæræ* ludus, vel exultationis cujuſpiam.

y diſtentione & raptu adhuc rigentium

z tenuetur

a molliatur,

b ponderantes

c agitari

79 Item jubendum *cibum* ſumere ſucci facilioris, vel interea mulſum. Ac ſi fortè ipſam quoque hac paſſione vexari viderimus, erit ab officio removenda: non aliter etiam ſi qualibet paſſione affecta [d] malo *ſucco* atque *corpore* habituari videatur: hoc Græci καχεξίαν vocaverunt. Erunt igitur his [e] præfectis *aliæ nutrices* exhibendæ, ex quarum ſano lacte infans nutriatur. Quomodo autem *ſanum lac*, vel communiter nutrices bonæ probentur, *muliebribus libris*, quos *Græci* γυναικείων vocant, docebimus. Interea ipſe quoque *infans*

d pravi habitus eſſe tam quoad liquores, tam quoad carnes

e ante curatis

Γυναικείων *Cælii libri.*

4. Nam ob recentem convulſionem muſculis buccarum & linguæ adhuc feſſis, infans ex ubere nutricis lac ſugere non poteſt.

infans erit à *lavacro* ſervandus: tum poſt tertium diem in [f] *domo* lucida, & mediocriter calida locandus, & primo *oleo* calido, tum oleo & aqua calida fovendus. Vitanda præterea quorum *timore* infantes afficiuntur, ut ſæpe *fictæ formidines*. In ætatibus verò quæ ferre majora adjutoria poſſint, acceſſione tranſacta erit *phlebotomia* adhibenda. 80

[f] cubili

Aliqui enim *Medici* ſtatim phlebotomandos probant, ſicut etiam *Theſſalus* ſe velle demonſtrat. *Aliqui* [g] prima *diatrito* ſervandum exiſtimant, quo ſpeculentur utrum poſt unam acceſſionem paſſio ſoluta receſſiſſe videatur, [h] ſit præterea non ſolùm inane, verumetiam noxium phlebotomiam adhibere. Quippe cùm prædicendum [i] probent ex acceſſione *ſecunda*, utrum paſſio augeatur, & hoc *phlebotomiæ* exigat adjutorium, & phlebotomatus cibi refectione [k] toleretur. Alii verò [l] *diſcernenter* ajunt hoc adjutorii genus ſic adhibendum, ut qui fortè jam *conſueti* paſſione afficiuntur, ſervato ordine lenimentorum, ſtatim acceſſione facta phlebotomentur: ii autem qui in *prima* incurſione paſſionem accipiunt, in tertium diem, ſive ut *Græci* vocant, *diatriton* differantur, ſiquidem ſit incerta acceſſionis recurſio. Nos verò, ut *Soranus* docuit, neque omnes intra *diatriton* phlebotomamus, & magis eos qui primo incurſu paſſionis afficiuntur. Plurimi ægrotantes *corrupto cibo* admonentur, & eſt præcavendum [m] *indigeſtione* ſauciatos phlebotomare: Neque rurſum omnes in tertium diem probamus reſervandos. Cogente enim paſſione, nullo [n] ſubjecto *indigeſtionis* obſtaculo, erit arripienda *phlebotomiæ* commoditas, non ſolum in iis qui jam ſæpe admoniti paſſione videntur, ſed etiam in illis qui primo invaſu afficiuntur. Ceſſante etenim ac-

Aliorum Medicorum ſententiæ.

[g] primam diatriton ſervandam

[h] an ſit

[i] credant, putent

[k] ſuſtineatur

81

[l] cum diſtinctione

[m] i. ne præcedente indigeſtione jam debilibus, inſuper ſanguinem detrahamus.

82

[n] objecto: *alii*, ſuggeſto *V. Sect.* neceſſitas.

ceſſione ineſſe [5] *paſſionem* conjicimus, ſiquidem generaliter eſt *maligna*, & frequentius *tarda* quàm celer, niſi adjutoriis medicinalibus deſtructa à corpore depellatur, aut ullo *naturæ*, aut [6] *fortunæ* beneficio, niſi tardando ſic corpus tenuerit ut ſolius [7] *medici-*
83 *næ* diligentiam poſcat. Judicare etiam eſt *incertum*, utrum paſſio poſt acceſſionem primam ineſſe corpori, an ſoluta videatur, ſiquidem ex occulta venit apprehenſione cauſarum, & oportet *methodicum* ſine ulla falſitate regulas intendere curationum. Videmus denique [o] phlebotomiæ convenire. Nam paſſionales [8] κοινότητες argui videbuntur, ſi utrum paſſioni conveniat fuerit [9] dubitatum. Sed quia ſola temporum quæſtio flagitari præſpicitur, erit conjiciendum ante *ſecundam* paſſionem adhiberi poſſe *phlebotomiam*, ſi quidem initium, vehementiæ atque magnitudinis cauſa, paſſio tranſcendat, ut ſæpe *contuſio* corporis, aut oſſium *fractura*, vel ignis *uſtura* phlebotomiam poſcunt: ſtare autem, [p] nec declinare [q] poterit paſ-
84 ſio. Horum enim difficilium morborum proprium eſt ſine ullo [r] *deſtructivo* adjutorio [10] non celeriter temporum [ſ] nequitia tranſire, hoc eſt acceſſionis augmentum. Sed neque propter *abſtinentiam* cibi, quam ne-

o phlebotomiam

p ſed non

q primi paroxyſmi circuitu, & inſultu

r valido & eradicante

ſ nequitiam

5 Ejus cauſam in corpore deliteſcentem, quæ uno paroxyſmo exhauſta non ſit.

6 Ut loci mutatione, cum invitus æger in locum ſicciorem & ſalubriorem abducitur. Aphoriſ. 45. lib. 2.

7 Nam paſſio hæc diuturna, & obfirmata, nec fortuito caſu, nec ſolius naturæ beneficio curatur, ſed medicinæ remediis tantum cedit.

8 Κοινότητες ſunt morborum ἀναλογίαι & indicationes communes ſtricturæ, & ſolutionis.

9 De hac quæſtione ſic ſtatuebant Methodici, ſanguinis miſſionem commode fieri principio & augmento morborum, in quibus convenit: minus commodè, ſed tamen utiliter, in ſtatu: ſupervacuam eſſe in declinatione. Cum ergo, ut morbus comitialis futurus ſit breviſſimus, vix ad ſtatum ſecundo paroxyſmo veniat, nunquam vero ad declinationem, à prima ſtatim acceſſione venam ſecari oportere.

10 Senſim enim ſæpiuſque repetitis paroxyſmis, tales morbi in pejus ruunt, & ad ſtatum veniunt.

neceſſe eſt poſt phlebotomiam adhibere, erit hoc adjutorium declinandum, quando corporis vires ferre valuerint, hoc eſt, ut & *ſanguinis* detractionem, & [II] *abſtinentiæ* tolerent. Denique etiam aliis paſſionibus affectos, ut exempli cauſa, *ſynanchicos* ſine ulla [t] ratione phlebotomamus. Quare, ſicut ſuperius diximus, poſt caſum [v] rectos epilepticos, ceſſante acceſſione, parvo tempore *phlebotomiam* differimus, quo *turbore* ſpiritus, atque liquidarum materiarum depoſito tranquillentur. Erit [w] enim ſpeculandum, 85 ne qua *indigeſtio* ſive corruptio cibi ſubeſſe videatur, quod ita intelligere poterimus, ſi nauſeantem vel ructantem *fumoſas exhalationes* ægrum viderimus, atteſtante mordicatione, atque tormentis, inteſtinorumque inflatione: quæ ſi non fuerint, perfecte digeſtum cibum judicabimus; quippe cum forſitan præoccupato corpore jamdudum futuræ acceſſionis cauſa aut parvum ſumpſerit cibum, aut in totum abſtinuerit. Sed ſi, ut ſupra dictum eſt, corruptus extiterit cibus, erit phlebotomia in tertium diem differenda, fovendumque caput, cum cæteris partibus, oris adhibita collutione, cum vini abſtinentia. Tum 86 erunt *ſomno* dimittendi, atque à cibo ſervandi uſque ad primum diem. Sed ſi quicquam corruptionis ex indigeſtione ſuperare viderimus, erit per *vomitum* depurgandum, ac ſi nulla fuerit corruptionis vel indigeſtionis ſuſpicio, erit ſtatim adhibenda *phlebotomia*, moderata detractione, ex brachio ſcilicet, ſed cum præcautione animi defectus, quem *Græci* λειποθυμίαν vocant, ſiquidem facile paſſionis acceſſionem imitetur.

Quid in ea cavendum.

[t] dubitatione

[v] erectis epilepticis

[w] etiam

Tunc poſt phlebotomiam erit adhibendus *fotus*, atque

Quid poſtea ſit agendum.

II Abſtinentiam neceſſariam inſtituendis Cyclis, & reſumptivis, & recorporativis, *ſup.* §. 24. *&c.*

atque oris *collutio*, cum parviſſimo *potu*, & *ſomno*
87 abſtinendus. Ac ſi acceſſio in *ſecundum* diem duraverit, prædicto *periculo* ejus propinquis, vel miniſtris, atque *adjutoriorum* ex ratione venientium [x] exitum incertum, ne nobis quicquam male geſtum imputetur, ſi forſitan vi paſſionis ſuperatus *ægrotans* vitam finierit, & intemporaliter nos quiſquam adjutorium adhibuiſſe arguat, *phlebotomiam* adhibemus, tanquam in continuationibus parvam indulgentiam pro dimiſſione accipientes, ut ſi *exempli* cauſa parum requieviſſe *agitatione* [y] ſepoſita ægrum viderimus, ut nullo *raptu* tentetur, vel contrariò, ſi forte oppreſſis ſenſibus, cum motu caruerit, aliquas partes corporis movere videatur, ut palpebras, quæ jamdu-
88 dum [z] motus ſimilitudine poſſeſſæ ſiluerant. Dehinc poſt detractionem ſanguinis [a] procurata *facie*, ex ſpongia calida erit [12] *mulſum* in os ægrotantis diſtillandum: tunc *ſecunda* die dandi mulſi *cyathi* duo, vel tres: *Tertia* vero die ante horam ſolitam erit *perungendus* oleo calido, atque dulci, toto corpore ſub [b] ſtramentis. *Tunc* detectus aqua calida *ora* foveat, & poſt [c] *æquatum* corpus accipiat [d] *ſuccum* parvum, ſucculentum, mollem, lenem, calidum, digeſtibilem, ut eſt *panis*, vel *alica* ex aqua confecta, aut *pulticula* ex pane, quam [e] *torſiniton* vocant, ex oleo, aqua, ſale, vel melle condita, ex prima diatrito uſque ad declinationis tempus: quod [f] probare poterimus ex minutione acceſſionum, ſive accidentium.
89 *Alternis* diebus cibum ſumat, ne paſſione affecta [13] *nervoſitas* etiam illatione cibi gravata digeſtionis offi-

x exitu incerto

y intermiſſa

z mortis ſimilitudine oppreſſæ

a directis, compoſitis, & conformatis partibus, quas in ea morbi vis diſtorſerat

b ſtragulis

c omni ſtrictura ſoluta

d cremorem aliquem τὸν χύλον

e toryniton, vide ſupra §. 12.

f deprehendere

12 Non dubito quin Cælius ſemigræcus hic reſpiciat ad græcum ὕδωρ, & intelligat ὑδρόμελι: mulſum enim Latinorum eſt οἰνόμελι, cum tamen paulo antea Cælius vino interdixerit.

13 Nervoſum ventriculi corpus, cujus morbos facile nervi ſentiunt.

officium vix ſuſtineat, ſed magis laxamentum ex abſtinentia conſequatur. Tum ſi *venter* non fecerit ſuum officium, aut non impleverit, ob detractionem gravatum corpus quo relevetur, erit [g] injiciendus calidæ & oleo per *clyſterem*. Tunc præſentato ventris officio, erit [h] *tondendus*, atque novacula omnis capillatura radenda. [i] Ita in alia diatrito *cucurbita* occipitio apponenda, collo, vertici, & temporibus capitis, cum *ſcarificatione*: & communibus *cataplaſmatibus* utendum, quibus omne caput cum nervis majoribus, quos tenontas appellant, contegamus, tum buccarum muſculos, quos ſiagonas appellant, atque 90
omnes interſcapulas partes, cum ſtomacho, uſque ad locum quo diſcernitur venter, quem *diaphragma* vocant: ac deinde præcordia, atque veſicam ſimili curatione laxamus. Singula etenim paſſione raptus vexata acceſſionis tempore [k] accipimus: ac ſi aliqua in parte corporis *querela* extiterit, cucurbita imponenda. Sed neque *coacervatim*, neque uno tempore omnes erunt partes curandæ, ſed *partiliter*, atque diverſo, ut nunc ſtomachus, nunc veſica, nunc interſcapulæ releventur, quo neceſſariò caput relaxatum adquieſcat. Tunc ſpongiæ *evaporationibus*, [l] qui curationem labori ſuſtinuerunt recuramus, atque *ungentes* oleo communi, ſive quia jam licitum 91
eſt, cyprino, vel irino, tum *cerotariis* mollibus, ac deinde ſcarificatis locis inducta apponimus cerotaria. Convenit etiam *embaſin* adhibere, de qua *Adjutoriorum* libris docuimus. Dabimus etiam tum *cibum* plurimum atque [m] panoſum. Si aliqua in parte capitis *gravedo*, vel *dolor*, aut punctio, aut torpor occurrerit, erunt *ſanguiſugæ* circulatim apponendæ: quæ ſi ſufficientem fecerint detractionem, adjutoriorum mo-

[g] injicienda calida cum

[h] tondendum caput

[i] item

[k] judicamus

[l] eos qui curationis laborem

Libri Adjutoriorum Cœlii.

[m] ex pane arido: vel ſucco aliquo liquido condito: vel jure

modum dabunt: ſin minus, his detractis *cucurbitas* infigemus, ut per earum vulnera detractio procuretur. Tunc rurſum *cataplaſmatibus* utemur, atque *vaporationibus* ſpongiarum, dehinc *cerotario partes* contegimus.

92 Profectu accedente dabimus olera non acriora, atque ita *geſtationem* [n] adhibemus [o] ſellarem. Etenim vehiculi motus *rotarum* vertiginem caliginemque facit ægrotanti, quæ paſſionis imaginem ferat. Tunc *deambulatione* movendus pro [p] temporis aëre, atque loco lucido, & longo ductu, ne jugi converſione vertiginem ſentiat. Dehinc ſi ferre valuerit, etiam *vocis* atque *corporis* exercitio utemur, monentes ut neque ſpiritum retineat, neque pronus vel circunflexus, aut ſæpe converſus aliquid gerat, ſed pingui unctione defricatus [q] ſtanti exercitio moveatur. Tunc,
93 cum facilitas corporis fuerit accepta, *lavacrum* adhibemus, caput foventes ſine ullo [r] *percuſſu* manibus ſubterpoſitis: implet enim [ſ] ſenſum ejus *demerſio*. Tunc etiam in aqua calida, quam [14] *pygolithon* vocant, deponendi ſunt ægrotantes: ne percuſſu frigoris *nervoſitas* afficiatur. Poſt lavacrum vero parum [t] differentes, quo fervor ex capite relevetur, dabimus *aquam* præbibendam: Tum *cibum* varium, ſimplicem ex media qualitate confectum. Et poſt *primam* vel *ſecundam* diatriton dabimus quædam in cibo quæ *vinoſæ* ſint qualitatis, ut ſunt poma, quo corpus, vinum daturi, prætentemus, ut tutò dare poſ-
94 ſimus. Atque ita [v] ſervandum, ne his geſtis *ſomnus* ſuſpenſus, vel conciſus, aut adjuncta phantaſia ſequatur, & *inſomnia* faciat turbulenta, quod ex re-
la-

Quomodo æger reconvaleſcens ſit curandus.

n adhibebimus

o in fertorio, aut ſella portoria: ut ſupra §. 18.

p i. vel ſub dio, vel ſub tecto pro aëris temperie

q *pro* ſtatario

r aquæ colliſu

ſ ſenſuales vias

t quieſcentes

v cavendum

14 Rhigolethron, quaſi rigoris exitium, quod rigores & perfrictiones corporis profliget, & abigat. Alii Rhigolyton.

latione patientis diſcere poterimus. *Item* ſi gravedo vel torpor in aliqua parte corporis fuerit, aut dolor, aut punctio, vel ſaltus, erit in aqua calida perſeverandum, atque illa prohibenda, quæ vinoſæ qualitatis danda præcepimus. Sin vero ex his nulla fuerint [w] proſecuta, dabimus lavacro remoto, mediocriter *vinum* lene, parvum: ut exempli cauſa, ſemunciam, vel unciam, medio ſcilicet cibo, *aquatiſſime* temperatum: tum in alia *diatrito* lavacro vinum jungemus. Sed præ cæteris erit *animi laxatio* procuranda, quo corpus conſentiens nullis obſtantibus curis facile ſanitatis [x] repetat qualitatem. Ac ſi *reſumptio* [y] recurrens nihil [15] virium perficere permiſerit, quo etiam [z] carnatum corpus oſtendat, bono atteſtante colore, erit [a] *conſuetudini* dimittendus ægrotans. Eadem ſanè curatione utendum etiam in iis qui cum nondum ſunt *epileptici*, eo tamen ferri videntur. Hoc enim ſolum ſervabimus, quum ſignis paſſionem minantibus fuerint [b] abſoluti ut eos [c] conſuetudini revocemus. Facilius eſt enim *imminentium* averſionem, quàm *præſentium* depulſionem facere. 95

w conſecuta

x recipiat

y repetita

z ἔυσαρκον

a diætæ ſibi familiari

b liberi

c ad conſuetudinem

Sin vero *paſſio* tardaverit, & propterea plurimis fuerit acceſſionibus variata, erit partienda *curatio* ſecundum ſuperpoſitionem, & lenimentum, ita ut *ſuperpoſitionis* tempore iiſdem utamur adjutoriis quibus acutas paſſiones curari perſcripſimus. Neque enim [d] *phlebotomum* reprobamus, permittentibus viribus, ſi quidem longo interſtitio ſuperpoſitiones occurrere videantur. In *lenimento* verò reſumendos dicimus ægrotantes & cum *recorporativa* curatione dirigendos, juſta *cyclorum* regula, ſicut latius, cum 96

Quomodo ſit curanda Epilepſia chronica.

d phlebotomiam

15 Id eſt, ſi vires ex modo cibandi antea deſcripto, nondum fuerint refectæ, & tamen corporis habitus ſit probe carnoſus, & boni coloris &c.

d ſup. cap. 1. de [d] *capitis paſſione* diceremus: ſcripſimus. Quapropter ob reſumendum corpus adhibenda *geſtatio*, ſella, vel cathedra, aut *deambulatio*, aut *vocis* exercitatio. Item *lectionem* & perunctionem *aliptarum* præ-
97 ceptis ordinatam, ſine ulla capitis [e] inflatione geramus, ne immodico labore affectum [f] corpus vexare potius, quam reficere videamur. Tunc *lavacrum* langorum intervallis adhibendum: *varius* dandus cibus & panis limpidus, atque ſtudioſe elaboratus. *Pulmentum* vero ex mediæ qualitatis materia, ut ova, pultes, olera, quæ non ſunt acerrimæ virtutis. Item volantum leviora, & piſcium teneriora. Dehinc poſt reſumptivum cyclum adhibendi *recorporativi*, & primo *ex parte*, tum *perfecti*, in quibus eſſe *vomitus* ex radicibus debet, vel [g] ſimilibus materiarum rebus, ut nuper [h] docuimus: atque ita *drimyphagian*, exinde [i] contiguas ſibi pulmentorum materias ordinamus:
98 item adjutoria *localia*, ut exempli cauſa, primo *capillos* decurramus [k] ex pectione, nunc pro [l] capillatura, nunc contra capillaturam: tum *tonſuram* adhibentes, dehinc novacula caput radentes, *cucurbitas* aliis atque aliis capitis partibus [m] *recorporativas* imponimus: tum *dropacis* raptum adhibemus, ſed primo longe remotis partibus, tum vicinis, dehinc patientibus: dantes etiam *maſticandum* ſinapi, vel piper, aut ſtaphyſagriam. Item *ſternutamentum* ex helleboro, vel [n] aſtrutio, & pipere, & caſtoreo, vel his ſimilibus adhibemus naribus, *apophlegmatiſmum* quoque adjicientes, atque [o] *fricatione* balnea-
99 rum nitri pulveris, & cæteris [p] *ſympaſmatibus*, quæ ruborem facere valeant, ut ſunt ex pyretro, ſtaphyſagria, adarce, euphorbio, pipere, calcis gleba, & pumice: tum *cataplaſma* ex ſinapi, atque malagmata,

e fricatione imperamus
f caput
g ſimilium
h ſupr. §. 43.
i congruas
k denſo pectine ut cap. 3. §. 35.
l eodem genere locutionis utitur cap. 3. §. 35.
m cum plurima flamma admotas, & ut ait ibid. §. 36. detractas magno raptu
n imperatoria
o fricationem in balneis
p pulveribus qui corpori inſperguntur

mata, quæ detergere & papulis afficere corpus valeant: item [16] *acopa* acriora, ſed quæ tetri odoris non ſint, toto corpore illinienda, magis tamen capiti, atque ori, concluſis palpebris: immittenda ſunt etiam hæc *aurium* cavernis: *gargarizandum* ſinapi: adhibenda etiam *aquarum illiſio*, qua patientes partes percuſſæ mutari cogantur, quod Græci *cataclyſmum* appellant. His deinde perfectis *cyclis*, reſumpto corpore, *helleborum* adhibemus, ſed longe ſuperpoſitionis ſervantes occurſum, quod in omnibus quidem
adjutoriis [p] *exercitioribus* adhibendis, tum magis in 100
helleboro monemus præcavendum. Denique ſi nullam acceſſionem denuntiaverint ſigna, iis qui ordine ſervato admonentur, ante *decem* vel *duodecim* dies, vel generaliter pro longitudine lenimenti, [q] porrectius erit adjutoriorum regula dirigenda. In iis vero qui *ordinate* admonentur, eo tempore adhibenda curatio, quo conjicere poſſumus *medium* præteritæ atque futuræ acceſſionis. Sic igitur hoc genus diligentiæ inſtituendum, ut cum *æger* ſomnum decuſſerit, primo requieſcat paululum jacens, non ſolum ſuſpicans indigeſtionem cibi, verumetiam donec
[r] perſecutione quadam [ſ] propria corporis fuerit facta 101
[17] digeſtio, ne ex *vigilatione* ſequenti, atque laxamento membrorum, & [t] tenuitate, vel purgatione humorum ſpiritus jamdudum ſomno turbati craſſi fiant, quo etiam ſæpe officia impediri noſcuntur, cum [v] nondum totum recurrens occupaverit corpus. Unde ſæpe factum eſt, ut [w] experrectis hiis quæ illico intueantur fallant, niſi [x] perfricatis oculis intenderint:

Acopa.

Hellebori ſumendi cautio.

p vehementioribus δρα-στικοῖς.

q an correctius?

r perfectione

ſ in alimentum abierit

t tenuatione

v *ſub.* alimentum

w experrectos eos

x perfricatos oculos

16 Ἄκοπα ſunt linimenti genus, cujus antiquis in demulcenda membrorum ex vehementi aliquo exercitio laſſitudine familiaris & curioſus uſus erat.

17 Nam Methodicis ſomnus adſtringit: vigiliæ vero laxant, craſſa tenuant, excrementa purgant.

rint. Neque clamare vel currere facile poſſunt: ſiquidem vi quadam ſomni tunc *arteria*, hoc eſt gutturis via, aſperatur, & raucos facit: ac fatigata corpora [y] *denſitate* nervorum, irruente ſpiritu craſſiore, afficiat percuſſione vel quaſſationi ſimiles plagas ingerendo.

y quæ per ſomnum accidit

102 Has igitur ob cauſas æger plurimo tempore ſomno depoſito tardare debet, præcavens *lucis* [z] *autoritatem*, quam mox diſcuſſo ſomno intueri minime poteſt, ne repentino ejus occurſu percutiatur viſus. Item *diſputationibus* vehementibus animum exercere declinet. Tunc reſumptus atque relevatus ſomni plenitudine, ſub ſtramentis leni *unctione* tangatur ſemel, ſecundum corporis ſingulas partes laxamenti mediocris cauſa, [a] atque frigoris cautione levem & delectabilem *geſtationem* adhibeat ut fertoria ſella, vel cathedra. Sed prohibenda erit *exclamatio*, ſiquidem vehementer movet partes patientes.

z claritatem

a ac cum

103 Tunc depoſito turbore motus *unctione* olei fricetur, conductis & extentis brachiis, flexo atque extento *motu* relevans ſingula crura commoveat, quo fortioribus motibus faciat aptiora. Fovenda etiam *ora* aqua calida: nunc enim erit lavacrum prohibendum: atque ita poſt perunctionem *cibum* accipiat parvum, ſucculentum, & levem, ut ova, pultes, piſcis teneri, quæque ex volantibus parvæ ætatis atque formæ, ut ficedulæ, turdi: declinans omne quod fuerit acrioris virtutis, ſive inflare valentis, aut carnoſæ, vel gravis. Quapropter etiam à *vino* erit abſtinendus, ac per intervalla ab omni cibo ſervandus. Relevatur

b hac ratione

104 enim hoc [b] genere corpus jejunitate [c] reflatum. Sin vero aliqua *ſigna* acceſſionis *futuræ* apparuerint, ut ſomnus turbatus, vel cibi corruptio, vel iracundia inanis, ac ſine ratione, item mœſtitudo vel ſternuta-

c ab inflationibus liberatum: plenitudine exoneratum

tamentum, aut aurium tinnitus, vel præ oculis ſcintillarum fingibilis viſus, aut inflatio præcordiorum, & per ſomnum ſeminis involuntarius jactus, quem ὀνειρόγονον vocant, & horum ſimilia, non ſolum ad hanc *vitæ* [d] *regulam* tranſeundum eſt, verumetiam initium ex abſtinentia ſumendum. Tunc levis adhibendus *motus*, atque *perunctio*, & *cibus*, quo corpus [e] ſalutaribus officiis non deſeratur. Ut enim iiſdem ciborum regulis perſeverare tutum non eſt, ſic è contrario jugis mobilitas, atque cibi abſtinentia vacuato corpore ſolitis nutrimentis, vires extinguit futuris temporibus neceſſarias. *Quæſitum* etiam utrum [f] contradicentibus ſignis, acceſſionem fore, an præſentem ſive factam [18] judicemus. Sed tunc erit *acceſſio* judicanda, quoties ceciderint in ea ægrotantes: quo diſcere poterimus, quo tempore *diatriti* tempus ſit numerandum, ut recte poſſint curationes ſuis reddi temporibus: Nam [19] *denuntiata ſigna* jam præſentia acceſſionis eſſe contendit. Nos vero prætangi *nervoſitatem*, atque in acceſſionem urgeri recte probamus, ut augmenti indicia tanquam præludere videantur: ut ſunt in *hemitritaicis* febribus frequenter acceſſione imminente corpora præoccupata, cum noctis anxietate pulſata, diei fore aſperitatem ſignificant. Ita igitur, vel ſimili ratione, præmonitus *epilepticus*, tanquam ſi acceſſione vexaretur, erit uſque ad primam diem [g] abſtinendus, & neque ſimiliter [h] agendus, ut pridie, cum [i] fuiſſet in lenimento

[d] reſumptivam

[e] neceſſariis viribus non exhauriatur

105

[f] ex præcedentibus his ſignis. *Alii* ex prædicentibus

106

[g] ab omnibus huic morbo contrariis

[h] regendus

[i] foret

18 An ſtatim atque viſa fuerint hæc ſigna quæ paroxyſmum minantur, de illo tanquam præſente faciundum ſit judicium, ut tum inedia diatritos præſcribatur, an expectandum, donec paroxyſmus invadat.

19 Denuntiantia ſigna præſentiam acceſſionis oſtendunt. Denuntiantia vocat præſentem morbum indicantia: Præcedentia vero, ſive prædicentia, quæ futurum: hæc *Gal.* in *Definit.* vocat *Prognoſtica*: illa *Pathognomonica*.

to puriſſimo. Quapropter *abſtentus* una die, ſequentibus levi *motu* agitetur antecedente *unctione*, atque parvo *cibo* nutriatur: *aquam* bibat. Tunc ſi rectius habuerit, ut laudabilior ſanitas appareat, augenda oblatio cibi, alternis ſcilicet diebus, nunc qualitate, nunc quantitate. Tunc niſi ex omni parte *ſigna* ſupradicta [k] erit rurſum abſtinendus una die. Sin vero fuerint expulſa, vel depugnata, non erit illico reddenda ægrotanti conſuetudo, tanquam nihil ſit

107 quod ſollicitudini remanſiſſe videatur: neque rurſum inani ſuſpicione, tanquam jam imminentis ſuperpoſitionis metuentes adventum, in tenui vitæ regula retinere debemus patientem. Ut enim oportunitas adhibita *abſtinentiæ* futuras amputat ſuperpoſitiones, atque earum occaſiones detrahit, ſic *importune* adhibita corpus vexat, atque fatigatione affectum tarde ſurgere facit in ſolitas vires. Quapropter cum ſumma *cautione*, & ſine ulla nimietate ſervati, blanda regula reſumendi ſunt ægrotantes, quo aſperatas acceſſiones fore non metuamus. *Tutius* autem eſſe probamus, ut [l] ſupradictum eſt, longe ante futuram

108 acceſſionem ad *hellebori* uſum accedere: quo accepto ſi irruerit acceſſio, erunt omnia mitigativa adhibenda, quæ acceſſionem valeant temperare. In *ſtrictura* enim conſtitutis [m] altioribus, hoc eſt *ſtomacho* & *ventre*, mitigativa laxatio adhibita etiam medicamini excludendo præparat viam, & præfocationis amputat metum. Sin verò nullum periculum ſubierit *præfocationis* poſt purgationem cauſa refectionis adhibenda reſumptio eſt, cum iis quæ valeant acceſſionem temperare, ut *odoramenta* ſine ullo [n] percuſſu medentia: atque *nutribilia*, ut eſt panis calidus, melo, cucumis, & his ſimilia. [o] Deſtillandus

[k] ceſſaverint, erit

[l] ſup. §. 97.

[m] occultis, & in profundo ſitis viſceribus

[n] quæ caput nec implent, nec gravant

[o] inſtillandus

dus [20] etiam [21] *helleboriſmus*, ſed ex melle decocto. 109
Ac ſi initio *vomitus* ex acceſſione [p] emerſerit, *cucurbita* multa cum flamma ſuppoſita *ori ventris* infigenda, tunc [q] ſequenti parti, ſecundum quod medicamen ad inferiora [r] teneatur, donec acceſſio levigetur temperamentis ſupradictæ rationis, ne *concurſus* paſſionis & adjutorii præfocet ægrotantem. Erit igitur ſuſtollendus *ægrotans* ſubjectione manuum ex utraque alarum parte, cum capitis ſuſtentatione, atque leviter inclinandus. Tunc ſi medicamen ad *ſuperiora* cucurrerit, & [ſ] tranſvorationis ceperit partes, quo [t] *ſpiramenta* obſtruere videatur, illiſis dentibus, atque ore clauſo, vel erumpens per [v] *naturales vias*, 110
quæ ad fauces de capite feruntur, in nares defluxerit, ac rurſum decurrens gutturis meatum clauſerit, præſens præfocatio metuenda. Quapropter immiſſis digitis, ex utraque parte buccarum circa majores dentes, oris facienda *diſtantia*. Tunc imponenda [w] *ptygmata* multiplicia, quæ ſi fortè defuerint, *cuneos* ex ferulis ſciſſis [x] mittere poterimus, quo [y] ſcientes ægrotantem ſervemus, atque medicamen ad faucium partes veniens ſpatio quodam exceptum facilius excludatur. [z] Servanda etiam *tempora*, quibus medicamen faucibus occurrit, adjuvantes ejus excluſionem, in faciem inclinantes ægrotantem, atque ejus ora calida ſpongia detergentes, diſtillantes etiam in os [22] *mulſum*. Sic enim veluti deſpumans 111
[a] reſumit, aut deponit *acceſſionis preſſuram* relevatus

p *ſub.* Epilepticus
q inteſtinorum ductui
r trahitur
ſ fauces & œſophagum
t guttur & laryngem
v naſi in fauces hiatum
w complicati panniculi
x immittere, intrudere
y certe
z obſervanda
a reſumitur

20 Id eſt, ſi non ſufficiens fuerit hellebori prius dati agitatio, ut paulo infra.

21 Helleboriſmum ex decocto melle Aetius vocat *hellebori decoctum*, ejuſque compoſitionem docet pag. 155. ac ſi helleboro ſumpto urgeat ſuffocatio, cremoris bibendos tres cyathos ait, qui utcunque a decocto diverſus eſt.

22 Mulſum enim imbecillas vires reficit, ſpiritus inſtaurat, inflationem diſcutit, pituitam lentore adhæreſcentem abſtergit, & educit.

tus ægrotans. At ſi non ſufficiens *hellebori* fuerit agitatio, quam *Græci* [b] σπαραγμὸν vocant, & parvo [c] eventu ſucceſſerit, perſeverante paſſione, erit etiam *ſecundo*, vel *tertio* hellebori uſus adhibendus, ſed [d] præſumpto viribus ægro: quippe cum non iiſdem uti omnibus neceſſe ſit, & deſtruendæ paſſionis cauſa *una ſola* ſufficiens & [e] perſeverans exhibitio non approbetur. Utendum etiam *aquis naturalibus*, hoc eſt, naturali virtute medentibus, ſed quæ nulla odoris vexatione adficiant ægrotantem.

b inanem cum magna anxietate conatum
c ægri bono
d reſumpto
e perſanans

112 Adhibenda igitur [f] *natatio*, & *ſole* corpus torrendum, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant, ſed prætecto capite. Utendum etiam *potabilibus* medicaminibus, vel *electariis* ex hyſſopo, & origano, & thymo confectis. Principaliter enim corpus mutant, *recorporationem* faciendo ob acrimoniam: dehinc etiam corpus, & ſuccorum naturalium [g] tenuant qualitate. Emolliendus nanque venter, & *peregrinatio* imperanda terrena, atque maritima, ſi ferre navigationem potuerint patientes. Tunc etiam *exercitia* vehementiora, quæ labore corpus afficiant, affectanda, quo magis

f in aquis medicatis & naturalibus
g attenuant qualitates

113 [h] fortitudo, quam corporis [i] robur augeatur. *Eſt* enim *ſemper gravabilis* [k] *carnatio*, & *magis ſi tenuibus fuerit impoſita viribus*, & *in iis paſſionibus quæ in nervis eſſe noſcuntur.*

h laboris tolerantia
i moles
k obeſitas, & carnoſior habitus

Unde neque facilè curationis eſt credendus effectus, quo depulſam paſſionem judicemus, niſi legitima *acceſſionum tempora* ſoliti concurſus, ſine ulla inquietudine, atque plurima, tranſierint ægrotantes: *ſomnos* quoque ſine ullo impedimento duxerint, & *vigilias* placidas, ac liquida ſanitate moderatas, nulla etiam difficultate officiorum *animæ* vel *corporis* impeditas, atteſtante cibi ſufficienti *appetitu*,

Non fidendum ſubitæ ſanitati.
Signa curatæ Epilepſiæ.

tu, cum *digeſtione* congrua, & corporis *nutrimento* mediocri, vel *egeſtionum* naturalium moderato exitu, bono atteſtante, vel [l] immutato *colore*. [m] Ser- 114
vanda præterea multo tempore omnis *nimietas*, ut frigus, uſtio, indigeſtio, vinolentia, *libido*, lavatio, & magis ea quæ ſpecialiter paſſionem in commemorationem ducunt, ut *odores* percuſſibiles aut ſplendor nimiæ lucis, aut [n] reſultantium materiarum: item ſtrepitus, clamatio, circulatus curſus, [o] extentio, aut ex alto deſpectio, ſive fluminum celerrimus fluor. Ut enim *ulcerum* recentes *cicatrices* facili occaſione ſolvuntur, non aliter hæc *paſſio*, vel alia quæque ſimilis [p] nequitia, parvo impulſu repetit corpus, quod proximè dimiſiſſe videbatur. Ac ſi for- 115
tè neque ita fuerit æger ab *epilepſia* liberatus, nihil minus adhibendum, ſed magis perſeverandum in curatione probamus. Dabit enim hæc *diligentia* vel ex parte beneficium, quo neque frequentius admoneatur ægrotans, neque longioribus acceſſionibus opprimatur, neque turpiter in [q] furore, vel publicis locis apprehenſus, etiam poſt paſſionis impetum *animi* [r] *luctatione* vexetur. Quibus enim *prima* [ſ] vel optata non proveniunt, [t] erit *ſecunda* mitigationis cauſa capienda. Hæc eſt ſecundum ordinem *methodica epilepticorum curatio*.

[l] in melius mutato
[m] cavenda, vitanda
[n] lumen fortiter repercutientium
[o] viſus intentio: nam *ut ait ſup. §.* 69. ſuſpicere ægrotanti difficile eſt
[p] τῇ κακοηθείᾳ, malignitate
[q] foro
[r] dolore, moleſtia
[ſ] &
[t] erunt

Aliarum verò *ſectarum* principes varia rerum tem- 116
peratione, ſive *experimento curationis* adjutoria cumularunt, caput *foventes* aceto atque oleo roſaceo puro, vel immixto *caſtoreo*, in acceſſione frigidis utentes: articulos quoque omnes *ligatione* conſtringentes, *ſternutamento* commoto ex aceto, naribus interius flato, cum ſinapi: vel caſtoreo oleo irino infuſo, cum *calchanto*: vel *ſulphure* vivo, aut [v] *aſtrutio*

Varia, præcipue Empiricorum remedia recenſentur.

[v] imperatoria, *alias* aſtrantia, *vel* oſtrucio

ſtrutio incenſo, vel iis quæ ad matricis præfocationes incendenda poſuerunt: item hyſſopo & origano, & thymo: vel *ignis* flammam oculis offerentes, cum *titillatu* quodam, & [w] *oppreſſione* præcordiorum ad

w compreſſione

117 inferiores partes. Jubent præterea *motum* corporis adhibere, geſtatione vel deambulatione, aut ſupra ſindonem volutari: *ſinapiſandas* etiam manus ægrotantium, atque pedes: & ante acceſſionem perungi *thapſia* caput, & ſpiritum continere. Alio verò tempore, hoc eſt dimiſſionis, *vini* atque *carnis* imperant abſtinentiam, & magis porcinæ, vel bubulæ, & caprinæ. Prohibent præterea ſupra pellem caprinam dormire, ſive jacere ægrotantem: ſiquidem paſſionis facit motum. Adhibent etiam *clyſterem* jugem atque acerrimæ virtutis, & medicamina *urinalia*, quæ diuretica vocant, atque *purgativa* per ventrem, quæ cathartica vocant, & horum magis cui nomen eſt *hiera*, quæ non erunt, inquiunt,

118 [x] tertio minus ſingulis menſibus offerenda: tum capitis [y] *diviſuram* accuratam, quam χιασμὸν vocant: dehinc [z] *ſcaroſin* medicamine, ſive ignis uſtura: item *terebrationem* [a] teſtæ, vel *arteriotomiam*, vel uſum *venereum*, aut è contrario *eunuchiſmum* faciendum probantes. Dant etiam bibendum *lac aſininum*, cum ſale, vel *ſanguinem* teſtudinis [23] marinæ, vel [24] *humanum*, aut vituli marini, & non ſolùm ſanguinem, verumetiam coagula quæ lacti miſcentur. Item mandendam [25] *muſtelam*, ſed longo deſiccatam tempore: & tunc [b] *corda* hominum atque equorum, quorum crura quaſi [26] *impetigines* habent, ſive aſinorum, vel mu-

x decimo quoque die
y inciſione ad X literæ figuram
z Eſcharωſin, ſive aduſtionem
a cranii

b carnem, ut *inf.* §. 128. 129.

23 Ad id prodeſſe terreſtris ſanguinem Dioſcorides ait.
24 Plin. cap. 1. lib. 28.
25 Sanguinem muſtelæ commendat Dioſc. & ejus ventriculum coriandro fartum, & inveteratum.
26 Naſcentes in cruribus impetigines, ut inf. §. 128. & 138. Plin. cap. 11. lib. 28. vocat lichenas.

mulorum. Item *teſtes* vel *veretrum* marini ſive flu- 119
minalis [c] cancri, & [d] *porcelliones*, hoc eſt, animalia *c canis: ut inf. §. 129.*
quæ humectis & aquoſis locis ſæpe naſcuntur, à *i. fibri: nempe caſtoreum*
Græcis appellata ὄνισκοι: dehinc *ſquamulas ferri*, cum *d Ὀνίσκους, millepedes*
aqua in qua fuerit candens ferrum [e] prætinctum. Dant *e extinctum*
etiam *cameli cerebrum* fumo ſiccatum atque conciſum,
ſed infantibus vel pueris odorandum: perfectis autem ætatibus bibendum, ad modum cyathi, cum [f] mulſo & aceto tribus cyathis: ſimiliter etiam *leporis* cor, & cerebrum [27] *gaviæ*. Alii verò etiam [28] *ligamenta* probaverunt, & *magos* adhibendos, atque eorum incantationes, quæ quantis ſint vexationibus confertæ, etiam per ſe probatur, ſicut latius *Adju-* 120
toriorum libris docuimus, nunc tamen paucis memorabimus. *Conſtringens* igitur *fomentum*, atque tetri odoris, ex aceto, & oleo roſaceo, & caſtoreo, percutit, & gravat, & tumores conſtringit: & ſi, ut putant, materiam [g] redarguit, abactum tamen cutibus ad cerebrum, & ejus membranas revocat. Et ſunt hæc exteriorum comparatione magis ſalutaria. Præterea eſt vehementer noxium, [h] *frigida* caput acceſſionis tempore fovere. Quæ enim [i] dimiſſione relevata miteſcunt, eadem [k] frigida denſatione magis gravantur. Item *ligationes* nervos denſant, atque corporis [l] oppreſſio, quam fieri jubent. *Defricatio* in- 121
temporalis, hoc eſt acceſſionis tempore facta, geminat paſſionem. [m] Accidentia enim [n] ſi [o] temporaliter quidem videtur laceſſitis ſenſibus in [p] reſumptionem veniret, totam tamen paſſionem pejorat, non aliter quàm ſi quiſquam turbatos oculos *manutigio*, quod Græci χειραψίαν vocant, temporaliter, fricando,

f mulſi ex

& reprobantur, & ſingularum noxa oſtenditur.

g repellit, abactam

h frigidis

i mitigatione relaxata

k frigidorum

l compreſſio

m acceſſionis enim

n tametſi

o pro tempore

p vexationem lenire

27 Avis cujuſdam marinæ, in petris nidificantis. Vid. Plin. H. N. lib. X. cap. 32.

28 Non vincula manuum, ſed alligata & ſuſpenſa amuleta, τὰ περίαπτα.

do, relevare videatur: non aliter & *ſternutamenta* medicaminibus commota acceſſioni non convenire probamus. Quippe cùm neque in lenimento paſſionis conſtitutos hoc adjutorio facilè inquietare liceat, niſi certo regulæ ductu præparatos, quo caput rele-
122 vetur geſtatione tenui, ac deambulatione. Si quidem hoc adjutorii genus initio impleat caput, dehinc medeatur: quid ſperandum in iis qui acceſſione agitati, earum partium plenitudine vexantur, ſi etiam ſter-
q ſimul vexati nutamento fuerint [q] convitiati, cùm magis oporteat paſſionis illitam ſolvere turbationem? Eſt præterea *acetum* moleſtum naribus inſufflare, ſive ſolum, ſive cum alia qualibet percuſſibili materia. Conſtringit enim, atque denſat tumentia, & turbata perturbat,
r ſpiſſari, coire & ea [r] concurrere compellit, quæ acceſſionis violentia excludi coguntur. Non aliter inutiles atque
ſ gravabiles [ſ] ſatiabiles ſunt *incenſiones*, ſive *fumigationes*, & o-
123 doramenta ex pice, bitumine, [t] ſpondilio, caſtoreo,
t ſphondylio galbano, acerrimæ atque gravabilis virtutis cauſæ, & injucundioris, adeò ut etiam rectè valentium impleant caput, & eorum qui nunquam, aut difficilè earum partium querelam prodiderint: tunc tamen iis odoramentis acceptis, vertigine atque gravedine urgentur: & non aliter tumentes oculos fumigatio afficit, quàm etiam tumentes cerebri membranas. Neceſſariò enim cogit in ſimilem venire paſſionem. Percutit etiam *ignis flamma*, ſive ejus affectatus ſplendor multos. Denique etiam in lenimento *epilepticos*
v valida conſtitutos, lucis importunitas, atque [v] eminens percuſ-
124 ſio, in commemorationem facit acceſſionis venire. Noxia etiam *præcordiorum preſſura*, quam adhibendam probant, judicatur. Mitiganda enim ſunt acceſſione commota, & non violenter atque contrario conatu

re-

reprimenda. Gravis etiam ſine dubio videtur ſupra
ſindonem juſſa *volutatio*, quippe cum levi conver-
ſione corpus affectum, non ſolum lenimenti tempo-
re *epilepticos* in vertiginem mittat, verumetiam re-
cte valentes ſimiliter afficere videatur. *Articulorum*
quoque *ſinapiſmus* acceſſionis tempore tumorem ge-
minans, etiam paſſionem neceſſario pejorem facit.
Eſt item [w] intemperabilis ante acceſſionem perunctio *w* intemporalis
ferulaginis, quam Græci θαψίαν vocant, cum opor-
teat motam paſſionem atque in pejus coactam miti-
gare potius quàm provocare: & quoties ejus neceſ- 125
ſarius eſt uſus, toties, atque melius lenimenti tem-
pore ſuæ virtutis impleat beneficium, cum impor-
tune adhibita partes faciat [x] emori; has denique *Græ-* *x* excitata gangræna
ci [y] necroſes vocant. Item *ſpiritus retentio*, quam *y* νεκρώσιας
faciendam probant acceſſionis initio, ſenſus implet,
non, ut quidam volunt, repercuſſo ſpiritu futuram
prohibet acceſſionem. Premit enim potius quàm diſ-
cutit ea quæ jam ſuo motu denſari videntur. *Abſti-*
nentia vero *vini* atque *carnis*, quam jugiter fieri ju-
bent, vel unius anni ſpatio, impedit recorporatio-
nis faciundæ profectum, quem augere neceſſariò mu-
tationum varietas poteſt, quod facile ignaris notum
fiet ex vitæ conſuetudine, quæ ſi eadem non fuerit,
procul dubio corpus infirmat. Quippe cum jugis *po-* 126
tatio aquæ [z] demiſſum faciat corpus, & neque nu- *z* languidum
mero dierum, vel menſium curandi regula ſit con-
ſtituenda, ſed paſſionis temporibus, quorum [a] mu- *a* mutatione
tatæ regulæ commutantur, ut ſub eorum rigore [29] da-
mnum aquæ vel vini miniſtretur, quod etiam de car-
nis uſu erit conjiciendum. [30] *Caprina* vero *pellis* odo- *Caprina pellis.*
ris

29 Cælii mens eſt, tam ex aquæ quam vini potu, ſine rationis judicio ordinato, epilepticos lædi.

30 Hippocrat. libro de Sacro morbo oves & capras huic ægritudini valde obnoxias eſſe tradit, quæ cauſſa fortaſſis eſt, cur ſubſtrata capræ pellis acceſſiones hujus morbi excitet.

ris tetri cauſa noxia capiti judicatur, non ſpeciali atque privata ratione. Item jugis atque acerrima *clyſteris* injectio inteſtina conradit, atque nervos vitiat.
Urinalia medicamenta. *Urinalia* quoque medicamina, quæ diuretica vocant,
127 *veſicæ injectione* capitis membranas commovent. Item
b diſſolutionem *purgativa* medicamina, quæ cathartica vocant, [b] defluxionem corporis facient, atque ſtomachum evertunt: *capitis* etiam accurata *diviſura*, quam chiaſmum vocant, & teſtæ *perforatio*, & *uſtura* cutis medicamine vel
c Eſcharoticam igne ſuffecta, quam [c] ſcaroticam vocant, & *arteriotomia* patientes partes inſumit, & utilibus renititur rebus.
d utilia & commoda Siquidem nulla te [d] comparativa adjutoria iiſdem locis
Venus, parva epilepſia adhibere permittit. At vero *concubitus*, ſive Venus, quam adhibendam probant, ab aliquibus *parva epilepſia* nuncupata eſt. Siquidem ſimilem facit membrorum motum, diverſo contractu, anhelatione & ſudore atteſtante, & oculorum converſione, cum rubore
128 vultus, ac deinde poſt effectum diſplicere facit ſibimet corpus, cum pallore, & quadam debilitate, vel mœſtitudine, & adeo nervos afficere male videtur, ut ſæpe imminente acceſſione per ſomnum jactu ſeminis ægri præpurgentur, quod *Græci* ὀνειρόγονον vocaverunt. Item *eunuchiſmus* vires amputat, non epilepſiam ſolvit. *Lac* quoque ſumptum facile aceſcit, & propterea gravans epilepticos male probatum videtur. Non aliter etiam potus *ſanguis teſtudinis*, ſive *hominis*, atque *vituli marini*, & ſumptio *coaguli*, quod *Græci* πητύαν vocant. *Muſtelæ* quoque, ſive *hominum* caro ſiccata, & *equorum impetigines*, vel *veretrum*
129 atque *teſtes* canis aquarii, vel *porcelliones* ſupra memorati, quos ὀνίσκους appellant, & aqua de *ſquamulis* ſive tinctionibus *ferri*, & *cor leporis*, & *cameli*, ſive *gaviæ* cerebrum male probatur. Etenim neque

ex

ex *occultis* cauſis, quas *Græci* ἀδήλους αἰτίας vocant, rationes ducunt, neque ex aliqua [e] contagione ſive tentatione, ut *Empirici* volunt, approbata in uſum venerunt medicinæ. Quippe cum intelligi, vel apprehendi naturali aut fortuita rerum [f] dominatione minime poſſit, uti hiis, maxime ita *inſuetis*, atque novis, & *odioſis* generibus materiarum, quarum nihil uſu gravius eſſe videtur, ipſius quoque comparatione [31] paſſionis, ſit admirandum, quod de *aere* atque *vigiliis*, vel *ſomno*, & *potu*, & *cibo*, vel iis quæ ne- 130
ceſſariò ſumuntur, nihil [g] experimenti utile collegerint; de iis vero ita execrandis, & crudelibus, atque inhumanis, plerunque etiam *periculoſis*, curationes ordinare voluerint. Non enim ſanguinem *tauri* potum interficere, ut [32] *Themiſtoclem*, aut *lac* coagulatum, & [h] *caſeum* coctum, ut [i] oratorium, & [k] imaginem recte reprobaverunt, ſi quiſquam *humanum* ſanguinem id facere minime crediderit, quo falſò memorata à veteribus cætera videantur. Accuſatis igitur, ſive nudatis ſummatim *veterum curationibus*, non eſt abſurdum etiam cum nominibus errores arguere ſingulorum.

e experimento

f regimine, ordine

g experimento

h in caſeum coactum

i improprium

k fictum

Hippocrates de [33] *epilepſia* ſcribens communiter 131
ait: Quiſquis in humano corpore agnoverit ſiccandi vel humectandi, aut frigidandi, vel calefaciendi cauſas, idem etiam iſtius paſſionis poterit [l] videre rationem: & neque quomodo, neque ex quibus, neque quando, vel quouſque hæc fieri debeant, tradere curavit. *Diocles* libro quo de paſſionibus ſcripſit, in iis qui ex vinolentia, vel carnali cibo iſtam

Hippocrates.

l facere curationem, ἰῶτο ἀν

Diocles.

31 Utpote quæ ex talium uſu magis poteſt exaſperari.

32 Themiſtocles poto ſanguine taurino mortuus eſt.

33 Hippocrates ad libri calcem quem de Sacro morbo ſcripſit.

iſtam paſſionem conceperint, *phlebotomiam* probat, antecedentes potius quàm præſentes intuens cauſas. In iis vero qui ex corporis habitudine in iſtam venerint paſſionem, *humoris craſſi detractionem* probat
132 adhibendam, quem appellavit *phlegma.* Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica vocant, item *deambulatione*, ac *geſtatione.* Quæ ſi etiam vera eſſent adjutoria, ob parvitatem tamen numeri & magnitudinis ſuæ, magnæ paſſioni difficile poſſent paria pronuntiari, aut ejus deſtructioni ſufficere. [m] Item libro *Curationum* phlebotomans utitur medicamine *catapotio*, quod ſtomachum evertit, atque poſt cœnam *vomitum* facit, exhalationibus implens caput. Potat etiam *aceto*, & *ſternutamentum* commovens prius quàm in ſomnum veniant ægrotantes, profe-
133 cto intemporaliter commovet ſenſuales vias. Dat etiam *abſinthium*, *centaurion*, & *lac aſininum*, & equorum *impetigines*, vel mulorum, neque tempus adjiciens factis, & odioſis ægrotantes afficiens rebus.

[m] Idem καταπότιον

Praxagoras. *Praxagoras* vero ſecundo libro *Curationum* caput imperat radendum, adhibens fricationes, & cataplaſma ex aceto [n] ſine Venere, dolentibus ſpeciebus etiam *ſternutamentum* commovens, & jejunum *vomitum* per ſingulos dies: utens etiam poto *lacte* cum *mulſo* atque *ſale*, item *deambulationibus* plurimis atque vehementi motu [o] celebratis, & potionibus *urinalibus*, & *cibis variis*, & agninæ carnis, ſive hœdinæ, atque porcinæ, & catulorum, dans *acetum* bibendum, atque *vinum*, & poſt vomitum ſternutamenta & odoramenta probans, & ſpiritus reten-
134 tionem: item *uſturam*, atque *inciſuram* [p] partibus adhibens, etiam *ventriflua* medicamina: & cum acceſſio-

[n] ac farina, mordentibus ſpeciebus

[o] celeratis

[p] *ſub.* capitis

ceſſionem viderit commoveri, [34] deprimit partes quæ fuerint in querela, atque defricat *caſtoreo*, & *vituli marini* veretro, ſive virilibus *hippopotami*, aut *teſtudinis* ſanguine, vel *rhombi* marini, omnia confundens. Non enim initio *raſio* capitis eſt adhibenda, nec *aceto* denſandum corpus, neque diurno *vomitu* vexandum, ſiquidem fortitudinem tollunt: neque plurimo *ſternutamento*, implet enim ſenſus: neque *urinalibus* medicaminibus, ſiquidem corpus nimium laxant: neque *purgativis*, ſiquidem non aliter vexant: neque *catulorum* carnibus, propter ſuæ qualitatis horrorem: neque *detentione ſpiritus* acceſſio- 135
ne imminente, tunc enim tempus eſt requieſcendi: neque *compreſſionibus*, aſperant enim tumores: neque curioſis *odoramentis*, ſiquidem caput implent: neque *inciſura*, ob inutilem dolorem: neque *uſtionibus*, ſuperpoſitionis enim tempore aſperant ob tumorem paſſionem, in lenimento vero reſumendos vexatione doloris fatigant, & uſui recorporativorum obſiſtunt: neque *coagulo* vituli marini, vel *veretro*, aut *teſtibus* hippopotami, vel *teſtudinis* ſanguine, aut *rhombi* marini. Hæc omnia experta neque *ratione*, neque [q] *regula*, ſed *tentatione* probantur.

[q] analogia quadam

136 *Aſclepiades*

Aſclepiades primo libro Celerum vel *acutarum* paſſionum, eos qui corporis *raptu* afficiuntur, ſolos imperat phlebotomari, non advertens, quia ex eadem *adſtrictione* generales quæque ſpecies *epilepſiæ* formantur, ſed acceſſione gravior altera quam altera comparatur. Quapropter magis exigit phlebotomiæ beneficium. Item phlebotomatis injici jubet *clyſterem*, vel collyrium, quod *balanon* appellant, *odoribus* tetris adhibitis, & *fumationi-*

Sſ

34 Comprimit, ut conſtat ex eo quod paulò poſt ſequitur. Convenit hoc remedium, cum vapore tetro ac venenato, ex aliqua parte corporis auræ frigidæ ſpecie in caput ſubvecto; per conſenſum hic morbus gignitur.

mationibus, & naribus aceti *inſufflatione*, atque *volutatio-*
[r ſupra §. 117.] *ne* in ſyndone [r] præſtita. Prohibet ſanè *carnales* cibos,
& *vinum*, ſed imperat *Venerem*, quorum accuſationem
atque improbationem ex ante ſcriptis accipere poteri-
137 mus. At *Serapion* primo libro *Curationum* multis ex
[*Serapion.*] rebus diligentiam curandi confundit. Ungit enim reſi-
duum corpus *oleo*, colla vero *aceto* cum *oleo roſaceo*,
conſtringens ea quæ laxatione indigent. Tum *exercitio*
adhibito, dat mulſum bibendum ex aceto confectum,
ac deinde nihil accipere jubet ægrotantes, ſed qui-
eſcere. Tum deambulare circa veſperam, ac rur-
ſum conquieſcere, & deambulationem repetere,
tum lavari, & adhibita requie bibere *hyſſopi decoctio-*
[ſ melle] *nem* cum aceto, atque [ſ] mel in trium [t] *heminarum*
[t. *ſub.* decocti Hyſſopi] quantitatem, tum cibum ſumere, erroribus mille
138 ſtomachum vexans, ut ſemel cibo reficiat. Utitur
etiam ante unum vel duos dies, ſi ordine certo ac-
ceſſiones occurrerint, nunc *ſanguinis* detractione,
nunc *purgativis* medicaminibus: ſed nunc per *ſuperio-*
ra, ut *albo* helleboro, nunc per *inferiora*, ut *ſcammo-*
nia, vel *nigro* helleboro, & his ſimilibus, pernitioſis
turbationibus corpus adficiens eo tempore quo requies
adhibenda eſt, ne ulla occaſione accepta acceſſio ge-
neretur. Ordinat præterea quæ *ſpecialiter* paſſioni con-
grua medicamina nuncupavit, ex *caſtoreo*, & equo-
[*Impetigines equorum.*] rum *impetiginibus*. Sunt autem ſquamulæ anterio-
rum crurum ſub armorum partibus in ipſis animali-
bus natæ, has *Græci* λειχῆνας vocant, ſive [35] χελιδόνας,
nos vero, ut ſupradictum eſt, impetigines, vel hi-
139 rundines. Dat etiam *cameli* cerebrum atque fella,
& *coagulum* vituli marini. Item dat medicamen quod
ex

35 Χελιδόνας Xenophon appellat lib. de re equeſtri ungularum cavitatem. Vide etiam Polluc. Onomaſt. lib. 1. ſ. 188. ſunt Empirici, qui mira de ungularum equinarum ſegmentis combuſtis prædicant.

ex [36] *crocodili terreni* ſtercore confectum probat, & *leporis* corde, & lumbis, & *teſtudinis* marinæ ſanguine, vel teſtibus *apri*, vel *arietis*, aut *galli* gallinacei. Adhibet etiam *odoramenta*, & injectiones *clyſteris*, non minus [v] ab epilepticis in curationibus [w] cadens. *Heraclides Tarentinus* ſecundo libro Interiorum curationum eadem medicamina conſcripſit. Multi quoque *vetuſtiores* iſtam curationem ordinantes variis erroribus conciderunt, quos memorare ſuperfluum eſt. Quippe cum eorum [x] vires [y] proditio- 140
ne temporis expiraſſe videantur, ex quibus eſt [37] *Menecrates* Zeophletenſis: item [38] *Tryphon*, [39] *Philotimus*, [40] *Chryſippus*, *Demarchus*, & horum plurimi, quod eſt nudum, atque probabile, ex conſcriptione curationum *Apollonii Citienſis* ſecundo libro de epilepticis: item [41] *Nicandri* tertio libro.

[v quam epileptici] [w lapſus] [*Heraclides Tarentinus.*] [x i. errorum noxa] [y indicio] [*Apollonius Citienſis.*]

Themiſon vero libro primo tardarum paſſionum *Aſclepiadis* erroribus nondum purgatus *ante* acceſſionem phlebotomandos, inquit, ſi ordo fuerit [z] augmentorum [a] præſervatus: ſin vero errans fuerit perſpectus, *poſt acceſſionem* imperat phlebotomiam adhibendam: mo-

[*Themiſon.*] [z paroxyſmorum] [a ante ſervatus]

36 De hoc vide Plin. N. H. lib. XXVIII. cap. 8.

37 Menecrates hic floruit ſub Impp. Tib. Calig. & Claud. quam ob rem in inſcriptione græca, quam Gruterus & Mercurialis referunt, Impp. Medicus vocatur. Scripſit librum ſub nomine Αὐτοκράτωρ ὁλογράμματος; ad quod duo notanda. 1. Medicos plures libris ſuis nomina eorum, quibus dedicabantur, inſcripſiſſe. 2. Menecratem in eo libro conſuetudinem, quæ jam ſuo tempore vigebat, nomina medicamentorum, eorumque ponderis abbreviandi, non fuiſſe ſecutum, ad evitandos errores.

38 Medicus chirurgus ſub Imp. Auguſto.

39 Praxagoræ diſcipulus, cerebrum partem corporis inutilem credebat.

40 Duo fuere Chryſippi Medici, alter Eraſiſtrati diſcipulus; ab altero idem Eraſiſt. multa teſtatur didiciſſe. Vid. *Diog. Laërt.* in Chryſippo.

41 Nicander hic fuit Colophonius, & Poëta & Medicus, cujus duo adhuc libri ſunt ſuperſtites: unus appellatus Theraca, ubi agit de morſibus beſtiarum venenatarum, & eorum remediis: alter Alexipharmacum, ubi deſcribit venena eorumque antidota.

141 *modum* autem detrahendi ſanguinis ejus approbat *mu-*
tatione, quæ ſunt vaniſſimæ inventiones, ſicut libris
Specialium adjutoriorum docuimus. Tum ſi in *bra-*
chiis, vel in *cruribus*, aliqua querela extiterit, ea-
rundem partium venas inquit dividendas: Sin minus,
interiorem venam diſtringendam lino, conjiciens me-
lius eſſe ex partibus non patientibus ſanguinis coad-
cervatam facere detractionem: ſiquidem patientes
magis graventur ob irruentem materiæ lapſum, qui
[b] detractæ ſuperet modum. Tum poſt phlebotomiam
deambulatione utitur, & *defricatione* alienis manibus
adhibita, quo corporis motus conquieſcat. Dat et-
iam *cibum* ex mediæ qualitatis materia, & nulla co-
142 gente ratione rurſum *ſanguinem* detrahit: Sed ſi *or-*
dinem ſervaverint acceſſiones, intra quinque dies ſe-
cundo vel tertio detractionem facit. De aliis quoque
multis, atque omnibus corporis partibus, & talis &
brachiis, nil metuens defectionem, ſanguinem de-
trahit. In *lenimento* vero, ut exempli cauſa xxx. die-
rum, poſt acceſſionem *helleboro* utitur, poſt qua-
tuor vel quinque dies. [c] Tunc ſequenti initiet, at-
que alia die adhibet *lavacrum*, & tribus vel quatuor
diebus, cæteris curſibus, *cyclum* complet, ac dein-
de rurſum adhibet *helleborum* poſt acceſſionem tranſ-
actam, vel certe [d] radicium adhibet phlebotomum
diſſecans corpus, quod erat melius ordinare ante u-
ſum hellebori, quo leviora majoribus præponeren-
143 tur: [e] quippe in *recorporativis* curationibus. Adhi-
bet præterea *clyſterem*, qui vires detrahit ægrotan-
tis, & propterea ſequi non debuit ſupra dicta: uti-
tur etiam *localibus* adjutoriis, & quidem multis, pro
morbi differentia, & quibuſdam [f] falſiſſimis, ut eſt
ſub occipitio [g] accurata *diviſura*, quam chiaſmum
vo-

b ea detracta non ſuperat

c tum ſequentis initio. ſequentis *ſub.* lenimenti

d radices: tunc

e ſub. ita fieri decet

f rationi maxime contrariis

g ad χι figuram.

vocari diximus: & ferro circunſcripta in capite cutis *uſtura*, qua teſta [h] ſquamulis deſpumatur. Item medium teſtæ, quod *Græci* βρέγμα appellant, *terebri perforatione*, & in acceſſione *conſtrictione* articulorum, & *odoribus* tetris atque male olentibus, ex pice, atque ex [i] ſpondylio, caſtoreo, galbano, ſinapi cum aceto, quæ ex ante dictis erunt protinus refellenda.

[h] lamulis deſquamatur.

[i] Sphondylio

CAPUT V.

De furore ſive inſania, quam Græci Μανίαν *vocant.* 144

PLato in *Phædro* duplicem furorem dixit: *unum* fieri mentis intentione, ex *corporis* cauſa vel origine: *alterum* divinum ſive immiſſum, ejuſque *Apollinem* inſpiratorem eſſe, atque hunc vocari *divinationem:* ab antiquis vero appellatum *furorem.* Magna *Græcorum* vetuſtas μανίαν appellabat, quæ nunc μαντικὴ dicta eſt. Item alium, inquit, ex *Libero* fieri patre, alium ex *amore*, & appellavit ἐρωτικόν: Alium ex *Muſis*, quem appellavit προτρεπτικόν, quod ad carmen [a] inſtruere videatur. *Stoici* duplicem furorem dixerunt, alium *inſipientiæ* genus, quo omnem imprudentem inſanire probant: alium ex alienatione *mentis*, & *corporis* compaſſione. *Empedoclem* ſequentes *alium* dicunt ex animi purgamento fieri, *alium* alienatione mentis, ex corporis cauſa ſive iniquitate, de quo nunc ſcripturi ſumus: quem *Græci*, ſiquidem magnam faciat anxietatem, appellant μανίαν; vel quod animum ſive mentem ultra modum laxet: μανὸν enim [b] dimiſſum ſive mollem appellant: vel certe quod [c] polluat ægrotantes: nam pollui *Græ-*

Furoris ex Platone diviſio.

[a] aptum reddere

Ex Stoicorum opinione.

145

Empedoclis ſententia.

Maniæ etymologia.

[b] rarum, laxum

[c] vitiet, corrumpat

ci λυμαίνειν vocant: vel certe quod deſerta, ſive ſolitudinem cupientes faciat ægrotos: nam *Græci* deſtitui, atque ſolitudinem petere μονοῦσθαι dicunt: vel quod perſeverantius corpus teneat, & difficile pel-
146 latur, ob id *Græci* veluti μονίαν dixerunt: vel certe quod duros atque perferentes faciat ægrotantes, quod
Differentia à phrenitide. *Græci* [d] ὑπομονητικὲς vocant. Eſt autem alienatio *tardans ſine febribus*, quo à phreniticis diſcernitur. Siquidem neque celer, neque cum febricula eſſe videtur, vel ſi quiſquam *furioſus* febricitaverit, diſcer-
Phrenitici. nitur à *phrenitico* temporis conſideratione. Nam præcedit in *furioſis* furor ſequenti febricula, & non ita parvo *pulſu* afficiuntur, quæ utraque neceſſariò *phre-*
Ejus ſubjectum. *niticos* ſequuntur. Generatur autem frequentius in *juvenibus*, ac mediis ætatibus, difficile in *ſenibus*, atque difficilius in *pueris*, vel *mulieribus*: nunc *re-*
147 *pente* invadens, nunc *paulatim* increſcens: nunc ex
Cauſæ: *occultis*, nunc ex *manifeſtis* cauſis, ut eſt uſtio, perfrictio, indigeſtio, *vinolentia* frequens atque immodica, quam *Græci* κραιπάλην vocant: item *vigiliæ* juges, & *amor*, vel *iracundia*, aut *mœſtitudo*, vel *timor*, vel *ſuperſtitio* nimia. Item *concuſſio*, ſive percuſſio capitis & *intentio* nimia ſenſuum & intellectus, ob cupiditatem diſciplinarum, vel *quæſtum* pecunialem, aut *gloriam.* Item pota *medicamina*, & magis ea quæ *amorem* facere videntur, à *Græcis* Φιλτρόποτα appellata: item [1] detractio *hæmorrhoidarum* veterum, ſive *varicum*, aut abſtinentia in *fœminis* ſolitæ purgationis.

148 Sequuntur autem eos qui non repentè hac paſſio-
Signa tam communia, quam propria. ne afficiuntur, priuſquam morbus eniteſcat, ea quæ etiam *epilepticos* futuros afficiunt, & *apoplectos.* Signa

d aut ὑπομονικὲς

1 Cum nimirum cauterio aduſtæ cum eſchara decidunt aut detrahuntur.

gna denique ex ante dictis ſumenda memoravimus. Sed hæc quidam diſcernunt, ut communibus *propria* jungentes: graves etenim inquiunt, ſomni magis *epilepſiam* fore ſignificant, atque è contrario leves atque parvi, *furorem.* Sic etiam in *iracundia* conſtitutos capitis implemento affici, atque æſtimare ſe in furorem deveniſſe, & rurſum ſilentio opprimi ex inani timore. Item *mœſtitudo*, vel animi anxietas, & *jactatio*, vel plurima ciborum *appetentia*, & oculorum frequens *palpebratio*, cordis *ſaltus*, & ſomni cum timore terribili vel turbato effecti. Item *ventris* 149
[e] extantia, & frequens deſcenſus venti per podicem, *pulſus* parvus atque creber, & vehemens. Etenim in *epilepſiam* declives ac pronos major atque rarus pulſus ſequitur, & imbecillus. Intuendam etiam, inquiunt *qualitatem* [f] advenientium morborum. Sæpe enim quadam [g] *contagione* ingeruntur: quæ univerſa ſecundum nos non tutiſſimam atque certam faciunt diſcretionem ſupradictarum paſſionum. Etenim futuris *epilepticis*, vel in paſſionem pronis vigiliæ irruunt, & anxietates, & cætera. Item in *adventitiis* morbis aliqua ex iis eveniunt, non neceſſariò omnia, vel certe non aliqua quæ enumeraverint ſigna. Emergente enim ſive [h] prodita paſſione, 150
alienatio mentis fit *ſine febribus*, & quibuſdam vehemens, quibuſdam levis, & aliis alia ſpecie atque viſu differens, virtute tamen atque genere uno confecta. Nam furor nunc *iracundia*, nunc *hilaritate*, nunc *mœſtitudine*, ſive vanitate occupat mentem, nunc *timore* comminante inanium rerum, ſicut quidam memoraverunt, ut nunc ſpeluncas timeant, nunc lacunas, ne in eaſdem concidant, vel alia quæ terrori eſſe poſſunt. Item eſſe *furorem* cum quadam *vati-*

[e] flatuoſus tumor

[f] maniæ ſupervenientium

[g] συμπαθείας

[h] manifeſta facta

Demetrius.
i exceſſionem, ἔκϛασιν

vaticinatione veteres poſuerunt. *Demetrius* etiam parvi temporis *mentis* [i] *extenſionem* furorem appellat. Item *turbine* repentino expaveſcentes atque percuſſos quoſdam ſic ait, ut etiam *oblivione* prægeſtorum
151 afficiantur. Sic denique *Artemidorum* grammaticum

Artemidori grammatici hiſtoria.

Apollonius memorat nitente greſſu *crocodilum* in harena jacentem expaviſſe, atque ejus motu percuſſa mente, credidiſſe ſibi ſiniſtrum crus atque manum à ſerpente comeſtam, & literarum memoria caruiſſe oblivione poſſeſſum. Item *melancholiam* inquit ſpeciem furoris eſſe nuncupandam. Nos verò ipſam quoque diſcernimus à furore. Eſt autem *inſania* ſive furor nunc *jugis*, nunc temporis interjecti *requie* levigatus, efficiens ut ægri *nunc* non meminerint ſui laboris, *nunc* oblivionem ſciant ſuam, & *nunc* omnium ſenſuum alienatione vexentur falſitate poſ-

Variæ maniæ ſpecies, & hiſtoriæ.

k nunc

152 ſeſſi, [k] *nec* aliarum ſpecierum errore fallantur. Sic denique furens alius ſe *paſſerem* exiſtimavit, alius *gallum* gallinaceum, alius *fictile*, alius *laterem*, alius *deum*, alius *oratorem*, alius *tragœdum*, vel *comœdum*, alius *ſtipulam*, ferens mundi ſe [l] cenſum tenere, alius ſe ſuſtentandum manu poſcebat, vagiens ut infans. Horum plurimis acceſſionis tempore *oculi ſanguinolenti* fiunt atque [m] attenti. Accidunt etiam *vigiliæ* juges, *venarum* extenſio, *genarum* rubor, *corporis* durities, atque aliena *fortitudo*. Patitur autem omnis *nervoſitas*, ut ex iis quæ ſequuntur vel accidunt conjicere poterimus: magis tamen *caput*. Etenim antecedentes plurimæ querelæ ejus partis exiſtunt, cum gra-

l centrum

m intenti

Pars affecta.

153 vedine atque dolore afficiuntur, ſingulis quoque *ſenſibus* patientibus, quos in capite novimus conſtitutos. Eſt præterea paſſio *magna* atque *tardiſſima* ſuperpoſitionibus ac linimentis variata, ex *conſtrictio-*

Cujus generis ſit morbus.

ne

ne confecta. Etenim iis qui *Mnaſeam* ſectantes [n] alium putant, adquieſcendum non eſt, ſuſpicantibus eum furorem, qui *hilaritate* affecerit ægrotantes, nomine *ſolutionis* appellandum. Falluntur etenim nominis voce: ſiquidem *Græci* διάχυσιν animi laxationem dixerunt, ſive diffuſionem, cum hoc animi, non corporis oſtendat qualitatem. Nam quod omnis furens *ſtrictura* afficiatur manifeſtum, atque probabile eſt, ex *oculis* ſanguinolentis, qui [o] in lato conſtitutam *ſtricturam* denuntiant: item quod ipſos *oculos* 154
atque *venas* in vultu extantiores æger habeat, totius corporis atteſtante *duritia*, cum *fortitudine* præter naturam adveniente ob ſtricturæ conſenſum. Denique lenimenti tempore *fatigatos* ſe ſentiunt ægrotantes. Eſt item *conjectura* facienda ex iis quæ mentis alienationem præcedunt, ut capitis gravedo, ac dolor, & ſpinæ vel ſcapularum & tardus membrorum motus, & ventris inflatio. Peccant denique etiam ii qui *animæ* paſſionem principaliter, dehinc corporis eſſe concipiunt, cum neque quiſquam *philoſophorum* ejus tradiderit curationem, & antequam *mente* falluntur, [p] accidentia ſubſtantia *corporis* habere videatur. Hæc ſunt quæ ad [q] apprehendendum vel diſcernendum morbum *methodus* ordinavit.

Mnaſeas.
[n] aliud
[o] in genere
[p] ſymptomata quædam jam ſe in corpore prodant
[q] cognoſcendum

Curationem vero ſimilem *epilepticis* [r] accipimus adhibendam. Etenim principio convenit jacere *loco* mediocriter lucido, atque calido, & nullo *turbore* pulſato: nulla quoque *picturæ* diſtinctione, neque feneſtris humilibus luminato: neque in *ſuperioribus* potius quàm in ſolo: plerique enim furore correpti ſeſe *præcipites* dederunt. Eſt etiam *lectus* firmiſſime, atque [ſ] averſus ingreſſum cubiculi locandus, quo ingredientes minime videant ægrotantes, ne *vultus va-* 155

Curatio eſt fere ut Epilepſiæ.
[r] judicamus
[ſ] adverſus

rietate laceſſiti furoris augeant vanitatem. *Stramina* præterea mollia ſunt approbanda cum *defricatione*,
156 ac retentione articulorum, blando ſcilicet tactu. Et
t palpitatione ſi qua pars corporis [t] *ſaltu* fuerit agitata, tepidis *vaporationibus* erit mitiganda, appoſitis *lanis* mollibus ac limpidis capiti, collo, & thoraci circulatim. *Fotus* quoque adhibendus olei calidi, admixto aliquando mitigativæ virtutis cauſa, *fœnigræci* liquore, ex ejus decoctione confecto, ſed minimè pingui, vel certè *hibiſci* infuſione, aut *lini* ſeminis. Tum *oris* collutio, atque *potus* ex aqua calida. Erunt præterea multorum *ingreſſus* prohibendi, & maximè *ignotorum*.

Miniſtrorum officium.

Mandandum quoque *miniſtris*, ut eorum errores quodam conſenſu accipientes corrigant, ne aut omnibus *conſentiendo* augeant furorem, eorum
157 viſa confirmantes, aut rurſum *repugnando* aſperent
v obſequenter paſſionis augmentum, ſed [v] inductivè nunc indulgeant conſentientes, nunc inſinuando corrigant vana, recta demonſtrantes. Ac ſi exilire cœperint, ut difficilè teneantur, vel *ſolitudine* potius exaſperentur, oportebit plurimis uti miniſtris, & præcipere
w tanquam ob ægros latenter retineri, [w] ad articulorum *fricationem*, quo minimè provocentur: ſi etiam *viſu* hominum fuerint commoti, erit adhibenda *ligatio* ſine ulla quaſſatione, prætectis articulis ex lana, tum faſciola [x] ligatur: ac ſi [y] quicquam timere vel revereri conſueverint, non erit itidem ac frequenter [z] inducendum. Continuatio enim contemptibilitatem pa-
158 rit: [a] vel cum cauſæ coegerint, vel adjutorio adhibendo non [b] ſuccubuerint ægrotantes, tunc erit neceſſariò inducendus, quo ægri *terrore* vel *reverentia* [c] opprimantur. Ac ſi etiam *lucem* animo contraria commoventem viderimus, erunt eorum *oculi* adum-

x ligatis vel ligantur
y quenquam
z inducendus
a ſed
b paruerint
c comprimantur: *alii* reprimantur

umbrandi, quo cæterum corpus luce tangatur. Adhibenda *cibi abſtinentia* uſque ad primam diatriton, ac permittentibus viribus *phlebotomia*, ſi paſſio coegerit, intra diatritum: & ſi ulla obſtiterit cauſa detractionis congruæ ſemel faciendæ, aliquoties adhibita detractione modus implendus. Si horum nihil 159
obſtiterit, in ipſa diatrito erit *phlebotomia* adhibenda: tum *perunctio:* ora *fovenda:* dandus *cibus* levis, parvus, digeſtibilis, ut *panis* ex aqua calida, vel *alica* ex melle leviter decocto confecta, vel ſorbile quicquam, aut tenerum. Exinde uſque ad paſſionis declinationem *alternis diebus* æger nutriendus, ſi vires ejus permiſerint. Proluendus denique etiam *clyſtere* ſimplici, ſi paſſio popoſcerit. Tum etiam præcordia *cataplaſmatibus* relaxanda, ob [2] digeſtionis qualitatem, quo nulla conſtrictio ſpirituum abſtentum capiti tranſmittatur. Attendendæ etiam *ſpe-* 160
cies alienationis, cujus accidentia contrariorum conjectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent, nuntiantes quicquam quod animum reſolvat. Dehinc cum [3] *ſtatus paſſionis* apparuerit, detonſo capite, atque raſo, *cucurbitam* infigimus, adjuncta ſcarificatione, primò præcordiis, tunc inter ſcupulas, quas *Græci* μετάφρενον vocant. Conſentiunt enim facilius iſtis ſuperiora: dehinc etiam occipitio, ac vertici, & temporibus capitis: ac ſi *vultus* vel *ora* fuerint affecta plurimum, totum corpus erit *ſanguiſugis* relevandum, quas hirudines appellamus. Tum *cataplaſmandum* ex [d] pani cæteri laxativæ virtutis: dehinc ſpongiis *vaporandum*, & ſi paſſio permanſerit, ſecundo vel tertio iiſdem perſeverabimus adjutoriis.

Quid agendum in ſtatu.

[d] pane & cæteris

 Si

2 Ut interea dum cibum ventriculus coquit, nullus vapor ſurſum in caput efferatur.

3 Nam ante ſtatum morbi hæc remedia metaſyncritica Methodici non uſurpabant.

161 Si *vigiliæ* fuerint conſecutæ, adhibenda *geſtatio*, primò ex lectulo pendenti, tum etiam [e] fertoria ſella. Adhibenda etiam [f] *aquæ diſtillatio* crebra, cujus ſonitu ſæpe ægrotantes inducti ſomnos capiunt. Tunc etiam ſpongiis calidis *oculi* vaporandi, atque palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per *oculos uſque ad cerebri membranas beneficium perveniat curationis*. Ac ſi paſſio *declinaverit*, & propterea minimè vigilare, atque alienari cœperint ægrotantes, dabimus *varium cibum* ex mediæ materiæ qualitate. Tunc ſi doloris ſenſum ægrotantes acceperint, adhibenda *embaſis* ex oleo, vel admixto aliquanto liquore, quo fuerit *hibiſcus* præco-
162 cta. Tum capiti atque ſcarificatis locis *cerotaria* apponenda, & ex eis [g] liquefactum corpus omne *perungendum* cum miti defricatione, tum *acopis*, atque *malagmatibus* veterum, quæ nulla nimietate percutiant, *motum* quoque geſtationis adhibendo: & primò geſtatoria ſella, tum vehiculo manibus acto: at toto fortificato corpore erunt in *deambulationem* cogendi, & *vocis* exercitium quod cuique convenerit. Nam literalis etiam *lectio* adhibenda eſt, quæ ſit aliqua falſitate culpata, quo interius mentem [h] exerceant ægrotantes. Quapropter *interrogationibus* quoque erunt fatigandi, ut *nunc* mendacii cauſa, *nunc*
163 promendi quod quærimus exerceri videantur: tum ſibi dimittendi, data lectione quæ non ſit intellectu difficilis, ne plurimo labore vexentur. *Hæc enim ſi ſupra vires fuerint, non minus afficiunt quàm corporis immodicæ geſtationes*. Item poſt lectionem aliqua [i] compoſita vel *mimica* ſunt offerenda, ſi mœſtitudine furentes laborent, aut rurſum triſtitiam vel *tragicum* timorem habentia, ſi puerili luxu furentes affician-

[e] fertorium neutro genere ſuprà dixit

[f] per tubulos, aut ut ait Celſus, per Syllanos

Quid in declinatione.

[g] liquefactis

[h] mendacium nimirum inveſtigando

[i] ſcenica ſpectacula ſunt exhibenda

ficiantur. Oportet enim *contrarietate* quadam aliena-
tionis corrigere qualitatem, quo *animi* quoque habi-
tus ſanitatis mediocritatem agnoſcat. Tunc profici-
ente curatione erunt pro poſſibilitate *meditationes* ad-
hibendæ, vel *diſputationes*: ſed tunc quoque [k] ſimi- 164
liter ordinatæ, ut *principia* [l] levi voce promantur:
narratio vero & demonſtrationes extenta atque ma-
jore: tum *epilogus* dimiſſa, & indulgenti, ſicut ii
volunt, qui de exercenda voce, quam *Græci* ἀναφώνησιν
vocant, tradiderunt. Adhibendi denique *auditores*
ſunt ægrotanti conſueti, qui favore quodam atque
laude dicta proſequentes dicentis animum laxent. Et-
enim *jucunda exercitamenta corporis adjuvant ſani-
tatem.* Tunc poſt meditationem, vel diſputationem
deducendus mox eſt, atque perungendus leviter æ-
grotans, & deambulatione levi movendus. Ei autem 165
qui *literas* neſcit immittendæ quæſtiones erunt, quæ
ſint ejus *artis* propriæ, ut *ruſtico* ruſticationis, *gu-
bernatori* navigationis: ac ſi ex omni parte [m] *iners*
fuerit curandus, erunt vulgaria quædam quæſtioni-
bus tradenda, vel *calculorum ludus*. Habet enim quid-
dam quod animum exerceat, & magis ſi peritior æ-
grotanti colludat. Tunc poſt *requiem*, adhibita de-
ambulatione, erunt diligentius perungendi: & pri-
mò parva atque ſimplici *defricatione* mulcendi: de-
hinc *profectu* apparente, etiam devexo ductu, poſt
humeros, atque colla, defricatione potiore, & le-
vi deductione, quam *Græci* [4] καταπασμὸν vocant: *ul-* 166
timò fricandum etiam caput, quod ubi fuerit releva-
tum, *lavacrum* etiam erit adhibendum: & ſicut de
epilepticis dictum eſt, varius dandus cibus, inhibito
vino: tum addendum quicquam *pomorum*, quo cor-

k utiliter

l leni

m nullius artis peritus

Ludus calculorum

4 An κατασπασμὸν? nam καταπασμὸς Græcis plane aliud eſt.

Quam cautè vinum ſit concedendum. pus prætentemus: dehinc *vinum* dandum tenue, leve atque parvum, medio cibi tempore: & *primò* inter quinque dies, *tum* inter quatuor: *dehinc* inter tres atque duos: *item* alternis diebus. Ita quotidie interjecta, vel variata aquæ potatione, eodem contrario ductu vinum variamus. Tunc cum nulla cœperit æger [n] *novitate* ſervari, & perferre ſingula didicerit, erunt addendæ *aeris mutationes*. Et, ſi quidem *philoſophorum* diſputationes audire voluerit, e-

n novis ſymptomatis vexari

167 runt adhibendæ. Etenim timorem, vel mœſtitudinem, aut iracundiam ſuis amputant dictis, ex quibus non parvus profectus corpori commodatur.

Quid agendum cum Mania vere facta eſt chronica. Ac ſi paſſio permanſerit, & corpus *tarditate* poſſederit, ſuperpoſitionibus ac lenimentis [o] variandâ, erunt & *ſuperpoſitiones* mitigandæ eiſdem adjutoriis, quæ initio furentibus ſunt ordinata. In *lenimento* vero *prius* adhibendus reſumptivus *cyclus* per variam geſtationem, atque vocis exercitium, [p] *muſico monitore* compoſitum, tum deambulatio, atque geſtatio, & cibus varius, & his ſimilia: *ſecundo* recorporati-

o variata

p Phonaſco

168 vus, ſicut ſuperius docuimus. Utendum etiam *localibus* adjutoriis, hoc eſt, [q] *cucurbitis* recorporativis, & *raſione* capillorum, item *ſternutamento*, & *dropace* communi, atque *compoſito* ex nitro, galbano, [r] manna, pyretro, euphorbio & pipere: tunc *paropteſi* atque *cataclyſmo*, & aſpergine pulveris nitri. Torrendum etiam corpus fervore *ſolis*, prætecto capite: dehinc *ſinapiſmo* utendum & exercitio vario, ac vehementi. Sed hæc omnia cum adhibentur, etiam localibus adjutoriis prius erunt prætangendæ ac renovandæ, [s] longe removendæ à patientibus, tum ſecundæ ac vicinæ, dehinc [t] ipſæ: etenim quoties longè remotæ præmoventur, tranſmiſſa commoditas ſine par-

q adhibitis cum multa flamma, & valido raptu detractis

r thure

ſ partes longe remotæ

t patientes

partium curandarum commotione latenter advenit, & nullam facit capitis inflationem. Dehinc adhiben- 169
dus *vomitus* ex albo helleboro [5] radicibus inſerto, & magis ſi quiſquam ex [6] *radice* pura noluerit digitis vomitum provocare. Fit enim ut inſerto helleboro ſponte vomitus naſcatur. Tunc etiam ipſum *helleborum* dabimus, & ſi oportuerit, non ſemel, ſed *ſæpius* per intervalla temporum. Item *aurium cavernis* injicere debemus aquam nitro aſperſam, vel mulſum cum ſemine urticæ, vel ſinapi liquido, quo etiam per *ſenſuales vias ad membranas cerebri recorporativa virtus* adveniat. Quippe cum etiam aurium tinnitus ſæpiſſime ægrotantes afficiat. Dehinc erunt rurſum reſumendi *aliptarum* diligentia. Utendum quoque *naturalibus aquis*, ut ſunt nitroſæ, & magis ſi odoris non fuerint tetri, quo membranæ capitis quatiantur. Utendum etiam *peregrinatione* terrena, at- 170
que maritima, & *animi avocamentis*, quibus mentis laxatio fiat. Erit etiam conjiciendum ex *mœſtitudine* quantum permaneat paſſionis, quanquam ſoluta videatur, non aliter quam ſi [v] terebratis oculis, quod *Græci* παρακέντησιν vocant, ob tardam ſuffuſionem, quanquam ſit perfecta curatio, viſus impedimenta perſeverant, quæ quadam *conſuetudine* potius, quam paſſionis præſentia fieri videntur. Solutam vero vel convictam paſſionem intelligere poterimus ex iis quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc eſt ſecundum methodum *furioſorum*, ſive inſanorum *curatio*.

v compunctis

w ſymptomata morbi expendentes

171 Aliarum ſectarum & veterum methodicorum plurimi, *obſcuris* in locis habendos inquiunt ægrotantes, neque [w] accidentia paſſionis conjicientes, ſiquidem

Quomodo aliarum ſectarum Medici maniacos curaverint.

5 Hæc ratio concitandi vomitus apertius declaratur lib. 2. §. 30.

6 Supra §. 29. modus is vomitionis provocandæ per radicem puram explicatur.

dem ſæpe quidam obſcuritatem odiſſe videntur, ne-
que ipſam paſſionem, quod ſit ex *ſtrictura* effecta.
Etenim denſata corpora aëris obſcuritas minime [x] re-
flari permittit, [y] abſtentis denique naturalibus offi-
ciis, impletum caput magis gravatur: [z] Adhibendam
etiam *immodicam abſtinentiam*, quam *Græci* λαιμαγχίαν
vocant, non advertentes, [a] quia immoderata cibi
abſtinentia vires corporis vexat, & ægrotantem na-
turali fortitudine deſertum adjutoria ferre non pati-
tur, perdit etiam cibandi tempora, ex [b] quo denſa-
172 ta corpora ſæpe laxantur. Non enim [c] vere admit-
tenda aut credenda ſunt ea quæ ſuſpicantur, quibus
ipſi inſanire potius, quam curare videntur. Ajunt
enim *ferarum ſimilitudinem* intuendam, quæ [d] dedu-
ctione cibi, poſita ferocitate manſueſcunt, non ali-
ter etiam *furentes* poſſe jugi abſtinentia mitigari,
quippe cum inter ſanos homines, facile ſapere jeju-
ni videantur, poſt cibum vero affici hilaritate faci-
lius, aut furore. Jubent præterea *vinculis* ægrotan-
tes coerceri, ſine ulla diſcretione, cum neceſſariò
devinctæ partes [e] quatiantur, & facilius ſit ægros *mi-
niſtrantium manibus*, quam inertibus vinculis reti-
173 nere. Cupiunt etiam certis medicaminibus *ſomnos
altos* efficere, papavere foventes, & preſſuram po-
tius atque gravationem capitis, non ſomnum inge-
rentes. *Fovent* etiam oleo roſaceo aceto admixto:
ſerpyllo & caſtoreo, & cæteris ſimillimæ virtutis ca-
put obſidunt, conſtringentes ea quæ laxatione indi-
gent. Alii *frigidis* uſi ſunt rebus, paſſionis cauſam
ex fervore venire ſuſpicantes, ut *Ariſtoteles*, &
Diocles, neſcii [f] quoniam fervor [g] innatus ſine du-
bio tumoris eſt ſignum, & non ut exiſtimant, paſ-
ſionis cauſa. Quare pejorare neceſſe eſt, & majorem
furo-

[x] perſpirare
[y] retentis naturaliter excernendis
[z] adhibent, adhibendam jubent
[a] quod
[b] quibus congruis cibi temporibus
[c] pro veris
[d] denegatione
[e] affligantur
[f] quod
[g] internus

furorem fieri cum frigida curatione corpora denſan-
tur. Alii *phlebotomiam* adhibendam probant ex duo- 174
bus brachiis uſque ad *animæ defectionem*, ut ſæpe fa-
ciant mori, [7] cupientes. Etenim defectio, aut vi-
rium amputatio ſequuntur immodicam ſanguinis de-
tractionem, [h] quam non oportebit ex utroque bra- [h] quare
chio fieri. Dicunt præterea uſum eſſe *clyſteris* adden-
dum, ex acerrimæ virtutis liquoribus, & injectio-
ne frequenti, ex quibus nihil utile, ſed potius *dy-
ſenteria* ſequitur. Dant etiam *urinalia*, atque [i] *ven-* [i] purgantia
triflua medicamina potanda, quæ *diuretica* vel *cœ-* *Medicamina*
liotica Græci vocaverunt. Avertendam enim è ſupe- κοιλιωτικά.
rioribus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus cor-
pora tabeſcunt & *nervoſitas* vitiatur. Item alii *inebri-* 175
andos ajunt ægrotantes, cum ſæpe ex vinolentia fu-
ror atque inſania generetur. Alii *flagellis* ajunt coer-
cendos, ut quaſi judicio mentis [k] pulſo reſipiant, [k] excitato
cum magis, tumentia [l] cæde laceſſendo, faciant aſpe- [l] verberibus,
riora, & adveniente lenimento paſſionis, cum ſen- & flagrorum
ſum recipiunt, plagarum dolore vexentur: Ac cer- plagis
te, ſi ut ratio poſcit, vicinis magis ac patientibus
locis adjutoria ſunt adhibenda, coguntur ut ori vel
capiti plagas imponant. Utuntur etiam *cantionibus ti-
biarum* varia modulatione: quarum alteram *phrygiam*
vocant, quæ ſit jucunda atque excitabilis eorum qui
ex *mœſtitudine* [m] in furore noſcuntur: aliam [n] diram, 176
vel quæ [o] occupata mente pudorem ſuadeat, injecto [m] furere
[p] rigore, ut in bello, quam [q] *dorion* appellant, in iis [n] gravem, duram
qui riſu, vel puerilibus cachinnis afficiuntur: cum [o] *ſub.* furore
cantilenæ ſonus caput impleat, ut etiam recte valen- [p] vigore, conſtantia
tibus apertiſſime videtur, vel certe, ut plerique me- [q] doriam
morant, accendat aliquos in furorem, quo ſæpe *va-*

7 Sæpe nanque furioſi mortem optant.

ticinantes deum accepiſſe videntur. Alii *amorem* furentibus ajunt procurandum, quo mentis intentio, converſa furoris aſperitate, purgetur, non intuentes nudiſſimam veritatem, quod pleriſque furoris amor fuerit cauſa. Sic denique *alius* amore *Proſerpinæ* petiit inferna, & ſibi licitas alienæ ac divæ conjugis
177 credidit nuptias: *Alius* nymphæ [r] ob deſirium *Amphitrites* ſeſe deditum mari projecit. Ferunt *Græcorum* commenta loquacia & [ſ] hiereprolis [8] *fœminam* humanis exercitatam fatis, & ſævo pœnitudinis dolore commotam, ſua manu ſuos extinxiſſe [t] ſucceſſus. Neque aſpernandos cæteros accipiamus, qui ipſum quoque amorem generaliter furorem vocaverunt, ob ſimilitudinem accidentium, quibus ægrotantes afficiuntur. Et eſt *impium* atque *abſurdum* paſſioni [v] adjutoriorum [w] in idipſum probare quod [x] curas: omitto quod ſit *impoſſibile* amorem furentibus perſuadere, ſiquidem judicio carentes pulchritudinem [y] probare non poſſint. Nam ſæpe homines feras [z] exiſtimant, vel ea quæ [a] viderint fingendo præſen-
178 tia putant. Dehinc etiamſi *amor* fuerit acquiſitus, quid magis probemus erit incertum, utrumne prohibendus ſit *uſus venereus*, an admittendus. Sed *prohibitus* indignari magis cogit ægrotantes, cum deſiderata producuntur. Item *permiſſus* vexat, cum corpore evirato animæ quoque ſubſtantia [b] turbatur. Alii *arteriotomian* probaverunt, inutili vexatione caput afficientes. His igitur omnibus experimentis inanibus conferta eſt furioſorum curatio, quæ ne falſa putentur, erunt denuntiandæ perſonæ, atque librorum nomina deſignanda. *Aſclepiades* ſecundo libro

r Amphitrites deſiderio irretitus ſeſe in mare
ſ regiæ prolis fœminam Jaſonis excitatam factis
t fœtus
v adjutorium
w contra
x ſanare debes
y percipere
z *ſub.* ſe eſſe
a imaginantur
b turbetur

8 Medeam intelligit, quæ à Jaſone Creuſæ Creontis filiæ amore capto repudiata, filios quos ex eo ſuſceperat, interfecit.

bro adhibendam præcepit *cantilenam*, quo etiam ejus diſcipulus *Titus* adductus, ſecundo libro de anima, memorat *flagellandos*. Sed idem etiam officiis 179
ſolitis amoveri jubet ægrotantes, & *vinculis* conſtringi, & *abſtinentia* ciborum nimia coerceri, & *ſiti* afſici, tum *vino* corrumpi, vel in *amorem* induci: cætera primo libro tardarum paſſionum ſupradicta complevit. *Themiſon* phlebotomatos [c] conſtrictius curat *fomentis*, qui ſe ſua [d] lege tenere non potuit, adhibens etiam *lavacrum*, atque *vinum* plurimum, & *amorem* ſuadens; adjuncta ciborum copia, aliis quoque incongruis utens rebus, quæ magis *Aſclepiadi*, quàm *Themiſoni* ſunt adſcribenda, nondum enim ſeſe ejus liberaverat ſecta cum ſic hæc ordinaſſe perſpicitur.

c conſtrictivis
d methodo

C A P U T VI.

De Melancholia. 180

MElancholia dicta, quòd nigra fella ægrotantibus ſæpe per vomitum veniant: *Græci* enim nigrum μέλαν vocaverunt, fel autem χολὴν appellant: & non, ut plerique exiſtimant, quod paſſionis cauſa vel generatio *nigra* [a] ſit *fella*, hoc enim eſt [b] æſtimantium magis quàm videntium veritatem, vel potius falſum, ſicut in aliis oſtendimus. Nam *Tullius* atram bilem dixit, veluti altam iracundiam. Item [c] *Virgilius* de Hercule alta iracundia moto, *Hic vero*, inquit, *Alcidæ furiis exarſerat atro Felle dolor.* Siquidem *melancholici* ſemper iracundi, triſtes, ac nulla penè hilaritate laxati eſſe videantur. Frequentat autem in *maſculis* magis, & mediis ætatibus: difficile vero in *fœminis*, vel aliis ætatibus. 181

Μελανχολία *unde dicta.*
a ſint
b putantium
c VIII. Aeneid.
Ejus ſubjecta:

Cauſæ: Ejus antecedentes *cauſæ* ſunt hæ, *indigeſtio*, *jugis vomitus*, poſt cibum *medicamina pota*, *acres cibi*, *mœſtitudo*, *timor*, & cætera quæ [d] etiam valent ſufficere.

d eam

Signa & Symptomata. Sequuntur autem in ipſam *pronos* vel venturos ea quæ etiam *inſanos* fore denuntiant. Eos vero qui jam paſſione poſſeſſi ſunt, animi *anxietas* atque difficultas tenet, atteſtante mœſtitudine, cum *ſilentio*, & *odio conviventium*. Sequitur etiam nunc *vivendi*, nunc *moriendi* cupido, cum *ſuſpicionibus* velut inſidiarum
182 ſibi paratarum: item inanes *fletus*, atque *murmura* vacua, & rurſum *hilaritas*, magis poſt cibum, cum *inflatione* præcordiorum, & *articulorum* frigore, & levi *ſudore*, atque *ſtomachi* mordicatione, vel oris ventris uſque ad interſcapulas, quas *Græci* μετάφρενον vocaverunt: item *capitis* gravedo, *color* [e] viridis cum nigrore, aut ſublividus, corporis *tenuitas*, virium debilitas, & accepti cibi corruptio cum *ructationibus* odoris tetri, hoc eſt fumoſi, vel [f] bromoſi, vel piſcoſi: item *inteſtinorum* tormenta, *vomitus*, nunc inanis, nunc felloſus, vel ferrugineus, aut niger, & ejuſdem qualitatis per podicem egeſtio. In *lenimento* vero eorum mitigatio, vel multorum depurgatio.

e ὠχρὸς, luridus

f cœni ac luti virus olentis

183 Sed hanc paſſionem *furoris* ſpeciem alii plurimi, atque *Themiſonis* ſectatores vocaverunt. Differt autem, ſiquidem in iſta principaliter [1] *ſtomachus* patitur, in furioſis vero caput. Et eſt communiter *ſtricturæ* paſſio magna: aliquando etiam [g] *complexa*, ob plurimas egeſtiones. Præterea eſt ex numero *tardarum* paſſionum, quas *Græci* chronias appellant. *Curatio* autem adhibenda eſt, quam *furioſis* ordinavimus. Non enim *Phlebotomiam* probandam atteſtante dolore, aut *hellebori*

Cujus generis ſit morbus.

g ex ſolutione

1 Hinc liquet Methodicis vocatam peculiariter Melancholiam fuiſſe Hypochondriacam.

lebori purgationem, atteſtante paſſione, approbamus, ſed exterius *localia* adjutoria, atque *mitigativa*, ſive [h] *corporativa*, magis ori ventris, atque [i] inter ſcapulas ſunt adhibenda. Ac ſi forte aut *vomitus* immodicus, aut *egeſtio* ventris coëgerit, *conſtrictiva* ſunt cataplaſmata apponenda, ventri atque ſtomacho, ut ex *palmulis* thebaicis, infuſis vino, vel puſca, admixtis etiam *malis punicis*, vel *cydoniis*, & *œnanthe*, & *alumine* ſciſſo, aut *hypocyſtide*, vel *acacia*, ſive *galla*, & his ſimilibus. Dandi etiam *cibi* conſtrictivi, atque apponendæ ejus virtutis *cucurbitæ*: alia vero medicarum ſectarum præfectis relinquamus, & iis qui de furioſis ſcripſerunt. [k] Adhibent etiam bibenda medicamina, hoc eſt, *aloën* & *abſinthium* jugiter, quæ propter vim ſuam, quam habent plurimam, excludenda probamus: quippe cum ſit poſſibile ex conſuetis perficere ſanitatem.

h corroborantia

184

i interſcapulis

k Præbent etiam quidam

CÆLII AURELIANI
SICCENSIS
MORBORUM CHRONICORUM
LIBER II.
CAPUT I.
De Paralyſi.

1 IN *ſenibus* atque *hyemis* tempore frequentat hæc paſſio: difficile autem in calidis ætatibus. Ea generatur nunc ex *occultis*, nunc ex *manifeſtis* antecedentibus cauſis, ut *quaſſatione*, *vulneratione*, vel alia qualibet paſſione: item *frigore* profundo, *vinolentia*, *indigeſtione*, *luxuria*, atque *libidine* [a] frequenti extenta: item *medicaminibus* potis. Sed eſt vel fit paralyſis nunc *ſenſus*, nunc *motus* nunc utriuſque. Et intelligitur ſenſus paralyſis, quoties *fervens* atque *frigidum* non ſentiunt ægrotantes, [b] manifeſto partium naturalium motu: *motus* autem, quoties fervens atque frigidum ſentiunt, motu partium carentes:
2 *utriuſque* vero paralyſin factam accipimus, quoties motu atque ſenſu caruerint. Item hæc paſſio nunc *partis* eſt, nunc *partium*, nunc *totius* corporis, cum apprehenſione mentis, quam *apoplexiam* vocantes acutarum paſſionum libris tradidimus. Sed plurimis ſpecies duæ paralyſeos viſæ ſunt: alia [1] *conductione* effecta: alia *exten-*

Cauſæ paralyſis:

[a] frequenter exercitata

Ejus ſpecies, & cujuſque ſigna:

[b] integro

1 Paralyſis conductione, *i.* membro contracto fit in iis, quibus nervis tranſverſim omnino præciſis, poſt vulnus cicatrice dura & magna obductum, membrum reſolvitur, & ſic contrahitur, ut diſtendi non poſſit: ἀγκύλωσιν Græci vocant. Fit autem extenſione, cum laxatis nervis, membrum ſenſu ac motu privatum, flaccidum, languidum, extentum, propendet, aut trahitur; infra §. 14. crus paralyſi vitiatum, conductione fieri brevius ait, extenſione longius, ut luxationem factam quidam putent.

tenſione. Sequuntur autem *pronos* & declives in paſ-
ſionem, hoc eſt, qui non repente fuerint [c] percuſ- [c] correpti
ſi, ſi totum corpus paſſurum denuntietur, ea quæ
epilepſiam vel *furorem* denuntiant: ſi vero ex parte, 3
gravedo partis paſſuræ [d] ſequetur, ut tardus motus, [d] ſequitur, &
cum *ſtupore*, & *pallore*, & *torpedo* cum ſenſuum de-
bilitate, quæ nunc perſeverantia, nunc ſine ratio-
ne recedentia [e] intelliguntur, ac rurſum recurren- [e] perſpiciuntur
tia. Dehinc effecta paſſione *torpor* atque *ſtupor* geli-
dus partium fit plurimus, [f] & parvus, & nunc *vo-* [f] aut
luntario motu ceſſante, nunc ex parte manente: &
nunc *ſenſu* amiſſo, nunc parvo remanente: nunc et-
iam dolore atteſtante, obſcurato pulſu, & per [g] pro- [g] morbo ingraveſcente
fectum ceſſante, cum *pallore*, & *tenuatione* partis
vitiatæ, nutrimento ceſſante, quod *Græci* ἀτροφίαν
vocant. Sequente etiam *rugatione* cum adductione
partium, vel extenſione. Aliqui præterea παράλειψιν 4
vocaverunt eam quæ ex *omni parte* naturalem mo-
tum abſtulit, παράλυσιν eam quæ ex plurima parte vi-
tiavit motum; quibus minime conſentire majorum
autoritas jubet. Non enim paſſionum differentiam
oſtendunt, ſed magnitudinem generaliter paſſionis,
ut ſunt quædam partes duobus vel plurimis officiis
aptatæ, quæ nunc omnium, nunc certorum ampu-
tatione vexantur. *Lingua* etenim tranſvorationis of-
ficium ſuſtinens, verba diſtinguere non valebit. Hæ
ſunt communes *paralyſeos* ſignificationes: ſed ob ſin-
gularum partium atque particularum, quas ſupra di-
ximus, communiter adprehenſionem, *ſpecialiter* lo-
corum impedimenta tractabimus.

Supercilium igitur paralyſi vitiatum laxius propen- 5
debit circa ſuperius palpebrum, vel certe [h] ſuſtolli- *Signa particularia.*
tur, ut etiam ipſum ſuſpendat. *Item palpebrum ſu-* [h] ſuſtolletur

pe-

perius paralyſi vitiatum laxius fit, atque motu caret, & oculi pupulam contegit, vel è contrario [2] extentum ſuſtollitur, & oculorum pupulam nudat. Item *inferius palpebrum*, paralyſi vitiatum nunc intrinſecus flectitur, nunc in ſemet vel exterius refunditur, & motu caret, atque oculum non contegit. Sequitur etiam involuntarius *lachrymarum* fluor, quod eſt utrique palpebrorum vitio commune: Et ſi in *riſum* venerint ægrotantes, contortum vel conductum ſimulant vultum.
6 *Oculorum* vero [3] tunicæ, ſive membranæ paralyſi vitiatæ viſum impediunt latitudine facta pupularum, quæ paſſio vocatur μυδρίασις. Ac ſi [4] *conductione* fuerit paralyſis facta, anguſtior pupula fiet, ceſſante nutrimento, quæ paſſio appellatur phthiſis. *Lingua* paralyſi vitiata vocem non [i] differit, ſed interius movetur, & nunc nullius ſignificationis vocem reddit, nunc [k] *amputatione* facta, medio tempore, oppreſſis conatibus conticeſcit: demonſtrata tamen verbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed *diſcernantur* ab iſta paſſione qui forte ex alia cauſa vocem amiſerint, cum neque *colorem* ſuperficies linguæ mu-
7 taverit, neque *ſenſu* caruerit, neque *motu*, neque *ſchema* ſuæ mutaverit poſitionis, quod fieri neceſſe eſt, cum fuerit paralyſi vitiata. Item *odoramenti* [l] *officium* paralyſi vitiatum odorum non accipit ſenſum, ſed diſcernitur ab iis, qui narium vitio officium odoris amiſerunt, quod appellant *ozænan*: quod neque *torpor* partium, neque *pallor*, neque nutrimenti deſertio

[i] articulat

[k] ſc. vocis

[l] organum

2 Id fit, cum alterum ſupercilium quod ſanum eſt, ægrum ad ſe trahit. Nam in Paralyſi ſana pars ægram trahit, ut in ſpaſmo, ægra ſanam.

3 Hoc fit præcipue in uvea ejuſque appendice mobili, iride dicto.

4 Autor videtur hic Paralyſin ex conductione factam vocare, amiſſum membri ſenſum, ac motum, alimenti defectu, quem paulo poſt nutrimenti deſertionem appellat.

tio ſequatur, quam Græci *atrophian* vocant. *Labium*
ſuperius paralyſi vitiatum invertitur forinſecus, prodi-
tum magis cum riſus advenerit, aut locutio: con-
ducitur enim cum ſano inferiori. Item [m] poto ſum-
pto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam *ca-* 8
ninum raptum eſſe dixerunt, neſcii, ſicut principa-
liter futuro docebimus ſchemate. Item σιαγὼν paraly-
ſi vitiatus, ſic quidem nos muſculum, qui buccas col-
ligat, dicere poterimus, conducitur aut laxatur. Vi-
cinus denique oculus non valebit perfectam facere
recluſionem conducto inferiore palpebro. *Mentum*
paralyſi vitiatum amiſſo motu laxatur, aut vehemen-
ter ſuſtollitur. *Fauces* paralyſi vitiatæ tranſvorationis
difficultatem faciunt. *Gutturis ſummitas* paralyſi vi-
tiata, [n] ſive ut rheuma, ſive ut Græci bronchos,
mortem facit, & parvam tranſvorationis tuſſiculam:
ſiquidem non perfectam eo tempore faciat inductio-
nem, ne ſuperet radicem linguæ, quam Græci epi-
glottida vocant: quo perfecto, accepta [o] convivantur.
Videbitur denique ejus [p] *extantia* plurimum relaxata.
[q] *Stomachum* paralyſi vitiatum difficultas tranſvorandi
ſequetur, vel omnino impoſſibilitas, unde etiam præ-
ſens periculum. Videbuntur etiam difficilia tranſvo- 9
rantibus accepta, veluti acriora, aut immaturo tem-
pore comeſta: item ſequitur *præfocationis* ſenſus cum
frigore, in quacunque ejus parte fuerit paralyſis: il-
lic nanque etiam tranſvorata ſiſtuntur. Sed diſcer-
nuntur ab iis qui [r] facilem paralyſin ex difficultate
tranſvorandi patiuntur. Siquidem etiam *decoloratio*
nutrimento ceſſante, ac *frigus*, etiam *immobilitas*
faucium neceſſariò concurrit. [ſ] Item hiis qui ex *ſto-*
macho ſunt humores, ſupradictis querelis ſi fuerint ad-
fecti, diſcernuntur, quod etiam dolore atque fervo- 10

[m] potu

[n] quod vel arteriam aſperam, vel Bronchon Græci vocant, fortem facit aut parvam cum difficultate tranſvorationis tuſſiculam: ſiquidem non perfectam eo tempore facit inductionem operculum ligulæ ſuperpoſitum, ad radicem linguæ jacens, quod Græci ἐπιγλώττιδα vocant

[o] deglutiunt

[p] larynx

[q] gulam

[r] paralyſi ſimilem affectum ex

[ſ] item ab iis qui ſupradictis querelis afficiuntur, ſi in ſtomacho humores fuerint, diſcernuntur

t ſic vocat muſculos laryngi & gulæ communes
v ſumpti cibi & potus in viæ primordiis
w inteſtino jejuno
x τυφλῷ ἐντέρῳ
y jejuna i. vacua eſſe
z ſc. quando ſunt paralytica
a ex acceptis ſ. ingeſtis cibis
b inteſtino recto

re partium vexantur. Si [t] κοινὸν, vel ejus ſummitas,
paralyſi vitiatum, quod nos *commune* dicere poteri-
mus, quod arteriæ atque ſtomacho interpoſitum vi-
deatur, locorum gravedinem faciet, atque [v] ſumpto
cibo vel potu in præcordiis permanebunt, cum *tor-*
pore ſenſuum, ac *tumore* manuum, aliquando & cru-
rum, atteſtante *ſingultu*, & inani [5] timore. Aliqui e-
tiam revomunt accepta nulla corruptione mutata.
Pyloro paralyſi vitiato, cibus nulla digeſtione muta-
tur, ſed tanquam per *infundibulum* ad inferiora de-
ſcendit, & circum ventrem laxior locus efficitur in-
11 ferius, inflatiorque: quæ per ventrem egeruntur,
aſpera atque plurima erunt, & neque fluida. [w] *Ne-*
ſtide paralyſi vitiato & [x] *typhlotero*, quod nos cæcum
inteſtinum dicere poterimus, erunt ea quæ per ven-
trem excluduntur plurima, & minus fluida. Viden-
tur enim [y] νηςεύειν cum naturam ſervaverint, & nul-
lo fuerint morbo tentata, [z] tunc plurimum excre-
mentorum [a] acceptorum facere. *Colo* paralyſi vitiato,
inordinato motu, atque involuntario, ſtercora de-
ſcendunt, ſine ulla humectatione, & cum fœtore
maximo eorum fit egeſtio, ſine ullo dolore. [b] *Lon-*
ganone cum ſphynctere atque *podice* paralyſi vitiato,
erit involuntaria egeſtio ſtercorum, niſi ex aliqua
12 hoc fuerit [6] *circumincisione* confectum. Aliquando
etiam præcedit, vel certè egeſtionem ſtercorum ſi-
ne tumore, & aliqua ſimili cauſa fieri permittit. *Ve-*
ſica paralyſi vitiata involuntarius urinæ exitus fit ſine
ullo dolore, neque inciſura, neque circumciſione
antecedente: aliquando etiam per intervalla prohi-
bitus,

5 Alii tumore, qui ſubito eminet, & conſidit: ſi timorem legimus, abſque ratione conceptum intelligimus, ut in melancholicis.

6 Τῇ περιτομῇ, ut cum hæmorrhoides, condylomata, thymia, calloſæ fiſſuræ, & id genus morbi ſcalpro tolluntur.

bitus, vel paulatim retardatus, aut omnino nega-
tus: & ſæpe etiam pubetenus extantia partium fit,
extenta veſica. Sed ſi ex tumore, vel ſanguinis ge-
lati corpuſculis, quæ Græci θρόμβους appellant, aut
lapide, vel vulnere, difficultas fuerit mictus, aut in
toto negatio, diſcernitur, quod ſine dolore atque
partium livore, atque ſanguinis mictu, appoſita ma-
nu [c] oppreſſa pectine urina in paralyſi excludatur. [c] compreſſo
Præterea etiam *peritonæo* paralyſi vitiato, ut *Eraſi-* 13
ſtratus ait, urina abſtinetur, & neque excluditur
niſi adhibito *catheteri*. Non enim veſicæ ambitus na-
turali conſuetudine peritonæo [d] imbuente opprimi- [d] incumbente comprimitur
tur, neque [e] concluditur ad exprimendum liquorem [e] contrahitur
[f] radix virilis paralyſi vitiatus, ſed multo major aut [f] colis
minor efficitur, & nulla tentigine provocatur. *Se-*
minales viæ, quas *Græci* ſpermaticos poros vocant,
paralyſi vitiatæ, ſi *laxatione* fuerit paralyſis effecta,
ſine ulla tentigine involuntarius fit ſeminis lapſus,
& vocatur hæc paſſio *gonorrhœa*, quam nos ſeminis
lapſum dicimus. Ac ſi [g] *concluſione* fuerit paralyſis ef- 14
fecta, jugis tentigo ægrotantis ſequetur, ſine ullo [g] ſtrictura
dolore, atque ſeminis lapſu, & vocatur hæc paſſio
priapiſmus. *Crus* paralyſi vitiatum, aut conductione
brevius fit, aut extenſione *longius*, ut plerique pu-
tent articulorum [h] delocationem hic factam. Sed diſ- [h] luxationem
cernitur hoc: ſiquidem concavitas atque diſtantia
loco motos, aut ejectos articulos ſequatur. Eſt au- [i] tunicam ſuc-
tem ratione credibile, cæterorum quoque interio- cingentem
rum ſingula paralyſi vitiari, ut *pulmonem*, *cor*, vel coſtas: ὑπόδυμα vocavit:
diſcrimen thoracis atque ventris, quod Græci *dia-* medici ὑπεζωκότα no-
phragma vocant, aut [i] *hypozygon*, vel *ſplenem*, aut minant
jecur, præveniri adprehenſione mortem patientis, [k] ſignis pro-
quæ ſæpe latent facta, cum non propria poſſint [k] ap- priis indicari, & cognoſci

15 prehenſione ſignari. *Herophilus* denique *repentinam mortem*, nulla ex manifeſta cauſa venientem, fieri inquit *paralyſi* cordis. *Eraſiſtratus* memorat paralyſeos genus, & *paradoxon* appellat, quo ambulantes [7] repentè ſiſtuntur, ut ambulare non poſſint, & tum rurſum ambulare ſinuntur.

Prognoſis. Eſt autem paſſio generaliter *gravis*, atque *difficilis*, ſed gravior curatio fit, quoties toto *ſenſu* caruerint partes, atque *motu*, & in corporibus jamdudum *debilibus*, vel *ſenibus*, aut ex *alio morbo* prævitiatis, ut epilepſia, febre: item ſi plurimas tenuerit corporis partes, vel vitæ neceſſarias.

16 De *nominibus* autem ſpecialiter [l] elogiatis paralyticæ paſſionis, ut *mydriaſi*, *phthiſi*, *priapiſmo*, *gonorrhœa*, & his ſimilibus ſingula præſcribemus. De cæteris nunc dicemus. Hanc ergo paſſionem multi ſectæ noſtræ principes *ſtricturam* dixerunt, ob duritiam vitiatarum partium, atque ſiccitatem, & gravedinem, & torporem. *Mnaſeas* verò conductione factam *paraleipſin* vocat, fierique etiam aliquando [m] *extenſione*, aliquando *ſolutione*. Nos verò juxta *Sorani* ſententiam illam vocamus [n] *ſolutionem*, cùm plurimæ egeſtiones corporis fuerint viſæ. [o] Etenim *manuum*, vel *pedum*, &

17 horum ſimilium [p] extenſione facta, nulla egeſtione atteſtante, & in ligni ſimilitudinem duratis partibus, *ſtricturæ* dicimus eſſe paſſionem. Quippe cum frigeſcere, & quadam rugatione criſpari corpora, commune [q] contrariis paſſionibus eſſe videatur. Eſt tamen paſſio generaliter *tarda*, & acceſſionibus atque dimiſſionibus variata, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis, cujus prædata atque demonſtrata ſignificatione, neceſſario curationem ordinamus.

l impoſitis & attributis

m ait concluſione, ut ſup. §. 14.

n ſolutione factam

o Atenim

p paralyſin extenſione factam

q nimirum ſolutioni ſive laxationi: & ſtricturæ ſive concluſioni

Mox

7 Hoc accidit flatibus ſic muſculos diſtendentibus, ut brevi ſpatio temporis iis uti non liceat.

Mox igitur effecta *paralyſi*, lucido *loco*, atque mediocriter calido locandi ſunt ægrotantes, & uſque ad *tertiam* diem, permittentibus viribus, [r] abſtinendi. Tunc, niſi *vino* fuerint pleni, vel cibo, mox *phlebotomandi*: ſi copia fuerit, ex brachio: ſin minus, ex qualibet parte patienti contraria, quo laquei conſtrictione, & phlebotomi diviſura in paſſione [ſ] conſtituti non afficiantur. Si autem *pleni* fuerint cibo, alia die erunt phlebotomandi. Sed *partes* paralyſi vitiatæ *fricatione* atque *calefactionibus* recurandæ, & [t] lana limpida ex oleo dulci atque calido expreſſa circuntegendæ, & *fomento* relaxandæ. Tum *oris* collutio permittenda, atque potus aquæ calidæ. Præterea *acceſſionum* ac *dimiſſionum* diligentius tempora obſervanda, quæ adprehenduntur ex ægrotantium *pallore*, nunc aucto, nunc minuto: vel *ſenſu* [v] earundem partium, qui plus aut minus ineſſe videtur: item ex *motu* vel immobilitate, aut gravedine & levitate, aut frigore & fervore. Tunc *diatriti* tempore adhibenda *perunctio* ex oleo calido. *Ora* quoque fovenda ex aqua mediocriter calida, & dandus *cibus* parvus ſorbilis, ut *alica* lota ex aqua calida infuſa, aut *ova*. Ac ſi tranſvorationis & *faucium partes* paralyſi fuerint vitiatæ, erunt *cucurbitæ* [w] obliquis partibus gutturis atque cervicis apponendæ: tum cibus offerendus. Etenim *extentæ* tranſvorationis officio facile ſervire coguntur. Exinde donec paſſio declinet, *alternis* diebus dabimus cibum. Sequenti denique die poſt diatritum, abſtento ægro, *cataplaſmatibus* utemur ex polline lini ſeminis, & fœnigræci. *Tum* alia die, niſi paſſio creverit, patientibus locis cucurbitas [x] inſigentes, *ſcarificabimus*: ac ſi *plurimæ* fuerint *partes* paſſione vitiatæ, cogentibus magis,

Curatio paralyſis.

[r] ſc. cibo

18

[ſ] conſtitutæ partes

[t] quæ ſuccida non eſt

19

[v] affectarum

[w] lateralibus

20

[x] affigentes

 gis,

gis, atque urgentibus, ordine præponimus curationem, vel iis locis, quæ facilè poterunt ægrotos in periculum devocare, aut ex quibus cæteris partibus facilè poſſit curationis beneficium dari. Sic denique *ſtomacho* laxato, plurima certè conlaxantur. Utpote è contrario oppreſſis principalibus partibus, cæteræ neceſſariò [y] comprimuntur. *Tunc* [z] cæteris trinis diebus, quas diatriton *Græci* vocaverunt, alias quoque

y ſimul vel una premuntur, ſicut conlaxantur, i. ſimul laxantur ....

21 partes cucurbita relevamus. Si *ſiagon*, vel *mentum* paralyſi fuerit vitiatum, erunt cucurbitæ *temporibus* infigendæ, atque muſculis *buccarum*, vel ſub *aurium* [a] lamnis. Ac ſi *fauces* fuerint vitiatæ, vel transvorationis partes, prædictis utemur adjutoriis. Item *manibus* paralyſi vitiatis, erunt *humeris*, vel eorum ſummitatibus atque palis, & brachiorum muſculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item *cruribus* paralyſi vitiatis, [b] vertebris atque genibus cucurbitæ infigendæ: quarum quæ partes non accipiunt uſum, ut *ſupercilia*, *labia*, *digiti*, ſanguiſugis erunt relevandæ. Item ſi nimiæ [c] tenuitatis cauſa, aut uſus difficultate, neque

z proxime ſequentibus

a laminis

b femorum articulis, quâ vertebrum, i. caput oſſis femoris inſeritur coxendicis acetabulo

22 cultate, neque *ſanguiſugarum* morſum tolerare potuerint, ut in *palpebris*, vel *lingua*, præfecta *vaporatione* ſcarificamus, & [d] generaliter *cataplaſmatibus* utimur. Tunc ſi exegerit paſſio, ſecundo ſcarificamus, & *ſpongiarum vaporatione* utimur, ex aqua & oleo ſolo expreſſis, vel ex oleo & decoctione lini ſeminis, atque fœnigræci, vel hibiſci, aut malvæ communis, vel agreſtis. Iis verò qui ſecundum *linguam*, vel *tranſvorationis partes*, paralyſi fuerint vitiati, tempore cataplaſmatum, atque vaporationum, jubemus *in os* dari oleum calidum continendum, [e] vel aquam calidam & oleum, aut mulſum. Simul enim, atque eodem tempore ex utraque parte vaporata vehe-

c teneritatis

d generalibus

e vel hydrelæum calidum

hementius relaxantur. Si *venter* fuerit retentus, *clyſtere* utemur prius quàm partes cucurbita relevemus, & primo ex aqua mulſa. Tum ſi oportuerit, etiam [f] diurnis diebus ex oleo calido *injectiones* adhibemus. Si *inteſtina*, vel eorum vicinitas paralyſi fuerint vitiata, ac ſi etiam *urina* fuerit retenta, adhibitis cæteris adjutoriis atque perfectis, *encathiſmata* ſunt adhibenda. Tunc *catheteriſmus* faciendus, quo urina detrahatur, ac poſt detractionem oleum calidum injiciendum, adnexo folliculo *catheteri*, ex ea parte quæ κυςόφιλος à *Græcis* eſt appellata, vel *otico* [8] *clyſtere*, quem nos *auricularem* dicere poterimus, tenui ex [g] *abiliſco* formatum, quo poſſit cavernam invadere, directum cathetere. Tunc *cucurbitas* prædictis adhibemus locis, atque *vaporationibus* & *cataplaſmatibus* eas partes, cum podice & [h] veretris vicinis relevamus. Si *ſtomachus* fuerit paralyſi vitiatus, omnia ſorbilia dabimus, quo facilius tranſvorentur. Ac ſi ea quæ ſumuntur, aliqua ex parte ſubſtiterint impedito meatu, ægrotantium *manus* in aquam calidam mittemus, vel parva vaſcula, aqua calida plena, tenenda offeremus: tum ſtomacho levem *cucurbitam* infigemus ſub ea parte, quæ premi vel impediri videtur, atque ita ſenſim, vel paulatim eam detrahemus, quo ſtomachi partes deferendo accipere, [i] vel tranſire faciamus illata, vel [k] vacuum officium in memoriam reducamus: ac ſi *vomitus* irruerit, paralyſi facta *ore aperto*, nihil dentibus interponimus: Si vero [l] *conductio*, immittimus ceram, vel tabellam alearem, aut feruleam, & ductu contrario faſciolæ corrigere tentamus depravata, declinante paſſione. Etenim ante id

Marginalia: 23 — [f] quotidie — Ωτικὸς κλυςὴρ — 24 — [g] hibiſco, an ex obeliſco? — [h] veretro vicino — *Nota.* — [i] & per eas tranſire — 25 — [k] abolitam actionem — [l] concluſio, quando conductum os eſt

8 Clyſteris voce hic utitur Cælius, pro ipſo inſtrumento, quo liquor aliquis auribus infunditur.

id tempus difficiles in conſenſu partes eſſe perſpiciuntur, & propterea quaſſatio potius quàm effectus ſequitur. Utimur præterea eodem tempore etiam *ce-*
[m] in qualibet parte
rotariis [m] qualibet paralyſi vitiata: & primo ſimplicibus, ut ex cera & oleo pingui, vel ſabina, &
[n] ſchœnantho,
[n] ſquinanto, admixta hibiſci decoctione, vel fœnigræci ſemine contuſo, atque trito: tum ex oleo ve-
26 teri, & reſina terebinthina: adhibemus etiam *embaſin* ex oleo calido: tum calidam & oleum: *cibum* dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, atque piſcibus petrenſibus, & volantum parvioribus.
ἄκοπα.
Utimur etiam *acopis*, ut eſt diaſamſucum, & diamelilotum, vel omnibus quæ ex *adipibus* conficiuntur, & medullis, & irino oleo, vel malabatrino,
[o] ex leucoio luteo confecto
& [o] chirino, & his ſimilibus: & *malagmatibus* talibus, ex quibus eſt diachylon, atque mnaſeum, & diamelilotum, & [9] melinum ſimplex. Tum *geſtatione* corpus movemus pro virium modo, fertoria ſella, ſive cathedra, tum longiore vehiculo manibus acto,
27 dehinc animalibus. Sic enim *conſenſu* [p] perſuaſæ al-
[p] commotæ
tiores in corpore materiæ ad exteriora concurrunt, cum in embaſi ex oleo fuerint conſtitutæ, motus beneficio prælaxato ægrotante. Dehinc *lavacrum* adhibemus, atque *vinum* parvum, & conſequenter ſingula, quæ paſſione fuerint vitiata, ſuo officio ex-
Nota.
ercemus: explorantes etiam, vel intuentes ſi quid aliud in corpore paſſionis occurrerit, ex quo *paralyſis* videtur effecta, ut hoc quoque deſtruamus: non
[q] ob hoc
[q] hac quidem quod antecedens cauſa eſſe videatur, ſed quo etiam eam ipſam paſſionem neceſſariò intel-
[r] conjuncta
ligamus. Quapropter ſi *vulneratio* ei fuerit [r] congrua, gerere debemus ſicut in *Chirurgumenis*, vel *Reſpon-*

9 Melinum Serapionis, Paſionis, Andromachi, deſcribit Aetius.

Reſponſionum libris demonſtravimus: Reminiſcentes, 28
ſiquidem ex vulneribus facta *paralyſis* ſit, an diviſura
partium necdum proprio nomine vocabulum teneat,
ſed appellari *claudicationes*, vel tardationes poſſunt;
ſive alienationes. Si ergo *cicatrix* fuerit [s] clauſa, hanc
mollire tentabimus: item ſi [t] *ſpinæ* contortio vel con-
verſio ex aliqua cauſa effecta; hanc corrigemus:
item ſi *febricula*, aut nimia capitis paſſio, quam *ce-
phalæan* vocant, aut *epilepſia*, ex iiſdem eas quoque
deſtruemus: item ſi [v] everſio, vel inclinatio fuerit
matricis, eidem conſequenter ordinata adhibebi-
mus, ſicut *muliebrium paſſionum* libris docuimus: ſin
vero *articuli* fuerit [w] ejectio, quanquam longi tem-
poris, eum [x] recolamus: item ſi quis *humoris fluor* 29
per quodlibet [y] officium naturale ultra modum fue-
rit dimiſſus, *cataplaſmata* conſtrictiva probamus,
ut ex palmulis thebaicis, malis citoniis, acacia, hy-
pociſtide, alumine, & his ſimilibus: apponentes
etiam *emplaſtrorum* ea quæ conſtrictivæ virtutis à
Græcis [z] ἔναιμα appellata ſunt: vel ſi qua valent con-
cludere atque ſiccare fluentia, ut ſunt *vulnerum me-
dicamina*, quæ appellantur [10] μέλανα: tunc ſimiliter ut
in epilepſia ægros reſumemus: ac ſi paſſio perman-
ſerit, [a] *cyclo ductu* reſumptionis regula dirigemus per
variam geſtationem, deambulationem, vocis exer-
citium, lectionem, unctionem, lavacra. *Tum* poſt 30
hæc omnia, partium adhibemus *fricationem*, dantes
varium *cibum* atque *vinum*, juxta præſcriptam diſci-
plinam omnia augentes atque minuentes: & nunc
uſque ad *piſcium* qualitatem ordinamus cyclum,
nunc

[s] dura
[t] *ſc.* dorſi
[v] prolapſus
[w] luxatio
[x] relocamus
[y] organum excretorium
[z] ſanguinem ſiſtentia, & proin cruentis adhuc vulneribus imponi ſolita
[a] cyclico

10 An melina, ut paulo ſuperius? quorum plures deſcriptiones videre eſt apud *Galen.* in de compoſit. medicam. κατὰ γένη. Tamen *Aetius* plures etiam nigrorum deſcriptiones tradit; quæ magna ex parte pice & aſphalto conſtant.

nunc uſque ad *volantum*, nunc etiam agreſtium, ultimo *porcinæ* carnis, ſicut ſuperius de capitis curatione ſcribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam *metaſyncriticos cyclos*, & primo [b] partiles, tum perfectos, niſi ex initio vires ægrotantis eos perferre non valuerint. Denique nunc *drimyphagia* utimur, antecedente cibi parvitate, nunc *vomitum* provocamus drimyphagian linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc [c] vomitus adjungentes

b ex parte, *ut l.* I. §. 97. vel partiliter, *ut ib.* §. 90. adhibitos,

c vomitui adjunginius

31 drimyphagiam. Ipſum quoque vomitum primo [d] *jejunum* probamus, tum ex *radicibus*, vel his ſimilibus qualitate materiis. Atque ita poſt frequentem radicum vomitum [11] *helleboro* utemur, primo [e] radicibus inſerto, vel aceto infuſo: Quo detracto, radices immiſſæ conciſæ ipſo cum liquore ſorbentur.

d *ſupra l.* I. §. 169.

e raphanis

Varia remedia externa pro Paralyſi.

Utemur etiam *localibus adjutoriis* in his partibus quæ ſunt *paralyſi* vitiatæ, ut *dropace* primo ſimplici, tunc compoſito, quem *Græci* Φαρμακώδην vocaverunt. *Pſilotro* quoque, & *cucurbitis* recorporativis multa cum flamma admotis, atque violenter remotis, aut [f] circumtractis, nunc ex ſuperioribus ad inferiora. Etenim *ſpiritus* jamdudum [g] motu vacuatus

f in orbem ductis

32 ex alto adducitur, & quadam *provocatione* excitus, & accurrens, ſua cubilia cognoſcit, [h] ſingularum viarum motus invadens, paſſionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus multis cucurbitis per *ſpinam*, recto ſcilicet ordine poſt invicem adfigentes, atque ſufficiens tempus adductioni largientes, primóque primarum faciemus detractionem, tum ſequentium: quo ſibi adductum ſpiritum tradant, atque inſolitos pro-

g otioſus, à motu ceſſans

h conſuetos nervorum tubulos pervadens

11 Utendi modus eſt *Aetio*: Radicularum veratri unciæ ſex inſeruntur raphano, prius arundine compuncto. Poſt integram noctem Veratri feſtucæ eximuntur. Raphanus conciſa, & in oxymelitem acerata comeſtur, oxymelique inter edendum paulatim bibitur.

provocent motus: atque *verſo ordine* inferiores pri-
mo affigentes, eaſdem detrahemus primo. *Poſt* cu-
curbitationem atque dropacis uſum, pulvere *nitri* par-
tes aſpergi facimus, & fricari: vel *ſinapi*, vel ex u- 33
troque. Tunc etiam iis *pulveribus*, quæ ſunt ex *calce*
viva, [i] *fecla*, *pumice*, *pipere*, *pyretro*, & his ſimi- [i] fece vina uſta: *Gal.* libr. 1. κατὰ τόπους. *Paulo* lib. 7.
libus virtute rebus. Ordinamus etiam *unctiones*, *ge-*
ſtationes varias, *acopa* quæ mordicatione quadam
corpus afficiant, vel accendant, & emolliant: ut
ſunt ea quæ conficiuntur ex oleo ſicyonio, [12] *ſyria-*
co, caſtoreo, aphronitro, ſulphure vivo, agreſti cu-
cumere, ammoniaci gutta, ſquilla, quam vulgo [k] vu- [k] bulbum furioſum
lum pluriosum vocant, urticæ ſemine, pyretro, pi-
pere, helleboro albo, nigella, galbano, iri illyrica,
[l] lemnida carie, & his ſimilibus. Non aliter etiam *ma-* 34
lagmata ſunt adhibenda, quæ corpus valeant [m] papu- [l] lemniſtide, ſeu adarce.
lare laceſſendo, ut ſunt ex flore ſalis, vel ex nitro, [m] in puſtulas attollere
& illud quod [13] *nileos* appellatur: vel *Diadaphnidon*
vel *Apollophanis*, & [n] Caphyſophontos: quorum [14] com- [n] Cteſiphontis
poſitiones *Reſponſionum* tradidimus libris, pro modo
magnitudinis paſſionum adhibendas, atque lenimen-
torum, alias augentes, alias indulgentes. Ordinamus
etiam *ſole* corpus torrendum, vel *paroptesin* ex car-
bonibus: aut *parietibus* calefactis, vel pavimento,
item lapidibus ac teſtis: [o] hoc faciunt. Etiam *cero-* [o] quod & quidam
mata ſub ſole ignita: vel [p] *terga* præuncta, ſimili mo- [p] quadrupedum coria
do calefacta, quæ ſubſtrata accipiunt ægrotantes vo-
lutatione quadam convertendis, ac defricandis, &
mutandis: qua in re etiam loca quæ deſeruerint, [q] re- 35

Yy 2 pe- [q] oleo redungenda

12 Elæomeli intelligit, memoratum à *Plin.* cap. 7. lib. 15. & cap. 4. lib. 23.

13 Plin. libr. XXXI. cap. 7. ubi de flore ſalis agit, Ægypti eum, ait, eſſe inventum, Niloque deferendum videri cenſet.

14 Hæc quatuor Malagmata deſcribuntur à *Celſo*. *Aetius* deſcribit empl. è Sale.

r fiant
petenda, ut [r] veniant ferventiora: quippe cum naturaliter tergora oleo ac ſole facile ferveſcant. Utemur etiam ob ſimilem corporis curationem, quam *Græci* φοινιγμὸν vocant, *harena* littori vicina, quæ ſit ſole ignita, ut circumtecta gremio foveat ægrotantem: tum etiam *fomentationibus* ex aqua ſalſa, vel *marina*, aut decoctione baccarum lauri, vel omnium quæ ita corpus afficiunt. Manente paſſione etiam cataplaſma ex *ſinapi* adhibemus, vel contuſa atque liquata ferulagine, quam Græci *Thapſian* vocant, corpus ungemus uſque ad cutis ruborem, atque medio-

36 crem partium inflationem. Etenim vulnerari, ſive vexari quoſdam ex iſtius herbæ uſu [s] immoderationis

s immodici uſus
eſt vitium, tanquam *ſinapiſmi* uſu immodico. Generaliter autem ſimiliter medentur etiam *vaporationes*

t balneo laconico
v peculialiter
ex ſaccellis ſale torrido repletis, atque in [t] *lavacro igneo* uſus [15] *flabrorum*. Ordinamus etiam ſi quid [v] *partialiter* loco patienti poterit adhiberi, ut *capiti* paſ-

w capillorum inclinationem
ſione vexato raſionem capillorum, nunc *pro* [w] capillatura, nunc *contra* capillaturam. In *mulieribus* vero, quæ id fieri non facile permittunt, denſo *pe-*

x pro capillatura & contra capillaturam
ctine exerceri capillos imperamus, ſupradicta ſcilicet [x] diverſitate, & cum vehementi conatu: atque primo, aliorum manu, & raro pectine: tum magis den-

37 ſo, & ægrotantis manu. At ſi *odorandi officium* fuerit paralyſi vitiatum, erunt adhibenda acriora *odo-*

y origano aceto intincto
z profectam
ramenta, ut ex aceto & ſale, aut adjuncto [y] origono in aceto extincto, quo ex eo acriorem [z] profecto exhalationem naribus ſapiant ægrotantes: aut etiam ſinapi, vel caſtoreo ex aceto ſoluto, per intervalla, vel laſere, quod *Græci* ὀπὸν κυρηναικὸν vocant. Sed hæc erunt

15 Quo nimirum aër fervidus flabro impulſus, efficacius affectam partem percutiat.

erunt naribus quoque immittenda, vel ſinapi cum aceto, donec [z] provocentur, jubemus eos volenter emungere. *z ſc. excrementa mucoſa* Probamus denique *betæ nigræ*, vel *cyclamini* herbæ ſuccum cochlear plenum naribus infundendum, utentes *ptarmicis vehementioribus*, quæ nos ſternutamenta vocamus, ex pipere, helleboro, caſtoreo, [a] aſtrutio, & horum ſimilibus. Poſt ſter- 38
nutationem vero magis odoramenta utenda probamus. *a imperatoria* Hæc enim vehementius odorationis movent officium, & ſolas capitis partes in paſſione conſtitutas quadam mutatione [16] reformant. Ac ſi *lingua* fuerit paralyſi vitiata, vel *tranſvorationis* partes, aridum ſinapi dabimus maſticandum ante lavacrum. Tum aqua calida os colluere præcipimus. Aliquando etiam liquefactum ſinapi ex aceto ſorbere ægrotantem imperamus, & gargarizare. Hoc quidem etiam de ſimilibus liquoribus faciemus, ut ex *fico*, *hyſſopo*, [17] *draganto*, *origano*, *thymo*, *pipere*, *pyretro*, *ſtaphiſagria:* hæc etiam maſticanda dabimus, ipſam quoque linguam laſere fricantes ex aqua ſoluto. Tum etiam 39
[18] *cornu* cucurbitæ in modum adhibemus, adducit enim non aliter quàm hæc, ſpiritum, & inſolitas [b] provocat vias, quæ ſunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatæ. *b aperit* Item *ſtomacho* patiente atque *ventre*, magis frequentabimus *drimyphagian*: dantes etiam laſer cum aceto, ex quibus panis erit madidandus, adjuncto quolibet pulmento. Ac ſi *podex* fuerit paralyſi vitiatus, aut ejus vicina, acriora facimus vel mordicantia [c] injici collyria, quæ Græci *ba-* *c indenda*

16 Nutrimentum vitioſum, membranis impactum, velut abſtergendo.

17 Dragantum hoc quid ſit, ambigo. an forte tragacantha? quæ ſicuti ficus hiſce liquoribus ad viſciditatem comparandam addi poſſet.

18 Cornua hæc parte acuta parvo foramine ſunt perforata, & ſugendo cuti affiguntur: ne autem decidant, alligatum eſt fruſtulum corii tenuis, quod is qui ſugit lingua ſua foramini adaptat.

lanos vocant: vel *ſinapi* plurimum fico admixto, atque in collyrium collectum, longitudine aptum partibus, injicimus: & ea quæ in aliis ordinavimus *fo-*
40 *menta*, tum pro encathiſmatibus adhibemus: vel per *clyſterem* injicimus aliqua ex acrioribus, ut aquam ſalſam, vel marinam, vel *garum*, quod appellamus liquamen ex piſce [d] ſiluro confectum, & ſi qua fuerint ſimilis virtutis: Quorum omnium dexteros uſus, atque confectionis genus, & adhibendi rationem libro *Adjutoriorum* ſpecialium docuimus.

[d] Scombro: *ex Plin.* cap. 8. lib. 31.

Quibus motibus partes paralyticæ ſint exercendæ.

Oportet præterea *ſingulas partes* in paſſione conſtitutas, ſuis ac naturalibus *motibus* admonere, ut *ſupercilium*, levando, ac deponendo: *palpebram*, concludendo ac [e] diſtinguendo: *linguam* producendo, atque conducendo. Hæc ſunt ægrotantibus imperan-
41 da. Hortandi etiam *locutionem* tentare, quod ſi minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ ceſſante, erunt ſuadendi, ut animo concepta volvant quæ proferre non poſſunt. Sæpe enim quæ loqui volentes mente perceperint, in alto formans ſpiritus, accepto motu [f] rumpit in vocem: Vel certe docendi ſunt unius exprimendæ *literæ* curam ſuſcipere, ut intra ſe exercendo manifeſtius probent, & magis ex *vocalibus*, ne difficultate ſonitus multarum literarum, vocis organa concludantur potius quàm reſerentur: ac tum cum [g] implere valuerint, dabimus λέξεις, atque nomina, quæ ſint ex multis voca-
42 libus conſcripta, ut eſt *Pæan*, & his ſimilia: Sic etiam numeros dabimus: & ex his exclamare provocabimus ægrotantes: ac deinde lectionem offeremus, vel diſputationem. Hæc adhibenda ſunt etiam, ſi *buccarum* partes circa labiorum confinia, quem *Græci* χάλινον vocant, fuerint in paſſione conſtitutæ. [h] Dandum

[e] diſcludendo

[f] erumpit

[g] recte pronunciare

[h] Danda, *vide poſthac* §. 77.

dum etiam *maſtiche* maſticanda: vel *cera* indulgen-
tior mordenda: tum ferulæ particula: & per profe-
ctum, tiliæ tabella. Plus enim illorum ſingula quo-
dam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc
danda etiam frangenda arida *fabarum* grana: vel a-
mygdala molliora: ac nuces, avellanæ primo, tum
etiam [i] glandes, paulatim aucto numero quantitatis. *i* juglandes,
43 Ac ſi *digiti* fuerint in paſſione conſtituti, erunt com-
movendi oblatione *ceræ* [k] emollientis, & *malagmatum* *k* emolliendæ
ſuprafcriptorum, quo non ſolum *motu*, ſed etiam *tactu*
medicamina propria virtute medentur. Præterea eo-
dem exercitii tempore, & in illis, quibus *totæ manus*
paralyſi fuerint vitiatæ, vel earum quælibet partes,
[19] *halteres* erunt offerendi. Eo enim pondere, pro *l* motus exercentur
modo virium, ægrotantes quodam labore [l] mortes
exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus [m] com- *m* motui aſſuefaciendi
movendi, ut primo [n] teneant, vel bajulent ægrotan- *n* ſuſtineant halteres
tes, tum demum ex ipſis [o] ſimili ratione feriendi ma- *o* æquali
44 nus exerceant. At ſi *crura* fuerint paralyſi vitiata, ſi
fieri poterit, per ſeipſos, ſin minus, aliorum impul-
ſu, *extenſione* atque [p] *concluſione* exerceant eas par- *p* conductione
tes, non tamen ſine ſuaſione, [q] qua non ſolum alio- *q* ut, quo
rum motibus exerceantur, verum etiam ſuis ipſi con-
nitantur. Erunt denique ob varietatem motus, *ar-
tis induſtria* partes commovendæ hoc modo. Jacen- *Machina ingenioſa.*
te ægroto, cruribus [r] impoſita *faſciola:* & ſuper- *r* imponenda
pendenti *rotulæ*, quam *Græci* τροχίλιον appellant, al-
ter ex finibus faſciolæ [s] inſerendum: hinc tenendum *s* inſerendus
dare:

19 Halteres, ſive Arteres Artemidoro, maſſæ lapideæ vel plumbeæ, anſa vel manubrio addito, quo commode tractari poſſint. *Gal.* lib. 2. *tuend. val.* hoc pondere utraque ſumma manu apprehenſo, & porrecto, aut in ſublime erecto, in eodem habitu perſiſtente eo qui tractat, muſculis & nervis robur comparari ait. Quidam & ſublatos rotabant. *Mart.* Halteres agili rotat lacerto. Halteras manipulos autor vocat. Vide lib. 5. capit. 2.

dare: nunc miniſtro, nunc ægrotanti demonſtrato motu, ac partili, qui nunc *adducta* faſciola ſublevet crura, nunc [t] *indulta* deponat.
45 Sed cum non ſolum levare ac deponere voluerimus, ſed etiam *extendere*, aut *inflectere* partes paralyſi vitiatas, *duæ* erunt faſciolæ imponendæ: altera *genibus*, altera *talis*: tum per ſupradictam rotulam trajiciendæ, & apprehenſis initiis ſimiliter offerendæ *patientibus* vel *miniſtris*, ut viciſſim adducant, quo, ea quæ genu continet, adducta, & ea quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur: Rurſum talari adducta, & indulta ea quæ genu continet, cruris fiat extenſio. Ac ſi *ſedere* potuerit ægrotans, erit faſciolæ medietas [v] *pedibus* ſubmittenda, cujus initia eidem tradita, cogatur labore proprio per ſeipſum *adducendo* atque *indulgendo* ſuis cruribus motum præſtare.
46 Simili etiam modo *manus* in paſſione conſtitutæ moveri poſſe noſcuntur, ut *altera* faſciola jubeat, [w] quam oportet arteriam articulis digitorum vicinam, quam *Græci* καρπὸν vocant, *altera* cubitum circundari. [20] Præmotis igitur, vel exercitis, ut ſupradictum eſt conſilium dabimus, ut *ſella tonſoria* ſedeant ægrotantes, quæ ſit obliquis [21] *anconibus* fabricata, quibus incumbentes ſeſe levare nitantur: & tum fulciti ex utroque alarum latere miniſtrorum officio deambulationem tentent, vel incumbentes *baculo*, aut vehiculo manibus acto, quod *infantibus* ſæpe motum diſcentibus fabricatur, ſed magnitudine tamen ægrotantibus coæquandum id eſt.
47 Dehinc cum [x] *geſtationis* augmenta ſufficimus, conficienda ſunt *ligna*, quæ tranſ-

t laxata: remiſſa

v nimirum plantis

w ſive dextram, ſive ſiniſtram

x cum geſtationes augeri, & vehementiores adhiberi præcipimus

20 Manuum & pedum artificioſo motu adhibito, faſciolarum adductione, & laxatione.

21 Brachiorum fulcris: ſunt ἀγκῶνες, quivis flexus ad rectum angulum facti, in curru, pariete, promontorio, & aliis id genus rebus.

tranſgredi pedibus nitantur ægrotantes. Tunc etiam [y] perfectis in terra *lacunis*, deambulationem imperabimus, ac deinde calceamentis adjuncto *plumbo*, prius parvo, ut exempli cauſa uncia, tum plurimo, atque pro augmentorum gradu uſque ad libram deducto: tum etiam itineris *celeritas* erit augenda: habet enim majoris laboris officium. *Varianda* etiam omnis regula, ut nunc *reſumptivos* cyclos in *metaſyncriticos* deducamus, nunc è *contrario* verſa vice gradum revocemus. Præterea perſeverante paſſione, ad *hellebori* uſum probamus accedendum, non ſolum ſemel, ſed & cogentibus rebus, *ſecundo*, vel *tertio*: tum 48
reſumendos, atque *naturalibus aquis* dandos, & magis calidioribus, ut ſunt in Italia. [22] *Pantherinæ*, *Veſevinæ*, & *Senanæ*, & [23] *Caritanæ* appellatæ. Etenim *Albæ*, ſive *Albulæ* quæ ſunt appellatæ, quod ſint frigidæ virtutis, ſolutione laborantibus, vel fluore quorumlibet officiorum naturalium à veteribus ſunt approbatæ. Utendum etiam *natationibus marinis*, vel ſupradictarum aquarum: & primo partibus paſſione vitiatis *inflatæ veſicæ* ſunt adjungendæ, quo natandi laborem minuant. Item *aquarum* [z] *ruinis* partes in paſſione conſtitutæ ſunt ſubjiciendæ, quas *Græci* κατακλυσμοὺς appellant. plurimum etenim earum *percuſſiones* corporum faciunt mutationem. *Peregri-* 49
natio quoque adhibenda terrena atque maritima, necnon *caſtoreum* [a] poto damus, ſi quiſquam ejus odoris difficultatem perferre valuerit. *Recorporativam* curationem, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, utilem denique approbamus, partibus in paſſione conſtitutis. *Hæc eſt ſecundum methodon paralyticorum curatio.*

[y] factis ſcrobibus

[z] ſtillicidio

[a] potui

 Ve-

22 Patavinæ. *Plin.* cap. 6. lib. 31.

23 Carentinæ. Carentini ſupernates & infernates, vicini Sulmonenſibus. *Plin.* cap. 12. lib. 3.

Hippocrates. Veterum autem medicorum *Hippocratis* atque *E-*
Herophilus. *rophili* ſectatores, memorant ea quæ in paſſione con-
ſtitutos ſequuntur, *curationem* vero nullam tradide-
Diocles. runt. *Diocles* libro quo de paſſionibus atque cauſis,
& curationibus ſcripſit, eandem dixit conducere cu-
50 rationem, quæ *epilepticis* eſt ordinata. Dehinc *Pra-*
Praxagoras. *xagoras* ſecundo libro Curationum, primò *vomitum*
probat, & iis præſertim qui *caput* fuerint paralyſi
vitiati, nunc ante cibum, nunc poſt cibum: tum
b humoris ſtagnantis derivationes [b] revocationes [c] atque *ventriflua*, & *urinalia* medi-
camina, quæ cœliotica atque diuretica appellavit:
c per adhibet etiam *clyſterem* jugem, & acriorem: biben-
dum etiam cum *aceto* aſininum atque bubulinum *lac*
probat: tum *cataplaſmata*, & *malagmata*, & *ſudo-*
ris provocationes: & ſi quis vomere facilè potuerit,
parum hellebori pulmentis, interjectis diebus, ad-
d recentem miſcet: neque [d] mox factam *paralyſin* [e] curans, ne-
e ſub. rite que recte à vomitu incipiens, & in iis magis qui *ca-*
put paralyſi vitiati videntur, priuſquam ex aliis ad-
51 jutoriis partes fuerint relevatæ. Dehinc [f] ſenſibilis *poſt*
f gravabilis *cibum* omnis eſt vomitus, & multo gravius jugis. At
Praxagoras jubet adhiberi quotidianis, aut alternis
g nondum à ſuis diebus, [g] adhibitos ſuis dogmatibus ſublatis errori-
h ut qui bus, [h] quanquam *ventriflua*, atque *diuretica*, & *cly-*
ſteres juges approbaverit. Non enim quod mutatio-
nem corporis hæc facere valeant exiſtimavit, ſed
quod materiarum facere detractionem, atque corpus
i potui liquidis vacuare. Item *aceto* [i] poto dato *lac* repugnat,
k. ſub. uſus [k] cujus magis gravis: dehinc qualibus *cataplaſmati-*
bus, vel *malagmatibus* ſit utendum, dicere negligit.
52 Sed neque *tempus* adhibendi diſcrevit. Non enim
quando mitigativis utimur cataplaſmatibus, tum erit
malagmatibus utendum. At iſte pariter utraque com-
poſuit.

poſuit. Item *ſudores* laxatis corporibus fiunt, non ipſi laxamentum faciunt. Sed neque quemadmodum ſint provocandi docuit, aut memoravit. Item *album helleborum* parvum datum præfocationis ingerit periculum, & multo potius quoties ſunt in vomitum difficiles ægrotantes. Mitto, communiter eum dixiſſe, interpoſitis diebus offerendum, & tempus non memoraſſe, cum paſſionem neceſſe ſit ſuperpoſitionibus, ac lenimentis variare. *Eraſiſtratus* de *paralyſi* 53
ſcribens, differenter curandos ait eos, qui [k] *concluſione* ſunt paralyſi vitiati, ab iis qui *extenſione* videntur affecti. Etenim neque *cataplaſmata*, neque [24] *malagmata* ſecundis inquit convenire: non advertens, quoniam etiam *ſtrictura* denſata quædam corpora, vi majore, non aliter quàm chordæ, tenduntur, laxataque [l] medicinalium virtute, ſæpe [m] retenduntur. Item initio curationis *clyſterem* probat, *phlebotomiæ* negligens potentiam: quo adjutorio majus nihil [n] majoribus approbatur: tum, inquit, effecta *febricula* detrahendum cibum, & dandum *mulſum* ex aceto [o] confecto. Profectò denſata id conſtringet. Tunc ob- 54
ſervatis temporibus acceſſionum vel dimiſſionum, dandam *ptiſanam* probat, aut *olus:* quorum alterum inflat, alterum facilè corrumpitur. Dehinc *aromaticas* approbat *potiones*, & alias mites, alias vehementes. *Ventrem* quoque facilem cupit, ex quo ſtomachus neceſſariò vitiatur, & neque quanta, neque quando, neque quæ danda ſint memorat. Prohibet etiam vinum unius anni ſpatio, vana intentione tempus

Eraſiſtratus.
k concluſione
l medicaminum
m conducuntur, & ab extenſione liberantur
n antiquis autoribus
o confectum

Zz 2

24. Eraſiſtratus putabat malagmata & emplaſtra in paralyſeos curatione uſurpari ſolita, laxare. Colligebat ergo, membra cum extenſione reſoluta, illorum uſu magis laxari, & ideo magis extendi. Contendit *Aurelianus*, etiam laxantibus & diſcutientibus medicamentis extenſionem præſertim ſtrictura factam, qualis eſt paralyticorum, ſanari.

pus definiens. Dat etiam *lac* cum *melle*, atque *ſale*,
quod eſt contrarium ſupradicto mulſo ex aceto con-
fecto. Utitur præterea *vomitu* poſt cibos, quod jam
55 ſuperius fieri damnavimus. [p] Vitiat etiam *deambula-*
tionibus harenoſis in locis, ex ſola [25] intentione ſui
dogmatis. Etiam *ventrem* facilem cupit, caduca ſu-
ſpicione deceptus. *Aſclepiades* verò principaliter de
paralyſi nihil ſcripſit, ſed *Eraſiſtrato* reſpondit, eos
inquit, qui non gravi *dolore* in iſta paſſione afficiun-
tur, *phlebotomari* non oportere. Eos verò qui *pri-*
vati ſenſibus pejore ſtrictura vexantur, abſtinendos
primò, tum [q] initiandos probat. Adhibet etiam *pur-*
gativa medicamina, quæ *Græci* cathartica vocave-
runt, cùm ſint hæc corruptivæ virtutis, & propter-
ea corpus [r] elimando, conſumant potius, quàm re-
56 laxent. Sed ſpecialiter à laxatione *paralyſi* vitiatis
adurentia inquit medicamina convenire, & fomen-
tationem parvam, paulo ferventius temperatam:
non advertens [s] quia plurima [t] extenta [v] concluſis ſi-
milem exigunt laxationem, atque indulgentiam ten-
ſionis, &, ut exiſtimat, [26] *conſcriptionem*. [w] Utraque
etenim hæc paſſioni ſubjecta ſunt, ut etiam *ſtupor*
corporis, vel frigidus torpor, quem non ſemper ne-
ceſſariò vaporationibus calidis, verumetiam [x] frigo-
re adhibito relevamus. Siquidem contrariis inter ſe
57 paſſionibus hæc ſubjecta monſtrantur. Ordinat præ-
terea idem in harenæ ſpatio deambulationem, &
quod appellant [27] *ſcamma*, atque tranſcenſum ligno-
rum,

[p] vexat

Aſclepiades.

[q] phlebotomandos. *Alii* inaniendos

[r] ejus ſubſtantiam diſſipando

[s] quod

[t] ex relaxatione paralytica

[v] conductis

[w] conducta & extenſa

[x] Aphor. 21. lib. 5.

25 quia laxatione morbum hunc fieri putabat.

26 Circumſcriptionem. Sic vocat obicem cruſtæ, quæ cauſtico aut ferro candente inducta, ſeſe objicit oſſis capiti, quod è ſuo cavo delabitur, & ſic illud in loco ſuo continet, quemadmodum *Hippoc. lib. de Artic.* faciundum docet, cum humeri caput frequenter in alam deſcendit.

27 Τὸ σκάμμα: ſive τὰ ἐσκαμμένα, limes ac terminus ſpatii, quod tranſiliunt

rum, & inter plurimum tempus bibendum vinum.
Themiſon primo libro Tardarum paſſionum in quibuſ- *Themiſon.*
dam peccare cognoſcitur, nondum rectam metho-
don reſpiciens. Etenim *phlebotomat* ex ea parte, quæ
paſſione vitiata eſt, ſi, inquit, ſenſu non caruerit:
non curans, ut ſupra demonſtravimus evitanda o-
mnia, quæ adjutorio quadam neceſſitate veluti ve-
xabili videntur eſſe conjuncta. Dehinc lanam ſucci-
dam, quam *œſypon* appellant, capiti jubet imponi,
aceto atque *oleo roſaceo* infuſam: *nervis* autem cer- 58
vicis atque ſpinæ, & *cruribus*, & *brachiis*, vinum
atque oleum cum ſale imponendum jubet, conſtrin-
gens atque laceſſens incongruè ea, quæ *phlebotomia*
miti relevatione laxaverat. Tum tertia die *cibum* pro-
bat, atque quarta die *cucurbitam* imponi, adjuncta
ſcarificatione, non [y] interrogans paſſionis tempus, *y* obſervans
ſed ſolum *numerum dierum* imprudenter attendens.
Dehinc ſequentibus *geſtationem* probat, neque in
[z] eo definiens tempus, atque audaciter ſecundæ dia- *z* ea
triti expectationem ſpernens. Dat etiam *aloën* in po-
tu, & ex aqua calida & oleo *inteſtinis* dare laxamen-
tum ordinat. Præterea ἀνάτρησιν [a] *teſtæ* faciendam, 59
quam nos perforationem vocamus, jamdudum qui- *a* cranii
dem & in aliis *methodicis* exploſam: & [b] *harenæ* de- *b* in harena
ambulationem convenire exiſtimat, atque *plagis fe-*
rulæ cædendas partes in paſſione conſtitutas, [c] pro- *c* quæ profe-
fectò quæ ſalſæ aquæ mitigatione atque recorpora- cto mitigatio-
tione videntur eſſe curandæ. [28] *Lucius* primo libro ne potius *Lucius.*
Tardarum paſſionum cum his omnibus, tum [d] me- *d* medicatis
dicoſis quoque *fomentationibus* utendum probat. Plu-
rimi

ſiliunt qui ſaltu ſeſe exercent, vel appoſito longurio factus, vel ducto ſulco. Sic tigna vel trabes in deſignato ambulationis ſpatio collocatas Aurelianus vocat.

28 Cujus malagma deſcribit *Aëtius* pag. 844.

e roſaceo, ut paulo ſuprà.

rimi etiam *alii* aceto, atque oleo [e] roſeo foventes, cum herpyllo, & ruta, & hedera, & caſtoreo: pro-
60 bant præterea juges *clyſteres*, atque *purgativa* medicamina, quæ cathartica vocaverunt, & magis *hieram*, cujus uſum Græco libro *Epiſtolarum* ad *Prætextatum* damnavimus ſcribentes. Sunt enim ea quæ

f debile reddentia

ſtomachum vitiant, fugienda, ut ſunt corpus [f] inſumentia, & quæ moderationis noſtræ carent poteſtate.

Theſſalus.

Theſſalus ſecundo libro de *Regulis* ſcribens, plurima rectè dixiſſe probatur: quædam verò proterva feſtinatione, caduca. Etenim poſt *phlebotomiam* uſque ad tertium diem imperat abſtineri, &

g ſub auroram

ſolum *potum* [g] diurna cum luce offerendum: tum tranſacta tertia die, atque hora, qua ſunt ægrotantes pa-
61 ralyſi vitiati, *cibum* [h] portat. Quibus reſpondere fa-

h dandum probat

cilè quiſquam poterit, ſi quærat, qua intentione *Theſſalus* oriente luce potum jubeat dari. Etenim

i quia morbus in longum tempus continuatur.

ſi [i] *continuationis* cauſa id fieri reſponderit, oportebat etiam cibum eodem tempore approbare. Sin verò *acceſſionum* frequentia id exiſtimat [k] declinandum,

k negandum cibum

vel ſuſpicione futurarum, & propterea poſt tertium diem cibum transferendum, quo tranſacta hora paſſionis illatæ, tertia die rectè ægros nutrire videamur: oportebat etiam *potum* non communiter, & generaliter diurnis diebus, vel initio lucis offerre, ſed horarum dimiſſione captata. Dehinc non ſemper ac neceſſariò *tertio* die cibum oportet dari, ſed etiam *quar-*
62 *ta* [l] continuationis, quæ initium ex die ſumpſiſſe vi-

l continuati morbi

ſa, vel ob [29] *typum* eadem ratione currentem. Idem poſt hæc, ſimiliter ut *Themiſon*, quarta, inquit, die *cucurbitas* infigendas, non interrogans utrum paſſio ſum-

29 Nempe dandi initio eo ſumpto ob typum: nempe quia quarto tantum die miteſcere atque remitti morbus incipit, qua occaſione cibus dandus eſt.

ſumpſerit ſtatum, quod eſt maximè ſervandum. Ait præterea alternis diebus cibandos uſque ad certum numerum dierum, quod [m] infinitum reliquiſſe perſpicitur. Audaciter etiam, atque invidioſè *acopa* quædam, vel *malagmata* probat excludenda, ſolius moderationis [n] *neglecta* arguens vitia. Hæc ſunt quæ etiam *Theſſalo* Sorani diligentia videntur eſſe reſponſa.

[m] indefinitum

[n] neglectæ

CAPUT II.

De canino raptu, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν *vocant.* 63

IN iſta paſſione conſtitutos ſequitur concluſio, ſive *contractio* repentino motu veniens, ac recedens ſine ulla corporis turbatione, in utriuſque *labii* ultimo fine, ſive *oris angulo*, quem *Græci* χαλινὸν vocant, ut etiam *buccas* adducat in poſteriorem partem creberrimè, tanquam ridentibus, nunc *palpebras*, vel *ſupercilia* ac *nares*, ut etiam *colla* atque *humeros* rapiat, & ita patientes faciat commoveri, tanquam onus humeris bajulantes transferendi ponderis cauſa. Differt autem à ſpaſmo, & paralyſi muſculorum, qui buccas conligant. Siquidem *ſpaſmus* acuta atque celer paſſio perſpicitur: *caninus* verò *raptus* etiam tarda. Item *paralyſis* ſupradictorum muſculorum, non, ut ait *Demetrius Attaleus*, eo differt, quod non ſit in canino raptu partium converſio: hoc enim contra manifeſtam rationem intelligitur dictum, ſed quod ipſa [a] converſio coacta celeritate, prius facta, quàm fieri ſentiatur. *Curationem* verò ex antè ſcriptis accipiendam ducimus, & magis [b] quàm de *paralyſi* monuimus, in *oris partibus*.

Signa ſpaſmi cynici.

64 *Ejus differentia à ſpaſmo & paralyſi.*

[a] retractio

Curatio.

[b] quum

C A-

CAPUT III.

65 *De auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cavernas.*

SEnſuales *aurium* viæ, ſive auditoriæ cavernæ,
[a] quos *Græci* ἀκουςικοὺς πόρους appellant, difficillimis ſæ-
pe doloribus vexantur, ut etiam *occipitium* teneant,
& *oculos* atque *buccarum* muſculos, & perſeveratio-
ne quadam tardiſſima, *tempora* & *caput*. Aliquando
etiam *humoris fluor* per eaſdem cavernas fit, quem
Græci ῥευματισμὸν vocant, & ita jugis, ut ſæpe vul-
neret altiora, atque corrumpat, & *oſſa* [b] *conterebret*,
66 & propterea copiam fluentis humoris efficiat. Opor-
tet igitur [c] *actionis* tempore diſcernere *curationem*,
& in lenimento communem magis, hoc eſt *recorpo-
rativam*, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, ad-
probare: ut cum dolor fuerit in *initio*, adhuc no-
vam paſſionem judicantes, quicquam deſtillari facia-
mus in has cavernas, *conſtrictivum* medicamen, vel
[d] ex lana [e] limpida ſumentes *auriculæ* immittamus, ut
eſt amygdalinum, vel [f] roſeum oleum, vel acetum,
& his ſimilia. Utendum etiam *requie* corporis atque
abſtinentia, & *ſilentio* [g] ſuo. Etenim [h] officio accepta
voce aures neceſſariò commoventur, & propterea
67 majores dolores efficiuntur. Ac ſi paſſio fuerit *au-
gmentis* aſperata, erit immittendum *oleum calidum*
ac *dulce*, ac mollibus lanis prætegenda exteriora, at-
que vicina. Locandi præterea ægrotantes *calido* in
loco, & ſi dolor coegerit, *phlebotomandi*, atque ter-
tia die levi atque ſorbili *cibo* reficiendi, & ob miti-
gationem doloris exterius admovenda *vaporatio* te-
pidi

[a] quas
[b] carie afficiat
[c] acceſſionis
Curatio varianda pro morbi tempore.
[d] in
[e] non ſuccida
[f] roſaceum
[g] ſummo
[h] organo auditorio

pidi [i] vaporis, vel *ſaccelli* ex polline tenero confecti: *i* liquor
tum *cataplaſmata* laxativa, & cum dolor ſumpſerit
ſtatum, erunt admovendæ *ſanguiſugæ*, quas hirudi-
nes appellant, circa fines auriculæ, hoc eſt, circu-
latim auditoriam cavernam habentes, cartilagine præ-
termiſſa, vel certe ejus poſteriora *cucurbita* admota
ſcarificanda, adhibita vaporatione ſpongiarum cali-
darum. Ipſam quoque cavernam involuta lana per 68
[k] *melotida* oleo calido tinctam paulatim penetramus, *k* μηλωτρίδα; ſpecillum
atque illic lana derelicta, ferramentum detrahimus.
Tum *declinante* paſſione, *cerotaria* apponemus, dan-
tes *varium* cibum & *vinum*: ac ſi humoris fuerit fluor,
quem *rheumatiſmum* vocant, eadem adhibemus quæ
initio doloris adhibenda probavimus. Dehinc eorum
augemus potentiam, ut cavernæ ipſi faciamus infun-
di *collyrium*, quod appellamus [1] *Diaglaucium* ex vi-
no ſolutum, vel aceto, vel illud medicamen quod
appellant [2] *heren*, vel *mulſum* ex vino factum, quod
ſit præcoctum in *mali punici* cortice, cum *nardo*, vel
amygdalis amaris, & *aceto*, *croco*, & *myrrha*, & *alu-
mine*, vel *herbarum* ſuccis conſtrictivæ virtutis: tum 69
auriculæ vicinantia circulatim cataplaſmate ex cydo-
nio malo, ac ſimili medentium virtute contegemus,
vel medicamine quod appellatur [3] *diaiteo*, quod eſt
ſiccativæ virtutis, vel [4] *iceſio*, aut *diadictamno*, &
his ſimilibus. Dehinc ſi paſſio coegerit, *radendum* eſt

1 De hoc vide Plin. H. N. libr. XXVII. cap. 10.

2 Hujus deſcriptio legitur apud *Gal.* de compoſit. medic. κατὰ γένη lib. IV. Paſtillum eum deſcribit *Paulus*. conſtat Aloës, croci, ſingul. drach. octo, Aluminis ſciſſilis drach. centum exceptis aqua. *Gal.* lib. 4. κατὰ τόπους, parabatur olim hoc medicamentum è glaucio, croco, myrrha, ſarcocolla. Meminit hujus remedii *Aetius* in curatione œdematis.

3 διὰ ἰτεῶν, i. ex ſalice deſcribitur *Galeno* lib. IV. κατὰ γένη: ut & *Aetio* pag. 834. Iceſium vero 833. Dictamnum 836.

4 De hoc vide *Gal.* lib. V. κατὰ γένη.

caput, & conſtrictivis cataplaſmatibus contegendum. Dandi etiam *cibi* conſtrictivi, & lenimenti temporibus, ſive dolorum tardantium, ſive humorum fluentium; *reſumptivus* adhibendus *cyclus*: tunc *recorporativus*. Et *localiter* ipſis cavernis per *clyſterem* [l] *modicum* injicienda, nunc deſtillatio aquæ [m] cineribus liquatæ, quam
70 vulgo *lixivium* vocant, Græci κονίαν, nunc *ſinapi* [n] liquido, atque etiam admixto fico erunt exteriora cataplaſmanda, donec *rubor maximus* fiat, quem *Græci* Φοινιγμὸν appellant. [o] Item eundem immiſſione medicaminum ex *garo* confectorum, quod vulgo liquamen appellant, vel his virtute ſimilium materiarum: tum etiam *totius capitis* curationem ex illiſione aquarum ſupercadentium, quam Græci *cataclyſmum* appellant. Quibus etiam aurium vicina ſunt maxime concuranda. Dehinc *acopis* & *dropacibus*, & *malagmatibus* acrioribus, & *aquis naturalibus* utendum. Sic enim intardata corporibus emoveri, atque excludi mutatione poterunt [p] curationis.

l oticum

m e cineribus eliquatæ

n liquefacto ex aceto, ut ſup. §. 35.

o item tentandum

p reſumptivæ & recorporativæ

CAPUT IV.

71 *De dolore dentium.*

FIunt dolores *dentium* nunc omnium, nunc aliquorum, nunc unius, cum ſibi vicinantibus *gingivis*, ut etiam contumeſcant, ac ſæpe *ora* faciant ſubinflari, vel eorum aliquas partes creſcente paſſione [a] terebrari. Nam ſæpe dentes & gingivæ computreſcunt, corruptis *oſſibus* quibus naturâ inſerti ſunt, & recedentibus tumore cogente gingivis. Sed etiam nunc erit *curationis* diligentia partienda, ut initio doloris, vel certe, ſi ita paſſio recurrendo tar-

a abſcedere, ſuppurari

Variæ odontalgiam curandi rationes.

tardaverit, *ſuperpoſitionis* alia adhibeatur curatio, a-
lia *lenimenti*. Quapropter adhuc *recentibus* paſſionis 72
motibus, vel in aſperitate ſuperpoſitionis doloris con-
ſtitutis, convenit *abſtinentia* cibi, atque *requies* cor-
poris, ut initiorum cauſæ *aqua* quæ virtute conſtrin-
gat, collutioni oris adhibenda ſit, ut eſt à pleriſque
conſcripta decoctio in aqua & vino herbæ *ſyderitis*,
vel *acaciæ*, vel *leuces*, quam etiam polium vocant,
aut *mandragoræ*, ſed non ſine cautione, ne quid ex
ipſo liquore tranſvorent ægrotantes: item *pentaphyl-
li* herbæ, aut *papaveris*, necnon [b] *perſonatæ*, aut [b] bardanæ
herba [c] *phlomos* in puſca decocta: vel ex *cornu cervi-* [c] verbaſcum
ni drachmis quinque, & *aceti* hemina uſque ad ſui
medietatem decocta, vel de [d] pinguis cum aceto de- [d] caricæ pingues
coctæ, aut [e] *alterci* radices cum [f] *uvæ lupinæ* ſucco, [e] hyoſcyami
& vino ſufficienti ſimul coctæ. Erunt præterea ex 73
his, aliqua parte in doloribus conſtituta, apponen- [f] ſolani furioſi
da, vel *lenientia*, vel ſimili virtute medentium ma-
teriarum. Tunc cum dolor vehementeſcere cœperit,
lecto tradendus eſt æger, atque blando tepore [g] ca- [g] calefaciendus, &
lefacientibus ſupino capite collocandus, ſed paulo
[h] prominentius à cætero corpore ſublevato. Tum [h] altius quam reliquum corpus
articuli fricatione calefaciendi, atque *muſculi* buc-
carum lana oleo calido infuſa circuntegendi, appoſi-
tis *ſaccellis* ex pollinibus calidis confectis. Tum *oris* 74
collutio ex oleo adhibenda dulci atque calido, vel
fœnigræci ſucco, aut alica ptiſana, vel glycyrrhiza,
aut lacte cum melle. Et ſi nimius fuerit dolor, *phle-
botomia* adhibenda. Tum tertia die, quo ſanguinis fa-
cta detractio eſt, ſorbilibus atque calidis *cibis* ægri
nutriendi, ſed plus perungendi. Alia quoque die ſi
dolor [i] ſteterit atque duraverit, & officium ceſſave- [i] perſtiterit
rit ventris, erit [k] amovendus ex ſimplici *clyſtere*, & [k] admonendus, *alii*, movendus

loca in dolore conſtituta *ferro* laceranda, appoſitis *cucurbitis* ſecundum buccarum muſculos, atque gingivarum locos. Aliquando etiam ipſæ *gingivæ* ſcarificandæ, vel circumſeparandæ à dentibus *ferramento*, quod περιχαραντῆρα vocant. Eſt etiam mitigativa ex oleo *vaporatio*, quæ fit ex *ferventi oleo*, quo lanam [l] *melotidi* involutam tingimus, [m] tunc gingivis [n] altrinſecus imponemus, hoc eſt, interiori atque exteriori parti, & ipſis quoque dentibus, quantum æger ferre fervoris

l μηλωτρίδι, ſpecillo
m & tinctam
n utrinſecus

75 potuerit. Sed prætegenda vicina ſunt, lana præmiſſa, ne facile puſtulentur. Alia quoque *vaporationum* genera, quæ ſunt à veteribus tradita, erunt adhibenda: ut, *thuris* granum igne calefactum, & tenui linteolo involutum, dolentibus dentibus apponatur, & ita mordeat ægrotantes, ut ex [o] ipſo vapore reſumantur. Item thuris triti *pulverem* ſingulatim linteolis pluribus illigamus: tunc eorum ſingula oleo calido prætincta ægrotantibus offerimus mordenda, dentibus ſcilicet in dolore conſtitutis. Aliqui etiam *ſcyllæ* parvum modum aiunt oleo concoquendum, quod nos differendum probamus, ac *lenitatis* tempore adhibendum. Siquidem ob acrimoniam ſcyllæ recorpo-

o ipſius

76 rativam habeant virtutem. Oportet præterea etiam *mentum* vaporari exterius: & *ſpongiis* expreſſis ex aliqua coctione laxativæ virtutis, ad mitigandam materiam, [p] ex ipſa adhibere fomentum. Tum *cerotaria* apponenda probamus ex oleo cyprino, vel irino: item *malagmata* ſenſim calefacientia: tunc *lavacro*, atque *vino*, & *cibo vario* utendum.

p ex ipſis

Odontalgia inveterata quomodo ſit curanda.

Ac ſi tardi temporis dolor fuerit effectus, ut *chronia paſſio* videatur, & nunc ſuperpoſitionibus aſperata, nunc lenimentis emollita, oportebit *ſuperpoſitionis* tempore in iiſdem adjutoriis perſeverare: to-

tum vero corpus reſumere, ſicut frequenter docui-
mus. Præterea tempore exercitii erit offerenda *cera*, 77
quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, ſicut
nuper demonſtravimus de *paralyſi* [q] ſcribentes. Ul- [q] ſup. §. 42.
timo autem tempore, *geſtatio* erit adhibenda, & *fri-
catio* capitis atque oris, ſed ipſius manibus ægrotan-
tis parviſſima, plurima vero ex alienis, ſed longitu-
dine temporis potius quàm vehementia, ne caput
nimietate moveatur. Tunc, ne partes refrigeſcant,
vel impleantur etiam, à *plurimis* erit corpus confri-
candum, ut *duobus* miniſtris ab humeris latera, &
aliis *duobus* ab inguinibus [r] curata. Tunc à reſumptio- [r] crura
ne, paulo fortius erunt partes *recorporatione* curan-
dæ, ut poſt fricationem *ſtrigili* non obtuſo, vel a- 78
ſperis pannis buccarum muſculos uſque ad ruborem
fricari faciamus, & nunc *dropacem* illiniri, [s] tunc et- [s] nunc
iam ipſos dentes atque gingivas vehementius fricari,
dantes præterea jugiter oleum calidum ſorbendum,
atque continendum, & deſpuendum, item aquam fri-
gidam. Tum interpoſitis duobus vel tribus diebus,
ex humore, in quo fuerit [t] decocta mali punici cor- [t] decoctus
tex, adhibemus *oris collutionem*, vel in quo ſit præ-
tincta ignita galla, vel ex aquis ſua [v] virtute meden- [v] ut alumi-
tibus. Item dentium *confricamentis* utendum, quæ noſis & ſalſis
conſtringere, atque fortificare valeant, ſicuti libris
medicaminum ordinavimus. *Vomitus* vero poſt cibum 79
factus omnibus eſt contrarius, & maxime in iſta con-
ſtitutis paſſione: nec aliter *Venus* obeſſe probatur,
& *vinolentia*. Multi autem veterum *Medicorum* ac-
ceſſionis tempore ea medicamina adhibenda juſſerunt,
quæ [w] *anodyna* Græci vocaverunt, nos indoloria di- [w] Narcotica
cere poterimus, quæ aiunt nocturno tempore adhi- intelligit
benda, profecto *ſenſum, non dolorem auferentia*. Ad-

 hibent

hibent etiam *fumigationem* dentibus, ut bitumen cum
ſimili pondere myrrhæ, vino conſperſæ, mollibus
prunis [x] impoſitæ, jubentes ore aperto ægrotantem
fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter in-
flationem capitis prohibere, & offerre *mulſum cali-*
80 *dum*, vel quenquam mitigativum liquorem continen-
dum, vel, ut aiunt, carbonibus infundendum, ut
exinde exhalatione facta, ſolatium capiant ægrotantes.
Item jubent circundandos atque involvendos dentes
ex *opio*, *galbano*, *pipere*, *vel laſere*, & *peucedano*,
& herba quam *tithymalon* vocant. Hæc quidem et-
iam corruptis dentibus adhibenda probaverunt,
necnon tenue linteolum apponendum, [y] prælinitum
oleo cocto vel *ſale*, & *cedria*, vel ex *croco*, atque
pipere longo, & *roſa* recenti, & *iride* illyrica, *gal-*
bano, *cocco cnidio*, *ſtyrace*, *nitro*, cum *melle* medi-
camine confecto: quæ omnia ob acrimoniam leni-
menti tempore locum [z] potuerint invenire, quan-
quam ſit etiam fugienda ſatietas medicaminum pluri-
81 ma. Omitto quod *tithymali* ſuccus appoſitus dentes
infringit: non aliter etiam *ferrei* [a] *altheres* exhibiti,
[b] qui dentium dolores mitigent locorum mortem fa-
ciunt, & ipſorum dentium laxitatem, qui aiunt un-
gendas gingivas acceſſionis tempore *amurca*: [c] cum
ſimili modo infecta lana ex oleo veteri & myrrha,
cum vino & oleo reſoluta, atque [d] craſſitudine mel-
lis deducta, cum ſecundum methodon aliud ſit tem-
pus medicaminum laceſſentium. *Alii* præſente dolo-
re, in contrariæ partis auricula aiunt *balſami ſuccum*
mittendum: cum ſuccis ſupradictis ſimili modo vel
82 folio. Hiis omnibus reſolutis, vel oleo decoctis, aut
in quo decocta ſint *ederæ nigræ* folia decem, & ſcil-
læ medium, in olivæ magnitudinem, ſpe avocandæ
ma-

[x] impoſitum

[y] prius imbutum

[z] forte poterunt, græciſmus, quales Cælius plures habet.

[a] Pericharacteres

[b] locorum vero mortem faciunt, & dentium laxitatem, qui ut dentium dolorem mitigent, aiunt

[c] aut

[d] in craſſitudinem

materiæ [e] depravati, vel majoris doloris illati cauſam [f] anteriorem avocantes, obſcurranteſque avocatis ſenſibus [g] ægrotantes. Alii ejus partis, quæ dentis dolorem ſuſtinet, *nari*, ederæ ſuccum [h] infundentes, cum olei parte dimidia, ex ferramento quod [i] *rinenchyton* vocant: Adhibent etiam *ſternutamenta*, & *apophlegmatiſmos*, & [k] odoris medicamina, quæ jugiter aiunt apponenda, & ſint virtutis laceſſentis, quæ [l] *ſtomatica* vocant: quorum ſingula, tanquam *recorporativa*, non mitigativa, in lenimento adhibere probamus.
83 *Alii* ſtatim ad auferendos dentes dolore pulſatos accurrunt, neſcii quoniam *detractio amiſſio partis* eſt, *non ſanatio*. Quapropter ſicut alias quoque partes in tumore conſtitutas non detractione, ſed mitigatione curamus, ſic etiam dentes curandos accipimus. Etenim ſi quiſquam dentium fuerit exeſus, exigit primo mitigationem, tum ſui detractionem faciendam. Quippe cum non ſit à periculo remotum doloris tempore dentes auferre, & maxime integros, hoc eſt, qui non fuerint exeſi, vel corrupti, aut mobiles. *Conſenſus* etenim ſuperiorum [m] partium neceſſariò ſequitur & muſculorum, & oculorum.
84 *Herophilus* denique & *Heraclides* Tarentinus mori quoſdam detractione dentis memoraverunt. Nam *Eraſiſtratus plumbeum* inquit [n] *odontagogum*, quod nos dentiducum dicere poterimus, apud [o] *Delphum* in Apollinis templo oſtentationis cauſa propoſitum, quo demonſtratur, oportere eos dentes auferri, qui ſint faciles, vel mobilitate laxati, vel quibus ſufficiat plumbei ferramenti conamen ad ſummum. Sic autem putant, quod ſi omnis dens dolore vexatus, & qui [p] necet ſanos, eſt detrahendus, oportet etiam omnes auferri, ſi omnes fuerint dolore

e decepti
f interiorem evocantes
g ægrotantem
h infundunt
i inſtrumentum quo naribus aliquid infunditur
k odoramenta
l ἀναστομωτικά
Nota.
m capitis & cerebri
n ὀδονταγωγόν. Græcorum quidam vocant & ὀδοντάγραν
o Delphos
p nocet ſanis

lore poſſeſſi. Quomodo autem ſint auferendi dentes exeſi vel moti, niſi ſervari potuerint, libris *medici-*
85 *nalium Reſponſionum* docuimus. Ac ſi aliquando ex humore *gingivarum* viſi fuerint commoveri, oportet *conſtrictivis* uti collutionibus, quarum [q] materiæ ex parte ſuperius diximus. Adhibendum etiam *oleum lentiſcinum*, & [r] *aquas cœleſtes*, & *lac aſininum*: eſt enim denſabile: item decoctio *mali punici*, vel *gallæ*, aut *acatiæ*, aut *roſæ*, aut [s] *murtæ nigræ*, aut *mali cydonii*, vel *platani baccæ*. Ungendæ præterea *gingivæ* medicamine, quod appellamus [t] *diamaron*. Item [1] *diaporos*, & [2] *Diaroos*, & Diomphacion, & [v] *œnanthio*. Item ſi quædam emerſerit *gingivarum ſanguinatio*, corallii tuſi pulvis cretus intus ponendus, & alumen cum melle. Item *eruca* cum aceto apponenda. Sed hæc ſunt primo coquenda jugi motu verſata.

[q] materiam

[r] aquæ

[s] baccæ myrti.

[t] Diamoron deſcribit Paulus

[v] œnanthinum unguentum à Dioſc. deſcriptum.

1 Διὰ ὀπωρῶν, ſ. de fructibus, cujus apud Gal. lib. κατὰ τόπους duæ ſunt deſcriptiones. Tale fuerit Electuar. de fructib. Meſues: aut Trochiſcus Ramich.

2 Διὰ τοῦ ῥοῦ· cujus conficiendi modum vid. Gal. κατὰ γένη lib. V. Hujus medicam. baſis eſt rhus coriariorum, ſicut ſequentium omphacium & œnanthe.

CAPUT V.

86 *De apprehenſione, ſive oppreſſione, quam Græci* Catalepſin *appellant.*

HAnc paſſionem veteres tanquam ſpecialem, vel propriam tradiderunt, quaſi nullo ex genere venientem, ut [1] *Chryſippus* memorat: [a] quod de ipſa [2] *Niceratus* conſcripſit librum, probans ſcilicet etiam veteribus medicis cognitam, quod nos confirmamus. Sed

[a] ſeu

1 De tribus Chryſippis Medicis vid. *Diog. Laërt.* lib. VII.
2 Hic fuit Aſclepiadis ſectator.

Sed quia nunc *tarda*, nunc *celer* à methodicis [b] ad- *b* judicatur
probatur, quanquam ſit à nobis *celerum paſſionum* li-
bris pleniſſime [c] tradita, etiam nunc erit ordinanda. *c* cap. 10. li. 2.
Quippe ſæpe in tardum veniens motum, & propterea 87
[3] *chronia* nuncupanda. Sequitur autem patientes *fe-* *Symptomata.*
bricula, & *vocis* amputatio cum *oculis* patentibus, *d* palpebrarum immobilitate
atque [d] *impalpebratione*, difficilior eo tempore quo
ſtatum ſumpſerit acceſſio: & [e] omnis *immobilitas*, *e* luminum
cum *palpebrarum* [f] impoſſibili atque [g] horrenti poſitio- *f* immobili *g* horrenda
ne, quæ declinatione facta, aliqua ex parte accipiat *h* circumductis
motum. Etenim admota manu ac digitis, [h] circuntra- *i* tenuis, exigua
ctis oculis [i] tenus [k] palpebra [l] recognoſcitur ægrotan- *k* palpebratio, nictatio
tis, atque obtutu inter nota, tranſlatione manus in
quamlibet partem declinata, ſequetur, converſo ſci- *l* deprehenditur
licet vultu. Dehinc inclamati oculos intendunt, *la-* 88
chrymantes ſine ulla reſponſione: & ſi *odoramenta ju-*
cunda fuerint admota, [m] *declinatione* quadam move- *m* delectatione
ri intelliguntur, frequenter adducentes ſpiritum,
hauriendæ exhalationis cauſa. At ſi *tetra* odoramen-
ta fuerint admota, recuſare videntur ac fugere. Item
dulcia atque *amara* ori admota, labiis vel linguæ il-
lita, ſentiunt: non aliter ſi ulla fuerint punctione
[n] pulſati: [o] ex noſtro officio tentam manum [p] ſuo re- *n* vexati *o* &
plicant, vel colligunt. Item laceſſiti collugent, in- *p* ſubito
gemunt, atteſtante *vultus rubore*, cum *pulſu* magno,
ex vehementibus atque fortioribus ſaltibus confecto.
In *declinatione* verò plurimus ſæpe *ſudor* ſequitur, ac 89
fervens, & in dimiſſione [q] limpidæ ſinceritati pro- *Signa declinationis.*
ximi efficiuntur. At rurſum in *acceſſionem* ſi redeunt
ægrotantes, pejorante paſſione plurimus *fervor* ac- *q* i. morbi veſtigia vix apparent
cedit cutis, & *ſpiratio* celerrima. quam *Græci* ταχύπνοιαν
Bbb vo-

3 Morbus hic ſemper quidem eſt acutus, quia tamen ſæpiſſime per intervalla redit, chronicis ſine vitio adnumerari poteſt.

vocant, *oculorum* converſio, *manuum* contractio, *ſudoris* ignei defluxio, *maculis* emergentibus in thoracem atque vultum, & primo rotundis in ſimilitu-
90 dinem ulcerum, quæ [r] ἰόνθους appellant. Ab *apople-*
Quomodo differat ab Apoplexia: *cticis* hæc diſcernitur paſſio, quod in ipſis parvus atque creber pulſus inveniatur, & non, ut in *catalepticis*, major atque percuſſibilis, & neque jucundum, ſive tetrum odorem accipiant, neque dulcia & amara ſapiant: Item ab iis, qui ex *ſtomachi* paſſione ob-
à paſſione cardiaca. muteſcunt. Siquidem in his rurſum parvus atque imbecillis pulſus invenitur, atteſtante *ſingultu*, cum manifeſto *tumore* in ſtomacho apparente. Hæc eſt diſcretio ſimilium paſſionum, ſed ei *curatio* adhibenda eſt, quæ [4] *epilepticis* dicta eſt.

4 Recte ſane, nam vera eſt epilepſiæ ſpecies: pueris iracundis admodum familiaris, quos tum mulierculæ obrigeſcere dicunt; nec equidem male.

CAPUT VI.

De vocis amputatione, quam Græci Φωνῆς ἀποκοπὴν
91 *vocant.*

Cauſæ morbi. VOcis amputatio fit ex *clamore* nimio, aut *frigore*, aut *ardore*, ſive uſtura, faucibus aſperatis, vel etiam *tumore* nimio. Fit autem obtuſio ſonitu emiſſæ per ſpiritum vocis, atque *hirta*, vel aſpirationis
Curatio recentis: tractu gravata *locutio*. Recenti denique paſſioni, atque ejus *initio* convenit adhibita *requies*, cum *abſtinentia* cibi: & ſpongiarum cum *aqua frigida* expreſſarum admotio gutturi per ambitum faucium, quem
92 *anthereona* vocant. Ac ſi paſſio *vehementeſcere* cœperit, ut majora depoſcat adjutoria, adhibenda *phlebotomia*. Tunc ſorbilibus *cibis* nutriendi, adhi-

bitis

bitis etiam *gargariſmis* ex *oleo* dulci atque calido, ſive *calida* [a] ex oleo: vel aqua *mulſa:* aut decoctione *uvarum*, [b] *cantabri*, *ficuum pinguium*, *palmularum*, *glycyrrhizæ*, necnon etiam ſucco alicæ, vel *ptiſanæ*, ut ex eorum vaporatione, ſive *exhalatione* [c] accenſum ſpiritum rapiant ægrotantes. Tum etiam *ſpongiarum* adhibenda vaporatio, atque uſus *electariorum* ex melle decocto, & [d] *nucleis*, & *lini* ſemine, & ovorum *vitellis*, & [e] *draganto* mulſo & vino præmollito. Dehinc ſorbili ex *amygdalis* medicamine utendum. In *declinatione* verò *lavacro*, atque *vario* cibo, & *vino*, *deambulatione*, vel *geſtatione*. Ac ſi querela tardaverit ægrotantium, erit in *lenimento* adhibenda *drimyphagia*, *dropaciſmus*, *defricatio:* tum etiam *vomitus* ex radicibus, atque varia *geſtatio*, & vocis *exercitatio*, quod *Græci* ἀναφώνησιν vocant, adhibito præceptore, ſicuti jam [f] dudum docuimus, temporum ordine ſervato. Adhibenda etiam & [1] *arteriaca* medicamina, & quæ partes in paſſione conſtitutas exerceant, à *Græcis* [g] ἀμυντικὰ appellata. Quorum compoſitionem libris *Medicaminum* conſcriptam dedimus.

a &
b furfuris
c ſurgentem vaporem
d nucis Pineæ fructu
e tragacantho
.93
inveterati.
f ſup. lib. 1. §. 164.
g vellicandi vim habentia

1 Bechica vocamus. Ea tuſſim movent, & humorum in pectus labentium, vel lapſórum expulſionem per tuſſim irritant, & adjuvant.

CAPUT VII.

De influxione, quam Græci καταῤῥοον *vocant.* 94

Fit *influxio* nunc ad *nares*, quæ appellatur *coryza:* nunc ad *fauces*, quæ appellatur *branchos*: nunc ad *thoracem* vel pulmonem, quæ appellatur πτύσις. Sequitur autem eos qui *coryza* vexantur, gravedo narium & frontis, conſtrictio fluorum oris: *emunctio*

Partes catarrho obnoxiæ.
Singularum ſymptomata.

ctio humoris tenuiſſimi primò, tum craſſi atque viridis: *ſternutatio* jugis, cum lachrymatione oculorum, acrioris qualitatis vel mordentis. Aliquando etiam *tuſſiculæ* [a] impar atque obtuſa apprehenſio. Item conſenſus [b] ſeſſionis oculorum, cum capitis atque vultus inflatione.

a pituitæ quantitati non reſpondens

b orbitæ

95 Eos autem qui *faucium* influxione vexantur, quod Græci βράγχος, nos raucitatem vocamus, ſequitur *pruritus* quidam ſecundum fauces, atque titillatus, *vox* obtuſa & gravis, & impedita locutio, ut ſe præfocari ſentiant ægrotantes. Aliquando etiam *tuſſicula*, & *tranſvoratio* difficilis. At ſi ad *pulmones* fuerit facta defluxio, *thoracis* gravedo ſequitur, & *tuſſicula* vehemens, cum *ſputis* ſpumoſis, atque craſſioribus, tum ſanioſis, atteſtante difficultate ſpiritus, quam Græci δύσπνοιαν vocant. Aliquando etiam *febricula*, quæ noctis initio ſumit exordium, cum vocis obtuſione, & vomitu cibi.

96 Sed hæc paſſio à *peripneumonia* diſcernitur. Siquidem ſit una ex *tardis* paſſionibus, & neque celeri atque acuta febricula corpus afficiat. Item diſcernitur à *rheumatiſmo* thoracis, ſive influxione, quod cæteris communibus ſignis ſequentibus, dolor etiam ineſſe videatur in ea parte thoracis, quæ pati perſpicitur.

Quomodo aifferat à Peripneumonia.

a rheumatiſmo.

Sunt autem *cauſſæ* antecedentes, ex quibus influxiones ſupradictæ naſcuntur, ut ſæpe probatur, [c] *perfrictio* profunda, vel extenſio [1] *vomitus*.

Cauſæ.

c frigoris ſuſceptio

Genus morbi.

Veterum igitur *methodicorum* alii *ſtricturam* hanc paſſionem vocaverunt, velut expreſſis humoribus, atque coactis in alia venire loca, eam fieri aſſerentes:

97 Alii *ſolutionem*, ut *Theſſalus* manifeſtat, atque ejus [d] deceſſores, ut *Themiſon*. *Mnaſeas* vero & *Soranus*, cujus etiam nos amamus judicium, [e] *complexam* inquiunt eſſe paſſionem

d qui ætate illum præceſſerunt

e complicatam

1 An vocis? ejus enim nimia intenſione facile raucedo contrahi poteſt.

nem, nunc ſtrictura ſuperante, nunc ſolutione. Et-
enim conſtrictio atque dolor accidentia ſunt ſtrictu-
ræ, quæ *Græci* ſymptomata vocant. Multorum ve-
ro liquidorum egeſtio ſolutionis eſt ſignum.

Symptomata generalia ſtricturæ, & ſolutionis.

Quapropter obtinente *ſtrictura*, convenit ægrotos
jacere *loco* lucido mediocriter, atque calido, adhi-
bita *abſtineutia* uſque ad tertium diem, quem Græ-
ci *diatriton* vocant, cum *requie* corporis, atque ani-
mi, appoſitis *lanis* [f] *limpidis*, ac mollibus, oleo dul-
ci atque calido prætinctis, *colla* circumdantes, &
thoracem: tum *oris* collutio adhibenda, ſive fotus ex 98
aqua calida. In ipſa autem *diatrito* [g] perungi ægro-
tantes *oleo* calido, atque dulci: fovenda *facies* ex a-
qua calida. *Cibus* dandus ſorbilis ex alica vel farre,
oleo & anetho, & parvo ſale [h] confecto, vel ex mel-
le. aut alicæ ex mulſo confectæ ſorbilis tranſvoratio,
non ſine *cautione* atque conjectura [i] utriuſque paſſio-
nis, ne [k] alteram faciat ſuperiorem. Ac ſi paſſio per-
manſerit, alia die *cataplaſmata* laxativa adhibemus,
iis ſcilicet partibus, quæ fuerint in querela. Tunc *cu-
curbitam* infigentes ſcarificamus, ac deinde *ſpongiis*
vaporantes loca relaxamus, aut calidis lanis contegi-
mus narium partes: tum *gargariſmum* damus calidum 99
mulſum, aut decoctionem cantabri, & palmularum
pinguium, & [l] myxarum, & glycyrrhizæ, vel ejus
[m] ſucco reſoluto ex aliquo liquore laxativo. Item *ele-
ctarium* damus ex *lini* ſeminibus & *ſeſami* frixi, ace-
tabulis [n] ſingulis, & ovi elixi *vitello*, & *nucleis* nu-
mero viginti, & *amygdalis* amaris [o] expolitis decem,
amyli drachma una, [p] *traganthi* drachma una, *paſſo*
cretico [q] demollito, & *mellis* decocti ſufficienti:
quod medicamen in avellanæ modum ſumptum ſub
lingua teneant ægrotantes: tum defluens ac [r] deſic-

Curandi methodus, quando prævalet ſtrictura.

[f] non ſuccidis
[g] perungendi
[h] confectus
[i] ſtricturæ & ſolutionis
[k] alterutram
[l] prunorum generis
[m] ſuccum reſolutum
[n] ſingulorum
[o] decorticatis
[p] tragacanthi
[q] emollita, & melle decocto
[r] reliquatum

catum ſenſim atque paulatim tranſvorent, vel mel
100 oleo concoctum. Multi autem [s] ſub *fabam* fractam,
[s ſubjiciunt.] quod *Græci* [2] ἔτνος ἀκτὸν vocant, idque linguæ ſuppo-
ſitum ac defluens tranſvorant, quo aſperitas arteriæ
[t leniatur] [t] liniatur, vel ex *amylo*, & ex *mentha*, & *amygda-
lis* amaris confectum medicamen, quod habeat *pal-
mularum* dulcium contritarum drachmas octo, & *nu-
cleorum* drachmas quatuor, & *amygdalæ* purgatæ
drachmas duas, *glycyrrhizæ* ſucci obolum unum,
[v tragacanthi] hoc eſt, drachmæ partem ſextam, [v] *dracanti* drach-
[w in] mam unam, collectis omnibus atque infuſis [w] ex vi-
no [3] *protropo*. Ac ſi *venter* officium non agnoverit,
101 ſimplici ventris laxativo utendum. Et ſi fuerit *caput*
gravatum, adhibenda *detonſio*, appoſitis deinde la-
xativis medicaminibus. Tunc *cibus* alternis diebus
dandus. Cùm autem paſſio miteſcere cœperit, dan-
da olera, ut malva, lapathum, atriplex, quam *Græ-
ci* [x] ἀνδράφαξιν vocant, beta cum ptiſanæ ſucco, vel
[x uſitatius ἀτράφαξιν] alica, aut mulſo, & piſces teneri, & volantum te-
neriora. Ipſis etiam locis apponenda *cerotaria* ex me-
liloto cocto confecta, vel *malagmata* ſimplicia: tum
lavacrum atque *vinum* adhibendum.

Quando ſolutio prævalet. Ac ſi ſuperans fuerit *defluxio*, quam Græci *rheu-
matiſmum* vocant, ſimili *abſtinentia* utendum eſt fre-
quenter. Sed frigido atque obſcuro mediocriter *lo-
co* ægrotantes jacere jubemus, & [y] abſtinendos à *po-
tu*, quo ſitiendo ſiccentur: vel adſtringentis *vini*
parum dandum, cujus uſus cùm fuerit permiſſus,
[y abſtinere]
102

oris

2 Quid ſit ἔτνος vid. Gal. in libr. περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας. Sic apud eundem invenies κυάμινον ἔτνος, & apud Hippocr. φάκινον ἔτνος. Frequenter etiam utitur hac voce Ariſtoph. Ubique ſignificat pultem ex leguminibus.

3 πρότροπος, πρόδρομος οἶνος, πρόχυμα, vinum ſponte defluens, antequam uvæ calcentur. Muſtum lixivium, aut, ut lego, muſteum lixivium *Columella* vocat. Magna ex parte id olim dulce fuit.

oris collutio frigida ex aqua, paulatim, atque parva probatur: tum appoſitio *ſpongiarum* ex aqua frigida expreſſarum, vel *puſca*, iiſdem partibus quæ fluore vexantur, hoc eſt thoraci, atque gutturis ſummitati, quam Græci *anthereona* vocant, nos rumam, aut lanæ limpidæ infuſæ oleo [z] viridi conveniunt. Dehinc dabimus ore continendam, vel *gargarizandam* aquam frigidam, vel puſcam, aut ſuccum herbæ [4] *calycularis*, quam *Græci* ἑλξίνην vocant, aut *plantaginis*, quam iidem arnogloſſum vocant, aut *uvam lupinam*, quam [a] στρύχνον nominant, aut *intybi*, aut endiviæ decoctionem, aut *buxi*, aut *roſarum*: item lenticulæ, palmarum thebaicarum, 103 *lentiſci* [b] virgultis, aut *rubi*, quem βάτον appellant, ſingulis, vel in unum mixtis, pro paſſionis magnitudine. Aliquando etiam *diamoron*, ſive [c] *diaſycaminon*, cujus nota compoſitio, atque *Medicaminum* libris tradita comprobatur, ex aliquo ſupradictorum liquore ſoluta. Tunc etiam *epithemata* conſtrictiva adhibemus, ut eſt *mel* decoctum cum *alumine* [d] ſchiſto, æquis ponderibus: vel *aceto*, & *aloë*: aut ex palmulis, & malis cydoniis, & his ſimilibus: item *cucurbitam* conſtrictivam, & *electaria*, vel *catapotia*, ut eſt *diacodion* ſimplex, & *vinum* [5] *ſcivelliticum* coctum, donec mellis habeat craſſitudinem, ſolum, vel cum melle, admixto etiam *cumino*: item *creticum* vinum, 104 vel *paſſum* ſimiliter decoctum, aut tyrrhenum, vel protropum, & omne quod adjuncta dulcedine conſtringit, ut arteriam leniat, atque deſiccet humorem:

z τῷ ὠμοτριβεῖ: è virentibus olivis expreſſo

a ſolanum furioſum

b virgultorum

c Mora Latini vocant, συκάμινα Græci

d ſciſſili

4 Parietaria, Romanis etiam Urceolaris & Vitriaria dicta, quod ob nitroſitatem ſuam, urceis, vitris & calycibus tergendis ſit efficax.

5 Forte, ſquilliticum, aut Sebeniticum. Sybeliticum erat dulce, & omnis mordacitatis expers, ut & Thēræum, & Caryinum, *Galen.* lib. 6. Meth.

rem: item *mel* admixto modico *cumino* concoctum,
vel perſicæ [e] *lachrymo*, vel *plantaginis* aridæ contu-
ſæ, atque cretæ pulvere, vel *roſarum* aridarum &
aluminis. Item trochiſci medicaminis [6] *trigoni* appel-
lati. Tum *cibi* ordinandi ſupradictis jamdudum tem-
poribus convenientes, ſed *conſtrictivæ* qualitatis, ut
eſt oryza, vel alica ex puſca, vel aqua frigida con-
fecta, aut decoctio palmularum thebaicarum: item
ova ἁπαλὰ, vel pultes parviſſimo atque viridi oleo con-
105 fectæ, & oriza, vel milio, aut pulento frixo, aut
alica, aut farre, aut ex amylo, vel ex [7] γῆς ἀςέρος, &
melle decocto admixto [f] quiddam ſupradictis, quo
[g] coagulentur, & virtutem medendi majorem ſumant.
Item *thebanarum palmularum* decoctarum admixtio-
ne in pulmentis uti poſſumus, vel ex aridis palmulis
pane confecto, & oleo viridi, atque [h] *rore ſyriaco*,
vel aceto, & galla. Ipſa quoque *pulmenta*, aut *ci-
bos* aridos dare debemus: tum ἁπαλὰ ova, vel lac,
decocta cum amylo ad modum *cotylæ* unius, vel dua-
rum, quod eſt pondus unciarum decem, vel vigin-
106 ti. Dehinc danda *olera* conſtringentia, ut intyba,
plantago, cauliculi: ſed hæc omnia cocta, atque
aceto condita: tum *piſces* durioris corporis, atque
volantia non pinguia, ſed magis torrida, vel ex ace-
to & aqua cocta. Tunc *declinante* paſſione vinum dan-
dum eſt aſperioris naturæ. Dehinc adhibenda *geſta-
tio prætecto ore*, quo [i] ſpiratio nulla tangatur injuria:
dehinc *lavacro* utendum. Ac ſi paſſio tardaverit, ſu-
perpoſitionibus ac lenimentis variata, erit in *leni-
mento* adhibenda *deambulatio*, & *vocis* exercitium
mite: tum levis *unctio*, ac *defricatio*, & cibi ex me-
dia

[e] lachryma, gummi, quod ex arbore Perſica ſtillat

[f] portione quadam

[g] ſpiſſitudinem acquirant

[h] Rhoe: *ut infra cap.* 13. §. 159.

Cotylæ menſura unciar. X.

[i] reſpirandi organa

6 Paſtillus trigonus à *Paulo* deſcribitur. Conſtat, ſeminis apii, & hyoſcyami, ſing. drach. duabus, opii drach. tribus, aniſi drach. decem tritis in aqua.

7 Aſter genus terræ Samiæ, cruſtoſæ, & cotis modo prædenſæ.

dia materia dandi, ſcilicet pro qualitate paſſionis,
ſolutione aut ſtrictura obtinente, qui erunt quodam
profectu augendi, aut minuendi, per *regulam cycli*, 107
uſque ad volantum, atque agreſtium, & porcinæ
carnis percoctam partem tertiam: ſicque *panem* an-
te pulmenti oblationem, ſi obtinens fuerit *fluor*, cum
aqua dabimus: etiam [k] *uvarum fabrilium*, vel penſi- [k] fumi vapore ſiccatarum, cap. 3. lib. 4.
lium ſiccatarum acinos, vel intybi thyrſum aceto
prætinctum, adhibito lavacro longo dierum inter-
vallo, tum *drimyphagia*. Dandum etiam *laſer* cum
aceto atque [l] *liquamine:* ac deinde locis patientibus [l] Garo, *ſup.* §. 40.
adhibendæ *cucurbitæ* [m] recorporativæ, quas *Græci* [m] quales ſint vide *ſup.* §. 32.
metaſyncriticas vocant, & maximè *anthereoni*, hoc
eſt thoraci, vel gutturis circulo, quam rumam vo-
camus: tum *reſinæ* [8] cadialis, hoc eſt [n] dicaminis il- 108
linimentum vel dropacis: dehinc etiam ex pulvere [n] liquaminis
[o] nitreo lacera *fricatio*, quam Græci [p] *mixin* appel- [o] nitri lancinans
lant, vel *ſmegmata*, quorum compoſitionem *Reſpon-* [p] μύξιν, i. muci extractionem
ſionum tradidimus libris; vel lemnida cum oleo, aut
pyretro cum pipere. Item *unctiones* ex oleo ſyriaco,
& opobalſamo, & laurino, atque irino oleo, & bu-
tyro, & pice liquida [q] apponenda naribus, atque na- [q] apponendas
rium cavernis: Tunc etiam *ſinapiſmus*, & *gargariſ-*
mata ex ſinapi, vel aqua marina, aut decoctione
thymi, origani, hyſſopi, [r] *glaucii*, quod nos pule- [r] γλήχωνος
gium vocamus, & horum ſimilibus. Dehinc *mutatio* 109
locorum appetenda, & magis maritimorum: tum u-
ſus *aquarum* naturalium, quibus erit caput foven-
dum. [s] Deceſſores vero *medici*, nondum rigore me- [s] Antiquiores
thodico obtinente, in quibus eſt *Eraſiſtratus*, ſe-
cundo libro Salutarium præceptorum, & *Aſclepia-*
des tertio Celerum paſſionum, item *Themiſon* Sa-

 lutari

8 *Cadialem* vocat reſinam liquidam, quod cadis adveheretur.

lutari libro, atque primo tardarum paſſionum, quas
t meracum chronias appellant, [t] *meratum potum* dari juſſerunt. Ait
enim *Aſclepiades* duplicandam vel triplicandam quantitatem vini ſolitæ temperationis, adeo ut uni cyatho
unum admiſceri juſſerit, quo vini & aquæ quantitas
110 coæquetur. Sed hoc facit in tardante paſſione. Etenim
Aſclepiadis libri Salutarium ad Geminium. recentem atque novam curans, libris, quos ad *Geminium* ſcripſit, ſalutarium, vinum prohibendum tradidit. *Eraſiſtratus* vero etiam *pileum* vini calidi infuſione inflatum capiti imponendum jubet: Lateribus
vero ac *præcordiis* lanas apponendas, vino atque o-
v nervis vexabilis eſt meraca leo calido madefactas: Quorum, primo, [v] *nervorum*
vitiabilis eſt merata potio, atque capiti faciens *in-*
w abſtemiis, vel vini uſum intermittentibus nocet *flationem:* Dehinc etiam [w] abſtinentis vino, vel ſolutæ conſuetudinis gravabilis: atque noxius eſt uſus
pilei, vino calido præfuſi, vel lanæ tinctæ lateribus ac
x vaporum præcordiis circumpoſitæ, ob [x] dolorum vehementiam.
111 *Lucius* ſecundo libro Tardarum paſſionum, cum de
iis quæ faucibus accidunt, diſputaret, hoc eſt de ſupradictis fluoribus, etiam *aridam ficum* torridam, atque vino infuſam ante cibum dari jubet. Siquidem
y dehinc rudis atque nova difficillimæ ſit digeſtionis. Sed [y] hinc
ait mixtum calidum ſorbendum, hoc eſt, vinum cum
z non meracum aqua ſupradicta, [z] meratum. Idem admixtam [a] *ſan-*
a i. gummi juniperi *daracham*, quæ ſit ex ovi albore conſperſa, in quantitatem *oboli* unius igni imponendam jubet, vel ra-
b tuſſilaginis dicem herbæ [b] *tuſſicularis*, quam βήχιον appellavit:
tum per infundibulum ore rapere *fumum* adducto ven-
c cum tamen to, imperat ægrotantes; [c] cum ſit capiti vehementer
112 contraria ſupradictorum incenſa fumatio. Generali-
d refutatione ter autem, atque communi [d] repulſione arguendos
Eraſiſtratum & *Aſclepiadem* arbitramur, primo quod
non viderint pro paſſionis motu in curationibus urgentiora

gentiora nimis præponenda: *Themiſonem* vero & *Theſſalum*, memorantes conſtrictivam curationem, [9] libro hæc demetico atque ſecundo Regulari, quem *diæteticum* vocat, culpandos arbitramur, quod non viderint aliquando ſtricturam fieri ſuperiorum: Item [e] plurima *ſulphuroſa* admiſcenda quod ſatis ſit, probaverunt, & lanis, quibus thorax circundatur, [f] aſpergenda, ordinantes etiam *odoramenta* iris illyricæ aridæ contuſæ, atque ejus oleum: item opobalſamum, & [g] melanthium linteolo ligatum naribus frequenter admovendum, & aniſum, & cuminum, & rutam, vel deſtillationem amaricini olei, & ſamſucum, & ſtyracem, vel ex eo oleum confectum, quod *ſtyracinum* dicitur: item [h] *hedichrum*, vel [i] murram cum thure & ſulphure, & radicibus ſylphii, quæ omnia caput implent, & propterea ſunt evitanda magis acceſſionis tempore: in *lenimento* vero, ratione recorporativæ virtutis, atque interjecto tempore, per intervalla adhibita poterunt adhiberi.

e plurimum ſulphuris admiſcendum cibis

113

f aſpergendum

g nigellam

h ἡδύχρουν, vid. Cicer. 3. Tuſcul.

i myrrham

9 Curationem, illum libro Epiſtolarum ad Dimantem, hunc ſecundo Regulari. Epiſtolæ Themiſonis ad Dimantem citantur lib. 4. cap. 1.

CAPUT VIII.

De Tuſſicula. 114

TUſſicula nunc *arida*, nunc *humecta* corporibus irruit, multos ac [a] pingues humores excludens: & quibuſdam *ſola*, quibuſdam adjuncta *reſpirationis difficultate*, quam *Græci* diſpnœan vocant, item *ſanguinis* egeſtione, aut *phthiſica* paſſione, vel horum ſimilibus affectis corporibus. Sed de iis tuſſiculis, quæ aliarum fuerint appendices, [b] paſſionum, ſingulatim ſcri-

Tuſſis ſpecies

a craſſos, viſcidos

b ut pleuritidis, peripneumoniæ, inflammationis hepatis

ſcribentes docebimus: de iis vero quæ ſuæ ſunt, atque propria vexatione corpus afficiunt, nunc tradi-
115 mus *curationem:* quæ ita erit adhibenda, ut de *catharro* ſcribentes docuimus: diſcreta ſcilicet [c] *ſpecie,* quo poſſint electaria, atque pota medicamina, vel catapotia, ſive alia quæque ſub regula medicinali recte mederi corporibus. Monendi etiam ægrotantes, ne ultra modum competentem [1] *retinendo ſpiritum* [d] alterent potius *tuſſiculam* quàm mitigent, quod quidem ſi fuerint moderati, ejus motum facilius amputare datur, quam nimis ſpiritum continendo. Tum
116 [e] apponendum per quod æger adducto ſpiritu accipiat *vaporem* ex mulſo, vel alica, aut ſucco ptiſanæ: vel eorum quiddam ſorbeat: aut ex aqua calida vaporem accipiat. Videnda etiam *uva*, ne ob tumorem ſui, aut indulta laxitate, tuſſiculam provocet. Tum *gargariſmatibus*, vel *inunctionibus* utendum, circa thoracem atque gutturis ſummitatem, *Græci* anthereona vocant. *Epithemata* etiam apponenda, nunc laxativa, nunc conſtrictiva, quorum ſpecies ex antedictis erunt accipiendæ, ne ſæpius eadem dicere videamur.

Curatio.

c ſtricturæ atque ſolutionis

d irritent

e *ſub.* vaſculum cum infundibulo

1 Nam retentionem ſpiritus in hoc morbo quidam utilem judicaverunt: nec ſine ratione; nihil enim magis ad citam tuſſis curationem confert, humorumque influxum prohibet, quam initio non tam ſpiritum, quam perpetuum tuſſiendi conatum, quantum licet, cohibere.

CAPUT IX.

117

De [a] *Sanguinis fluore.*

SAnguinis fluor *occultis* ex locis veniens velut ſæpe *ſalutaris* eſt, ita vehemens, ingerit *periculum*, quibuſdam extemplo, ob redundantiam fluoris, celerans

a Hæmorrhagia

Diſcrimen ex hæmorrhagiis internis, & quare.

lerans mortem,[b] corpore disjecto: quibuſdam in poſtremum effecta *phthiſica* paſſione, vulnere non coeunte: ſiquidem primo tumeat, dehinc excorietur, atque fluidum ex [1] vapore fiat. Sunt autem quæ conventum ſive *glutinationem* vulnerum impediant, plurimæ, vel innumerabiles *cauſæ*. Etenim natura altiora plurimum fervere neceſſe eſt, atque fluida [c] qualitate manere, & multo, vel aſſiduo motu pulſari. Obſtat
etiam, quod occulta, atque alta, atque celata ſint viſu, 118
& à vicino medicaminum tactu remota. [d] Fruſtrantur etenim frequenter eorum illatæ qualitates, priuſquam locis patientibus adveniant, itineris detrimento, cum non ſtatim, vel extemplo illibata partibus patientibus admoventur. Sunt autem paſſionis antecedentes *cauſæ*, ut ſæpe approbatum eſt, *percuſſio* vel *caſus*, item *exclamatio*, vel ponderis perferendi *conatio*, *vomitus* vehemens, aut *Venus* plurima, &
tuſſicula perſeverans: item abſtinentia *hæmorrhoidarum* 119
rum veterum, quæ fuerint [e] inertia amputatæ, nec juxta methodicam rationem curatæ: item *catarrhus*. Sed non erit ſecundum has differentias curationis regula commutanda. Nominatur autem ſanguinis fluor duplici ſignificatione, propria, & abuſiva. Nam *propria* eſt, qua ex *ſupernis* partibus labens fluor ſignificatur, ut de capite per ſenſuales vias: *Abuſiva* eſt, qua etiam ex *inferioribus* aſcendens fluor ſignificatur, ut ex pulmone, vel ſtomacho, nauſea, aut tuſſicu-
la excluſus. Improprium eſt enim fluorem vocare id 120
quod aſcenſu quodam, non lapſu fertur. Sed hæc *Græci* [f] verſa vice poſuerunt, derivationem nominis intuentes. Hi enim [2] ἀναγωγὴν vocant, quod magis ex

[b] viribus proſtratis, & acciſis

[c] ſanguine multo abundare

[d] divaneſcunt, hebetantur

Cauſæ.

[e] contra artis regulas

Species.

[f] promiſcue

Ccc 3 in-

1 Madore ſordeſcit ac pus rejicit. aph. 16. lib. 7.

2 Eadem ratione vox hæc introducta eſt, qua & Græcis ἀναφορὰν dici, ſcribit infra §. 200.

Quo differat ſanguinis fluor à ſputo. inferioribus ad ſuperiora fluorem ſignificat. Differt præterea *fluor* ſanguinis à *ſputo*, quod neque fluor ſanguinis ſputum dici poteſt. *Parvam* enim materiæ ſignificationem ſputus refert, fluor *plurimæ:* neque ſputus ſanguinis fluor eſt ſupradicta ratione. Parvam enim materiam ſanguinis ex gingivis, aut uva, aut faucibus emiſſam, ſputum magis, quàm fluorem recte nuncupamus.

CAPUT X.

121 *Quot, vel quæ ſint differentiæ fluoris ſanguinis.*

Variæ hæmorrhagiæ diviſiones. D*Ifferentias* etiam fluoris ſanguinis veteres quæſierunt. Et quidam ajunt *unam ſolam* eſſe vel intelligi, hoc eſt vulnerationis, ut *Themiſon* libro Tardarum paſſionum. Alii vero *eruptiones*, ut *Hippocrates*, *Euryphon*. Sed Hippocrates ſolarum *venarum*, Eurypho vero etiam *arteriarum*. Alii duas differentias poſuerunt, [a] *eruptionis*, & [b] *putredinis*, ut *Aſclepiades*. Alii tres, *eruptionis*, & *putredinis*, & *oſculationis*, quam *Græci* anaſtomoſin vocant, ut *Eraſiſtratus*. Alii quatuor, adjicientes *expreſſionis*, ſive

[a] vi manifeſta [b] ex corroſione venarum

122 ſudationis, ut *Bacchius*, adſerens ex gingivis ſanguinem fluere ſine ulla vulneratione, & in curationibus fracturarum ſæpe faſciolarum ligamenta maculis ſanguinolentis aſperſa reperiri. *Demetrius* Herophili ſectator, *duas* inquit eſſe principales *differentias* fluoris ſanguinis: unam *inciſuræ*, aliam ſine ulla inciſura. Speciales vero plurimas, quas principalibus ſubjiciendas ordinavit. Etenim quam memorat *inciſura* fieri, in *duas* diviſit partes: quarum alteram vocavit *eruptionis*, al-

123 teram *putredinis*. Eam vero quæ *ſine* ulla diviſura eſt, in

in *quatuor* dividit partes: quarum unam [1] raritate fieri dixit: aliam *expreſſione* ſive ſudatione: tertiam, defectione vel *debilitate* corporum, quam *Græci* ἀτονίαν vocant: quartam, *oſculatione*: vult enim eam differre à ſupradicta, id eſt, expreſſionis, quam tertiam nominavit. [c] *Oſculari* enim inquit corpora nimia plenitudine, ſive virtute *medicaminum* oſculantium, quæ *Græci* anaſtomotica vocant: & magis, inquit, venarum ultimos fines: exprimi etiam ſanguinem, ſive excludi per venarum latera. Alii *Aſclepiadis* ſectatores unam eſſe dicunt [d] differentiam fluoris ſanguinis, hoc eſt *eruptionem.* Siquidem omnem ſanguinis [e] ſolutionem eruptione fieri, *Aſclepiades* memoravit, negantes eam oſculationis differentiam, ſiquidem ſit impoſſibile, ſanguinem craſſum [f] tenera fieri per oſcula, vel excludi. Item *putredinis* eſſe differentias negant, ſiquidem ex iiſdem, non ex aliis locis acrior humor fieri videatur. Alii vero eundem *Aſclepiadem* non [g] naturaliter putredinis differentiam ab *Eraſiſtrato* conſtitutam expugnaſſe dixerunt: non enim ex aliis locis acriore veniente liquore [h] *pulmonem* fieri in putredine [i] accepimus, ſed eundem quadam paſſione in putredinem, vel acerrimos tranſire liquores. Nos autem juxta *Sorani* judicium hac quæſtione nullis commodis curationes adjuvari probamus: ſed dicimus *tres* eſſe differentias fluoris ſanguinis, hoc eſt, *eruptionis*, *vulnerationis*, & *putredinis*, ſive lacerationis ex tuſſicula venientis, ſicut operantium manus jugi fricatione, laceſſiti vulnerantur. [k] Item ſudatione ſine vulnere, ſive ex *raritate* via-

c oſcula venarum aperiri

124

d ſpeciem

e fluxum

f tenuia ferri

g rationabiliter

h pulmonis fieri putredinem

125

i exiſtimavimus

Cælii ex Sorano ſententia.

k At

1 Raritate viarum fieri, *ut in fine capitis.* Raritas vaſis ad tunicarum vaſis laxitatem pertinet: expreſſio ad ſanguinis liquidioris & nimis fluxilis tenuitatem.

l ad oſculationem, ſive anaſtomoſin pertinet.

viarum effectus fluor [l] oſculationis differentiam tenet, ſive expreſſionis, vel cujuslibet alterius cauſæ.

CAPUT XI.

126 *Quomodo intelligamus differentiam fluoris ſanguinis,*

Explicatur Cœliana diviſio.

QUæſitum etiam quomodo ſupradictæ *differentiæ* intelligantur, vel apprehendantur. Sed diſcernuntur hoc modo. Nam *eruptionis* eſſe intelligimus fluorem, quoties *repente* ægrotantes atque *limpidum* ſanguinem fluunt, nulla querela vulneris præcedente. Vulnerationis vero differentiam dicimus, ſive *putredinis*, vel [a] defricationis, cum adjuncto humore *purulento* ſanguis excluditur, & non repente vel coacervatim: præterea antecedente longi temporis,
127 vel multorum dierum [1] *tuſſicula*, vel catarrho. Item *ſudationis* dicimus eſſe, cum nullus fuerit vulneris ſenſus, aut acceptorum cibo vel potu acriorum materiarum mordicationis affectio. Qui ſunt *loci*, ex quibus ſanguis fluit? Loci ſunt plurimi, ſummitas *faucium*, arteria aſperior, quæ etiam *faux* nuncupatur, *pulmo*, *thorax*, & membrana quæ interius latera cingit, à Græcis [b] *hypozygos* appellata: item membrana, quæ thoracem à ventre diſcernit, à Græcis *diaphragma* appellata, quam nos diſcrimen dicere poterimus: item *ſtomachus*, *venter*, & ſecundum aliquos *jecur*, ac *lien*, & *vena major*, quæ ſpinæ con-
128 juncta eſt. Quomodo intelligimus ex quibus locis ſanguis feratur? [c] Intelligimus locos, ex quibus [d] ſanguis fluor, vel lapſus fertur, [e] quod erit aptiſſimum, ob adhibendam curationem iiſdem, vel eorum vicinis par-

a corroſionis, lacerationis

b ὑπόζυγος, pleura

Loci unde ſanguis fluit.

c diſcernimus quidem

d ſanguinis

e quoniam eſt

1 Licet Cælius in genere de quavis præternaturali ſanguinis eruptione agat, ubique tamen ad ſolum ſanguinis ſputum reſpicere videtur.

partibus, & non, ut quidam exiſtimant, commutandæ curationis cauſa, cum generaliter eadem cunctis adhibenda probamus. Iis igitur qui ex ſupernis *Signa, cuivis parti propria.* *faucium* ſanguinem fluunt, primo [f] *parvus* intelligi- [f] paucus tur ferri, aut ſi plurimus, *non ſpumoſus.* Præterea cum quodam *excreatu* deſpuitur: ipſæ quoque partes ſumpto cibo, vel potu, aut gargariſmate mordicantis materiæ, dolore pulſantur, & inſpicientibus nobis [g] expreſſa lingua, viſu *locorum* probatur [g] depreſſa *aſperitas.* Plerunque etiam, ut *Eraſiſtratus* ait, tu- 129 bercula, quæ Græci *condylomata* vocant, viſibus occurrunt, quæ ſunt ſimilia hæmorrhoidis, ex quibus ſanguis fertur. Iis vero qui ex [h] *arteria* ſanguine flu- [h] *nim.* aſpera unt, *parvus* atque *flavus* ſanguis ferri perſpicitur: & ſæpe *ſalivis* vel humoribus complexus, in imaginem [i] *capilli* unius, aut multorum. Sequitur etiam [i] tenuiſſimæ ſtriæ *pruritus*, ac mordicatio, & magis circa extantiam gutturis, cum quodam titillatu, & tuſſicula levi: Tum deinde [2] *plurimus* ſanguinis fluor: *vox* [k] hirta [k] rauca, obtuſa cum *dolore*, qui nunc [l] tactu movetur, nunc tuſſi- [l] titillatu cula vehementi: plurimus, tenuis, & *ſpumoſus*, & 130 plurimum *fervens* ſanguis excluditur, atteſtante thoracis gravedine, & aliquando dolore, cum voce hirta, & ſæpe [3] *cibo* quodam, cum infracto ſonitu, eo tempore quo ſanguis excluditur. Iis vero qui ex *diaphragmate*, quod jamdudum diſcrimen vocavimus, & cætera [m] prædictos ſequentur communia. Sed do- [m] prædictis lor *inferius* à pectore fit, *rotunditate* quadam thoracem pungens. Eos autem qui ex *hypozygo* ſanguine fluunt, multa ſimilia ſupradictis ſequuntur: ſed *dolor* ſecundum *latera* vel pectus, aliquando etiam *in-*

2 Cum inſignior quædam arteria rumpitur.

3 Sæpiſſime contingit diaphragmate tuſſi vehementer quaſſato, cibos ſimul cum ſputis evomi.

ter ſcapulas fit: ipſe quoque ſanguis minus fla-
131 vus, [n] minus excluditur. In [o] eos qui ex *ſtomacho* ſan-
guinem fluunt, ſine ulla tuſſicula *vomitus ſanguinis*
ſequitur, nigri, atque gelati, & nunc *ſolius*, nunc
cum admixtione *cibi*, atteſtante dolore inter utraſ-
que ſcapulas, ad [p] ſuperiores tendentem, & magis
eo tempore, quo quædam remordentia tranſvorave-
rint ægrotantes. Accedit etiam animi deſponſio cum
faſtidio cibi, & ſalivarum [q] fluor, & corpore frigi-
do, & pulſu obſcuro, vel demerſo. Iis vero qui ex
ventre ſanguinem fluunt, cum ſupradictis, quæ ſunt
cunctis communia, ſequitur etiam *dolor*, & mordi-
catio, vel tormentum inter *præcordia*, & aliquando
ſanguinis particula per [r] *officium ventris* excludetur.
132 Item iis qui ex *jecore* vel *ſplene* ſanguinem fluunt,
vel ex *vena magna*, quæ ſpinæ conjuncta eſt, ut
quidam memorant, ſenſu loca deſignantur. Nam in
dextera parte præcordiorum *dolor* cum colore *auri-
gineo* ſequetur eos, qui ex *jecore* fluunt. Item in *ſini-
ſtra* parte præcordiorum hæc accidunt, quoties ex
liene ſanguis ferri perſpicitur: vel ſecundum *ſpinam*,
quoties ex *majore vena* ferri dicitur. Sed *Soranus*
alta conſideratione ex iis [ſ] locis per *ventrem*, ac per
ejus officium ferri ſanguinem magis quam per *os* poſſe
133 credibilius approbavit. Iis vero qui ex *gingivis*, vel
uva, vel *faucium* lateribus, vel *tonſillis* ſanguine
fluunt, ſupradictorum nulla ſequuntur, ſed locorum
vulnerationem ore aperto oculorum approbat viſus.
Item ii, qui ex *capite* ſanguinem fluunt acceptum
primo, vel exceptum [t] *internis viſceribus*, [v] atque
ita redditum, ſi in arteriam defluxerit, excludunt:
deinde, cum *tuſſicula*, vehementi etiam, [x] quam
de pulmone feratur, ſimilitudinem dabit. Sin vero in
ſto-

[n] & minus copioſus
[o] iis
[p] ſuperiora tendente
[q] fluore,
[r] anum
[ſ] hepate, ſplene, vena magna
[t] *ſub.* ab
[v] ac poſtea
[x] quæ veluti ſede

ſtomachum defluxerit, vel ventrem, commota *nauſea* vomitur, y etiam quam ex iiſdem locis ferri videatur ſimilitudinem dabit. Sed diſcerni hoc facile poteſt, ſiquidem ægrotantibus *fervor igneus* ora z pertractans antecedat, & *capitis* gravedo, vel dolor, & extenſio *venarum*, & magis earum, quæ tempora vel frontem cingunt. Sequitur etiam *faucium* titillatus, & aliquando per a *narium* quædam ſanguinis diſtillatio, vel per eas cavernas, quæ ad *fauces* ex capite deſcendunt, quod aperto ore, atque exerta lingua viſu probatur, & vicina loca quoque ſanguinolenta apparebunt. *Aliquando* etiam b remeantis materiæ cauſa laxiora c transvorationis efficiuntur loca, & ægrotantes *excreatu* quodam ſanguinem reſpuunt, accipientes ex ſupernis, adducto ſpiritu, ut ſæpe muculenta conſueverunt dormientes. *Præterea* in *ore* collectus d excitat ſanguis: vel transvoratus, & in *ſtomachum*, vel in ventrem veniens premit permanens ægrotantes, aut ejectus relevat: & ii qui paſſione afficiuntur, acceptis vel tranſvoratis remordentibus materiis, nullam interiorum mordicationem ſentiunt, quod neceſſariò eos, qui ex ſtomacho fluunt, ſequitur. Ac ſi in *arteriam* e fluxerit, tuſſicula rurſum excluditur: quo rejecto, ægrotantibus tuſſicula mitigatur. Siquidem nulla ineſſe videtur interioribus remanens cauſa, quæ tuſſire provocet ægrotantes: niſi forte, quod eſt rariſſimum, aliqua corpuſcula *gelati ſanguinis* inhæreant interioribus locis. Item de *pulmone* fluens diſcernitur, quod jam præcedente tuſſicula, *in* f *fluorem* g veniant, inde tuſſire non deſinant. Communiter autem, cæteris inter ſe paribus ſignis, ex *arteriis* veniens ſanguis h *tenerior*, ac *rubri* coloris, & *ſpumo-*

y & etiam tanquam

134

z perurens

a nares

135

b commeantis

c faucium

d *nim.* ad exſcreandum

136

e *ſub.* ex capite

f acrium humorum affluxum

g *ſub.* ægri

Differentia ſanguinis arterioſi & venoſi.

h tenuior

ſus eſſe perſpicitur : ex *venis* vero *craſſior*, & *atri* coloris. Hæc eſt locorum ſingulatim poſita ſignificatio.

CAPUT XII.

137 *De effectu, ſive exitu ſupradictarum paſſionum, quem Græci* ἀποτέλεσμα *vocant.*

Prognoſis.

Quæſitum de eventu, ſive *exitu*, vel effectu paſ-
ſionum. Nam *Eraſiſtratus* facile curabiles ſuc-
culentos homines dixit, atque fortes, & *parvicolles*,
quos μικροτραχήλους appellavit, hoc eſt, qui minimæ
longitudinis habent colla: *difficile* autem curari poſſe
tenues, ac debiles, & porrecta *collorum* longitudine
formatos. In his enim, inquit, ſumma cum difficul-
tate [a] ſanguis & tuſſis plurimam per colli longitudi-
nem [b] tractus, & quod obſident [c] *uvida* plurimo
tempore [d] habitudinem gutturis, ſive cannæ, quam
arteriam vocant, ob hoc graves atque [e] tardas tuſſi-
138 culas faciunt. *Aſclepiades* difficile curabiles inquit
ſucculentos, atque carnoſos, ob vehementiam ſpi-
rationis. Eadem ratione etiam *ætates medias*, & *pue-
ros*: celerius etenim inquit ſpiritum ferri, & in
ſputis perficiendis offenſione carnium retardari. Plu-
rimi deinde etiam [f] *affectiones vitæ* quæſierunt, &
regiones, & [g] *temporum* annales partes. Item per [h] *pu-
tredinem* factum *fluorem* difficile curabilem dicunt,
[i] ab eo qui [k] *eruptione* fuerit effectus: ſiquidem putre-
factæ partes non coëant. Nos vero juxta *Sorani* ſen-
tentiam fluores ſanguinis alios dicimus eſſe *novos* cor-
poribus atque recentes, alios tardi temporis atque
139 *inveteratos*: & alios *ſolos*, alios cum [l] *tumore*, alios
etiam cum *febricula*, & *tuſſicula*: & alios *juges*,
alios

[a] ſanguinis
[b] tractus eſt:
[c] ſputa tenacia
[d] ſubſtantiam
[e] diuturnas
[f] ἐπιτηδεύματα, vitæ genera
[g] anni tempora
[h] eroſionem
[i] præ eo
[k] violenta diſruptione
[l] phlegmone

alios dimiſſionibus *intercapedinatos*: ordine ſervato,
aut inordinatos, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis
magnis, aut parvis: & *detracta* virium fortitudi-
ne, [m] ac *ſervata*. Hæ ſunt enim urgentiores diffe- *m* aut
rentiæ, ſecundum quas diligentiam variamus cura-
tionis, ſive [n] ſervata, ſive incerto motu exiſtente *n* certo
paſſione. Sed *difficile* curabiles fluores, præ cæteris
dicimus *tardos* magis recentibus, ob jugem perſe-
verationem: item cum *tumore*, vel *febribus* [o] ab iis *o* præ iis
qui ſoli eſſe perſpiciuntur. Etenim ſupradicti ſpem 140
futuræ conglutinationis negant, & ob [p] hoc *com-* *p* hanc com-
plexionis contraria ſæpe adjutoria poſcunt, quæ ſint plexionem
diverſis adverſa: item *juges* fluores ab iis qui dimiſ-
ſionibus mitigantur. Etenim grave, atque minimè
tutum omne, quod nulla fuerit mitigatione variatum:
item *inordinati* ab iis, qui ordine ſervato corpus af-
ficiunt. Eſt enim *inſidioſa* curationi temporum ino-
pinata varietas. Non aliter etiam [q] *ſuperpoſitione* aſpe- *q* variis paro-
rati fluores curatione difficiles ab iis, qui in lenimen- xyſmis effera-
to conſtituti ſunt, judicantur, ob prædictam ratio- ti
nem vulnerum. Item ii qui plurimum corpus affe-
cerint, atque *vires* ægrotantis inſumpſerint. *Dat* 141
[r] etiam *adjutoriis medicinalibus fortitudo corporis* *r* enim
[s] *viam*. Hæc denique etiam in *vulneribus* nudis, hoc *s* operandi fa-
eſt, in exterioribus partibus corporis conſtitutis cultatem
fieri cernimus, cum *juvenibus*, vel, ut ſpecialiter
dixerim, athletis & laborantibus hominibus *facilia*
vulnera fieri videamus: *ſenibus* verò, & omnibus
imbecillibus, *difficilia*. Quapropter etiam in [t] va- *t* nec plethω-
cuis, vel exercitatis corporibus *Aſclepiadis* dicta mi- ricis, nec ca-
nimè conveniunt. Item *ulceratione* facti fluores dif- cochymis.
ficiles curatione ab iis, qui *eruptione* fuerint effecti,
judicantur. Siquidem tranſcenſo, atque prætermiſ-

 ſo

v beneficio
ſo initio, *novitatis* v *fructu* caruerint, quo facilis
142 glutinatio fieri ſolet: negat enim *tarditas* x faculta-
x facilitatem
tem. Item *eruptione* facti fluores ab iis, qui y *ſine* eru-
y ſimplici tranſudatione, vel anaſtomoſi
ptione fuerint, difficiles ſunt curatione. Ejus enim
factæ glutinationes alterius z *paſſionis* initium refe-
z inſidæ cicatricis
runt. Item ex partibus a *multis* factos fluores, ab iis
qui *parvo motu* agitantur, difficiles curatione accipi-
a multum motis
mus. Eſt enim motus cohærentium partium disjunctio.
b eas ipſas unde fluit ſanguis, ut nares, gingivæ &c.
Item ex *occultis* partibus venientes ab iis, qui b *pro-
prias* tenuerint partes. Etenim adhibita *adjutoria* oc-
cultis vel celatis partibus, vitiata ſuæ virtutis *ſince-
ritate*, perveniunt, ſanis primò locis excepta, ac
c ſuperficiariis
deinde tranſmiſſa: ii verò qui ex c *primis* locis fluo-
d nondum imminuta
res veniunt, d indomita adjutoriorum virtute curan-
143 tur. Denique à *ſtomacho*, vel *ventre*, aut *faucibus*
venientes, *facilè curabiles* approbamus. Etenim po-
ta *medicamina* patientibus *primò* locis adveniunt, &
non nimio, aut jugi naturæ motu [1] exercitatis. Ii
verò, qui ex *hypozygo* membrana fluores venerint,
difficiles curatione judicantur: & magis ſi ex *dia-
e diſcrimen
phragmate*, quod nos jamdudum e diſcretorium di-
ximus: item ex *arteria*, hoc eſt pulmonis calamo.
Omnium præterea *maximè difficilis*, atque gravior cu-
ratione ex *pulmone* fluens accipitur, ob juge ſpira-
tionis officium. Iis enim qui omnem fluorem de pul-
mone venientem *incurabilem* dicunt, aſſentiendum
144 non eſt. Sed juxta *Sorani* ſententiam difficilis eſt
eorum curatio judicanda: quippe cum vulnerationibus
thoracis ſæpe *pulmo penetratus* non intulerit mortem,
ut purgamentis excluſis vel exeuntibus, etiam *febre*
oborta, adhibita curatio in *cicatricem* vulnera fecerit
con-

1 ut pulmone. Referendum hoc fluorem, qui fit ex parte motu jugi ad ſupradicta: nempe ægrè curari & nimio exercitata.

convenire, ut omnes approbant *Chirurgi*, memorantes in bello quendam ſagittatum penetrato pulmone convaluiſſe, ſanguinemque à ſagitta [g] vomuiſſe, nec tamen mortem fuiſſe conſecutam. Hæc ſunt quæ de effectu, ſive de *eventu* fluorum credidimus ordinanda. Etenim ex *capite* veniens fluor generaliter eſt curatione *facilimus*: ſiquidem non multos ſuſtinet motus.

g purum & copioſum exſpuiſſe

Nunc nobis neceſſariò dicendum remanet, [h] ne cui [2] κοινώτητι *ſanguinis* fluor adſcribatur. Aliqui etiam *Theſſali* ſectatores recenti *inciſuræ*, ſive *vulneris* paſſioni ſubjici dixerunt. Non enim [i] oportet *locorum* differentia κοινωτήτων mutare virtutem. *Externam* igitur corporis eruptionem recentem dicimus *inciſuram*, [k] quo erit conſequens, ut etiam *interiorum* eruptio huic κοινώτητι ſubjiciatur. Sed his reſpondemus, quòd [l] paſſio non *chirurgia*, ſed *diætetica* traditur curatione. Omne etenim adjutorium, quod adhiberi videtur ſupradictis fluoribus eſt diæteticæ partis, non chirurgiæ. Quapropter *diætetices ſcriptores* libris regularibus, quos diæteticos vocant, de *hæmoptyicis* ſcripſerunt, quos nos ſanguinem ſpuentes nuncupamus. *Chirurgi* verò in chirurgumenis hoc memorare non auſi ſunt. Ipſe quoque *Theſſalus* ſecundo libro diætetico de *fluore ſanguinis* ſcribens, nihil in *chirurgumenis* memoravit. [m] Et impropriam, quòd ſola *diæta* [n] curetur, in adjutoriis adhibendis *chirurgiæ* κοινώτητα ſcribere. Nos verò juxta *Sorani* judicium, ſive in *exterioribus*, ſive *interioribus* corporis eruptionem factam *recentem*, diviſuram rectè dici probamus, atque etiam ſolutionem cognominamus,

145 *Ad quodnam morbi genus ſpectet ſanguinis fluxus.*

h num alicui

i ex Aſclep. ſententia

k quare

l de qua hic agitur, ſanguinis fluxus

146

m Eſt verò improprium in eo quod

n curatur

2 Κοινώτης, ut jam diximus, Methodicis ſignificat analogiam quandam, quam morbi, eoſque curandi modi ad ſe invicem habent.

mus, ſed in exterioribus [o] *attentionem* recentis vulneris [p] judicamus. Hæc enim nos neceſſariò rapit, ſiquidem ſolutioni diviſura dominetur, & [q] figmentorum vel fabularum *conjunctionem* ex initio depoſcat, atque hæc [r] *diviſuræ* aptiſſima videantur, quæ
147 non in omnibus ſunt congrua [s] *ſolutioni.* Etenim [t] *ſagittarum* diviſuræ [3] laxativæ neceſſariò accipiuntur. *Interiorum* verò eruptionum diviſura urgente ſolutionis κοινώτητα ipſam magis cogimur [v] judicare. Siquidem prior [4] oculis occurrat [x] *ſolutio*, ac deinde *diviſura* ratione atque intellectu mentis apprehendi videatur. *Secundò*, quòd cùm ſint multæ *differentiæ* fluoris ſanguinis, omnes uni ſubjici *ſolutioni* videntur, hoc eſt, eruptionis, & ulcerationis, & ſudationis. [y] Quæ non cogatur. Hæc cauſa fluoris differentias quærere, aut [z] aliæ κοινώτητι *eruptionem* adſcribere, aliæ *ulcerationem*, & non eidem ſive ulcere, vel ruptione, vel [a] emiſſione emiſſum fluorem.
148 *Tertiò*, quòd nullo adjutorio *chirurgiæ* uti cogamur, ſed omnibus congruis ſolutioni, quæ ſæpe [b] conſequenter etiam glutinationem partium perfecerunt. Ad *ſummum* quidem, eſt recens *inciſura* ſive vulnus κοινώτης, ſed ex medicaminum regula, quam Græci *pharmacian* appellant, diæteticæ parti [c] ingeſta aptè curatur [d] quibus etiam ſupradicta paſſio cu-

o indicationem, ἔνδειξιν
p potius quàm ſolutionis.
q filamentorum, ſive fibrarum
r vulneri inflicto
s ex cauſa interna
t membris adhuc infixarum
v conſiderare
x magis *ſub.* in internis conſideramus ſolutionem quàm diviſuram.
y Quare non cogimur hac cauſa.
z alii.
a ſudatione
b optime
c ſociata
d diæta & medicaminibus

3 laxandæ ſolutiones. Diviſura omnis fibrarum conjunctionem poſtulat: at non item omnis ſolutio. Nam ſanguinis fluxus, qui accidit hærente adhuc ſagitta, quamvis ſolutionis morbus ſit, laxandum & diducendum vulnus oſtendit, ut telum extrahatur, id quod ſolutionem auget, & conjunctioni fibrarum contrarium eſt.

4 In externis vulneribus facilius à nobis diviſura cognoſcitur, ut quam oculis intueamur: ſolutionis verò morbum eſſe, non adſtrictionis, haud ita facilè nos intelligimus, quoniam ex Methodi & artis principiis ſtatuendum hoc eſt. At in internis vulneribus ſolutio, quam ſanguinis fluxus oſtendit, prior cognoſcitur, ex eaque diviſuram factam deprehendimus, cùm in externis potius diviſura ſolutionem denuntiet.

curatur, obtinente judicio ſolutionis. Hæ ſunt fluoris ſanguinis κοινότητες. Eas enim [d] qui iis cognominari atque conſcribi poſſunt, præſcripta lectione tradidimus. Nunc *curationem* neceſſariò ordinamus.

d quæ in his nominari, eas nempe κοινότητας diviſuræ & ſolutionis

CAPUT XIII.

De curatione.

149

OPortet igitur ex qualibet parte ſanguine fluentes jacere *loco* mediocriter *frigido*, atque *obſcuro*, *lecto* immobili, & *ſchemate* [a] declinato, ut paulo [b] promptius caput levatum habere videantur, *ſtramentis* non nimiè cedentibus, neque calidis, & ut potuerint, uno atque eodem ſchemate perſeverantes, hoc eſt, *immobiles:* præterea *animi* intentionibus ſolutos. Vehementer enim [c] motibus corporis *animorum curæ* ſæpius turbationes addiderunt. Erunt etiam *ſolo* conſternenda folia atque rami *lentiſci*, *vitis*, *mali punici*, [d] *thalliæ*, *murti*, *ſalicis*, *pini*, 150
& horum ſimilium, quibus ſine capitis injuria *conſtrictivus* aër [e] adnatus, atque confectus congrue [f] *ægrotantibus* inſpiramentis inſeratur. Non enim *cibi* atque *potus* ratio, ac diligentia curanda eſt, quæ intervallis diſtantibus adhibetur, quo *conſtrictionis* faciant commodum, vel fluentia retineant, potius quàm *aer*, qui [g] pauſabiliori inſpiratione adductus, omni parti atque particulæ corporis ingreſſu ſuo fluentia facit cohiberi, miti [h] *denſitate* [1] perſuaſa. Convenit præterea, ægrotantes elatiore lecti *ſeſſione* declinari, ut omnifariam immobiles curandi perſeverent: prohibere etiam occaſiones, quæ [i] poterint paſſionem

Curatio generalis.

a decliviori corporis

b altius

c humoribus, an morbis?

d oleæ

e inductus

f ægrotantium

Aëris major habenda ratio, quam cibi & potus.

g mitiori, leniori

h vi adſtringendi

i poterunt

1 Hac voce Cælius ſæpe magna cum ἐμφάσει utitur, quando aliquid non vi trahi, ſed quaſi ratione duci, & blandimentis perſuaderi vult innuere.

k irritare
nem [k] in *commemorationem* perducere, ut locutio-
151 nis, vel *viſus:* ne aut eadem plurimis [l] fabulis re-
l multa oratione, & ſæpius repetita
volvendo, aut inſpiciendo quæ excluſa ſunt, viſo
admoniti commoveantur. Convenit denique etiam
ſanguineos colores parietum, vel ſtraminum, ſive
operimentorum declinare. Adhibenda præterea *cibi
abſtinentia* permittentibus viribus, uſque ad *tertium*
m viſcera
diem, non ob [2] relaxanda corpora, ſed quo [m] *altio-
ra*, quorum eſt officium accepta digerere, immo-
n acceſſus, appulſus, vel etiam ὁμοίωσις, aſſimilatio.
bilia perſeverent. Omnis etenim ciborum [n] *appro-
priatio* motu quodam neceſſario [o] perſpicitur. Quo
fit, ut ea quæ ſunt aptiſſime [p] conglutinanda, motu
o perficitur.
p conglutinata
reſoluta differantur. Quapropter ob acceptorum di-
geſtionem, cibum ſumi prohibemus, & *abſtinentiam*
152 utiliſſimam judicamus. Prohibendi denique ægrotan-
tes ab officio *locutionis*, ut ſi quid voluerint, uſi
nutibus, vel ſcriptura dari ſignificent: magis quan-
do ex *pulmonis cannula*, quam *Græci* arteriam vo-
cant, vel ipſo *pulmone*, aut thorace ſanguinis naſci-
tur fluor. Convenit etiam articulorum tenacior *liga-
q arctationi & adſtrictioni
tura*, ſi fluor vehemens fuerit. [q] *Denſitati* etenim
articulorum patientes conſentiunt partes: item *ſpon-
giarum* mollium, ac limpidarum, & levium, ex aqua
frigida, vel aqua & aceto, vel decoctione mali pu-
nici, vel rubi, aut lentiſci, aut myrti patientibus
partibus appoſitio, hoc eſt, ex quibus ſanguinem
153 ferri agnoverimus. Et erunt hæc jugiter *commutanda*,
ne naturali corporis vapore tepeſcant. Ac ſi ſpon-
giæ viſæ fuerint ægrotantibus graves, erunt appo-
r involuti panniculi, & multiplices
nenda [r] *ptygmata* ex ſupradictis liquoribus infuſa, aut
ſucco plantaginis, vel intybi, aut herbæ calicularis,
aut uvæ lupinæ, quam *Græci* στρύχνον vocant: vel
ſem-

2 Nam Methodicis inedia laxat, potus & cibi adſtringunt.

ſempervivæ, quam ἀείζωον appellant, aut polygoniæ,
& acaciæ ex aceto ſolutæ. Ac ſi ex *capite* fuerit ſan-
guinis fluor, erit *pſilothro* [s] exſpoliandum: tum *fo-*
menta adhibenda ex oleo viridi, aut roſeo, aut len-
tiſcino, aut [3] melino, aut murtino. Sin vero pluri-
mus fuerit fluoris lapſus, *radendum* caput, atque
gypſo illiniendum, vel acacia ex aceto, & magis fron-
tis atque temporum partes. Perſeverante fluore *cu-* 154
curbita quoque apponenda, ſubjecta flamma pluri-
ma, occipitio. Si autem etiam per nares ferri vi-
deatur, erit [t] στυπτήρια immittenda ſicca, vel aceto
infuſa; vel [v] alia qualibet ex liquoribus ſupradictis.
Ora quoque ſpongia ex aqua frigida expreſſa jugi
tactu detergenda. Tunc etiam *cataplaſmatum* adhi-
bendus eſt uſus ex rebus conſtrictivis atque *epithe-*
matibus, quæ paulo poſt cum ſuis nominibus ordi-
nabimus. Danda etiam aqua frigida, vel puſca frigi-
da, aut *gargariſmus* ſine ullo [x] percuſſu, quoties ex
proximis partibus *gutturis* ſanguinem ferri viderі-
mus. Ac ſi per [y] *inferiora*, vel [z] *altiora* ferri ſangui-
nem viderimus, ſorbendos dabimus [a] *cyathos* duos
vel tres. Quod ſi minime mederi valuerint, etiam 155
ſuccus plantaginis, aut intybi, vel uvæ lupinæ,
aut [b] polypodii, aut herbæ calycularis, aut roſæ erit
offerendus, & neque *plurimus* jugiter, ne ejus per-
cuſſu partes noceantur, aut liquidorum [c] influxio,
quæ [d] quidem ſint *conſtrictivæ* virtutis, redundantia
tamen, laxare videatur: neque rurſum *longioribus*
intervallis. Sic enim *frigus* à nobis illatum natura-
li [e] vapore obtuſum parvi temporis medelam dabit
vitiatam: tum *tertia die* tranſacta, hora acceſſionis
ſo-

[s] capillus detrahendus
[t] alumen
[v] alio quolibet
[x] odore gravi, & caput feriente
[y] uterum, ſedem, urinæ vias.
[z] vomitum
[a] ex præſcriptis adſtringentibus
[b] polygoniæ, ut ſupra
[c] ingurgitatio
[d] quamvis
[e] tepore corporis

3 Oleum hoc conficitur ex malis cotoneis & ſtrutheis. *vid.* H. N. *Plin.* lib. XIII. cap. 1.

ſolitæ *articulos* leviter ungimus frigido atque viridi oleo. Dehinc detergemus *faciem* quoque, ſpongia
156 aqua frigida expreſſa *f* retangentes: *cibum* damus
f ſæpe contingentes parvum, *conſtrictivum*, ut panem ex aqua frigida, vel puſca, aut alicam ſimiliter, vel oryzam decoctione thebaicarum palmularum confectam, vel eaſdem ex aqua [4] recenti confectas: aut ſi plurimum valere hæc voluerimus in aqua cœleſti tamdiu coctas, donec liquor mellis habeat craſſitudinem, aut ex
g ſub. aliquid *g* malis cydoniis. Tunc etiam danda *ova tremula* ex puſca, aut rhoë Syriaco aſperſa. Dandus etiam *panis* ſimplex, aut in his infuſus, tum interpoſito ſpatio temporis dandus potus aquæ frigidæ parvæ. Dehinc permittentibus viribus *alternis* diebus æger nutriendus, etiamſi nondum repreſſus fluor videatur, uſque ad id tempus, quo cicatricem firmatam ſenſerimus.
157 Quod quidem *Themiſonis* atque *Theſſali* ſectatores
h ſervandum uſque ad ſeptimum diem *h* ſervari dixerunt, hoc eſt, trium *diatritorum* ſpatium. Ut enim [5] *Antipater* ait tertio Epiſtolarum libro ad *Gallum* ſcribens, Naturalis eſt ratio trini numeri, non ſolum in his diebus, ſed etiam in omnibus diatritis. Sed eſt melius, ut *Soranus* ait, quoniam non æquali tempore, nec dierum numero cunctis poterit *cicatricis* firmari ſoliditas, ob alias cauſas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali variatam,
i determinare neque nos unum atque eundem *i* ſignare poterimus finem.

158 Dehinc ſequentibus diebus aliqua erunt *emplaſtrorum* apponenda, aut *epithematum* conſtringentium,
Quid porro fieri debeat. atque frigidantium, quæ ſunt plurima particulariter. Et-

4 Recenti pro *dulci.* an forte *recentes?* Nam vetuſtæ palmulæ dulceſcunt, & minus adſtringentes fiunt.

5 Hic fuit Methodicus Galeno coævus, aut paulo vetuſtior.

Etenim *Thebaicæ* palmulæ vino *k* acriori infuſæ, vel aceto contritæ, admixtis malis *cydoniis* decoctis, aut mali *punici* corticibus, aut alumine, vel acacia, aut hypociſtide, aut galla, aut œnanthe, aut aloe, aut cerotario ex oleo roſeo confecto, vel melino, aut myrtino, aut lentiſcino, aut œnanthino, aut mixta etiam maſtiche trita, aut melle decocto, galla contrita, *l* aut aſpera, aut pulvere mali punici, vel mannæ thuris admixto alumine *m Liparo*, quo malagmatis ſumant omnia qualitatem, tum linteo, vel panno illinita patientibus partibus apponenda: vel illud medicamen, quod libris *Celerum* paſſionum memoravimus, de *cardiacis* ſcribentes, & appellavimus *diarrhoos*, vel ex polento, & virgultis rubi, vel arnogloſſæ, aut herbæ ſideritis, vel uvæ lupinæ, aut *n* calicul ariæ, aut anulorum vitis, aut ſempervivæ: item intyba cum pane ex aceto, aut palmulis, aut *o* murtæ mollibus foliis, aut ejuſdem ſemine viridi, ante cibum offerenda: vel ante cibum dare oportet [6] *elixum* aut non coctum *panem*, & plantaginem ex aceto coctam, & viridi oleo, aſperſo rhoë Syriaco: item *bulbi* ex aqua & aceto, & rhoë Syriaco confecti dari poterunt cibo. Non aliter etiam *cochleæ* erunt offerendæ: habent enim quiddam glutinis naturalis [7] utraque, & compaginandi virtutem, cum proficiente curatione. Danda etiam *pomorum* quædam, ut mala cydonia cocta recenti mulſo: vel *p* torrida præſumpto tegmine, farina conſperſa, aut ſorba, aut mali punici grana, aut *q* *fabrilium* uvarum: item *volantium*

k acerbiori

l & aſperſa

m Liparæo in inſula Lipara confecto. Plin. cap. 15. lib. 35.

159 *Medicamen diarrhoos.*

n calycularis

o myrti

160

p toſta præ dempto

q fabriles uvas *vide c. 3. lib. 4.*

6 Pane hoc elixo, vix panis nomine digno ruſtici in Germania mire delectantur. Ex farina cum aqua ſubacta formant globulos ad ovi anſerini magnitudinem, quos aliquandiu in aqua elixatos, poſtea cum butyro in ſartagine frixos comedunt.

7 Utræque aquaticæ & terreſtres: vel pomatiæ & vulgares; vel nudæ & tectæ.

tium non pinguia, ut ſunt pectora turdorum, vel pullorum matrem ſequentium, item columbarum, aut phaſianorum, aut attagenarum, aut perdicum, quarum erunt murta pectora penetranda: tum etiam porcinæ carnes, cerebrum, pedes, auriculæ, ora, vel auricularum ſummitates, quæque fuerint nutri-
161 bilia, nec tamen difficilia digeſtione. Dandum etiam *catapotium* ex melle decoctum, ſub lingua detinen-
r *ſub.* arabico dum, ſingulare, aut admixto [r] gummi, vel [s] dragan-
s tragacantho to. Etenim ſufficienter decoctum *mel*, ſicut in externis corporum, glutinat diviſuras, non aliter etiam interioribus mederi neceſſe eſt, atque jam glutinata ſolidare proficiente curatione. Dabimus etiam *vinum*, & magis illud quod non fuerit mordicantis virtutis, hoc eſt quodam ſenſu linguam remordentis, tum ad ſummam paulatim erunt ægrotantes reſumendi, cum *præcautione* vehementium commotionum. Sunt enim
t *ſub.* ſella leviter atque ſenſim *movendi*, [t] portatoria ſcilicet, vel cathedra longiore, & firmato corpore *lavandi*.
162 Etenim *lavacra* fervoris cauſa, atque motus illati,
v i. accelerato humorum & ſpirituum motu quod corpora [v] celerato ſpiritu agitant, recentium glutinationum, atque mollium vulnerum *redulcerantia* [x] probantur. Cum enim oporteat coherceri atque
x probabiliter creduntur. denſari patientia loca *contraria qualitate*, neceſſariò [y] vexantur fervoris illati cauſa. Inflata etenim
y vulnera *ſub.* parva ex occaſione, atque turgentia redulcerantur. Præcavenda denique etiam *vehementia* exercitia, & magis retento ſpiritu peracta: tum utendum *peregrinatione* terrena atque maritima: & ſi corpus viderimus [z] non atteſtante fortitudine *augmenta carnis* ac-
z abſque viribus cepiſſe, erit abſtinentia cibi imperanda: tum ſequentibus diebus parvus dandus eſt cibus vino detra-
163 cto. Etenim *cicatricis novitas*, quippe ex venarum

va-

vaſculis confecta, atque nondum fortificata, ſi carnis pondere fuerit prægravata, neceſſariò rumpetur. Semper autem oportet *ventrem* mitius emollire. Acriores etenim *clyſteres* incongruis motibus lacerant cicatrices, atque recurſum faciunt paſſionis. At ſi vehemens atque plurimus fuerit *ſanguinis fluor*, erunt extendendæ adjutorii virtutes. *Acetum* denique [a] ſyncere dabimus ore retinendum, vel gargarizandum, aut ſorbendum, *ſpreto quorundam judicio*, qui aſperum, vel tuſſiculam commovens, atque fluorem provocans acetum dixerunt, ſiquidem etiam *gelatum* ſanguinem ſolvit. Etenim aſperat, vel tuſſiculam commovet, ſi jugiter atque immodice fuerit datum. [b] Solvit autem ejus *percuſſibilem* virtutem diſtantia temporum, oblatione variata, quæ non ſenſibili tactu, ſed [c] remiſſibili quadam digeſtione longioribus actibus immoratur. Item quod *fluorem* non provocet, demonſtrandum non eſt, ſiquidem ſit manifeſtum, in externis corporibus *vulneribus* conſtitutis neceſſariò feciſſe denſitatem, & propterea conducibilis atque glutinantis virtutis fuerit approbatum. Danda etiam *acacia* aceto ſoluta, aut *puſca*, aut ex ſupradictis liquoribus: non aliter etiam *hypocyſtis*, vel [8] *licium* indicium, aut *omphacium*, vel *balauſtium*, aut *œnanthe*, aut [d] *polios* herba; aut *gentiana*, aut [9] *macir*, aut [e] *ponticum*, vel [10] *Ægyptia ſpina*, quam acaciam vocant: quarum nunc ſunt radices infundendæ, vel decoquendæ, nunc earum ſucci vel lachrymæ admiſcendæ: ſiquidem ſint frigidæ atque con-

Vires aceti.

a ſyncerum

164

b minuit

c leni

165

d polium

e Rhaponticum

8 Lycii hiſtoria apud Botanicos recentiores admodum eſt confuſa & intricata. Ex veteribus conſtat fuiſſe id ſuccum inſpiſſatum ex frondibus arbuſculæ alicujus ſpinoſæ, ſive rubus ea fuerit, ſive rhamnus, ſive acacia. *Vid. Plin.* H. N. lib. XXIV. cap. 14.

9 De hoc macir *vid. Plin.* H. N. lib. XII. cap. 8.

10 Paſtillos ex Ægyptia ſpina deſcribit Aëtius pag. 465.

conſtrictivæ virtutis convenientia obturamenta: item
[11] *corticis* vaſculi vetuſtiſſimi vini, exuſti, & triti
pulverem aſperum tribus *cyathis* puſcæ frigidæ, aut
a dare oportet
decoctionis, quam ſupra diximus, bibendum [a] dari,
in modum *cochleariorum* duorum. Etenim conſtrin-
git cortex inveteratus, & magis antiquiſſimi vini,
166 commutatus, tarditate temporis aucta virtute. Uten-
dum etiam *trochiſcis* confectis ex ſupradictis ſpecie-
bus, item ex *roſæ ſeminibus* [12] trochiſcis, quorum
compoſitionem *Reſponſionum* libris, de medicamini-
bus dicentes, tradidimus: item eo quod appella-
b ex ſuccino
tur [b] *dielectrum*, item eo quod *œnocraton*, & alia
ſimilia, quorum compoſitionem, ut ſupra dictum eſt,
Medicaminum libris tradidimus.

Quid faciendum in ſanguinis fluore immodico.
c ſuæ tenuitatis cauſa, quæ

Ac ſi coadcervatus perſeveraverit *ſanguinis fluor*,
utendum etiam vehementioribus quibus obturentur
altiora, [c] ſua & teneritudinis cauſæ, tamen erunt
ocyus adhibenda, ne paſſionis ipſius impetu in mani-
bus noſtris vitam linquere cogantur ægrotantes.
167 *Prædicto* igitur *periculo* eorum proximis aut mini-
ſtris, vel quod producta vita ſpem ſæpe vanam de-
derint ſanitatis, erunt hæc adhibenda: ſupradicti
corticis cinis exuſtus cum liquida *pice* ſpongiæ im-
d ἔκλειγμα
preſſus: decoctio *lentiſci*, & *rhois* Syriaci, & [d] *clyg-
matium* ſupradictorum ſuccorum. Nam hæc confi-
e Faſciculo
ciuntur hoc modo. [e] Agmine *vitis* uſtis virgultis, at-
f lixivio
que ex eorum cinere confecto [f] *liquamine*, ſcilicet
aqua imbriali admixta, quam vulgo *ciſterninam* vo-
cant,

11 quidam hic *fæcem* interpretantur. Ego vero, *picem ſiccam* in fundo doliorum vini repertam, eorum præſertim, in quibus vinum dulce vetuſtatem adeptum eſt. Ejus & ſabinæ pulvere curatum Ægyptium quendam fuiſſe jam ad hydropis initium perductum, Aëtius tradit pag. 568.

12 Paſtillos ex roſis, & ex ſuccino deſcribit *Paulus*. Quidam legendum putant, paſtillos ex roſis, διὰ ῥόδων, & ex ſeminibus, διὰ σπερμάτων. utroſque hic convenientiſſimos *Paulus* deſcripſit.

cant, dabimus ex ipſa bibendos *cyathos* tres, vel quatuor, nullis aliis ſpeciebus admixtis. Nam quidam in his, ſi *febribus* adficiantur, etiam *vinum* immiſcuerunt [g] vividum, vel *ſpongiæ* uſtæ cinerem, qui conficitur hoc modo. *Spongia* expreſſa *aceto*, atque *pice liquida* madefacta, vaſculo novo includitur teſteo: tum circuntegitur luto, & uſque eo inuritur, donec carboneſcat: dehinc [h] trita in pulverem, ex quo *cochlearis* unius quantitas aquæ vel puſcæ frigidæ mixta datur bibenda: vel ſi virtutem medicaminis augere voluerimus, tinctam, ut ſupra diximus, ſpongiam [i] liquidæ picis pulvere *bituminis* aſpergimus. Decoctio autem *lentiſci* conficitur hoc modo. Ejus *virgultorum* ſumentes ſufficientem modum, *aquæ* imbrialis infundimus *ſextariis* duobus: tum decoquimus: & cum ſemel, vel ſecundo [k] ſcatere viderimus, expreſſas detrahimus lentiſci comas: tum *liquorem* decoquimus, donec ad tertiam partem deducatur, cujus *cyathum* admixtum duobus cyathis *aquæ* bibendum propinamus. Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur. Ob *electarium* autem conficiendum erunt ſumenda *mala punica* recentia & infuſa, niſi fuerint mollia, quibus contuſis atque compreſſis, aliquantum detrahimus ſuccum, atque decoquimus, donec *mellis* craſſitudinem ſumat. Et quantum *medicaminis* virtutem [l] tendere voluerimus, tanto valentius mala exſuccamus, quo expreſſa ultimum atque craſſiorem ſuccum dimittant, ut etiam eorum *cortex*, ſi quid humoris habuerit, ſudet. Convenit etiam medicamen, quod *Themiſon* ordinavit hoc modo. *Mali punici* partibus duabus *aloë* admixta parvi cochlearis quantitate cum *aqua* frigida offerenda. At ſi *ſolutio* perſeveraverit, addenda

g uvidum: humore multo dilutum.

168 *Spongias urendi modus.*

h teritur

i deeſſe videtur vox *vice*, aut *loco*

k ſpumare

169

l intendere

170 *Themiſonis quoddam medicamentum.*

etiam conſtrictiva *cucurbita* patientibus partibus: tum [m] *diæteon* emplaſtrum, quod vehementer aſtringit ſuperimpoſitis ſpongiis aqua puſca infuſis, ut ſupra ſcriptum, *ciborum* conſtrictiva qualitate permanente. Dandum etiam noctis initio medicamen, quod [n] *diaporon* appellant, vel *diaſycaminon*, ſive *catapotia*, quæ Medicaminum libris prædiximus. Nunc autem perficienda conſcripſimus hoc modo.

[m] διὰ ἰτεῶν

[n] διὰ ὀπωρῶν

171 *Gummi* & *acacia* æquis ponderibus, admixto *alumine* ſciſſo ad duplex pondus, ſunt colligenda decoctione papaveris, & danda quibuſdam in duplicem modum. At ſi quiſquam non plurimum ſanguine fluxerit, nec tamen materia ferri ceſſaverit, convenit etiam tertia die *phlebotomiam* adhibere. Etenim ex eo quod ſanguis ferri non quieverit, manifeſte conjicimus *glutinationem* non fuiſſe perfectam diviſuræ, ſive vulneris partium, & propterea in tumorem veniſſe perſpicimus. *Omne etenim vulnus, quod uſque in tertium diem glutinari non potuerit, neceſſariò tumeſcit. Theſſalum* denique indigna accuſatione appe-

Quando, & cur vena ſit ſecanda.

172 titum *Sorani* ſententia recte purgavit. *Tertia* etenim die phlebotomandos ſanguine fluentes conſtituit, nutriens conſtrictivo cibo, non [o] inconſequentia ordinans adjutoria, ſed tanquam complexis paſſionibus apta, ut contrariis contraria objicere videatur. Ac ſi etiam intra *diatriti* tempus fuerit [p] atteſtata partium *gravedo*, vel dolor, aut *ſpiratio* difficilis, vel *tuſſicula* ſicca, phlebotomare convenit, atque *aërem* loci parviſſimi tepidare, & iiſdem partibus lanas oleo calido viridi expreſſas apponere, vel ob ſanguinis fluorem ea ordinare, quæ glutinare valent, ſed virtutis frigidæ non ſint, neque tranſvorationis aſpe-

173 rent loca, nec tumorem commoveant. [q] Plurima dabi-

[o] incongrua

[p] præſens

[q] Plurimis

bimus etiam ſamiæ terræ, quam [r] *ges aſtera* vocant, unciæ partem tertiam, cum duobus vel tribus cyathis aquæ tepidæ: non aliter etiam *amylum*, vel [s] *argallici* radicem, atque foliorum ejus ſuccum. Convenit denique *ſub lingua* retenta ejus radicis particula, ſive amyli, ſive terræ ſupradictæ. Danda etiam ex *gummi*, ſive [t] *draganto*, & *thure*, & *opio*, & his ſimilibus confecta *electaria*.

r γῆν ἀςέρα

s Symphyti. c. 2. *lib.* 5.

t tragacantho

Quid tertia die maxime obſervandum.

Tunc tertia die accepta *diatriti* temporis obſervatione, non ſolius *fluoris*, ſed etiam *febrium*, erunt ægrotantes *oleo* calido atque plurimo, & viridi perungendi. *Facies* quoque aqua tepida fovenda. *Cibus* 174
dandus complexioni paſſionis aptus, & *pultes* ex oryza vel alica frixa, ſive [v] ſimplici, vel milio, & decoctio *Ptiſſanæ* calidæ, ſed non oleoſæ, ac potius ſiccæ, vel ex oleo viridi confectæ, aut cum palmulis, vel amylo, admixto [x] γῆς ἀςέρος, aut *argallici* radice incocta. Cæteris vero *diatritis*, hoc eſt intervallis dierum trino numero ſervatis, cogentibus doloribus erit utendum *fomentis*, atque *cataplaſmatibus* laxativis: tum etiam cum ſcarificatione *cucurbitis*, ſive *hirudinum* appoſitione, quas ſanguiſugas vocant: Tum *vaporatio* ſpongiarum apponenda. Sin vero etiam fluor *periculoſus* fuerit ſanguinis, cum *tuſſicula* vel *aſperitate* gutturis, erit utendum qui- 175
dem conſtrictivis *epithematibus*, ſed calidis: dandum etiam ſorbendum *mulſum* ex melle decocto, & à *vino* abſtinendum: danda denique aqua potanda calida, ſed parvo modo: tum ſorbilia, quæ paſſioni virtute apta mederi poſſunt, ut eſt *amygdala* [y] ex puſca, in mulſo decocta, quæ abjicienda, & [z] admittendum *amyli* quantum valeat mulſum in quandam craſſitudinem redigere. Deinde ſimilibus electariis,

v cruda

x *ſub.* parum

y expoliata, ut paulo poſt.

z admiſcendum

riis, atque ſub lingua continendis medicaminibus
[a] remiſſionis utemur tempore [a] *amiſſionis*, ut eſt mel atticum ad-
[b] tragacantho mixto gummi, vel [b] dracanto decoctum, aut *glycyr-*
176 *rhiza*, vel ejus ſucco: niſi quiſquam ægrotantium
hoc improbaverit, nauſea commotus, quo ejus ſto-
Electua-rium. machus facile ad vomitum moveatur: item ex *lini*
ſemine trito, & *tracanto* drachmis duabus, & *amyg-*
[c] pini nucleis *dalis* expoliatis XXV, & [c] *ſtrobilorum* granis XXX,
& *ovi* unius toſti vitello, & *amyli* drachmis duabus,
infuſo *paſſo* ſufficientis quantitatis, quo medicamen
electarii craſſitudinem ſumat. Sin vero etiam *rauci*
fuerint ægrotantes, erit *mel* decoquendum cum cæ-
teris ſpeciebus ſingulatim, reſoluto tracanto, ex
infuſione paſſi confecto. Terminatur enim hoc aſpe-
ritas faucium, & tranſvorationis partes leniuntur, &
tuſſicula mitigatur, ſputaque ſanguinolenta repri-
177 muntur. Dandum etiam noctis initio, niſi *febrium*
[d] deſcribitur à *Paulo* obſtiterit acceſſio, ſimplex [d] *Diacodion*. Continuum
vero medicaminum uſum, quæ [13] *tuſſicularia* ſunt
appellata, ſive eorum immodicam quantitatem ne-
ceſſariò fugiendam mandamus. Eſt enim melius *ſim-*
plicibus, atque conſuetis mederi rebus. Illa enim tem-
poraliter quidem mitigare videntur tuſſientium mo-
tum, ſed paſſionem totam faciunt deteriorem. Ac
ſi atteſtante *tumore*, fluor perſeverans produxerit tem-
pus, in iiſdem perſeverare convenit, quæ ſupra
memoravimus, admixto etiam *lacte*. Si minui tumo-
rem viderimus, dandum quoque *lac amylatum*, & panis
laganum pultibus infuſum, ſed ex fermento confe-
ctum, quo panis habeat qualitatem, faciat etiam me-
178 delam meliorem. *Strobilus* denique cum ſuis fructi-
bus,

13 Veluti ejuſmodi linctus & electuaria, utpote quæ ſunt cum lentore quodam & viſciditate dulcia, & appetitum dejiciunt nimis diu uſurpata.

bus, quod in ſemet habeat [e] *reſinale*, ptiſana deco-
ctus. Dehinc profectu [f] cedente erit panis cum *malva*
decoquendus, ſed non exquiſite conditus. Danda
etiam ptiſana cum *lenticula*, quam Græci [g] *pſiſanæon*
vocant, & apponenda extrinſecus *cerotaria* ex mur-
tino vel lentiſcino, aut melino oleo confecta: tum
urgentius augenda *reſumptio*, ut ſupra demonſtravi-
mus: atque ita abſtento ſanguine, quoad fiet gluti-
natio perfecta. At irruente tumore erit conjicien-
dum, vel advertendum, utrum glutinatio [h] fecerit
retentionem, cum neque gravedo, neque dolor, aut
punctio, vel *pulſatio*, vel ſaltus partium, aut exten-
tio, vel febris cum *arida tuſſicula*, aut *ſtridor*, aut 179
ſingultus, vel quæpiam [i] ſanitati impedita *ſaucietas*
ægrum ſequi videbitur: ſed ſit æqualis, atque ordi-
nata [k] aſpiratio perſeverans. Tum ſi *tumoris* cauſa
fuerit retentio ſanguinis [l] *temporaliter* effecta, quæ
neceſſariò *ſordidum* atque humectum vulnus efficit,
phthiſicorum fluorem [14] pronuntiamus.

e reſinale quiddam, *ut inf.* §. 206.
f ſuccedente
g φακοπτισάνην
h ſtiterit ſanguinis fluxum
i ſanitate
k reſpiratio
l pro tempore

Quomodo curandus ſit ſanguinis fluxus, cum in morbum chronicum abiit.

Tum cum producto tempore ſanguinis fuerit [m] *ru-
ptio* variata, erit *curatio* pro motibus temporum [n] va-
rianda, ut [o] *ſuperpoſitionem* emergentem eadem cu-
ratione curemus. In *lenimento* verò leves atque quie-
tos adhibemus *motus*, ſub magiſterio *aliptæ* vel *mu-
ſici*, quo etiam vocis exercitium artificis præcepta
moderentur. *Cibus* dandus ex mediæ qualitatis ma-
teria, adhibitis *reſumptivis cyclis*, in quibus non 180
erunt repentinæ mutationes faciendæ, ſed ex me-
diæ qualitatis materia *primus* ordinandus eſt cyclus,
dehinc ex volantum, *ſecundus*: tunc ex agreſtium,
tertius, atque ex porcinis carnibus *ultimus*. & con-

m eruptio iterata
n iteranda
o paroxyſmum

 junctis

14. fore, ut æger putria & purulenta multa ſpuat, & phthiſicus efficiatur.

junctis deinde duobus [15] contiguis ordo dirigendus,
atque ita omnibus, & ſingulis materiarum ſpeciebus
erunt magis *conſtringentia* procuranda, ut in *oleribus*
intybum, plantago: in *marinis* ſquillæ, mulli: in
volantibus perdices, phaſiani, attagenæ: in *agreſtibus*, lepores, capreæ: & ſi celeriter ægros craſſificari viderimus, erit *abſtinentia* intercalanda: tum
181 venter emolliendus. Utendum præterea partiliter
p adſtringentis
nunc *aquæ* potu, nunc *vini* leviter [p] remordentis:
deinde veniendum ad *recorporativæ* curationis ma-
q pedetentim
teriam, [q] latenti motu adhibita *drimyphagia*, ex piſce
gobione, admixto melle. Dandi etiam piſces, & ſuis
Quo ordine recorporativa externa ſint adhibenda.
cerebrum, una tantummodo die: intervallatis diebus, adhibitis *localibus* adjutoriis recorporativis, ut
dropace, partibus primò, quæ fuerint *remotæ* à patientibus, tum *vicinis*, ac deinde *ipſis*: addendus
etiam ex *ſinapiſmo* rubor, quem *Græci* φοινιγμὸν vocant, atque ſicca *fricatio*: tum torrendum corpus
r q. d. ad focum adaſſatio
s abſque potu
ſole, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant: adhibenda quoque
[r] παρόπτησις, & aliquando [s] *ſicca* cibatio, aliquando
182 cum pane palmulæ offerendæ: & [t] imitanda conſue-
t ineunda
v frigidi
tudo [v] frigida *lavacri*, atque *potus* parvus, ſcilicet
primo, ac deinde auctus [x] ſuggeſtione, quo poſſint
Quod corpora reddat firma.
etiam iis ægrotantes uti [y] partiliter. Facit enim duriora corpora, atque valentia, acceptorum vel ge-
x potu largiore paulatim conceſſo.
y viciſſim, & alternis.
ſtorum differentia *contrariorum* mutatione variata,
quanquam ſint ex eodem genere venientia. Utilis
præterea *navigatio* approbatur, & *peregrinatio*: inde
enim res ſalutares venient. Præcavenda etiam *Venus*: facilè autem hæc paſſio refricatur. Hæc eſt ſecundum *methodicos* ordinata curatio.

Variæ veterum ſententiæ examinantur.
Apud *veteres* verò diſſonantia ſunt ordinata. Etenim

15 primo & ſecundo: ſecundo & tertio: tertio & quarto.

enim de *ſchemate* jacendi, atque *phlebotomia*, & 183
ligatione, & conſtrictivis, vel frigidis *cataplaſmati-*
bus, & *aceto* bibendo, varia diſceptatione pugnatum
eſt. De *ſchemate* inquam jacendi: ſiquidem alii ſu-
pinos jubent ægrotantes jacere, vel ſuper eas partes,
quæ non patiuntur. *Aſclepiades* [z] conſequenter ap- [z] inconſequenter
probat ſupra partes quæ patiuntur, eſſe locandos æ-
grotantes: ſiquidem cum ſcriberet neceſſarias eſſe
curationes, adprehenſa cauſa, ſic fuerit elocutus,
etiam ſanguine, inquit, fluentes ita eſſe locandos. [a] Si- [a] At quidem
quidem *Eraſiſtratus* phlebotomari præcepit patien-
tes. *Alii* vero ejus ſectatores etiam fieri principali-
ter damnaverunt hoc adjutorii genus, tanquam vi-
rium vexabile: item plurimi noſtrorum, tanquam
laxativum, & propterea inconveniens fluori ſangui-
nis, ex ſolutione venienti, & [b] indignum ad conſtri- [b] non idoneum
ctionem. *Alii* adhibendum probaverunt, ut *Hippo-* 184
crates de morbis ſcribens: *Diocles* libro quo de paſ-
ſionibus, cauſis, & curationibus ſcripſit: *Praxago-*
ras libro tertio de curationibus: item *Aſclepiades*
libro, quo de clyſteribus ſcripſit: Dehinc *Themiſon*
ſecundo libro Tardarum paſſionum: & *Theſſalus* ſe-
cundo libro regulari: ſed adjecta diſcretione. Ete-
nim ſi tertia, inquit, die rurſum ſanguine fluxerint
ægrotantes, atque plurimo: quo intelligitur tanquam
in complexis paſſionibus, hoc eſt, ſtrictura obtinen-
te, faciendum approbaſſe. *Alii* verò omnes ſtatim, 185
atque ſine ulla dilatione, phlebotomandos dixerunt,
& magis ſi ex *thorace*, vel *pulmone* ſanguis fluxerit,
vel plurimus, avertendæ materiæ cauſa, quo patien-
tibus partibus derelictis, aliorſum feratur, hoc eſt
ad eas quæ non patiuntur, vel ob educendam mate-
riæ multitudinem. Denique ſæpe inquiunt facien-
dam

c nimirum venam ſecandi
d in partem affectam
e ſuppreſſa vacuatione, & clauſa plaga.
186
f venas concedunt amplo vulnere, quo latæ exiſtant, nec celerius coëant
g ſpirationis difficultatem
h ligatione ſenſus, ſ. ſtupore
i putat
k reprobat
l negat eſſe
m occludi ligatione non
n nec vinciri
187
o arcta
p venire.
q ſuſpenſa
r conſtrictivis

dam [c] *conſuetudinem*, ſi oportuerit, ſemel, & ſecundo, vel tertio, quo [d] recurrens ex brachio, poſt [e] abſtinentiam ſanguis, iterum avocetur, velut *Themiſon* ait, ſecundum ſe, & laxamenti eſſe, & minutionis, ne initium tumoris efficiat. Item, ut *alii* evacuandas [f] venas, quò exeant latè, celerius concedant, atque coëant diviſuræ, velut *Aſclepiades*, ad minuendum ſanguinis curſum, ſive [g] ſpirationem, quibus paſſio adjuvatur. Item de *ligationibus* pugnaverunt. Siquidem [16] *Xenophon*, & [17] *Dionyſius*, & *Erophilus* primo libro Curationum, & [18] *Eraſiſtratus*, probant articulorum faciendam conſtrictionem. [19] *Herophilus* verò capitis, & brachiorum, & fœmorum: *Eraſiſtratus* magis inguinum & alarum. Etenim [h] laxationem ſenſus ſanguinis [i] approbat fieri retentionem. *Aſclepiades* verò ad ipſum ſcribens libros *Paraſceuaſticos*, ligationem [k] excludit, eamque [l] neque *Eraſiſtrato* congruam, dicens [m] oſculari non poſſe ſub *diſcrimine* venulas, quod *Græci* diaphragma vocant, [n] vel miſceri eas, quæ ſupra diaphragma eſſe videntur. Omnes etiam noſtræ ſectæ principes id approbaſſe videntur: [o] impreſſa etenim, inquiunt, ligatura vexat, non impreſſa inutilis eſſe perſpicitur: item *Antipater* tertio libro Epiſtolarum, ait, teneri materiam quidem ligatione, ſed cùm fuerit indulta, vel relaxata, in repentinum atque immodicum fluorem [p] veniat. Siquidem abſtinentiæ cauſa altiora [q] pendendo latere potius, quàm teneri videantur. Item de [r] conſtrictis *cataplaſmatibus* plurimi diſſenſerunt. Nam *Eraſiſtratus* hæc approbat: *Aſclepiades* excludit, tanquam materiam imprimentia,

16 Medicus Cous.
17 Empiricus.
18 De hoc *vid. Plin.* H. N. lib. XXVI. cap. 2.
19 Herophili laudes. *vid. Plin.* H.N. lib. XXVI. cap. 2. & 3.

tia, vel coërcendo in altum revocantia. Item *acetum* alii tanquam tuſſiculam vel fluorem commovens expulerunt, vel quod duras partes denſando faciat. *Themiſon* verò his repugnans adhibendum judicavit, 188
atteſtante etiam *Theſſalo.* Alii ajunt ejus acrimoniam vel nimietatem temperandam admixtione aquæ. *Plurimi* verò contrariarum ſectarum etiam *clyſteres*, atque *urinales* ajunt virtutes adhibendas. *Diocles* [20] taurinum gluten bibendum dicit, farinæ concoctum & rubo: vel cum nepita amylum, vel marrubium, vel roſmarinum in aqua puſca dandum. *Motus* verò alii adhibuerunt, non ſolùm fricantes, ſed etiam deambulationem imperantes poſt cibum, ut *Eraſiſtratus. Aſclepiades* verò de communibus adjutoriis ſcribens, geſtationem in *hæmoptyicis* prohibet. Utuntur qui- 189
dam præterea etiam *purgativis* medicaminibus ex [21] papavere, vel helleboro, aut diagridio, quod Græci *ſcammoniam* vocant, ut *Diocles*: item ſudorem moventibus, & vomitum, ut *Praxagoras*, qui etiam plurima urinalia ordinavit. Sed hæc facilè judicantur ex iis, quæ ſecundum *methodicos* tradidimus.

Errores aliorum monſtrantur.

Demonſtranda tamen eorum *contradictio*, & brevi ratione formanda. Peccaverunt igitur, qui ſupra patientes partes ægros jacere voluerunt. Omnis enim impreſſio, ſive [r] affectio incongrua glutinationibus approbatur. Ceciderunt etiam falſa intentione decepti, qui non addita diſcretione *phlebotomiæ* memoraverunt uſum. Non enim in omnibus oportuit pro- 190
hiberi, cùm fluorem ſæpe fuerit vehemens *ſtrictura* complexa: & ſi ſecundum *Eraſiſtratum* oſculatio ve-

[r] affictio, *alii* affixio.

20 Gluten omnium præſtantiſſimum fit ex auribus taurorum & genitalibus.

21 ſeminis papaveris ſylveſtris & corniculati acetabulum ventrem ducit: tantundem verò ſeminis aphrodis vomitum provocat. *Dioſcor.* De utroque *vid. Plin.* H.N. lib. XX. cap. 19.

narum ex redundantia materiæ veniens, fluorem faciat, convenit uti detractione. *Facilè* enim *corrigi*, vel *reparari parva virium vexatio poteſt* : plurima tamen ex adjutorio patientibus utilitas fuerit. Neque item in omnibus erit approbanda phlebotomia. Nam nullo tumore apparente vexabilis judicatur.
s vires t labefactatur Etenim corporis [s] fortitudo neceſſariò [t] depurgatur, & ſtomachus vitiatur, atque debilitate irruente, difficilè coëunt diviſuræ, & eadem patienti videbimur
191 ingerere, quæ prohibenda ſuſcepimus. Quippe cùm
v geminata effuſio non *averſio*, ſed potius [v] *partitio* ſanguinis fieri intelligatur, & duplici egeſtione celerata, nullam mor-
x de novo affligente tis habeat dilationem. Dehinc erit *anceps*, utrum [x] irruente rurſum tumore, phlebotomandi necne ſint ægrotantes : ſed phlebotomati apertiſſimè interficiuntur: non phlebotomati magno adjutorio privan-
y tam z quàm tur. *Ligationes* verò non [y] tantum ad divertendam materiam, ut ſuprà memoravimus, [z] quantum ad *denſitatem* faciendam adhibendas probamus : ſiqui-
a adhibendas dem imprimendo coërceant : ſed *mediocriter* [a] adhibere, ne moderatione ceſſante, vexare potius quàm
192 curare [b] videantur. Peccat etiam *Aſclepiades*, frigi-
b videamur. da vel conſtrictiva *epithemata* recuſando. Sunt etiam inconſequentia [22] *Eraſiſtrati* placitis, ſed officio congruæ curationis efficacia. Nam ſolutionem conſtringunt, diviſuras conglutinant, quod ex vulneribus in ſuperficie conſtitutis, & ſub viſum venientibus uſu approbatur, quibus appoſita apertiſſimè profuerunt. Peccant etiam non aliter, qui bibendum *acetum* negant. Non enim in omnibus fluoribus ſangui-
c valde manifeſto nis dandum probatur, ſed in iis, qui [c] approbato at-

22 qui putavit his introrſum retrudi ſanguinem, & ita vaſorum ἀναστόμωσιν augeri, cujus cauſa eſt redundantia.

atque *largiſſimo* fluore vexantur. In *parvis* enim aqua frigida ſufficere poteſt, aut admixto parviſſimo aceto. At ſi *tumor* fuerit atteſtatus, ut *complexam* paſ- 193
ſionem demonſtret, proculdubio conſtringentia fugienda, quantum res pati, vel admittere poſſunt. Eſt igitur *improprium*, ut ea quæ incongruè adhibita nocere demonſtrantur, etiam cùm neceſſariò convenire fuerint viſa, prohibenda exiſtimentur. Etenim *adverſantia ſolutioni* tuſſiculam ex fluore venientem mitigant, atque ipſum fluorem conſtringunt, & ſanguinem retinent cohibendo, & neque noxam inurunt. Siquidem ſæpe [d] reddita per *digeſtionis* vias, patientibus partibus adveniunt temperata, atque admixta [e] *liquidis* in alto conſtitutis: & propterea obtuſa virtutis violentia perdurant. Sunt 194
etiam *clyſteres* contrarii. Siquidem commoveant corpus, eo tempore præterea, quo conglutinationem [f] faciendam nitimur. Hac ratione etiam *urinalia* medicamina, atque *ventriflua* magis noxia judicantur. Siquidem turbent atque vexent, & [g] vertant ſtomachum. Item [h] protervus omnibus *vomitus*, & propterea *contrarius* judicatur. Reſcindit enim vulnera, niſi quis eum jam ſolidatis cicatricibus ob *recorporationem* adhibendum probaverit. Eſt propterea affectatio ſudorum, quam *Græci* ἀφιδρῶσιν vocant, contraria. Cum enim ſuperflua, atque redundantia tollere videtur, laxativæ virtutis cauſa, coëuntia disjungit. Item *taurinum gluten* tenſionem atque duritiam fa- 195
cit. *Motus* vero corporis neque excludendos generaliter probamus, neque [i] approbandos. Siquidem prius quam paſſio declinaverit, requieſcere debeant ægrotantes. In *declinatione* vero ſint movendi, ſed non poſt cibum. Tunc enim ob digeſtionem cele-

[d] delata per ventriculum & inteſtina
[e] ſanguini, & reliquis humoribus
[f] facere
[g] ſubvertant
[h] abſque ulla ratione
[i] admittendos

brandam tempus eſt quieſcendi : quo fit, ut prius quàm cibum ſumpſerint ægrotantes, *geſtatione* ſint
k i. poſt cibum ſumtum movendi, [k] ſecunda etiam deambulatione. Etenim
l *ſub.* motus parva [l] adjectione neque ulcera refricantur, & in reſumptione virtus corporis excitatur.

CAPUT XIV.

196 ### *De Phthiſica paſſione.*

Phthiſeos cauſæ antecedentes. PHthiſis, ſive, ut plerique appellant, *phthoë*, quod
a diſſipationem σύντηξιν corporis faciat [a] *defluxionem*, ſive corruptionem, fit frequentius antecedente *ſanguinis fluore*, aliquando etiam longi temporis *tuſſicula*, ſive catarrho, quo
b profundæ & intimæ partes thoracis [b] altiora lacerantur, & primo levius: tunc *ulcerata*, facientia collectionem intrinſecus, quæ cum ſiccata non fuerint, citius ſumat paſſio initium. Sed non ſecundum has *differentias* erit efficacia curationis mutanda. Siquidem antecedentes cauſæ, quanquam diverſæ, *unam* facere paſſionem videan-
197 tur. Sequitur autem ægrotantes *febricula* latens, &
Signa & ſymptomata. ſæpe quæ initium declinante accipiat die, atque veniente luce levigetur, atteſtante *tuſſicula* plurima initio noctis, atque fine, cum *ſputis* ſanioſis, ac parvulis *primo*, in iis qui non ante ſanguinis fluore
c deinde, deinceps, poſtea vexantur: quæ quidem admixta ſaliva latere, [c] *ſecundo* autem, etiam plurima ferri videantur. Iis vero, qui ex *fluore ſanguinis* in iſtam veniunt paſſionem, primo ſanguinolenta ſputa efficiuntur, hoc eſt, *cruenta*, quæ *Græci* αἱμάλοπα vocaverunt : tum *feculenta:* dehinc *livida*, vel *praſina:* & in ultimo *alba*, atque *purulenta*, dulcia, vel ſalſa, cum *voce* rauca, aut
d clangoſa [d] acuta, & difficultate *inſpirationis*, atque *genarum* ru-

rubore, & cæteri corporis cinereo colore: item 198
ſequitur *oculos* exoletus aſpectus, & corporis *tenui-
tas*, quæ nudatis membris proditur magis, quàm ex
aſpectu vultus. Quoſdam etiam *ſibilatio* vel [e] ſtridor
thoracis ſequitur, & creſcente paſſione, *ſudor* ſupe-
riorum partium uſque ad pectoris finem, *cibi* faſti-
dium, & major appetitus *ſitis*, & quibuſdam [f] *gra-
vedo* vulnerati pulmonis, ut etiam ejus exſpuant fi-
bras, quibuſdam *punctio*, ulcerato thorace: *pulſus*
debilis, denſus, ac deinde formicalis, quem *Græci*
μυρμηκίζοντα vocant: *Digitorum* ſummitates craſſeſcunt,
obuncatis unguibus, quod *Græci* γρύπωσιν vocant. Se-
quitur præterea *inflatio* pedum, & nunc *frigus*, nunc
fervor articulorum: *naſi* ſummitas palleſcit, atque
aurium [g] laminæ frigeſcunt. Tunc *pejorante* paſſione 199
ventris efficitur *fluor* albidarum egeſtionum, & in-
digeſtarum, debilitatis naturalibus digeſtionis of-
ficiis. Diſcernunt præterea plurimi purulentum li-
quorem, *phlegmata* carbonibus imponentes, quo
exuſta probentur. Nam tetri [h] *odoris* eſſe neceſſe eſt
omne quod natura fuerit mutatum, velut ex [i] *defluxio-
ne* carnis veniens. Item in *aquam* mittunt ægrotan-
tium ſputamina. Etenim *naturalia* facile ſolvuntur,
vitiata vero atque mutata, perſeverant, quadam [k] te-
nuitate coactæ, & ſubſidunt: ſiquidem ſint gravia,
& contra naturam ex defluxione carnis venientia.
Vicinæ, atque ſimiles paſſiones ſunt phthiſicæ, σύντηξις, 200
quam nos defluxionem dicere poterimus, & *atro-
phia*, quam nos nutrimenti ceſſationem vocamus;
item *empyica* paſſio, ſive [1] ἀναφορητικά, quam nos pu-
rulentam, ſive [l] vomifluam dicere poterimus, quod
ex

[e] ῥόγχον vocat *lib.* 2. *de acutis* §. 72.

[f] gravis doloris ſenſus

[g] fibræ. eadem voce utitur *ſup.* §. 21.

Modus ſputa probandi.

[h] Aphor. 11. & 12. lib. 5.

[i] colliquatione, putredine

[k] tenacitate

Quomodo differat phthiſis

[l] vomicofluam

1 eadem ratione vox hæc formata eſt, qua ſupra §. 120. dixit à Græcis vocari τὴν ἀναγογήν.

m abſceſſus

ex *vomica* interioris [m] collectionis purulenta per tuſſiculam excludunt ſputa. Sed hæc diſcernuntur. Siquidem ex his *atrophia* longo tempore faciat tenuari, nullis etiam atteſtantibus ſputis, ſæpe etiam ſine ulla tuſſicula. Etenim longo tempore febricitantes, atque tuſſientes, [n] limpidis adhuc ſputis affecti, necdum *phthiſici* judicantur, in phthiſicam vero paſſionem proni ac declives eſſe noſcuntur.

ab atrophia:

n minimè vitioſis, alienis, pravis

201 Item *empyica* paſſio, ſive, ut ſupra diximus, ἀναφορητική, diſcernitur à phthiſica, non aliter quàm ulcerum collectione. Quippe cum empyicos ſæpe antecedat *pleuritis*, vel *peripleumonia*, & *tumor* immenſus, & *febres* vehementes cum horroribus frigidis, & inordinatis. Dehinc quod ſæpe *coadcervatam* puris copiam excludant repente *Empyici*, ac deinde egeſtione facta, febribus atque horroribus præteritis liberentur, ut aut omnino iis careant, aut ex parte afficiantur: in *phthiſicis* ea, quæ ſupra diximus, antecedant, & liquida *paulatim*, non coadcervata excludantur, & pro modo auctæ paſſionis, etiam febres augeantur.

ab empyemate.

202 Communiter autem hæc paſſio *ſtricturæ*, atque *ſolutioni* erit adſcribenda, & ſubjacentibus paſſioni [o] temporalibus [p] *cœnotetis*. In quibuſdam etiam *ulcerum* differentias monuimus [q] promovendas. Sunt enim neceſſariò intuendæ. Siquidem complexa ſit regulæ, quam *diætan* vocant, medicaminum ratio, quam *pharmacian* appellant. Denique ſi *tumens* ulcus fuerit, quod intelligitur ex *dolore* conſequenti, & cæteris tumoris ſignis, convenit ægrotanti *calidus* locus, & *abſtinentia* unius diei: tum *fomentatio* laxativa, atque *cataplaſmata*, & *cucurbitæ* appoſitio cum ſcarificatione, & *vaporationibus* ſpongiarum, & totius corporis *perunctione:*

Cujus generis morbus ſit Phthiſis, & quomodo curanda.

o pro variis morbi temporibus

p κοινότητι.

q proponendas, conſiderandas

203 *cibus* quoque ſorbilis, calidus, & ma-

magis [r] panoſus, obſervatis temporibus ſingulorum adjutoriorum, ut ſæpe docuimus: at ſi *tumens non* fuerit ulcus, ob purgationem ſordis erunt *aquæ mulſæ* cyathi duo vel tres offerendi ante cibum, vel *fœnigræci* ſæpe [s] torti decoctus ſuccus, ſed non ita ut viſcoſus fiat, quod [t] ſervabitur: Si ſecundo vel tertio [v] mollius ſcatere cœperit, deponatur, [x] quod ſit colore vinoſus, ac deinde uni cyatho liquato admiſcetur *mellis* cochleare: habet enim virtutem *fœnigræci* ſemen mitiſſimæ deterſionis: vel certe mulſum dabimus ex *lini* ſemine fricto, atque trito, admixto pulvere, aut [y] liquato linteolo limpido, vel farina [z] meregmi. Si autem *major purgatio* fuerit facienda, *irin* 204 illyricam atque [a] *herbum* dandum probamus. Oportet etiam *herbum* rubrum aquæ infundere, donec infletur: tum teſta calefacta, atque ignita molere, terere, ac deinde tum tenuiſſimo cribello ejus *pollinem* mulſo aſpergere in cochlearii quantitatem: vel ex melle decocto *electarium* facere, admixto ſcilicet polline ſupradicto. Sed propter *vehementiam herbi*, erit conjicienda *ſordis* magnitudo, ut ſi fuerit putruoſa, quam *Græci* δυσώδην appellant, tum ſolo herbi polline utemur: Sin vero non ita fuerit cogens cauſa, admixto *ſeſamo* [b] iri illyricæ æqualis ponderis, aut ſuperantis, pro paſſionis magnitudine. At ſi plurimum 205 *putruoſum* apparuerit ulcus, ex iis quæ feruntur, non ſolum *per os* convenit *herbi* pollinem dari, ſed ex ipſo confectum etiam *cataplaſma* cum aceto, atque melle extrinſecus apponere. Tunc etiam *lenticula* ſimili uſu adhibenda probatur: Et præterea purgativæ virtutis *ariſtolochia*, & dracontia herba, ſive quæ appellatur *aron*. Ejus generis etiam *marrubium* approbatur, quanquam ſit ſtomachi vexabile, purgati-

væ

r ex pane

Varia ulcus pulmonum detergentia.

s toſti

t cavebitur

v lenius bullire

x quoad

y ligato in linteolo

z immerſa, an mera?

a ervum. & *ſic in ſeq.*

b iridi

Decoctum marrubii. væ tamen virtutis. Oportet autem ejus *manipulum* tribus aquæ ſextariis decoquere, donec ad tertiam partem redeant: tum marrubium detractum projicere, atque admiſcere *mellis* boni libram, & rurſum de-
206 coquere, donec ad ſuam veniat craſſitudinem. At ſi *marrubium* viridius fuerit, tundendum atque [c] exſuccandum, & in unum cyathum ſucci libra mellis miſcenda, & ita decoquenda: aut aquæ ſextarii tres decoquendi, ſive admiſcendi, donec mellis craſſitudinem ſumant. Faciunt etiam ex *ſtrobilis*, & *amygdalis*, & *lini* ſemine, vel ſupradictis, electaria: item ex *amygdalis*, & *ptiſana* cum *melle* & *lacte* ſorbile medicamen, & primo cum pane [d] acceptum infuſo [e] melle: tum etiam ſingulare ſorbendum, parviſſime, ad modum unius cyathi vel duorum: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi: quanquam ſit in qui-
207 buſdam hoc ſolum [f] cibo ſufficiens. Etenim corpus nutriet, & vulnera reterget, & cruentos, vel purulentos juvat. Dehinc cum *tenuia ſputa* ferri viderimus, facit etiam *ſtrobili* decoctio, quæ conficitur hoc modo. Viridem *ſtrobilum* ſumentes, [g] fructuoſum, qui in ſemet habeat quædam reſinalia, [h] quem tribus ſextariis immixtum decoquimus, donec pars dimidia liquoris inſumatur: tum detracto ſtrobilo, erit reſiduæ parti liquoris miſcenda *mellis* libra, vel *glycyrrhizæ*: Tunc [i] decoquendo donec craſſitudinem ſumat. Convenit etiam ex *ſquillitico* vino electarium confectum, ex quo erit ſextarius unus libræ *mellis* admiſcendus, & *gummi* vino perfuſi ſelibra: tum decoquendum mel
208 donec vinum inſumatur. Poteſt præterea etiam *melilotum* linteolo ligatum tempore decoctionis immitti: item ſuccus *glycyrrhizæ* ſimili modo, atque eodem tempore miſceri probatur. Convenit etiam *Diocodion* me-

c exprimendus ſuccus
d accipiendum
e melli
f pro cibo
Decoctum ſtrobilorum pini.
g nucleis plenum
h aquæ
i decoquendum

medicamen cochlearis quantitate ſumptum, vel *buty-*
rum cum *melle* in electario datum, & præterea purga-
tivæ virtutis atque ſiccativæ hoc medicaminis genus: *Medicamen purificans & exſiccans.*
marrubii ſucci viridis ſextarii tres, *mellis* libra una:
quæ cum fuerint coctione craſſificata, [k] *iris* illyricæ [k] iridis
immittendæ ſunt drachmæ duæ. Sed oportet neque *Cautela practica.*
ſemel, atque eodem tempore omnia hæc ægrotanti-
bus dari. *Varias* etenim materias poſuimus: ſiquidem 209
jugis ſpeciei unius oblatio ſatiat ægrotantes, & pro-
pterea recuſatur, neque *acceſſionis* tempore hæc dan-
da mandamus. Quapropter [l] uni etiam cætera in cu- [l] unis
rationibus monemus intuenda, quo purgato ulcere
[m] humanioribus cibis utamur, hoc eſt ex mediæ ma- [m] liberalius
teriæ qualitate. Convenit interea *motus* [n] *latens*, pen- [n] blandus, vix ſenſibilis
ſili primo lectulo, vel cathedra longiore, atque in vici-
na porticu. [o] Adhibita etiam *perunctio* primo ſedenti, [o] Adhibenda
ac deinde recepta fortitudine *ſtanti*: purgato ulcere
damus *vinum* album, atque lene, mediocriter remor-
dens. Tum *lavacrum* adhibendum, quando etiam
ſicca convenit *cibatio* ſingularis, vel cum palmulis the-
baicis: & *pulmento* in cibum dato: vel *arnogloſſa* her- 210
ba, & *volantum* non pinguia: item ſub lingua *amy-*
lum [p] datum, quod retentum in defluxionem veniens [p] dandum
ſubjectis partibus patientibus irruat, & paulatim ad-
juvet *cicatricem:* vel *mel* decoctum ſimili modo da-
tum, aut parvo ex *amylo* admixto: Tum etiam *tro-*
chiſcus, qui appellatur [q] *trigonos*, vel *mel* vino remor- [q] *vide ſupra* §. 105.
denti admixtum, [r] parti ſuæ quantitati, & decoctum, [r] pari
donec [s] incoquatur vinum: tum etiam *antidotum*, [s] inſumatur
quod appellatur *theriaca* & *mithridatios*, quæ in ſe-
met habet ſiccandi atque recorporandi virtutem: [t] dieriſimum
item [z] *zopirios*: & [t] *dieriſimus*. Apponenda præterea 211

 ex-

z hanc Paulus deſcribit.

extrinſecus *emplaſtra*, quæ in cicatricem ducere valeant, ut eſt[3] *melinon*, ac deinde ſiccantia magis. Tum cum firmum apparuerit lenimentum, erit[4] *amitaonion* imponendum, vel[5] *polyarcyon* malagma, admixto cerotario, ex oleo *cyprino* confecto, parte tertia: ſiquidem hæc ſingularia primo tempore ægrotantes ferre minime poſſint. Tunc *cyclica regula* adhibenda, ſed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Denique nunc *vinum*, nunc *aquam* potare permittimus, juxta cycli rigorem. Danda etiam *drimyphagia*, quam
212 deſpuentibus ſanguinem memoravimus. Adhibenda etiam *localia* adjutoria, ſimiliter *cucurbita*, *dropaces*: & *ſympaſmata*: & *paroptesis*: & *ſinapiſmus*, & bibendum medicamen, quod[6] *diapipereon* appellatur. Valet enim *calloſitatem* ulceris tenuare, atque ſiccare. Fugienda præterea bibendi medicaminis *ſatietas*, & eligendus conſuetorum uſus. Magis ſiquidem inſueta materia vexatus *ſtomachus*, atque faſtidio
v Eſt præterea ſupinatus prodat ægrotantes. v Et propterea vehementer utilis *navalis geſtatio*, atque longa navigatio, *lectio*, vocis exercitatio, & omne quod dare corpori *fortitudinem* poteſt.

213 *Curatio ad mentem veterum Medicorum.* Veteres autem medici alii nihil de iſta paſſione memoraverunt. Sed *Diocles* libris, quibus de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, jubet initio *cibos* detrahi, nihil de fine abſtinentiæ ſignificans, aut quouſque ſint ægrotantes retinendi: tum *ſudores* commovendos, quibus neceſſariò vires auferuntur, & neque hoc quemadmodum faciendum ſit, ordinavit. Utitur etiam x *anacœliaſmis*, quorum qualita-

x ἀνακοιλιασμοῖς, i. e. medicamentis quæ ſupra ventriſiua dixit §. 194.

3 Deſcribitur ab Aëtio.
4 Amythaonium emplaſtrum deſcribitur à Paulo.
5 Polyarchium deſcribitur à Paulo, & Celſo.
6 vel Διὰ δυοῖν πιπέρεων, ut *infr.* §. 68. *l.* 3. vel διὰ τριῶν πιπέρεων, ut cap. 8. lib. 5.

litates non memoravit, adjiciens verrendum, ſive deducendum à pulmonibus humorem, quando fuerat mitigandum potius ulcus quàm repurgandum: item *vomitum* ex oxymelle adhibendum, quo corpus dis-
jiciendo ulceratas lacerat partes: atque hoc jugiter, 214
& poſt cœnam faciendum probat: dehinc proterva mentis cæcitate deceptus, etiam ψυχρολουσίαν imperat adhibendam, & *allium* dandum, quod neceſſariò vexet ægrotantes inflando: tum *vino* flavo utendum, ſive nigro, & propterea duro, atque poſt prandium *deambulatione* vexandos imperat ægrotantes, & nulli adjutorio ſua tempora reddenda perſpexit. *Praxagoras* ſecundo libro curationum, iis qui pulmonis ulcere afficiuntur initio *helleborum* probat, atque *ſi-
tim* faciendam: tum reſumendos: non advertens *pri-* 215
mo reſumptione, *tum* helleboro utendum, quo poſſint ejus laborem perferre ægrotantes. Ad ſummam, non reſumpto, & viribus deficienti *helleborum* non convenit, reſumpto autem, vel fortificato *excluſa* [7] *phthiſica paſſione* comprobatur, & propterea uſus hellebori recte prohibetur. At *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum quædam recte, quædam caduca protervitate compoſuit, ex quibus eſt etiam
y *pendentis thori* geſtatio, quo plurima parte diei ac y pendente thoro
noctis motu exerceantur ægrotantes, cum neceſſariò acceſſio veſpertino tempore aſperetur, atque lu-
ce ſurgente levigetur: quo non ſolum laborioſus, 216
verum etiam intemporalis, & inordinatus motus ab eo adhibitus probatur. Etenim initio lucis, & dimiſſionis tempore nutriri cibo convenit ægrotantes. Eſt etiam noxium *allium*, quod imperat dare: ſiquidem

7. quæ vomitione ab helleboro incitata, ac ulcere propterea irritato, nocentior & deterior fit.

Allium inflat. inflationem maximam facit. *Unctio* item ex ferventibus adhibita virtutibus, quam circa *veſperam* probat adhibendam, cruribus atque brachiis contraria
217 judicatur: tunc enim *febres* ardeſcunt. Imperat præ-
z ſecundo, vel tertio die terea [z] inter duos vel tres dies ægros *lavandos*, cum corpus elimatis viribus debilitet lavacri frequentia,
a ervum & ſordidet atque humectet ulcera. Præterea [a] *herbum*, dehinc *intybum*, & *plantaginem* dat, cum ſit
b ſeparandus. horum uſus differentia temporum [b] ſeparatus. [c] *Her-*
c Ervum *bum* enim purgationis adhibetur cauſa: frigerantia vero *cicatricis* obducendæ. Item imperat *ulcera* facienda extrinſecus, iiſdem quibus intus ineſſe ſenſerimus, quod eſt *pernitioſum.* Putat enim averſione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera præſiccari, & propterea diutiſſime differendam ait
d conſolidationem [d] ſanitatem exteriorum ulcerum, donec [e] illa clau-
218 duntur. [f] Imponenda nanque ait *emplaſtra*, quæ hu-
e alteriora moris provocant defluxionem, cum humoris deflu-
f ulceribus extrinſecus factis xio juxta [g] ſapientia placita nullius commodi teneat fidem: ſic etiam plurima *localia* adjutoria adhibenda
g ſapientum conſcripſit, quæ multo tempore [h] *magnificas* ulcera-
h manificas, χειροποιητὰς. tiones, hoc eſt, quas nos extrinſecus infiximus, in
i prohibeant cicatricem venire [i] cohibeant, impediens plurima quæ congrue adhiberi poſſunt, ut *defricationes*, *dropaces*, *cucurbitas*, *ſinapiſmos*, *paroptefes*, & alia quæ cum vehementiſſime proſint, ulceratione cu-
k ante facta
m poſſunt. tis [k] præfecta adhiberi non [l] poſſint.

CÆLII

CÆLII AURELIANI SICCENSIS MORBORUM CHRONICORUM

Liber III.

Caput I. 1

De Suſpirio, ſive Anhelitu, quem Græci Aſthma vocant.

ANhelatio, ſive *ſuſpirium* ab accidenti nomen ſumpſit. Vocatur præterea ſecundum aliquos ſpirationis difficultas, quam Græci δύσπνοιαν vocant, ſive ὀρθόπνοιαν: ſiquidem ſeſe præfocari ſentiunt cum jacuerint ægrotantes, atque *erecti* facilius ſpirent. [a] Item, ut alii dicunt, *contrario* vocabulo ſuæ virtuti nomen accepit. Nam cum [b] ſui ratione [c] convertat ac depravet, tanquam corrigat, *orthopnœa* nuncupatur, quam nos ſpirandi dicere correctionem poterimus. Multa enim contrariæ interpretationis vocabulum [d] ſumpſerunt, ut 2
fella, quæ Græci [1] γλυκέα vocant, velut dulcia, cum ſint amariſſima. Gravat autem atque premit hæc paſſio magis mulieribus *viros*, & juvenibus *ſenes*, atque *pueros*, & durioribus natura corporibus *teneriora*, *hyberno*, atque *nocte* magis, quàm die vel æſtate: in quibuſdam ex *initio* generatur: in quibuſdam [e] *perfectis* irruit paſſionibus; ſed magis ex profun-

[a] At ut

[b] ex ſua natura

[c] ſpirationem evertat

[d] acceperunt

Qui, & quando aſthmati magis ſint obnoxii.

[e] præcedentibus

1 Plin. *cap.* 10. *lib.* 27. Holoſteon ſine duritie herba eſt, ex adverſo appellata à Græcis, ſicut fel dulce.

fundo *frigore* ſequitur patientes ſpirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis quàm tarda: item *præfocationis* ſenſus ſecundum thoracem, atque *gravedo*, & *fervor* igneus: item *f* ἐντέρων ad ſuperiora conductio, & cùm paſſio vehementeſcere cœperit, *ſtridor*, atque ſibilatio pectoris, cum *vocis* debilitate: tum extenſio *colli*, atque *vultus*, cum rubore, & *oculorum* ſuſpenſo *g* attentu: *jacendi* poteſtas ſchemate ſupino: *tuſſicula* nunc arida, nunc uvida, cum *ſputis* tenuibus, & ſpumoſis, aut craſſis, & viſcoſis, & *ſudoribus*, & *calore* morbido, atque *pulſu* humili. At ſi gravior impetus *ſuperpoſitionis* fuerit, *ora* ægrotantium liveſcunt, & quidem excluſo [2] *per nares* humore mucilento, relevantur, atque præfocationis carent metu, quod non aliter cedit, etiamſi per oculos *lachrymarum* fuerit fluor.

Symptomata.

3

f inteſtinorum

g obtutu, *alii* intuitu

4 Variantur autem tempora paſſionis *ſuperpoſitionibus* & *lenimentis*, & nunc limpidis atque ſynceris, nunc *h* ſordidis, & paſſionis tractibus implicatis, ut etiam tunc levis difficultas inſpirationis ineſſe videatur, quæ facilè prodetur, ſi ægrotantes itinere *aſcenſibili* gradiantur, aut *ocyus* pergant, vel *indigeſtione*, aut uſu *venereo* affecti, vel *frigore*, atque *pulvere*, ſive *fumo* graventur. Differt autem hæc paſſio à *peripleumonia*, quòd neque cum febribus neceſſariò fiat, & ſemper *tarda* eſſe videatur. Item

Quomodo differat aſthma à ſe ipſo:

h i. cum aliquibus morbi reliquiis

& morbis cognatis.

5 ſecundum aliquos diſcernitur ab *orthopnœa*. Siquidem hæc cum *ſtridore* atque *præfocatione* aſperatur: *orthopnœa* verò cum *i* *thoracis* everſione, atque *ſingultu*, aliquando etiam cum *ſanguinis* fluore. Item ſecundum aliquos *magnitudine* diſcernitur. *k* Vehementem

i ſtomachi

k vehementiorem

2 cum enim per nares id exit, avertitur humor in pulmonem fluxurus, & intercipitur, aliaque via rejectus periculo ſuffocationis liberat.

mentem enim dicunt *orthopnœan* ſupradictis paſſionibus. Sed eſt melius, ut uno atque generali concurſu, paſſionum potentiam judicemus, ut nunc *vehementem* paſſionem dicamus, & magis acceſſionis tempore, nunc *leniorem*, & magis dimiſſionis tempore.

Eſt autem paſſio *ſtricturæ*, quapropter convenit, ut mox corpus invaſerit, ſive cum repetendo ſuperpoſitionem aſperaverit, jacere ægrotantes *altioribus* ſtramentis, thorace atque capite ſublevato, loco *lucido*, atque *calido* mediocriter, adhibita *requie*, 6
& *abſtinentia* cibi uſque ad tertium diem, ſi vires permiſerint: *pectus* tegendum lana, atque fovendum *oleo* dulci, calido: adhibita quoque *articulorum* blanda calidarum manuum *fricatione*, ut etiam tenendo medeamur *teporibus* admotis, tempore quo acceſſio vehementeſcit: & *cucurbitæ* leniſſimis raptibus detrahendæ. At ſi *præfocatio* coëgerit, & vires permiſerint ægrotantis, adhibenda *phlebotomia*, & diatriti tempore *unctione* antecedente: ſorbilis, atque calidus, & varius in dimiſſione offerendus *cibus*, atque alternis diebus, donec paſſio declinet. Sin vero 7
imbecilles viribus fuerint ægrotantes, diurnis diebus dabimus *cibum*; ſed ea die qua abſtinere oportuerat, *parvum*. Ea vero qua dare licebat, paulo [m] *plurimum*. Sin vero [n] officium non agnoverit, ſimplex *clyſter* adhibendus, & ante cibum *mulſæ* ex melle deſpumato duo vel tres cyathi [o] præbibendi: *cataplaſma* laxativum, atque *cucurbita* cum ſcarificatione adhibenda thoraci, & [p] in utraſque ſcapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo ſine ulla quaſſatione partium, ejus raptus efficiatur. Tum *vaporatio* ſpongiarum, atque *cerotarium*, & malagma quod *diachylon*

Curatio in paroxyſmo:

[m] largiorem
[n] *ſub.* venter
[o] præbendi: tum
[p] inter

8 *lon* appellant, vel [q] *mnaſeum:* Atque ita *lavacrum*,
Extra paroxyſmum. & *vinum*, & *varius* [r] reddendus cibus. In *lenimento*
q deſcribitur a Paulo. vero ſi paſſio tardaverit, erit adhibenda *reſumptio*,
geſtatione, *vocis exercitio*, *deambulatione*, *unctione*,
r dandus *fricatione*, corporis *retento ſpiritu:* tum *lavacro*,
atque *cibo* ex pulmentis *mediæ qualitatis:* Dehinc ad
recorporativam curationem tranſeundum. Adhibenda *drimyphagia*, atque cæterarum tranſitus mutationum, quas ſæpe *cyclos* ordinantes docuimus. Tum etiam *ex radicibus vomitus*, vel ſi paſſio coëgerit, etiam *helleboro* provocatus. Jubemus præterea acetum
s ſcylliticum [s] *ſcilliticum* ægrotantes ante cibum ſorbere, vel
9 cum aceto *nitrum*, ſive *laſer*, aut *hyſſopi* decoctionem cum fico contriti, vel nucleo *pineo*, quem
t πιτυίδα Græci [t] *pityda* vocaverunt, admixto mulſo: item
v melle *abrotanum* tritum cum *ſulphure*, atque *aceto* ex [v] mul-
x raphanorum ſo confecto, vel *urticæ* ſemine, aut [x] *radicum*, & horum ſimilium *electariorum*, ut eſt melli admixta reſina *terebinthina*, aut *cardamum*, quod naſturtium vocamus, aut *ſeſamum* cum aloë, & *amygdalis* amaris: aliquando etiam *pipere*, vel ovi *vitello:* vel illud
y διὰ σκύλλης electarium quod [y] *diaſcylles* appellamus, cujus confectionem de *Medicaminibus* ſcribentes tradidimus.
10 Tum etiam cucurbitæ *recorporativæ* adhibendæ thoraci, atque interſcapulo: dehinc *dropax*, *paropteſis*, *helioſis*, *ſinapiſmus*, *acopa*, recorporativa malagmata, ut eſt [3] *Diadaphnidon*, vel *Dialoe*, vel [4] *Diaeuphorbio:* dehinc *navigatio* atque *peregrinatio* terrena, & potio *theriacæ* antidoti, & aquarum *naturalium* uſus, quarum præſtant in Italia [5] *cutyliæ* appellatæ, ſive

3 Hoc malagma διὰ δαφνίδων, ſive ex baccis Lauri, deſcribitur à Galeno lib. VII. κατὰ γένη.

4 Hoc malagma διὰ ἐυφορβίε, Acopum barbaricum dictum, eodem extat loco.

5 ſunt hæ aquæ in Sabinis gelidiſſimæ. *Vid. Plin.* H.N. lib. XXXI. cap. 2.

ve [a] *albæ*, vel *nepeſinæ:* tum etiam *cataclyſmus*, hoc eſt, aquarum illiſio ſupernè, iiſdem locis qui patiuntur. Utilis denique *maritima*, & plurima mare tenus converſatio, atque conſuetudo *frigidi lavacri*, quam ψυχρολουσίαν appellant.

[a] Albulæ, circa Romam

Aliqui autem adverſarum *ſectarum* principes etiam 11
dauco cum *aceto* & *melle* ægros potaverunt, ſive [b] *iri* cum mulſo, & ventrem plurimum deduxerunt, dando de *diagridio*, quod ſcammonian *Græci* appellant, obolos tres, cum duplici pondere *aloes* ſive *hieræ*, quam catharticam vocant, vel *ammoniaci* ſalis obolum, ſive *opopanacis* ſimile pondus, vel [c] *cneoron*, aut *polion* herbam, vel *peplion*, aut *calchanthum*, vel *thapſiam*, aut *aſininum lac*, & *caſtoreum*, non ſolùm lenimenti tempore, ſed etiam in augmento, ſive ſuperpoſitione paſſionis. *Alii* verò etiam urendum
thoracem, vel caput crediderunt. *Themiſon* quoque 12
ſecundo libro *tardarum* paſſionum, in quibuſdam eiſdem [d] compeccaſſe videtur, cùm plurimum ventrem *purgandum* credidit ex diagridio, atque in ipſa acceſſione. Utitur præterea *conſtrictivis*, atque his acrioribus, & imperat dari *thapſiæ* ſuccum cum *opopanace*, aut *ſagapeno*, ex quibus ſtomachus neceſſariò vexatur. Hic denique erit memorandum, [e] quia potis medicaminibus non ſine cautionibus utendum eſt, ut neque eorum plurima *ſatietate* vexandi ægrotantes. Item in *impetu*, vel aſperitate *paſſionis recorporativa adjutoria prohibenda.* Erit enim [f] *cœnoteta* conſideranda, qua facilè medicamina, qualitatis ratione accedente, [g] correctius approbamus.

Aliorum medicorum ſententiæ recenſentur.

[b] iride

[c] thymelæam

[d] συνεξαμαρτάνειν

[e] quod potu medicaminum

[f] κοινότης

[g] convenientiora

CAPUT II.

13

De ſtomachicis.

Quid ſit ſtomachica paſſio.

A *Parte* corporis quæ patitur,[1] ſtomachica paſſio nomen accepit, ſed non omnis *ſtomachi* querela illico paſſio nuncupatur, niſi fuerit ex multorum *concurſu* ſignorum, & *perſeverantia* confecta, atque corporibus *tardans* repetendo ſuperpoſitionibus lenimenta. Plurimi igitur ſingulatim ſpeciales *curationes* ejus tradiderunt, nunc de ſtomachi *duritia* dicentes, nunc de *ventoſitate*, de *rheumatiſmo*, & *de-*
14 *bilitate*, & *horrore* ciborum, & faſtidio. *Themiſon* quoque *primo* libro tardarum paſſionum [a] ſolutionem circa ſtomachum appellavit *rheumatiſmum*, *ſecundo* libro *ventoſitatem*. *Theſſalus* ſecundo libro regulari curationem ſeparavit ſoluti ſtomachi, atque inflati. Nos verò communiter ſub *una propoſitione* de omnibus dicere curabimus, qua ventoſitatem, vel ex *tumore* duritiem confectam *ſtricturæ* jungimus: *faſtidium* verò, ſive horrorem ciborum, & *corruptionem* [b] ambiguam, utriſque principalibus paſſionibus ſubjicientes. *Antecedentes cauſæ*, quæ ſtomachi paſſionem faciunt, cæteris quoque paſſionibus generandis communes eſſe probantur, ſed magis iſtam
15 jugis *indigeſtio* parit, ſive poſt cibum [c] *gemitus*, & *perfrictio* profunda: item *mæſtitudo*, & *medicaminis inſueti* potatio. Sequitur autem in paſſione conſtitutos acceſſionis tempore *animi defectio*, *articulorum* frigidus torpor, aut variatus per membra acrior natu-

a ſolutionem vocat Cœliacum morbum

b i. tam ſtricturæ, quam ſolutioni

Cauſæ antecedentes.

c vomitus

Symptomata.

tu-

1 Paſſio hæc, ut ex ſymptomatibus apparet, alio vulgatiori nomine vocatur *Cardialgia*; quoniam ſuperius ventriculi orificium, quod στόμαχος & καρδία appellatur, præcipue affectum eſt.

turali *fervor*, qui magis *medias* teneat *manus:* tum *roſcidus ſudor*, & animi anguſtia, jactatio, *anxietas*, ſive [d] concatenatio mentis, & *deſponſio*, *coloris* mutatio, *pulſus* parvus, celer, imbecillus, *corporis* tabes, *cibi* faſtidium, vel *major* ciborum *appetitus:* tum *corruptio* acceptorum cum *acore* vel in [e] *bromoſam*, vel [f] *fumoſam* tranſeuntium qualitatem: Quibuſdam etiam *vocis* amputatio, & *dentium* [g] confrictio, ſive concubitus: inſeparabilis *capitis* gravedo: *aurium* tinnitus, quibuſdam *ſitis* inſatiabilis, & cùm in acceſſu tumor major fuerit excitatus, *oris* ſiccitas, & *ſaltus* ſub præcordiorum partibus: tum *dolor* in eadem parte, aut etiam inter palas tenens, ſive [h] latius, cùm ſe tremor uberior [i] infuderit: dehinc tranſvorandi difficultas cum *præfocabili* ſenſu. Quo denique commoti quidam *noſtræ ſectæ* principes, Epiſtolarum libris hoc accidentiæ genus [k] *ſtomaticam ſynanchen* vocaverunt.

[d] contractio, conſtrictio

16

[e] *cœnoſam, putidam*

[f] nidoroſam

[g] contritio

[h] latior

[i] diffuderit

[k] ſtomachicam

17 *Dureſcente* autem *ſtomacho*, ſine ullo [2] fervore atque dolore, cætera communia *ſigna* ſequuntur: tum *ligneus* earundem partium ſenſus, & magis inter palas, ſi omnis aruerit ſtomachus: ſin verò in *ſuperioribus*, erit tranſvorandi difficultas, donec ad ejus fundum accepta perveniant: aut ſi in [l] eodem *fundo*, quem Græci βάσιν appellant, fuerit durities, erit tranſvoratio facilis, ſed poſt ejus perfectionem *gravatio* ſequetur, tum *durities*, atque *extantia* in [m] interioribus præcordiorum. At ſi *ventoſitas* fuerit ſtomachi, *tenſio* ſequetur inflatione conjuncta: tum

Signa peculiaria quorundam ventriculi morborum.

[l] ejuſdem

[m] an inferioribus?

18 *capitis* plenitudo cum [n] oppreſſis atque jugibus *ructationibus*, [o] teſtante gravedine, quæ magis accepto cibo ſentiatur. Tum *ſonus* in interioribus liquidorum

[n] retentis flatibus

[o] atteſtante

2 Quod contingit in ſcirrho incipiente.

rum tanquam ſemipleni folliculi, errante vento per inania: atque ita tenſione laxata erunt ructatione relevandi. Et ſi etiam *inteſtina* fuerint [p] conflata, *rugitus* interiorum ſequetur, quem *Græci* βορβορυγμὸν appellant. At ſi *ſolutio* fuerit ſtomachi, quam *rheumatiſmum* vocaverunt, ſequitur *ſalivarum fluor*, & quibuſdam jugis *ſputus*, & *oris* humectatio nauſeabilis,

p inflata

19 cum *mordicatione* interiorum: quibuſdam plurimus *vomitus* craſſioris, vel tenacis, aut fellei, & [q] praſini humoris, vel alterius cujuſlibet ſubſtantiæ, circa ſupradictos colores. Sin verò *occulta* fuerit ſolutio, quam *Græci* ἄδηλον appellant, aut [r] immenſa ſigna videantur, quæ *Græci* λογοθεώρητα vocaverunt, ſequitur *debilitas pulſus* ægrotantis, & veluti ſtomachi *pendentis* atque *trementis* ſenſus, marcor ac defectio animi, quam *Græci* λειποθυμίαν vocant, quæ *ſumpto cibo* temporaliter depellitur, reſumptione ſuffecta, non tamen perſeverabili: nam rurſum in eandem [s] relabent

q porracei

r immanifeſta

s relabuntur

20 defectionem, [t] in imagine ultimæ paſſionis. Quo fit, ut niſi quis celerius ſumpſerit cibum, ſumma defectione jactetur. Sic denique plurimi [v] *impauſabiliter* tota die atque nocte cibum ſumpſiſſe veteribus traduntur. Nanque *Aſclepiades* memorat Praxagoræ *famulum* ternos bilibres panes per ſingulos dies accepiſſe: quibus comeſtis, non aliter paſſione afficeretur, quàm ſi nihil [x] acciperet. Sed ab iſta paſſione *phagedæna* diſcernitur: ſiquidem in ipſa non [y] inſumantur, vel digeſtioni tradantur accepta, ſed gravatione ſequente evomantur. Hæc ſunt quæ de *ſtomachi rheumatiſmo* occurrunt.

t ad modum ultimi paroxyſmi

v ἀδιαλείπτως

x accepiſſet

y conſumantur, diſſolvantur

z ſecundum

21 Sed [z] circa *regulam methodicam* diſcernentes [a] *ſuperpoſitionis* tempore, contrariarum adjutoria paſſionum *ſtricturæ* ac *ſolutionis*, quæ ſuis ſpeciebus & ſignis

Curatio varia.

a exacerbationis

gnis *b* approbantur, in *lenimento*, communi ſæpiſſi- *b* æſtimantur
me curatione utemur, quam *recorporativam* dicere
poterimus, à *Græcis* metaſyncriticam appellatam.
Cum igitur primo *ſtricturæ* paſſio corpus invaſerit, *in paroxyſmo, cum ſtrictura.*
atque nova *temporis cauſa* fuerit ægrotantis, ſive in
ſuperpoſitione conſtituta, turbando, aut dolore, aut
ventoſitate affecerit patientem, convenit eum jacere *loco* lucido, atque calido mediocriter, adhibito
ſtraminum, atque operimentorum calidorum uſu, &
ſi vires permiſerint, adjuncta *abſtinentia* uſque ad 22
tertium diem, & acceſſionis tempore omnifariam
requie, tum articulorum blanda convenit *defricatio*,
cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam
tenendo medeamur. Dehinc *vaporationes* inter ſcapulas, ſive palas adhibendæ: *pectori* quoque ſaccelli
calidi ex cantabro confecti, ſive polline: *c* nam *Græ*- *c* & quod Græci
ci *d* ὀμφακόμελι vocant, & harum ſimilium materiarum. *d* deſcribitur à Paulo & Aëtio
Convenit etiam multiplicati *linteaminis* vaporatio,
ſive pannorum, vel *plagellarum*, quæ *Græci* *e* πτύγματα *e* lintea complicata
vocant, oleo tinctarum: *cucurbitæ* igni externo [3] vaporatæ, atque leniter appoſitæ, jugi atque frequenti mutatione: aliquando etiam *f* *teſtea* vaſcula, quæ 23
Græci amphoras vocant, ſive *vitrea*: tum *fomenta*- *f* terrea, figulina
tio ſtudioſa ac jugis, ex oleo calido atque dulci, vel
in quo malvæ agreſtis radices decoctæ ſunt: ſi *ſingultus* fuerit, *g* ſicyonio: ſi *inflatio* cum ruta vel ane- *g ſub.* oleo
tho. At ſi *vocis* fuerit *amputatio*, in *h* acceſſionis af- *h* acceſſione affectus
fectu decumbentibus erunt ſpongiis aqua calida expreſſis *ora* vaporanda, & diſtinctio *dentium* facienda
digitis immiſſis, quibus lenius gingivas deprimamus:
tum *capitis* fomentatio, & *reſumptionum* moderamenta adhibenda, ut panis calidus, vel cucumis,

3 Sic cornua aqua fervente vaporata balneatores adhibent.

aut melo, vel *terræ gleba* aqua calida infuſa, & oris collutio ex aqua calida, & acceſſione urgente parva
24 potatio: ac ſi in *vehementiam* paſſio venerit, adhibenda *phlebotomia*, qua perfecta, ſi tertia fuerit dies, quam Græci *diatriton* vocant, erit ægrotans *unctione* curandus, calido ſcilicet ac dulci oleo: tum *oris* adhibenda collutio: *cibus* offerendus parvus, levis, calidus, ſumptione facilis, ut ſorbile quidquam ex pane atque melle, & ſale, & anetho confectum, ſive pulticula mollis, velut ex pane, aut alica: & ova ſorbilia: Tum *alternis* diebus, permittentibus viribus, æger nutriendus, donec paſſio declinet. *Potus* præterea dandus eſt plurimus, ſed neque majoribus hauſtibus hauriendus, neque coadcervatim atque eodem tempore, quo potius [i] *ignotos* impleri, quàm
25 relaxari faciamus. Iis autem *partibus*, quæ fuerint in *tenſione* conſtitutæ, *cataplaſmata* conveniunt laxativa, ut eſt præ cæteris ex lini & fœnigræci pollinibus, & ſemine malvæ, ex ſolo melle, & parvo oleo admixto confectum, quo plurimo tempore corpori poſſit ſine ulla gravatione immorari: tum *cucurbita* adjuncta ſcarificatione, ſive *hirudinum* appoſitio, quas vulgo ſanguiſugas appellant: deinde *cataplaſma*, & *vaporatio* ſpongiarum expreſſarum liquoribus ſæpe memoratis. *Declinante* paſſione, ſi ulla *durities* fuerit conſecuta, erunt *cataplaſmata* apponenda, ut nuper docuimus, admixta reſina, ſive in olei vicem
26 liquida pice: vel radice hibiſci, & adipe porcino recenti primo, tum veterato, confecta, ſive ex hordei pollinibus, aut lolii ſemine, & arido fico, & hibiſco: Tum etiam ex oleo calido *embaſis*, ſive [k] ex varietate ejuſdem per diverſa virtutis, ut *fœnigræci* decoctione, vel radicis *malvarum*, aut *lini* ſemine.

[i] inaſſuetos

[k] ob varietatem, per diverſa ejuſdem

De-

Dehinc *cibus varius* dandus, ſed qui nullam faciat
inflationem, neque digeſtione [l] tardius [m] approbe- *l* tardior, an
tur, ſed omni facilitate conveniens, ut cerebrum tardus?
porcinum, piſces teneri, atque olera, quæ ventrem *m* comperiatur
mollire valeant: Tum *lavacra* convenit adhibere,
atque *vino* ægrotantem reſumere leni. Utendum
etiam malagmate, quod *diachylon* appellamus, ſive
mnaſeum, vel *diamelilotum.* Et ſi *ventoſitate* fuerit 27
ſtomachus affectus, adhibendum [4] *diaſamſucum*, ſive
diaſpermaton: quorum compoſitiones de medicaminibus tractantes *Reſponſionum* tradidimus libris.

Si *rheumatiſmus* fuerit, quem nihil aliud quàm *Cum ſolutione:*
ſolutionem accipimus, convenit ægrotantem jacere
loco mediocriter *frigido*, ſupino *ſchemate*, attritis
ac [n] teneribus ſtramentis utentem, adhibita *requie*, *n* teneris
& *abſtinentia*, ſicut ſuperius diximus, permittentibus viribus: tum tenacior *ligatio* articulorum, vel
ſi cauſa coegerit, conſtrictio facienda appoſita *cu-*
curbita ſtomacho, plurima flamma ſubjecta: dehinc 28
ſolutione cogente, *ſpongia* frigida, atque *odoramenta*,
quæ percutere minus valeant caput, ut exhalatione
ſui *frigus* ingerant ægrotanti, ut mala cydonia, pira, ſorba, mala punica, murta, lentiſcum, roſa,
vel [o] pulentum infuſum, & his ſimilia: *oris collutio* *o* polenta
ex aqua frigida, ſive puſca. Ac ſi plurimus fuerit
ſalivarum fluor, expuere jubemus ægrotantem: ſiquidem retentus ſtomachum ſolvat: tranſvoratus autem humectet atque obducat, & propterea geminet
ſolutionem. Sed hoc convenit facere urgenti tempore, ne meditatio potius expuendi fiat, atque exinde
pro-

4 utrumque hoc medicamentum à Paulo deſcribitur. Omnia hæc malagmata deſcribuntur etiam à Galeno lib. VII. medicamentor. *κατὰ γένη*, ut *διὰ χυλῶν*, *διὰ μελιλώτου*, *διὰ σαμψύχου*, & *διὰ σπερμάτων*: Mnaſæum autem lib. I.

provocatio fluoris augeatur. Perſeverante paſſione
gargariſmata ſunt adhibenda ex ſupradictis, vel ex
29 aliquo ſucco ad fluorem ſanguinis præſcripto, qui
valeat frigore atque propria virtute mederi, vel ſi
res coegerit, ex iiſdem *ſpongiæ* expreſſæ, ſicut
in aliis docuimus, *gutturi* admovendæ, ſive *pectori*,
& [p] *interſcapulo*. Lenius autem atque idem faciunt
ptygmata ex ſupradictis expreſſa liquoribus. Con-
ſtringunt enim ſalivarum fluorem, & nauſeam rele-
vant, quod non minus etiam maſticata *conyza*, at-
que exputa, ſive *maſtiche* contrita, & *lactucæ* albæ
ſemen facere valent. Poſſunt etiam [q] *poto* dari ea, quæ
congrue medentur, ut duobus *aquæ frigidæ* cyathis
ſeminis *lactucæ* albæ aſpergantur cochlearia duo, ſi-
30 ve *maſtiches* cochleare unum: vel plantaginis ſive
mali punici dulcis, vel acidi ſuccus, cum particula
menthæ parviſſima, vel *cucumeris* ſemine contrito.
Dandum quoque medicamen confectum, quod [r] *Dio-
poron* appellamus, item [s] *Diamoron*, ſive [t] *diarhoos*,
& his ſimilia: quorum compoſitionem Medicami-
num docuimus libris. Cavendæ præterea horrentium
materiarum *fabulæ*, quæ quadam commemoratione
vomitum commovere videntur: utendum *cataplaſ-
matibus*, quæ nuper de fluore ſanguinis ſcribentes
docuimus: & *diatriti* tempore adhibenda *perunctio*
ex oleo Hiſpano, ſive lentiſcino, vel murtino, qua
præcurato ægro, *ora* fovenda aqua frigida, vel
31 ſpongiis ex ea expreſſis [v] detergi: tum *cibo* reficien-
di ægri conſtrictivo, ſicut de fluore ſanguinis con-
ſcripſimus, atque ita parva interpoſita dilatione *fri-
gidæ* parum *aquæ* paulatim bibant. Quod ſi quiſquam
non valuerit ſuſtinere, *calidam* dabimus ſic ut [x] nimio
fervore conſtringat: imitatione enim velut *uſturæ*
par-

p interſcapulis
q potui
r διὰ ὀπορῶν
s διὰ μόρων
t διὰ ῥοὸς, an διὰ ῥοᾶς, ſeu ex malo punico?
v detergenda
x intenſo

partium perficit *denſitatem.* At ſi cibum ſibi in ſto-
macho *natare* ſenſerint ægrotantes, convenit arti-
culorum impreſſam *ligationem* facere, & ut in aquam
ferventem *manus* ægrotantium mittere, vel ſi ma-
jora cogunt, etiam conſtrictivam adhibere *cucurbi-
tam*, & primo ori ventris, dehinc inter ſcapulas,
ſive palas, quod μετάφρενον *Græci* vocant, & aliquan-
do tertiam inferius à prima convenit adhibere. Ac 32
ſi *cibus* fuerit *rejectus*, [y] ſecundo nutriendi ſunt æ-
grotantes: & ſi [z] permiſerit ut diatriti rigorem ſer-
vemus, erit alternis [a] plurimis parvus cibus offeren-
dus. quo quidem diurnis diebus, ſed non ſimili mo-
do ægri nutriri videntur. Sin vero ſtomacho colle-
ctus humoris fluor *mordicationem* fecerit, ilico ex-
cludendus, ſi plurimum ſuperare fuerit viſus: non
quidem [b] *digitis* immiſſis, quo vomitum provoce-
mus, ne magis influant acriora, & ex partibus ſanis,
vel quæ paſſione contaminatæ non fuerint, patien-
tibus advenire liquida faciamus, quippe cum con-
ſuetudo ſæpiſſime tranſeat in naturam. At ſi pluri- 33
mum *edax* fuerit humor, nec tamen ita ſuperfluus,
ut ſua ſponte per *vomitum* excludi videatur, ob [c] *fa-
cultatem* rejiciendi, quo minus everſio fiat ſtoma-
chi, damus *potum*, & perſeverante ſolutione, ca-
taplaſmatum, ſive medicaminum virtutes augemus.
Tum ſi ὄρεξις, ſive *appetitio* cibi fuerit impedita, da-
bimus ea quæ naturam valeant excitare, ut *intybi*
thirſum, vel *lactucæ*, & magis albæ, atque aceto
tinctæ, tum albas *olivas*, & panem *puſca* infuſum,
cum parvo pulegio, & ſale, & Hiſpano oleo: item
pultem ex pane vel [5] tragoptiſſana, atque puſca, &
Kkk oleo,

[y] denuo eſt dandus
[z] vires permiſerint
[a] plurimum: ſic *ſup.* §.7. dixit paulo plurimum cibum dandum eſſe.
[b] ſed naturæ ſpontaneo conatu
[c] facilitatem

[5] Τράγος apud Dioſcor. & Plin. eſt frumenti genus: Vox autem *Ptiſſana* ſua ſignificatione complectitur omnia ſemina veſca, cortice detracto ad hominum cibos præparata.

oleo, & ſale parvo confectam, & anetho, vel porro capitato, vel [d] *tragoptiſana*, quæ ex lenticula atque alica conficitur: ſed erit aſſanda lenticula. Tunc im-
34 mittenda mala cydonia, vel orbiculata, ſive [e] *ſcaudiana*, ut plerique vocant, vel mala, pira, aut ſorba, aut pira duracina, quæ *cruſtumina* vocant, vel folia plantaginis mollia, aut intybi. Aſpergenda etiam alicæ, ſive oryzæ, grana mali punici, vel uvæ [f] *fabriles*: dehinc etiam vina quædam infundenda, ut *murtinum*, [g] malinum, vel ex malo punico confectum, aut *hydromel* inveteratum, vel quod [6] *melimelon* appellant, aut *hydromelon*. Danda etiam pruna damaſcena, & malum aſſum, vel elixum, vel
35 quidquam ex ſupradictis. Sic etiam *volantum* carnes, quæ nulla pinguedine accipientem gravent, ut *paſſerum* pectora, vel perdicum, aut attagenarum: tum etiam *quadrupedum* levia, deinde porcina crura, item *maritima*, quæ non ſint contraria ſolutioni, ut ſquillæ, mulli, carabi, [h] bucini, [i] ſpondylia, conchylia. Ac ſi cibus in *acorem* tranſierit, in iiſdem erit perſeverandum, atque eodem potu, cui erunt aſpergendæ *coriandri* ſeminis drachmæ duæ: Tunc etiam aſperiori vino utendum, quod *Græci* [k] hypauſteron vocant. Perſeverante fluore, erit etiam *trochiſcis* utendum, quos *hæmoptyicis*, & *cœliacis* potandos
36 ſcripſimus. *Lavacrum* interea tardius ac ſerius ordinandum, & multo, atque longo tempore prohibendi ægrotantes *bibere* priuſquam cibum ſumpſerint, niſi aliqua forte major neceſſitas intolerandæ ſitis occurrerit. Erunt nanque dandi cogentibus rebus ex *vino* aſperiore *aqua* commixti duo, vel tres cyathi.

Nota.

[d] tragophacoptiſſana
[e] ſcandiana vel ſcantiana
[f] fumo ſiccatæ. c. 3. lib. 4.
[g] melinum
[h] buccina, purpuræ ſpecies
[i] ſpondyli, ſ. carnes interiores oſtreorum
[k] ὑπαυστηρὸν

Sed

6 Melimelon fit ex ſucco cydoniorum & melle: hydromelum ex decocto cydoniorum & melle. Utrumque Hydromeli nomine Paulus deſcribit. His cum poſitionibus utcunque ſimilis eſt Miva ſimplex officinarum.

Sed ſi forte *complexionis* paſſionum aliqua fuerint *In ſtrictura*
ſigna perſpecta, erunt *urgentiora* conjicienda, qui- *ſolutioni im-*
bus ordo magis ſerviat curationum. Plurimi vero *plicita.*
medici *ſtomachicos* putant eos, qui *duritia* laborant,
& *ſingultu*, iisque dant *caſtoreum* ex aqua mulſa ſo-
lutum, quantitate pleni cochlearis, tribus cyathis
aquæ miſcentes. Eos autem qui *fluore* ſtomachi, hoc 37
eſt rheumatiſmo laboraverint, *aqua* potant, miſcen-
tes *aloës* cochlearis pleni quantitatem, vel infuſione
adſtringentium, vel decoctione, vel ſucco. Sed erit
præcavenda *medicaminum* dandorum *ſatietas*, ac ma-
gis [l] inlocandæ qualitatis, quam non ſolum ægre [l] injucundæ
perferant ægrotantes, verum etiam officio appeten-
di cibi deſerantur, & propterea paſſionis augeatur
pernicies. Hæc etiam de illo potando medicamine,
ſive antidoto, quod *hieran* appellant, dixerimus. Fa-
cienda etiam laborioſa, atque dolore graviſſima [m] *παρόπτησις*, quaſi adaſſatio.
ignis [m] uſtura.

Sed in *lenimento* [n] oportebat ægrotantium *fortifi-* 38
care corpora, atque *reſumere* varia geſtatione, & *Quomodo ſto-*
pro modo virium, ſub divo *deambulationes* adhibe- *machici ex-*
re, ſive *lectionis* exercitium, ſi fuerit litteratus ægro- *tra paroxyſ-*
tans, vel, ut communiter dixerim, *vocis*: tum *un-* *mum ſint tractandi.*
ctionem ac *defricationem*, & eos motus, qui magis [n] oportebit
humeros valeant exercere, retento ſpiritu, & nunc
palæſtra corpus agitare, tum *lavacro rariſſimo* uti
in iis, qui fluore vexantur ſtomachi: *jugi* autem, ac
frequenti in iis, qui ſtrictura laborare videntur. *Vi-*
num vero, atque *varium* cibum *conſtrictivum* [o] prio- [o] qui fluore
ribus, *laxativum* [p] ſequentibus ordinamus, ut piſces laborant
teneros, echinos, oſtrea, & olera mollia, acceden- [p] qui ſtrictura afficiuntur
te regula *methodicæ* diſciplinæ, minuendæ augendæ-
que quantitatis. Dehinc adhibenda *recorporatio*, 39
 quam

quam *Græci* [q] metaſyncriticam vocant, ex acriori
cibo, quem Græci *drimyphagian* appellant, ex [r] aqua
capparis [s] confecto, & aceto, & ſale, & *cepe*: ſed
ex [t] depoſitis, quæ temporis requie, nullo accepto
marcore, inflabilis virtutis careant qualitate. Dan-
dæ etiam rapæ *ſinapi* madidatæ, atque [v] *ſalſum* ex
aceto, & oleo conditum: vel aceto, & mulſo, &
ſinapi: aut mulſo ex vino confecto: quæ quidem
erunt varianda. Admiſcendum etiam *piper* pro ra-
tione virium, atque paſſionis magnitudine, ut nunc
uno, nunc duobus, nunc tribus acribus pulmentis
40 utamur. Convenit etiam ſicca *fricatio* cum [x] aſper-
gine [y] corporea facta. Tunc *frigidi* conſuetudo *la-
vacri*, quam ψυχρολεσίαν appellant, & cibi *ſicciores*,
magis in iis qui fluore; hoc eſt *rheumatiſmo* labo-
rant: Tum *rubor cutis* faciendus inter ſcapulas, &
in thorace uſque ad ventrem, nunc ex *ferventis re-
ſinæ* linimento, nunc ex picis, nunc ex *dropacis*,
primo communis ac *lenioris*, deinde compoſiti ac
vehementioris: atque ita *nitri* fricamento utendum,
& *ſole* torrendum corpus, quod Græci ἡλίωσιν appel-
lant: aut πυρόπτησις adhibenda ex carbonibus, vel pa-
rietibus ignitis, & [z] *ceromate*: aliquando etiam ex
fico calefacto, tum *defricatio* ex nitro, atque oleo;
41 & adarce. Adhibenda quoque *acopa* ex euphorbio,
& diagridio, & pyretro, & pipere, & ſinapi, vel
ſucco *ferulaginis*, [a] quem *Græci* thapſian vocant:
ungendaque iis *ſolis* corpora, vel admixta *cera* ea
imponenda, donec ſufficienter [b] inflari vi medica-
minis partes videantur. Convenit etiam [7] *vomitus*
arte affectatus, quo corpora [c] diſſecentur: & primo
ex

q metaſyncriſin
r muria
s condito
t conditaneis ſalgamis
v ſalſamentum
x His verbis deſignat τρίμματα, & συμπάσματα.
y pulveris alicujus
z linteis cera oleoque inductis
a quam
b in tumorem rubicundum attolli
c morboſum à ſano, veluti ſcalpello reſecetur: eodem genere locutionis utitur li. 4. §. 3.

7 Hanc vomitus provocandi rationem vomitum jejunum autor vocat *ſup. lib.* 2. §. 31.

ex aqua *mulſa*, vel ex aceto *ſcyllitico* melli admixto ſingulari, vel adjuncto ſemine *erucæ*, aut *cardami*, aut *urticæ*, aut *ſinapi*, aut [d] *ſalſamenti* multi ex aceto & melle: tum etiam ex *radicibus*: ultimo quoque *helleboro* lenticulæ admixto, vel orizæ, in iis qui *rheumatiſmo* fuerint affecti: cum *ſorbilibus* vero ſuccis in iis, qui *ſtrictura*. Adhibenda etiam *ptarmica*, quibus ſtomachus commotione capitis contremiſcat. Item ſorbendus, aut infundendus *rhinenchyto* ferramento naribus ſuccus cyclamini, aut erucæ, aut anagallidis herbæ: *gargarizandum* ſinapi ex aceto & melle, decoctio thymi, aut origani, vel pulegii, aut hyſſopi, aut [e] ſquillæ ſuccus cum aqua mulſa, & cætera ſimilia, ejus generis quæ fuerint, & magis cum [f] initia atque ſummitas ſtomachi *calloſa*, videbuntur vehementiore modo curationis indigentia. Tunc etiam adhibemus quædam acriora, vel horum *exhalationem* ægrotantes hauſtu ſuo hortamur adducto ſpiritu recipere, quo etiam *altiora* agitatione medicaminis demutentur. Sumpto igitur ſictili vaſculo immittimus *puſcam*: tum admixto *nitro*, *origano*, [g] *cardamomo*, *maſtiche* chia, carbonibus ſubjectis decoquimus. Sed erit primo os vaſculi *prægypſandum*, immiſſo *calamo* utraque ex parte forato, cujus ſummitati *ovi* vacuati imponimus *teſtam*, ex utroque ſuo vertice perforatam: cujus *altera* caverna calamo inſeratur, *altera* vaporem fumet acceptum: tum ægrotantem jubemus *ore aperto* ſupradictam cavernam labiis amplecti, ſive ovi, ut ſupra diximus, verticem, atque ita ejus *exhalationem* excipere: cujus quidem fervor erit moderandus, ne nimietate partes exurat. Atque ita, ſi plurima & perſeverans *mordicatio* affecerit ægrotantem, erit miti-

[d] ſalſamento multo

42 (beside "qui rheumatiſmo … vero")

[e] ſcyllæ

[f] initium

43 (beside "agitatione … igitur")

Modus vaporandi.

[g] an cardamo, ſeu naſturtio?

44 (beside "cipere … ne")

ganda ſimplicibus *gargariſmatibus*, ut aqua calida, & oleo, ſive lacte, aut decoctione cantabri, aut ſucco ptiſſanæ, vel [h] *noxarum* decoctione, aut *amyli* cum aqua. Oportet præterea etiam partibus in paſſione conſtitutis apponere medicamen, quod *Polyarchion* appellamus, vel [i] *Diadaphnion*, & horum ſimilium, quorum compoſitionem *Medicaminum* tradidimus libris. Dandum quoque medicamen *theriacum* bibendum, quod [k] *diechydnon* appellamus: cujus quoque compoſitionem *Reſponſionum* dedimus li-
45 bris. Tunc ægrotantes maritima *natatione* exercendi, atque *cataclyſmo* curandi, hoc eſt aquarum illiſione, ſuppoſitis partibus patientibus. *Animo* præterea ſecuro atque facili eſſe convenit curandos, & *aquarum naturalium* uſum adhibere, ut quæ ſunt in Italia [l] *Cotiliæ* appellatæ, & *Nepeſinæ*, quarum lavacro atque potu [m] aptiſſimo utendum, adhibita *aëris* mutatione longa, terrena & maritima: *exercitationibus* variis palæſtrarum, adhibito præceptore utendum, atque ita iiſdem reſumptionibus corpus convenit recurare. Sic enim *perſeveratione* & ventoſitas excludetur ſtomachi, & aliæ quoque ſupra dictæ paſſiones depellentur.

h mixarum

i διὰ δαφνίδων

k διὰ ἐχιδνῶν, ſeu de viperis

l Cutiliæ

m aptiſſimè

Perſeverantiæ utilitas.

CAPUT III.

46
De Phagedæna.

EST etiam [n] *phagedæna* ex ſtomachi paſſionibus, qua affectos ſequitur cibi *vehemens appetentia*, quam *Græci* ὄρεξιν appellant, & [b] coadcervati accipiendi cupiditas, & *immaſticata* tranſvoratio, tum *gravedo*, atque tenſio, & propterea *vomitus*, quem ſibi coacti atque oppreſſi provocant ægrotantes, corporis

Signa & ſymptomata.

a φαγέδαινα ἀπὸ τῦ φαγεῖν ἄδην i. ἀκορέςως.

b coadcervatim

poris *macies*, *pallor*, aliquando etiam *vultus* infla-
tio, *oris* [c] pedor, quibuſdam etiam *gingivarum* pu- *c* fœtor
tredo, cum ſcabro *dentium* detrimento [d] tritus, *vi-* *d* & attritu:
ſus obtuſio [e], ſed paſſioni genus philonii in *proble-* *e* hic multa deſunt.
maticis daturos nos iterum pollicemur. Interpoſito *Curatio.*
enim tempore *digeſtionis*, rapiuntur accepta, atque
repletis viis, quos *Græci* πόρους appellant, obtundi-
tur appetitus. Erit præterea curandum, tempore 47
quo *cibamus*, ea miniſtrare quæ *parum* nutriant, ſed
quanta vi queant, appetentiam obtundant, ut ſunt
olera quæ non relaxent, ne vomitum moveant, ſed
conſtringant potiùs. Sic enim ſui quantitate *famem*
[f] ſentiunt, atque virtute propria digeſtionem non *f* ſatiant
gravando perficiunt. *Bibere* autem prius quàm *ſoli-*
dus ſumitur cibus, iis qui fame urgentur, utiliſſi-
mum judicamus. Siquidem potu impleti minus ſoli-
dos appetunt cibos: *phagedænicis* vero hoc conve-
nire negamus: *humectatus* etenim ſtomachus in *vo-*
mitum facile provocatur, & liquefactus, atque ſuper-
natans cibus facilius *nauſeam* provocat ægrotanti. Erit 48
igitur ſenſim *vomitus* differendus, atque ejus con-
ſuetudo mutanda, ut interpoſitis diebus [g] parum de- *g* parvum, paucum
mus aliquando cibum, & appoſitione *cucurbitarum*
ejus adjuvemus deſcenſum, qui ſolitis ſuis locis in-
ſertus teneatur. [h] Alia vero *vomitum* permittamus, *h* *ſc.* die
ac deinde paucis interpoſitis diebus prohibeamus,
vel iterum adhibeamus, ſed in [i] *adjutorii* vicem, *i* adjutorii modo, ſpecie, ratione
hoc eſt ex *radicibus*, tum etiam ex *helleboro:* quo
regulæ curationis adjutoria localia concurrant *recor-*
porativa virtute medentia, & partes ad *fortitudinem*
naturalem ducant, quorum uſum ex ſupradictis, at-
que in aliis paſſionibus ordinatis accipiendum duci-
mus.

CA-

CAPUT IV.

49 *De Jecoroſis, quos Græci* [a] *Epaticos vocant, & lienoſis, quos* [b] *ſplenicos dicunt.*

a ἡπατικοὺς
b σπληνικοὺς, καὶ σπληνητικοὺς.
c ſc. inflammatorio
d abſceſſu, vomica
e σκίῤῥωσιν
f docebimus.
g quæ tumori ſuccedunt

Symptomata jecoroſis & lienoſis communia.

UTraque paſſio à *locis* patientibus nomen accepit. Siquidem eſt in *jecore*, vel in *liene* conſtituta, [c] *tumore* ſcilicet effecta, ſive [d] *collectione*, vel duritia, atque *ſaxitate*, quam [e] ſchirroſin vocant. Sed de tumoribus libris *febrium* docuimus. De collectionibus verò, ſive *vomicis* ſpecialiter [f] docemus. De duritia verò aut *ſaxitate*, [g] quæ cedente tumore efficiuntur, nunc proſequemur. Sequuntur enim quædam *communia* jecoroſis atque lienoſis, quædam ſpecialiter *propria*: ſed communia, *gravedo*, *ſpira-*
50 *tionis difficultas*, & magis in itinere & ambulationibus clivoſis, tum *piger motus*, atque *anhelatio*, & *ſitis*, & *oris ſiccitas*, *coloris* mutatio, *pedum* inflatio, aliquando etiam *febricula* latens, & *hydropiſmi* ſuffuſio, cum continua cibi corruptione. *Propria* autem, vel ſpecialia *jecoroſos* hæc ſequuntur, extans *durities*, ſive ſcirrhoſis in *dextra* parte præcordiorum, ſchemate rotundo, coſtis ex aliqua parte ſubjecta, & propterea veluti deciſa: ex alia verò parte circumſcripta, atque rotunditate terminata, *color* ſæpiſſimè *æruginoſus*, ſive [h] arquati ſimilis, quem Græci *icteron* appellant, *urina* turbata, velut [1] *ſan-*
51 *darachæ* colore: & acceſſionis tempore *dolor* tendens uſque ad dexterum jugulum, atque palam, & difficilis ſupra latus *ſiniſtrum* jacendi copia. Siquidem ad-

Jecoroſis propria.

h arquato

1 De ſandaracha, colore flammeo factitio, *vid. Plin.* H. N. lib. XXXV. cap. 6. Erat Arſenici quædam ſpecies. ſandaracha autem Arabum eſt gummi Juniperi; quod Græcos Arabeſque legenti probe tenendum.

adducuntur dexteræ partes ſuo pondere pendentes, & propterea [2] *gravedine*, atque doloris punctione ægrotantes afficiunt; tum felloſa *ſtercorum* egeſtio. *Lienoſis* verò extans *duritia*, atque ſaxea ſub *ſiniſtra* parte præcordiorum invenitur, ſchemate longo porrecta, & veluti pectus invadens, vel umbilici ſæpiſſimè tranſgrediens finem, atque latitudine ſuperans, nunc minimè, nunc vehementer, ut omnia [3] *conatæ* videantur, & inſpicientes eo falluntur, ut *membranam* tumere, ſive extare putent, quam *Græci* περιτόναιον vocant, *color* plumbeus, atque *acceſſionis* tempore dolor tendens ad jugulum ſiniſtrum, & palam, & difficilis ſupra *dextrum* latus jacendi copia. [4] Memorant plerique etiam multitudine *pediculorum* ægrotantes affici, & graviore per ſomnum *ſudore*, atteſtante *veretri* [i] in officio ventris erectione, & aſſiduo è *naribus* ſanguinis fluore. Præterea oris fœtor ægrotantes afficit, cum *gingivarum* putrefactione, & [k] defluxione. Sectarum *principes* meminerunt tenuari etiam cutem ventris, & [l] *venas nigras* apparere, atque craſſiores, & in cruribus *ulcera* difficilè in cicatricem, vel indecenter venientia. 52

i dum alvus exoneratur

k colliquatione

l varices

In his igitur communiter oportet *ſuperpoſitionum* tempore, tanquam in tumore curando, *calidum* jacentibus providere *locum*: tum *fomentis* & *cataplaſmatibus*, & *cibis laxativis* uti tempore, quo ſæpiſſimè docuimus, ſed tenuibus, ac ſorbilibus. Tunc *cucurbitæ* atque ſcarificationes, & *ſanguiſugarum* convenit appoſitio, quas hirudines appellant, & *va-* 53

Curatio.

Lll

2 *gravedine*, ob pondus ſuſpenſi jecinoris: *punctione*, ob diſtractam & divulſam membranam, cui jecur adnexum eſt, & quæ cum Diaphragmate colligatur.

3 connata, συμπεφυκότα: i. cohærentia, ut nihil videatur ſub coſtis inane jacere, quod tamen vacuum in ſanis deprehenditur: quamobrem & κενεῶνα Græci vocaverunt.

4 Quæ hic enarrantur, ſunt cachexiæ ſcorbuticæ ſymptomata.

vaporationes. Ac ſi vehemens paſſio fuerit, adhibenda *phlebotomia* iis omnibus antepoſita; tum *clyſter*, ſi venter officium non agnoverit: [m] ſed ex decoctio *fici* [n] ſingularis [o] impreſſi patientibus locis: [p] flectetur enim & [q] *exercitio* quodam durities reſolvetur. Conveniunt etiam frequentes *cyclorum* mutationes:
54 denique inter paucos dies adhibenda *drimyphagia*: tum radicum *vomitus* cum aceto ſquillitico, vel certè *helleboro* erunt [r] disjiciendi. Tum alia mutatione reſumendi ægrotantes, adhibito uſu *aquarum naturalium*, atque *natatione* maritima, & *vaporatione* [5] locorum natura ſpirantium, quo etiam ſudores moveantur, non ob virium fatigationem, ſed quò poſſit calida ſpiratione ac naturali [s] *corporatio* fieri patientium partium. Convenit præterea etiam in littore ſicco ex harena ſole ignita παρώπτησις: tum *mala-*
55 *gmata*, quæ corpus valeant [t] *papulare*: & primò leviora, ut eſt [v] *polyarthion*, ex *caphiſo fonte*, & [6] *ſalibus* confectum, quod διὰ ἁλῶν appellant: item ex tribus *reſinis*, quod [x] diaretiſmum vocant: tum etiam, quod appellant [y] *diamyrepſicen balanum*: item [z] *Diaoriganum*, & [a] *Diacardamum*, vel [b] *Diathapſias*, & [7] *Diasbeſtum*: Quorum omnium compoſitiones Reſponſionum libris explicavimus. Sed iis quæ ſunt vehementia, ut eſt Diathapſias, ita erit utendum, tanquam ſinapiſmo uti ſolemus. Hæc eſt ſecundum nos

m ſed &
n ſolius
o impreſſa, applicita
p emollietur
q jugi & perſeverante applicatione
r commovendi *ſc.* ægri
s recorporatio
t in papulas ſeu puſtulas elevare
v Polyarchion & Cteſiphontis, ut lib. 2. §. 34.
x διὰ τριῶν ῥητινῶν
y διὰ μυρεψικῆς βαλάνε.
z διὰ ὀριγάνε
a διὰ καρδάμε, ſ. naſturtio
b διὰ θαψίας, ſ. de ſucco ferulaginis

5 talis eſt ſpecus prope Neapolim, quem incolæ vocant *la Grota di Tritoli.*

6 Paulus deſcribit emplaſtrum ex ſale. Galenus lib. VI. κατὰ γένη deſcribit etiam malagma hoc διὰ ἁλῶν, ut & Cteſiphontis.

7 Διὰ ἀσβέςε. Ἄσβεςος ſpecies eſt Aluminis plumoſi, ex quo lintea incombuſtibilia conficiuntur. An hic ſubintelligitur κονία? ita ut malagma ſit ex calce viva. Apud *Aetium cap. de ſcirrho lienis* legitur Epithema aurei coloris Aſclepiadæ, quod calcem vivam accipit. *Gal. cap. 7. lib. 14. Meth.* ad flatuoſi tumoris curationem emplaſtrum parat ex calce viva, & ſtrigmentis gymnaſiorum.

nos *curatio* eorum qui duritiam, ſive *ſcirrhoſin* in *jecore*, vel in *liene* habuerint.

Apud *veteres* autem medicos plura, atque diſſonans & turbulenta *curationis* ordinatio invenitur. Alii enim *phlebotomiam* recuſarunt in lienicis, ut *Apollonius* Citienſis: alii probaverunt. Atque horum alii ex *dextro* brachio jecoroſos, & ex *ſiniſtro* lienoſos phlebotomandos dicunt: alii ex *talo* ejus partis quæ patitur: alii ex medio digitorum, omnifariam variis [c] extimationibus tentati. Sumunt enim atque depoſcunt ex iis partibus, quæ facilè dividi poſſint, phlebotomiam faciendam, hoc eſt brachiorum venis, niſi fortè ipſæ tumuerint, & ob hoc oporteat longè à patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quo injuria lateat adjutorii. 56 *Veterum quorundam Medicorum ſententiæ.* [c] opinionibus

57 Item alii *de uſtionibus* adhibendis certaverunt: & quidam ſolis aiunt *lienoſis* convenire: quidam autem *jecoroſis*, medicaminibus [d] *ſcaroticis* adhibitis, ſive cauteribus: & horum *alii* urenda, *alii* perurenda probaverunt, atque altius in *lienicis* cauteres infigendos: quorum quidam *ſimplices*, quidam *triſulcos*, quidam *ſerratos* approbant [e] frigidos. Tum uſtionis *ulcera* humectantes, atque in ea fluorem humoris longo tempore provocantes, *ſcyrrhoſin* defluxionibus auferendam crediderunt, ex quibus tumores, atque indignationes, & [8] *conſenſus* cum vehementibus febribus neceſſariò ſequuntur. Siquidem [f] *peritoneos* membrana, quæ eſt natura nervoſa, ignis uſtione vexatur. [d] eſcharoticis [e] figendos, alii rigidos. [f] peritonæum

58 Fit etiam ſecundò [g] *impoſſibile* plurimis atque vehemen- [g] obſtat, prohibet

8 Conſenſus Methodici vocabant tenuiſſimorum corpuſculorum concurſus, coitiones, & coacervationes, ex quibus fieri putabant phlegmonas, febres, & alios id genus morbos: quod indicat infra §. 64. Conſenſum tamen hic explicare licet, graves affectus per Sympathiam excitatos, læſa nervoſa parte.

mentibus adjutoriis uti medicantem, ut *ſinapiſmo*, *cucurbitis* rapidis, forti raptura motis, *fricationibus*, *dropace*, & his ſimilibus, cum *cicatrices* [h] cæcitate viæ, & [i] hebetudine torpentes, tanquam mortuæ vim nullam medicaminum accipiant. Diviſerunt præterea plerique etiam *curationis* officium, & *alia* jecoroſis, *alia* lienoſis convenire probarunt. Hinc denique [k] quaſdam lienica vocaverunt. *Jecori* etenim cataplaſmata aiunt adhibenda ex *abrotano*, & *ſeſamo*: item bibenda medicamina, ut *theriacam*, quam [l] dioſcoridian vocaverunt, [m] *diapatorion*, vel *diapyrion*.
59 Item anodyna, quæ nos *indoloria* dicere poterimus, ut ea quæ ſcribunt [9] *diadion pipereon*, & [10] *lexypyreton*, & *chamæpityn*, vel viridis *pini* decoctionem ſingulatim, vel cum melle: item urinalia medicamina, quæ *diuretica* vocant, ut eſt mulſum cum *dauci* decoctione, vel *fœniculi* radice, aut *petroſelini*: aut *abſinthii*, aut mali *cydonii* cum *œnanthe*. Utuntur etiam oleribus, ut *lactuca* cocta, vel [n] incocta, *aſparago*, radicibus [11] *oluſatri*. Ventrem quoque [o] deducentes antidoto quod *hieran* vocaverunt. In *lienicis* verò epithema ajunt ſpecialiter convenire ex *cappare* & *myrobalano*, & aceto, ſale admixto, quod ὀξύαλμον
60 vocaverunt, & herba cui nomen *aſplenos*. Dant etiam [p] bibendam *aquam*. Dicunt ſpecialiter *lienem* deducere, vel defluxione purgare, ex quibus eſt ad [q] nutriendum noxiæ cuticulæ, & aquæ ex *lacu*, in quo ſæpiſſimè candens ferrum fabricatores tingunt, de qua jubent dari cyathos tres cum aceti cyatho uno. Item

h ob denſitatem

i inſenſibilitate

k quædam

l διὰ σκορόδων an διὰ σκοςδίȣ

m Di Eupatorium, & zopyrion: zopyrium Aëtius deſcribit.

n cruda

o deducunt

p bibendas aquas medicatas, quas dicunt

q nutriendum corpus innoxia cuticula

9 *Διὰ δυοῖν πιπέρεων* deſcribitur ab Aëtio pag. 726. ex Archigene. à Galeno *κ. τοπ.* pag. 683.

10 Apud Gal. *κ. τοπ.* pag. 685. lexipyreti duæ ſunt deſcriptiones.

11 Olus hoc atrum deſcribitur Plin. H. N. lib. XIX. cap. 8. mihi videtur eſſe myrrhis ſativa, quæ & chærefolium romanum dicitur. Audit & Hippoſelinum.

Item *polion* herbam, aut *hormini* ſemen in cotylæ
quantitatem, aut *capparis* radicem cum *ſquillæ* drach-
ma dimidia, aut *chamædryos*, vel [r] *herpylli* acetabu- [r] ſerpilli
lum, ex [s] aceto mulſo cyathis tribus, vel *hippoſeli-* [s] aceti mulſi
ni [t] ſemen cotylas duas, cum vini cyathis tribus: aut [t] ſeminis
libanotida herbam, quam nos roſmarinum vocamus,
cum *fœniculi* ſemine in cotylæ quantitatem ex vino
mixto: item *ammoniaci* guttæ drachmam unam, 61
cum [v] mulſo ex aceto [x] confecto cyathis tribus, vel [v] mulſi
tamariſci ligno: item cibum vel potum ſumere ju- [x] confecti
bent ægrotantes in *vaſculis* ex tamariſci ligno con-
fectis. Quidam etiam *decidendum*, vel auferendum
[12] *lienem* ordinare auſi ſunt, quod quidem voce di-
ctum, non officio completum accipimus. Sequen-
tibus autem, atque diverſis ſeſe implicantibus potio-
nibus medicaminum variorum *ſtomachum* vexant, *ve-
ſicam* commovent, atque totum corpus communiter
in *cachexiam* mittunt, neſcii quòd quædam ob acri-
moniam propriæ virtutis, laceratione quadam, *com-
muni* potentia medeantur, & non per quaſdam [y] *iner-* [y] inenarrabi-
rabiles proprietates: & quod neque alia *jecoris*, les, ſpecificas 62
alia [z] *venis* eſſe medicamina, rectè ſenſerint. [13] *Omnia* [z] lienis
*etenim omnium corporis partium ſunt communia, quan-
do ſimili fuerint affectæ paſſione.* Regulantur enim
ſive diriguntur eorum virtutes, non natura patien-
tis loci, ſed *genere paſſionis* extentæ, atque in-
dultæ pro modo morborum. Hoc ergo eſt peccan-
tium judicium, ſed eorum cauſa qui rerum [a] magis [a] vanas
hiſtorias amant. Cætera quoque à quibuſdam pro-
bata, brevi atque concinna oratione ſubjiciam. *Dio-*

12 Plin. cap. 37. lib. XI. liene per vulnus exempto, animalia vivere tradit, ſed homini cum eo ſimul riſum adimi.

13 Hinc apparet methodicos peculiares medicamentorum facultates, quæ certis corporis partibus tribuuntur, irriſiſſe, atque repudiaſſe.

cles igitur libro quo de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, phlebotomat *jecoroſos* [b] & dextero brachio, tum ventrem ſolvit *helleboro* nigro, atque [c] *papaveris* ſucco. Dat etiam cum mulſo *roſmarinum*, quem *Græci* libanotida vocant, & *murram*, & *pini* folia. Adhibenda quoque putat *cataplaſmata* ex [14] phœnicobalanis cum vino, atque lini ſemine, & ſeſamo, & pollinibus, [d] quos *omphacomeli* appellant. Dat præterea *aquam* bibendam, in qua ſit [e] cantabrum prælotum, & [f] *ptiſana* ex tritico, quæ omnia ſunt inflantia, atque ſtomachi vexativa, & digeſtione difficilia. *Lienoſos* vero, quorum *gingivæ* ſudaverint ſanguinem, phlebotomat, & ſimiliter vexat medicaminibus *felliducis*, quæ χολαγωγὰ vocant, atque *urinalibus*, quæ diuretica appellant.

b ex

63

c nimir. corniculati

d & eo quod ὀμφακόμελι

e furfures

f ptiſſanam

64 *Praxagoras* primo libro Curationum jecoroſis adhibet *vomitum*, & *ventriflua* medicamina, & *ſudorem* moventia, & *urinalia*, & *phlebotomiam*, atque *fricationem*. Utitur etiam *vino* non aquato, & *uſtione* cauterum, & his ſimilibus. *Lienicos* vero phlebotomat, & cataplaſmatibus curat, utens digeſtibilibus cibis, & vino potat redolenti, & aceto, adhibita *fricatione*, atque *unctione*, & *lavacro*. Dat præterea bibendam mulſam aceto admixto cum *dauco*, aut hyſſopo, vel thymo, aut *capparis* radice vel foliis, aut ſemine, aut ætheriæ herbæ ſemine quam *eryngion* appellant, aut [15] *chamæleæ*, vel chamæpitys, aut abſinthii, aut marrubii, adhibens etiam vomitum.

65 *Eraſiſtratus* autem in *jecoroſis* præcidens ſuperpoſitas

Eraſiſtrati audacia.

14 Φοινικοβάλανοι ſunt fructus maturi palmæ ægyptiæ, inebriandi vim habentes.

15 An chamæmeli? ſaltem nolim intelligi chamælæam recentiorum Botanicorum, quæ vehementer & maximis cum torminibus ἄνω & κάτω purgat. Quid autem Dioſcor. & Plinii ſit chamælæa non conſtat.

poſitas jecori *cutes* atque *membranam*, utitur medicaminibus, quæ ipſum *jecur* late amplectantur, tum ventrem deducit, audaciter partem patientem nudans. Aliqui *Aſclepiadis* ſectatores geſtationes, & lavacra, & vaporationes cataplaſmatum, atque malagmatum excluſerunt in *jecoroſis*, ſuſpicantes tenuiſſimorum corpuſculorum fore *conſenſum*, hoc eſt ſpiritus, quem λεπτομερίαν eorum Princeps appellavit, atque in [g] egeſtorum conſtrictione, falſitate cauſarum, adjutoria magna recuſantes. *Themiſon* vero ſecundo libro Tardarum paſſionum plurima in his *methodico* rigore ordinavit, ſed proterva atque caduca intentione, etiam ex *talo* ejuſdem partis phlebo- 66
tomari jubet ægrotantes, atque alternis vel interpoſitis duobus diebus ſanguinis [h] interea fieri detractionem. *Vulnerandam* quoque *jecoris* partem in ſuperficie medicamine, vel cauteribus exiſtimat: & concedit eſſe quædam *propria* lienis adjutoria, ob ejus [i] firmitatem, hoc eſt, quæ fuerint *vehementia*, ut cataplaſmata, vel uſtiones, [k] eo concedens, ut etiam ipſum quoque lienem igneo *cautere* tranſpungendum probet, tribus vel quatuor locis, non advertens, [l] quia pro magnitudine paſſionis, ac virium corporis, extenduntur atque indulgentur adjutoria, & non pro ſpecie patientis partis. Siquidem quædam quæ natura difficilem [m] habuerint ſenſum, & propterea non facile tactum accipiunt, morbo tentata, ſenſibiliora cæteris fiant, ut eſt *plantæ cavum*, quod tumore, dolidum, atque omnino ſenſibile & attentum fiet: Atque rurſum ea quæ natura facile 67
ſentiunt, difficilioris ſenſus paſſionis efficiuntur cauſa. Quo fit ut ſit juxta regulam *methodicam* exploſum, ut qui intentione κοινωτήτων ducitur, [n] corporis fa-

[g] excernendorum retentione
[h] iteratam
[i] ſenſus difficultatem & hebetudinem. *Sic exponendum eſſe monſtrant ſequentia*
[k] eouſque
[l] quod
[m] habent
[n] corpora

o an

p non mutatam

facilè ne [o] aut difficile ſentiant curet, ſicut latius de κοινώτησι ſcribentes docebimus. *Theſſalus* vero ſecundo Regulari libro omni ex parte [p] immutatam, atque eandem *jecoroſis* & *lienoſis* formam tradidit curationis. Sed quia plurimæ atque variæ his viſceribus irruunt ſpeciales paſſiones, ut *arquatus*, ſive aurigo, quam *Græci* icteron vocant, & *cachexia*, vel *atrophia*, atque *hydrops*, de his nunc ordinare curabimus.

CAPUT V.

68 *De Aurigine, ſive arquato morbo, quem vulgo morbum regium vocant, Græci* ἴκτερον *appellant.*

Icteri etymologia.

a ſc. galbulæ

Cauſæ.

b potui

Signa & ſymptomata.

PAſſio vocabulum ſumpſit ſecundum *Græcos* ab [a] animalis nomine, quod ſit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti jugi *indigeſtione*, vel medicaminibus *ventrifluis* [b] potu datis, atque permanentibus, & minime excluſis. Sequitur in paſſione conſtitutos mutatio *coloris* in fellis qualitatem, quæ primo apparet, ac magis videtur in albidis partibus *oculorum*, atque *plantarum* talis, vel venis quæ ſub *lingua* ſunt: ventris quoque abſtinentia, vel *egeſtio albida*, atque
69 argiloſa: *urina* etiam *craſſior*, & *crocea*: oris *amaror*, & *ſitis*, cibi *faſtidium*, gravedo, & piger atque ſegnis *viſus*, [c] inſolitus *motus*, animi difficultas, *pruritus*, & ariditas corporis, & veluti exuſtione ſolis *aſpera* cutis ſuperficies: ſæpe etiam *jecoris* tumentis inflatio, ſive ſaxea *durities*, difficile autem ac rariſſime *ſplenis*, vel *ſtomachi* [d] conſenſus etiam. Ex his enim pleriſque viſum [e] & iſtam fieri paſſionem, quæ ſit quidem facile ſanabilis, cæterum neque

c inconſuetæ partium carnoſarum palpitationes.

d συμπάθεια.

e eſt

que ita felleum faciat corpus. Fit præterea nunc *cum* febribus, nunc *ſine* febribus, & nunc *celeriter* circunſcripta, nunc corporibus *intardans*, & propterea chronia appellata. *Differentia.*

70 Convenit igitur [f] cum primum corpus invaſerit, ſive tardaverit, & in [g] *ſuperpoſitionem* veniens fuerit [h] apprehenſa, eam adhibere curationem, quam de [i] *tumoribus* in corporibus conſtitutis ſæpe memoravimus. Denique ſi *vehemens* fuerit, etiam *phlebotomiæ* uſus non reprobatur. In *lenimento* verò, corporis *exercitio*, atque *cibis* digeſtibilibus reſumendos ducimus ægrotantes. Tum ad *recorporativam* venimus curationem, providentes ut adjutoriis localibus, ſi qua *durities* in viſceribus fuerit, hoc eſt, in *jecore*, vel *ſtomacho*, aut *liene*, ſicut ſuperius docuimus, deſtruatur. Sic enim cum paſſionis [k] genus fuerit amputatum, etiam color naturalis corpori reddetur.

Curatio. [f] hic ſub. ſive [g] varios paroxyſmos [h] cognita [i] corporibus in tumore

[k] i. cum id, ex quo icterus naſcitur, fuerit ablatum

71 Conjicienda ſunt ejus præterea *accidentia*, quæ *Græci* ſymptomata vocant, cum generali congrua curatione, id eſt, ut *fel diffuſum* recorporatione adhibita detergentes, varie deducamus, nunc *clyſteribus* acerrimis, nunc *abſynthio* [l] poto dato, vel *intybi* agreſtis [m] ſucco uno vel duobus cyathis ſingularibus. Ac ſi *declinationis* tempus permiſerit, etiam cum *vino* aliquando ipſa quoque intyba comedenda probamus, cocta, vel incocta, item *aſparagum*, vel *daucum*, aut *fœniculum*: & ob plurimam oculorum infectionem erit *ſternutatio* commovenda, medicaminibus ſcilicet, quæ Græci *ptarmica* vocaverunt.

[l] potui [m] ſucci

72 Item *naribus* infundendum [1] priuſquam in *lavacrum* veniant ægrotantes, ut quidam probant, *ſtruthium* cum lacte, & ad ſpeciem re-

1 Aët. pag. 585. ait pharmaca omnia, quæ in potu accipiuntur, in balneo danda, cum ægri in ſolium deſcendere parant.

referendo, aſinino vel humano, ſimiliter etiam *elaterium* quod appellant, hoc eſt cucumeris agreſtis
n Defertur ſuccum: item *cyclamini*, cum eodem lacte. [n]Fertur enim ſtatim per *nares*, quæ vultum tenuerat *fellis* infectio, & magis ſi æger ingrediens calidas cellas in fervens deſcenderit ſolium, atque requieſcens diurno tempore aqua calida fuerit *vaporatus*, adhibitis aliquando etiam *apophlegmatiſmis*, quorum ma-
73 teriam ſæpe memoravimus, item iis quæ *ſuperficiem*
o oſculare corporis laceſſendo [o] jaculare videntur, quæ appellata ſunt ἀναστομωτικὰ, & propterea recorporativa, in *ſudorem* provocant fellis infectionem, hoc eſt, *dropax* jugiter adhibitus, vel *ſolis* fervor torridus, quem Græci ἡλίωσιν appellant, item naturalium *aquarum* exhalatio, vel medicaminum *ſudorem* moventium uſus. Aſpergendum denique corpus *ſtruthio*, *nitro*, *ſulphure*, & iis aſperſionibus, quæ ob *pruritum* corporis adinventæ ſunt, à *Græcis* συμπάσματα appellata: ferventiore *aqua* fovendi ægrotantes. Sic enim ſervata [2] *regula generali* etiam accidentia paſſionis curabuntur. Non enim hæc ſolis in *acutis* erunt paſſionibus obſervanda, verum etiam in *tardis*, quas
74 *Græci* chronias vocant. Utendum etiam *aëris* mutatione, & *geſtatione* varia, & littoraria moratione, *animi* quoque laxamento ac jucunditate, & *aquarum* naturalium voluptate, *natatione* varia, & aſſiduo *vomitu*, ſimplici, atque radicibus commoto, item *drimyphagia*, in qua præ cæteris *capparis* magis uſus
p ſcylliticum approbatur, & acetum [p] *ſquilliticum*, in quo ſit infuſa [3] *anchuſa* herba, & *bulbi*, & *ſquilla* igne torrida,

2 Regulam hanc generalem Methodicus noſter hic & ubique præfert ſpecificis, utpote quæ ejus ſecta non agnoſcebat.

3 Radicis Anchuſæ decoctum *Dioſcoridi* nephriticis, ictericis, & lienoſis datur.

da, id eſt ſubaſſata, cum melle in electario data. *Vinum* præterea tenue probamus: [q] & perſeverante paſſione *hellebori* decocto corpus agitandum, vel ſi oportuerit, bibendum damus medicamen ex [r] *herbo* & *cervino cornu*, in cotilæ quantitatem cum tribus cyathis mulſæ, in iis qui adjuncta febre vexantur, vel [4] *conditi*, in iis qui ſine febre afficiuntur. Sed *vitandam* probamus frequentem, & variam medicaminum potationem, quæ *fella* deducere promittuntur, ſive *ventriflua*, ſive *urinalia*. Etenim *ſitis* [s] extenditur, & ſolidioris cibi *faſtidium* duplicatur, & corporis *fortitudo* minuitur, atque cibi accepti corrumpuntur, & omnis corporis [t] *materia* adulterio medicaminum deterior fit, cum habitudo, ut ſupra diximus, omnis fuerit immutata. Quod facere videmus eos, qui ſæpiſſime ac jugiter [v] *herpyllum* dari probaverunt, & *abſinthium*, & *aloen*, & *diagridium*, & [x] *coloquintida*, vel ex aloë & colocynthide *Hieram* confectam: item ex amygdalis, & abſinthio, & aniſo *trochiſcos* confectos, & decoctiones recentis mulſi ex vino confecti, cum hyperico, vel ariſtolochia longa, vel herba adianto, quam *Latini* capillum Veneris vocant, vel cicere albo. Aliquando etiam hæc mandenda probaverunt, item [y] *rubea*, quam *Græci* erythrodanon vocant, vel *ſtruthium* tritum cum fico arido, vel palmulis, aut *ſulphure*, in ovis ſorbilibus in parvi cochlearis quantitate: aut certe *cervini cornu* elimatum pulverem ad drachmam unam, cum vini cyatho uno, & aquæ cyathis duobus, vel [z] *nepete*, quam *Græci* calaminthen vocant,

q Sed

r ervo

75

s augetur

t tam partes ſolidæ, quam humores

v ſerpillum

x colocynthida

76

y rubiam

z nepetham

4 Conditum, Laſcari, vinum è dolio quòd in ampliori & aqua pleno conditum eſt. Condita multa factitia & medicata deſcribit *Aëtius pag.* 927. *Aëtius pag.* 584. hoc medicamentum cum vino ſimpliciter dandum ait iis, qui febre carent; conditum lib. V. c. 1. mulſum.

a ſilveſtris, tenuifoliæ — aut radices [a] *paſtinacæ*, quam [b] ſtaphylen appellant,
decoctas in vini hemina, & dimidia, donec ad ter-
77 tiæ partis liquor veniat quantitatem, ex quo dan-
b ſtaphylinum — dum probant cyathum unum cum aquæ cyathis tri-
bus, aut quinque cum *dauci* ſemine: aut *apium*, aut
c meon — *zingiber*, [c] *meu*, vel *aſarum*, aut radicem herbæ
d libanotidis — *bryoniæ*, item *ſeſeli*, & [d] *libani* herbæ infuſionem,
vel decoctionem, & *trochiſcos* ex herpyllo vel fœ-
niculo confectos, vel ex ariſtolochia, quos *Diher-
pyllum*, vel *Diamarathrum*, & *Diariſtolochian* ap-
Nota. — pellant. Horum enim varia multitudo, vel *uſus fre-
quens*, cauſa ſæpe ipſius fuit faciendæ paſſionis. Non
enim *fellis* detractio facta, illico curationis eſt cau-
ſa, niſi totius quoque *paſſionis* fuerit deſtructio con-
78 ſecuta. Sic igitur his utendum erit, ut ſupra demon-
ſtravimus. Item quidam *Veneris* probaverunt adhi-
bendum uſum, *laxationem* carnis faciendam æſtiman-
tes, ex quibus eſt *Titus* Aſclepiadis ſectator, &
Veneris noxa. — *Themiſon*. Sed eſt hoc nervoſitatis vexabile, quippe
cum fortitudinem corporis tollat, quæ magis eſt æ-
grotantibus adquirenda. Alii *aurum* jugiter aſpicere
vel intueri ægrotos præceperunt, ſive aureos colo-
e ſtragulis aurei coloris — res, his denique etiam [e] *operimentis* utendum lau-
f *ſub.* ad ſe invicem — daverunt: ſiquidem ſimilia [f] rapiantur, & propterea
morbi, ſive colorum, aut fellis migrantia in alias
poſſit tranſire materias earum concordantes colori:
g animadvertentes — non [g] conjicientes quod ſit magis credibile externa
79 in ægrotum facilius tranſire. Quippe cum *viarum
denſitate* in ſuperficie corporis clauſa interiora te-
h colorum *ſc.* — neantur: vel certe [h] *ſimilitudo* paſſionis magis poſſit
i vim — provocare [i] virtutem, occultæ ſuaſionis admonitio-
ne ſuperata. Semper enim *memoratione* paſſionum
triſtes ac mœſti neceſſariò fiunt ægrotantes: quæ
maxi-

maxima cauſa eſt augendæ paſſionis. Eſt autem maximum *adjutorium*, & magis utilis ægrotantibus *animi* puriſſima *laxatio*, ſive ſerenitas. Erit præterea perſeverante paſſione etiam longa *navigatio* curanda, & *unctio*, adhibito præceptore, quo aſſidua defricatione pleniſſima fieri *reſumptio* poſſit.

CAPUT VI.

De Cachexia. 80

Cachexia nomen ſumpſit à corporis habitu malo: κακίαν enim vitium vel vexationem *Græci* vocaverunt, ἕξιν habitudinem. Sed principaliter ejus *curationem* ante *Themiſonem* nullus ordinavit. Ipſam nanque ſecundo libro *Tardarum* paſſionum, itemque primo atque quarto *Epiſtolarum* memoravit, item *Theſſalus* ſecundo libro regulari. Fit autem, ſive naſcitur hæc paſſio *intemperantia* ægrotantis, vel *curatione mala* medicantis, aut poſt ægritudinem *tardæ reſumptionis* cauſa, item ex [a] *medicaminibus* ſæpiſſime potatis, vel ex ſaxea *duritie* jecoris, aut lienis, vel ex fluxu *hæmorrhoidis* longiſſimi temporis, aut *vomitu*, item ex *febribus* longo tempore corpore affecto, aut [b] *collectionibus*, aut [1] *vomitu* poſt veſpertinos cibos, & his ſimilibus. Eſt autem ipſa quoque paſſio ſæpiſſime *hydropiſmi* antecedens cauſa, aut [c] *macularum* ſimili in ſuperficie corporis accidentium. Sequitur cachecticos *pallor* ſubalbidus, aliquando etiam *plumbeus* color, debilitate tardus ac *piger* corporis *motus*, cum inflatione inani, aliquibus etiam ven-

Cachexiæ cauſæ.

a imprimis purgantibus

81

b nimir. materiæ purulentæ

c macularum & ſpilorum in

Signa & ſymptomata.

1 Vomitus hic poſt veſpertinos cibos ab proxime præcedente plurimum differt: ille enim arte provocatur ſanitatis ergo. hic autem eſt morbi ſymptoma.

tris *fluor* cum *febricula* in plurimis latente, quæ circa *veſperam* magis augetur, *pulſus* creber ac denſus, cibi *faſtidium*, & vini magis appetentia, *urina*
82 fellea, & extenſio *venarum*. Eſt autem paſſio ſæpius *ſtricturæ*, ſicut ex ſupradictis conjicimus, aliquando etiam *complexa* ſolutione ob plurimum ventris fluorem, vel [d] ſimili quolibet fluxu. Quapropter convenit *complexa* paſſione [e] laborantis, primo [f] abſtinere *fluentia*, & *intemperantiam* ægrotantis corrigere, vel curationes malas, aut medicaminum potationes prohibere. In *jecore* verò aut *liene* ſi qua fuerit durities, ſive ſaxoſitas, deſtruere, ut nuper demonſtravimus: aut ſi fluor *ſanguinis* fuerit plurimus, abſtinere: *hæmorrhoidas* vero auferre: *febres* quoque ſolvere, ut de febribus ſcribentes docuimus, *collectiones* congrua curatione, ſicut de ipſis ſcriben-
83 tes monuimus, ſanare: & conſuetos eis poſt veſpertinum cibum *vomitus* paulatim detrahere. Ac ſi [g] horum nihil fuerit accidens, & ſola in *corpore* viſa fuerit *cachexia*, erunt ejus ſuperpoſitiones ac lenimenta providenda, & *vigilante* ſine ulla ratione ægroto, aut [h] *cibo* corrumpente, animi atteſtante difficultate, cum pigro ac ſegni corporis motu [i] *ſuperpoſitionem* cognoſcere: & propterea in *requie* retinere ægrotum, cum *abſtinentia* cibi, quo turbatio
84 corporis reſolvatur. Item ea quæ fuerint [k] *extenta* lanis contegenda, atque *oleo* calido fovenda, ac ſi *venter* fuerit fluens, abſtinendus. Item ſi plurima fuerit corporis *tenſio* cum gravedine, erit adhibenda *phlebotomia* ex brachio mediocriter, ſed non neceſſariò in iis, qui *hæmorrhoidarum* cauſa inanes [l] videntur. Ac deinde *retentione* facta conſtricti, ſed non in omnibus, qui communiter tanta, ac tali fuerint

Cujus generis ſit morbus.

Curatio.

d ſimilem quemlibet fluxum

e laborantibus.

f reprimere

g fluoris ſanguinis: febris: hæmorrhoidum.

h cibos

i paroxyſmum

k inflata, tenſa

l videntur; ſed ubi retentione illarum facta conſtricti ſunt ægri: nec eadem quantitate in omnibus communiter, verum prout tanta, ac tali fuerint

rint ſtrictura poſſeſſi : tum *perunctos* convenit refici cibo digeſtibili, ac levi, uſque ad declinationis tempus, & ſervato genere accidentium, alia [2] *cataplaſmatibus*, alia *cucurbitis* recurare. Cum vero *declinatio* apparuerit, plurimus ac varius cibus erit adhibendus. Similibus etiam ſuperpoſitionem urgentem 85
adjuvare oportet: at *lenimento* veniente, quod facile approbamus [m] exercentibus aſperitatibus paſſionis ſupradictis, hoc eſt, iis quæ ſuperpoſitionem deſignant, erunt corpora reſumenda, atque fortificanda. Tum *recorporativis* utendum curationibus, quo reformata corpora, vel ut ita dixerim, *reſectis vitioſis carnibus, ac renaſcentibus novis reparata, ad memoriam redeant ſanitatis.* Quapropter æger, *ſomno* diſcuſſo, ſemet in *lecto* continere jubendus : etiam jacere pauliſper: tum etiam neque repente conſurgere, ſed *prætentato* motu, diſcere, utrum ſe levem ac digeſtum ſentiat. Etenim ſi fuerit occurrens 86
indigeſtio, erit *requies* adhibenda plurimo temporis ſpatio, donec gravedo digeratur : dehinc mediocri *geſtatione*, atque *parvo cibo* utendum, ſi non ex [3] acceſſione, ſed ex aliqua cauſa *manifeſta*, temporalis acciderit corporis diſplicentia, quam *Græci* δυσαρέστησιν vocant. At ſi nulla fuerit ægrotantis querela, erit à lecto levandus, & ob expugnandam *frigoris* injuriam *oleo* leviter perungendus: Tum *geſtatio* adhibenda, &, ſi vires permiſerint, vel aëris temperies, ſub *divo*, & magis intra muros, motu vehiculi. Si vero aliqua fuerit obſtans cauſa, erunt hæc ſub *tecto* adhibenda; & pro virium modo aut vehi-

m ex ceſſantibus

2 *cataplaſmatibus*, ut collectiones, duritiémque jecoris, aut lienis : *cucurbitulis* vero, præſertim revellentibus, aut derivantibus, vomitum, fluorem ſanguinis, hæmorrhoidas.

3 nam ſi ex acceſſione id contingat, à cibo prorſus eſt abſtinendum.

vehiculo manuali, aut ſella, aut cathedra exercendus
87 ægrotus. Tum geſtatione perfecta, parva *deambulatio* adhibenda, vel *vocis* exercitium, atque ad *unctionem* veniendum, ſed præcalefacto intra veſtes ægro. Quoties calidum habuerit corpus, tum depoſita veſte erit linteolis levi *defricatione* tergendus, atque ſtatim oleo parvo ungendus, & ſummo tactu fricandus: primo ab *alio*, poſtea à *ſemetipſo*, retento ſpiritu: ut etiam [n] alia teneantur. Dehinc rurſum ab aliis defricandus, *tenacius* quidem, ſed non impreſſius, quo poſſit *carnis inflatio* coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctionis *præceptore* facienda, quo ſecundum proprias mutationes omnium partium motus *æqualiter*, ac totius corporis integret exercitium.
88 Tum permittentibus viribus etiam *raptorio* machinamento geſtetur, ac deinde [o] *recuſſabili fera*, quam Italicam vocant. Aliquando etiam *harena* aſperſo corpore, quam ἄμμον appellant, defricetur, per intervalla dierum adhibito *lavacro*. Convenit etiam *pſychroluſia* nullis obſtantibus cauſis, quæ eam [p] prohiberi permittant. Tum *vinum* dandum auſterum album, leve. Dehinc jubendus [q] ſuperbibere, atque *ſiccum* ſumere cibum, vel certe quartam partem panis ſiccam manducare, adhibito uſu *aſſorum* pulmentorum, & neque curioſe conditorum, [r] ut *piſces*,
89 *clunes*, vel agreſtium leviora, & iis omnibus juxta regulam methodicam auctis aut minutis, interjecta *vini* abſtinentia, & *cibi* parva ſumptione. Utendum etiam locorum, atque aeris *mutatione*. Tum ἡλίωσιν, quam nos corporis [s] torporem dicimus, item *dropacis* adhibendus uſus, & pulveris *nitri* fricatio, & *ſinapiſmus* ſpecialiter, & uſus *aquarum* naturalium, vel *natatio* maritima: item *harena* littoraria [t] ignita cir-

[n] ſpiritualia tendantur.

[o] repercuſſibili ſphæra utatur.

[p] adhiberi prohibeant.

[q] parum bibere

[r] quales ſunt

[s] torrorem, ut cap. 4. lib. 5.

[t] quæ a ſole incaluit

circuntecto corpore torrendi ſunt ægrotantes: nunc inter paucos, nunc inter plurimos dies, ut vires permiſerint: tum *naviculæ* exercitium atque *peregrinatio*, quemadmodum in præcedentibus ordinavimus.

CAPUT VII.

De nutrimenti ceſſatione, quam ἀτροφίαν *Græci vocant.* 90

NUtrimenti ceſſatio, quam *Græci* ἀτροφίαν vocant, ab *accidenti* nomen ſumpſit. Contingit in paſſione conſtitutis plurimus *cibi appetitus*, tum *corruptio*, quibuſdam *faſtidium*: item tenues atque latentes [a] *tepore* ſunt, [b] neque *febricula* [c] jugiter, & quibuſdam inter plurimos dies ſoluta. Ducitur præterea quædam etiam per *urinam* corporis defluxio, quam [d] *ſyntexin veſicæ* vocaverunt, cùm plurima fuerit poti liquoris egeſtio, atque corporis ſubinde per dies ſingulos extenuatio etiam. [e] Nunc igitur convenit, ſicut in *Cachecticis* diximus, providere, ne qua pars corporis principaliter patiatur: oportet etiam congrua eidem morbo *localia* adhibere adjutoria, ut *jecoris*, vel *lienis* duritiei, vel *fluori* ventris, aut inteſtinorum, vel veſicæ, vel *ulceri* in interioribus conſtituto, aut *collectioni*, quam ſpecialiter vomicam diximus. Ac ſi etiam *febres* fuerint conſecutæ, iiſdem quoque adhibenda medela. Si horum nihil in corpore viderimus, ſed ſola fuerit *atrophia* conſecuta, convenit ægrotum fortificari rationabiliter, atque reſumi *geſtatione*, pro virium quantitate, ſcilicet quibus ſæpe memoravimus generibus, & *unctionibus* ordinatis, plurimo oleo ſuperfuſo, adhibita *fricatione*, & miniſtris corpulentis

Atrophiæ ſymptomata.

[a] tepores
[b] atque
[c] jugis
[d] σύντηξιν, quæ & διαβήτης dicitur
[e] Hic

91 *Curatio.*

92

& mollibus, quales eſſe *fricatores* Salutaribus præ-
ceptis docuimus, quo contactu corporum laxiore
ægrotantis exercitata membra ſolvantur. Tum tem-
perato utendum *lavacro*, atque *vino* tenui, & *pane*
limpido fermentato, & *pulmentis* ex media materia,
atque juxta *cycli* regulam eorum augmenta ac detra-
f variandæ ctiones [f] variare non repetitis, nec perfectis ilico
cyclis, ſed unius tantummodo qualitatis, ut de *ca-
taleptico* ſcribentes docuimus. Denique cùm ex *vo-
lantibus* ſolis pulmentum adhibemus, initium ex par-
vulis ordinamus. Tum autem ex *agreſtibus* teneriori-
93 bus, tum *porcina* & membrorum *ſummitatibus*. Con-
venit præterea *locorum* atque *aërum* commutatio, &
aliquando *drimyphagia*, vel ſimplex *vomitus*, tum
etiam ex *radicibus* confectus, & *localia* aliis atque
aliis locis adhibenda, & magis medianis partibus.
Non enim ſine plurima vexatione partium, quibus
digeſtio celebratur, ineſſe corporibus *atrophia* po-
teſt. Ipſis igitur, frequentius adhibendus eſt *dropax*,
& *cucurbitæ*, vel παρόπτησις, aut *ſinapiſmus*, & συμπά-
σματα acriora, quæ à nobis *aſpergines* nuncupantur:
94 item *malagmata* ejuſdem qualitatis. Utilis præterea
littoraria *navigatio*, atque *natatio* maritima, vel natu-
ralium aquarum: tum poſt cibum *animi laxatio*,
quam διάχυσιν vocant, & *articulorum* complexio ad-
hibitis miniſtris, qui mollibus hoc manibus efficiant.
Themiſon ſecundo libro Tardarum paſſionum pluri-
ma rectè ordinaſſe probatur: aliqua verò caduca in-
tentione dixiſſe intelligitur. Jubet enim ægros non
æqualiter ægrotantes *duodecim ſtadiorum* ſpatium
greſſu conficere: æqualem modum cunctis definiens.
Item *igneo in loco*, vel ferventi fricari jubet præfati-
g torreri gatos ſudoribus ægrotantes: item *ſole* [g] torrenti,
at-

atque ita per intervalla [h] leviter defricari, & in calida, atque oleo calido eorum *manus* infundi, ex quibus periculum [i] *perfricationis* neceſſariò ſequetur. Item poſt [k] *interdianum* cibum deambulationem probat adhibendam, atque fricationem & lavacrum, tum poſt *veſpertinum* cibum [l] jungenda crura, atque brachia, quod eſt dormituris anxioſum. Præterea poſt cœnam imperat *vomitum* prædato paſſo, aut vino dulci, vel ſucco ptiſſanæ. Tum [m] frequentato vomitu *ova* duo danda ſorbilia, cum *panis* unciis duabus, ex quo [n] incenſa altiora, atque exercitatis vomitu viſceribus facilè corrumpuntur accepta. Hæc igitur recuſantes, alia quæ rectè ordinaſſe perſpicitur, amplectenda judicamus.

h leniter

95

i perfrictionis

k meridianum

l inungenda

m peracto

n incenſis altioribus

CAPUT VIII.

De Hydrope. 96

HYdrops ab accidenti nomen ſumpſit. Siquidem aquoſus humor hanc paſſionem neceſſariò comitatur. Nam *Græci* ὕδωρ aquam vocaverunt. Generatur autem ex accidentibus plurimis, atque diverſis cauſis, ut *cachexia*, *febribus* [a] corpora tardantibus: item *duritia*, vel ſaxea denſitate jecoris, vel lienis, aut ſtomachi, vel peritonæi membranæ, aut matricis: item *ſpirationis* difficultate, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant, vel *ventoſitate* ſtomachi, aut coli, aut *ventris* paſſione, quam *Græci* κοιλιακὴν διάθεσιν vocant: item longi temporis *dyſenteria*, vel in fœminis *menſtrualis* fluoris retentione: item *hæmorrhoidarum* veterum repentina, atque [b] incondita curatione, facta abſtinentia, vel coadcervata *bibentium* 97

Hydropis cauſæ.

a in corpore

b intempeſtiva

 tranſ-

tranſvoratione, & magis ſi *ſalſa* fuerit aqua: item
medicaminum frequentata potione, & horum ſimili-
Hydropis ſpecies, ex mente variorum. bus. *Græci* igitur, vel aliarum ſectarum principes
ejus poteſtatem, vel *differentiam* nominibus varian-
dam crediderunt. Vocant enim hanc paſſionem etiam
ὕδερον vel παρέκχυσιν, origini locorum ſpecialia nomina
tribuentes. Nam *parecchyſin* appellant ſenſibilem, &
[c] ſuffuſionem, vel ſupereffuſionem manifeſtam liquoris [c] ſuperfuſionem, quæ fit inter
peritonæi membranam, & inteſtina: *hyderon* autem,
diſperſum ſive infuſum per viarum raritatem, atque
98 *carnis* ſpiramenta liquorem. Item dicunt *hyderon* ex
renibus generari, *Hydropem* vero ex duritate jeco-
ris. Quod quidem nos juxta ſectæ regulam reproba-
mus. Etenim *infuſio*, ſive *ſuperfuſio* liquoris, eſt
paſſioni communis: & neque antecedentes cauſæ
paſſionis facere diſcretionem rectè creduntur. Siqui-
dem etiam ex plurimis aliis partibus patientibus *hy-
dropes* generantur. Ejus igitur differentiam *Hip-
pocrates*, & *Diocles* duplicem dixerunt: aliam e-
[d] vel ἀνὰ σάρκα nim [d] ὑπὸ σάρκα, vocaverunt, aliam *aſciten*. Hera-
clides *Tarentinus* ſecundo libro Internarum paſſio-
num *totius corporis* inflationem, ſive humoris infu-
99 ſi [e] perforationem κατὰ σάρκα vocavit: inter perito-
[e] penetrationem næum verò, & inteſtina ἀσκίτην, vel τυμπανίτην appel-
lavit. *Demetrius* Herophili ſectator undecimo libro
de Paſſionibus ſcribens, alium dixit *hydropem* con-
ſtitui ſine ulla humoris infuſione, ſed ſola *inflatione*
turgente: alium ex *humore* diffuſo, & eum nunc
per *totum* corpus, nunc inter *peritonæum* & *inteſti-*
[f] inani vanaque opinione *na*, cujus differentiam nunc plurimo [f] vento tradi-
[g] Eſt enim dit. [g] Et eſt vanum atque intellectu carens, ſine ul-
lo humore ſuperfluo laborantem hydropem vocare.
Item plurimi *tres* differentias tradiderunt: aliam
enim

enim *cataſarcan*, aliam *aſciten*, aliam *tympaniten* vocaverunt. *Aſclepiades* autem alium *celerem* dixit, 100
ut eum qui repentè conſtituitur: alium *tardum*, ut eum qui tarda paſſione vexat: & alium *cum* febribus, alium *ſine* febribus. Hoc quidem communiter etiam aliis ſpecialibus paſſionibus adſcribens, non advertit quoniam proprio nomine celer dicitur paſſio, non ſola quæ repentè conficitur, verumetiam ea quæ celeriter ſolvi poſſe monſtratur. *Hydrops* autem fit [g] quiſquam repentè ex coadcervata *bibendi* tranſvoratione, vel *ſalſi* liquoris potu. *Celerem* autem paſſionis ſolutionem nullus ægrotantium [h] meruit. *Proculus* Themiſonis ſectator ſecundum plurimos inquit hydropis differentias *temporibus* paſſionis adſcribendas. *Initium* enim atque augmentum eſſe 101
λευκοφλεγματίαν, cùm adhuc ſecundum *carnem* fieri mutationem viderimus: *ſtatum* verò *tympaniten*, cum ſumma tenſio ſecundum *ventrem* fuerit facta: *declinationem* autem *aſciten*, cum quadam indulgentia fuerit inflatio relaxata, non ſecutus veri regulam, neque advertens [i] quia omnis ſpecies paſſionis ſua quæque tempora percurrit. Denique etiam *cataſarca* uſque ad ſtatum, vel declinationem perſeverat, & *tympanites*, & *aſcites* ex initio facti in augmentum veniunt, & ſtatu ſumpto declinant. [1] *Apollonius* Memphites alium dixit fieri hydropem cum [k] *retentione*, ut ſi quid biberit, ſine [2] dilatione tanquam per fiſtulam tranſiens egeratur. Ejus autem quem cum 102
retentione fieri dixit, ſecundum plurimos *tres* eſſe differentias affirmat. Sed melius *Demetrius* Apameus ab *hydrope* diſcrevit, eum qui ſine dilatione potum li-

Quid ſit celer paſſio.

g aliquis, vel aliquando

h obtinuit

i quod

k retentione urinæ, alium cum fluore, ut ſi quid ægrotus

1 Apollonius hic Memphites fuit Eraſiſtrati ſectator.

2 is affectus Diabetes eſt, ſive hydrops ad matulam.

liquorem per urinam egerit, *diabeten* appellans, ſicut
k docebimus. ſpecialiter de ipſo ſcribentes [k] docuimus. Melius
Ex mente Cœlii. igitur, quantum ad *ſpecies hydropis*, quanquam non
l orationem generaliter, mutemus [l] curationem, *alium* dicere
in toto corpore conſtitutum, tanquam in papyro
vel ſpongia inter viarum raritatem inſertum, à li-
quore vocari *leucophlegmatiam*, quam Latino nomi-
ne etiam *intercutem* rectè dicemus: *alium* in parte
corporis, inter peritonæum & inteſtina, ſubjecto
liquore ſolo, vel admixto *vento* plurimo, vocarique
alterum *aſciten*, alterum *tympaniten*.

103 Sequuntur quædam [m] cunctos præterea *communia*,
Hydropicorum ſymptomata. quædam ſingulis *propria*. Communia autem, ut *in-*
flatio, vel extantia tumoris, & *piger* aut difficilis
m cunctis ſpeciebus corporis *motus*, ſpirationis difficultas, quam Græci
dyſpnœan vocant, *ſomnus* difficilis vel anxioſus, &
magis poſt cibum, *ſitis*, & *urina* comparatione ſum-
pti potus parvior, *faſtidium*, & aliquando *febricula*
latens in plurimis: item quibuſdam etiam *veſiculæ*,
n puſtulæ vel [n] fiſtulæ, quibus [o] eruptus humor feratur, ac
o erumpens deinde [p] *vulnera* difficilia [q] ſufficiant, vel quæ in
p ulcera, *aphor. 8. lib. 6.* cicatricem ægrè venire poſſint. *Specialia* verò, vel
104 propria [r] ſingulos ſequuntur, ut *leucophlegmatian*,
q ſufficiantur, & vel intercutem mollis atque humida *inflatio ventris*,
r ſingulis ac *vultus*, & *crurum*, & [s] *folliculi genitalis*, vel
s ſcroti *præputii*, relucente liquore per cutem albido colo-
re: item cum oris, vel ſpirationis, ſive anhelitus
fœtore, totius corporis *gravedo*, & impreſſioni di-
gitorum *cedens tumor*, ita ut paululum cava perma-
neant loca. *Aliquibus* etiam alborum atque craſſo-
rum humorum *vomitus*, vel per ventrem egeſtio:
unde etiam nomen paſſio ſumpſiſſe à *Græca* deriva-
tione videtur. λευκὸν enim albidum, φλέγμα humorem
craſ-

craſſum vocaverunt: vel quod ægrotantis *color* albi-
dioris pituitæ imaginem [t] ferat. *Alii* vero tanquam 105
ex ſuperfluo humore generata paſſione, penetrans *t* referat
humor ſingula quæque [v] *ſpiramenta* poſſederit, paſſio- *v* carnium interſtitia
nem dictam volunt, nos vero intercutem nomina-
mus. *Aſcitem* denique ſequitur *ventris* inflatio, vel
extantia, & pro corporis motu liquoris conliſi *ſoni-*
tus, vel ad concuſſum palmæ reſonus, tanquam ſe-
mipleni [x] *utris*, ex quo nomen ſumpſit: item pro *x* ἀσκὸς utrem ſignificat.
ſchematis [y] mutatione, vel digitorum impreſſione
demerſio, vel reſurrectio liquoris, & [z] concluſio *y* cum ex uno latere in alterum æger vertitur.
ſuperiorum partium, atque *tenuitas* tanquam exten-
tæ cutis ſecundum ora, vel colla, aut jugula, vel
pectora. *Jacentibus* præterea ægrotantibus diffuſa, *z* ſtrictura, coarctatio, anguſtiæ
atque latior tumoris extantia fit, *ſurgentium* vero
vel ſtantium major, atque extenta, & in creſcente 106
paſſione corporis *frigus* atque torpor accedit, ali-
quando etiam *tuſſicula*, & *ſtercorum* vel *urinæ* ab-
ſtinentia, & per ventrem fluidior exitus, & appre-
henſo [a] *folliculo*, atque virili *veretro* extans infla- *a* ſcroto
tio [b] reduplicata, & aliarum partium ſurgens tenſio, *b* veretrum enim tanquam in nodum torquetur
ſicut in leucophlegmatia. Vocatur autem hic *hydro-*
piſmus, ut *Diocles*, [c] etiam *epatias*, aut *ſplenites* à
patientibus partibus nomen ducens, hoc eſt, jecore *c* ait hepatias
vel liene. [d] Item *tympaniten* ſequitur rotunda atque *d* At
extans inflatio, ſecundum [e] gaſtera, cum *tenſione* *e* γαστὴρ, venter.
plurima, & ad percuſſum palmæ *reſonus*, velut tym-
pani, unde etiam nomen accepit: item *ructationes*, 107
& aliquando inteſtinorum *tormenta*, quæ [f] incluſæ *f* excluſo
vento per podicem digeruntur, atque gravedinis de-
trahunt quicquam.

Eſt autem paſſio communiter *ſtricturæ* omnis *hy-* *Cujus generis morbus ſit hydrops.*
dropiſmus, ſed complexa aliquando *ſolutione* ex a-

liis

g accidentibus liis [g] accedentibus, ut ventris *fluore*. Præterea eſt
naturaliter *tarda* paſſio: ſiquidem nunquam celeri-
ter ſoluta, vel emota corporibus videtur: item gene-
raliter *magna:* ſiquidem & difficultatem, & indecen-
Prognoſis. tiam, & periculum infert ægrotanti. Denique ſem-
h ſub. tamen per *difficilis* curatione, nunc [h] vehementer, nunc
minime comprobatur. Etenim *magnitudine* vehe-
mens, & varietate *accidentium*, & corruptione *vi-*
108 *rium*, magis *incurabilis* judicatur: *parva* vero ma-
gnitudine, comprobatione ſupradicta, atque paucis
& ſimplicibus *accidentibus*, quæ *Græci* ſymptomata
appellant, & ſine nimia virium læſione, *minime* cu-
ratione difficilis approbatur: & quæ ſecundum alia-
rum *ſectarum* principes de effectis vel exitibus paſ-
ſionum ſcripta ſunt, etiam ſecundum *cauſas*, ex qui-
bus efficiuntur, & patientes *locos*, & *naturas*, &
ætates, & annalia tempora, ut *hyemis*, vel *æſtatis*,
i media tempora & generationem & eorum [i] mediis temporibus *generationes* paſſionis,
alii *difficiles* curatione alii *faciles* hydropes approban-
tur. Quæ quidem omnia magnitudini paſſionis ad-
ſcribenda ſunt, ne infinitus modus differentiarum
109 videatur accidentium numero variatus. Etenim ſe-
cundum *cauſas*, difficiles ajunt curatione hydropes,
qui ex *ſaxitate* magis, quam ex duritia fuerint facti:
k quam ii item eos qui ex *dyſenteria*, vel *coli* paſſione, [k] ab iis qui
ex coadcervato *hauſtu* bibendo vitium conceperunt:
item ſecundum *locos*, difficiles inquiunt eos qui ex
jecore, faciles vero eos qui ex *liene:* item ſecundum
naturam, vel *ſexum*, difficiliores inquiunt curatio-
ne ſemper *fœminas* maribus: item ſecundum *ætates*,
l pubeſcentes faciliores inquiunt curatione *pueros*, vel [l] pubentes,
difficiles vero ætatis mediæ, vel *ſenes:* non ſolum
m naturæ illæ quod [m] natura creſcere & augeri, aliæ minui vel
de-

declinare videantur, ſed etiam quod alii [n] prohibeantur, alii cogantur, alii neque ſuaderi, neque cogi poſſe probantur: item ſecundum *annalia tempora*, quæ *Græci* horas appellant, difficiles inquiunt curatione, *æſtatis* tempore laborantes, ſiquidem multa ſiti afficiuntur: alii vero è contrario faciles inquiunt curatione: ſiquidem *exitum* liquorum fieri provocat fervor æſtatis, & corporis præterea facit ſiccitatem: difficiles vero *hyemis* tempore, ob corporum denſitatem vel frigus: item *verno* tempore: ſiquidem humidiora, atque liquorum redundantia fiant corpora: *autumni* vero [o] prima, ſimilia æſtati, [p] ultima hyemi dixerunt. Item ſecundum generationem, ſive *fabricationem paſſionis*, difficilem inquiunt curatione *leucophlegmatian*, facilem vero *aſciten*, & horum medium *tympaniten*. Diſſenſerunt præterea etiam de patientibus partibus, quæ principaliter afficiuntur. *Eraſiſtratus* nanque *jecur* inquit pati: In aperitionibus enim *ſaxeum* ſemper inveniri confirmat: alii vero *colum*, ſed conſentire *jecur*: alii *ſplenem*, ac *jecur*, & *colum*: alii etiam *peritonæum*: alii *renes* quoque, & *matricem* principaliter pati dixerunt: & apparet omnia neceſſariò prætangi: quod quidem etiamſi [q] latuerit, nullus timor curationis mutandæ medicantibus accedit: neque etiam ob *localium* adjutoriorum ordinem quicquam obeſſe monſtratur,

110

[n] perſuadeantur.

[o] initium

[p] finem

111

Variæ de loco affecto opiniones.

[q] nos lateat

*cum hæc eadem oporteat *ceromate* ſole fervefacto [r] jactari, vel *pellibus* ſole ignitis involvi. Adhibenda etiam *acopa* ferventia, & *ſudationes* ex [s] naturali materia provocare: habet enim recorporandi virtutem ex quacunque *metallorum* materia exhalatio naturalis: item ex *harena* littoris ſole ignita torrenda corpora. *Hyemis* vero tempore igne [t] prætorrenda,

112

Curatio.

* *multa hic deſunt*

[r] inungi, tractari

[s] i. thermis earumve limo

[t] harena

renda, atque ita corpori admovenda, ut ex ipſa, excepto capite, cætera corporis omnia contegantur. Item *ſinapiſmus* uſque ad cutis [v] humorem adhibendus, qui maxime vehementem fortitudinem locis humore corruptis, atque, ut ita dixerim, [x] habentibus admovet ac miniſtrat: item locorum & aquarum mutatio adhibenda, & *peregrinatio*, magis maritima. Eſt enim lacerantior, atque corporis apertionibus efficax ob ſalſitatem maritimus aër. Conveniunt etiam *vaporationes* ſpongiarum ex aqua maritima expreſſarum, vel aqua ſalſa decocta. In *tympanicis* vero ſpecialia, ut plerique volunt, juxta communem virtutem recorporativæ curationis, ordinanda, & decoctio *centaureæ* herbæ, & *abſinthii*, & *origani*, & *hyſſopi*, & *marrubii* adhibenda, & ſimilis virtutis epithema, ut eſt quod appellatur [y] *Dianitrum*, ex fico atque nitro, & abſinthio confectum. Tundendum igitur aridum ficum, ſed quod ſit pingue, ac ſuccidum, item ſingulatim abſinthium, & nitrum admiſcendum duabus partibus fici, & quarta pars [z] origani. Aliquando etiam *rutæ* admiſcenda particula. [a] Facit [b] enim medicamen, quod appellamus *diahyſſopum*: item *uva* paſſa cum *cumino*, vel *farre*, cum adipe veteri, & vino. Hoc quidem plurimi magis intercutibus convenire probaverunt: item bubulo *ſtercore* ungendos cum *aceto* ægrotantes dixerunt. Apponenda etiam *malagmata*, quæ fortificare, ac recorporativa virtute mutare valeant corpora in meliorem habitudinem. *Intercutes* autem & *aſcitas* iis curandos probant, quæ ſiccare, atque exſiccare valeant corpus, vel ſudorem commovere. Sed erit *cavendum*, ne immodico uſu medicaminum corporis ſuperficies ulceretur. Eſt autem noſtrum medica-

Margin notes: [v] tumorem — [x] tabentibus — 113 (beside "bus admovet ac miniſtrat") — *Aëris maritimi utilitas.* — *Dianitri compoſitio.* — [y] deſcribitur & à Paulo — 114 (beside "origani") — [z] abſinthii — [a] Confert — [b] etiam — 115 (beside "poris ſuperficies ulceretur")

dicamen, quod ex herba [3] *chamæleonte* nigro confi-
citur: item ex ſtercore *caprino*, quod appellatur
[c] *diacapregias:* item [4] *diacentaureum*, & *diaoriganum*,
quæ ab herbarum nominibus vocabula ſumpſerunt:
item [5] *iceſion* emplaſtrum, quod magis poſt humoris
detractionem adhibendum probamus, quo partes ro-
borentur: item [6] *diaiteon* emplaſtrum, & [7] *diadictam-
num*, & [8] *barbara*, & [9] *diaſycaminum.* Oportet autem
interpoſitis quinque diebus, vel eo pluribus detra-
cto jamdudum [d] poſito medicamine perſpicere [e] pro-
fectum, ac rurſum imponere omnibus locis, ex an-
terioribus ac poſterioribus corporis partibus. Singu- 116
la [f] enim medicamina erunt illinienda *pellibus* tene-
ris, atque ita corpori addenda, ſuperpoſita *lana*
molli cum levibus faſciolis colliganda, & pro viribus
corporis adhibenda *geſtatio*, atque *unguenta* congrua,
& *defricatio. Tympaniten* vero *recorporativa* curan-
dum probamus curatione, & [g] conjicienda etiam in-
flationis [h] medela, quam *Græci* [i] empneumatoſin vo-
cant: adhibenda denique [k] *reflantia*, ut eſt quod
appellamus [10] *Diaſpermaton*, vel [l] *polyarcion*, aut

 Dia-

c διὰ κόπρου ἀιγὸς, ſ. ex ſtercore capræ.

d appoſito

e effectum

f autem

g adjiciendam

h medelam

i ἐμπνευμάτωσιν

k diaphoretica

l Polyarchium

3 Elegantiſſimus hic carduus non niſi in calidis regionibus provenit, ejusque radix imprudenter tractata, manus, faciemque eis contrectatam tantum non exulcerat. Apud Aëtium in curatione hydropis, epithema ex farinis, & emplaſtrum tonſoris Bithyni recipiunt pulverem radicis chamæleontis nigri.

4 Emplaſtrum ex Centaurio Oribaſii deſcribit Aëtius pag. 836. & Thoriacen vocat.

5 Iceſium deſcribitur ab Aëtio, & Galeno.

6 διὰ ἰτέας, ſ. ἰτεῶν deſcribitur ab Aëtio, & Galeno.

7 Deſcribitur à Paulo, ut & Diacapregias. Aëtius in curatione hydropis deſcribit & epithema ex ſtercore capræ.

8 Gal. lib. II. medicamentor. κατὰ γένη varia deſcribit emplaſtra, quæ barbara vocat.

9 Malagma intelligit ex liquore Sycamino, deſcriptum à Paulo inter emplaſtra. quidam legunt διὰ συκομόρου, ut ſit ipoterion malagma deſcriptum ab Aëtio in curatione hydropis pag. 590. quod recipit ſuccum Sycomori.

10 Epithema diaſpermaton deſcribitur ab Aëtio pag. 572. Diamelilotum vero, pag. 569. Diaſampſuchum à Paulo, & Galeno.

[m] *Diaartymaton*, aut *Diaſamſucum*, aut *Diamelilotum.* Hæc enim valent etiam ventoſitatem tollere. Adhibenda præterea in iis ea, quæ ſuperius ordinavimus. Tum profectu accedente, regula *cyclorum*, adhibenda *natatio* maritima, vel aquarum naturalium. Alii vero non abſurdè etiam aquæ marinæ *vaporationem* probant adhibendam, quo ſudores provocentur. Inquiunt enim implendum *ſolium* aqua marina ferventi: tum quadrangulam [n] *compaginem* immittendam, præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans: ſed [o] præliganda compago *pelle*, ut aquæ prohibeat ingreſſum, quo *exhalatione* vaporis calefactus ægrotans in ſudorem venire cogatur. Sed erit aqua calefacienda innovatione frequenti, ferri candentis immiſſione maſſarum. Oportet autem ſemper ægrum adhibito *animi laxamento* curari, quam *Græci* διάχυσιν vocant. [p] Quærenda denique animi [q] *deſideria*, quæ ſine vexatione corporis præveniant [r] voluntatem, & amicorum *convivia*, quæ cum ciborum parcitate, animi tamen [s] *laſcivitate* [t] frequentent. *Utile* etiam, ſi longi fuerint dies, partiri modum ſumendi cibi: facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione diviſa.

117

118

m διὰ ἀρτυμάτων, ſ. ex aromatibus

n arcam ligneam

o prætegenda

p Nimirum a miniſtris & amicis

q oblectamenta

r ſc. ægri

s hilaritate

t frequentia ſint

Quid faciendum, quando malum recurrit.

Ac ſi juxta ordinem datum levigati indulgentia paſſionis, rurſum fuerint *acceſſionibus typicis* ægrotantes affecti, quo iterum aqua impleri videantur, erit melius uti prius radicum *vomitu*: dehinc ante diem radicum uſus, album *veratrum* immittere, tunc ſequenti die hoc detracto radices dare, vel certe *hellebori* decoctionem. Sed horum uſum vel confectionem dexteram, atque adhibendi modum, *Reſponſionum* libris de adjutoriis ſcribentes docuimus: & nunc inde hæc accipienda monemus. *Hæc eſt mun-*

119

mundior, atque vera hydropum curatio. Etenim po-
tui medicamina danda cavere decet: alia enim *veſi-
cam* commovent, alia *inteſtina* lacerando ulcerant,
vel dyſentericam faciunt paſſionem: alia *ſtomachum*
[v] vertunt, & faſtidium generant cibi, & *ſitim* ex-
tendunt. Quapropter ſi cogentibus rebus utendum
viderimus quibuſdam *aquiducis* medicaminibus, quæ
Græci hydragoga vocaverunt, ea dabimus iis qui
plurimo humore [x] infuſi, aquoſo corpore laborare
videntur. Habere etiam convenit curam, ne rur- 120
ſum corpora repleantur: ex quibus eſt *euphorbium*
mulſo commixtum poto datum, vel *ovis* ſorbilibus
aſperſum, duorum vel trium cochleariorum quan-
titate, vel decoctio *radicum*, aut [y] *ſquilli.* Oportet
autem *ſquillæ* libras duas, omni purgamento abſolu-
tas, quo ad unam libram [z] redigatur, conciſas in
vas *fictile* novum, prælitum mitti, cum adjectis *vini*
ſextariis tribus: quibus ad tertias decoctis, ex ipſo
liquore erunt ad duo cochlearia ægrotanti danda: &
proficiente curatione, uſque ad *unciæ* unius accedere
modum oportet. Sed hoc erit poſt *geſtationem* adhi- 121
bendum, vel poſt *perunctionem* corporis, & ante ſum-
ptionem [a] cum plurimo interjecto tempore. Ex deco-
ctione autem *radicum* duos vel tres cyathos dandos
probamus. Sin vero etiam *urinam* quis voluerit com-
movere, erunt omnia [b] *aromatica* prohibenda, quæ
non curioſa, ſed magis *ſimplicia* eſſe videantur, ut eſt
decoctio ſeminis *cucumerum*, vel *fœniculi*, aut *dauci*,
aut *apii*, [c] *aneſi*, *petroſelini*, item *menthæ*, *aſari*,
nardi, [d] *ſquinanti*, *zinziberis*. Hæc ſingula, vel
cum vino, vel ex ipſis [e] confecta erunt offerenda.
Ac ſi ex [f] hiis humor detrahi non potuerit, oporte-
bit [g] tanquam alienum *paracenteſim* auferre.

v ſubvertunt
Quibus hydragoga conveniant.
x ſuffuſi
Quibus nova aquarum repletio præcaveatur.
y ſcyllæ
z redigantur
a cibi
Qualia diuretica ſint concedenda.
b i. nimis
c aniſi
d ſchœnanthi
e compoſita
f horum uſu
g quod alienum eſt paracenteſi

122 Sed nunc decet prius quàm ipſius officii *uſum* doceamus, iis reſpondere, qui iſtius curationis adhibendæ diſſonantia judicia poſuerunt. *Antiquorum* igitur aliqui *incongruam* paracenteſin dicunt, ut *Euenor* libro quinto *Curationum*, *Eraſiſtratus* libro quo de *hydrope* ſcripſit, & ejus ſectatores, *Theſſalus* ſecundo libro regulari. *Alii* vero ut *congruam* laudaverunt, ut *Aſclepiades* libro quo de *hydrope* ſcripſit, & *Themiſon* ſecundo libro *Tardarum* paſſionum, quibus etiam nos juxta *Sorani* ſententiam conſentimus. Adſertores tamen *primæ* ſententiæ, hoc eſt, iſtius reprobandæ curationis hæc dicunt.

Variæ de paracenteſi opiniones.

123 *Peritonæi* membrana à natura *nervoſa* eſſe perſpicitur, & eſt omne, quod nervoſæ fuerit qualitatis, *punctionibus inimicum*, ſiquidem conſenſus ingerit. Præterea *ſpirationis* naturalis cauſa, qua nos aërem recipere, atque reddere hauſtu [h] potili neceſſe eſt: *inteſtina* quoque commoventur, quibus ſuperficies corporis conſequenter [i] tangitur: & eſt periculum [k] hanc *paracenteſi* [l] vulnerari loca: quippe cum non ſolum *corruptus humor* detrahi videatur, verumetiam *naturalis* ſæpe *ſpiritus* excludatur, quod eſt vehementer corporibus noxium. Dehinc etiam poſt effectum punctionis, aliqui *ægri*, ſua vulnera reſolventes, voto [m] prius [n] torporis deponendi, [11] *vitam* quoque liquerunt.

Rationes contra paracenteſin.

h quantum fieri poteſt

i vicina & finitima eſt.

k hæc

l inſigniter lædi

m citius

n infra paulo poſt, paſſionis deponendæ

124 Item neque *tempus* ſibi *conveniens* hoc genus adjutorii habere videtur. Etenim paſſionis conſtituta vel *ſuperpoſitione*, vel *lenimento*, aliud tempus *mitigationem* demonſtrat, [o] aut aliam *reſumptionem*, vel recorporationem. *Paracenteſis* vero conturbat, atque vires corporis tollit, & non recorporativa virtute medetur,

o aliud

11 Nam ſecti Hydropici, ſi aqua univerſim effluat, moriuntur. aph. 27. lib. 6.

tur, ſed uſum recorporativum impedit. Ad ſummam, *nemo*, inquiunt, ſalvatus eſt eorum, qui per *paracenteſin* curati ſunt: quapropter adhibenda negatur. Item *Eraſiſtratus* ait, quod *jecore* in duritia conſtituto, obeſſe *paracenteſis* videatur: ſiquidem *gravatio* jecoris tumentis toleretur humoris ſubſtantia *ſublevata*, atque natans in liquidis, quibus effuſis, omnis gravedo partium tumentium, quæ *diaphragmati* ſunt natura connexæ, atque *venæ* majo- 125
ri, quam *Græci* [p] quidem appellant, adductione ſui *p* κοίλην, i. cavam
tumores ingerant vicinarum, ac deinde *celerem* faciant *mortem*. Item *Ptolemæus* Eraſiſtrati ſectator ait *cauſam* paſſionis eſſe jecoris duritiam, [q] ſupercreatam vero *humoris* infuſionem. *Paracenteſis* igitur liquorem detrahens paſſionem minime detrahere agnoſcitur. Siquidem non auferat *cauſam*, ex qua humor creatus eſſe videatur. Sed ſunt hæc omnia facile expugnabilia. Tunc enim vulnerata *nervoſitas* in tumorem venire recte judicatur, quoties *naturali* habitu fuerit conſtituta. Nunc autem *morbo* vitiata 126
peritonæi membrana contra naturam habere perſpicitur: [r] & non ſimilia, atque eadem ſequuntur naturaliter, vel contra naturam conſtituta. Item *inteſtinorum* vulnerationem metuere inanis timoris eſt. Etenim exercitatis atque *prudentibus* hoc genus officii committitur. Dehinc plurimum *peritonæi* membrana [s] diſtabit interjecta humoris cauſa ſubmota. *Spiritus* vero etiam phlebotomatis ſanguini junctus excluditur, nec ilico tamen reprobanda *phlebotomia*, cum ſit ab omnibus rectiſſime adjutorium comprobatum. Ferendum eſt enim *leve damnum* naturalis officii, quoties *major utilitas* excludendæ paſſionis promittitur. Solvere vero *ligationem* ægrotantes, & immoderato 127
fluo-

q adventitiam, ἐπιγενομένην

refutantur.

r at

s diſtat interjecti; diſtat *ſub.* ab inteſtinis

t ex voto, deſiderio — fluore [t] acuto deponendæ paſſionis in mortem venire, ſimile quiddam eſt, tanquam phlebotomatum ligaturam medici ſolvere, ac deinde plurimo ſanguinis fluore vitam finire. Hæc enim non *adjutorii*

v culpatio — eſt [v] curatio, ſed *ſtultitiæ* ægrotantis. Habet præterea *paracenteſis* etiam *aptiſſimum tempus*, quod illi

x non ſecus ac — inveniri negant, [x] ſicut cucurbita ſcarificatione adjuncta, atque hirudinum appoſitio, quæ non in ac-

Tempus paracenteſis inſtituendæ. — ceſſione, aut lenimento, ſed in *dimiſſione ſuperpoſitionis* recte adhibenda probantur, ſicut in aliis docebimus, de adjutoriis ſpecialibus ſcribentes. *Omnes*

y autem — [y] enim paracenteſi curatos, ut ajunt, *mori*, aper-

128 tiſſime mentiuntur: nos enim *quoſdam* vidimus evaſiſſe: *plurimi vero moriuntur:* ſiquidem medentium

z conſilio — tardante [z] conſilia *ſerius* paracenteſis adhibetur, [a] ut-

a item quod male — que alii adhuc *tumente* peritonæi membrana, & neque *uſu dextero* operantes diviſuram faciendo, *mor-*

b accerſunt — *tis* periculum [b] incurrunt. Ex quibus eſt etiam *Aſclepiades*, qui diviſo loco *fiſtulam* relinquendam puta-

c baculi — vit, ex qua [c] *ſtipis* in modum impreſſa, perpuncta peritonæi membrana *graves conſenſus*, atque indignationes adfert. Quippe cum ſæpe etiam *gelati ſanguinis* corpuſcula irruentia *vulnerum* diviſuris, vel quæque externa, magnos *tumores*, atque indignatio-

129 nes commoverint. *Eraſiſtrato* vero cauſanti, quod

d compaſſionem — poſt detractionem humoris ex *jecoris duritia* in [d] paſ-

e ut diaphragma — ſionem venerunt [e] ſuperiores partes, ac [f] magis ſa-

lutares, adductione quadam *ponderis*, [g] indignen-

f minus morboſæ — tur, erit reſpondendum, [h] quia plurimi [i] *hydropes*

g offendantur — ſine ulla jecoris duritie in paſſionem venire proban-

h quod — tur. Etenim ex aliis cauſis fieri poſſe ſuperius de-

i hydropici — monſtravimus. Pleriſque etiam, quanquam *jecur* du-

k nec — ruerit, non neceſſariò in *hydropem* venire contingit, [k] ac

ſæpe

ſæpe adductione partium, vel indignatione ſuperiorum vexari perſpicimus, [l] quo ſæpe [m] *tumor* etiam perdiderit ægrotantes. Omitto quod juxta ejus ſententiam oportebat *ſupinis* jacentibus ægrotis nullam querelam partium atteſtari. Siquidem *jecur* nullo pondere ſuperiora diſtendit, hoc eſt, *diſcrimen*, quod *Græci* diaphragma appellant. *Aſclepiades* vero 130
repentinam effuſionem atque coadcervatam cum *periculo* fieri teſtatur: Siquidem *viæ*, quas *Græci* poros appellant, [n] interjecta mora *blando* ſe tactu contingant, & propterea illæſi maneant ægrotantes: *detractione* autem facta liquorum, aſpero ſe tactu contingant, atque concidentes [o] anguſtentur: ac ſimili ratione etiam *ſpiritus vehementer irruens* carni dolorem faciat, atque inflationem, & tormenta inteſtinorum. Eſt præterea facile expugnabile *Ptolemæi* dictum, quod *paracenteſis* humorem detrahens paſſionem non auferat. Etenim primo, neque ex alio quolibet *adjutorio ſingulari* hæc paſſio ſolvi poſſe perſpicitur: quippe cum ſit magna, atque perſeverans: dehinc quædam adjutoriorum ob *relevanda acciden-* 131
tia paſſionum, quæ *Græci* ſymptomata vocant, adhibenda probantur, quanquam non *totum* ſolvere morbum videantur, ut *phreniticis* luce commotis oculorum prætectio. Item alia *quædam*, quanquam nihil per ſe medeantur, aliis tamen adjutoriis *præparant corpus*, vel *patientem locum*, quo facilè adjutorii beneficium ſumat, ut tonſura vel *raſura* capitis, fluore quolibet adfectis, quo detractis capillis illinienda medicamina conſtrictiva, vel epithemata, aut cucurbitæ appoſitiones nullis obſtantibus medeantur, quanquam ſit detractio capillorum laxativa. At verò *paracenteſis etiam per ſe plurimum me-*

l quos
m inflammatio aut ſcirrhus hepatis abſque hydrope.
n interjecto humore
o anguſtientur

132 *detur*. Relevat enim detractione *plenitudinem*, tenſionem, atque *ſpirationis* difficultatem, quam dyſpnœan vocant, & aliis adhibendis adjutoriis præparat partes. Non enim [p] potuerunt medicaminum *illinimenta* vel [q] appoſitio, ſincera virtute ad *viſcera*, vel patientes partes pervenire, cum interjecto humore *peritonæi* membrana plurimum à cutibus diſtet: tranſeunt autem facilè ad ea, ad quæ deſtinata erant, *humoris interjecti ablatione* permiſſa. Quapropter *paracenteſin* adhibendam probamus, ſed non iis, qui viribus fuerint *fatigati*, aut adhuc in [r] *tumore* peritonæi membranæ conſtituti: addentes etiam, vel *prædicentes periculum*. Plurimi enim quanquam [s] alterius ſupereſſe vitæ potuerint, & ſine ullo dolore mortem capere, *paracenteſis cura celerem mortem* pertulerunt.

p potuiſſent
q appoſitiones

Quibus non proſit paracenteſis.
r inflammatione, ob diſtenſionem, & inde natos dolores
s ulterius

133 [12] uſque ad [t] inane penetrandus, ſicut in phlebotomandis facimus: ſed ab *umbilico* inferius iis, qui *levius* afficiuntur, præcaventes venarum diviſuras: ac deinde muliebri [13] *catethere* liquorem detrahimus, qui ſæpe *aquoſus*, ſæpe *fulvus*, aut *ſanguinolentus*, vel *ſpumoſus* excluditur: quod quidem etiam ante factam diviſuram plerique futurum ſignis apprehendere voluerunt. Quorum alii talem fore dixerunt, qualis *urina* fuerit ægrotantis: alii qualis *color* apparuerit *cutis*: alii quolibet viſcere patiente, *ſanguinolentum*: non patiente vero, ex cauſa avidiſſimi potus *hydropiſmo* concepto, vel [v] *ſalis* potu, mundum atque *perſpicuum* liquorem fore. Sed hæc præ-

Paracenteſis adminiſtratio.
t cavitatem
v aquæ ſalſæ ut ſupra §.97.

12 Integer hic locus ad finem uſque hujus capitis, neſcio qua librariorum incuria, in lib. V. cap. 1. fuit tranſlatus, & proinde huc iterum traducendus. Principio autem hujus §. hæc ſimiliave verba deſunt: Eſt autem *venter* in paracenteſi uſque ad *&c.*

13 Fiſtula quæ veſicæ mulierum inditur proliciendæ urinæ cauſſa. Eſt autem brevior quam quæ peni virorum inditur.

præter quod *falſiſſimæ* ſunt opinionis, etiam ad [x] *mu-* 134
tationem chirurgiæ inutiliter quæſita videntur, niſi
ſolum quod *rectè* probamus, per *catethera* liquo-
rem, [y] ſi res [14] patiuntur, *ſemel* atque eodem tem-
pore *omnem* auferendum. Sin vero aliqua obſtiterint,
poſt *primam* detractionem [z] *motarium* aqua infuſum,
ſupra diviſuram res [a] *implicantes*, ſpongiam deſuper
mollem apponimus: ac deinde levi *faſciola* [b] ample-
xo loco paululum [c] differimus, quo *turbatio* corpo-
ris reſolvatur: ac deinde reſumpto ægrotante eodem
die *reſiduum* detrahimus humorem: ſin minus, *alia*
die, manibus comprimentes ſubjectas partes, con-
grue ægrotante locato, hoc eſt ſchemate compe-
tenti. Ac ſi forte *rurſum* confluente humore fuerit 135
repletus, vel virium *debilitas* prohibuerit eodem tem-
pore totum detrahi, tunc interjectis *duobus* diebus,
vel quantum vires permiſerint, *reſiduum* detrahimus,
ſed *alio in loco* diviſuram facientes: vel ſi rurſum o-
portuerit, *tertio*. Etenim prima diviſura [d] ſervata
diſtans aut *cohærens*, [e] ſoluta tumores vel *conſenſus*
ingerit vehementes.

x mutandam paracenteſis operationem
y ſi vires
z linteum carptum quod vulneribus inditur
a ſanguinem ſiſtentes
b circumligato
c *ſub.* humoris detractionem
d i. ſive aperta ſinatur, ſive conſolidetur
e diducta, cum in eam rurſum adigitur catether.

Quid poſt paracenteſin ſit agendum.

Tum *perfecta* humoris *detractione*, neque *abſtinen-*
tia [f] utemur, ut *Aſclepiades*, neque *plurimum* da-
mus *cibum*, ſed pro modo virium; etenim abſtinen-
tia omni ex parte adhibita vires vexat: quippe poſt 136
plurimam detractionem: multi item oblatio cibi gra-
vans opprimit corpus potius, quàm reſumit. Erunt
autem *ante cibum* ſenſim perungendi, atque reficien-
di facilibus, & [g] poto ſufficienti, ac ſi *dolores* aliqui
emerſerint, vaporationibus ſolvendi, atque cata-
plaſmatibus mitigandi. Tunc indulgentia *relaxatis*

f utimur
g potu

14 Nam cum gravis morbus eſt, aquarum evacuatione vires ægri jam invalidæ ob morbi vehementiam, magis non ſunt labefactandæ. aphoriſ. 27. lib. 6.

doloribus, vel forte non emergentibus, adhibemus
ea quæ *tumorem* fieri non ſinant, & ſuperimpoſitis
ſpongiis conligamus. Tranſacto tumoris metu, ma-
gis ventris [h] *folliculum* & [i] cutem *inteſtinis* cogimur
[k] adſerere, atque ſimiliter cætera, quæ in tumore
137 fuerant conſtituta, ut nuper docuimus. Ægrotan-
tes præterea *navicula* exerceri hortamur, & paula-
tim *recorporativæ* ſubjicimus curationi. Ac ſi neque
ita fuerint [l] reſoluti, utemur *helleboro* iiſdem cura-
tionibus inſiſtentes, donec corpus repetat fortitudo,
atque denſior, vel *coacta caro* noſcatur atteſtante ru-
bore. *Hæc eſt ſecundum methodum hydropum curatio.*

Plurimi autem [m] earum *ſectarum* principes, atque
noſtræ veteres, nihil veri curantes, ac magis con-
temptu quodam [n] *aſtructiones* corporum aſpernan-
tes, ſolius detrahendi humoris intentione traducti,
quoquo modo id perficiendum crediderunt, im-
138 menſa *ſiti* atque *fame* ægros afficientes, corpore con-
cavo [o] *pectine* decurſo, & mille præterea *urinalibus*
medicaminibus, quæ diuretica vocant, veſicam com-
movendam probant, & *ventrifluis* potionibus, quæ
cathartica appellant, ventrem provocandum dicunt,
[p] *cocco Cnidio*, atque [q] *lepida cyprina*, & *chamælea*,
& [r] *hippophae* herba, & ex [15] *crotonibus* confecto oleo
cicino, item [s] *neoro*, ex quibus cunctis *ſtomachus* ve-
xatur, atque cibi appetitum amittit, *ſitis* incendi-
tur, *corpus* defluit, *ſanguis* corrumpitur, atque *hu-
mor* detractus renaſcitur, *vires* auferuntur: ſiqui-
dem neque poteſtas moderandæ detractionis eſt in
artificis manu. *Quidam* tanquam [t] ſiccabilem humo-
ris [16] *ophiten* lapidem ligaverunt, expertis ægrorum
ſa-

h peritonæum.
i epigaſtrium.
k admovere.
l ſub. tumores
Veterum quorundam methodus.
m aliarum
n recorporationes
o ſtrigile: ut ſup. §. 101. Sic decurrere capillum dixit lib. 1. §. 98.
p fructu Thymelææ
q Squama æris cyprii.
r Rhamno cathartico oleæ folio
s Cneoro, planta thymelææ affini
t ſiccandi vi præditum

15 Croton & cicis ſunt ſynonyma ricini, è cujus ſemine oleum hoc exprimitur.

16 Ophites lapis eſt ſerpentis in modum variegatus, qui in varia vaſa tornatur.

ſalutem credentes. Singulatim denique *nobilium me-* 139
dicorum hiſtoriam ordinemus. [17] *Herodicus* igitur,
ut Aſclepiades memorat, ventris adhibet *purgatio-*
nem, atque poſt cœnam *vomitus*, qui ſunt implebi-
les potius, quàm ſiccabiles: tum *vaporationibus* tepi-
dis aceti decocti exhalatione confectis utitur, vel a-
quæ marinæ, admixta [x] *thalia* herba, atque hyſſo- [x] fronde oleæ
po, & his ſimilibus, veſicis bubulis repletis, cor-
pus vaporandum probat, vel aliis quibuſque majori-
bus [y] inflatis, tumentia loca pulſari jubet. Sic etiam [y] i. utribus
antiquiſſimus *Euryphon*. *Hippocrates* vero libris,
quos ad ſententias *Cnidias* ſcripſit, magis utendum
dicit [z] *egeſtate* atque *vaporatione*, & *continentia*, & [z] *ταλαιπωρίης: πυρίης: ἐγκρατείης.*
danda ſicca vel *arida* quæque, & *acriora* manden-
da. [a] Si enim æquibilis æger fiat, hoc eſt, urina fa- 140
cilior, ac ſi ſpiratio difficilis fuerit, quam *dyſpnœan* [a] Sic enim validiſſimus æger ſit, & urina faciliima. At ſi ſpiratio *ὄυτω γὰρ ἐρητικώτατος ἔιη, καὶ μάλιϛα ἰσχύοι.*
vocant, & tempus [b] *æſtatis*, & æſtas media, dicit
ex brachio *phlebotomandos*, & poſt detractionem fa-
ctam dat panem calidum *vino* infuſum atque oleo,
& carnem ſuillam ex aceto decoctam. Dat etiam
cantharidas tres detracto capite, & pedibus, & [c] pin-
nis in tribus cyathis aquæ contritas: ſed neque quo
tempore *exercitio* utendum ſit, manifeſtat, neque *Cantharides.*
uſque quo mandenda ſint *acriora*, vel quando *va-* [b] vernum, & ætatis vigor, & virium robur, dicit è Græco
porationes adhibendæ. Dehinc ſi phlebotomare opor-
tuerit, non ſolum æſtivo tempore, ac media æſta-
te, ſed etiam omni tempori atque ætati convenire
phlebotomiam probamus. Eſt præterea *importunum* [c] alis
vinum, ac repugnans eo tempore commodis phle- 141
botomiæ. Item *cantharides* humorem commovent:
carnis quoque offerendæ tempus ſignificare neglexit.
Diocles libro quo de paſſionibus & cauſis, & cura-

 tio-

17 Hic fuit Medicinæ gymnaſticæ autor. *Vid. Plat.* lib. III. de Rep.

d ventrem *e* provocandam : ac ventrem diagridio, vel quantum valeat ſemel deducere vomitum cardamo: urinam apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Et in ac.

tionibus ſcripſit, *ſiccandos*, inquit, ac mediocriter *vaporandos*, & *deambulationi* tradendos ægrotantes, & plurimos *ſudores* commovendos, vel [d] *vomitum* & *urinam* [e] provocandam diagridio, & apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Item *cardamomum*, quantum ventrem valeat ſemel deducere, & in aceto panem ſolutum, & piſcem ſalſum dandum, vel piſces elixos & aſſos, vel [18] *ſilurum* piſcem, olera, radices, allium, origanum, rutam, ſatureiam, vinum album, & non aquatum, & ferarum carnem:

142 in *deambulationibus* [f] ventrem jubet contineri, cæteras corporis partes defricari, exceptis cruribus. Sed hic quoque communi cæterorum ſubjicitur [g] *acceſſioni*: ſolum prædamnamus, quod *humorem* detrahens purgativis, atque urinalibus medicaminibus, & vomitu, & ſudoribus provocatis, quibus ex rebus ſudor movendus ſit *tacuerit*, vel vomitus. Item deambulatio ſæpe laborioſa, & piſcis ſilurus *bromoſus*, & allium *inflabile*, & plurima *ferarum* carnium malos habere ſuccos probantur. Inde item quæ ſint *olera* deligenda memorare neglexit, & neque fortificari [h] ventrificationem, vel crura, aut totum corpus recte poteſt, [i] cum nullum modum vel tempus

f ægrum
g accuſationi

143 memoravit. *Praxagoras* ſecundo libro Curationum *cataplaſmatibus* utitur, & *malagmatibus* ſudorem moventibus, & *urinalibus* medicamentis aliis atque aliis, & *ventrem* deducentibus. Similiter [k] *cono*, & foliis hederæ, & ſemine [l] *coliculi* agreſtis, aut naſturtii, aut centaurea, vel allio, pipere, & pſeudodictamno, aut dauco, & *chamæpity* herba, & petroſelini ſemine, vel radice *graminis*, vel quolibet horum ſimilium, & *ſudorum* [m] diurna provocatione

h venter fricatione
i cujus

k pini fructu, ſ. ſtrobilo
l braſſicæ ſilveſtris

m diuturna, quotidiana

18 De viribus hujus piſcis *vid.* H. N. *Plin.* lib. XXXII. cap. 9. & 10.

tione corpus [n] deducit. Utitur *vomitu* non ſolum *n* tumorem
jejuno, verum etiam poſt *veſpertinum* cibum, & & habitum corporis mi-
ægros plurimum potat, ex quibus [o] *ſenſuales viæ* nuit.
implentur. Utitur etiam cataplaſmatibus *aromaticis*, *o* excretoria
quorum ſpecies non deſignat, ſed ſolum cum [p] *mo-* 144 *p* omphaco-
romeli, vel lini ſemine adhiberi jubet, vel malis cy- melite
doniis, aut caricis, vel adipe, & aqua, aut *uvæ*
lupinæ, vel apii ſucco: equidem virtutis *repugnatio-*
ne omnia confundens: ſiquidem alia ſint *conſtricti-*
va, ut [q] mala, alia *laxativa*, ut plurima cæterarum *q ſc.* cydonia
ſpecierum. Deinde poſt oris collutionem ſorbiles
dat *cibos*, quibus ventrem *facilem* ſe facere pollice-
tur. [r] Item potum repugnante mordicativo: dat e- *r* Item in potu repugnat:
nim *acetum* vel puſcam, vel his rurſum contraria, dat enim
ut *mulſam*, quibus confuſa regula etiam ſecundum mordicativum acetum
ipſum approbatur. *Eraſiſtratus* libro quo de hydrope 145
ſcripſit, *deambulationem* ordinat adhibendam prius
quam aëris æſtus ardeſcant, tanquam in æſtate ſo-
lum curans. Sed ſi *ventris*, inquit, *facilitas* non
fuerit prohibenda medicamina, atque legumina, &
olera, cum ſint plurima olerum, quæ molliant ven-
trem, ſine ulla corporis vexatione. [s] Item *plurimo* *s* Idem
cibo ægros nutriendos probat, cum ſit ex parvo ſæ-
pe indigeſtionis metus: ac ſi neque, inquit, venter
fuerit motus, adhibendum *clyſterem* ſimplicem, hoc
eſt, qui nulla ſit acriori materia confectus: *cibum*
partitur [t] cibo vel cœna, & ante veſperam ægros *t* prandio &
deambulatione moveri jubet: Tunc *initio noctis* refi- 146
cit, quando etiam ſanis metus eſt digerendi. Poſt
cibum præterea *perungit* in lectulo, & certo nume-
ro utitur fricationum: dat *catapotia* medicaminum
ante utramque cibi refectionem in [v] favi modum pro *v* fabæ magnitudinem
viribus ægrotantis, neque plus *decem*, neque minus

quin-

quinque numero, & eorum materiam tacet, ſolum memorat quod *jecoroſis* hæc catapotia congrua videantur,
atque ad urinales partes venientia plurimum faciant
mictum: Tum poſt *catapotia* dari jubet cibo *panem* ex
farina ſeſami, & [x] ſalſum, obdulcatum, ne ſitim faciat,

x ſale obdulcatum i conditum, ut l. 4. §. 12.

147 non diſcernens tempus *drimyphagiæ:* Tum, inquit,
dandos piſces, atque carnem gallinarum, vel ferarum, & agnorum, & hœdorum, & ſorbilia plurima cum *melle* vel *lacte*, non advertens lactis & mellis qualitatem in *corruptionem* facile venire: [y] nunc
dat *potum* parvum, & non poſt prandium, ſed poſt
veſpertinum cibum hoc convenire dicit, ut etiam
ſimiliter memorat *Philiſtionis* frater. Probat etiam
ante alios cibos accipienda [z] *aridi fici* pinguia duo
vel tria, mox contuſa, atque oleo tincta. Sed hæc
omnino digeſtione difficilia judicantur. Prohibet præterea *lavacrum*, vel plurimo temporis intervallo permittit, & non deſignat, quod illud, vel quantum

y dat etiam potum

z arida fica pinguia duo vel tria *ut ſupra*

148 ſit tempus. Utitur etiam *malagmatibus* & cataplaſmatibus, cum *ſomno* cubaverint ægrotantes, nec tamen
deſignat eos, qui coacervatam ac vehementem humoris detractionem reprobant, quam *Græci* κένωσιν
vocant, & propterea etiam *paracenteſin*, quod quidem [a] congrue dictum ſuperius docuimus. Item tumore in *jecore* conſtituto, atteſtantibus febribus,
ob tumoris medelam *cataplaſmatibus* utitur ex malis
cum vino, conſtringens ea quæ *laxamentum* poſcere
videntur, & ob *digeſtionem* faciendam ex ficu atque

a incongrue

149 chamælea & chamæpity utitur cataplaſmatibus. Item
ad eliciendum quicquam in [b] locis conſtitutum utitur [c] *Diapegano*, quod ex [19] ruta conficitur, & nihil de temporibus memorat adjutoriorum. *Aſclepiades*

b locis interioribus conſtrictum.

c διὰ πηγάνου, ſ. ex ruta

19 Aëtius pag. 845. deſcribit Malagma è ruta.

piades etiam libro quo de *hydrope* ſcripſit, parvo humore collecto, ſive plurimo, necdum tamen pedibus aut cruribus infuſo, *athletarum* regulam adhibendam probat, ex plurima *deambulatione*, atque *curſu*, & [d] *refricatione* retento ſpiritu: Tunc cibo dandum *panem* diligenter elaboratum, atque [e] exercitum, cum *piſcibus* natura duris. At ſi *inferiores* humor occupaverit partes, plurimos prohibet motus, & medicamina ventriflua atque urinalia. Uti- 150
tur autem *paracenteſi*, ſed omnino ex anguſto, atque parvo foramine. In *leucophlegmatia* vero fricationes adhibet, & *cataplaſmata* frigerantia ex malo cydonio, & [f] murra, & vitis anulis, quos ἕλικας vocant, & malo punico, & lenticula, & [g] herbo, atque pulento veteri, & alumine, vel ruta, & bulbo, & melle, & origano, & thymo, & nitro, & caricis: & ex *veſicis* illiſionem adhibendam probat. Laudat etiam *punctionem* quatuor digitis à talo diſtantem, faciendam ſuperius, ab interiore parte, ſicut in *phlebotomia* ſervatur, ut per eandem punctionem humore effuſo corpora releventur: ſi minus, *ſcarifi-* 151
catione altiore utendum referens, ſcilicet vehementiore atque efficaci adjutorio, & neque declinans *vulnerationes*, quæ neceſſariò in hujuſmodi paſſionibus *difficiles* curatione probantur. *Socrates Chirurgus* omni ex parte diviſuras faciens eaſdem [h] aduſſit, extemplo corporis ingerens raptum, quem *Græci* σπάσμον appellant. *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum utitur *geſtatione*, & *defricatione*, atque *exercitio*, vel communiter regula exercibili, ſalibus ac nitro *fricans* corpus, & *frigida* perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: quippe cum membra interpoſitis etiam tribus, vel quatuor diebus *aqua*

[d] defricatione: ut paulo poſt.
[e] ſubactum.
[f] myrto
[g] ervo
Socrates Chirurgus.
[h] adurit

152 *marina* ferventi perfundat. Item jubet poſt geſtationem tribus vel quatuor cyathis *vini* mixti ægrotantes potari ſumptis nutrimentis digeſtione difficilibus. In *ordine*, inquit, medicaminum, non deſignans quem eſſe velit ordinem medicaminum, aut quæ nutrimenta digeſtione difficilia. In *veſpertino*, inquit, cibo utendum mediocri *potu*, ut nec ſitis ægros afficiat, neque plurima liquoris [i] ingeſtio, ſed *vinum* [k] eligat acrioris virtutis, & [l] neque confuſum. Sed *temperandi* moderationem tacet, [m] ut mediocriter quidem dicat, quod eſt improprie dictum: etenim [n] extendit temperandi moderatio *nervos*, nocet, & ingerit *ſitim*. Prohibet præterea idem *ventriflua* medicamina atque *urinalia*, quæ cathartica, atque diuretica vocant, & per ſingulos *menſes* ternos radicum ordinat *vomitus*. Sed erat regulæ medicinali conveniens ad *lenimentorum* latitudinem, ſive ſpatium, vomituum deſignare quantitatem. Utitur etiam in utroque talo *ſcarificatione*, ut Aſclepiades. In *aſcite* vero initium ex *vomitu* ſumit, quem *helleboro* faciendum probat, ſi, inquit, metuerit quiſquam radicum vomitum: [o] & eſt præceps, atque, ut ita dixerim, *periculoſum* non [p] medicatum corpus magno adjutorio [q] diſcere. [r] Aliam quoque regulam ſimilem dicit ordinandam, ſed paſſionis *initio* neque [s] ungentis tangi, neque fricari ventrem per-

153

154 mittit. Cæteras autem corporis partes ſi multa, inquit, fuerit humoris infuſio, [t] defricandas, initium ex *ventris* finibus augendum curationis modum: ſed oportebat, ob æquandum corpus, *totum* fricatione curari. Item interpoſitis quatuor, vel quinque diebus *aqua calida*, & magis marina, tribus vel quatuor vaſculis foveri *ventrem* jubet, ſed neque hoc æqualiter.

i infuſio, ingurgitatio
k eligendum
l Quidam legunt aqua confuſum.
m licet
n vini temperandi neglecta moderatio nervis nocet.
o quod eſt
p præparatum
q disjicere.
r Aliis quoque, *ſub.* hydropis generibus.
s unguentis
t defricandas initio, & ventris frictionibus.

liter. Item ante unctionem utitur *ſinapiſmo*: poſt ſingulas geſtationes lambendam dicit v *ſcillam* in electarii vicem: &, ſi plurima fuerit humoris infuſio, utitur *paracenteſi.* Sed primo die, ſi vires patiuntur, *abſtinet* cibo. Quod ſi minime ferre potuerint 155 ægrotantes, partem *tertiam* panis ſolitæ quantitatis aqua infuſam offerendam dicit. Tum alia die *articulos* ungens, atque *ora* lavans, ſimili panis reficit modo, cum pulmento volantum, cæteris quoque diebus omni æqualitate augens, atque ægros reſumens. *Theſſalus* autem ſecundo libro Regulari plurima *Themiſonis* ſimiliter probat, ſed quinque vel tribus cyathis *vini* aqua temperati, ante cibum potat ægrotantes, & *paracenteſin* prohibet: [20] tanquam *Apollophanion*, aut *Diaeuphorbium.*

v ſcyllam

20 Videtur aliquid deeſſe, ut fortaſſe ſit legendum: Utitur etiam emplaſtris tanquam Apollophanio, aut diaeuphorbio; quod utrumque deſcribitur a Galeno lib. VII. κατὰ γένη.

CÆLII AURELIANI SICCENSIS MORBORUM CHRONICORUM

LIBER IV.

CAPUT I.

1 *De Elephantiaſi.*

Deeſt principium capitis.

Curatio.

a ψυχρολουσία

b στυπτηριαζούσας

c ferruginearum

d σιδηριζούσας

e σμήγματα, i. ſapones

f gravius

g ſepiarum oſſa

h citra

heliosis, *dropaciſmus*, & *lixivii*
calidi perfuſio, & [a] *pſychroluſia*, atque *cataclyſmus*,
hoc eſt, aquarum è ſupernis illiſio, *natatio* mariti-
ma, & aquarum naturalium, & magis frigidarum,
quæ *aluminis* naturam exhalant, quas [b] ſtypteriazas
vocaverunt, ſive [c] *ferrugineas*, quas [d] ſiderizaſas ap-
pellant. Item adhibenda [e] *ſmegmata* alia, donec ma-
culæ albeſcant, quas ſupra memoravimus, vel *ci-
molia* terra ſubaſſata, cum hordei polline, & nitri
quippiam: vel alia quæ laceſſere valeant magis, ac [f] le-
2 vius, ut eſt cinis uſtarum *bucinarum*, vel [1] *halcyo-
nium*, aut cum eodem *pumex* aſſatus, vel *ſulphur*
vivum, vel [g] *ſæpiarum* teſta exuſta cum pumice &
nitro, & cimolia ſubaſſata, atque gummi, & *galla*,
æqui hæc omnia ponderis. Item *acopa* & malagmata
mediocriter laceſſentia, [h] præter cutis *ulcerationem*,
& his unguenta ſimilia, ut *myrobalani* cum aceto,
aut vinum cum *ammoniaci* gutta, & alumine. Ac ſi
ul-

1 Veterum Alcyonium quid ſit, non certo conſtat: Recentiores pro Alcyonii ſpeciebus habent corpora quædam fungiformia in mari naſcentia.

ulceratio fuerit locorum conſecuta, erunt congrua pro differentia ulcerum adhibenda. Quapropter ea quæ *ſerpere* per corpus viderimus, amputamus: *tumentia* vero mitigativis temperamus, & laxativis virtutibus: item *humecta* atque fluida denſamus, & 3
ſordida purgamus, *cava* replemus, & *æqualia* in cicatricem ducimus, ſicut *Reſponſionum* libris chirurgiam ſcribentes monuimus. Ea autem quæ in *cicatricem* venerunt, ſinapiſmis roboramus, prælatis *metaſyncriticis* cyclis, & radicum *vomitu*, & cæteris quæ [i] ſua ſunt. Tum *reſumpto* corpore, vehementer utilis *hellebori* albi datio probatur, quo corpora [2] diſſecentur, quæ non ſemel adhibenda, ſed etiam *ſæpiſſimè* per intervalla, præroborato corpore: item *navigatio*, & in *aëres* meliores tranſitus. Sic enim paſſio ſolvetur, aut non ex ea deformatus ægrotans ad finem vitæ perveniet.

[i] congrua

Veterum autem *medicorum* nullus iſtius paſſionis 4
curationem ordinavit, excepto *Themiſone*, atque ex philoſophis *Democrito*, ſi verè ejus de *elephantiacis* conſcriptus dicitur liber, quo ſanguinis corruptionis cauſas conſcribens, *phlebotomandos* imperat ægrotantes, & [k] dotandos decoctione *herbæ*, quam in *Syria* memorat naſci & in *Cilicia*. Sed neque hanc dicere poſſumus, neque paſſio tam difficilis his duobus [l] adjutoris ſolvi creditur poſſe. *Themiſon* verò ſecundo libro *epiſtolarum*, ad *Dimantem* ſcribens, phlebotomari jubet, rectè quidem, ſed non [m] *ſcricturam* conſiderans potius, quàm [n] convivantem *cauſam* ſanguinis [o] detrahendam: quod eſt æſtimabile, at- 5
que ut ita dixerim, dogmaticum, ſicut ſecundo libro

Quale'n Themiſon & Democritus Elephantiaſis curationem tradiderint.

[k] potandos

[l] adjutoriis

[m] ſtricturam

[n] continentem

[o] detrahendi

Libri Sorani κοινοτήτων

2 eodem genere locutionis utitur ſuprà l. 2. §. 31. Infrà verò c. 3. §. 75. helleboro diſſecari corpora, & quadam novitate confirmari ait.

bro de *cœnotetis* ſcribens *Soranus* docuit. Utitur præterea [3] *vomitivis* jejunus, itemque radicum, eorum confundens tempus. Oportet enim *ſuperpoſitionis* tempore adhibere phlebotomiam, in *lenimento* verò vomitum. Item *ventrem* inter paucos dies leviter deducendum jubet, atque *ſuperficiem* corporis conſtringi unguento myrobalani, cum aceto, & oleo roſaceo parvo, vel myrtino, & ammoniaci gutta

6 cum alumine. Deponit etiam ægrotantes in *decoctione* frigida ex herba [g] *perdicia* confecta, vel plantagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque ſufficienti tempore quadam tarditate ægrotantes imperat immorari. Dat *cibos* facilè reflabiles, & [h] *potu* magis aquam, quæ ſunt incongrua. *Phlebotomia* enim [i] ſimiliter *laxativum* genus eſt, & cibus reflabilis: at ſingula *unguenta* quæ imperat adhiberi, conſtringunt: item *embaſis*, quam fieri ex decoctione herbarum jubet ſupradictarum: item unguenta condenſant corpora. Sed hoc paſſus eſt cùm nondum limpide *methodicam* perſpiceret diſciplinam, & *Aſclepiadis* ſecta [k] circunſeptus, paſſionis cauſam [l] *in extaſin* æſtimaret, quam [m] præſtabat fieri per enſem

7 ſive cutem: & ob hoc quærebat materiam à ſuperficie ad altiora, velut latius patentia, revocare. Utitur ideo *conſtrictivis* extrinſecus, & rapit ad *interiora* ea, quæ fuerint appoſitorum virtute depulſa. Provocat etiam *ventris* fluorem & *vomitum*, & utitur hellebori purgatione, adhibito *pſilothro* in tres vel quatuor dies, vel alio quolibet urenti medicamine uſque ad *cutis ruborem*, quo magis perſeverantem faciat paſſionem. Adhibet præterea *cataplaſmata*,

g perdicio, vid. *Plin.* lib. XXI. cap. 17. & 30.

h potui

i de genere laxativorum eſt,

k occupatus

l intrinſecam

m quam præſtare putabat non ferri per extrinſeca ſive

3 vomitibus jejunis, ut ſup. l. 2. §. 31. Rationem & modum vomitus jejuni vide l. 3. §. 41.

mata, in quibus etiam ſuccos [n] adhibuit *arnogloſſæ*, [n addidit]
vel *perdicii* herbæ. Item malagmata adhibet *conſtri-*
ctiva, ex quibus nunc plurimi laudant [4] *argagation*
appellatum medicamen. Item *exercitium* probat, & 8
defricans cutem, [o] declinat ungere, ſed adhibet [o vitat]
[p] *Græcum*, non conjiciens hoc quoque eſſe laxativæ [p picem Græcam]
virtutis. Adhibet etiam *ammoniaci* guttam cum ace-
to, vel vino, quæ ſunt intra ſe contrariæ qualita-
tis. Item poſt exercitium *ſudationem* faciendam igne
vicino, ſed aqua frigida fovendos imperat ægrotan-
tes, & uſum *hellebori* [5] geminum probat. Quæ ſunt
quidem vera adjutoria, ſi tempora quoque ſerven-
tur, ut *Reſponſionum* docuimus libris. Quidam *The-*
miſonis ſectatores initia quoque paſſionis præviſa
coercentes, pronos ac declives, vel *venturos* in ean-
dem, quos viderint, phlebotomant, & helleboro
purgant: eos autem quos jam *poſſeſſos* acceperint, 9
iiſdem negant curandos adjutoriis. Siquidem corru-
ptione quadam & *laxatione* extremæ cutis in corpo-
ribus hæc paſſio generetur, & ſit [q] arifica carnis, at- [q rarifica]
que *mollifica* corporis phlebotomia. Quapropter in-
quiunt eſſe frigerandam & *ſiccandam* corporis ſuper-
ficiem, quo poſſit ejus humor ad *inteſtina*, vel ven-
trem recurrere, ac deinde *clyſteribus*, vel purgati-
vis medicaminibus, quæ *cathartica* vocant, educi
detrahendo cibum. Præterea potandos probant æ-
grotantes ſucco *nepetæ*, ſervata moderatione quan-
titatis, quæ neque minuenda, neque ſuperanda ſit
à tribus cyathis uſque ad ſex: *cibum* etiam dandum 10
frigidum, atque *conſtrictivum* & parvum: *potum* fri-
gidum, ſed [r] meratum ex *vino* vehementioris acri- [r meracum]
mo-

4 fortaſſis legendum, laudant ex Achate medicamen, ut emplaſtrum Polletis ex Achate nos intelligamus deſcriptum ab Aëtio pag. 840.

5 albi vomitorium; nigri dejectorium.

s continendos moniæ, atque albo, & veteri: & ſæpe [s] tenendos
ægrotantes, ac *ſiccandos* abſtinentia bibendi, & ſic-
cioribus reficiendos cibis: quæ ſunt utraque *incon-
grua* ac diſſonantia ſiccandæ cuti, ſecundum eorum
intentionem. Si enim, ut aiunt, è *ſuperficie* tranſ-
mittendus eſt humor ad *altiora*, atque eò provocan-
dus, ut clyſteribus ac purgativis medicaminibus ex-
cludatur per ventrem, erit *contrarium*, ſiti, atque
ſiccioribus cibis, & vino ſupradicto, altiora ſiccare.
11 Item aliqui [t] *horum* multitudinem intuentes frequen-
t humorum ter adhibendam *phlebotomiam*, atque *clyſteres*, &
ventriflua medicamina, quæ cathartica vocant, ju-
v magis quod bent: & [v] magis *diacameleos* appellant, quibus ne-
Diachamæ-lææas ceſſariò corrumpentes ægrotos in pejorem habitudi-
nem corporis vertunt, quem Græci *cachexian* vo-
cant. Alii corruptione hoc fieri, atque mutatione
x venenatis ex [x] *venenis* effecta æſtimantes, *temperativis* uti me-
humorum qualitatibus dicaminibus decreverunt: ex quibus [y] magis *aſinino*
y potiſſimum lacte ægrotantes potandos imperant ſimplici, vel ac-
z i. ſerum curato, quod [z] σχιστὸν appellant: item *vino* dulci, &
a vitioſa cibis ſimilibus, quibus [a] fœda digeſtione corruptis
12 major efficitur corporis corruptio. Ordinant præ-
terea theriacam dandam, quam cuncti *Mithridatium*
appellamus: quæ quidem *recorporativa* virtute me-
deri poſſe perſpicitur. Dant etiam *viperas* manden-
das, ſed amputato *capite* atque *cauda*, menſura di-
b condientes gitorum quatuor, cætera coquentes atque [b] obdul-
cantes *ſale*, & *oleo*, ægris offerunt comedendas.
Alii etiam *aqua* ex labris, quibus candens tingitur ab
operantibus *ferrum*, potandos dicunt, cùm ſit hæc
paſſio ſecundum plurimos ſcriptores, ex aqua gravi,
quæ aut natura, aut aliqua corruptione fœdata ſit,
ſæpius generata. *Alii* quoque etiam *cutis vulneratio-*

nem

nem affectandam probant, qua corpus exhumoretur: neque cunctis commune judicium, & ignaris cogni- 13
tum providentes, quod pejorante paſſione ſuperficies corporis ulceretur. *Alii* ægrotum in ea *civitate*, quæ nunquam fuerit iſto morbo vexata, ſi fuerit *peregrinus*, [c] cludendum probant, *civem* verò longius exulare, aut locis *mediterraneis*, & frigidis conſiſtere, ab hominibus ſeparatum, exinde revocari, ſi meliorem receperit valetudinem, quo poſſint cæteri cives nulla iſtius paſſionis *contagione* ſauciari. Sed hi ægrotantem deſtituendum magis imperant, quàm curandum, quod à ſe alienum humanitas approbat medicinæ.

c excludendum

CAPUT II.

De [a] *Phthiriaſi.*

14

a φθειρίασις, i. morbus pedicularis.

ANtecedente *cachexia* etiam hoc ſymptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpſit igitur *nomen* non à genere, ſed à multitudine *pediculorum*. Plurimi enim [b] creantur nunc per *totum* corpus, nunc per eas partes, quæ *capillatura* [c] conceptæ ſunt: & nunc *conſueti* atque ſimplicis formæ, nunc *ignoti*, hoc eſt latiores, & duri magis, ac ſævientes morſibus vehementer, quos quidam [d] *ferales* appellant. Nam ſæpe etiam ſub capillis inveniuntur corpora penetraſſe. Sequuntur autem ægrotantes 15
vigiliæ & *pruritus* corporis, atque *pallor*, cibi *faſtidium*, & ſtomachi debilitas, & *calvities*: & eſt paſſio *ſolutionis*, [e] choleræ rubeæ egeſtione plurima per tenues vias emergente, qua hæc animalia generantur. Denique *ſuperpoſitionis* tempore jacere oportet ægrotos *loco* mediocriter frigido, atque *cibis* con-

b generantur

c coopertæ

d *morpions*, platluyſen.

Symptomata, & genus hujus morbi.

e ichoris

Curatio.

ſtrictivis, & temporibus jam ſæpe demonſtratis, refici. *Fomenta* vero & *perunctiones*, & *cataplaſmata* membratim erunt adhibenda, qualia *Themiſon* elephantiacos curans ordinavit. Sed ea loca quæ *capil-*
16 *latura* veſtita ſunt, erunt præterea radenda. In ſuperpoſitione *reſumptio* adhibenda, atque *recorporatio*, ſicut in cachecticis, & elephantiacis ordinavimus, ſed jugia adhibenda σμήγματα, quæ nos laceſſentes, atque purgativos pulveres nuncupamus. Item *unctiones*, magis cum mox fuerit capillatura deraſa, *præfotis* partibus aqua marina, vel aceto ſalſo. Sunt
[f] oppoſita, i. ſpecifica denique plurima *ſpeciatim* [f] poſita, ut *bulbi* cum ni-
[g] faciant tro atque oleo contriti, quo mellis [g] faciat craſſitudinem, ex quibus corpus erit illiniendum: item *ſtaphyſagria* cum aceto atque oleo trita, vel infuſa aceto & oleo, tum contrita cum ſalis flore, quem *Græci* ἁλὸς ἄνθος vocant, donec liquidi mellis ſimilitu-
17 dinem faciat: tum etiam *ſulphure* vivo atque aceto:
[h] iſtis vel [h] ita ponderibus compoſita medicamina: *ſtaphyſagriæ* drachmas duas: *ſandaracæ* drachmas duas: *nitri* obolos duos: admixto *oleo* & *aceto*, donec in mellis craſſitudinem veniat: vel *ſandaraca* cum oleo: & *ſtaphyſagria*, & *abrotanum* æquis ponderibus, ad-
[i] ſimilia mixta *calce*, quam *Græci* κόνιν vocant, & his [i] ſimilibus. *Palpebris* autem erunt adhibendi ſicci pulveres, atque *collyria*, quæ *Græci* βλεφαρικὰ vocant, nos *palpebraria* dicere poterimus, ex *ære uſto*, atque
[k] aniſo [k] *aneſo* aſſo, ſed & *lapide ſciſſo*, & *pipere*, & *ſta-*
18 *phyſagria* confecta. Hæc etiam in iis, qui præter phthiriaſin *pruritu* vexantur, ſunt adhibenda, adjectis magis ferventioribus aquis in uſu lavacri, & *aſperginibus* pulveris ex *thure* & *nitro*, & *ſulphure* confe-
[l] ſolationes cti. Item [l] *ſolicationes*, quas *Græci* ἡλιώσιας vocant, ad-

adhibendæ ſunt: *dropaces* quoque & *vomitus* radicum, & ea quæ jam ſæpe de aliis memoravimus ſcribentes paſſionibus, quæ corpus *recorporativa* virtute fortificare, atque in meliorem habitudinem commutare valeant. Sic enim detracta corporis *cachexia*, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, ejus quoque [m] comitantia depellentur.

[m] ſymptomata

CAPUT III.

De Ventriculoſis, quos Græci κοιλιακοὺς *vocant, & de cæteris defluxionibus.* 19

VEntriculoſa paſſio, quam *Græci* κοιλιακὴν vocant, à parte corporis quæ patitur *nomen* accepit. Generatur ex antecedenti *indigeſtione* continua, vel *tumore* vehementi, aut *dyſenteria.* Sequitur in hac paſſione conſtitutos varia *ſtercorum* egeſtio, qualitate, atque colore, nunc *tenuis* ac ſoluta, nunc *aſpera*, & inæqualis vel conſtricta, & nunc *alba*, nunc ſimilis *urinæ camelorum*, nunc *flava*, & *ſpumoſa*, nunc *praſina* vel *livida*, aut *nigra*, aut *purulenta*, aut *ſanguinea*, cum gravi *fœtore* & *rugitu* 20
inteſtinorum, quem *Græci* βορβορυγμὸν appellant, atque in exitu ſonitum: & poſt effuſionem factæ velut [a] ſcatentis ſtercoris *veſiculæ*: & nunc jugiter nocte atque die, nunc *coacervatim*, ſed interjecto ſpatio, ut per diem bis, vel ſemel, aut interpoſitis uno vel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum *tenſione*, atque ventoſitate, & *tormento*, vel dolore aut *ſingultu*, conſidente atque *conducta cute* quæ ventrem circuntegit, atteſtante *ſiti*, & ipſius ventris *fervore*, & levi in interioribus *torpore* frigido.

Cauſæ hujus morbi.

Signa & ſymptomata.

[a] bullientis

do. Sequuntur etiam *vigiliæ*, *faſtidium* cibi, & ali-
21 quibus *plurimus appetitus*, virium *debilitas*, *pallor* ſubalbidus, & nunc *febres*, dehinc corporis *odor* teter plurimus, ut etiam quæ ſuis manibus tetige-
[b] liberentur runt, computreſcant, & difficile [b] careant odore concepto: tum vultus *inflatio* atque pedum. Quibuſdam etiam *dyſenteria* congeneratur, cum facile fuerint inteſtina ulcerata ob defluentium acrimoniam.
Genus. Eſt autem paſſio *ſolutionis*, & aliquando *ſtricturæ*
[c] *ſc.* ex ſolutione & ſtrictura complexa. Siquidem aliqua ejus videantur eſſe [c] *conjuncta*, ut ex ſupradictis conjicitur: ſed diſcernitur à ſpeciali *rheumatiſmo* ventris. Siquidem plurimæ in ipſo fiunt egeſtiones: ſed non variatæ ſupradictis concurſibus.

22 Quapropter cum adhuc *nova*, vel emergens fuerit
Curatio, in principio. paſſio, nec plurimi temporis, ſed in *ſuperpoſitione* conſtituta, quam *Græci* ἐπίτασιν vocant, erit eo tem-
[d] regendus pore [d] locandus ægrotans *conſtrictiva* ratione, ut ſæpe docuimus, adhibita *requie*: & quantum vires per-
[e] Nimirum miſerint, *abſtinentia*: [e] Etenim ad perferendum at-
[f] aſſimilandum que corpori [f] adpropriandum *cibum* ſumptum: [g] nunc
[g] *ſc.* in paroxyſmo venter patiens indignatur, tanquam *oculi* patientes
[h] inquietati. viſus officio [h] in qua ætati: *ſomnus* etiam plurimus curandus, atque *ſitis*, & lanis mollibus *venter* con-
[i] præunctus tegendus leviter *oleo* hiſpano [i] prætactus, vel melino,
23 aut roſaceo, aut murtino, aut lentiſcino oleo. Ac ſi *ventoſitate* quoque, vel tormento affecti fuerint ægrotantes, dulci oleo *dimiſſionis* tempore lanæ tingendæ ſunt. *Peruntio* verò ex oleo viridi adhiben-
[k] lavanda da: *facies* quoque aqua tepida [k] relevanda: tum *cibus* dandus, ut alica ex aqua frigida, ita curata, ut
[l] careat ſua [l] caruerit difficultate, quod fiet ex *farris* [m] te-
[m] torrore ut cap. 4. lib. 5. pore, aut decoctione *palmularum* thebaicarum. Dandus

dus etiam *panis* ſolus, aut cum eo *ova* ἁπαλὰ: item *pultes* ex oryza, vel alica, aut farre, aut milio, ex parvo hiſpano oleo confectæ, & parvo ſalis grano. Vel ſi *dolor* admonuerit, adhibenda [1] *cucurbita* longior: procurandum tamen, ut ſi quid partis ſpongia ceperit ſolitæ, damnum moderationi non ſit: Tunc leviter [n] oppreſſo liquore, quo [o] *folliculi* re- 24
flatio fiat, erit tentandum ne clyſteris [p] *caverna* fuerit clauſa: dehinc apponenda *podici* fiſtula dextera manu, uſque ad ejus [q] *verticulum*, quem Græci ἀσπίδισκον vocant, impulſu levi, & neque recto ductu contra oppoſitas partes, neque [r] ſuperiora repentino, vel cum plurimo conatu, [s] *tumores* enim exinde atque collectiones efficiuntur. Quapropter *ſenſim*, atque paulo *inferius* inclinato ductu, injectio fieri debet ad illam partem, in qua conſtitutum eſt *os ſacrum*, quod *Græci* quoque vocant ἱερὸν ὀστέον. Illic 25
enim ſpatium latius [t] *longaonis*; appoſitione facta erit [v] *digitis* detrahendus, quo caverna fuerat obſtruſa, atque *ſiniſtra* manu continenda, immobilitate ſervata, clyſteris fiſtula, & *dextra* comprimendus folliculus leniter, ac moderatè, quoties inferiora inteſtina ulcerata noſcuntur. Erit [x] denique parvæ longitudinis, atque [y] altioris cavernæ *fiſtula* procuranda, quæ poſſit facili effuſione *patientibus* locis medicamen tradere, ne [z] ſuſpenſum iis quæ patiuntur, non ſolum nihil afferat commodi, verum etiam *ſanis* irruens officiat. Erit autem folliculi impreſſio *vehementius* facienda, atque fiſtula longior procuranda in iis, quibus *ſuperiora* inteſtina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eò valeant per-

n manibus compreſſo
o veſicæ refrigeratio
p fiſtula
q partem latiorem
r *ſub.* verſus
s inflammationes
t inteſtini recti
v digitus retrahendus
x i. in modo dicto caſu
y cum lateralibus foraminibus
z in ſuperioribus coli cellulis

1 cucurbitula: injiciendusque clyſter longiore fiſtula: procurandum tamen moderatione, parti nullum ut detrimentum ſit, ſpongiaque, ut ſolitum eſt, ano ſupponenda: tum leniter

26 venire. Et hortandus *ægrotans*, ne retento ſpiritu, quodam recurſu referiat medicamen. Ac ſi magna fuerit *putredo*, quam [a] νομὴν appellant, non erit [b] immodicum etiam ex utraque parte, clyſteris fiſtulam cavernare, quam *Græci* ἀμφίτρητον vocant, quo poſſint medicaminum liquida per utranque partem *inteſtinorum* lateribus advenire: Tum cum omnis fuerit folliculus *complicatione* vacuatus, ſive oppreſſione manus [c] refuſus quo medicamina perveniſſe [d] ſentiamus, erit detrahenda fiſtula ſuſpenſa manu, & diſtentis cruribus ægrotantis, *ſpongiæ* [e] commodandæ podici, expreſſæ ex decoctione calidi liquoris, in
27 quo præcocta ſint *mala punica*, quo conſtrictione quadam virtutis herbarum, quam *Græci* στύψιν vocant, atque fervido tactu denſatis partibus *longaonis*, injecta teneantur. Tum modico temporis ſpatio intermiſſo, erunt etiam illa quæ *clunibus* fuerant ſuppoſita, detrahenda: & ſi fuerit æger [f] in ventris officium provocatus, in *inferioribus* ulceratione conſtituta, & magis ſi in *longaone* fuerit perſpecta, erit hortandus pauliſper reſiſtere, & injecta continere, [2] tangentibus nobis eaſdem partes quæ pati noſcuntur, quoties provocari ægrum in egeſtionem medicaminis viderimus. Ac ſi in *ſuperioribus* fuerint ulcera,
28 erunt permittendi egerere cum volent. Etenim medicamen jam recurrens atque defluens ad inferiora, *longaonem* ſanum inutili virtute adficiendo exulcerat. Nam quibus [g] *alienatæ ſordes* detrahuntur, iiſdem non ulcerata vitiantur *exuſta*, cum admotæ corporibus [h] tardius fuerint moratæ. Excluſis igitur cum medicamine poſt ſufficiens temporis intervallum *muculentis* humoribus, atque *ramentis*, & variis defluxio-

[a] ulcus depaſcens
[b] incommodum
[c] infuſus, cum
[d] ſentiemus,
[e] apponendæ
[f] alvum exonerandi ſtimulum ſentiat
[g] nimis induratæ, quas etiam alienitatem Cœlius vocat.
[h] diutius

2 contactu enim digitorum inteſtinum ſeſe colligit, & contrahit.

fluxionibus inteſtinorum, ſufficienter operatum medicamen accipimus, quanquam non de perfecta *curatione* tutò pronuntiare poſſimus, cum ſæpe *ulcerationis* particula in ſuperioribus conſtituta minime valeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commodata curatio videatur: vel ſi commixtum 29
putredini *medicamen* cuncta purgaverit, hoc adprehendimus, cum *ſolum*, præter aliqua purgamenta, *fuerit excluſum*. At ſi hoc *egeſtio* ſecuta fuerit quædam *aliena*, minus quidem, purgata tamen accipimus ulcera, & propterea ſanitatis ſpem pollicentia. Item ſi *nihil* fuerit excluſum, neque ipſius *injectionis* quidquam, erit credendum neceſſariò medicamen inhæſiſſe, quantum ſua valuit potentia, & propterea ſui operis integraſſe virtutem, quanquam non perfeciſſe videatur. Nec recte culpanda [i] virtus eſt, quæ una injectione non dederit ſanitatem, cum plenam fecerit futuræ perfectionis fidem, *perſeverationem* ſui perſuadens. Unde ſi omnino *nullum* fuerit reddi- 30
tum, medicamen erit *impavide* accipiendum: atque è contrario, ſi ejus nulla particula retenta, nullum ſui demonſtraverit effectum, omnia *deſperanda*. Eſt enim plurimæ debilitatis, atque [k] alienatarum, vel *mortuarum partium ſignum*. Conjiciendum præterea, ne, ut ſæpe contigit, *vetuſtate* medicaminum efflata virtute nullus ſequatur effectus, & propterea ſicut injecta ſunt, [l] limpide revocentur. Quapropter etiam hoc intuendum eſſe mandamus. Tum *poſt* egeſtionem factam *ſpongiis* erit [m] poſtea detergendus, vel ſi nihil fuerit excluſum, interjecto ſpatio unius horæ *perunctum* reficere ægrotantem oportet *cibis* congruis, atque ſtomacho aptiſſimis, ut *lactucæ* thyrſo, 31
vel *intybo* cum aceto, quod ſit [n] ex murta confectum, aut

Signum bene purgati inteſtinorum ulceris.

[i] efficacia

[k] occupatarum gangræna

[l] ſicut injecta ſunt excernantur

[m] podex

[n] myrti baccis affuſum

aut *olivis* fractis, vel natantibus, quas κολυμβάδες appellant, & *ovis* hapalis, & *volantibus* nuper memoratis, quæ ſint nutrita conſtrictivis, ut murta, roſa,

o abſumta eſt lentiſco. Etenim eorum *pinguedo* ſic [o] defluxit, atque *caro* conſtrictiva ſufficitur, magis in eorum pectoribus, quorum plus oſſibus vicina aptiora probantur: ſunt enim teneriora [p] cæterorum. Danda etiam

p cæteris

pomorum quædam conſtringentia, atque *olerum* cocta, quorum ſuperius de aliis ſcribentes paſſionibus

32 memoravimus: *potui* dabimus aquam frigidam: quod ſi minime toleraverint ægrotantes, dabimus ferventem plurimum aquam ciſterninam: & ſi ſine febribus fuerit ægrotans, dabimus *vinum* [3] exercitioris paulò virtutis, ut ſupra docuimus. Omnino enim invitantes *adpetitum*, ſive ſuſcitantes, quem *Græci* ὄρεξιν vocant, ſtomachi robur debemus cuſtodire, niſi cum nauſea etiam venter fuerit reſolutus. Oportet [q] enim curare, ne rurſum *plurimum* cibum demus aut potum, vel priuſquam ſolidum cibum ſumpſerint ægrotantes bibendum credant. Nam convenit neque *gravata*, neque *humecta* inteſtina ſervari.

q etenim, ſæpe pro etiam

33

Clyſterum noxæ.

Si igitur medicaminis injectio aliquo fuerit *peccato* vitiata, ut non [r] omnibus adjutorii partibus informata videatur, mox medicamenti monſtrabit *errorem*. Nam *quidam* [s] injectione aliqua ex parte vomuerunt: *aliqui* ſtomachi ac ventris dolorem ſenſerunt, *ſingultibus* atque nauſea affecti, cum *anxietate*, ac ſiti, & immitigabili *ardore*, & articulorum frigido *torpore*, & *pulſu* maligno, atque ſudore vel [t] *defectu*, aut *preſſura* capitis, ſive gravatione, quam κάρωσιν vocant, ſiquidem ſit nimiæ virtutis medicamen

r proficua

s injectionem

t animi deliquio

3 *excitantioris:* vinum id ſupra *remordere* dixit l. 2. §. 181. Alii legunt *exercitatioris*, ut infrà cap. 8. dixit *exercitatius cataplaſma.*

men injectum, in *febribus*, vel viribus vitiatis, aut
in alto *tumoribus* conſtitutis. *Vomitus* autem medi- 34
caminis injecti ſi ex *tumore* ventris fuerit factus, vel
[v] teneriorum inteſtinorum, tanquam in *iliaca* paſ-
ſione, ſæpius ægrotantibus intulit mortem. Si au-
tem *nullo* tumore ſubjecto fuerit effectus, ingerit
vexationem atque metum: Aut, ut ſæpe contigit,
paſſionis ſignificat *depulſionem:* Siquidem nulla pars
ulcerum in inteſtinis à medicaminis contactu vide-
tur immunis.

Tardante paſſione etiam *recorporativis* convenit
uti rebus. Quapropter oportet ea quæ feruntur per
ventris officium, celeriter auferre, & *ora* ægrotan-
tium ſpongiis ex puſca frigida [x] ſiccatis reficere, *ar-*
ticulos ligare, & *ſtomacho* cataplaſma conſtrictivum 35
imponere, quod [y] διὰ δαφνίδων dicunt, vel ſimilis vir-
tutis. *Odoramenta* quoque reſumptiva adhibere, &
frequentius *cibo* nutrire ex ſupradicta materia. Ac ſi
accepta non tenuerint, erunt ſecundo offerenda,
adhibita *articulorum fricatione*, *cucurbitáque* ori ven-
tris infixa, & ſi fieri potuerit, etiam à tergo inter
ſcapulas. Ac ſi *dolor* occurrerit, & *ſingultus*, ob
ardorem, atque ſitim, *fomentis* utendum eſt, &
cataplaſmatibus, & ſpongiarum vaporatione, & olei
injectione, quo poſſit [z] medicaminis vexatio cele-
rius obtundi. Perſeverante incendio etiam *calida*, 36
[a] & oleo & lacte ſunt injiciendi: Et ſi nulla fue-
rit [b] *humoris* ſignificatio, eorum *frigidus* adhiben-
dus eſt uſus: & ob mitigandam *ſitim* jugis adhiben-
da oris collutio: dandus interea potus. Item propter
articulorum frigus adhibendi tepores, cum blanda
manuum tenacitate, quam [c] *diacertoſin* vocant: item
unctio. *Sudores* autem ſi ex [d] *preſſura* & [e] *diaphoreſi*

Curatio morbi inveterati.

[v] tenuiorum

[x] expreſſis

[y] Aëtius ex Archigene in hoc morbo valde probat malagma ex baccis lauri

[z] medicaminibus

[a] & oleum, & lac ſunt injicienda. At

[b] tumoris

[c] an διακήρωσιν? ob manus ceræ affrictas.

[d] alto ſopore

[e] colliquatione

fuerint apparentes, erunt detergendi, & *aſperginibus* cohibendi, & congruo cibo, & cæteris quæ de *f caroticis* ſcribentes docuimus: quibus depulſis, hoc eſt à præſentibus periculis evadentibus ægrotis,

f cardiacis

37 ſi forte rurſum in priſcam *dyſenteriam* venerint, erit tentandum multo tempore ſimplicibus uti *g injectionibus*, hoc eſt, hiis quæ ſine *calce*, quam *h* ἄσβεςον vocant, vel *auri pigmento*, quod arſenicon appellant, conficiuntur. Tum ſi perſeveraverit paſſio, ad vehementiora tranſeundum, ſed ex *i ſimplicibus* rebus confecta, *k ſollicitam* habentes calcis, vel auri pigmenti injectionem. Oportet *l* enim *putredini* etiam cataplaſmatibus occurrere, quorum ſunt *ervi* pollines puſca decocti, & lentiſcinum oleum, *acacia* immixta, donec mellis ſumat craſſitudinem, item *lenticula* molita, cum melle, vel roſaceo, vel lentiſcino oleo decocta.

Calx.
g clyſteribus
h i. vivam
i tutis
k periculoſam, ſuſpectam, minime tutam
l autem

38 Ac ſi putredinis cauſa *ſanguinis effuſio* fuerit conſecuta, erunt *ſpongiæ* expreſſæ ex aceto calido pubetenus, vel ſub umbilico, & coxarum ſummitatibus, quas *Græci* ἰσχία vocant, admovendæ: dehinc iiſdem locis etiam *cucurbitæ m* fervefactæ adfigendæ, *articuli* ligandi, dandus digeſtibilis cibus, & qui facile corpori inſinuetur, tum *vinum* quod ſit præcoctum in cortice mali *punici*. *n* Injiciendum autem *acetum*, nunc ſolum, nunc cum *thure* maſculo, vel ejus manna contrita, vel quod ex confectione *o* ſuperat *p diatheon* emplaſtri, cum ſibi ejus materiæ miſcentur. Imponenda etiam ſimilis virtutis *emplaſtra*: vel acacia aceto ſoluta:

m igne multo
n Imponendum
o ſupereſt, remanet
p διὰ θείȣ, ex ſulphure

39 Tunc donec *q* ſcatere tentet coquenda, aut in amplo mali punici cortice ſupra tepentem cinerem ſenſim calefacienda, & ex ipſo liquore partes contegendæ. Dehinc *cerotaria* apponenda ex oleo *murtino*,

q ebullire

no, aut *melino*, aut viridi, contrita *acacia* atque
conſoluta, vel ex omphacino, aut œnanthino,
cum [r] *ruta*, aut *balauſtio*, aut aliquando his omni-
bus: vel ut *Themiſon* compoſuit, *acaciæ* partem u-
nam, *roſæ aridæ* partem unam, *ammoniaci* guttæ
partem dimidiam, *ceræ* partes quatuor, & *olei ro-
ſacei* quod ſit ſufficiens. Hæc contrita in vino [4] *ami-
neo*, cum roſaceo oleo & ſoluta cera miſcenda. At
ſi *ſanguis* fuerit retentus, quod fit aliquando cum [s] ge-
latur, aliquando [t] *denſitate* putreſcentis venæ, erunt
diſcernendæ cauſæ hoc modo. Nam *denſatam* intelli- 40
gimus venulam, quoties *pulſus* exurgit, atque *frigus*
corporis reſumpto fervore miteſcit, ægrotantis *ani-
mus* melior, atque ſpiratione corpus facillime rele-
vatur. At ſi *gelatus* obſtiterit ſanguis, quod *Græci*
θρόμβωσιν vocant, & propterea fuerit fluor celatus,
ſupradictis contraria ſequuntur, ut *pallor*, *jactatio*,
pulſus parvitas, vel amputatio, quam *Græci* ἀσφυξίαν
vocant, *gravedo*, inflatio, frigidus *torpor* pubete-
nus, ac paulo ſuperius: tum *defectio* cum ſudore.
Quapropter erit *aceti* injectio facienda, tunc cum
fluor fuerit abſtinendus: diurnis diebus *cibo* reficien-
dus ægrotans. Si autem plurima ex parte retenta 41
putredine parva excluſerint ægrotantes, quæ ſint
ſanguinolenta, & *ramentoſa*, & propterea profectu
apparente melior eſſe videatur curatio, adjuncto ta-
men metu ne [v] *retenta* ſolvantur, oportet etiam ſe-
cunda vel tertia [5] die eundem [6] *trochiſcum* injicere,
ſed [x] ſolita, vel certe ſuccum *plantaginis*, aut *aca-*

[r] murta, ſ. myrto

[s] venas diviſas ſanguinis thrombus obturat.

[t] conglutinata vena, quæ putredine dehiſcebat.

[v] retenta partes ſolvant, i. ulcerent.

[x] ſolutum

4 Confecto ex uva, aminæa Plinio dicta, nigra: an ea, ex qua vinum, hodie Tinctum appellatum, paratur?

5 Autor ſupra cap. 13. lib. 2. §. 166. valde probat trochiſcos ex ſeminibus roſæ confectos, & trochiſcos ex Electro, quos hic fortaſſis uſurpari vult.

6 Deeſſe quædam hæc vox monſtrat, cum antea trochiſcorum non meminerit.

ciam cum aqua. Sin vero quibuſdam diebus *ſine offi-
cio ventris* fuerint ægrotantes, ac rurſum injectioni-
y aſperandi bus y aſperati, conjicimus in his non *cicatricem* ul-
ceris factam, ſed medicaminum ſupraducto *cortice*
z obtruſum *ſub.* ulcus. fuiſſe z obtruſa, & propterea poſt a effectum ven-
a officium tris b nuda atque *ſordidata* rurſum humore fluere:
b nudatum & ſordidatum ordinabimus autem tribus diebus *lenticulæ* c coctio-
42 nem craſſioris ſucci injiciendam. Etenim *inteſtina* vi
c coctionis craſſiorem ſuccum injiciendum. propria medicaminis coërcentur, quam *Græci* στύψιν
vocant, & ulcerum miteſcit aſperitas, & ex d ante-
rioribus medicaminibus facta *conglobatio*, ſive cortex
d antea adhibitis in ſaniem provocatus cadit, & ſubjecta ulcera in
cicatricem venire coguntur.

Cautelæ quædam practicæ. Ac ſi plurimo tempore *ulceratio* perſeveraverit
cum corporis debilitate, atque faſtidio, erit *frequen-
tia* medicaminum evitanda, ſive injectionum, ſive
potionum. Major enim ex ipſis *vexatio* fit, cum cibi
43 *appetitus* extinguitur, & in faſtidium veniunt ægro-
e pauca inſueta tantes, niſi e parva inſuetorum multis fuerint *con-
ſuetis* admixta. Decoctionem autem *lenticulæ* ſecun-
do vel tertio per ſingulos injiciemus dies. Ex ipſa
enim ſufficienter inteſtina coërcentur, & *latenter
f quædam corpus nutritur*, cum f quadam particula *digeſtione*
uſurpata viribus profecerit ægrotantis. Tum cum
g prohibenda *limpida* ulcera ſenſerimus, erunt g cohibenda ea quæ
vehementius ſiccare valeant, quæ Græci στύφοντα vo-
cant, & injicienda mediocriter conſtringentia. Ac
ſi quiſquam eorum non tulerit virtutem, erit *dia-
chylon* medicamen oleo roſeo ſolvendum, ac dili-
44 genter liquefactum injiciendum, vel *plumbeo* morta-
h circunductum rio, plumbeo piſtillo h circunducto, immiſſo oleo
roſaceo conterendum, donec in ſuccum veniat, at-
que *craſſius* fiat. Horum quoque ſimilibus utendum
mo-

monemus. Tunc *vino* leni, atque carne *volantum*
vel *marinorum* utendum, ut ſquillæ, mulli, [i] cara- *i* carabi
ni: & pro modo virium, *geſtatione*, reſumptionis
cauſa. Dehinc quum omnia *tuta* viderimus, *lava-*
erum adhibemus, ſed non properanter, & magis,
quum fortè injectio fuerit facta trochiſci, niſi pri-
mò *ventrem* egeſſerint ægrotantes. Tardante paſſio-
ne, *ſuperpoſitionis* tempore, iiſdem uti convenit.
In *lenimento* verò erit fortificatio adhibenda corpori-
bus per variam *geſtationem*, & vocis atque corporis
exercitium. Poſt ſingulas *egeſtiones*, adhibenda ſpon- 45
gia ex oleo, & aqua calida, & decoctione lini ſe-
minis, aut fœnigræci, aut malvæ agreſtis, iiſdem
partibus, hoc eſt *ſeſſioni*, quam *Græci* [k] hedram vo- *k* ἕδραν
cant, & ſpecialiter admovenda *vaporatio* ex pollini-
bus, cataplaſmate calido, vel ſaccello. Dehinc etiam
radix *agreſtis malvæ* decoctæ atque contritæ, calida
teſta calefacta erit apponenda. Ac ſi jugis fuerit *do-*
lor, immittendus digitus uſque ad altiora, præun-
ctus *adipe anſerino* cum fœnigræci ſemine cocto at-
que contrito, aut aliquo medicamine ex iis, quæ *l* i. pinguia
appellamus [l] λιπαρὰ. Ac ſi hæc minimè fuerint [m] in- *m nimir.* digito eo non
venta, erit hoc *cerotario* faciendum ſimplici atque pertingente
limpido: & quum tempus cibi dandi occurrerit, ad- 46
hibenda *perunctio* ſtricturæ congrua: tum nutrimen-
to dandus *panis* ex aqua calida, aut *alica* lota, aut
pulticula ex melle confecta, aut *ova* ſorbilia cum
pane. *Potui* autem aqua calida offerenda. Perſeve-
rante autem [n] tumore, adhibenda *cucurbita* adjuncta *n ſc.* partium
ſcarificatione locis tumentibus, & *vaporatio* ſpon- ano vicinarum
giarum. *Declinatione* occurrente adhibenda cerota-
ria, & reſumptio cauta. Sic enim ſedantur juges ege-
rendi ventris [o] *delectationes*, quum tumor mitigatio- *o* irritationes

 ne

ne conquieſcit, atque ille qui putatur *rheumatiſmus*, indulgentia tumentium facilius abſtinetur.

47 Ac ſi æqualis tumori *fluor* occurrerit, utriuſque erit [p] conjicienda curatio. Quapropter ſi *fomentum* ex oleo hiſpano, vel melino, aut murtino, aut lentiſcino adhibuerimus, & *cataplaſmata* erunt ex aceto atque melle, [7] vel *ſtymmatibus* præinfuſis coquenda. Item præſcriptis jamdudum *injectionibus* concoquenda quædam *conſtrictiva*, ut murta, vel roſa, aut mala punica: [q] *lacte* autem & cæteris admiſcendum *amylum*, & [r] *enatis matibus* aliqua decoctio ſtymmatum adjungenda, aut mali punici, & apponenda rurſum *ſeſſioni* vaporatio ſtymmatum, aut [s] *cantabri* conligati, vel in aceto decocti, vel quam ὠμήλυσιν vocant, ex *pollinibus* panno conligatis, atque ex ſtymmatibus confectis. Perungenda etiam digito interiora *longaonis* ex cerotario [t] oleo roſeo confecto, aut adipe cum oleo roſeo: tum poſt perunctionem *ora* lavanda aqua tepida: *cibus* dandus pulticula calida, ut de ventriculoſis ſcripſimus, quos Græci *Cœliacos* vocant, ex alica, vel farre, aut oryza, aut milio, aut olyra, aut pane [8] *Alexandrino*. Hæc ſingularia danda, vel aliquando amylo admixto, aut lacte, aut melle ex favo expreſſo. *Potus* parvus dandus, ſed *calidus*. Tum effecta declinatione reſumptio adhibenda.

Curatio, quando ſolutio ſtricturæ eſt conjuncta.

[p] conſideranda

[q] lacti

[r] enematibus

[s] furfuris in ſacculo

48

[t] ſub. cum

49 Ac ſi *ſolutio* fuerit urgentior, vel *ſola*, frigidus convenit *locus* ægrotanti, & *ſupina* jacendi poſitio, paulo [v] levius *capite* locato, & ſuppoſitione lanarum, *clunes*

Curatio, quando ſolutio magis urget.

[v] levatius

7 ſtymmata ſunt quæ oleis adduntur ut ſpiſſeſcant, & odorem aromatum contineant: ἡδύσματα, quæ immiſcentur aromata, ut ſuavem odorem concilient. Stymmata ferè omnia adſtringentia ſunt. vide lexicon Conſtantini.

8 Huic pani, forte biſcocto, miſcebatur ſemen conmios, quod à quibusdam, teſte Plinio, pro cumino Æthiopico habebatur.

clunes vel inferiores longaonis partes ſublevandæ. Adhibenda etiam *requies*, & [x] impreſſus articulis manuum amplexus, vel *ligatio* paulo tenacior. Deponenda etiam omnis *animi* intentio, & magis cogitatio paſſionis avertenda. Admonet enim [y] *egeſtionem*, ac provocat inquietudinem in *memoriam* reducta conſcientia. Erit denique perſuadendum, ne quoties fuerint ægri in egeſtione commoti, ilico ventrem [z] facere feſtinent, ſed quantum potuerint *reſiſtendo* differant [a] motu. Fit enim quædam *meditatio*, atque frequens egerendi *conſuetudo*, & oportet effugere *laborem* motus, ac [b] nudandi corporis *frigus*, niſi fortè acrior, aut incendioſa fuerit defluxio. Retenta enim ſeſſionis in locis, quam *Græci* hedran vocant, *longaonem* exurit. Convenit denique, ſi poſſibile fuerit, ægros ad ſeſſionem egeſtionis *deportari*, aut [c] humilius è lecto [d] *ſcaphia* poſita ad egeſtionem produci faciendam, vel ſi plurima fuerit corporis *defectio*, qua jacentes non valeant fluentia retinere, erunt egeſtiones *ſpongiis* ſuppoſitis excipiendæ, & [e] *mediis partibus* apponendæ *lanæ*, vel oleo conſtrictivo prætinctæ, vel decoctione buxi, vel murtæ, aut mali punici, & horum ſimilium ſtymmatum, vel ſuccorum conſtringentium, vel aſperſo [f] *rutherginario*, quem *Græci* βυρσοδεψικὸν vocant, vel trita *galla* erunt media ſiccanda: hæc enim conſtrictionem ſine ullo frigore fore promittunt. Dehinc apponenda ex palmulis *epithemata*, & malo cydonio, & balauſtio, & alumine, & horum [g] ſimilium, ſicut de *cœliacis*, vel *ſanguinem ſpuentibus*, aut *ſtomachicis* ſcribentes docuimus. Injiciendus etiam per *clyſterem* ſuccus plantaginis, aut polygoni herbæ, vel intybi, aut uvæ lupinæ, aut herbæ

50

51

[x] arctus
[y] egeſtionum
[z] exonerare
[a] motum
[b] nudati
[c] humiliori lecto ſcaphia appoſita
[d] pelves
[e] *ſc.* ventri & lumbis
[f] rhoë coriario
[g] ſimilibus

52 bæ [h] caricariæ, vel ſempervivæ, aut meſpilæ, [i] mal-
h calycariæ, ſ. umbilici veneris
væ, aut orizæ, aut decoctio mali punici, vel ejus
[k] *caduci*, quod *Græci* κύτινον ῥόας appellant, nos *am-*
i palmæ
pullagium. Et aliquando hæc ipſa erunt conterenda,
k floris cum parvulo fructu
vel roſa, aut rubus, quam *Græci* baton appellant,
aut lentiſcus, aut galla, aut thalia, aut rubi virgul-
ta, vel vitis anuli, quos ἕλικας vocant, aut ſalicis fo-
l vino ex bunio, Græcis βουνίτης dicto. Dioſc. lib. V. c. 56.
lia ex vino [l] *bunito* iis qui ſine febri adficiuntur: ex
aqua verò iis qui febricitant: item [m] *ros Syriacus*,
aut omphâcium, aut acaciæ ſuccus, vel hypocyſti-
m rhus Syriacus
dos herbæ, aut balauſtii drachmæ duæ, in quatuor
vel quinque [n] cyathis conjiciendæ. Eſt enim ea quan-
n cyathos
titas injectionis [o] redundans, hoc eſt, ſiquidem pluri-
o ſatis abundans
ma, *gravedine* quadam provocat ventrem. Item lenti-
53 culæ decoctio: aut *licium* Indicum cum lacte. Sint au-
tem *amyli* drachmæ quatuor, *licii* drachmæ duæ, *lactis*
p Augenda
cyathi ſeptem vel octo. [p] Extendenda enim hæc ſingula
q ſolutionis
atque minuenda ſunt pro magnitudine [q] *ſolationis*, ac
virium ægrotantis. Ac ſi plurimus fuerit in ulceribus
r dolor
[r] *ſenſus*, ut medicaminum *conſtrictione* laceſſita indi-
gnentur, erunt injicienda ea quæ cum *dulcedine* admo-
ta partes valeant præſiccare, quo neque ulcerationem
provocemus, neque fluorem negligamus: ex quibus
eſt in febricitantibus ſuccus *ptiſanæ*, cum *adipe ca-*
s tragacantho
prino, contrito atque commixto [s] *tracanto*, vel gum-
54 mi, aut [t] *gillirici* radice. Sed illa duo infuſione
t ali gallici, i. ſymphyti majoris
præmollienda: radix autem coquenda; aut roſaceo
oleo *ovum* commixtum, aut *lac* coagulatum, vel
cum *amylo* concoctum ad tertiam partem. In iis ve-
ro, qui ſine febribus fuerint, *paſſum* convenit *Creti-*
v ſebennyticum
cum, & vinum [v] *ſquilliticum* ſupradictis ſpeciebus.
Tum refectionis tempore *unctio* adhibenda ex oleo
Hiſpano: ac deinde *ora* lavanda puſca tepida. *Cibus*
au-

autem ſpecialiter, ut in *cœliacis* ordinavimus, dan- [x] διὰ κοχλή-
dus. Similiter etiam *potum* convenit dare. Lac quo- κων, cum la-
que bibendum præcoctum, quod appellant [x] *diaco-* pillis ignitis
cleon, ſive ſingulare. Etenim *fluores* craſſificando coctum 55
cohibet, & *ulcera* deterget, & acrimoniam humo-
rum temperat, & ſine ullo labore corpora nutrit.
Eſt autem *coctionis* hic modus. *Lac* ſumendum ex
agreſti paſtu perfectum. Etenim in civitate nutrito-
rum animalium reprobamus: ſiquidem *capræ* è ſal-
ſiore [y] paſcua ſitientes, plurimum atque coadcerva- [y] paſcuo
tim bibant, & multum lac, ſed *aquatum* faciant,
quod eſt *conſtrictioni* ventris incongruum. Quapro-
pter magis ex capra, quæ *lentiſci* paſcua, vel *mur-*
tæ, aut *rubi*, aut *vitis* foliis, vel *quercus*, aut *ſali-*
cis, vel *hederæ*, aut *terebinthi*, aut herbæ calica-
ris, vel polygonii, aut plantaginis, & horum ſimi-
libus fuerit nutrita, erit lac accipiendum. [z] Con- [z] Confluit
fluxit enim conſtrictiva qualitas *herbarum* in lactis
qualitatem. Nam ſæpe [a] *diagridium* vel *helleborum* 56
mandentes purgativæ virtutis efficiunt [b] lactem, ſicut [a] ſcammo-
[9] *procicolium* comedentes lac generant, quod *viſum* neam [b] lac
præſtet accipientibus abundè. Denique erit primò
probandum, atque eligendum, quod ſit *albidius*,
atque ſine ullo *odore*, & neque globoſum, hoc eſt,
fruſtis coagulatis variatum, quod Græci θρομβῶδες ap-
pellant, neque in urinæ ſimilitudinem [c] mutatum, [c] ſeroſum
quod iidem [d] οὐροειδὲς appellant, ſed quod poſſit un- [d] ſic valde ſe-
guibus [e] deſtillatum manere ſua tenacitate collectum. roſum appel-
Boni igitur, ut diximus, *lactis* quatuor vel quinque lat, τὸ ὀῤῥῶ-δες
ſextarios oportet in vas *fictile* mittere, ſive æneum: [e] inſtillatum
immittendæ & [f] *cochleæ*, quas nos lapides marinos, 57
Ttt vel [f] κόχληκες

9 Sic dictos puto maratri teneros coliculos. Quidam legunt croci folium: alii fœniculum.

vel fluminales accipimus: non marinæ igitur ob ſalſitatem, ſed *fluminales*, inuſtæ primo, [g] quo ſint *igne pellucidæ:* tum auferendæ: & exſufflatis omnibus, quæ de ſe fortè dimiſerint, ac depurgatis, ſupradicto vaſculo immittendæ, ac *ferulis* lac cum iiſdem [h] cochleis movendum, donec ad *mediam* veniat partem, ſive *tertiam:* dehinc refuſo lacte projiciendæ priores [i] cochleæ, atque *aliæ* innovandæ ſimiliter exuſtæ, ſed per profectum, numero atque forma minores, longa per intervalla. Hæc confectio
58 lactis [k] *diacocleon* appellatur. Sine iis vero confectio erit longe ſimplicior, quam *Græci* ἀπερίεργον vocant. Vas enim *lactis* erit imponendum igni molliori, & immiſſa *ferula* metienda menſura totius, ac dimidiæ, & tertiæ quantitatis, quo non conjectura, ſed vera dimenſione coctionis quantitatem ſumamus. Tunc ipſa *ferula* circumlato ductu movebimus coquentes, ne lateribus vel fundo jugi manſione [l] inſidant. Dehinc ultimo coctionis tempore plurimus detrahendus eſt ignis, & cum ad partem *dimidiam*, vel *tertiam* venerit, erit in aliud vas refundendum, exinde ægro dandum, non frigidum, ſed leviter
59 [m] *gelatum*, quod γαλακτῶδες appellant. Ac ſi forte *ſtomachi* fuerit everſio commota, cum accipere ægrotantes horreſcunt, erit *frigidum* dandum, prætecto vaſculo nivibus, ut enim *mel* decoctum fit *conſtrictivum*, ſic etiam *lac* depoſito atque excocto tenuiſſimo liquore, quem *Græci* ὀῤῥὸν appellant, & vapore concepto *conſtrictivum* fieri neceſſe eſt. Convenit denique etiam ſupra dictus ex [n] *regula* motus. Eſt enim virtute conſtrictiva, & ſui corporis raritate, tenuitatem lactis, vel aquatum à [o] liquore ebibens. Accipere autem ægrotantes debent pro *paſſionis* ma-

[g] quoad
[h] κοχλήκεσι
[i] κόχληκες
[k] διὰ κοχλήκων
[l] inſidat
[m] egelatum, tepidum, inſtar lactis ex uberibus prodeuntis.
[n] regula modus
[o] liquorem

magnitudine, & ſumendi voluntate, quam *Græci*
ὄρεξιν vocant, quidam *plurimum*, quidam *parvum*,
& primo ex ea decoctione, quæ ſit ad *dimidiam* par- 60
tem redacta: tum ex ea, quæ ad *tertiam* venerit par-
tem: ſiquidem ſit paulo plus conſtrictivæ virtutis.
Sed erit ejus uſus comparatione prioris minuendus.
Tunc poſt bibitum *lac* nullum potum ſumere debent
ægrotantes. Eſt enim ratione carens lac decoctione
conſtrictum, ſupermiſſo liquore in aquam vertere.
Præterea in iis qui *ſufficienter*, vel quantum volue-
rimus, ſumpſerint, nihil erit omnino ſuperdandum,
iis vero qui *minus* accepiſſe videbuntur, ſicut de
cœliacis ordinavimus, erit ſuperdanda *pulticula* ex
lacte confecta, ut deſtinatus impleatur modus. Tunc 61
poſt [p] *intermiſſionem* mediocrem ſi quiſquam nauſea- [p] *ſc.* ſecundam lactis per ſe cocti, & ferula moti
verit, erunt danda *mali punici* grana, vel [q] acinæ
uvarum ſiccarum, quas fabriles appellant, aut *me-*
ſpila, vel *ſorba*. Quidam igitur [r] *primam* decoctio- [q] acini
nem probaverunt *ſecundæ* præponendam. Siquidem [r] cum lapillis ignitis
lac in ſemet velut *calcis* qualitatem accepiſſe videa-
tur, qua poſſint *putredines* ulcerum abſtineri: *alii*
vero ſecundam magis probaverunt, quibus etiam *nos*
conſentimus. Non enim admixta ſupradicta qualitas
cauſa eſt abſtinendæ paſſionis. Poteſt enim etiam
quidam *calcis vivæ*, quam *Græci* ἄσβεςον appellant,
lacti admiſceri. Sed [s] eſt incoctio ſive *inſumptio* a- 62
quoſi liquoris, quo amiſſo, ſyncerior lactis qualitas [s] i. requiritur
fit, quæ neque curioſa confectio, neque *nidoroſa*,
vel fumoſa ſufficitur, ſi *ſimplici* coctione fuerit pro-
curata. Cum enim *lac* ſe à ſuo humore ſeparave-
rit, [t] quam *Græci* ὀῤῥὸν appellant, craſſius effectum [t] quem
ac [v] *viſcoſus*, inſidens ventri, atque *inteſtinis*, & [v] viſcoſum
multo tempore immoratum, liquida concraſſat,

&

& *ulcera* mitiganter amplectitur. *Alii* tertiam partem *aquæ* lacti miſcentes decoquunt, adſerentes quod ſit decoctio melior, [x] ne ullo *nidore* ſive fumo, aut *uſtione* lactis natura vitiatur ob aquæ admixtionem.

x quia nullo

63 Hi autem ſi uſque eo coquendum jubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat priuſquam aqua miſceretur, & liquidius conficiunt, & non ſine ſuo [y] *naturali liquore*, quem *Græci* ὀῤῥὸν appellant, ægrotantibus dabunt, priſca lactis quantitate ſervata. Sin vero ad partem *dimidiam* vel *tertiam* decoquent, non ſolum plurimum decoctionis tempus inſumunt, verum etiam tarditate coquendi diutina, *fumoſum* faciunt medicamen. Hæc ſunt quæ in ipſorum *erroribus* reſpondemus. Ejus autem [z] *datio* erit diſcernenda. Nam primo [a] *gelatum* bibi debet, ſive tepens, quod *Græci* γαλακτῶδες appellant: tum *fervens*: ſed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato. Hinc enim perfecta paſſionis fiet abſtentio.

y ſero

z dandi modus

a egelatum

64 At ſi quiſquam ægrotantium *lac* ſumere noluerit, aut horrido viſu, aut *ſtomachi* [b] *ſupinatione* recuſans, erit aliis adjutoriis adjuvandus: & ſi *ulcus* fuerit in *ſuperioribus* ac [c] denſioribus inteſtinis, utendum medicaminibus potis, quæ *Græci* [d] ἀνωτερικὰ vocaverunt. Etenim quæ *clyſtere* injiciuntur, hæc magis patientibus apta ſunt locis *inferioribus*. Et cum in cibi fuerint *adpetentia* ſervati, nec ullo faſtidio ægri videbuntur adfecti, erit medicaminum *conſueta* magis eligenda materia: at ſi *faſtidium* fuerit, [e] ſola probanda. Sed eorum compoſitionem atque ordinem ex iis, quæ de *cœliacis* ordinavimus, ſumi mandamus.

Lactis ſuccedanea.

b debilitate

c tenuioribus

d opponuntur à Galeno ad Glauc. τοῖς ὑπηλάτοις, alvum ducentibus

e ſimplicia

65 Licet præterea cum iis etiam *acaciæ*, vel *œnanthes* ex aqua ciſternina contritæ, donec collyriorum fa-

faciat craſſitudinem, *f rotundata* fruſtra dare bibenda, aut reſoluta cum *vitello* ovi aſſi in quantitate dimidii cochlearii, aut *aqua* reſoluta: in iis qui *febre* afficiuntur, tribus cyathis: in iis verò, qui *ſine* febribus ſunt, cum *vino* erit *g* offerendum. Præterea communiter etiam quæ *ſanguinem expuentibus* dantur, probamus, quorum eſt ſuccus *plantaginis*, vel una die ac nocte *h rhus ſyriaci* infuſus vino vehementiori: quod detracto *oryza* immiſſa vino coquemus: Dehinc *lenticulæ* pulmentum decorticatæ, atque ſubaſſatæ, in pulticulæ modum *i* conficere. Item *ova* aceto cocta danda, vel ovorum *vitella*, quæ ſint carbonibus aſſata. Item decoctio ex *plantagine*, aut *k agreſta*, & intybo, quod *cichorion* Græci vocant. Sed hæc ſingula erunt *duplici coctione* curanda. Nam poſt primam coctionem erunt in aliam aquam transferenda cum aliis nondum coctis: Quorum coctione perfecta priorum *l* ſecundum probamus effectum. Erunt præterea hæc condienda *oleo* viridi, & *aceto*, & parvo *ſale*, vel quod eſt melius, *m rhos*. Quod ſi *ſordidum* tardaverit *ulcus*, in injectione mulſi perſeverandum probamus, niſi *ſolutio* fuerit adjuncta: vel *n decoctione* corticis mali punici etiam, ſi crebræ temporaliter ventris egeſtiones, *o* quæ quidem erunt terenda: item corticis *pini*, aut ſubaſſatæ interioris tunicæ, ſive corticis *glandis*, quam *p ſardianam* vocant, aut *q pulenti*, aut cujuslibet materiæ vehementius aſtringentis. Ac ſi quiſquam harum virtutum recuſaverit uſum, horrens oblata, ſiquidem ſenſu torquent acriore, erunt hæc *mellis* decocti atque durati *r* latitudine cingenda, quo ſub dulcedine lateant acriora, & nihil eorum virtuti derogetur: ſiquidem etiam mel coctum conſtringit.

66 (margin, beside "ova aceto cocta danda")

67 (margin, beside "ctа: vel decoctione")

f in paſtillos formata

g ſub. medicamen

h rhus ſyriacus

i conficiendum

k omphacio.

l & ſecundorum

m rhoe.

n ſub. bibenda

o qui quidem erit terendus.

p caſtaneam, *vid. Plin.*

q polentæ.

r quaſi lamina inde facta.

Item malorum *punicorum* trium mediæ magnitudinis
68 *corticem* ſumentes, admixto *vino* lymphato, hoc eſt,
aqua temperato coquemus, in iis qui ſine febribus
afficiuntur, vel declinante cauſa melius habere vi-
dentur. Cum *ciſternina* verò aqua, ad *heminas* ſex,
quas cotylas *Græci* appellant, in iis qui etiam febri-
bus afficiuntur, donec ad tertiam partem liquor de-
veniat: tum ex ipſo duos vel tres cyathos ante ci-
bum dabimus ægrotanti, vel eadem *mala* omnia
[s] aquæ — contuſa atque colata, *vino* aut [s] *aqua* immixta erunt
offerenda non plus cyathis duobus. Item mala *cydo-
nia* cum malis *punicis* decocta in vino dulci, aut
[t] ſybennitico [v] frixione — [t] *ſquillitico*, tunc [v] fricatione ſiccata atque craſſifica-
ta cum *lacte* data conveniunt, vel *aquæ* cyathis ſex.
69 Item γῆς ἀςὴρ cum aqua [x] ducta curationi convenit.
[x] datus — Alia quoque plurima ſimillimæ virtutis, infinita ſpe-
[y] occurrunt — cie [y] concurrunt. Item cibo danda *alica* cum vino
melino, aut *murtino* aqua temperato: tum plurimo
profectu accedente dandi *turdi*, atque *pulli* gallina-
cei, vel columbarum, atque volantum quæque ſic-
ciora, ut phaſiani pectora, vel perdicis, aut atta-
genis agreſtis: quæ ſingula erunt poſtea apte coquen-
da, aut mediocriter *aſſanda*, ne lignoſa fiant, &
digeſtioni officiant. Aliquando etiam erunt hæc ani-
malia recluſis pectoribus *virgultis murtæ* penetran-
70 da, aut eis magis replenda. Tum mediocriter co-
quenda, ac deinde *farina* conſperſa tegenda, & ci-
nere calido maturanda. Item *maritima* quæ ſunt den-
ſioris carnis. *Agreſtium* quoque, hoc eſt, leporis
[z] quæ — vel capreæ conveniunt pulmenta, vel *pomorum* [z] quæ-
que vivida virtute conſtringere valent, ut mala cy-
[a] pyra — donia cocta, vel aſſata: Item [a] pira, ſorba, meſpi-
la, quæ nondum fuerint maturitate dulcia, pruna
agre-

agreſtia, mali punici grana cum exterioribus membranis exſiccata: Item *uva*, & magis fumi vapore *Uva fabrilis.*
ſiccata, quam *fabrilem* appellant. Omnis præterea cibus erit diligenter *maſticatione* exercendus, quo digeſtibilis fiat, ne venter debilitate ſegnior plurimo laboret nixu, appropriando corpori quæ ſumpſerit. [b] *Melius* autem partibus erit apponendum 71
[c] *diatheon* medicamen, & omne quod fuerit *ſiccativum* malagma, vel aceto confectum. Tunc etiam *vinum* dandum, quod fuerit natura plurimum *conſtringens*, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia *Præneſtinum* appellatum, vel [d] *Surentinum*, & magis *Signinum* ac *Marſicum*: ex quo oportet etiam *alicam* [e] myro curatam dari. Ac ſi forte hoc *vini* genus minime fuerit repertum, erit quiddam *aquæ calidæ* admiſcendum, quod eandem valeat imitari virtutem, ut *rhaponticum*, vel illud quod *Græci* appellant, inter corticem *quercus* inhærens, [f] *pertetam* nervorum fila teneriora. Item *rhus* linteo ligatus, vel *galla* viridis, quæ appellata eſt omphacine, 72
aut *vitis* [g] amyli, quas ἕλικας appellant, aut virga rubi, aut ceraſia, aut mala punica, aut [10] *fabæ Græcæ* folia. Non hæc quidem erunt jugiter adhibenda, ſed medicaminis vice. Tunc apparente magis profectu, adhibendum *lavacrum*, & corporum *motus* per geſtationem, vel deambulationem inſinuandus. Ac ſi paſſio perſeveraverit *tranſacta ſuperpoſitione*, erunt iiſdem, quæ ſupra memoravimus, reſumendi ægrotantes, adjecto *vocis exercitio*, cum corporis vehementi *defricatione*, & magis, ventris in locis: item *cyclus* juxta regulam, quæ aut *qualitatis* ſolius habeat ductum,

[b] Mediis, i. præcordiis

[c] διὰ θείου

[d] Surrentium

[e] mero: alii myrto

[f] νεύρων ἶνας

[g] annuli, quos

10 De hac faba, loti ſpecie, *vid.* *Plin.* H. N. lib. XVI. cap. 30. de ejus uſu medico, lib. XXIV. cap. 2. A recentioribus autem, non ſine ratione, pro nymphææ ſpecie habetur.

73 ctum, ut æquali *quantitate* ſervata deſcenſus, vel
tranſitus ad parvi nutrimenti mutationem veniat, ut
h teneris & à [h] tardis vel parvis volantum animalibus ad palum-
bos vel perdices, & his ſimilia: aliquando per *quan-*
titatem ſolam, ut eodem pulmento ſervato, exem-
i ex pli cauſa, perdicis, [i] & parvo modo veniant ad plu-
rimum. Tunc erunt *utraque* jungenda, ut etiam
qualitate ac quantitate variatus formetur cyclus, cum
vires ægrotantis valentes viderimus. Quo modo au-
tem *initium* ſumendum ſit, vel *panis* fieri debet
k quo modo partitio, vel [k] quia in pulmentorum mutationibus
vinum vel *lavacrum* detrahimus, ex jamdudum dictis
74 accipiendum probamus. Sed *lavacra* rara, atque ca-
lida magis, invenimus aptiſſima. Tum *confirmato*
corpore, ac reſumptis viribus, *vomitum* convenit ad-
l vide l. 3. §. 41. hibere: [l] & primo ex ſimplici aquæ *mulſæ* potu: ſe-
cundo ex *radicibus*, quo partiliter locale adjutorium
ventri præſtemus, & quodam vehementi motu,
veluti purgatione per vomitum effecta, omni impe-
dimento digeſtionis officii liberetur. *Tum* tranſeun-
m cycli dum ad *mediæ qualitatis* pulmenta, & cætera [m] *cy-*
n danda *clorum* ordine ſuo [n] reddenda uſque ad porcinæ pul-
o Nanque mentum. [o] Itaque *agreſtium*, hoc eſt, leporum at-
que capreæ danda jamdudum docuimus. Dehinc ad-
jungenda *drimyphagia*, quæ ſine vomitu erit adhiben-
da, uno vel duobus diebus, ac deinde cæteræ *cycli*
75 partes integrandæ. Convenit præterea *olivas* nigras
aceto decoctas, cum mali punici cortice contritas,
admixto *pipere* albo, & oleo *Hiſpano* modico, at-
que recenti, jejuno ægrotanti dare: nunc nulla ad-
dita alia ſpecie, nunc adjuncto *pane*. Ordinanda
etiam cætera *reſumptiva*, atque *recorporativa* virtute
medentia, ut geſtatio varia, deambulatio, vocis
exer-

exercitium, perunctio, *defricatio*, quæ exercitii tempore, atque nunc *uncto* corpore, nunc arido, vel *ſicco*, erit aptiſſima: item *ſicca* cibatio, & *cucurbita* recorporativæ virtutis ſecundum medias partes, *dropax* illitus uſque ad ventris confinia, atque vertebrorum, *pſilothra*, *ſinapiſmi*, & *paropteſis* uſque ad cutis ruborem, cum *defricatione* ex *oleo* atque *nitro*: item *arena* ſole ignita, *acopa* acriora, ut ex euphorbio, & opobalſamo, & ſimili virtute medentibus confecta: item *malagma* ſecundum ventrem, quod appellatur [p] *diathapſias*, vel [q] *diacapaneos*, & [r] *diaeuphorbium*, & aliquando parva ſumptio medicaminis poti, quod appellamus *dia-trion-pipereon*. Et ſunt hæc cuncta medicamina libro conſcripta Reſponſionum: item *peregrinatio*, atque *natatio* maritima, & naturalium aquarum. Ac ſi fortificatum corpus rurſum fuerit humoris *fluore* tentatum, quod Græci *rheumatiſmum* vocant, convenit *hellebori* [s] dati decocti, vel radicibus inſerti, quod [t] *catapaſton* appellant. Diſſecat enim corpus, & quadam *novitate* confirmat. 76

p unguentum diathapſias deſcribitur ab Aëtio pag. 657.

q an διὰ καππάρεως

r Deſcribitur à Paulo inter Acopa.

s datio: *ut ſupra*

t κατάπηκτον

77 *Notantur veteres medici.*

Culpandi præterea etiam nunc *veteres* medicinæ conditores. *Hippocrates* enim libro quem [u] ad ſententias *Cnidias* ſcripſit, *helleborandos* principio ægros ordinavit, ultimum adjutorium cæteris anteponens. Dat præterea *panem* ita curatum, ut neque ab hominibus recte valentibus poſſe digeri facile videatur: Item *pulentum*, atque *fœnigræci* ſemina, cum ſint hæc qualitate *contraria*: alia enim aſtringunt, alia relaxant, & nulli adjutorio tempus adjunxit. *Diocles* quoque libro quo de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, providens ſiccandum corpus,

 uri-

u Nuſquam opere citato apud Hippocratem id legitur.

v uti — *urinalibus* medicaminibus *v* utendum jubet, quibus non ſolum humor ventris ſiccari minimè poſſe perſpicitur, verumetiam *veſica* in morbos cogi invenitur.

78 *Eraſiſtratus* tertio libro de ventre prohibet *cibos* digeſtibiles ac nutribiles, æſtimans hæc facile poſſe corrumpi, non conjiciens *x* quoniam omni ægrotanti digeſtibilium rerum uſus convenire perſpicitur: quo minime in laborem *mediæ partes*, quibus digeſtionis celebrantur officia, cogi videantur. Prohibet præterea ſpecialiter *lenticulam*, atque mala *cydonia*, & ſi quæ ſimilis fuerint virtutis, *y* quo una voce omnem congruam videtur recuſare curationem. *Nutribilia* *z* etenim, quæ ob reſumendas vires principalem *a* tenuerunt locum, ſuperfluum eſt, ut æſtimat, adhibere. [12] *Liſius* etiam quarto libro tardarum paſſionum principio adhibendum *vomitum* poſt cibum probat;

x quod; *y ſc.* præcepto; *z* etiam; *a* tenent

79 ſed cum nova ac *recens* in corpore fuerit paſſio, ſine dubio dupliciter *nocens*: primo quod *intemporaliter*: etenim novellæ paſſiones *b* *ſuaſu* quodam, & non agitatione vehementi ſunt depellendæ: dehinc quod *incongrue*: ſiquidem ſit vomitus poſt cibum *gravabilis* capiti. Inquit præterea: ſi humoris perſeveraverit fluor, atque *longo* tardaverit *tempore*, & typico motu ventrem fecerit humectari, occurſibus *periodicis*, tribus vel quatuor interpoſitis diebus, ventrem convenit provocare. Unde plurimi etiam *lac* offerendum probant, quod σχιστὸν appellatur, ſive *catharticum*, quo in acutum potius, ac periculoſum veniant morbum, & exinde poſſit medicina tanquam *celerem* facilius curare paſſionem.

b i. blande

12 Lucius, ut ſupra. Lucii Tharſenſis meminit Gal. κ. τόπους pag. 766. & 767. Fortaſſe Luſius legendum eſt.

CA-

CAPUT IV.

De Ventris debilitate. 80

ETiam hoc quidam ſymptomatis genus, quod nos accidens appellare poterimus, ſcripſerunt: & aiunt *debilitate ventris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere*: aliquando *corrumpi*: & magis cum inteſtinum, quod *Græci* νῆϛιν vocant, fuerit quoque debilitate vitiatum. Fieri etiam *inflatione* ſecundum ventrem exiſtente, atteſtante parvo *dolore* & *rugitu* inteſtinorum, quem [a] βορβορισμὸν vocant, cum plurimo *ſputu*, ac *ructatione* jugi. Sed erit accipienda *curatio* ex iis quæ cum dolore, atque inteſtinorum tormento ægrotantibus adhibenda ſcripſimus.

[a] potius βορβορυγμὸν

CAPUT V.

De Ventris tumore ac duritia & ventoſitate, inflatione, ac ſaltu. 81

Signa & ſymptomata.

TUmorem ventris *extantia* ſequitur ſecundum præcordiorum media, reſiſtens atque *doloroſa*, atteſtante *fervore*, & jugi *ſaltu*, & aliquando *febricula*, cum *faſtidio*, & *ſiti*, *anxietate*, & *jactatione*. Sequuntur etiam *vigiliæ*, & *cibi corruptio*. Sed diſcernitur à *ſuperiorum* tumore, hoc eſt peritonæi, ſive [a] cutis ſuperpoſitæ. *Primo* quod tranſvoratus *cibus* velut *percuſſum* [b] præſtet circa ſtomachi finem, vel ventris initium. *Secundo* quod adducta cutis digitis, conduplicata ſequitur. *Duritiam* vero [c] *ventris* ſequitur extantia, plurimum reſiſtens, ſine ullo fervore, atque pulſu, vel dolore, ſed ſola *ſpiratione* diffi-

Quomodo differat à tumore partium externarum. 82

[a] cum muſculis
[b] præſtat
[c] *ſub.* integumentorum

difficili, & digeſtionis impedimento parviſſimo. Item *ventoſitatem* ſequitur tenſio cum rugitu inteſtinorum, quæ facile relaxatur, ac rurſus colligitur: & ſi palma fuerint partes pulſatæ, ut *tympani* reſonum fingunt: impreſſæ verò receſſum faciunt tardum, & detracta manu facilius ſurgendo concava replent loca.

83 *Inflationem* vero, quam *Græci* οἴδημα vocant, ſequitur extantia partium, ſed facile atque plurimum impreſſioni cedens, & neque *tympani* reſonum fingens, neque *fervoris* ingerens ſenſum: item *ſaltus* commotos jugis ſequitur, ſicut etiam *cor* ſalire perſpicimus, cum nimio vel *timore*, vel *gaudio* afficimur. Sequitur etiam *ſenſus* tanquam *volantis* interius [d] ab iis omnibus, atteſtante inani *tuſſicula* longa per intervalla, & thoracis pungente tenſione. Sed erit accipienda *curatio* ex iis quæ de *ſtrictura ſtomachi* conſcripſimus.

d avis omnibus

CAPUT VI.

84

De Dyſenteria.

Quid ſit dyſenteria, & unde oriatur.

A difficultate officii paſſio *nomen* accepit δυσεντερία. Eſt autem *inteſtinorum rheumatiſmus cum ulceratione*. Sed fit antecedente *fluore*, quem *Græci* diarrhœan vocant, aut *cholera*, aut *tumore* ventris. Et eſt [a] *difficile celer*, frequentius tamen *tardans* paſſio. Sequitur in paſſione conſtitutos *muculenta* ventris egeſtio, atque è *ramentis* [b] innexa, & humore craſſo: *primo*, cum naturalis inteſtinorum defluit [c] *corpulenta ſoliditas*: dehinc *varia* atque *ſanguinolenta*, & *felloſa*, aut *ſanioſa*, atque *feculenta*, aut cum *gelati ſanguinis* corpuſculis, quæ θρόμβους appellant, &

a difficilis ac celer, interdum.

Signa, & ſymptomata.

b connexa

c mucus inteſtinalis.

& *livida*, aut [1] *carnoſa*, & *membranis* plurimæ longitudinis innexa, atteſtante gravi *fœtore*, cum dolore ulcerum, & *faſtidio*, & *ſiti*, atque interiorum *ardore*. Sequuntur etiam *vigiliæ*, & aliquando *febricula*, *anxietas*, *jactatio*, *hebetudo*, & aliquibus inteſtinorum *rugitus*, & *tenſio* cum ventoſitate, & impedimento *urinæ* reddendæ: in quibuſdam etiam *vomitus*, & *ſaltus* præcordiorum, aut *torpor* frigidus, *lingua* humecta, aut plurimum ſicca, aut aſpera, *colore* cinereo, aut livido: item corporis *defluxio*, & accepti *corruptio* cibi fervens, cum jugi atque inceſſabili egerendi ventris *deſiderio*, & in eadem admonitione *mordicatio* inteſtinorum omnium, vel *podicis*, aut vicinarum partium. Fit autem *ulceratio* aut in tenuiſſimis inteſtinis, ut [d] *pyloro*, [e] *neſtidi*, [2] *typhlotero:* aut in craſſioribus, ut in *colo*, vel [f] *longaone*. In omnibus enim eodem tempore fieri, vel eſſe ulcerationem minimè poſſe accipimus: ſiquidem mors præveniat ægrotantes. [g] *Interioribus* igitur inteſtinis factam ulcerationem adprehendimus ex *doloris* ſenſu *ſupra umbilicum* conſtituto, ſive ex eodem loco initium ſumente, & *egeſtionibus* ventris ſemper *tenuiſſimis*. At ſi in *craſſioribus* inteſtinis fuerit ulceratio conſtituta, ſenſus doloris [h] *ſecundum* umbilicum efficitur, & egeſtiones ventris *carnoſæ* apparent, & frequenter coagulata magis atque coacta ſtercora egeruntur, cùm ſolus fuerit paſſione *longao* vexatus, & magis ejus inferiora. Prævenit enim *tenuium* ulceratio, atque non ſinit cibi digeſtionem in *ſtercoris* venire qualitatem. Aliquando denique *ultimo* egeſtionis

85 (at line 1); 86 (at "ceſſabili egerendi ventris deſiderio, & in eadem ad-"); 87 (at "ficitur, & egeſtiones ventris carnoſæ apparent, &")

Locus affectus.
d *ſub.* duodenum
e neſti, i. jejuno
f recto
g In tenuioribus
h infra

1 Quæ ſunt glandulæ inteſtinorum exulceratæ, aliquando ſolitariæ, aliquando integri plexus.

2 Τυφλῷ ἐντέρῳ, i. cæco: verum male hic collocato; eſt enim primum craſſorum inteſtinorum. Ejus loco reponendum eſt ileon.

i à ſtercore contactu
k ſigna

nis tempore ulcerum [i] tactu *ſanguinatio* fit, ut guttarum diſtillatio appareat, & [k] inſignia *teneſmi* demonſtret, quo juxta *ſeſſionis* finem, quam *Græci* ἕδραν appellant, longaonis pars ulcerata intelligatur, manifeſtis atque promptis concurrentibus ſignis. Nam [l] *delectatione* frequenti ægrotantes afficiuntur ventris egerendi, atque ipſa egeſtio cum quadam

l irritatione, ut ſup. §. 46.

88 *voluntate*, & *labore* nimio efficitur: *tenſioque* clunium, & pectinis pubetenus, cum ſenſu, tanquam quiddam corporis *ſolidioris* ineſſe putetur. Ipſa quoque *ſtercora*, vel eorum egeſtio *parva*, atque leviter *muculenta* videtur, & humore craſſiore confecta. Excluduntur enim primò *pinguia*, dehinc *ſanguinolenta* cum ſtercore coagulato. Nos denique *teneſmon* dyſenteriæ adjungendum probamus: ſiquidem ſit *ulceratio* partis inteſtini; niſi quis voluerit ante ulcerationem ſolum *tumorem* appellare teneſmon: quod eſt quidem inconſequens omnium ſcribentium dictis, quibus *teneſmus* neceſſariò fuit [m] providendus, ut [n] ſola protervitate medicamina [o] pota

Teneſmos dyſenteriæ jungitur.

m deſcribendus, explicandus
n ſolita
o potui

89 danda, alacri temeritate confingant: ſed etiam nobilium multi, ut *Diocles* libris quos de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, *lac* ordinat cum *melle* bibendum, ventrem provocans in *fluorem*: item [p] *murrham* cum *ovis* atque *vino* commixtam, cùm neceſſariò *ſtomachum* murrha evertere videatur: item utitur *ptiſana* cum *adipe* ſorbenda: item *galla* cum *opio*, neque diſcretionem qualitatum, neque temporum memorans uſum. *Praxagoras* libro primo Curationum ſtatuit *ventrem deducendum* peplio & lacte plurimo, cum mulſo, potans & *aqua ſalſa*, & ſucco *betæ*, & oleo cum mulſo. [q] Hoc condimento injiciens, & oleo, & liquido *cerotario* cum

multa hic deſunt.

p myrrha

q hoc etiam condimentum injiciens, & oleum, & liquidum cerotarium

cum aqua, quibus venter magis in *fluorem* provocatur. 90
Item nutrit *bis cocto* pane, qui [r] ſit neceſſariò digeſtione *difficilis*, [s] cùm plurimum torretur: item *piſcibus* ſaxatilibus, & *carnibus* teneris, cùm debuerit denſioribus magis ob ſtringendam ſolutionem. Dat etiam *aquam* bibendam, & *vinum* dulce, quod etiam ſanos inflare perſpicitur. Offert *farinam* cum *lacte* coctam, quæ indigeſtibilis probatur: ſic etiam *tritici* ptiſanam cum *cantabro*. Ordinat etiam [t] *ſecundam* & *tertiam* curationem, nullam adjiciens diſcretionem. *Eraſiſtratus* ſecundo libro de ventre plurima rectè componens, ſolis utitur *conſtrictivis*, cùm ſint plurimi dyſenterici *laxatione* indigentes. *Themiſon* primo libro Tardarum paſſionum plurima *rectè* memoravit, aliqua verè *correctione* indigentia. *Laxamenti* enim cauſa, atque [v] lapſus faciendi, 91
aquæ, & [x] *arnogloſſæ* ſucco injectionem faciendam probat, & hoc aptum etiam *tumoribus* memorat, quod ob conſtrictionem ſiccare perſpicitur. Adhibet etiam *naribus* atque *auribus*, & *angulis* oculorum ſanguinis detractionem, nihil propoſitis profuturam, & *poſt cibum* unctionem, quo tempore *quies* eſt adhibenda, ob digeſtionis perficiendæ facilitatem. Dat etiam *vinum aſperius*, cum fluorem vehementeſcere viderit atque febrem. Et [y] *meratum* probat offerendum, quo tempore ob augmentum paſſionis *aqua* [z] *vino infecta* convenit, maximè cum [a] merata potio vexare *nervos* approbetur, quos *Græci* [b] κρεμαστῆρας vocaverunt.

[r] eſt
[s] quia
[t] i. reſumptivam & recorporativam
[v] ut facilè deſcendant, & labantur, quæ inteſtina continent.
[x] *ſub.* ex
[y] meracum
[z] cum vino pauciſſimo, ut eo tantum tingatur
[a] meraca
[b] an muſculos ani?

CAPUT

CAPUT VII.

92 *De colicis paſſionibus.*

Principium hujus capitis deeſt.

Signa & ſymptomata colicæ. Concurrit præterea *gravedo*, *ſitis*, *faſtidium*, & inceſſante paſſione, ſive acceſſionis tempore *articulorum* frigidus torpor, & livor, atteſtante [a] *ſudore*, & *mentis* hebetudo, cum *pulſus* parvitate, ac denſitate: item ſequitur *ſingultus*, & *ventris* abſtinentia, aut cum dolore egeſtio, *urinæ* reddendæ difficultas, *capitis* gravedo, *inteſtinorum* rugitus ſcatens, quem *Græci* βορβορυγμὸν vocant, & augmento paſſionis *vomitus* humorum craſſorum, quos *Græci* Φλέγματα vocant, tum [b] *felineorum*, cum tenſione membranæ, quæ ventrem intra cutem circun-
93 tegit, & appellata eſt [c] *peritonæos*, quæ perſeverans facit inflationis cauſa *reſonum tympani*, cum palma fuerint loca pulſata: tum *extantia* cum rugitu plurimo, & *dimiſſionis* tempore *venti* per podicem egeſtio cum magno ſonitu. Ac ſi *tumor* fuerit inſidens atque roboratus, erit extantia *durior*, ac [d] pulvoſo atteſtante *fervore*, cujus [e] circunſpectio ſimplex, ſed [f] inæqualis eſſe videbitur: quo diſcernitur à *jecoris* ac *ſplenis*, vel *peritonæi* tumoribus, qui in peritonæo ſunt æquales: in jecore verò ac liene quadam circunſpectione finiti. *Genus.* Eſt autem paſſio aliquando *continua*, ut pleroſque tanquam [g] *ileicos* interficiat: aliquando *deficiens*, ut ſæpe tarditate perſeverans difficilè curabilis fiat.

[a] ſc. frigido
[b] felleorum
[c] περιτοναῖον
[d] an pulſuoſo? i. pulſante
[e] circumferentia
[f] propter ſpaſmos
[g] εἰλεὸς

94 *Curatio in paroxyſmo.* Sed ejus *curatio* etiam[1] nunc *ſtricturæ* conveniens probatur. Quapropter ſi acuta, vel *celer* fuerit paſſio,

1 in hac hypotheſi, quæ proponitur de morbi cœliaci curatione.

ſio, vel in *ſuperpoſitione* conſtituta, convenit ægrum
jacere *loco calido*, contectis partibus in paſſione con-
ſtitutis *lana* limpida, atque calida. Adhibendus e-
tiam *fotus* olei dulcis calidi, & ſæpe memoratæ *va-
porationes: cucurbitæ* apponendæ leves, quas *Græci*
κούφας appellant: item vaſcula, quæ ἄμβικας vocant,
& ſunt materia [h] *teſtea*, vel *vitrea* confecta. Tum [h] terrea
requies atque *abſtinentia* cibi uſque ad tertium diem,
& ſi cauſæ popoſcerint, adhibenda *phlebotomia.* Ac 95
ſi ſumpto cibo quiſquam dolore fuerit affectus, vel
nauſea, erit *vomitus* provocandus ſumpta primò a-
qua tepida, vel aqua & oleo, quibus potis, immiſſis
digitis accepta reddantur. [2] Vexatione enim vomi-
tus, ſumptorum perſeverans pondus atque tenſio,
& mordicatio tumentium, gravior vexatio judica-
tur. Adhibenda etiam *clyſteris* injectio ex *olei* calidi
cyathis quatuor, admixto & conſoluto *adipe* anſe-
rino, vel gallinaceo, vel ovorum *vitellis*, aut de-
coctione lini ſeminis, vel *hybiſci* radicis: aut *malvæ*
uſualis, aut *fœnigræci* ſucco. Injiciunt autem alia-
rum ſectarum principes etiam [i] *rutatium*, aut *ane-* [i] rutaceum
thinum, aut *panacinum*, vel ex *cymino* atque *caſto-
reo*, & *bitumine:* ſecundum *Themiſonem* verò, etiam
cum *abſinthio.* Caſtorei nanque vel bituminis duæ 96
drachmæ cyathis olei quatuor miſcentur. Ruta ve-
rò & anethum, & abſinthium, & cyminum linteo-
lo illigata oleo [k] coquentur. Sed ſunt hæc *acerrima*, [k] incoquuntur
& propterea tardis paſſionibus congrua, quas Græ-
ci *chronias* vocant, vel ventoſitate laborantibus, &
non cauſa tumoris dolentibus. *Bitumen* autem ſæpe
etiam *faſtidium* ingeſſit everſo appetitu, quem *Græ-*

Xxx *ci*

2 Utpote quæ ceſſante vomitu, ceſſet utplurimum, cum altera à cibis quotidie redeat.

ci ὄρεξιν vocant. *Cibus* dandus conveniens *dimiſſionis* tempore, atque alternis diebus, donec paſſio de-
97 clinet, & ſorbilis, levis, calidus. Dandus etiam *potus* non plurimus, ne inteſtina graventur, etiam ipſe *calidus*. Tum poſt fomenta *cataplaſma* adhibendum ex *lini* atque *fœnigræci* ſeminibus, & *polline*, quod *Græci* [3] μακτὸν appellant, aqua mulſa coctum, vel decoctione fici pinguis, & hybiſci radicis, & malvæ uſualis, vel horum ſimilium: *cucurbita* apponenda adjuncta ſcarificatione: vel *hirudines* admovendæ omnibus partibus in tenſione conſtitutis: ac deinde *vaporatio* ſpongiarum expreſſarum in aqua calida, & oleo, & decoctione fœnigræci, & malvæ. Tunc poſt *unctionem* ex iiſdem etiam ἐγκαθίσματα
98 [l] adhibent. Quidam *medici* in iis, qui vento fuerint
[l] adhibenda. inflati, ex decoctione *ſtercorum* cum *aromatibus* co-
[m] cum qua ctorum vaporationem adhibendam probaverunt, [m] ex quo liquorem etiam *oxymelitos* miſcuerunt, cataplaſma conficientes, admixtis etiam tunc aromatibus, vel *nepeta* herba, aut *pulegio*, aut *hyſſopo*, aut *cymino*. Sed hæc in *tardis* paſſionibus, adjuncta ratione, locum ſumunt perſeverante morbo. Convenit in acceſſionis ſtatu etiam bibere *aquæ tepidæ* cyathos duos vel tres calido *oleo* diligenter admixto. Etenim incendia hoc levigat, & ventrem mollit, & tumorem mitigat. Quapropter hoc melius mulſo
[n] inflammet magis probamus: ſiquidem ſæpe [n] conflammet at-
99 que inflet. Dantur etiam plurima alia bibenda com-
Zeno. poſita vel ſimplicia, ut eſt *Zenonis*, [4] *diaſticon* ap-
[o] colicum pellatum, [o] codicum medicamen: item *Caſſii* ex gingibere confectum, quod *diagingibereos* appellant:

3 Sic vocant pollinem in iis locis collectum ubi farina cernitur, & ſubigitur, ἀπὸ τοῦ μάσσειν.

4 Dia ſtœchados. Aëtius in hoc morbo efficaciſſimam illam compoſitionem tradit.

lant: & *mille* præterea, quæ [p] concurrenti tempo- *p* congruo
re *laceſſendo* medentur: præter tempus verò *grava-*
tionem ingerentia aliquos in periculum graviter mit-
tunt, aliquos errore [q] *relevationis* fallunt, ob præ- *q* Narcotica
ſentis temporis perditum ſenſum, quod *Græci* ſignificat
ἀναισθησίαν appellant, *hebetudine* partium ſuffecta. Item
ſimplicia, ut decoctio apii, vel nardi [r] Celtibericæ, *r* Celticæ
aut herbæ ſalviæ, aut polii, aut cymini [5] *Ægyptii*, 100
vel rutæ, aut dauci, magis cretici, aut petroſelini
tribus cyathis aquæ calidæ admixto cochleari, vel
aſperſo ſucco polii, aut cymini Ægyptii, aut petro-
ſelini, aut cochleari caſtorei, itemque fœniculi.
Sed eſt ſemper *horum datio in tumoribus vitanda.*
Siquidem ſunt *acria* & laceſſentia virtute. Convenit
præterea cum totius paſſionis fuerit *ſtatus*, ſolio oleo
calido pleno ægros dare, & firmata declinatione *geſta-*
tionem adhibere, aucta moderatione ciborum: tum
vinum, atque communiter reſumptionem, & me-
diis partibus *cerotaria* ex oleo ſabino, vel cyprino,
aut ſicyonio, vel [6] glaucino, aut amaracino, aut
laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino,
ſamſucino: vel quod [s] *diateſſaron* appellatur, reſina 101
terebinthina, *cera*, *iri illyrica*, *hyſſopo*, omnibus *s* διὰ τεσσάρων
æqualibus: ſive quod [t] *diapente* vocant, *pice*, *nitro*, *t* διὰ πέντε
alumine, *ſulphure*, *cera.* [7] Sumendæ denique *picis*
liquidæ heminæ duæ, & *ceræ* libra: quibus ſolutis,
atque leviter refrigeratis aſpergendum [8] *nitrum ru-*
brum tritum, & *alumen* ſciſſum, & *ſulphur* vivum *v* i. ſingulorum
[v] ſingulæ ſelibræ.

5 Æthiopici fortaſſis quod à Dioſcoride præfertur.

6 Glaucinum deſcribitur à Dioſcorid. & Aëtio. pag. *669*.

7 Aëtius pag. *671*. aliud Diapente deſcribit, quod vocat Pentamciron.

8 De nitro veterum legi meretur Plinius H. N. lib. XXXI. cap. 10.

Curatio extra paroxyſmum.

Cum autem in *lenimento* tardaverit paſſio, conveniunt ea quæ fortificare valent corpus, [x] ſine *recorporatione* demutare, ut varia *geſtatio*, & deambulatio, *vocis* exercitium, atque *perunctio*, adhibito monitore, ſive *fricatio* cum retentione ſpiritus, & *ſphæræ* luſus, vel *curſus*, & humerorum additus
102 motus: item *cibus* qui inflare minime poſſit ex mediæ materiæ qualitate: & tenue *vinum*, atque *lavacrum* longa per intervalla: hinc enim facile corpora perfrigeſcunt: item *rubor* [y] faciendus *ventris* in partibus, atque inter ſcapulas, & clunes, ex *dropace*, vel *ſole*, & *flammæ* paropteſi, vel [z] *parietibus*, vel ceromate aut pellibus, vel arena littoris ſole ignita: item *ſtrigilis* raſio adhibenda corporibus, & *ſicca* defricatio ex aſperis pannis, & *cucurbita* recorporativa apponenda: Item unctio *acoporum* ferventium
103 acriorum, ut ſunt *diaeuphorbium*, aut [a] *cacritum*; nitri fricatio, & ſinapiſmus, & *vaporatio* fervens ex aqua marina, vel ſalſa, vel ſupradictarum acriorum virtutum *decoctionibus*, vel *ſaccellis* ſale repletis: quibus præſtitis, vel corpori admotis, erunt aliquando cauteres [b] ſuperponendi, & circumvolvendi. Item [c] *farina* circunclaudendus *locus* in paſſione conſtitutus, & implendus item *oleo:* tum immittendi *cauteres* igniti, ſenſim, non uſque ad loci [d] ſcarificationem, ſive uſtionis effectum, ſed uſque ad *ruborem* faciendum: Tum *malagma* quod appellatur *Diaſpermaton*, vel *polyarchyon*, aut *Diadaphnidon*, *Diachylon*, aut *Diaeuphorbium:* item [e] *aquarum* illi-
104 ſio patientibus locis, quam κατακλυσμὸν *Græci* vocaverunt, & injectio *clyſteris* rutacii aut anethini, aut panacini olei, vel [f] extenta virtute, aquæ ſalſæ. Et cum olim futuram *ſuperpoſitionem* viderimus, *vomitus* je-

[x] ſive.
[y] phœnigmo ſc.
[z] calfactis, & ignitis, ut l. 3. §. 40.
[a] cachryos &: *vel* Diacachryos, &
[b] ex quadam diſtantia admovendi
[c] *ſc.* ſubacta, ſ. maſſa, veluti in iſchiade juſſit
[d] percuſſionem: alii impreſſionem
[e] naturalium, ut ſupra
[f] aucta, i. firmiore ac robuſtiore ægro.

jejunio adhibendus ex *radicibus* : tum perſeverante paſſione, etiam ex *helleboro* radicibus inſerto : tum infuſo, ac deinde conciſo, juxta ordinem partium cæterarum cycli. Dandum etiam potui medicamen, quod *Græci* θηριακὴν antidotum vocant, vel *diagingibereos*. *Peregrinatio* quoque adhibenda, & longa *navigatio*, & uſus *aquarum* naturali virtute medentium, & magis *ſulphuris* ac [g] *medicaminis* virtutem redolentium, item maritimarum, & primo ferventium, tum frigidarum. Ac ſi *retentio ventris* fuerit, ob egeſtionem faciendam adhibenda injectio ex *melle* atque *ſale*, quæ ſi minime compleverit effectum, etiam ex *aloe*, admixto ſucco [h] *coliculi* agreſtis vel uſualis, vel [i] *lapatii* erunt [k] *catapotia* facienda in ervi magnitudinem, quorum quatuor vel quinque dabimus [l] transbibenda. Item [m] *marini coliculi* offerendi. Erunt præterea præcavenda magis quæ paſſionem valeant refricare, ut *frigus*, *indigeſtio*, *libido*, vel quæ *inflare* valeant cum ſumuntur: item *frigida* plurimo ſcilicet tempore. *Veteres* autem, & magis *Eraſiſtrati* ſectatores ventrem movere medicaminibus certaverunt *ventrifluis*, quæ cathartica vocant, vel *peſſulis*, quos βαλανισμοὺς dixerunt.

Quomodo paroxyſmus præcaveatur.

[g] bituminis: alii aluminis

105

[h] braſſicæ
[i] lapathi
[k] pilulæ
[l] tranſvoranda
[m] ſoldanella

Quæ ſint vitanda.

C A P U T VIII.

De Lumbricis. 106

Deeſt principium capitis.

ITem alii ad acriores *clyſteres* confugerunt ex initio adhibendos, velut *Aſclepiades* : & aliquibus etiam *fluor ventris* efficitur ſine lumbricorum excluſione, aliquando atteſtante *faſtidio* & *debilitate*, & *pallore*, cum [a] *tenacitate* corporis: & nunc *tuſſicula arida* levi ex occaſione commota: nunc [b] *ſolutio*, atque de-

Signa & ſymptomata lumbricorum.

[a] tenuitate, extenuatione
[b] exolutio

defectus corporis & animæ, quem λειποθυμίαν appellant. Pueris vero *dormientibus* turbatio membrorum efficitur *gemitu* atteſtante, cum jactatione, & *ſtridore* dentium, & ſæpe contra ſolitum morem *prona* poſitio jacendi: Tum *clamatio* ſine [c] manifeſtatione,

c manifeſta ratione, ut §. 110.

107 exiliente cum vocibus ægrotante. Quibuſdam etiam repentinus *caſus* occurrit, ut oppreſſi *obmuteſcant*, nunquam ſimiliter affecti. Item aliquando *conductione* vel contractu membrorum rapiuntur. Quidam per intervalla conticeſcunt, & in febribus [d] demerſione *lethargorum* ſimili premuntur: Item totius *vultus* paulatim nimia [e] inſinuatio, ac detracto rubore mutatio, aliquando cum articulorum frigore fit, & cum difficili reſponſione, ſiquidem interrogentur: *manibus* elatis ægri etiam jactantur, atteſtante ſudore. In pueris vero *lumbricorum* [f] *converſio*, ſive connexio ſæpe occurrit, ut etiam tactu ſentiatur *durities* in ea inteſtini parte, quæ fuerit magis in ultima tenui-

d ſomnolentia

e veluti in ſinus excavatio

f conglomeratio

108 tate. Tum denique eorum [g] *everſione* ægrotantes interficiuntur. *Pulſus* vero, ut etiam *Themiſon* libro nono *Epiſtolarum* deſignat, eſt *inæqualis*, ac plurimum deficiens. Excluduntur autem nunc per *ventrem*, nunc per *ſtomachum* atque os, vel *nares*: & aliquando *ſponte* connexi in ſphæræ ſimilitudinem, aliquando *plurimi* amplexu mutuo vinculati, aliquando *ſingulares*: item *ſanguinolenti*, vel *felloſi*, aut cum ſtercore per podicem, vel humore felleo, *vivi* aut *mortui*, *pleni* aut *inanes*: & omnes, aut ex parte *albi* vel *fulvi*. Alia denique plurima ſequuntur ægrotantes, quibus deſignari ſupra memorata neceſſe eſt: & nunc parva, nunc plurima pro quantitate anima-

g converſione

Variæ lumbricorum excretorum ſpecies.

109 lium, ac forma: vel quod nunc *plurimum*, nunc *parum* noceant, *locorum* differentia variante, cum nunc ad *ſto-*

ſtomachum aſcendunt, nunc in *inteſtinis* perſeverant, & ægrotantium vires nunc *debilitate*, nunc *fortitudine* [h] habituantur, & nunc cum febribus, nunc ſine febre.

[h] naturæ præditæ ſunt

Sed quoniam multa ex accidentibus, *aliis* quoque ſimilia paſſionibus inveniuntur, ut *alienatio* mentis furori, atque phrenitidi: *vocis* amputatio, lethargo, & præfocationi matricis, & *apoplexiæ*, & *epilepſiæ*, atque apprehenſioni ſenſuum, qui certè ex *lumbricis* patiuntur, nunquam *ſpumas* excludunt: *præfocatio* vero ex *matrice* cum aſcenſu matricis efficitur, quem *Græci* ἀναδρομὴν vocant, & magis in *ætatibus* 110 *perfectis*, antecedente matricis ægritudine, ex *lumbricis* vero facta vocis oppreſſio magis *ætatibus imperfectis* adſcribitur, antecedente ventris atque *inteſtinorum* querela. Item à *catalepticis* diſcernuntur lumbricis laborantes, ſiquidem illi in *febribus* obmuteſcant majore atque percuſſibili *pulſu* teſtante: qui autem à *lumbricis* id patiuntur, etiam *ſine febribus* vocis amputationem ſuſtinent, cum *pulſu parvo* atque crebro. Item ab [i] *ileicis* diſcernuntur, qui lumbricorum tormento vexantur, ſiquidem neque *ventris* officium in [k] iis abſtinetur, & *pallor* antecedit, aut contra conſuetudinem jacent *proni*, vel dormiunt cum *gemitu*, & irrationabili exclamatione. Item à *ſtomachicis* diſcernuntur, cum nullus fuerit 111 *humor* in ſtomachi partibus inventus, & inteſtinorum *tormenta* ſuſtineant. A [l] *ſyntecticis* vero diſcernuntur, quod nulla querela tormentorum, vel [m] *converſionis*, aut doloris in inteſtinis, vel ventre afficiantur, quod neceſſariò *lumbricis* laborantes ſequitur. Item ab iis qui naturaliter, vel ex *multitudine cibi* per ſomnum *labia* conducunt in ſimilitudinem ſor-

Quomodo morbus hic differat ab aliis, ut

ab apoplexia, & epilepſia:

ab uteri ſuffocatione:

à catalepſi:

ab iliacis:

[i] iliacis

[k] qui lumbricos habent

à ſtomachicis:

à tabidis:

[l] *συντηκτικοὶ*, i. tabidi

[m] *τῶν ςρόφων*

à nimio cibo repletis.

ſorbentium, vel ſine ulla ratione exiliunt, quod moderatione accedente, atque cibi facta deductione relevantur, ii vero qui *lumbricis* afficiuntur, magis vexantur parcitate ciborum. Hæc eſt *ſimilium diſcretio paſſionum.*

112 *Varia de lumbricis judicia.* De excluſione vero, ſive *egeſtione lumbricorum* veteres medici præſciam ſignificationem poſuerunt, & appellaverunt [1] *prognoſin*, in quo diverſa ſenſerunt. Nam *Hippocrates* libro Prognoſtico ſignificare inquit lumbricos *interfectionem* ægrotantis, quoties *mortui* fuerint excluſi omnibus in morbis. Item quidam communiter *mortuos* lumbricos aiunt *gravia* denuntiare, ſiquidem oſtendant ineſſe corpori [n] ruptionem. [n corruptionem.] *Diocles* libro Prognoſtico, *evomitos*, inquit, lumbricos nihil alienum ſignificare, nec eſſe abſurdum: per *inferiora* vero excludi quoque lumbricos,
113 non admirandum, ſed *mortuos* & inanes, eſſe *melius* ac ſalutare, *vivos* vero, atque plenos, & ſanguinolentos, *pernitioſum.* Idem libro de egeſtionibus ſcripto, *vivos* vel plenos; ac *ſanguinolentos* febribiles dixit. *Herophilus* vero libro quem ad Hippocratis Prognoſticum ſcripſit, ſive *vivos*, ſive *mortuos* excludi negat incongruum. *Apollonius Glaucus* libris quos de Interioribus ſcripſit, rejectos *rotundos* lumbricos initio ſignificare ait *indigeſtionum* frequentiam, ultimo vero ægritudinis [o] properare *judicium*, [o properans] quod κρίσιν appellant, item *vivos*, ac plenos, & ſangui-

[1] Pernicioſum quidem eſt mortuos lumbricos rejici, cum putrium vaporum materiæ afflatu, non alentis materiæ penuria intereunt: Salutare vero, cum materiæ defectu, quæ illos gignit, & nutrit, mortui ſunt. Eodem quoque modo lumbricos plenos excludi alias fauſtum eſt, cum non multa coacervata materia, qua procreantur pauci geniti, non à tetris & venenatis vaporibus interfecti extruduntur, ſed ab expultrice robuſta: alias infauſtum, cum collectum materiæ plurimum indicant, qua ſic craſſeſcunt, & diſtenduntur. Hac diſtinctione veteres medici conciliantur.

guinolentos, *non recta* portendere. *Apollonius* Memphites percunctativo, ſive univerſali modo, quem *Græci* καθολικὸν vocant, *omnia*, inquit, *in inteſtinis animalia nata in morbis gravia* ſignificare, & magis mortua, quàm ſi viva excludantur. *Antiphanes* libro quem *Panopten* appellavit, melius eſſe, inquit, per *inferiora*, quàm per *vomitum* lumbricos excludere, & *ſolos* magis quàm cum ſtercoribus. *Chryſippus* Aſclepiadis ſectator, libro tertio de lumbricis, ſolis in *celeribus* cauſis, ſive periculoſis, *mortuos*, inquit, lumbricos egeſtos *interfectionem* ægro portendere. Oſtendunt enim [p] *mortui* [q] aciem vehementem ineſſe, [r] quando magis ægri periclitantur. Sic inquit denique *Hippocratem* [s] ferri, dicentem ſuo libro, eos qui in ægritudinis *declinatione* cum *ſtercoribus* egeruntur, nihil grave ſignificare. Sed neque inquit *Dioclem* Hippocrati contrariam protuliſſe ſententiam, dicendo *mortuos* vel inanes eſſe *meliores:* ſiquidem hic in *febribus* [t] *ſolutionum* hoc dixiſſe videtur, *Hippocrates* autem mortem ſignificare, in febribus *ſtricturæ*. Nos vero *communiter* ſignificari aliquam ex lumbricis dicimus *corruptionem*, quam *lientericis* irruentem bonum quicquam portendere judicamus, ut de ipſis ſcribentes docuimus, in omnibus vero cæteris noxiam. Item *ſanguinolentorum* excluſio etiam [v] debilitatem ſignificat. [x] *Albi* etenim, [y] & *nondum mutata* aut corrupta materia nutriuntur, *ſanguinolenti* verò vellendo ex ipſo [z] *ſanguine* nutriuntur. Item in *augmento* acceſſionis febrium excluſi *turborem* altiorum partium oſtendunt, & magis ſi fuerint ſanguinolenti: in *de-*

114

p num. lumbrici

115

q maciem, quando in ægri corpore nihil eſt quo nutriantur. *alii legunt* perniciem.

r i. quo caſu

s fari

t cum ſolutione

Cælii epicriſis.

116

v coctionis, ob quam materia corrumpitur.

x Alii, *ſc.* lumbrici

y ex

z quem trahere coguntur, quia materia, ex qua ali conſueverunt, corrupta, & iis prorſus alendis inepta fit.

clinatione vero, *laxamentum*, ſicut cætera, hoc eſt ſtercorum vel urinæ, vel quorumlibet officiorum egeſtio. Etenim *laxatis corporibus* reddi videntur. Quippe cum quorum adjectio gravat, eorum detractio neceſſariò relevet.

117 *Curatio aſcaridum:* Hæc eſt lumbricorum ſignificatio, ſed ob *curationem* in iis, quos *aſcaridas* vocavimus, ſi tumor in *longaone* fuerit conſtitutus, oportet injectionem *olei* adhibere, quæ cum fuerit reddita, erit infuſio aut decoctio *centaureæ*, vel *abſinthii* injicienda. Ac ſi *ramenta* fuerint excluſa [3] ſanguinolenti coloris, decoctio *mali punici* corticis, vel *gallæ* convenit injectioni, ac ſi perſeveraverit, *chartæ* exuſtæ, & *auri pigmenti*, quod Græci *arſenicon* vocant, [z] æquali pondere, quod ſit in quantitate drachmarum ſex, cum ſucco *arnogloſſæ*. At ſi *putredo* apparuerit, quam *Græci* νομὴν appellant, erit *aqua ſalſa* injicienda, atque congrua medicamina, ſicut nuper docuimus. Ex his enim & *animalia* interficiuntur, & [a] alii trochiſci prohibentur, & *ulcera* [b] cicatricantur.

z æquale pondus

a alia pronaſci

118 *Lumbric. rotundorum.* At ſi *rotundi* fuerint lumbrici, qui nunc *ſtricturæ* accidunt, nunc *ſolutioni*, nunc *ulceribus* inteſtinorum, & nunc in *celeribus* paſſionibus, nunc in *tardis*, quas chronias vocant, nunc ex [c] ſupradictis, nunc ſua in corpore *alienitate* [d] vacantes ex *corruptione ciborum* [e] effecta, oportebit *curationem* pro ſupradicta [f] curari differentia. Nam ſi ipſa animalia [g] *corrumpenda* viderimus, erunt medicamina adhibenda, ut tanquam *aliena*, atque indigentia detractione, auferantur. At ſi paſſionibus fuerint *appenditia*, quæ ſæpe generandorum animalium fuerunt cauſæ, erunt congrua iiſdem paſ-

b cicatrizantur.
c cauſſis & morbis
d vagantes
e effecti
f fieri
g corruptione ciborum genita.

3 Nam quod ait Dioſc. decoctum Centaurii minoris injectum clyſtere ſanguinem educit.

paſſionibus adhibenda. *Iis* enim *convictis etiam ani-* 119
malia interficiuntur. Quapropter ſi *ſtrictura* fuerit in
corpore, *fomentatio* competens eſt adhibenda, atque
cataplaſma laxativum, & ſi ratio coëgerit, *phleboto-*
mia: quæ ſingula ſuis temporibus aptanda proba-
mus: tum *cucurbita* adjuncta ſcarificatione [h] *media-* [h abdomini &
nis partibus admovenda. His enim *laxatis*, ſine ul- pectori]
la [i] medicaminum virtute, atque facile *animalia de-* [i anthelmin-
cidunt oleo poto, aut aqua calida & oleo, vel deco- ticorum]
ctione [k] *noxarum*, aut *glycyrrhizæ*, cujus libra infu- [k myxarum]
ſa in aquæ heminas ſex, uſque ad tertiam partem
erit decoquenda. Et his præterea cibi tempore dari 120
poteſt *ſorbile* quicquam, ut illud quod *Græci* appel-
lant ἐλαιοπτίσσανον. Ex his enim & tumentia relaxantur,
& animalia quæ ineſſe videntur, lapſu quodam ac
deſertione tumentium dimiſſa [l] fundentur. At ſi *ſo-* [l excernen-
lutio fuerit in corpore, erunt *conſtringentia* adhi- tur]
benda, & [4] *exercitatius* cataplaſma, ex *lupini* pol-
linibus confectum: [m] & *aceto* cum *melle*, tribus vel [m eſt & ace-
quatuor cyathis aquæ commixtis, cum *cervini cor-* tum dandum]
nu ſerragine aſperſa, quam *Græci* ῥίνημα vocant, in
cochlearis pleni quantitatem, ſi *tarda* fuerit paſſio,
quam *Græci* chronian vocant, quoniam indiget *re-*
corporatione, atque *laceſſentium* medicaminum virtu-
te. Sed in *lenimento* conſtituta [n] erit varia *conjectura* [n erunt varia
facienda, quo animalia excludantur. Quapropter ad- tentanda] 121
hibenda medicamina, harum partium *fomentatio* ex
oleo veteri, & apponenda *unctio fellis taurini ægro-*
tantis umbilico, vel lanæ ex ipſo tinctæ particula:
tum *cataplaſma* ex polline *lupini*, [o] conſperſo deco- [o madefacto]

 ctio-

4 ſic vinum exercitatius dixit ſupra §. 32. generoſius, & tanquam magis actuoſum, δραστικώτερον.

ctione *abſinthii* aut [s] *ſantonici*. Admiſcendus denique etiam *ſuccus* earundem herbarum. Si vero *vehementius* oportuerit animalia [p] alia ſauciare, convenit etiam tanquam acriores cibos, & propterea aptos, velut in *drimyphagia*, dare *cepam* & *allium*, quæ nunc incocta, nunc mediocriter cocta, quo [q] minima eorum virtus pereat, erunt offerenda. Tunc enim urgente lumbricorum excluſione iis uti cogimur rebus.

p talia

q minime

122 Facit idem *ſinapi* [r] exuccatum, vel adjuncto pane comeſtum, item *naſturtium* cum aceto contritum, ſive ut Græci vocant, *cardamum*, immiſſo atque infuſo pane: item *laſer* aceto ſolutum, ſive *ſinapi*, quo comedenda tingantur, vel *ovo* ſorbili admixtus iſte liquor detur in ervi [s] modo: item *abſinthium* cum vino [t] poto datum. At ſi *ulceratio* fuerit inteſtinorum, congrua probamus adhibenda pro ulcerum differentia. Ac ſi *febres* non fuerint, neque alia quælibet paſſio lumbricis [v] confuerit, nihil oportet [x] conjicere, ſed ex medicaminum varietate eorum *interfectionem* atque *detractionem* efficere: ſunt enim nocentes beſtiolæ, quæ *Græci* θηρίδια vocaverunt,

r recens expreſſum

s quantitate

t potui

v ſimul adfuerit

x curationem producere, differre,

123 ſed producenda atque extendenda erit magnitudo curationis pro accidentium modo: Et quoniam aliquando ſunt in [y] *ventre* conſtitutæ, quod probatur ex ægrotantium querelis, cum locorum ſenſu tanguntur, aliquando in [z] *inteſtinis*. Neceſſariò quæ in *ventre* ſunt, celerius afficit, quam injecta medicamina, *cibus* ac *potus*; in *inteſtinis* verò quæ per *clyſterem* fuerint injecta: nam & ex ventre ad inteſtina hæc ſæpe animalia, & ex inteſtinis ad ventrem refugiunt.

y ventriculo & inteſtinis ei vicinis

z nim. colo & recto

Erit

[s] Alias ſiriphii maritimi. Santonici nomen traxit à Santonibus Galliæ Aquitanicæ populis, apud quos copioſiſſime provenit.

Erit *ſanabilius* ergo, ut, ubi apprehenderimus *Optimus cu-*
eſſe *copiam* lumbricorum, uſum primo adhibeamus *rationis ordo.*
congrui *cibi* ac *potus*, ſimiliter *epithematum* convenientium uſum ſervantes, & *cataplaſmatum*, deinde *clyſterem*. Oportet igitur [a] potum dari abſinthii *pontici* decoctionem, ſive marini, aut *ſantonici*, uſque ad modum duûm cyathorum vel trium: & nunc nulla alia admixta materia, nunc *oleo* adjuncto, vel decoctione *lupini*, aut [b] *noxarum* cum cornu *cervini* ſerragine: & *laſer* aqua ſolutum, vel aceto, & admixto *ſinapi*, aut ovo ſorbili tranſvoratum. Item alica in qua fuerit infuſa *aloë*, ſive [c] ipſa tranſvorata: nec non etiam *trochiſcus* dandus, qui appellatur πικρὸς, vel illa hiera quæ *dialoës* appellatur: quorum compoſitiones *Reſponſionum* libris de [d] medicamine ſcribentes tradidimus: item *cardamum* quod naſturtium vocamus, torridum ac tritum cum aqua, vel mulſo, aut cum melle in electario datum: item *lupini* ſicci decorticati atque tranſvorati cum melle *quindecim* numero, vel *viginti*: quod ſi minime quiſquam tranſvorare valuerit, eorum [e] *polline* conſperſum atque tritum, quantum tres digiti capere potuerint aquæ, bibendum admiſcemus, ſive mulſo aut decoctione [f] noxarum: aut pro *electario* admixto melle dabimus: item *gentianæ* ſuccum in cochlearii modum cum mulſo convenit dare, atque horum ſimilibus uti virtutibus: item *abſinthium* cum vino, & *caſtoreum* cum mulſo. In parvis vero *pueris*, quo latere poſſit, *naſturtium* frixum, ſive tritum, cum *melle* atque *lacte* dabitur potui, vel commixtum *pani*. His igitur rebus erunt cibi [g] ponendi: pultibus enim atque ſorbilibus convenit abſinthium concoquere, vel ſimiles herbas. Hoc etiam [h] ſi ſicco *fico* atque pin-

124 ("pontici", line 5)
125 ("mine ſcribentes", line 15)
126 ("His igitur", line 28)

[a] in potu
[b] myxarum
[c] *ſc.* aloë ſola
[d] medicaminibus
[e] pollinem aceto
[f] myxarum
[g] parandi, condiendi
[h] fit

pingui, vel *palmulis*, quas patetos appellant, quæ conciſæ atque immiſſæ, & cibo datæ mederi valebunt. Faciunt præterea *mora* cibo data, quæ vulgo [i] *celſa* Latini vocaverunt, Græci vero *ſycamina*: item ex amygdalis *amaris* ſorbilia confecta, quæ *Græci* τροφήματα vocaverunt, & communiter cuncta, quæ ventrem deducere valent. [k] Hinc denique etiam *pinnæ* aridæ [l] *veluti* atque tritæ ſufficientem modum
127 miſcuerunt. Convenit etiam *urtica*, ſive ſola, ſive cum aliqua decoctione confecta. [m] Nam ob celebrandam curationem vehementer utilia probamus *catapotia* ex *ſquilla*, atque *chamælea* confecta. Sumpta igitur *ſquilla* erit acriori *aceto* concoquenda, ne [6] fluida fiat: tum terenda diligenter, ac deinde *chamælea*: *anchuſa* atque *creta* admiſcenda *ſquillæ*, quantum res patiuntur, ut ad *emplaſtri* veniat qualitatem. Tum facienda *catapotia* in fabæ magnitudinem, & pro viribus ægrotantis danda, ut *fortibus* octo vel novem, *imbecillis* ſex vel ſeptem: *pueris* verò [n] tres
128 vel quatuor ex aqua calida. Poteſt etiam ipſius *chamælea* conciſæ atque contritæ cum mulſo quippiam dari transbibendum, vel cum lenticulæ parvo modo ſorbendum: ſed *pueris* obolus unus, *majoribus* verò oboli duo ſunt dandi: item *fortibus* tres. Perfecta tamen potio *drachmæ* unius continet modum. Utendum præterea *epithemate* circa medias partes ex *lupini* pollinibus, aut [o] *melanthio*, & decoctione *abſinthii*, aut [p] fulvo *liliorum*, aut *cerotario* cedriæ admixtis lupinis tritis, aut *abſinthio*, aut agreſtis *peponis* [q] interiora, quæ *Græci* colocynthida vocant, cum melle atque lupinis, aut *centaureæ* vel *aloës* partibus duabus, & *diagridii* parte una cum melle & *felle* tau-

[i] ut diſtinguerent à fructibus rubi

[k] *ſub.* Alii

[l] vulturis

[m] Nos

[n] tria

[o] nigella

[p] bulbo

[q] interioribus, quem

6 Non tam diu, ut prorſus liqueſcat. Sic enim vim totam amiſerit.

taurino. Erunt præterea omnia, quæ potui ordinavimus danda, etiam per *clyſterem* injicienda, & magis adjuncto, vel admixto *oleo* plurimo calido, & ſuccis præſcriptis, quo plurima *mordicatione* inteſtina afficiantur. 129

Ac ſi *lati* fuerint lumbrici, erit adhibendus *vomitus ex oleo*, [7] non ex radicibus, & alia die *clyſtere* utendum, admixta *nitri* parte, vel *ſalis*. Danda etiam aqua *ſalſa* potui, aut *glycyrrhizæ* radicis decoctio, aut ſimiliter incocta glycyrrhiza. Alii vero tres drachmas *glycyrrhizæ* cum *nitro* probaverunt. Alii *diagridii* obolos tres, cum *polypodii* herbæ drachmis duabus. Alii ex [r] *pinnis* medicamen confectum. Sed erit ſemper tentandum, ubi res patiuntur, ut 130 iis utamur medicaminibus, quæ minime ſtomachum afficiant. Tum cum ſenſum acceperint ægrotantes *animalium* [s] *carendorum*, ut interpellatione ventris admoneantur, ſubjicienda erit *aqua calida*, quo & loca relaxentur, & animalia procedant, ne *frigore* percuſſa fugiant. Erit præterea curandum, ne frequenter hæc *animalia* renaſcantur, ut *unctione* regulari corpora fortificemus, adhibito *præceptore*, adhibita etiam *recorporatione* cyclica, quæ fit *vomitu* radicum, & *drimyphagia*, & *dropace*, & *ſinapiſmo*, & *paroptesi*, & horum ſimilibus virtute rebus.

Lumbricorum latorum curatio.

r vulturis, memoratum §. 126.

s proditurorum

Curandum ne renaſcantur.

7 Nam ob acrimoniam radix lumbricum exagitat. Concitatus vero is vehementer ægrum torquet: nec acria conveniunt priuſquam vomitu purgatus fuerit ventriculus. Præterea oleum lumbricos interficit.

CAPUT

CAPUT IX.

131 *De Mollibus, ſive ſubactis, quos Græci* μαλθακοὺς *vocant.*

MOlles, ſive ſubactos *Græci* μαλθακοὺς vocaverunt, quos quidem eſſe nullus facile [1] *virorum* credit. Non enim hoc humanos ex *natura* venit in mores, ſed pulſo pudore, *libido* etiam [a] indebitas partes obſcœnis uſibus ſubjugavit. Cum enim nullus cupiditati modus, nulla ſatietatis ſpes eſt, ſingulis [2] *Sparta* non ſufficit ſua: [b] Nam ſic noſtri *corporis loca divina providentia certis deſtinavit officiis.* Tum denique volentes alliciunt *veſte* atque *greſſu*, & aliis *fœmininis* rebus, quæ ſunt à paſſionibus corporis aliena, ſed potius *corruptæ mentis* vitia. Nam ſæpe [c] tumentes, vel quod eſt difficile, verentes quoſdam, quibus forte deferunt, repente mutati parvo tempore *virilitatis* quærunt *indicia* demonſtrare, cujus quia modum neſciunt, rurſum *nimietate* ſublati, plus quoque quàm virtuti convenit, faciunt, & majoribus ſe [d] peccatis involvunt. Conſtat itaque etiam noſtro *judicio*, [e] hos vera ſentire. *Eſt* enim, ut *Soranus* ait, *malignæ ac fœdiſſimæ mentis paſſio.* Nam ſicut fœminæ [3] *Tribades* appellatæ, quod utramque *Venerem* exerceant, mulieribus magis quàm viris miſceri feſtinant, & eaſdem [f] *invidentia* penè virili ſectantur: & cum paſſione fuerint deſertæ, ſeu *temporaliter relevatæ*, ea quærunt *aliis* objicere, quæ pa-

132

a aliis uſibus dicatas

b Tametſi

c timentes

d erroribus

e qui hoc prodiderunt

f æmulatione

1 i. qui revera ſunt viri probi & cordati, quique rei ἀτοπίᾳ & deteſtanda obſcœnitate moti, in alios tale flagitium cadere poſſe vix credunt.

2 Codices impreſſi habent, *Spartanum ſufficiunt ſua.* Alius ad marginem poſuit, ſubactorum non: alius Spartanorum. Quæ tamen omnia commodo ſenſu carent.

3 De harum moribus videat, cui lubet, Lucianum in Dialogis meretriciis.

s pati noſcuntur, juvamini [h] humilitate duplici ſexu 133
confecta, velut frequenti *ebrietate* corruptæ in novas libidinis formas erumpentes, conſuetudine turpi nutritæ, ſui *ſexus injuriis* gaudent, [i] *illi* comparatione talium *animi paſſione* jactari noſcuntur. Nam neque ulla *curatio corporis* depellendæ paſſionis cauſa rectè putatur adhibenda, ſed potius *animus* coërcendus, qui tanta peccatorum labe vexatur. Nemo enim *pruriens* corpus [k] fœminando correxit, vel virilis *veretri* [l] *tactu* mitigavit, ſed communiter querelam ſive dolorem [m] alia ex materia toleravit. Denique etiam à *Clodio* hiſtoria curationis data *aſcaridarum* eſſe perſpicitur, quos de lumbricis ſcribentes 134
vermiculos eſſe docuimus *longaonis* in partibus natos. *Parmenides* libris quos de natura ſcripſit, eventu inquit [4] *conceptionis* molles aliquando, ſeu ſubactos homines generari. Cujus quia Græcum eſt *epigramma*, & hoc verſibus intimabo: *Latinos* enim, ut potui, ſimili modo compoſui, ne linguarum ratio miſceretur.

[g] i. muliebria
[h] voluptate ex
[i] *ſc.* cynædi
Curatio animo potius quam corpori adhibenda.
[k] ſe viris ſubjiciendo, & proſtituendo: *alii* effœminando
[l] tractu, maſtupratione
[m] animi vitio, & fœda conſuetudine

Fœmina, virque ſimul Veneris cum germina miſcent
Venis, informans diverſo ex ſanguine virtus
Temperiem ſervans bene condita corpora fingit.
At ſi virtutes permixto ſemine pugnent, 135
Nec faciant [n] *unam, permixto in corpore diræ*
Naſcentem gemino vexabunt ſemine ſexum.

Vult enim *ſeminum* præter materias eſſe *virtutes*, quæ ſi ſe ita miſcuerint, [o] & ejuſdem corporis [p] faciant, unam *congruam ſexui* generent voluntatem. Si autem permixto ſemine corporeo *virtutes ſeparatæ* permanſerint, *utriuſque Veneris* natos adpetentia ſequatur. *Multi* præterea ſectarum principes [q] *genuinam* dicunt eſſe paſſionem, & propterea in *poſteros* ve-

[n] i. vim, virtutem
[o] ut
[p] vim unam faciant
[q] nativam: hæreditariam
Aliud quorundam judicium.

4 Nimirum vitio ſeminis, quaſi inde naſcerentur ἀνδρόγυνοι.

venire cum ſemine, non quidem *naturam* criminantes, quæ ſuæ [ſ] *puritatis* metas aliis ex animalibus
136 docet: nam ſunt ejus *ſpecula* à ſapientibus [r] nuncupata: ſed *humanum genus*, quod ita ſemel recepta tenet vitia, ut nulla poſſit [s] *inſtauratione* purgari, nec ullum novitati [t] liquerit locum, ſitque gravior *ſeneſcentibus* mentis culpa, cum plurimæ *genuinæ*, ſeu adventitiæ paſſiones [v] corporibus infractæ conſeneſcant, ut *podagra*, *epilepſia*, *furor*, & propterea ætate vergente mitiores procul dubio fiant. Omnia etenim *vexantia* validos effectus dabunt *firmitate* oppoſita ſubjacentium *materiarum*, quæ cum in *ſenibus*
137 deficit, paſſio quoque minuitur, ut *fortitudo*: ſola tamen ſupradicta, quæ *ſubactos* ſeu molles efficit viros, ſeneſcenti corpore *gravius* invaleſcit, & infanda magis libidine movet, non quidem ſine ratione. In aliis enim *ætatibus* adhuc valido corpore, & naturalia [x] *ventris* officia celebrante, gemina *luxuriæ* libido non dividitur, [y] animorum nunc faciendo, nunc facie jactata: in iis vero qui *ſenectute* defecti virili *veneris* officio caruerint, omnis animi *libido* in contrariam ducitur appetentiam: & propterea *fœmina* validius Venerem poſcit. Hinc denique conjiciunt plurimi etiam *pueros* hac paſſione jactari. Similiter enim ſenibus virili indigent officio, quod in ipſis [z] nondum eſt illos deſeruit.

[r] *ſub.* bruta animantia.
[s] ſui correctione
[t] linquat
[v] i. una cum corp. quaſi ſenio quodam infringantur.
[x] veneris, vel viri
[y] animo nunc patiendo, nunc faciendo jactato.
Cur fœminæ magis ſint in venerem proclives.
[z] nondum eſt, at illos jam deſeruit.

ſ Dolendum ſane, & non niſi ſeriis lacrimis expiandum, quod homo ſe adeo corruperit, ut naturæ puritas a brutis animantibus ipſi ſit diſcenda: hæc enim leges ſibi a Creatore datas fere non tranſgrediuntur, niſi humano artificio inſtigata. Patet ex Geneſi, quis mulorum generationis auctor ſit.

CÆLII AURELIANI SICCENSIS MORBORUM CHRONICORUM

LIBER V.

CAPUT I. 1

De Iſchiadicis & [a] Pſœadicis.

A *Partibus* quæ dolore vexantur, hæ paſ-
ſiones *nomina* ſumpſerunt. [b] Nam [c] ver-
tebrorum ſummitas [d] *ipſorum* initio ter-
minatur, Græci *iſchia* vocaverunt. Item
muſculos clunium ſub ſpinæ finem ex in-
terioribus atque exterioribus adhæren-
tes *pſoas* vocaverunt. Generantur iſtæ paſſiones nunc
ex manifeſtis, nunc ex occultis cauſis, ut eſt [e] *per-
frictio* profunda, vel terrena cubatio, aut *caſus*,
vel repentinus *percuſſus*, aut jugis atque immodi-
cus *uſus veneris*, aut quilibet longiſſimi temporis
morbus: item vehemens *abductio*, vel raptus in exer- 2
citio factus, aut longiſſimi temporis *hæmorrhoida-
rum* [f] fluoris tentus, vel inſueta [g] humi *foſſio*, aut
cujuſdam *ponderis* levandi ex [h] interioribus conatio.
Fit præterea in omnibus *ætatibus*. ſed frequentius
in mediis. Sequitur *iſchiadicos* dolor vertebrorum,
quam paſſionem multi [i] *duplicem iſchiada* vocave-
runt, atteſtante *gravedine*, & *difficili motu*, contra
ſolitum morem, & quibuſdam cum levi torpore ac
formicatione: quibuſdam cum vehementi atque pun-

[a] Pſoadicis, ſ. lumborum dolore laborantibus
[b] Nam ubi
[c] femoris caput cum ſuis trochanteribus
[d] coxarum

Cauſæ.
[e] frigoris ſuſceptio

[f] fluor retentus
[g] telluris
[h] inferioribus

Symptomata iſchiadicor.
[i] cum utramque coxendicem vexat.

3 genti, & *fervido dolore*, & ad ſenſum patientis, tanquam ſerpentis [k] convolutus motus: aliquando etiam cum *febribus*, ut neque in lecto ſuam [l] conventionem ferre valeant ægrotantes, & primo, in *vertebro* dolor ſentitur, dehinc [m] partis ſuæ penetrans loca, uſque ad mediam *natem*, ac ſuperius ad *inguen*, vel ad [n] *ancalen* perveniens atque *ſuram*, dehinc etiam *talum*, & *pedis* ſummitatem. Tum cum paſſio tardaverit, ceſſante nutrimento, *cruris totius tenuitas* fit, quam *Græci* atrophian vocant, incipiens à clunibus, ſive ab inferioribus locis, atteſtante *debilitate*, & ſæpe conductis partibus *brevitate* cruris, aut ultra naturam, longitudine paſſionis, [o] *diſtenſione* ſuffecta, ut in paralyſin veniat, aut ipſius *vertebri* duratæ partes extantiores fiant.

4 Conſtringitur præterea ſæpe ac retinetur *ventris* officium, aut cum plurimo dolore perficitur, ob tenſionem, atque *ſpiritus retenti percuſſum*, & in [p] itineris preſſu, quibus [q] forte [r] permittitur, ut initia motus impediantur, *fervore* partium [1] atteſtante: ac ſi perſeverans fervor fuerit, [2] motus facilior fit. [3] Tum rurſus [s] ſubſidunt, vel [t] intenti reſiſtunt repente, tanquam fuerant [v] necdum greſſu tentato. Tunc magis vehementem dolorem ſentiunt: & ambulant quidam, *capitibus digitorum* gradientes, alii [x] extenti quidem, ſed [y] *ſinuatis* clunibus, ut neque ſe pronos inclinare valeant: alii *contracti* atque conducti, qui *pejus* omnibus habere noſcuntur:

5 ſiquidem paſſio apprehendit etiam *ſpinæ muſculos*, & propterea duritia quadam hæc invaſiſſe videtur loca. Patitur autem

k convoluti motu
l poſitionem
m articulationis
n ἀγκάλην, i. poplitem
o extenſione
p itinere preſſum
q validè
r premitur, initio motus impediuntur
s ſedent
t ſubito gradum detenti ſiſtunt
v nondum
x recti
y ſinum cum ſpina facientibus

1 Vox hæc infinitis locis uſurpatur à Methodico noſtro pro præpoſitione, *cum*.

2 Nam calore flatus & humor craſſus diſcutiuntur, qui motum impediebant.

3 Hic locus aut valde eſt corruptus, aut hiat.

tem principaliter *membrana*, quæ oſſa circuntegit, quam Græci *perioſteon* vocant: item *muſculorum* capita, vel ſummitates. *Locus affectus.* Denique augmento paſſionis [z] *intercreatus* humor, & frequenti dolore corruptus, in *ſaniem* tranſiens partes aliquas [a] collectionibus afficit. [z] intercollectus [a] abſceſſu Sed quoniam plurima ſupradictorum ſequuntur etiam eas quæ *matricis* vexatione afficiuntur, & magis cum ejus fuerit *inclinatio* facta, quam παράκλισιν vocant, facienda eſt *diſcretio* paſſionum: & 6
primo, quod *matrice* patiente, in eadem potius cauſæ inveniantur, atque ex ipſa initium ſumant; *Pſoadici* vero *clunium* dolore afficiuntur, & *tardo motu*, ut ſe renitente dolore nec inclinare valeant, ac difficilius & dolentius [b] ſubrigant. [b] ſuberigant *Differentia harum paſſionum.* Plurimis igitur dolor *cito* conquieſcit: aliquibus vero *perſeverat*: partes dureſcunt atque conducuntur: his denique [c] uſque ad pene *cutem* unicus ſequetur greſſus. [c] pene uſque ad cutem dolorificus ſequitur Si itaque *exteriores* muſculi fuerint in paſſione conſtituti, etiam *tactu* tentati doleſcunt, *interiores* autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquam in *nephriticis* contingit: quos propterea denique ſimiles diſ- 7
cernimus: ſiquidem alia multa eiſdem propria concurrunt, quæ de ipſis ſcribentes memoravimus. *Pſoadicis* autem, atque *iſchiadicis*, quorum nunc curationem ſcribimus, dolor efficitur nunc *jugis*, nunc *deficiens*, ordinatus aut inordinatus, ac *longis* vel *parvis* intervallis recurrens, ac puris & *limpidis* lenimentorum variatus ſpatiis, aut mediocres *reliquias* ſervans. Utilem inquit [4] *Hippocrates* iſchiadicis dyſenteriam: Habet enim imitationis quiddam re- *Dyſenteria iſchiadicis utilis.*

4 Lib. προῤῥητικῶν β, in hunc modum loquitur, ὅσοι περὶ τοῖσιν ἄρθροισιν ἐπιπωρώματα ἔχουσι, οὗτοι μὲν πάντες ἀδύνατοι ὑγιέες γινέσθαι ἀνθρωπίνῃ τέχνῃ, ὅσον ἐγὼ οἶδα. ἰῶνται μὲν τούτους, ἄριστα μὲν δυσεντερίαι, ἢν ἐπιγένωνται &c.

recorporationis faciundæ, quanquam plurima vexa-
tione corpus afficere videatur: item *hæmorrhoidas*,
8 vel *varices*, ut alii dicunt, laxamenti cauſa. Sunt
autem *difficiles* curatione magis, qui plurimo tem-
pore fuerint paſſione vexati, & multis atque va-
riis accidentibus & ſignis affecti.

Curatio tempore paroxyſmi:

In ordine itaque *curationis* hæc erunt intuenda,
ut cum recens fuerit paſſio vel veterata, ſed in *ſu-
perpoſitionis* tempore conſtituta, jacere faciamus æ-
grotantem *mollioribus* ſtramentis, *calido* in loco,
adhibita *abſtinentia*, & *requie* uſque ad primam *dia-
triton*. Tunc *lanis* mollibus, ac [d] limpidis *oleo cali-
do* dulci prætinctis dolentia loca contegenda. Adhi-
benda etiam *fomentatio* jugis ex oleo dulci calido:
item *vaporationum* commutatio, ſicut in multis do-
cuimus ſcribentes, & *phlebotomia* tempore conſue-
to, atque ex brachio *dolenti parti contrario*, vel
9 plurimum dolenti comparatione alterius. Ac ſi æqua-
lis in utraque fuerit parte dolor, ex eo, in quo fue-
rit *facilior* vena, erit detractio facienda. Si neque
hoc occurrerit, ex *ſiniſtro* brachio adjutorium ad-
hibendum: ſiquidem minus officiis domini neceſſa-
ria pars eſſe videtur, niſi forte ſiniſtri, hoc eſt σκαιοὶ,
fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda *per-
unctio* ex oleo dulci atque calido: dehinc *ora* lavan-
da, *cibus* dandus nutribilis, calidus, tener, tan-
quam *ſtricturæ* conveniens, & *potui* aqua calida uſ-
que ad declinationis tempus. Servanda etiam cibi [e] *al-
terna* dierum oblatio: tum ceſſante dolore *reſumptio*
10 adhibenda. Perſeverante vero [f] alia *diatriti* tempo-
re, adhibenda [g] *injectio* decoctione fœnigræci ſemi-
nis, aut lini, aut hybiſci, quam Græci *althæan* vo-
cant, quo pariter fota atque vaporata *interiora* laxa-
mento

[d] non ſuccidis
[e] alternis diebus
[f] alius
[g] clyſter

mento conſentiant. Admiſcendum denique oleum
calidum: item ſuccus alicæ, vel ptiſanæ, vel *oleum*
ſolum, aut admixto *adipe* anſerino, vel *gallinaceo*
injiciendum, vel iis quicquam ſimile conſolutum.
Ac ſi venter fuerit abſtentus, erit *mulſum* injicien-
dum. Tentanda denique & [h] properanda ſequenti- [h] procuranda
bus diebus *facilitas ventris.* Quo convenit, ſi hoc
minime perficere valuerimus, etiam [i] λινόζωστιν herbam [i] i. mercurialem
nunc ſolam cibo dare, nunc adjuncta *malva*: item [k] agreſtem
[k] agreſte *coliculum.* Sed fugienda prædicimus quæ- 11
cunque fuerint vehementiora, quantum quidem res
admittunt, ut *diagridium*, *helleborum nigrum*, cha-
mælææ ſemen, quod Græci *coccum Cnidium* vocant,
agaricum, *agreſtem peponem*, quem colocynthida di-
cunt, ſingularia vel conjuncta, item ἱερὰν, quam
διασκαμμωνίας appellant, ne plurima vexatio pro parva
commoditate ſequatur. Nam poſt fomenta convenit
cataplaſmata adhibere, quorum confectiones atque
ſpecies ſæpe conſcripſimus. Ac ſi permanſerit dolor,
adhibenda *ſcarificatio. Hirudines* etiam adhibendæ,
quas *Græci* βδέλλας appellant. Hoc quidem ſecundo 12
vel tertio faciendum, ſi cauſæ popoſcerint. Tunc
vaporatio ſpongiarum ex aqua calida, vel aliqua de-
coctione [l] laxativa virtute mitigantium materiarum [l] laxativæ virtutis
adhibenda, quarum jam ſæpe ſpecies memoravimus.
Ex ipſis quoque [m] ἐγκαθίσματα facienda. Item *cerotaria* [m] i. balnea ad umbilicum uſque.
dolentibus apponenda partibus ex oleo pingui, vel
cyprino, aut ſicyonio, vel ex radice hybiſci confe-
cto, aut irino, aut malabatrino, ſingularibus, at-
que commixtis. Ac ſi *duritia* emerſerit, [n] admi- [n] admiſcere oportet
ſcendum *adipem*, aut *medullam* cervinam, vel bubu-
lam, aut melilotum, aut hybiſci radicem percoctam
in mulſa, ac diligenter contritam, aut decoctionem
ejuſ-

ejuſdem hybiſci, vel *fœnigræci*, & *lini* ſeminis triti,
13 in mellis craſſitudinem confecti. Ac ſi difficile paſſionem declinare viderimus, erit ἔμβασις adhibenda ex oleo, & aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum *minutus* dolor, varius offerendus eſt cibus, ex mediæ qualitatis materia. Adhibendum etiam *lavacrum*, dehinc lene *vinum:* tum *malagmata* partibus in paſſione conſtitutis, ut *Diachylon*, vel *Mnaſeum*, aut [o] *Dioxelæum*, vel [p] *nileos:* item *unctiones* quæ mitiganter emolliant, & neque perfrigeſcere partes permittant. *Cerotaria* quoque limpida, aut *Diaſamſucum* acopum, aut *irinum* oleum aut ſamſucinum.

o deſcribitur ab Aëtio pag. 829.
p Nilei

14 *Curatio extra paroxyſmum.*

Ac ſi paſſio fuerit tarditate *inveterata*, & plurimo tempore perſeverans, & in *lenimento* conſtituta, ſi hoc limpidum viderimus lenimentum, erit pro modo permanentis doloris *curationis* facienda moderatio: Tunc enim convenit *motus* quidem, ſed fertorio *lecto*, dehinc cathedra vel *ſella*. Utile plerique veteres huic paſſioni etiam *Macerinum* emplaſtrum memorant, item *Iceſion* uſque ad quinque dies impoſita linquentes, laudaverunt. Convenit *recorporationi* etiam [q] *ſolis* igniti vaporatio. Oportet autem *ſaccellum* lineum implere ſale torrido, & apponere patientibus partibus. Tunc ſuperaſpergere *aquam ſalſam* calidam, & ſuperimponere *cauteres* latos, aut igne repletum vas congruæ latitudinis.
15 Sic enim calefacto ſaccello inſtillans humor, & cum fervore acerrimo decedens, atque [r] *artus* ſingulos invadens, quos *Græci* poros appellant, laceſſendo demutant, recorporativa ſine dubio virtute. Facit enim tanquam de ſinapiſmo partium *ruborem*, quem *Græci* φοινιγμὸν appellant. Prodeſt denique etiam ex oleo *rubor* effectus hoc [s] genere. [t] *Farina* conſperſa,

q ſalis
r meatus
s modo
t Maſſa farinacea

ſa, atque manibus exercitata, quo facilior fiat, e-
runt *partes* in paſſione conſtitutæ *circulatim* am-
biendæ, cujus ſpatium, ſive *medium* oleo replen-
dum. Tunc *cauteres* longi atque igniti immittendi, 16
qui quidem *cutem* tangere minime debent: Hoc fa-
ciendum [a] alterna vice, donec oleum calefactum
fervorem corpori tradat. Jubendum præterea ægro-
tanti, ut ſe immobilem præbeat, cum oleum ſummo
fervore [b] coierit, ne ſe mutando adurat. Tentan-
dum denique etiam *cauteres* ſine olei motu [c] ſubmit-
tere, atque [d] lavare [5] ſuppoſita ſpongia ſtatim, ne
diſtillatione *cauteris* vicinæ partes adurantur. Tum
cum *mediocrem* ſenſerit æger *uſtionem*, ei vas erit
ſupponendum, vel adjungendum, ut ſe repente in-
clinando unam faciat [e] *olei refuſionem*, ne vicinantia
uſta puſtulentur: Alii *caccabuli*, vel vaſis fictilis *fun-* 17
dum perforantes, labia vel ora pertuſuræ patientibus
locis adfixerunt, ſupradicto more *farina* [f] conſperſa
circundantes, ſic *oleo* caccabulum impleverunt, cæ-
tera ſupradicto ordine gerentes: *Alii* uſque ad uſtio-
nem *vaporibus* igneis uſi ſunt: *Alii* diverſis generi-
bus *puſtulationem* locorum faciendam probaverunt,
vel extemplo *eſcharas* patientibus [g] ingeſſerunt parti-
bus, aliquando ſolo *ſinapi* cataplaſmantes, quo ſu-
perficies cutis puſtuleſcat: item ſinapi admiſcentes
glebæ *calcis* æquis ponderibus & *ſulphuris* partem,
atque ſimul conterentes, parvo *oleo* & *aqua* admix-
ta linteolo illita, [h] proſtrato alio linteolo tenui, ei 18
parti quam curamus ſuperimponemus illitum, quo
ſenſim atque per *triplicem* materiam tranſiens vis me-
dicaminis *puſtulationem* faciat loci. Item Non aliter
etiam ex *cinere ſalicis* hæc facere poterimus. Ejus

[a] uno cauterio refrigerato, aliud candens adhibendum
[b] caluerit
[c] ſubmovere
[d] levare
[e] *ſub.* in iſto ſcrobiculo ferventis
[f] aqua ſubacta
[g] inuſſerunt, ut varii generis cauteriis immediate applicitis
[h] parti prius inſtrato

5 excipiendo oleo quod cauterium ſublatum ſecum aufert.

i κονίαν, lixivium
k exhalare
l antea ſcarificatis: alii præceratis
m lixivium cui addita calx eſt
n in tabum colliquantur

enim corticem inurentes, atque ex ejus cinere [i] *pulviſculum* facientes in umbra [k] ſiccari ſinimus, tunc locis [l] præulceratis adponimus, ſuper diſtillantes [m] *liquefactam calcem*, quam vulgo [6] colatam vocant, ſed paulatim: cum enim fuerint humectati pulviſculi, cutis ſuperficiem puſtulabunt. Quod ſi quiſquam plurimum perſeveraverit, etiam *altiora* inuſta [n] putreſcunt, &, ut *Græci* appellant, eſcharam faciunt. Alii

19 denique ex *radice* herbæ, quam [7] *ſtruthium* vocant, loca ulcerari præcipiunt: *Uſta* etenim radix, concepta flamma, cuti appoſita [8] *puſtulationem* neceſſariò facit. Sed *alii* hanc uſtionem tanquam imbecillem reprobantes *cauteribus* ajunt faciendam: quos quidem primo *tepidos* probant apponendos, donec cutis puſtuletur, tum *igneos*: ſed iis omnibus interjecto ſpatio trium digitorum loca dicunt inurenda, & eſſe *cauteres* ſemper aduncos in modum [o] *gamma* literæ. Sed alii hanc appoſitionem metuentes [p] *anchiſtris* ex utraque parte cutem [q] prætendunt, & inter [r] eos cauteres imponunt, ne ulla uſtione *nervi* tangantur. Alii [9] *ligneos fungos* inferius ac ſuperius

o Γ, γ
p hamis
q i. prius tendunt. an prehendunt?
r ea *ſub*. anchiſtra

20 anguſtos formantes, patientibus apponunt locis, quos *ſummitate* accenſos ſinunt concremari, donec cinereſcant atque ſponte decidant. Eſt enim hæc uſtio leni penetratione moderata. Alii *linteolum* aqua tingentes partibus [s] reſimplicatum apponunt. [t] Tunc tabulæ tiliari apponentes *ſtruthium* herbam concidunt in breves *perticulas*, ac deinde ferramento [v] igneo ſingulas partes *oleo* tingentes accenſas imponunt.

s reduplicatum
t Tum tabula tiliarem
v ferramento prehenſas ſingulas partes, oleoque tinctas, & accenſas

6 πρωτόστακτον vocat Paulus lib. 7. alii στακτὴν διηθημένην.

7 Herba hæc a Plinio radicula & herba lanaria vocatur.

8 id ex radice ariſtolochiæ facit Ægineta.

9 Fungi hi è vetuſtis arborum truncis naſcuntur, equinæ ungulæ forma: ex iis in lixivio decoctis, & poſtea contuſis ellychnia parantur, ignis rapaciſſima.

nunt tabulæ ſcilicet [x] tiliæ, hoc ſecundo vel tertio *x* tiliari
facientes per intervalla, donec materia carboneſcat,
atque puſtulas cutis efficiat. Alii, ex quibus ſunt 21
Demetrii ſectatores, ejus partis quæ patitur *manum*,
inter pollicem & demonſtrativum digitum, quem
Græci [y] lichanon ſive dicticon appellant, juxta *infe-* *y* λιχανὸν καὶ δεικτικὸν
riorem articulum [z] involutis inurunt cauteribus, quos *z* ignitis. Alii
quidem nunc *nudæ* cuti apponunt, nunc præmiſſo involutam
linteolo oleo tinctos: [a] *modum* autem uſtionis conſti- *a* ſignum ſufficientis
tuunt, cum in alia manu, hoc eſt quæ ſit contraria
parti patienti, *ſudor* emergens apparuerit, tum poſt
ſupradictas uſtiones imperant *ulcera* [b] reſervata in ſa- *b* reſerata
niem provocari. *Alii* denique [c] ſtatim lana ſucci- *c* ut facta eſt uſtio
da eadem contexerunt loca. *Alii* marrubii coma con- 22
trita cum ſale vel oliva nigra, aut [d] ſeſamo infuſo, *d* ſeſami
ſive nucibus: tum tertia die *lenticula* multa, atque
mulſo decocta, donec ulceris cadat eſchara. Tunc
οἰνόμελι ajunt imponendum, vel ea quæ valeant laceſ-
ſendo *puris exitum* provocare: item *florem æris* cum
nigro helleboro apponunt. Et quidem aliqui relevan-
tur intervenientis recorporationis cauſa. Sed quo- *Judicium de variis his urendi modis.*
niam iſtiuſmodi uſtionibus plurima *vexatio* conjuncta
eſt, erit melius aliis adjutoriis mederi. Auſi ſunt
præterea quidam etiam *Venerem* adhibere, in iis qui
non ex uſu venereo *iſchiadici* facti videntur, quo
magis vexata nervoſitas geminet cauſam. Alii *canti-* 23
lenas adhibendas probaverunt, ut etiam *Philiſtionis*
frater idem memorat *libro* xxii. de adjutoriis, ſcri-
bens quendam *fiſtulatorem* loca dolentia [e] decantaſſe, *e* incantaſſe
quæ cum *ſaltum* ſumerent palpitando, diſcuſſo dolo-
re miteſcerent. Alii denique hoc adjutorii genus
Pythagoram memorant inveniſſe: ſed *Sorani* judicio
videntur hi *mentis vanitate* jactari, qui modulis &

cantilena paſſionis robur excludi poſſe crediderunt. Item plurimi ex *talo* atque [f] *ancala* ejuſdem partis quæ fuerit paſſione poſſeſſa, *venam* dividentes ſanguinem detraxerunt: ſed magis partes impletæ gravantur, cùm repentè vacuata loca in ſemet materiæ fluxum invitant.

f poplite

24 Nobilium verò principum *Hippocrates* libro quo de *locis* conſcripſit, *cucurbitam* jubet ſine ſcarificatione apponi. Utitur etiam *ferventibus* medicaminibus potis, quæ ſi eſſent verè congrua paſſioni, minimè tamen ad [g] excludendam vetuſtatem valere crederentur. *Diocles* libro quo de paſſionibus, atque cauſis & curationibus ſcripſit: item ſecundo libro de curationibus, [h] *regulam* dixit *ſiccam*, & *frigidam*, & *nutribilem* ægris convenire, cum humida atque calida prodeſſe huic paſſioni demonſtraverimus. Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica appellavit, & probat *conditum* bibendum, quod plerique *Latini* mulſum vocant. Utitur etiam cibo è *viſceribus aſinorum*, & *clyſteribus* ſanguinem provocantibus, & *vino* nunc albo, nunc nigro, neque ordinis, neque temporum, neque congruæ qualitatis memor. *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum in quibuſdam peccare perſpicitur, *phlebotomans* talum vel ancalen, atque lanis ſuccidis cum *oleo* & *aceto*, & *ſale* ſtatim patientia contegens loca, *articulos* adſtringens, & *inteſtina* per clyſterem [i] exulcerans, & os ipſum quod ἰσχίον Græci vocant. Ante

Veterum quorundam iſchiadicos curandi ratio.

g ſanandam paſſionem inveteratam

h diætam

25 *Mulſum conditum.*

i & os ipſum exulcerans

26 hæc omnia, & *equitare* imperat ægrotantes, quo magis ob vehementiam motus partium faciat vexationem: item alternis *ſinapizat* diebus, quod eſt immoderatum, & in omnibus ulcerationem cutis exiſtimat faciendam, qua plurima congrua prohibentur

tur adjutoria adhiberi, cùm partes ulceratæ appoſita tolerare non poſſint. *Theſſalus* verò *vaporationem* faciendam improbè recuſavit. Eſt enim *recorporativæ* virtutis, neque initio rectè conſtrictiva probat adhibenda. Etenim *iſchiadica paſſio vehementi atque difficili ſtrictura confecta perſpicitur.*

CAPUT II.

De articulorum paſſione, quam Græci ἀρθρῖτιν *vocant, & de pedum dolore, quem podagram appellant.* 27

Arthritidis & Podagræ etymologia.

UTraque paſſio à *parte* corporis quæ patitur, *nomen* accepit: altera communiter ab *articulis* omnibus, altera ſpecialiter à *pedibus.* Sed podagram *Græci* etiam ab impedimento, vel *retentione* pedum aiunt nominatam, vel à *ferali* dolore, ſiquidem omne quod immite fuerit abuſive *agreſte* vocamus. Earum denique paſſionum *diſcretio* promptiſſima atque manifeſta eſſe perſpicitur. Nam *podagra pedum tantummodo dolor* eſt. *Arthritis* vero etiam *cunctorum articulorum*, ſive *multorum:* & aliquando à *pedibus* ſumens dolor exordium, *cæteros* articulos implicavit, aliquando in *aliis* incipiens *pedes* invaſit. 28
Igitur quidam medici arthriticam paſſionem *genus* vocant, podagricam vero *ſpeciem.* Etenim [1] quod Græcis *hamarthritis* recte nuncupatur: ſiquidem ſit in *articulis* dolor, quanquam in pedibus conſtitutus; *arthritis* vero non ilico *podagra* dici poteſt, ſiquidem genua vel manus tenens γονάγρα aut χειράγρα dicitur, vel τενοντάγρα, ſi majores tenuerit nervos. Sed de his *nominibus*, quæ locorum cauſa diſcreta videntur, unius tamen eſſe virtutis intelliguntur, in

1 Podagra Græcis recte *Arthritis* nuncupatur, ſiquidem ſit in articulis.

29 *curationibus* certandum non eſt. Sunt [a] enim harum
Cauſæ antecedentes. paſſionum *antecedentes cauſæ* variæ, ut *vinolentia*,
frigus profundum, [b] *cruditatio*, libido *venerea*, *labor immodicus*, vel repentina *deſertio* ſolitæ exercitationis [c] in ante actum morem: aut rurſum non ex
infantia, ſed ſecunda & ſera ætate [d] affecta, cum
mollibus nervis atque inſuetis fuerit illata *quaſſatio*:
item percuſſio antecedens ex *palæſtra*, [e] forti *exercitio.* Frequentat autem in *viris* magis atque mediis
Qua ætate, regione, & anni tempore magis affligat. ætatibus, difficile vero in *mulieribus*, atque in [f] *eunuchis*, & *pueris*, & juvenibus fieri invenitur. Videtur præterea plurimis antiquis medicis etiam [g] *genuino curſu* in poſteros migrare cum *ſemine*, & propterea ſuccedentes invadere, de qua re principaliter
30 *Reſponſionum* docuimus libris: item per aliquas
probatur frequentare regiones, ut *Cariam*, & *Alexandriam* Ægypti vicinam; nec non *temporibus*
certis naſci, item magis aſperari videtur, ut primo, [h] *verno*, ſecundo, autumno, tertio, hyeme,
Signa arthrit. inſtantis: æſtate vero difficile. Sequitur autem paſſione articulari tentatos, *torpor*, atque *formicatio* eorum articulorum qui tanguntur, & difficilis *flexio*, atque
rurſum *extentio*: item *gravedo* & [i] vacandi dulcedo,
& ad parvum motum vehemens *labor*, atque *dormientibus* ſenſus quidam *reſonantium* articulorum, &
cum de ſomno ſurrexerint, veluti *ſaltu* earundem
31 partium afficiuntur: tum *horror*, vel rigor, atque
præſentis: *tremor* ſine ulla manifeſta ratione partium ſequuntur.
Dehinc cum paſſio ſe extollere cœperit, in *podagricis* dolor alterius *pedis*, aut utriuſque cum *punctionibus* naſcitur, incipiens à veſtigio aut *plantæ*
cavitate, vel ſæpius à *majore digito*, atteſtante *torpore*, & gravedine, & *difficili motu*, cum *horrore*
ri-

[a] autem, igitur
[b] cruditas
[c] ante acto more
[d] effecta, nata
[e] Alii vel forti exercitio.
[f] Aphor. 28. & 29. lib. 6.
[g] hæreditario
[h] Aphor. 20. l. 3.
[i] otii, quietis

rigido, atque inæquali per membra, & aliquando
plurimo *fervore*, aliquando *frigore*, ut alii refrige-
rantia; alii calida deſiderent ægrotantes, & propter-
ea quidam alteram *calidam*, alteram *frigidam* poda-
gram putaverunt nuncupandam. Item *initio*, ut ſæ-
pe contigit, ſimilis *color* patientium atque ſanarum
videtur partium, atteſtante æqualitate, nullo emer-
gente *tumore*. Dehinc *inflatio* partium fit cum rubo- *k ſequitur*
re. Quapropter relevatio altiorum ſæpe [k] ſequetur. 32
Tum *pejorante* paſſione arthritica ſufficitur paſſio, *in ſtatu exi-*
cum in unum omnium cogitur articulorum *conſenſus*, *ſtentis*:
& facile ex *articulo* in *articulum* venit dolor, nec
deſinens priuſquam cunctos invaſerit nodos. Sæpe
denique prioris *articuli* dolore declinante *ſecundus*
invaditur, atque eodem ſimiliter miteſcente *tertius*
ſumit exordium, conſentiente etiam *veſica*, atque
ſpinæ majoribus *nervis*, quos τένοντας appellant: &
in ſtomacho etiam *nauſea* vel vomitu jactantur ægro-
tantes. Tunc articuli tumentes *inflantur*, ac deinde
dureſcunt, & ſolidati ſaxeam faciunt qualitatem: tum
etiam *nigriores* efficiuntur, atque *contorti*, ut in 33
obliquas partes *digiti* vertantur, aut reflexi ſupinen-
tur, aut vicinis adfixi incumbant, & aliquando hu-
more *purulento* vel *mucilento* collecto, aut viſcoſo
generent [l] *poros*, quos nos tranſitus dicere poteri- *l* tophos; le-
mus: dehinc etiam *lapides* [m] ſufficiant, qui quidem giſſe videtur
articulos ſolvant, & cutem diſtendant, atque erum- Aurelianus πόρους, non
pentes promineant, & *chirurgia* detrahantur: aut πώρους
exilientes [n] *cyathis*, cum ferramento tollantur, quod *m* ſufficiuntur
nos [o] *laureolum* dicere poterimus, & rurſum rena- *n* ambiente articulum
ſcantur. Tum *membra* dolentium partium, ceſſante membrana
nutrimento, *tenuata* langueſcunt, & *arida* efficiun- *o* Scalpreo-
tur. Erunt præterea *ægrotantes* parvis ex cauſis mo- lum σμίλιον

biles

biles atque *iracundi*, ſiquidem motum vel actum non ſine querela accipiant.

34 *Locus affectus.*

p i. ligamentis & tendinibus

q natura

Cur curatu difficilis.

r ſunt

Principaliter autem hæc paſſio conſtituitur in *nervis*, vel eorum *p* *colligationibus*, tum cætera morbo conſentiunt, atque contiguos vel ſuperpoſitos *lacertos*, & majores nervos pati demonſtrant. Eſt præterea paſſio *non facilis* curatione, & aliquando magnitudine *inſanabilis*, non ut plerique putant *q* *naturæ*. *Cauſæ* autem difficillimæ curationis, vel, ut ſæpe contingit, impoſſibilis, *manifeſtæ* atque plurimæ reperiuntur. Eſt enim paſſio in *nervis* conſtituta qui *r* ſint natura *denſiſſimi*, & inter articulorum *nodos* conſtituti, quorum *anguſtia* comprimuntur, & ad omnem motum aſperantur, magis in *pedibus*, hi enim plurimas *conligationes* nodorum naturaliter

35 *s* laborant

t aliud quid eſſe putantibus

v à feriendo: ictum

habent, & totum corpus ſuſtinendo *s* laborat. Præterea hæc paſſio initio *parvitatis* cauſa negligitur, & contempta convaleſcit: quippe cum à *t* multis minime credatur emergere. Alii denique *digiti* luxati, aliqui *pedis* verſionem, aliqui cujuſdam rei calcatæ, vel offenſæ *duritiam* aut *v* *fervorem* queruntur, tum neceſſitate coacti augmenti temporibus in *confeſſionem* veniunt ægrotantes. Ob hoc igitur paſſio perſeverare, atque corpora poſſidere meditatur. Non autem minus etiam longorum *lenimentorum* cauſa, quibus receſſiſſe putatur, cum ſanos ægrotantes fingendo promittit, adjuvante etiam *intemperantia*, qua cum ſæpe concipi paſſio perſpicitur, manere poſſe non dubitatur.

36 *Curatio in ſtatu: hujus §. initium eſt mutilum.*

quod dicam diatrito. Si venter officium non agnoverit, *clyſter* adhibendus ſimplex, *atque ita totius paſſionis* ſtatu *accepto ut inflata vel* tumentia *loca videantur*, *ſcarificatio* adhibenda: & ubi permiſerint

ſerint partes *cucurbita* fingenda, vel *hirudines* admovendæ. Eſt autem omnium [x] levior [y] præter cucurbitam *ſcarificatio.* ſiquidem nulla quaſſatio partium fiet, quæ neceſſariò cucurbitæ conjuncta eſt. Item *hirudinum* morſibus conſenſus adjungitur, & propterea, ut ſupra dictum eſt, ſimplex [z] *conflatio* lenius probatur. Adhibenda etiam *vaporatio* ſpongiarum, tum aquæ calidæ *fomentatio*, vel [a] aqua & oleo, aut decoctionis fœnigræci, aut lini ſeminis, vel hybiſci. Item *cataplaſma* mitigativum, quod jamdu- 37
dum minime poſſe adhiberi videbatur, ſiquidem tumentia *pondere* gravari non debeant. Sit igitur *panis* diligentius emollitus, *ſolus*, aut admixta radice [b] *argallici*, quod *Græci* σύμφυτον vocant, vel *hybiſci* decocta, vel cujuſquam ſimilis virtutis quorum probavimus adhibendas vaporationes. Tum cum firma *declinatio* fuerit conſtituta, adhibenda *lavacra*, atque *varius* cibus, & *aqua* [c] potu danda, & propter paſſionis *nequitiam* adhibenda etiam *cerotaria* ex oleo dulci, vel cyprino, aut ex *adipe* confectum medicamen, quod *Græci* διὰ ϛεάτων vocant, tunc malagma *Diachylon*, vel *Mnaſeum*, aut quod appellant *Diateleos*, vel *dioxelæum*, vel [d] *diathalaſſeſtum.* Paula- 38
tim fortificandum corpus *deambulatione* liberis calciamento pedibus, & cum *cautione* adverſantium rerum, ut *ne quid nimis*, maxime *vini*, aut *indigeſtionis*, aut *Veneris*. *Arthriticis* vero convenit etiam digitis *ceram* emolliendam dare, vel [e] *manipulos* tenendos, quos *paleſtritæ* ἁλτῆρας appellant, tum movendos, cereos, vel ligneos primo, cum parvo plumbo interfuſo: tum pro modo profectus graviores: & in *tardante* paſſione, *ſuperpoſitionis* tempore ſupradicta ſervanda *ſimplicitas* curationis. In *leni-*

x leviſſima
y ſine cucurbita
z ſcarificatio lenior. *alii* diſſlatio
a aquæ & olei
b Ali gallici, ex mente C. B. conſolidæ majoris
in declinatione.
c potui
d διὰ ἁλὸς ἄνθους deſcribitur pag. 624. à Paulo. Dioxelæum vero pag. 829. ab Aëtio.
e vide cap. 1. lib. 2.

extra paroxyſmum.

mento vero adhibenda *fortificatio*, tum *recorporatio*. Sit igitur primo *geſtatio* pro modo virium, tum *deambulatio* molli ſtramine coæquato ſolo, adjecto *vocis*
39 exercitio, cum corporis *unctione*. Etenim [f] *vacatio* craſſificat corpora, adeo etiam [g] & in hiis qui ex aliis forte plurimo tempore jacuerint cauſis, hac ratione *articuli* [h] commoveantur, cum *nervi* non exerciti [i] *validiores* efficiantur. Adhibenda etiam *lavacra* per intervalla dierum, & *varius cibus* ex mediæ materiæ qualitate: *vinum* parvum, lene, & ſemper poſt cibum: tum *dropax* ſimplex, atque compoſitus: *paroptesis* ex igni, vel ex ſole, atque pellibus fervefactis, & ex arena littoris: tum *aſpergines*, quas Græci συμπάσματα vocant, ex nitro, & adarce, & euphorbio, & ſæpe memoratis ſpeciebus: tum *ungenta*, & *acopa* ex ſquilla confecta, & agreſti cucumere, item
40 euphorbio, & adarce. Dehinc *malagma* adhibendum, ut eſt quod appellant [k] *Diahalon*, aut *Diadaphnidon*, aut *Diadarces* aut [l] *Diaſtactes conias*, vel quicquam ſimilium: item rubor cutis ex *ſinapi* faciendus, quem *Græci* Φοινιγμὸν appellant: item *drimyphagia*, & *cyclorum* regula, & radicum *vomitus*, & hellebori, & *embaſis* facienda, ſicut de *iſchiadicis* ſcribentes memoravimus: vel *fomentatio* ex decoctione artemiſiæ herbæ, aut marinæ ferventis aquæ, dehinc *natatio* fervens, vel frigida. Item uſus adhibendus *aquarum* naturalium: calidarum tum frigidarum, ut ſunt in *Italia*
41 quæ appellatæ ſunt *Albulæ*, vel [m] *Cotiliæ*: & omnium ſupradictorum affectanda *repetitio*, dabit enim curatio aliis *integram ſanitatem*, aliis raram doloris *admonitionem*, ne jugi ſuperpoſitione vexentur.

[f] *ſc.* a motu
[g] ut in iis
[h] vexentur: laborent.
[i] invalidiores
[k] διὰ τῶν ἁλῶν Gal. κ. γ. lib. VII.
[l] ex reſina ſtrobilina
[m] Cutiliæ

Veterum quorundam curandi methodus.

Veterum quidam *annalia* medicamina potanda probaverunt, ut eſt quod appellant *Diacentaurion*, item *Dia-*

Diaſcordeon, bibendum anno continuo judicantes, iis qui non plurimo tempore fuerint paſſione vitiati, hoc eſt intra *quinquennii* [n] temporis conſtituti, adjicientes quod bibi debeat medicamen [o] *prædigeſto* corpore, & omnino nullo obſtaculo impedito. Sin minus, repræſentandum *numerum* dierum, quo *integer* compleatur *annus*, quanquam longo tempore porrectus. Secundum nos autem juxta *Sorani* judicium eſt metuenda *diuturna* medicaminis ſumptio, cum neque ſoliti cibi juges, atque iidem utiles, recte probentur. Sic denique legimus quoſdam veteres memoraſſe ex *jugi medicamine* poto in celeres, vel *acutas* veniſſe paſſiones, & alios *apoplectos*, alios *pleureticos*, alios *peripleumonicos* interiſſe, item quoſdam continua difficultate ſpirationis affectos, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant. Alii vero qui ſe iſto medicamine profeciſſe teſtantur, non advertunt ſervatæ [p] *digeſtionis* cauſa id fuiſſe [q] permiſſum: quippe cum cæterarum rerum *exceſſus* declinando, quidam ſervaverint *ſanitatem*, cum interrumpere [r] metuerint ſumptionem medicaminis ſui: & propterea his intentionibus occupati alias ſibi neſciverint profuiſſe rationes. Item alii *uſtionem* nodorum faciendam probant, quam nos reprobamus: ſiquidem conſenſus faciat *tumorem*. Item *alii* tranſeundum ex aliis in alia probant [s] *ungenta* & *cataplaſmata*, nunc ſpecie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releventur: ſiquidem alia pro aliis corporibus videntur convenire, & propterea doloris mitigatio ſequitur. Ordinaverunt denique etiam *contrarias* virtute materias laxativas ſimul, atque conſtrictivas, & recorporativas, ut *Mnaſeum* malagma, vel *diachylon*: item è contrariis vehementius con-

[n] tempus

[o] i. nullis cruditatibus aut obſtructionibus impedito.

42

Medicaminum nimis diu, & frequenter uſurpatorum noxæ.

Error vulgi notatur.

[p] bonæ & ſeveræ diætæ

[q] factum

[r] metuerent

43

[s] unguenta

44 ſtringentia, ut [2] *dyateon*, & *cyzicenem*, & [t] *Eraſiſtrion* emplaſtrum: item ex panici polline, & lini ſemine *cataplaſma*, & ex coliculo agreſti, vel herba [v] *erigeronte*, & [3] *bramite*, & *mandragora*, & *alterco*, & lenticula, & citri medio, vel peponis, & origani, vel thymi, aut *uvæ lupinæ*, aut portulacæ, aut betæ, aut mali punici foliis viridibus, vel ejus caduco, quod Latini [x] *ambulacium* vocant, decocto cum aceto, aut ruta agreſti cum aceto, ſingulari, vel cum [y] ſimplici alica, aut aceti ſedimine, cum apio: aut *vitis* folia, cum ſimplici pulento, vel [z] *herbi* polline, aut fabæ, vel hordei, aut *lolii*, aut lupini, cum *fece* vini, vel aceti, vel ex fico decocto cum aqua & vino, & contrito, donec mellis ſumat craſſitudinem:

45 Ex [a] quo detractis [b] durioribus partibus imperant coquenda rurſus reſidua: Item ex *papaveris* [c] coliculis, quos *Græci* κωδίας vocant, vel eorum foliis, & *malis* cydoniis & punicis in vino decoctis, & *bulbis* cum melle, vel [d] *alterci* radicem cum *ſtyrace*, vel [e] *iaquintio*, & *marrubii*, item *calce* melli concocta, & *opio*, [f] ſtoraci, & amygdalis amaris, cum cyprino oleo, & aceto jugiter coctis partes ungendas docent: ex *diſſimilibus* rebus ſine ullo ordine materias admoventes, & *inſanabiliter* ſimul atque indocte [g] deſcenſum ab aliis in alias ſpecies faciendum [h] jubent, donec, ut æſtimant, [i] judicia reperiantur. Siquidem ſit pro corporibus alius ex alia ſpecie liberatus.

46 Et eſt hæc *experimenti tentatio*, quam Græci σχεδιαστικὴν πεῖραν vocant, quæ non deſtinata paſſionibus adhibet adjutoria,

[t] Eraſiſtratium:
[v] ſenecione.
[x] Ampullagium. lib. 4. §. 52.
[y] ſimila, aut alica
[z] ervi.
[a] emplaſtri apparatu
[b] ſimplicium lignoſorum quæ teri commodè non poſſunt
[c] folliculis, capitibus.
[d] hyoſcyami radice
[e] hyacinthi radice, & foliis
[f] ſtyrace
[g] tranſitum
[h] jubentes
[i] medicamenta morbo congrua

2 Dia iteωn deſcribitur ab Aetio pag. 834. cyzicenum ab eodem pag. eadem.

3 Stratiote: ſtratiotis fluviatilis folia Dioſc. refrigerant, tumoribus & ignibus ſacris medentur: quæ inflammationem minantur, tumeſcere non ſinunt.

toria, ſed *probanda.* Fit præterea ut *acceſſiones* tempora percurrant, & *ſua ſponte* levigentur, atque ita occurrens declinatio, vel paulo proximius lenimentum, eventum curationis afferat. Quod ſi forte vere profuiſſe putaretur *declinationi* adhibitum, rurſum *initiis* noxium neceſſariò comprobatur. Siquidem non ſuo tempore videatur admotum. Alios igitur ex aliis relevatos rebus exiſtimant. Sed hoc *temporum* fieri cauſa reſpondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere neceſſe eſt. Conveniunt enim [k] *in iſtis* mediocriter conſtringentia: *augmentis* vero, atque 47
ſtatui, mitigantia vel laxantia: *declinationibus* emollientia: *lenimentis* fortificantia, atque recorporativa: *frigida* vero vel coërcentia, quæ [l] agroſtica vocant, etiam igne ſacro vexatis, admixta congrua efficiuntur. Sed aiunt aliqui nunc quoque tanquam laxativa [m] incenſos [n] *frigerantia* relevare. Fervori etenim ex *tumore* venienti admota ejus [o] factu tepefacta conveniunt, & tunc *temperata* mitigant, tanquam aquæ ferventi admixta frigida. Sed eſt hoc *falſa* concluſione collectum, quam *Græci* ſophiſma vocaverunt. Oportebat enim, quantum ad hanc, ut putant, rationem, omni tumori frigidas convenire materias.
Igitur ſecundum paſſiones ac *tempora* nos [p] diſcretas 48
aptamus. Alii vero[4] *acopum* ex rana [q] *rubea* in podagricis admirantur, alii *marini* [r] *vituli*, alii pedes unxerunt, ex ejus tergo *calciamenta* facientes: alii viventem *beluam* oleo coxerunt, alii *lupum*, & ſpecialiter unctionis genus hoc convenire probaverunt. Multa enim *ficta* ſine ratione creduntur, cum forte paſſio non fuerit *inſidioſa*, & cum [s] corpus tardaverit, non in uno atque eodem tempore perſeverans.

Quæ cuivis paroxyſmi tempori congruant.

[k] initiis

[l] ἀποκρουστικά

[m] inflammationes

[n] frigiditate ſua juvare

[o] contactu.

[p] i. diverſas medic. materias

[q] Rubeta

[r] vituli adipe pedes

[s] in corpore.

4 deſcribitur ab Aëtio pag. 674.

Item plurimi *vomitum* poſt cibum laudaverunt, ſe-
cundo, vel tertio, per *menſes* ſingulos adhibendum:
ſiquidem & materia [t] redarguit, & indigeſtos eſſe non
ſinit, non advertentes quod magis vexabilis appro-
49 betur, cum hoc adhibito *gingivæ* putreſcant, *dentes*
moveantur, *oculi* confundantur, & totum implea-
tur *caput*, *ſtomachus* quoque graviter afficiatur, &
propterea omnes conſentiant *nervi*. Eſt igitur con-
veniens magis *parva cibatio*, atque initium ex abſti-
nentia ciborum ſumendum curationis.

[t] ab articulis avertit

Notantur quidam Medici.

Multi autem medicinæ ſcriptores *purgativis* & a-
crioribus [v] pollent *clyſteribus*, & *urinalibus* medica-
mentis, quæ diuretica vocaverunt. Sed oportet ca-
vere *ſtomachi* vexationem, quæ *varietate* facile me-
dicaminum fit, item *veſicam* quæ [x] ſit nervoſæ qua-
litatis, provocare. Tradit enim neceſſariò univerſo
corpori vexationem per ſibi cognatam *nervorum* qua-
50 litatem. Specialiter autem *veterum* pertranſiendo er-
rores, vanum puto, atque prolixum quod de *poda-
gricis* ſcripſerunt, & propterea faſtidioſum maxime,
cum ſufficiat communis materiarum memoratio ſu-
praſcripta, tacitis [y] *dominis*, qui nunc dicentur. *Dio-
cles* libris quos de paſſionibus atque cauſis & curatio-
nibus ſcripſit: *Praxagoras* tertio libro de morbis:
Eraſiſtratus libro quo de podagra ſcripſit, prohibens
tamen *purgativa* adhiberi, quæ cathartica vocave-
runt, *malagma* vero *Ptolemæo* regi promittens, cu-
jus ſcripturam non edidit: quanquam quidam ſibi vi-
51 ſum *Eraſiſtrati* nominent medicamen. Item *Erophili*
ſectatores multi, atque *Aſclepiades* libris ad Eraſi-
ſtratum ſcriptis, & *Heraclides* Tarentinus, & *The-
miſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum, aliqua ut
methodicus, aliqua ut *non* methodicus decurrit: phle-
bo-

[v] uti ſolent

[x] eſt

[y] earum autoribus

botomat enim ex *pedibus*, & nihil approbat, & *cataplaſmatum* qualitates confundit, non diſcernens à conſtrictivis laxativa. Quibus reſpondere quid oportet? cum *vinolentia* nervos amputet, *phlebotomia* patientes impleat partes. *Theſſalus* autem ſecundo libro *Regulari*, imperfecte quidem, ſed [z] conſequenter methodicis intentionibus *curationem* ordinavit. [z] congrue

CAPUT III.

De Renali paſſione, quam Græci νεφρίτιν *appellant.* 52

RENalis paſſio à patientibus partibus *nomen* accepit. Eſt autem [a] intellecta paſſio *tarda* renis aut renum: paſſio, inquam, tarda: ſiquidem cum inſidenti atque *perſeveranti querela* renalem intelligimus paſſionem, & non ex novello atque *recenti* tumore, ſicuti neque cujuſquam oſſium *coxæ*, ni fuerit perſeverans, *iſchiada* intelligere poterimus. Item adjecimus *renis*, aut *renum*, ſiquidem nunc alterum, nunc utroſque tenet renes *tumentes*, ac duratos, & in *ſaniem* ſæpe venientes, & ulceratos, & [b] *humore* 53 fluentes. Igitur de cunctis purulentationibus, vel *vomicis* communiter [c] ſecundo dicemus: nunc de cæteris ſupra memoratis ſcribemus, & primo de *tumore*. Antecedentes itaque *cauſæ*, quæ renalem faciunt paſſionem, aliæ *manifeſtæ*, ut perfrictio, indigeſtio, *percuſſus*, caſus vehemens ſuper clunes, *acres cibi* plurimi contra conſuetudinem, *libido venerea* vehemens, vel *urinalia* frequentata medicamina, aut *venena*, 54 quæ ſpecialiter ipſas [d] afficiant partes, ut ſunt ex [e] *cantharidis* confecta. Afficiuntur autem hac paſſione, juvenibus magis [f] *graviores*, atque ſenes, & [g] viri *mulieres*, & habitudine plenis [h] *tenſiores*: ſiquidem

[a] de qua hic agitur

Quid ſit nephritis.

[b] ſanguine, aut ſanie

[c] poſtea

Ejus cauſæ.

[d] afficiunt

[e] cantharidibus

[f] grandiores

[g] viris

[h] tenuiores

quidem ſit in iis gravior, & generaliter curatio difficilis, ob *anguſtiam* locorum, quæ paſſione vexantur, & ob *acrimoniam* urinæ, quæ inſuetè aliquando renibus immorata in veſicam tranſit. Sequitur autem patientes, cùm adhuc *levis* fuerit tumor, *dolor* levis, & magis cùm *proni* fuerint inclinati, ſecundum [i] *clunes*, & circa *ilia*, alterius aut utriuſque

Signa & ſymptomata.

[i] lumbos

55 partes, & priorum in clunibus nodorum. Cùm autem tumor *vehementeſcere* cœperit, dolor etiam plurimus fit cum *gravedine* & *fervore* clunium omnium, atque *iliorum*, & *pubetenus*, vel umbilico cum *conſenſu* uſque ad veſicam tendente, ob tumorem *urinalium* viarum, quas *Græci* [k] ureticos poros appellant: quæ quidem à renibus uſque ad veſicam ſunt porrectæ, atteſtante *urina* tenui, & aquata, & ita *ſubalbida*, ut colaturæ liquidæ colorem fingat, [l] quam *Græci* [m] χαρωπὸν vocant, & primò *parva*, dehinc *plurima*, aut coacervatim effuſa, quæ nullam faciat [n] relevationem, pejorante tumore, in [1] *feculentum* colo-

[k] πόρους οὐρητικοὺς

[l] quem

[m] i. cæruleum

[n] ἐνκιώρημα

56 rem veniens, cum jam nimia tenſione tenuiſſimæ *venulæ* fuerint ruptæ: item in *vini* tranſiens qualitatem viſcoſæ craſſificationis cauſa: tum [o] *oleoſum* veluti adipis qualitatem ſimulans, cùm renum [2] *fluor pinguis* [p] acceperit. Dehinc per incrementa etiam *febres* accedunt, cum conſenſu *jecoris*, ut quidam etiam fellis colorem ſumant, atteſtante *ventris* abſtinentia, cum tormento, & ructatione, inflatione co-

[o] oleoſa, aut

[p] acciderit.

57 gente. Tum *hebetudo* ſequitur, & *articulorum* frigus & *vomitus*: & tardante paſſione, corporis *tenuitas* nimia, adeò ut quidam [q] *uncati* permaneant, & ſemper *proni* ambulare cogantur, nec unquam ſe erigere:

[q] curvi

1 ſanguinis portione quadam admixta. τὸ τρυγῶδες χρῶμα intelligit.

2 Ex adipis eorum colliquatione.

gere poſſint. Eſt præterea ſignum *declinationis*, ſupradictorum in contraria mutatio, ut *urina* aquata in craſſitudinem veniens: craſſior verò vel viſcoſa in tenuitatem: item quæ paulatim atque cum *mordicatione* ferri ſolebat, ſine labore adveniens, & [illegible] plurima, mediocris effecta, & ad ſummum omnia cum naturæ ſolita, vel ſimilia fuerint viſa. Aiunt aliqui eos, 58
qui ex *caſu* vel percuſſu, aut vehementi *libidine* fuerint, tormenta, irruiſſe videantur: *colicos* verò major interior, vel ventri vicinarum partium dolor ſequatur, atque inde ſumat exordium, conſentientibus vel compatientibus clunibus. Item *renali* vitio extemplo *difficultas* urinæ conjuncta eſt. *Colicis* verò per conſenſum, atque *ſecundo* concurrit. Hæc eſt ſimilium paſſionum diſcretio. Accidunt hæc item ſimilia etiam in [r] *urinalibus viis* vitio conſtituto, ex renibus quæ uſque ad veſicam ducunt, quibus eadem quæ ſuprà diximus, rectè concurrunt, ſed *dolor* vel ejus ſenſus erit *inter renes* & inteſtina, & *veſicæ fundum*, nulla inflatione vel extantia in externis renum partibus prominente. Hæc eſt omnis atque perfecta ſignificatio. 59
Sed oportet *ſanguinis mictu* adfectos ſimiliter curari tanquam ſanguinem *ſpuentes*. Alios verò, qui cæteris fuerint paſſionibus adfecti, ſicut de veſica ſcribentes demonſtrabimus, pro ſuis concurſibus vel accidentibus, quæ *Græci* ſymptomata vocant, partita curari ratione. Non enim ſola *generalis*, ſed etiam *ſpecialis* eorundem convenit adjutoriorum curatio, ſolum differens, quòd ea quæ *localia* ſunt adjutoria in iis, qui *renalibus* laborant vitiis, magis clunibus adhibeantur. Illis verò qui [s] *veſicæ*, pectini, vel *pubetenus*, quod *Græci* [3] perineon vocant.

Hic multa deſunt.

Quomodo diſtinguenda nephritis à Colica.

[r] uretheribus

Curatio eadem quæ ſanguinem ſpuentium.

[s] *ſub.* vitiis laborant

Cccc CA-

[3] Cælius hic, ut paſſim vocum Græcarum proprietatem non admodum obſervat; περιναῖον enim proprie ſignificat ſpatium inter pudenda & anum, Latinis interfeminium dictum.

CAPUT IV.

60 *De tardis veſicæ paſſionibus.*

Morbi quidam veſicæ proprii
[a] θριχίασις

IN veſica *ſpeciales* plurimæ paſſiones eveniunt, *tumor*, *collectio*, *ulcus*, *durities*, Φθειρίασις, item ψωρίασις, quam *ſcabiem*, vel ſcabrum appellamus,[a] *capillatio*, *debilitas*, *paralyſis*, *calculatio*, quam λιθίασιν vocant, *ſanguinis* fluor, ſive effuſio, quam αἱμοῤῥαγίαν appellant, *mictus tarditas*, aut difficultas, aut in toto *guttæ* aquatiles, quas ὑδατίδας vocant. Sed ne porrecta longitudine, faſtidioſa curatio videatur, una præceptione omnia apprehendere feſtinandum. De *paralyſi* igitur ſuperius docuimus, cùm de ea ſpecialiter
61 diceremus. De *collectionibus* verò & *ulceribus* ſecundò dicemus, cùm de *ſingulis* corporis partibus communem trademus curationem.

Signa veſicæ inflammationis, & calculi.

Tumente igitur veſica, ſequitur *dolor* ſecundum *pectinem*, atque *veretri* radicem, & *ilia*, & *clunes*, & magis initio ac fine urinæ reddendæ: tum *fervor* incendioſus: item *pulſus* & *extantia* partis in paſſione conſtitutæ, cum *jugi* ac frequenti urinæ reddendæ *deſiderio*, & repentina *ceſſatio*, ac rurſum egeſtio fit cum dolore intolerabili per ſingulos mictus, ut extenti ægrotantes etiam *ventum* per podicem reddant, aut ipſe *podex* præcadens excludatur: & præterea ægrotantibus[1] *ſu-*
62 *pinus* exitus urinæ facilior. Quidam denique neceſſitate coacti *defixo capite* ſuper [b] latus pedibus ſeſe locaverunt, ut *lapis* anguſta deſerens loca, atque *veſicæ aditum* repetens, mictus tribuat facultatem. *Mulieres* denique etiam *digitis* immiſſis, in muliebrem ſinum

[b] latis ſedibus

1 Dum ſupini jacent, capite decliviori, quoniam in eo corporis habitu lapis in veſicæ amplitudinem relabitur, ex colli anguſtiis.

ſinum ſibimet ipſæ, hortatione quadam lapidem provocando [c] dimiſerunt. *Pueris* autem magis prominens *veretrum* fit. Sæpe etiam *extantia* quædam ægrotantibus occurrit, ſi ſuo digitum injecerint *podici.* In ipſa præterea urina *ſedimina* inveniuntur, aliquando [d] *craſſiora*, & [e] *calida*, aliquando *arenoſa* & ſaxoſa. Item quibuſdam *aſper lapis*, aut ſanguinolentus excluditur, & ſanioſus. Sed quoniam *ſigna communia* ſequuntur *ulceribus* veſicæ atque *lapidibus* generatis, & iis qui *gelato ſanguine* impediti mictus difficultate afficiuntur, confirmabitur apprehenſio *lapidis* generati, adhibita [f] *melotide*, cujus rationem atque uſum Reſponſionum libris, *chirurgiam* ſcribentes pleniſſime tradidimus. In quibus etiam auferendi lapides opus docuimus. Nunc enim correctionem demonſtramus cujuſdam in corpore *morbi*, quo veſica *lapidum* generatione vexatur, & non ut alium *maſculum* appellemus lapidem, alium *fœminam*, veluti quidam levium medicorum, ſed quodam *corporis* vitio, non adhibita *recorporativa* curatione, cum ſolius auferendæ [g] *alienitatis* intentione medici [h] capiantur: [i] cujus plurimæ ſunt differentiæ.

c emiſerunt excluſerunt

d Aphor. 31. lib. 7. & 77. lib. 4.

63

e pallida

f cathetere ſolido, non fiſtuloſo, Gr. μηλωτρὶς

g ut lapidis, ſanguinis grumi &c.

h non autem recorporationis deinceps faciendæ.

i Nam ejus

64

Alii veſicæ morbi, ut ſtranguria: dyſuria: iſchuria:

Eſt præterea urinæ reddendæ impedimentum, quod Græci *ſtranguriam* vocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem, quam iidem *dyſuriam* appellant, quæ id adjuncto dolore [k] ingeſſerit. Impoſſibilitas autem, quam [l] *urian* vocant, perfecta ejus officii negatio. Sed hæc *tria* accidentia, quæ *Græci* ſymptomata vocaverunt, nunc *ſtricturæ* ſunt appendicia, cùm tumor veſicam tenuerit, ſive durities, aut paralyſis, vel tenſio, ut quidam volentes urinam uſu ſolito ac naturali deponere, obſtantibus cauſis, longo tempore continentes *officii dilatione*

k ingerit

l iſchuriam

vexentur: aliquando [m] *alienitatis* obtruſione veſicæ impedito meatu, ut *lapidis*, aut *arenæ*, aut *capillorum*, aut *ſquamularum* [n] cantabri ſimilium, vel quocunque ſedimine craſſiore. Fluor autem *ſanguinis* per

65 veſicam, quam *Græci* hæmorrhagian [o] vocantes manifeſtus, cùm acervatim per urinæ meatum ſanguis excluditur. Sed quoniam non [p] ſolo ex *ambitu* veſicæ fluor iſte fit, ſed etiam ex *collo*, vel *mictualibus* [q] viſco acervatus ſanguis excluditur: aliquando etiam de *renibus*, erit locorum diſcretio facienda. Nam *renibus* patientibus dolor in *clunibus* demonſtratur. [r] *Veſicæ* autem ambitu patiente, ſub umbilico, vel *pubetenus* apparet dolor, & ſæpe urinæ commixtus ſanguis excluditur. Item *collo* veſicæ patiente, circa *veretri* initium, quod *Græci* perineon vocant, do-

66 lor ſentitur. *Mictuali* autem *via* patiente, ipſam *veretri* radicem dolor afficit, atteſtante ſanguinis *puritate*, cum juge ac non intercapedinata emiſſione, etiamſi digitis loca, quæ juxta [s] *ſeſſionem veretri* ſunt, preſſerimus, quo in loco eſt ultima mictualis via, quàm, ut ſuprà diximus, [t] *uræam* Græci vocaverunt. Nam ſi ex aliis locis ſanguis feratur, *digitorum* impreſſione magis abſtinetur, cum ſupradictis locis, hoc eſt, *perineo*, vel *podici* vicinis renititur impreſſio. Tunc [v] ex veſicæ *collo* [x] impedimento repreſſus feretur: ex *ſuperioribus* verò abſtinetur. Aliorum autem medicorum *ſigna* de his diſcretionibus conſcripta *Reſponſionum* libris chirurgiam ſcribentes elogiavimus.

67 Sunt autem *veſicæ* vitia, vel paſſiones generaliter *curatione difficiles*. Eſt enim natura *nervoſa*, & altioribus inſita locis, atque *celata*, & quæ corporis [y] *ſuperflua* ſuſtineat acriora. Sed ne *Methodi* rationem variare videamur, erit demonſtrandum, quoniam *fluo-*

[m] rerum alienarum, & præter naturam in corpore genitarum.

Mictus ſanguineus,

[n] furfuris

[o] vocant, eſt

[p] ſolum

[q] viis urethra ex renibus:

veſica,

[r] Aphor. 39. lib. 7. & 80. lib. 4.

& ejus collo:

[s] infimam partem

[t] urethram.

[v] enim

[x] impedito preſſu refereretur, ac in ſuperioribus viis abſtinebitur

Curatio morborum veſicæ.

[y] excrementa.

fluori ſive ſolutioni veſicæ, quam *Græci* ῥευματισμὸν
vocant, ſunt adſcribenda plurima, quæ ſpecie diſcre-
pare videntur, ut plurimus mictus cum [z] *arenoſo* vel — z Aphor. 79. lib. 4.
[a] *capilloſo* ſedimine. Item *ſanguinis* fluor: *ſtrictura* — a Aphor. 76. lib. 4.
autem adſcribendus *tumor* eſt, atque *durities*, vel
ſaxea duritas, quam *Græci* σκίῤῥωσιν vocant. Horum 68
duplicem generaliter in ſuperpoſitionibus *curationem* — a *ſolutione.*
demonſtramus. Fluente igitur veſica, hoc eſt, *ſolu-
tionem* patiente, locandus æger in *frigido* mediocri-
ter loco, adhibita *requie*, cum *abſtinentia*, & arti-
culorum tenaci *ligatione*: & ſi *ſanguinis* fuerit fluor,
clunibus prominentius ſublevatis: & officio *mictus*
admonente, quantum datur, imperandum ægro, ut
neque id *retento* faciat *ſpiritu*, neque *vi* quadam,
vel conatu, excludi cogat aliena. Apponenda etiam
ſpongia nova aceto tincta, ſecundum *clunes*, vel *um-
bilicum*, ac pubetenus, quod *Græci* ἦτρον appellant,
uſque ad *veretri* initium, quod iidem *perineon* vo-
cant, addita tenaci cum amplexu *ligatione*. Tum 69
epithemata iiſdem locis, atque *cucurbita* conſtricti-
va adhibenda. *Potus* dandus frigidus: parvus *cibus*.
[b] Species, de ſanguinis fluore & ſputo ſcribentes, — b cibi, potus, epithematum
docuimus. Similiter etiam, quæ [c] præbibenda, con-
ſcripſimus, ejuſdem ſcilicet qualitatis. [d] Et *ſeſſionem* — c *ſc.* medicamina
ex vino [e] vehementiori confecta, quam ἐγκάθισμα vo-
cant, in qua ſint præcoctæ *murtæ* bacculæ, cum *ro-* — d Prodeſt & ſeſſio
ſis: vel in puſca, aut aceto facta decoctio herbæ [f] *ta-* — e auſteriori
liæ, vel *rubi*, aut mali *punici* corticis, & horum ſi- — f ſurculorum oleagineorum
milium: vel per *ferramentum*, quod *Græci* καθητῆρα
vocant, *injectio* [g] ſecunda, quæ ſimiliter medendo — g facienda eorum quæ
conſtringant, *acaciæ*, *hypocyſtidis*, aut *plantaginis*
[h] ſucco, vel *polygonii* herbæ, aut *intybi*, vel *puſcæ* 70
frigidæ, ſingularis, aut adjuncta *thuris* drachma una, — h ſucci.

 cum

cum æquali pondere *hypocyſtidis*, vel *gallæ*, cum nigro vino, vel [i] *talliæ* herbæ aqua cœleſti concoctæ: quæ cum fuerit expreſſa & abjecta, erit aqua [k] coquenda, donec ad mellis veniat craſſitudinem. *Mulieribus* vero etiam *peſſaria* adhibenda, quæ ad fluorem matricis *Reſponſionum* conſcripſimus libris, muliebria vitia curantes. Eſt autem *curatione* [l] correctior, ac facilis *eruptione* factus, vel [m] *oſcitatione* ſanguinis fluor, vel percuſſu, aut ſaltu confectus. Etenim [n] *influxio* abſtinetur, & rupta conglutinantur:
71 *difficilis* vero correctione ex *putredine* effectus fluor. Retento enim *ſanguine*, vel abſtento, *ulcus* [o] permanebit. Eſt præterea ex *putredine* ſanguis *ater*, & male redolens, atque *purulentus* ex ulcere præfecto, & *dolore* antecedente, qui putredinis cauſa adveniſſe videtur. In *eruptione* autem flavus, & non [p] antecedentibus ſupradictis, ſed [q] *excuſſu*, vel ſaltu, aut percuſſu effectus. Solent præterea ſicut in podice, vel fœminarum ſinu, aut matricis collo, etiam in veſica *hæmorrhoides* generari, quæ fluorem ſanguinis præſtant, quibuſdam *intervallis* variatum, quod
72 oportet apprehendere prudentem, cum non coadcervata primo fuerit effuſio, ſed augmentis quibuſdam promota, interjectis defectionibus, ac ſæpe retento ſanguine *doloris* pubetenus admonitione [r] ceſſante cum tenſione *inguinum*, & gravedine *clunium*, vel *renum* conſenſu: & cum *ſanguis* eruperit, ſupradictorum [s] *relatione* ſequente, ſiquidem aliquando inflatæ ac tumentes *hæmorrhoides* difficultatem, vel abſtinentiam faciunt mictus, quam Græci *dyſuriam* vocant, vel [t] *uriam*. Hæc ſunt quæ de his neceſſariò dicenda credidimus. *Declinante* autem paſſione, convenit adhibere *cerotaria*, ex murtino, vel viridi oleo

[i] thaliæ
[k] recoquenda
[l] ac correctione facilior
[m] oſculatione
[n] effluxio
[o] permanet
[p] nigredine: fœtore: pure: dolore
[q] lapſu ex rheda aut vehiculo.
[r] atteſtante; quidam *ceſſare* exponunt, cum ſanguis fluere deſinit.
[s] relevatione
[t] iſchuriam

oleo, & alumine, *cibum* varium dare, atque *vinum*, ac deinde *lavacrum* adhibere.

At ſi *ſtrictura* fuerit ventris, vel veſicæ, conve- 73
nit jacere ægrotantem *loco* mediocriter *calido*, atque *à ſtrictura.*
lucido, adhibita *abſtinentia* uſque ad tertium diem, cum *requie*. Item *locis* in dolore conſtitutis *manuum* calidarum, cum blando amplexu *vaporatio* adhibenda: vel *pubetenus*, ac *veretri* initio, & *clunibus* calida *linteamina*, aut *vaſcula* ex aqua calida, vel *ſacelli* ex pollinibus calidis, aut *veſicæ* oleo calido plenæ admovendæ, ac ſi *vehemens* fuerit dolor, *phlebotomia* adhibenda: & partes in paſſione conſtitutæ *lanis* [v] limpidis oleo calido ac dulci infuſis contegendæ, ex eo etiam *totum corpus* ungendum: tum *ora* *v non ſuccidis*
fovenda. Adhibenda etiam *encathiſmata* ex aqua ca- 74
lida, vel aqua & oleo, aut decoctione laxativa ex iis quæ ſæpe memoravimus. Tunc *cibus* dandus ſorbilis, & *potui* aqua calida, moderatione dominante, & uſque ad *declinationem* paſſionis, intervallis dierum, nutrimenta offerenda. Ac ſi *dolor* minime ceſſaverit, convenit uſus *cataplaſmatis* laxativi, & *cucurbitæ* appoſitio levis, quam *Græci* κούφην appellant, cum adjecta ſcarificatione, & *vaporatione* ſpongiarum aqua calida expreſſarum. Ac ſi *venter* retentus fuerit, *clyſter* convenit ſimplex: & ſecundo *cucurbita* clunibus adhibenda, ac pubetenus [x] præraris ca- *x præraſis*
pillis. Tunc *hirudinum* appoſitio, quas ſanguiſugas 74
vocant, atque *embaſis* adhibenda ex calida & oleo: ſic enim laxatis *tenſionibus*, non ſolum dolores ſolventur veſicæ, ſed etiam conſequens *urinæ* difficultas, vel abſtinentia. Cavendus præterea uſus *urinalium* *Cavendum*
medicaminum, quæ diuretica *Græci* vocant. Etenim *à diureticis.*
veſicam provocant, & propterea tumores faciunt com-

commoveri. Ac ſi minutis doloribus urinæ [y] fuerit *retentio*, vel in toto conquieverit dolor, tanquam [z] factis ſuperpoſitionibus repetant *lenimenta*, adhibenda *fortificatio* per variam *geſtationem*, & *vocis* exercitium, *unctionibus* quoque ac *defricationibus* admotis, quæ ſuperiora corporis magis exerceant, inter-
76 jecto *lavacro*, & vario *cibo*, ac *vino:* & juxta methodicum modum adjectiones *cyclicæ* ac detractiones faciendæ. Tum ad *recorporativa* atque vehementia redeundum adjutoria, ut ex *reſina*, vel *dropace*, ac *paropteſi*, & ſolis torrore, vel arena ignita, & appoſitione [a] *cucurbitæ*, forti raptu atque tractu quodam circunducto remota, corpora roboremus, morborum pulſa [b] *ſegnitie*, adhibito uſu *aſperginum*, quæ συμπάσματα *Græci* vocaverunt. Tum *malagmatum* atque *acoporum* laceſſentium uſus adhibendus, adjecto etiam *ſinapiſmo*, & *fricatione* partium, quæ paſſione afficiuntur. Tum *encathiſmatibus* utendum ex aqua marina, vel ſalſa calida, & magis iis qui *mordicatione* quadam locorum in iiſdem paſſionibus tanguntur:
77 tum *cataclyſmo* utendum, cujus [c] nominis vim præſcriptis libris ſæpius [d] latinavimus: ita *natatio* adhibenda aquarum ſua virtute medentium, quibus magis erit in ſolutionibus utendum. Eligendæ ſunt nanque ſpecialiter quæ *aluminis* habeant qualitatem, ut ſunt in Italia *Albulæ* appellatæ, & *Nepeſinæ*, & [e] Cotiliæ, & *Auguriæ:* Iis vero qui *lapidibus*, vel *ſcabro* veſicæ afficiuntur, erunt eligendæ aquæ *ſalſæ*, vel quæ *nitri* habeant qualitatem, ut apud [f] *Tenariam* inſulam, quæ potandæ, atque lavacro adhibendæ ſunt. Tum reſiduus adhibendus eſt *cyclus*, & acriora medicamina potanda, ut ex radice *lapati*, & *capparis*, & *ſtruthii*, vel *polii* herbæ, itemque *panacis*, & ho-

y ceſſaverit
z confectis, abſolutis
a Hanc *recorporativam cucurbitam* vocavit lib. 2. §. 31.
b fibrarum ἀτονία
c aquarum illiſionem expoſuit. c. 1. lib. 1. ruinam, cap. 1. lib. 2.
d pro latino uſurpavimus
e Cutiliæ
f Ænariam

horum ſimilium: & *lithotomia* in iis, qui majorem generaverint lapidem. Item in omnibus *hellebori* adhibendus eſt uſus, ſi paſſiones ſupradictæ permanſerint. Tum *navigatio* atque *peregrinatio*, & earum varietas appetenda. Erit præterea longo tempore, ut cætera quæque nimia, *Venus* præcavenda. Iis enim qui ob veſicæ *paralyſin*, propter officium [a] ſciſcitandum uſum *venereum* probaverunt, conſentiendum non eſt: trahit enim ſecum totius corporis vexationem. Ob quam cauſam erit [b] probanda etiam ferularum tenerarum, vel tabellarum, uſque ad *ruborem cutis* ab iis probata *percuſſio*, itemque *uſtio*, & *ſcarificatio* [c] faciendæ pubetenus, atque clunibus, & circa initium veretri circulatim, quod *Græci* περίνεον vocant, [d] debilitate afficiens. Sunt præterea aquoſa [2] *ſemina* quæ excluduntur, & magis cum ſe *pronos* fecerint ægrotantes, vel celeri ambulaverint greſſu. [e] Irruit autem corporibus, cum longa fuerint *debilitate* vexata, aut immodico uſu *venereo* affecta. Sed eſt accipienda *curatio* ex iis, quæ de veſica *ſanguine* fluente memoravimus: Item ex iis, quæ in *lenimentis* paſſionum fortificandi corporis cauſa, ac demutandi ſæpiſſime probavimus. Eſt enim hæc paſſio ſeminalium viarum [f] *paralyſis*.

78 / 79

Veneris noxa.

a ſollicitandum

b reprobanda

c facienda

d i. quæ debilitatem afferunt

Gonorrhæa.

e irruunt

f immo potius Rheumatiſmus.

2 Seroſi humoris corrupti & acris, per colem effluxum intelligit, quem Gonorrhææ ſpeciem quidam eſſe putant. Vulgus vocat *chaude-piſſe.*

Hic deeſt Caput de Diabete: item de Seminis lapſu, ſeu Gonorrhæa: quæ duo capita in Indice huic libro in Editione Baſileenſi præfixo, notantur.

CAPUT VII.

80 *De Somno venereo quem Græci* ὀνειρόγονον *appellant.*

PEr *ſomnos* inanibus viſis affecti ægrotantes *ſeminis lapſu* vexantur. *Nomen* autem ſumpſit ab accidenti, ſiquidem effectum venereum provocando perficit. Sed generaliter, neque illico *paſſio* eſt, neque *accidens* paſſionis, quod *Græci* ſymptoma vocant, ſed eſt conſequens viſis, quam *Græci* φαντασίαν vocaverunt, per ſomnum ægrotantes afficiens, ob deſiderium *venereæ* voluptatis, vel jugem atque continuam *libidinem*, ſive è contrario longam uſus *dilationem* vel continentiam.

Quid ſit ſomnus venereus. — *ejus cauſæ.*

81 Sed hoc frequentius accidens in *paſſionem* ſæpe devenit, itemque alterius paſſionis aliquando *ſignum* antecedens fit, ut *epilepſiæ* aut *furoris*, quam *Græci* manian vocant, aut cujuſquam ſimilis morbi, quoniam vexationem oſtendere probatur, atque præmoveri corpus, ſive prætangi acceſſione ventura. Item aliquando antecedens *cauſa* ſupradictæ paſſionis, quam [a] *ſeminis* appellamus *lapſum*, fuiſſe probatur, à qua diſcernitur, ſiquidem illa paſſio etiam per diem *vigilantibus* ægris fluere facit ſemen, nulla *phantaſia* in uſum venereum provocante. *Somnus* autem venereus eo ſolo tempore, quo dormiunt ægrotantes, inanibus viſis

Aliquando epilepſiam aut furorem præſagit: — [a] Gonorrhæam *quomodo differat à Gonorrhæa.*

82 *concubitum* fingit. Aliqui etiam aiunt ὀνειροπόλησιν ab ὀνειρογόνῳ diſcerni, ſiquidem ὀνειροπόλησις illa ſit quæ per ſomnum concubitum *fingit*, cum [b] operantium ſenſu, ſed *ſine* ſeminis jactu: Ὀνειρόγονος vero uſque ad [c] *defectum* deducit ſeminis lapſum. Sed *Mileſius* nihil inquit ſupradicta differre: unum enim atque eundem fluorem dicit eſſe ſeminalium viarum. Sed quod *nunc* excluſio perficitur ſeminis, *nunc* impeditur, quanquam viſa

[b] operis — [c] effectum.

per

per ſomnum eadem fingantur, ob alias, inquit, irruentes fieri cauſas: ſed non eſt plurima *diſcretio*, [d] niſi intentio adhibenda: quippe cum neque ad *curationem* neceſſaria comprobetur. *d* nec

Eos igitur, qui ratione *futuræ* acceſſionis *epilepſiæ*, 83
vel *furoris*, aut cujuſquam alterius morbi commoven- *Curatio varianda.*
tur, ex iis quæ *ſuis* ſunt *paſſionibus* tribuenda, mitigamus: eos vero qui *ſpecialiter* hoc vitio afficiuntur, tanquam parva *gonorrhœa* affectos curamus. Supradictorum enim augmentum in iſtam cadere paſſionem facit ægrotantes, [e] *fluentium* ſeminalium viarum, vel *paralyſi* vitiatarum cauſa. Quapropter convenit primo ægrotanti ab *intentione venerea* viſa mentis avertere, quæ *Græci* phantaſmata vocaverunt, atque *aliorſum* applicare intentionibus externis admotis. Siquidem 84
facile quæ *vigilantes* accipiunt, *ſomniorum* viſa [g] ad activa cum hiis motibus exercent ægrotantes, & propterea corpus *ſeminis* [h] *diſcuſſione* vexatur. Tum *ſtramenta* duriora atque frigerantia procuranda. Jubendi etiam ſupra *latus* jacere, cum ſe ſomno dederint, & [i] ante ſe: vel ſupponenda tenuis ac producta *lamina plumbea* clunibus, vel *ſpongiæ* circundandæ [k] puſca frigidæ infuſæ, vel [l] injiciendo loca rebus *frigidæ* virtutis ex [m] anterioribus, ut *balauſtio*, vel *acacia*, aut *hypocyſtide*, vel *pſyllio* herba, quæ ſunt ſingularia, vel cum palmulis adhibenda. *Cibus* etiam *conſtrictivus* 85
dandus, vel denſabilis, & frigidus, ut de ſanguinis fluore conſcripſimus. [n] *Poto* quoque *frigido* nutriendi, vel conſtrictivis, non quidem curioſe confectis. Tum adhibenda *fortificatio* ex communi reſumptione, & facienda conſuetudo *frigidi lavacri*, quod *Græci* ψυχρολουσίαν appellant. *Loca* etiam in paſſione conſtituta forti impreſſione *fricanda*. Sunt enim hæc ſufficientia con-

e defluxionem ex aliis partibus accipientium
g ad actionem ducunt, hisque
h excluſione
i in ventrem
k puſcæ
l contegenda lumborum loca
m antea memoratis
n Potu

conſtrictioni faciundæ. *Aliqui* vero convenire dixerunt etiam *mictus dilationem* tendere, ne frequenti [o] officio cauſa refricetur, & [p] *completa* veſica ſe ſomno ægrotantes dare, quo neque in altum ſomnum venire ſinantur, & [q] interceſſu frequenti [r] excitentur, quo *viſa* venereæ voluptatis, quæ ſomno finguntur, amittant, & extenta veſica *ſeminales vias* ſibi vicinas comprimendo ſemen retineant. Alii *majorem digitum* ligandum atque conſtringendum *forti filo* vel lino juſſerunt, quo *dolore* interveniente, altior arceatur *ſomnus*, & neque animorum viſa in *veneream voluptatem* ſolvantur. Sed erunt hæc utraque à nobis excludenda. Vexant enim vigiliæ ægrotantem, & ultra modum *urinæ retentio* difficultatem mictus ſæpe [s] refecit, ut alterius paſſionis illatæ cauſa videatur, [t] ut ſupra docuimus.

86

o i. mictione
p plena
q abruptione
r excitari
s efficit
t ſicut

CAPUT VIII.

87 *De ſanguinis emiſſione ex debilitate ſeminalium viarum.*

MIleſius debilitate fieri dixit ſeminalium viarum, vel ſequi *in uſu venereo pro ſemine ſanguinis emiſſionem*. Sed hoc commune eſt etiam iis, qui in oſculo veſicæ, quam [a] *uretan* vocant, *ulcus* habuerint. Et eſt harum manifeſta *diſcretio*. In iis enim qui *ulcus* habuerint, cum mictum fecerint, *ſanguis* fluet atteſtante *mordicatione*, & *dolore*, & aliquando egeſtione *corpuſculorum*, quæ ἐφελκύδας *Græci* vocaverunt.
88 In iis autem qui *debilitate* ſeminalium viarum afficiuntur, ſolo tempore *Veneris* exercendæ ſanguis excluditur, atteſtante *jucunditate*, nullis corpuſculis, & cum mictum faciunt, nulla mordicatione vexante: ſed etiam [b] nunc *curatio* ex ſupradictis accipienda, ubi *veſicam* fluentem

a urethram
b hujus

tem ſanguine curari conſcripſimus. *Conſtrictione* enim atque denſitate fluentia retinentur. Tunc *reſumptio* adhibenda, ac deinde *recorporatio*, ut ſæpe memoravimus.

CAPUT IX.

De Priapiſmo. 89

SIne ullo dolore vel conſenſu [a] *vertigo veretri fit*, & *Definitio morbi.*
appellatur *priapiſmos*, ſed vocabulum ſumpſit à *a tentigo*
ſimilitudine *priaporum*, [b] quòd ita [c] formentur, ut *re- b qui*
cto veretro fingantur. Hujus autem paſſionis meminit *c formantur*
Demetrius Apameus libro Signorum. Ait enim [d] *ſemen d ſenem*
in ſemet manu operantem nec quicquam potuiſſe peragere: *tenſionem* autem fuiſſe veretri nimiam, cum *parvo dolore*, ut *cornu* putaretur, & ita perſeveraſſe *multis menſibus*. Nullo quoque adjutorio medicinali ceſſaſſe, [e] ac *tarde*, atque longo tempore quieviſſe. *e ſed*
Quo fit ut à *ſatyriaſi* diſcernatur priapiſmus. Siqui- 90
dem illa *celer* ſit, & non tardet in corpore. [f] Fiet ſa- *Ejus à ſatyriaſi differentia:*
nè cum *contractu nervorum*, & ſtimuloſo *deſiderio venereæ voluptatis:* [g] nam intelligitur *priapiſmus* [h] *paralyſis* eſſe *ſeminalium viarum*, atque aliorum *nervorum* ad veretri partes [i] ducentium, quorum [k] contractu ægrotantes afficiuntur. Sed etiam [l] nunc *curatio* ſumenda eſt ex iis, quæ de *veſicæ ſtrictura* longo tempore tardante conſcripſimus.

f Fit enim
g At
h imo potius ſpaſmus
i tendentium
Curatio.
k diſtenſione
l hujus

CAPUT X.

De vomicis, ſive internis collectionibus, quas Græci ἐμπυήματα *vocant.* 91

PLena igitur de his tradenda eſt ratio. Hæc enim ſunt quæ in occultis nata [a] *collectiones* nuncupantur, *a abſceſſus,* ἀποςήματα

b σπλάγχνοις, viſceribus

tur, ut in [b] *ſplanchnis*, ac *membrana*, quæ latera cingit, vel in *pulmone*, aut diſcrimine thoracis ac ventris, quod Græci *diaphragma* vocant, item *ſtomacho* vel *ventre*, *jecore*, *liene*, *inteſtinis*, *renibus*, *veſica*, aut *mictuali via*, vel *matrice*, aut *peritonæo*. Sed de iis, quæ in matrice generantur, libris quos de *muliebribus* vitiis conſcripſimus *Reſponſionum* docuimus: de cæteris vero nunc dicemus. [c] Harum igitur *aliæ* ſolo medicamine curantur, atque *medicinali* [d] *delectu* guber-

c collectionum
d ductu

92 nante uſum *chirurgiæ* non exigunt: ſiquidem [e] ſint *occultis* in locis, & plurimis ſuperpoſitis *membris*, & [f] ſit impoſſibile atque *illicitum* plurimas incidere partes, ne *ſanguinis* [g] pompoſus fluor periculum faciat ægrotanti, ut ſunt quæ in *pulmone* generantur, vel *diaphragmate* intrinſecus, vel in ipſa [h] alteriore altitudine, aut in [i] *ſtomacho* ſuperius ſcilicet à diaphragmate, vel in *ventris* [k] ſeſſione, aut *inteſtinis*, excepto fine *longaonis*, item in *poſterioribus veſicæ*, vel in *renibus*: *aliæ* vero accedente *chirurgia* curantur, quoties ad *exteriora* corporis collectionum [l] liquorem erumpendo feruntur, vel magis ab *altioribus* recedunt,

e ſunt
f eſt
g copioſus
h ulteriore, ſc. pectoris cavo
i œſophago
k ima parte
l liquores

93 ut in [m] *hypozygo* membrana, vel *diaphragmate* forinſecus, atque *ſtomachi* fundo, & [n] *ventris*, circa ejus ſuperiorem altitudinem, item [o] *jecore*, & *liene*, & *longaone* ad ejus exteriora, atque [p] *ſphinteri* vicina, & *veſicæ* in anterioribus, vel ſub umbilico, pubetenus, quod *Græci* ἦτρον appellant, item in *veſicæ collo*, vel in *prima* ejus parte, quam Græci [q] *uretan* vocant, & in *peritonæo*. Communiter autem omnis *vomica* vel collectio, antecedente *tumore* nimio, generatur.

m ὑπόζυγος, i. pleura, ut in lib. de Cel. Paſ. paſſim
n ventre
o Aph. 45. lib. 7.
p ſphincteri
q urethram Aphor. 57. lib. 7.

Signa abſceſſuum internorum ſunt

Denique *empyici*, quos nos vomicoſos appellamus, alii ex *pleuritico* morbo, alii ex *pleumonico* in ſupradictam paſſionem devenerunt, ſequentibus *ſignis*, nunc

com-

communibus cujuſdam partis in vomicam venientis, 94
nunc *ſpecialibus* pro ſingulis corporis locis. Sed ne
longa [r] hac oratione extimemus, omnium *communia* [r] hæc
ſimul ordinanda probamus: tum ſingulatim ſpecialia
deſignantes etiam [s] munia adjungemus. Omnibus igi- [s] communia
tur collectionibus generatis, vel cum *tumor* in [t] liquo- *vel communia:*
re vertitur, ſequitur *febricula* vehemens, inordinata, [t] liquorem,
& ſæpe cum *rigore*, & torpore frigido, vel [v] *iniquitate* pus. Aph. 47. lib. 2.
corporis, tum loci *fervor* incendioſus, *gravedo*, *ten-* [v] inquietudi-
ſio, & exceptis quæ in *pulmone* fiunt, ſæpe ſtimulans ne: jactatio-
dolor, & pulſuoſus: tum celer *pulſus*, atque humilis, ne: vexatione.
& ſæpe *ſudor*, magis capitis, atque collorum. Dehinc 95
perfecta purulentatione *rigor* corporis, atque *tremor*
[x] circunſcribitur, & *febrium* recedit inquietudo, ac [x] ceſſat, minor fit
dolorum: ſed *ſpecialiter* ac proprie [y] in communibus, *cuivis pro-*
ſi in membrana, quæ latera circuntegit, *hypozygos* ap- *pria:*
pellata, fuerit generata collectio, *difficultas ſpiratio-* [y] præter communia
nis ſequitur, quam dyſpnœan vocaverunt, & difficilis *ut pleuræ:*
jacendi poteſtas ſupra *contrarium* patienti latus, hoc
eſt, quod [z] cauſa non tangitur, cum ſenſu quodam in- [z] morbo
terno veluti *pendentium* [a] membrorum, & ſæpe com- [a] membranarum
motu corporis quaſi *ſonus* auditur, velut incluſi atque
colliſi humoris, [b] nam *Græci* ὑδατισμὸν appellant. Se- [b] quod
quitur etiam *diſplicentia* poſt acceptum cibum, quam
Græci δυσαρέσκησιν vocant, & plurima *tenſio* medii la- 96
teris, aut [1] verricoſa *inflatio* impreſſioni digitorum ce-
dens, ac reſurgens. In *pulmone* vero emergente vo- *pulmonis:*
mica, *ſpirandi* plurima difficultas ſequitur ægrotan-
tes, *tuſſis* vehemens, *vox* obtuſa vel rauca, & *odoris*
tetri ſpiratio, *thoracis* gravedo, & *adductio* ſuperio-
rum ad inferiora, item *gravatio* atque tenſio ſupina-
tis

1 verrucoſa, acuminata, faſtigiata in verrucæ, i. tumuli modum. Ea fit, cum exeſis muſculis intercoſtalibus ſpiritus thorace incluſus, foras, verſus pectoris cutem erumpit.

tis ægrotantibus, & *relevatio* ſedentibus: denique ſe ipſi ſuſtollunt ad partes lecti ſuperiores, quo *levatius* habeant *caput*. Sequitur etiam *cavitas* oculorum, genarum *rubor*, & *albedo* ſub lingua venarum. Et ſi *eruptio* tardaverit, inflatio quoque *articulorum* ſequitur, *vultus* pallor, & *macies* ora deformans.

97 *diaphragmatis:* Item in *diaphragmate* emergente vomica, dolor ſupra *præcordia* ſequitur, penetrans per latera utraque uſque ad *poſteriora*; & aliquando inflatio vel tenſio juxta *finem* pectoris, vel ſub *extremis coſtis*, atque oſſibus [2] ultimis, perſeverans uſque ad [c] *alia*. Et ſi collectio [3] *forinſecus* fuerit, *ſonitus* aliquando humoris incluſi ſequitur, tum *tuſſicula*, & in ſpirationibus difficultas plurima, ac *reſpiratio* longa, & forinſecus ſpiritu attracto, [4] *dolor*, quod nunquam ſequitur eos, qui *pulmonis* vomica vexantur. Etenim *pleumonici* hauriendo magis ſpiritum relevantur.

c illis

98 *Stomachi, ſeu œſophagi:* In *ſtomacho* autem emergente vomica, *ructationes* tetræ, atque difficultas *ſpirationis*, ſed minor ægrotantes ſequitur, & aliquando *tuſſicula* [d] parvo ſine ullo [e] tumoris excreatu: tum *torpor* frigidus articulorum, *animi* defectio, *ſudor* in ſummitate cutis, *pulſus* parvus, & corruptio ſumpti cibi, atque acidæ ructationes, & *nauſea*, & aliquando *vomitus*, ſiccitas *linguæ*, vel aſperitas, *ſitis*, *tranſvoratio difficilis*, plurima vel parva pro collectionis magnitudine. Quod ſi fuerit in *ſuperioribus* ſtomachi, donec cibus tranſvoretur, *preſſuram* ſentiunt ægrotantes, poſt [f] effectus verò [g] releventur.

99 [h] Ac ſi in *inferioribus*, erit facilis *transvoratio*, ac deinde dolida cibi *perceptio* ſe-

d parva
e humoris
f devoratum
g relevantur
h At

2 *ſc.* Sterni, qua eſt xiphoeides, & ſub coſtis nothis, quibus adnectitur Diaphragma.

3 Extra Diaphragma intra ventrem, qua ventriculum Diaphragma contingit, non qua pulmonem ſpectat.

4 Nam per inſpirationes Diaphragma in ventris inferioris ſpatium diſtenditur, quemadmodum per expirationes ſurſum in thoracem adducitur.

ſequetur, cùm ad deſtinata pervenerint quæ [i] ſuman-
tur, *dolore* ex anterioribus partibus in ore ventris at-
teſtante, cum *inflatione*, vel extantia quæ impreſſio-
ne digitorum cedat ac reſurgat. Si verò in *ſuperiori-
bus* fuerit collectio, nulla videbitur prompta inflatio
vel extantia, ſed dolor atque gravedo *inter ſcapulas*,
[k] vel ex poſterioribus *cervicis* partibus ſentietur. Ac
ſi in [l] *ventre* fuerit collectio, & magis in ejus ambitu,
erit *inflatio* inferius à *diaphragmate*, quod diſcrimen
appellamus, circa medium præcordiorum *ſiniſtrorſus*
flexa, & impreſſioni digitorum cedens, ac reſurgens,
atteſtante *faſtidio*, nauſea, *ſiti* poſt cibi ſumptionem, 100
cum ructationibus acidis, atque ſumptorum corru-
ptione, & aliquando *liquidis* per ventrem egeſtioni-
bus. Ac ſi in aliquo *inteſtinorum* fuerit collectio, erit
extantia vel inflatio vomicæ ſecundum ejus *poſitio-
nem*: [m] in *pyloro*: denique conſtituta in ultima parte
ventris ſub *dextro* latere, atque *ilio*, vel ſub *jecore*.
Sin verò in [n] *neſtide* fuerit collectio, erit in *ſiniſtra* par-
te extantia ſupradicta atque inflatio veluti ſub *liene*.
Aliis etiam inteſtinis [o] *tenſioribus* collectione vitiatis
inter *umbilici* atque *pectinis* regionem ſupradicta re-
periuntur. Ac ſi in *colo* fuerit collectio, ſecundum
ilium dextrum, circa umbilicum uſque ad *ſiniſtra* lo-
ca, antecedentibus iis quæ ſunt ſolita *colicos* afficere,
ſupradicta reperiuntur. Item in *longaone* collectio- 101
ne [p] ſuffecta, *clunium* dolor ſequitur, cum difficultate
mictus, & abſtinentia ventris, & aliquando egeſtione
muculenta, vel *ſanguinolenta*. Inflatio autem vel *ex-
tantia* erit in ſuperficie *occulta*, ſed immiſſis per po-
dicem *digitis* ſentietur, & ad inferiora venientibus li-
quidis commixta *ſtercora* putria egeruntur, adeò ut
plerunque lateat, utrum ex *pyloro*, vel *neſtide*, aut

[i] ſumuntur

[k] vel in *Ventriculi*:

[l] ventriculo

Pylori:

[m] ut in pyloro erit extantia conſtituta

jejuni:

[n] νῆστις, eſt inteſtinum jejunum

inteſtini ilei:

coli:

[o] tenuioribus

recti:

[p] perfecta

Eeee *te-*

q tenuioribus [q] *tenerioribus* inteſtinis hæc ferri videantur. Sed erunt purulenta *ſeparatiora* à ſtercore, atque diſcreta,
102 quum ex *colo* referuntur, aut ex *longaone*. Item in *je-*
jecoris. *core* vomica conſtituta, *inflatio*, vel extantia, & *pul-*
r diſpoſitio
s partes ſanas *ſuoſa* ſequitur ægrotantes [r] appoſitio, & tangentibus
quæ hepati incumbunt nobis [s] *ſana* principaliter [t] occurrunt, & circa confi-
t occurrit nium *interaneorum*, quæ, ut ſuprà diximus, *Græci* σπλάγχνα vocant, circunſcripta collectio ſentitur, quum
v adeo nunquam [v] tantum latens, atque ita ſubmerſa in *pe-ritoneo* collectio comprobetur, neque ita circunſcripta ac deciſa videatur: ſed paulatim deficiens ſuos *fi-*
x diſtracta *nes* ſanis partibus jungat, ut non [x] dejecta atque deciſa videatur.

Quot modis, & quibus viis hi abſceſſus ſe exonerent. Hæc eſt *vomicarum* omnium ſpecialis ſignificatio, ſed earum *eruptiones* aliquæ ad *thoracis* inania fiunt: aliquæ inter regionem *peritonei* & *inteſtinorum:* aliquæ ad *ſtomachum* vel *ventrem*, ut liquida atque pu-
103 rulenta evomantur: aliquæ ad *pulmonem*, ſive arteriam majorem, vel *rumam*, quam *Græci* βρόγχον appellant,
y extuſſiuntur quo liquida & purulenta [y] etuſſiantur: aliquæ ad *inteſtina*, vel eorum ſpatia, quo per *podicem* liquida excludantur, vel purulenta: aliquæ ad *matricem*, quo per *muliebrem ſinum* profundantur: aliquæ ad *renes* vel mictuales vias, ac *veſicam*, quo per mictum ferantur: aliquæ ad *cor*, ut *Eraſiſtratus* ait, ſed harum
z quarum facile ratio reddi poteſt omnium eruptionum plerique alias [z] rationabiles dicunt, aliquas irrationabiles: ſed *rationabiles* aiunt, ut ad ſtomachum vel ventrem venientes per *os* exclu-
104 di, ad pulmonem vero per *arteriam* majorem, item ad inteſtina vel ventrem, vel *podicem* ferri, ad renes vero vel veſicam per *mictuales vias*, item ad matri-
a pudendum cem per *muliebre* [a] veretrum: *Irrationabiles* autem dicunt, eas quæ in *diaphragmate*, vel *hypozygo* membra-

brana, aut *jecore*, & *liene* generatæ rumpuntur, & per *arteriam* majorem, vel *ſtomachum*, aut *veſicam*, aut *matricem* excludi [b] credantur, cum *nullæ* ſint ab *b* creduntur
iis partibus, quæ collectione affectæ ſunt, *naturales viæ* ad ſupradicta loca ducentes. *Alii* vero etiam in iis ſe [c] repertos quædam *vaſcula* demonſtrant, *anatomi-* *c* reperiſſe
ca ratione adprehenſa, quæ ad hæc penetrant loca. Alii aiunt *vias* eſſe *latentes*, quas λογοθεωρήτους appellant, 105
per quas limpida vel purulenta quadam *exudatione* ferantur: ſed non oportet de his plurimum diſputare. *Sufficit* enim *ad diſciplinam ſignificationis faciundæ*, *manifeſta* [d] *comprobare.* *d* cognoſcere

Signa, in qua parte, & quoverſus abſceſſus ruptus ſit.

Item aliqui etiam in ſingula loca ex aliis factam *ſuſceptionem puris*, quam μετάληψιν vocaverunt, *ſignis* explicare conati ſunt, quæ quidem non neceſſaria, ſed frequentia probaverunt. Etenim ad *arteriam* majorem, ſive gutturis cannam, quam *Græci* βρόγχον appellant, facta eruptio *ſpirationis* ingerit *difficultatem*, & *tuſſiculam*: ad *ſtomachum* verò, nauſeam, atque 106
faſtidium, & everſionem, vel *vomitum* ingerit ægrotanti. Item ad *inteſtina*, vel ventrem, *tormentum* facit partium, cum *inflatione*, ac ventoſitate. Ad *veſicam* verò, delectationem facit frequenter *urinæ* reddendæ. Ad *inania* autem *thoracis*, atque inter *peritonæon* membranam, & *vitalia interna* nulla ſunt antecedentia eruptionis ſigna, ſed utranque *factam* intelligimus. [e] Sed pro ægrotantium *motu*, vel converſione jacendi, *ſonus* quidam efficitur velut incluſi humoris, quem *Græci* ὑδατισμόν vocaverunt. [f] Præſtantius autem, ſi inter *peritonæon* atque *inteſtina* id evenerit. Sequitur etiam prominentia partium, *hydropem* fingens, cum *mordicationibus*, ac doloribus repentinis. [g] Sed ſi inanis fuerit ruptio *thoracis* facta ſu- 107

e Nam
f i. Melius percipitur
g Sed ſi ſuperiorum partium diſcriminis, quod Græci diaphragma vocant, in thoracis inane ruptio facta fuerit.

 pe-

periorum partium à diſcrimine, quod Græci *diaphra-*
gma vocant, cum *difficultate ſpirationis*, *tuſſiculæ*
querela ſequitur. Sin verò in regionem, quæ *inteſti-*
nis atque *peritoneo* interjacet, fuerit facta, *inferiorum*
partium querela ſequitur cum inteſtinorum *tormento*.
Novitate enim repentinæ effuſionis acriorum humo-
rum, atque corrupti puris edacitate ea quæ naturali
habitu cuſtodita manebant vitalia, vehementiſſimè
108 vexantur. Præterea *repentina*, atque coadcervata ali-
quando ruptio fit, aliquando [h] *paulatim*, tenuatis pri-
mò *vomicæ tegminibus*, ut præliquatum, atque par-
vum liquorem mittant, quod apprehendimus, quum
tuſſicula deſiverit eſſe ſicca, atque *ſputa* pollui admix-
tione *puris* viderimus, vel in egeſtionibus ventris
quicquam *ſanioſi liquoris* fuerit repertum, vel in ege-
ſtionibus urinæ *ſedimina purulenta* fuerint inventa.
Sed poſt ſupradictas *eruptiones*, ſi *omnis* fuerit facta li-
quoris effuſio, *febres* illico ſolvuntur, atque loci *pro-*
minentia [i] reflatur, & *gravedo* [k] circumſcribitur. Sin
verò *ex parte* fuerit effuſa collectio, quod fit *debili-*
tate ægrotantis, aut *craſſitudine* liquidorum, aut non
109 in [l] *fundo* [m] vomica [n] oſculatione ſuffecta, ſed è *lateri-*
bus, aut ſupernis partibus [o] paulatim liquidam inven-
turum. Sed erit [p] approbanda ſignificatio *non in fundo*
factæ ruptionis, quum inter aliquos dies repleta vo-
mica, ſive eruptio, *tenſionem* rurſum, atque grave-
dinem cum *febre* moverit ægrotanti: tum poſt effu-
ſionem ſuperflui liquoris omnia levigantur: ac ſimi-
liter per *intervalla* dierum [q] eaſdem difficultates [r] re-
præſentet.

Communiter autem, omnium eruptionum *tutior*
eſt comparatione cæterarum, illa quæ in *veſicam* ve-
nerit, atque *mictuales vias*. Etenim naturaliter cre-
dun-

h quod dici ſolet, per reſudationem

i retrocedit
k ceſſat, minuitur

Signa vomicæ ex parte tantum expurgatæ.

l medio, parte interiore
m vomicæ
n apertione
o paulatim exeuntia liquida inveniuntur
p cognoſcenda
q eædem
r repræſentantur

Veſica eſt via omnium tutiſſima.

duntur hæ partes jugem *acrimoniam* liquidorum ex-
cipere, ac reddere. Quapropter neque [s] nunc ulla *no-* 110
vitate facilè vexari poſſe videntur, quum in ſe *aliena* [s] tunc
atque acriora ſuſceperint, quæ eruptione *vomicæ* de-
ſcendunt: dehinc, quod naturali *urinæ* commixta *pu-*
rulenta, quæ [t] collatione corrupta videntur, *obtuſa* [t] collectione
miteſcunt: ultimò quod neque coadcervatam, ſed
paulatim redditam, ac requieſcentem ſumant egeſtio-
nem urinæ per exitum & tractum. At facilitate *ſecun-*
da eſt quæ ad *inteſtina* [v] ruperit. Hæc enim quoque [v] eruperit
creduntur tranſitum *ſtercorum* ſuſtinere, ſed [x] ad pri- [x] comparata cum veſica
mam *minus tuta* judicatur. Siquidem poſſit *coadcer-*
vatæ effuſionis cauſa per podicem, ægrotanti [y] *defe-* [y] animi deliquium
ctionem facere, & propterea *mortem*. Tertia eſt, quæ 111
ad *matricem* [z] ruperit, & magis in iis quæ jam [a] *natu-* [z] eruperit
rali lege purgantur. Didicerunt enim & ea loca ma- [a] i. menſtrua, vel lochiorum
teriæ tranſitum [b] ſuſtinere, minus [c] quidem [d] à priori-
bus tuta eſt. Siquidem neque ex *initio nativitatis*, ne- [b] facile tolerare
que [e] per dies ſingulos [f] *naturalem meatum* ipſæ ſuſti- [c] tamen
nent partes, neque ita *acria* ferre conſueverunt li- [d] quam priores viæ
quorum: ſiquidem nihil in ſe *ſanguis* habet morda- [e] quotidie
ciſſimæ qualitatis. Omnium tamen *periculoſior* judi- *Quæ viæ ſint omnium periculoſiſſimæ.*
catur, ut *Eraſiſtratus* ait, quæ ad cor fuerit facta, ejus
ſecunda quæ ad *arteriam* gutturis, quam *Græci* bron-
chum appellant, & ejus, *repentina* magis atque coad- [f] ſanguinis excretionem
cervata, [g] ab ea quæ *paulatim* fuerit effuſa. Siquidem 112
defectiones ingerit ægrotanti, atque difficultatem ſpi- [g] quam
rationis, & *tuſſiculam*, & *præfocationem*, cùm neque
naturalibus liquidis ulla conſuetudo per ipſam partem
tranſeundi videatur: *tertia* quæ ad *ſtomachum* fuerit
facta: ſiquidem præfocationem minus ingerat, ſed
magis [h] à ſupradicta, *appetitum* cibi extinguat, & [h] quam
propterea *fame* ægrotantes afficiendo debilitet. Item

poſt hanc ſecunda eſt, quæ ad *inanitatem thoracis* fuerit facta. Siquidem circunfundatur *pulmoni* humor corruptus: atque *cordi* [i] ultima eſt, quæ inter regionem *peritonei* & *inteſtinorum* venerit. Siquidem circunfunditur humor *jecori* & *lieni*, & *ventri* atque *inteſtinis*, quæ quum fuerint vexata, ingerunt *periculum*.

i reſpectu periculi proxima

113

Prognoſis univerſalis.

Communiter autem, ſive *univerſim* dicendo, quod *Græci* catholicon vocant, omnium *vomicarum*, vel eorum qui iis afficiuntur, *ſalutarem* intelligimus [k] *ductum* fore, ſi poſt eruptionem factam *febres* ceſſaverint, & magis extemplo, vel eadem die: *ſiti* quoque recedente, atque [l] perfecto *appetitu* cibi: *ventris* quoque officio parva atque [m] congeſta reddente, ipſius etiam *puris* [n] albedo, atque eodem colore apparente: & cum *lenitate*, ac ſine dolore ſuarum egeſtionum, & ſi per ſuperna egeritur, ſine vehementi *tuſſicula*, neque coadcervatim, ſed *per partes* excluduntur liquida: *peſſima* autem aut [o] *difficulter*, aut, ut ſæpe contingit, *interfectiva* ferri judicamus eis, quibus *poſt eruptionem febres* annexæ perſeveraverint, atteſtante *ſiti* cum *faſtidio* cibi, & *ventris fluore*, vel ipſius puris *felloſo*, vel *livido* colore, coadcervatis egeſtionibus, aut cum *vehementi tuſſicula* viribus [p] depurgatis.

k exitum

l refecto

m concocta

n albedine, atque eodem colore in omnibus ſui partibus

114

o difficillima

p deturbatis, afflictis. eodem genere loquendi utitur inf. §. 39.

Curatio partium affectarum antequam ſuppurantur.

Hæc eſt *vomicarum* ſignificatio. Sed oportet ob earum *generationem* fugiendam, congruam [q] *tumoribus* adhibere curationem. Horum enim augmenta *collectiones* faciunt generari, ut ſæpe in *pleuriticis* vel *peripneumonicis*, vel ſimilibus morbis, quibus ita formavimus curationes, ut minime ſinantur *initia* fieri *vomicarum*.

q partibus inflammatis

115

Vomicarum jam factarum.

At vero ſi jam *perfectam* vomicam viderimus, & humore corrupto in toto, aut ex parte, tumoris caruerit nomine, oportebit in *ſimilibus* adhuc perſeverare adjutoriis, ut *cataplaſmatibus* ex polline tri-

tritici, vel ſeminis lini, aut fœnigræci, vel [r] hordeacii confectis, vel ex aqua mulſa, aut *hybiſci* decoctione, cujus etiam *radix* erit conterenda, addita *vaporatione* ſpongiarum. Vel ſi in *inferioribus* corporis partibus fuerit collectio, *encathiſmatibus* quoque jugibus erit utendum ex *aqua* & *oleo calido*, ac decoctione cujuſquam ex iis, quæ cataplaſmatibus congrua ſuprà diximus. Ante cibum præterea *olei calidi* quicquam [s] poto dandum: dehinc etiam *mulſi* mediocriter cocti: tunc *ſorbilis* offerendus eſt cibus, atque calidus. eſt enim *improprium* ex parte adhuc manente tumore quicquam *acrius* adhibere, quo magis labor ægrotantibus geminetur, ſcilicet *tumore* aſperato, unde majores collectiones efficiuntur. *Pauſante* igitur tumore omni ex parte, & *nondum erupta* collectione: oportet ejus [t] adjuvari *celeritatem*, ut primum perſcriptis cataplaſmatibus *ficum* faciamus admiſceri, cum *hybiſco*: tum reſinam *terebinthinam*, adjuncto uſu malagmatum, quæ congrua *Reſponſionum* docuimus libris, ut eſt *Mnaſeum*, item ex *tribus reſinis*, quod *Græci* διὰ τριῶν ῥητινῶν vocant, tum etiam [v] διὰ χαλβάνης, [x] vel [5] *melinon*, vel quam appellant *Serapionis*, aut [y] *dictamnum*, vel quicquam ſimili promiſſione conſcriptum: *Cibo* autem dandus ſuccus *ptiſanæ* cum melle. Item *porri* capitati vel *atriplex*, quam *Græci* ἀνδράφαξιν vocant: itemque *urticam*. Jubendi præterea ægrotantes magis *ſupra latus* jacere, ſi in [z] ſuperioribus à *diaphragmate* [6] partibus collectio fuerit generata. Cavenda etenim *ſupina* jacendi poſitio: ſiquidem extenta

116

117

r hordeacei

s potui

t accelerari eruptionem

v ex galbano

x vel Melinum quod

y διὰ δικτάμνου

z i. ſupra diaphragma.

5 Hujus Melini, Serapionis dicti, ut & Empl. διὰ δικτάμνου deſcriptiones vid. Gal. de compoſ. medic. κατὰ γένη lib. 11. Aëtius pag. 843. deſcribit Melinum Serapionis: pag. verò 836. Dia Dictamnum.

6 in thoracis inanitate. Sic enim pus minus in pulmonem decumbit, ſed in coſtas convertitur.

ta *arteria* anguſtatur, quo & magna difficultas *ſpirationis* fit, & minima liquidorum *excluſio* perficitur.
118 Sed ſi his adhibitis collectionis non provenerit *eruptio*, oportebit *vehementioribus* eam provocare, ne humor incluſus plurima tardando membra corrumpat. Quapropter præpotandi ſunt ægri *decoctione fici*, vel *hyſſopi*, ac *rutæ*, & *origani*, & *tragorigani*, & *thymi*, vel *ſatureiæ*, aut *abſinthii*, vel *centaureæ*, aut *marrubii*; aut *ſemine radicum*, aut *ſinapi*, aut *naſturtii* cum melle, quorum aliqua etiam viridia erunt mandenda. Item medicamen quod appellatur διὰ τριῶν πιπερέων [a] potu dandum, vel *diaſcordeon*, aut [7] *zopirium*. Multi tamen etiam *hieram* dandam probaverunt, & magis illam
119 quæ appellatur *diacolocynthidos*. Adjuvat quoque eruptionis celeritatem *ſternutatio* adhibita, & aliquibus etiam *excreatus* quidam *hinnibilis* jugiter affectatus. Ac ſi neque ita eruptio fuerit conſecuta, erit jejunus, vel dato [b] poto, aut radicibus comeſtis *vomitus* adhibendus. Aliqui vero in iis, quæ *ſuperioribus* à diaphragmate partibus vexantur, *fumationes* adhibuerunt, tardante eruptione, *hyſſopum*, vel *thymum*, aut *origanum* incendentes, vel *ſulphur*: & [c] *ſandaraca*, aut *aloe*, vel *ſtyrace* impoſitis igni ægros hiſcere juſſerunt, & raptu quodam potili *nidorem* tranſvorare: [d] Tunc dandum vel *tymminum* probant per diem *bis* vel *ter*: ſimile enim inquiunt hoc curationis genus
120 [e] *chirurgiæ*. Sed vehementer caput gravat implendo. At ſi in *inteſtinis* fuerit collectio, erunt per *clyſterem* injicienda ea quæ præbibenda nuper ordinavimus. Tum *eruptione* facta, ſpeculandum, utrum *per partes* atque [f] depoſito, liquida excludantur: an vero *coacervata*, aut omnino difficulter, & paulatim. Sed ſi

[a] potui

[b] potu

[c] ſandaracha, i. auripigmento ſ. arſenico

[d] Tum adhibendum hoc thymiama.

[e] i. inciſioni ſcalpello factæ

[f] compoſite, i. blande

7 Zopyrios à Galen. lib. de Antidotis; & Aëtio pag. 522. deſcribitur.

ſi [g] *partim*, & nullis obſtantibus excludi viderimus, [g] per partes, ut paulò ante
erit à *cibo* abſtinendus ægrotus, viribus permittentibus: tum alia die adhibita corporis *unctione* præpotandus iis quæ ſupra memoravimus. *cibis* quoque adjuvare [h] collectionem oportet quo omnia liquida detrahantur, dato *mulſo* bibendo, vel ſolo *melle*, cum reſina *terebinthina*, aut *butyro* non veteri. Tum *ſorbi-* 121
lem dabimus ſuccum ex *alica* vel ptiſana *melle* admixto. Item *porros* coctos cum *oleo*, atque *garo*, & *ptiſana*, tum etiam ex tritico ptiſanam confectam, aut cum *protropo* vino, aut *ſquillitico*, item *lac* cum mulſo. Et ſi eruptio liquidorum ad *mictuales vias* pervenerit, erunt adjungenda ſupradictis etiam mictualia medicamina quæ *urinam* provocant, à Græcis *diuretica* appellata, ut *aſparagi* [i] *olus atrum*, *lactucæ*, nunc coctæ, nunc incoctæ, item *radices*, & ſorbilia, *lacte* quoque confecta. Sin vero ad *inteſtina* eruptio pervenerit, quo per podicem exitum habeat, cum ſupradictis communiter erunt adhibenda quæ *ventris* officium non denſent, neque plurimum laxent. Quapropter 122
mictualibus prohibitis, cibo ordinamus *maluam* dandam, *betas*, *cauliculos*, *cucurbitas*. Sed ſi *coadcervatim*, ac *nimis liquida* ferri viderimus, erit *abſtinentia* [8] recuſanda. Dandum *mulſum* [k] poto ſufficienter decoctum, & plurima *ſitis* ægrotantibus [l] indigenda. Dandus præterea *cibus* qui ventris teneat officium, ut *orizæ* ſuccus ſorbilis, aut *lenticulæ*: item *piſces* duri corporis, quos σκληροσάρκους *Græci* vocaverunt, & *volantum* ſicciora, & [m] poto *aqua imbrialis* offerenda, quam vulgo ciſterninam vocant, *calida* item medicamina quæ ad humectam tuſſiculam conſcripta ſunt: tum *vinum* mediocriter aſperum. Sin vero *difficulter* 123

[h] excluſionem

[i] hippoſelinum, ſ. ſmyrnæum

[k] potui

[l] injungenda

[m] potui.

 at-

[8] vires enim cibo ſæpius, ſed paulatim ſumpto reficiendæ ſunt.

atque paulatim liquida fuerint excluſa, erit inquirenda cauſa, utrumne ob *debilitatem* ægrotantis id evenerit,[n] quo minime valeat excludere aliena; an vero ob *craſſitiem* liquidorum, vel ob eruptionem[o] non in febribus factam; vel in *fundo* collectionis. Etenim ſi ob *debilitatem* ægrotantis id adverterimus fieri, erunt ſublevandæ *vires* per reſumptionem. Si autem ob *craſſitudinem* liquidorum, *tenuantia* adhibenda, atque præpotanda quæ ſupra memoravimus, adjectis quo-
124 que ſimilibus *electariis*, ut ſunt ex *melle*, *reſina*, vel *lini* ſemine cum melle confecta, ac nucleo *pineo*, vel *ſtrobylis*, & *urticæ* ſemine: præbibendum *ſinapi* cum parvo *pipere* longo: tunc *hellebori* adhibemus purgationem. Ac ſi ex vomicis *ulcera tardantia* perſeveraverint, ea quæ ſupra *diaphragma* fuerunt, quod diſcrimen appellavimus, ita curabimus, ut eſt de *phthiſicis* ſcriptum: in *ſtomacho* vero vel *ventre*, ut de *cœliacis*: item in *inteſtinis*, ut de *dyſentericis*: in *renibus* vero ac *veſica*, vel mictualibus viis potis medicaminibus, atque *clyſtere* injectis, vel per *catheter*a immiſſa utemur. etenim ſi *ſordida* apparuerint ulcera, *lacte* atque *melle* potamus, ſemine *cucumeris*[p] præfu-
125 ſo: aut *mulſo*: aut pinguibus *palmulis* cum paſſo: aut *nucleis* cum *amygdalis* & *amylo*. Similia etiam per *catheter*a immittenda, ut *tetrapharmacum* medicamen diligenter lacte ſolutum. Sin vero *limpida* fuerint ulcera, erunt *encathiſmata* adhibenda, quibus præcocta fuerint aliqua *conſtringentia*, atque extrinſecus apponenda *emplaſtra*, quæ cicatricem facere valeant, à *Græcis* ἐπȣλωτικὰ appellata. potui dandum *lac* cum *amylo*, & *cucumeris* ſemine, cum decoctione *phœnicobalani*, aut *papaveris*[q] fixi, atque conſtricti cum vino protropo, &[r] *amygdali* decoctione, vel mali *cydonii*,

ſor-

[n] quia, quod
[o] in lateribus aut ſupernis partibus factam, non in
[p] antea infuſo
[q] frixi atque contriti
[r] amygdalarum.

ſorborum, & palmularum *thebaicarum*, vel ſucco mali *punici*, vel iis quæ in pharmaceutico *Reſponſionum* tradidimus libris, ex quibus eſt quod appellatur [s] *carui*, & *œnocraton*, & ex [t] *trachanto* atque *amylo*, & *glycyrrhiza*. Utendum etiam *aquis* ſua virtute medentibus, quas ſupra memoravimus: Itemque iis quæ in [v] *Aria* inſula, & [x] *Theanitorum* provincia eſſe perhibentur, cæterarum quoque *reſumptivarum* materiarum uſum adhibendo, ut nutribiliores ſuccos. Ubi vero *inter inteſtina* & *peritoneum* eruptio fuerit facta, ſive ex *jecore*, ſive ex aliqua veniens collectionis parte, quæſitum eſt 126 127

quomodo *puris detractio* fieri poſſit, utrumne per tenues vias *veſicæ* veniat: [y] atque in *inteſtina* [z] acceptum videatur, & propterea per urinam, vel per ventris officium excludi poſſit: an vero ſectis *inguinum* locis detrahi facilius videatur, quod quidem *Eraſiſtratus* demonſtravit? Sed apparet [a] nunc *chirurgia* ad exitum puri faciendum, inciſa ſecundum inguen *peritonei* membrana, quo corruptis liquoribus prolapſio inferioribus [b] aperte præbeatur. Tunc congrua adhibenda curatio. Etenim inciſa peritonei membrana, in *cicatricem* facile conducitur, & ſine ullo *periculo* ægrotantis ſanitas [c] datur, ut eſt conjiciendum ex *hydropum paracenteſi*, atque chirurgia *ramicis*, quam *Græci* ἐντεροκήλην vocant. Neque *impoſſibile* putandum, etiamſi quid remanſerit, facta detractione [d] *chirurgiæ*, per ſuperficiem cutis, ac *tenues vias*, & per inteſtinorum cavitatem [e] ſudari. quippe cum etiam in *hydropibus* circunfuſus humor *inteſtinis* ſæpe fuerit [f] exiccatus, quibuſdam per *veſicam*, fœminis per *matricem*: ſed omnibus communiter *fortitudinem* convenit per nutrimenta præſtare. facile enim [g] *corruptio* partium depulſa paſſione fit, cum corpus fuerit naturali fortitudine poſſeſſum. 128

[s] διὰ καρύων
[t] tragacantho
[v] Ænaria
[x] Teanitarum, Apuliæ populorum
[y] an vero
[z] accipi
Pus in abdomine collectum optime inciſione detrahitur.
[a] commoda
[b] apertis
[c] redditur
[d] i. à chirurgo
[e] exudare
[f] abſorptus
Virium ante omnia ratio eſt habenda.
[g] reſtitutio, correctio

CAPUT XI.

129 *De ſuperflua carne, quam Græci* πολυσαρκίαν *vocant.*

ACcidunt corporibus *ſuperflua carnis incrementa*, quæ Græci ob nimietatem πολυσαρκίαν vocaverunt, & eſt hoc paſſionis genus contrarium [a] *nutrimento ceſſante*: ſiquidem ceſſans nutrimentum tabida facit corpora. Idem *ultra naturæ modum* [b] vehementius elatum plurimam facit *carnem* generari, ex qua corpora gravata premuntur. Præterea hoc quoque ſpeciem [c] accipimus *cachexiæ*, ſiquidem indecens difficultas patientes afficit: nam ſequitur *nimia* ac ſuperflua *multitudo*
130 *carnis*, quæ in pinguem prominentiam erigitur, cum *tardo motu*, atque gravatione, & *debilitate*, & ex parvo greſſu *anhelatione*, ac *ſudore*, ut ſuo ſe corpore præfocari ſentiant ægrotantes, quo neque levia ferre valent veſtimenta. Multi igitur *medicorum* atque *aliptarum* ſalutaribus præceptis adjungendam diligentiam *detrahendæ carnis* putaverunt, intuentes κοινότητα, quam ἐπίδοσιν vel εὐεξίαν vocant, hoc eſt, *habitudinis augmentum*: ſed hoc à *Sorano* repulſum. Nos igitur ſo-
131 lam *bonam* habitudinem intelligimus, quæ ſi fuerit cum *modica carne fortitudo*, [d] & ſervanda magis quàm repellenda. *Polyſarcia* vero, quam nunc paſſionem dicimus, recte *cachexian* nuncupamus, quæ multis accidentibus denuntiat *periculum*. Etenim quæ [e] ſequetur *animalia* [f] nutrimento dedita, vel [g] *cuſtodia* reſervata, ut [h] flato, atque extento, & prominenti corpore videantur, hæc eadem cuncta *patientes* [i] ſequentur. [k] Similiter accidentia corporibus ulceratis, in quibus [l] *vana caro* concreſcit, vel eorum *labiis* quæ [m] fuerit acie circunciſa [n] renaſcantur.

a nutrimento ceſſanti, ſ. tabi
b copioſius allatum
c eſſe judicamus
Symptomata hujus morbi.
d eſt
e ſequuntur
f gulæ
g ſaginationis ergo
Πολυσαρκία eſt cachexiæ ſpecies periculoſa.
h inflato
i ſequuntur:
k ſimilia quoque accidentia ſunt in corporibus
l luxurians
m fuerint
n renaſcitur

Sed

Sed iſtius paſſionis *duplex* traditur differentia *cura-* 132
tionis: alia quæ cohibet fieri plurimum corporis nu- *Ejus curatio duplex:*
trimentum, quæ quidem ponitur in *geſtatione* celeri,
& *cibis* non multum nutribilibus, ac moderatis, ne
plura corpus quàm inſumit, accipiat: *alia* quæ cyclica
regula atque *operoſa recorporatione* formatur demu-
tandi corporis cauſa. Sed ut [o] docilis ſermo, ac mani- [o] perceptibilis
feſta tradatur præceptio, partium erit memoranda cu-
ratio. Convenit igitur corpus exercere *geſtatione plu-*
rima ac *perſeveranti*, animalium jugo, vel curriculi
motu, & *equitatione*, ac *navicula:* item *lectione*, & 133
vocis exercitio vehementi, vel meditatione *modula-*
tionis agoniſticæ, & *celeri greſſu*, quo magis labor *ſu-*
rarum fiat. Item *curſu*, atque ſicca *fricatione*, manibus
puris, vel aſpero linteamine, & arenæ aſpergine: tum
volutatione in palæſtra varia, quam *Græci* [p] celadian, [p] κελαδίαν, quid ſignificat?
atque [q] *choricomachian* vocaverunt, quæ ſunt ſpecia-
liter ab ipſius artis præceptoribus imperanda: tum [q] an χειρομαχίαν?
ὁπλομαχία, hoc eſt armorum ficta [r] confrixio: item [s] *alie-* [r] conflixione
nis laboribus exercitio, hoc eſt colluctantium, vel co- [s] alternis
ëxercentium, quam *Græci* [t] haterocopian vel τραχελισμὸν [t] ἀτεροκοπίαν, an ἑκατεροκοπίαν?
vocant, atque longo vel [v] raptorio *machinamento*,
quod [1] *macron ſparton* vocaverunt: item Italica *ſphæ-* 134
ra, & *luctatione*, celerique & dura atque multa vel [v] tractorio
ſicca *fricatione*. Etenim oleo, labentibus manibus,
fortitudo ſolvitur exercitii. Convenit etiam *ſole* cor-
pora torrere, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant: tum *paropteſi*
ex flamma, vel carbonibus, & ſiccis vaporationibus
provocatur ſudor: & nunc *ferventia lavacra*, quæ
plurimum detrahunt, nunc *frigida*, quæ corpus in
denſitatem cogunt: denique [x] *pſychrolutarum* corpora [x] qui frigida lavantur.

 den-

[1] Macroſparton nempe, quia longis funibus τοῖς μακροῖς σπάρτοις traheretur.

denſa, ac veluti [y] *teſtea* ſentiuntur. Convenit etiam
135 *arenæ* littorariæ adhibendus fervor: tum *natatio* mari-
tima, vel *aquarum* naturali virtute medentium, & in
lavacris ſudore perfecto aſperginem *ſalis* adhibere:
qua ſæpe condita caro animalium ciborum [z] voluntati
ſicca ſervatur, atque denſior, nec collecta marceſcit.
Tum *fricamentum* adhibendum quod *Græci* [a] zegma
vocant, ex *nitro* tuſo, atque in pulverem redacto, &
poſt lavacrum longa *cibi dilatio*, vel potus. Tunc e-
nim *appetitio* [b] minima marceſcit, & ejus *acies* tem-
poris obtunditur dilatione, cum etiam *digeſtionis* pa-
rata protervitas detracto fomite langueſcit. Erit præ-
terea *potus* ſemper ante cibum prohibendus, vel in
136 toto *parvus* dandus, & magis cum cibi ſumuntur. Et-
enim immiſſo *liquore* plurimo [c] fluidantur accepta, at-
que *caro* mollitur, & digeſtione facile [d] ſolidiora pro-
priantur. Sed ſi plurimum quiſquam ſitierit *vinum*,
parvum dabimus mediocriter aſperum. *Pulmentum*
vero alicam, amylum, lac, nucleos, cerebrum, ova:
piſces autem teneros, vel *pinguia* quæque reproba-
mus. *Panem* damus frigidum, fermentatum, [e] *autopy-
rum*. eſt enim minus nutriens: & magis, ſi fuerit *ve-
teratus*. Specialiter autem *ſiccus* probandus eſt *cibus*.
Item pulmento danda ſunt *olera* & *piſces* durioris na-
turæ, vel *avium* ſicciora, vel *agreſtium*, ut leporis,
137 capreæ: porcina ex *depoſito*, hoc eſt, longo tempore
ſale ſiccata. Convenit præterea *unum cibum* ſumere,
& poſt ſumptionem plurimum *vigilare*: [f] In requie
quidem, quo multa corpus *exhalatione* inſumatur vi-
gilando: additur enim plurimum ſomno: denique
dormientium corpus [g] validius fit. *Potus* dandus frigi-
dus: & perſeverante [h] *carnis multitudine* erunt initia
cycli [i] adſumenda, nunc ab [k] omni *abſtinentia*, nunc
à

[y] teſtacea:
[z] voluptati
[a] forte σμέγμα, an ζέμα, a ζέω ferveo?
[b] maxima
[c] fluida redduntur
[d] ſolidioribus propiantur. i. partium corporis ſubſtantiæ adhæreſcunt, & agglutinantur
[e] αὐτόπυρον, cui nihil furfuris ademtum eſt
[f] irrequietis *Somnus ſaginat.*
[g] uvidius
[h] πολυσαρκίᾳ de qua hic agitur
[i] incipienda
[k] totali

à *parvo cibo* & *aqua*, nunc [l] augmenta ordine regula- *l augenda*
ri. Item à *jejuno vomitu* ſumendum eſt initium: [m] vel *m deinde ex*
ex *radicibus:* tum ad *drimyphagian* veniendum, ac
mediæ qualitatis materiam, volantum, atque agre-
ſtium: quæ quidem erunt celeranda [n] per dies minoris 138
brevitatis, quo urgentius [o] *initia* repetantur: & in ole- *n paucioribus diebus*
ribus erunt *urinalia* providenda, ut *aſparagus*, *paſti-* *o cujuslibet cycli*
naca, *apium*, *fœniculus*, *daucus*, *porri capitati*, & ho-
rum ſimilia: ſic enim communia ſervantes corpus vale-
bimus demutare. *Accidentium* quoque [p] conjecturam *p obſervationem*
faciemus, quo *elimatio carnis* atque [q] diductio proce- *q deductio*
dat. Aliqui medici *phlebotomiam* probant, atque *pur-*
gativa medicamina, quæ cathartica appellant, & *cly-*
ſterem, & poſt lavacrum illico *Venerem* adhibendam
ante cibum, atque ipſa die parvum nutrimentum, [r] po- *r potui*
to aquam dandam. Item vomitum [s] poſt *veſpertinum* 139
vinum. Alii quoque veluti paſſioni contrariam cor- *s poſt cœnam*
poris [t] *expanſionem* ex [v] thalamo fieri probaverunt, & *t pandiculationem*
appellant [x] ἀντίπαλον, itemque *nocturni roris* auram *v venere & concubitu*
ante ſolis ortum bibendam. Sed horum *deliratio* ma- *x i. τῆς πολυσαρκίας adverſarium*
nifeſtis proditur rebus. Nam *phlebotomia* vires depur-
gatæ vexantur, & corpora [y] palleſcunt, quod *Græci* *y flacceſcunt*
[2] ῥάκωσιν vocant. Item *purgativis* medicaminibus ex
clyſteribus, cum ſupradictis, etiam liquida corrum-
puntur, [z] cum *alius habitus* corporis fit, quem *Græci* *z quo malus*
cachexian vocant. *Venereus* vero uſus effœminat mem- *Venus effœminat.*
bra, atque fortitudinem tollit. Item aliquibus bis in 140
die [a] ordinatum *lavacrum*, & *ſomnum* prius quàm cibus *a ſub. male*
ſumatur, quidam impropriè voluerunt. craſſificat e-
nim ſomnus, non tenuat corpora: item *vomitus* poſt
cibum: vires enim tollunt: & quanquam corpori de-
trahant *carnem*, implent tamen neceſſariò *caput*, at-
que

2 Sic Aeginet. lib. VI. c. 77. laxatam ſcroti cutim appellat ῥάκωσιν ὀσχέων.

que ſenſuales vias vexant, & *gingivas* in putredinem mittunt, atque os odore [b] fœtant, retro *ſtomachum* [c] limant, & ipſum hominem ſibimet faciunt diſplicere: quod *Græci* δυσαρέσκησιν vocant, cum *inæqualitate* febribus vicina. Eſt & improprium, atque *prava ratione æſtimatum, ob corruptionem parvorum majores corpori*
141 *vexationes inferre*. Sed ſi forte [d] *vinorum* fuerit exceſſa moderatio, tunc erit *vomitus* adhibendus: ejus enim vexatione major eſt immodicæ ſumptionis gravatio. Item præ [e] cæteris *vehemens*, & major quàm oportet, animi officiis ſive *curis adplicatio*: Videmus enim ob has cauſas etiam *ſtudentium* corpora fieri tenuiora, [f] limitatione quadam animi jugi cogitatione atque diſputatione: eorum vero qui *ſegni* ac pigro ductu vitam trahunt, ſolidiora atque *pleniora* fieri corpora, ob contrariam rationem. His de ſuperflua carne conſcriptis, *omnium tardarum paſſionum curationes explicavimus*, intentione aliarum ſectarum [g] neglecta.

[b] fœdant, præterea
[c] rodunt, excoriant
[d] ciborum
[e] *hic ſubintell.* conducit
Literis vacantes macri ſunt.
[f] limatione
[g] non, ut in Celer. paſſ. libris, integris capitibus redarguta.

FINIS.

THEOD. JANS. AB ALMELOVEEN

in Cælium Aurelianum

NOTÆ & ANIMADVERSIONES

tam propriæ, quam quas ex Doctorum Virorum Lucubrationibus hinc inde collegit;

ut & Ejuſdem

INDICES DUO; alter VERBORUM, ſive

LEXICON CAELIANUM;

alter AUCTORUM Cælio laudatorum.

Accedit

INDEX RERUM.

NOBILISSIMO ET AMPLISSIMO

VIRO

WILHELMO REYNDERS

REIPUBLICAE NEOMAGENSIS

CONSULARI,

MEDENDI SCIENTIA ATQUE USU

CELEBERRIMO

S. P. D.

THEODORUS JANSON. ab ALMELOVEEN.

ECquid ego poſſum tibi gratius offerre? aut juſtiorem reddere otii mei rationem? quam ut, quas in CAELIUM AURELIANUM, *Medicum nobiliſſimum*, *antiquis non tantum*, *ſed*, *quod miratu dignum*, *poſteris plurimis*, *neſcio quam ob cauſam*, *forte ſtyli durioris obſcuritatem*, *prorſus contemtum & neglectum*, *ſubciſivis horis collegerim*, *qualescunque Animadverſiones*, *Tibi inſcribam*, *ac in grati animi teſtimonium nomini tuo celeberrimo conſecrem. Tibi*, *in-*

quam, cui haec debeo plurimas, easque graviſſimas ob cauſas, Vir Ampliſſime, ut qui me primus ante XX. *& quod excurrit annos, quum nobiliſſimus & graviſſimus ſupremae Curiae Gelricae Senator* Wilhelmus Loonius, *utrique noſtrum familiariſſimus, mihi non feneſtram, ſed januam ipſam ad tuum favorem tuamque amicitiam aperiret, ita arcte es complexus, ut nullum tempus, nullam occaſionem praetermiſeris, quibus non ſolum me ad publicam ſtationem provehere omni ſtudueris modo, ſed, cum Medicinae non vacaret, quae poſtea tamen acceſſit, Humaniorum Litterarum Provinciam in hac Illuſtri* Ducatus Gelriae & Comitatus Zutphaniae Academia *mihi demandari ab Illuſtribus Curatoribus effeceris. Quum autem utrumque* Studii genus *pro ingenii viribus probe tueri, atque ad* Caelium Aurelianum *illuſtrandum, in auxilium vocare ſim conatus, accipe paucis, Vir Ampliſſime, quid aliis diſtrictus ſtudiis ac laboribus, publici commodi cauſa praeſtiterim.*

Quum anno MDCLXXXVII *A. Corn.* Celſum (*cujus brevi, volente Deo, novam, non tamen qualem olim conceperam, majorem, quod alia tempora impediunt, editionem procurabo*) *recenſerem, animus erat ei comitem addere, ab Henrico Stephano, in-*

ter

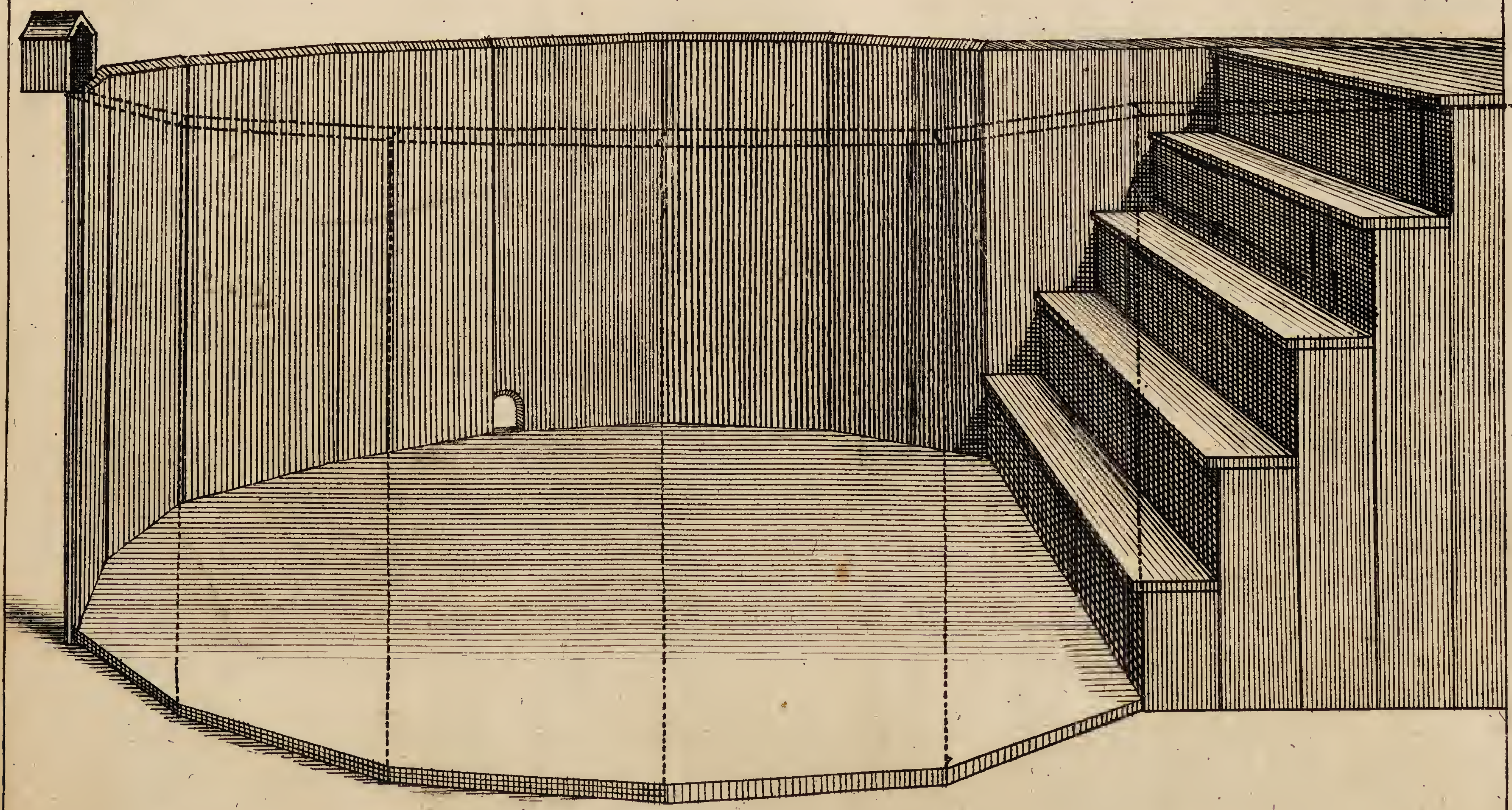
ter Medicos Principes neſcio quare omiſſum, Caelium Aurelianum. *Quem ut exornarem atque probe polirem, undique ſtudui colligere quae illuſtrando forent optimo illi ſcriptori. Verum cum nuſpiam exſtare manu exaratos codices intelligerem, ac pauciſſimas, imo potius unam dumtaxat eruditorum manibus teri editionem Rovillianam, nullos reperiri interpretes, pedem revocavi, ipſumque una cum auctore ſepoſui animum. Donec nuper Angliae decus* Martinus Liſter, *Veteris Medicinae promus condus, tum alii quoque vindices ſummi, Viri Celeberrimi* Jacobus Vallan *Trajectinae*, Petrus Hotton *Lugdunenſis Academiae lumina, aurem vellerent, novumque reluctanti adderent animum. Quin etiam, ab Anglis excitatus, qui jam manum operi admoverat, uſus opera Cl. Medici* Joan. Conradi Ammanni, *prioribus accedens typographus, me aliis oppreſſum curis* (*ſudant enim, praeter vitae hiſtoriam, ſub praelo Epiſtolae*, CCL. *auctiores, nec non rariora opuſcula utriusque Caſauboni, paucos poſt menſes, uti ſpero, praeditura*) *rogat, flagitat, velim quae ad manum eſſent colligere, refingere, & in ordinem redigere. Quod cum nec amicis, nec typographo, de republica litteraria bene mereri cupienti, nec publico poſſem denegare*, Cae-

lii *codicem arripui*, *& quae margini illeveram*, *quaeque in ſcrinia conjeceram excusſi*, *idque eo lubentius*, *quod non ſine juſta cauſa vererer*, *Viri Clar.* Nicolai Blancardi *novam editionem*, *& fortasſis etiam Viri Illuſtrisſimi* Franconis a Frankenau, *Serenisſimo Regi Daniae a Conſiliis Medicis*, Animadverſiones *fruſtra expectari. Certoque ſcirem Viri Cl.* Thomae Bartholini Notas *&* Emendationes *in* Caelium Aurelianum *triſtisſimo incendio eſſe abſumptas*; *neque umquam*, *quod ſcripſiſſe ſe fatetur Cel.* Caſpar Barthius, *in lucem prodiiſſe* Gloſſarium Aurelianum. *Cujus damnum ex parte ſaltem reſarciturus hoc qualecumque* Lexicon *ſeu* Verborum Indicem *pro temporis brevitate*, *& muneris gravioris exigua otia concedentis ratione*, *confeci*, *confectumque lubenter communicavi*, *ratus noſtri ſeculi cum Medicis tum Viris literatis fore gratum acceptumque*; *maxime vero Tibi*, Vir Nobiliſſime, *quem juxta cum quibuſvis vetuſtioris & purioris Medicinae admiratoribus*, *rogo*, *velitis hanc meam opellam boni conſulere*, *& ſicubi peccaro*, *quod humani aliquid eſſe*, *& a me quoque non alienum putem*, *in amicis morem gerendo facilitati meae benigne ignoſcere. Vale. Dab. Harderov. prid. Kal. Decemb.* cIↃ IↃ CC VIII.

I N

ad Pag: 650.

Solium cum gradibus.

IN CAELIUM AURELIANUM VIRORUM DOCTORUM NOTAE ET ANIMADVERSIONES.

Numerorum, qui extant in margine, prior paginam *indicat, alter ejuſdem paginæ* verſum.

A*Cutarum paſſionum*] *Acutum* quod pro ingenioſo notavimus; 1, 3. 4.
ſciendum eſt ſubtiles quaſcunque & penetrantes res Latinis *acutas* nominari. Sic *acuti morbi* apud Cælium Aurelianum ſive Arrianum potius. *Acuta crux*, maxime torquens, apud Mæcenatem in Epiſtolis Senecæ. *Acutum venenum* apud Orientium:

Ut laqueos ignis validos, & acuta venena
Cernere laudatam ſic fugias faciem.

Acutus motus pro celeri Statio poſitus libro VI.

- - - - *motus Spartanus acuto*
Mille cavet lapſas circum cava tempora mortes.

Barth. Adverſar. Lib. XXV. cap. 9. pag. 1230.

Lib. I.] Alii addunt, *Ad Bellicum.* quid ſi legas *Ad Bellicum* 1, 5.
diſcipulum, quem mox nominat? Solebant enim antiqui haud raro auditoribus ac diſcipulis ſuis dedicare atque inſcribere ſuos Commentarios.

Ippallum] Alii legunt *Hippaſum.* Th. Reineſ. Epiſt. ad Chr. 1, 6.
Daumium VI. pag. 16. Ipallus Pythagoricus in *Præfat.* apud *Cælium* eſt *Hippaſus* cujus nomen ipſi non ſuccurrit (ſc. Barthio) Lib. 28. c. 9.

Nondum nihil] Symmachus . . . . . *Nam quia nihil eſt quod* 1, 8.
agam, ut ne ſic nihil agam, ſubiit me malorum meorum miſera re-

cordatio. De otio ſuo loqui clarum eſt ex primis verbis periodi. Elegans vero luſus in *nihil agere*, quod & fruſtra aliquid conari, & vel futilibus negotiis occupari, & penitus otioſum eſſe diverſo intellectu deſignat. Fruſtra laborare ſignificat in hoc Arnobii Lib. VI. *Uni tantummodo exauditi abeant ſoli, nihil egerint ceteri.* Otioſum eſſe in notiſſimo Columellæ ſcito: *Nihil agendo homines male agere diſcere.* Sic *nondum nihil agere*, eſt nondum otioſum eſſe in his Cælii Aureliani præfat. *Ajunt Ipallum Pythagoricum philoſophum interrogatum quid ageret reſpondiſſe: nondum nihil: Nondum quidem mihi invidetur.* Quo tamen loco *profectum* conſideranti, quem indicari ſubjicit Cælius, non abs ratione videatur prius *nondum* ex Gloſſa adeſſe. Sed & nomen Philoſophi non abſolverim macula. Certe in indicibus Iamblicho adjectis non comparet, ſi ſatis tamen memini, qui iſtum codicem diu non viderim. Utramque vero hujus phraſeos vim conjunxit poſt Symmachum iſtum, vel & ante, Auſonius quoque ad Symmachum filium poſt Eidyll. X. *Miſi itaque ad te frivola gerris Siculis vaniora, ut quum agis nihil, hæc legas, & ne nihil agas, defendas.* Barthius Adverſarior. Lib. XXVIII. cap. 9. pag. 1327.

Nondum nihil] Mendoſa eſſe prima de Pythagorici reſponſo verba, quis non videt? Suſpicati alibi horum librorum (ſc. Adverſar. Lib. XXVIII. c. 9. p. 1327.) prius *nondum* gloſſema eſſe, quod magnoperè ſequentium præcipuè verborum conſideratione diſplicere non poteſt. Sed melior videatur vocis correctio quam abjectio. Scribas - - *reſpondiſſe admodum nihil.* Hoc eſt propemodum. Nam *admodum omnes* Salviano phraſis, fere, paucis demtis, ſonat. Et hoc recepto, facilia erunt cætera. *Barth. Adverſ. Lib. XLI. c.* 18. *p.* 1851.

2, 7. Φρένας *enim Græce mentes vocaverunt*] Forte leg. *Græci.* imo Græcos diaphragma ita appellaſſe tradit Plinius Hiſtoriæ Natural. XI. 37. *Exta homini ab inferiore viſcerum parte ſeparantur membrana quæ præcordia appellant, quia cordi prætenditur, quod Græci appellaverunt* Φρένας.

2, 27. *Hanc ipſe explorans diffinitionem*] Malo legere *explanans* i. e. explicans, apertius & clarius exponens. ſic ipſe pag. 6. *Mentitur etiam apertiſſime cum ſuam explanans definitionem, dicit.*

3, 6. *In ſtatu paſſionis*] Eſt autem ſtatus compoſitio hominis ad dimicandum, quæ cum conturbatur, ſtatu homo moveri dicitur. Unde

&

& apud Jureconſultos eſt natum *ſtatus controverſiam* movere; id eſt
exiſtimationis atque dignitatis in qua hactenus fuit. Eſt enim ſtatus
in quo quis acquieſcit, nec citra & ultra graditur. Sic morborum
ſtatus: cum in certam ſpeciem redactus eſt, apud Cælium Aurelia-
num ſæpiſſime. Gariopontus Lib. VI. c. 30. *Hæc talia utique fieri
conveniunt in principio cauſæ ejus uſque dum veniat ad ſtatum cauſæ.*
Idem Lib. VI. c. 2. *Debet autem ſcire medicus quatuor eſſe tempora
omnium cauſarum, maximè febrium; Initium, augmentum, ſtatum,
declinationem.* Barth. Adverſ. Lib. XXXV. c. 22. p. 1627.

Qui in ſtatu vigore paſſionis] Alterutrum delendum eſt verbum; 3, 6.
ſiquidem hæc duo plane eadem ſignificant, quare putem expun-
gendum gloſſema *vigore*, quoniam verbo *ſtatum* ſæpius utitur no-
ſter auctor, ut pag. 33. *Atque uſque ad totius paſſionis ſtatum alter-
na, vel per intervalla cibi refectio.* pag. 48. *atque exſpectato febrium
ſtatu.* pag. 49. *tranſacto mox acceſſionis ſtatu.* infra Lib. V. cap. 2.
pag. 565. *Conveniunt enim in iſtis mediocriter conſtringentia: augmen-
tis vero atque ſtatui, mitigantia vel laxantia: declinationibus emol-
lientia.*

Mentitur etiam aptiſſime] Forte ſcripſerit Cælius *apertiſſime.* 6, 21.
Cicer. Academic. Quæſt. II. 6. *Philo autem dum nova quædam com-
movet, quod ea ſuſtinere vix poterat, quæ contra Academicorum per-
tinaciam dicebantur, & aperte mentitur* &c. imo nihil verius. ita
enim ipſe Cælius infra Lib. III. cap. 8. pag. 480. *Omnes enim pa-
racenteſi curatos, ut aiunt, mori, apertiſſime mentiuntur.*

Quod Græci κροκιδισμὸν ſive καρφολογίαν vocant] Hæc duo con- 8, 23.
jungit etiam Galenus de Locis affectis Lib. V. cap. 4. ſic infra Cæ-
lius cap. 5. pag. 19. ubi hæc verba interpretatur. *Crocidiſmus eſt
ex operimentis fimbriarum veluti decerptio. Carphologia eſt feſtuca-
rum levium a parietibus veluti detractio.*

Politura in muris parietis] Non memini me apud probatos au- 9, 14.
ctores legere hæc duo conjuncta verba, quare expuncta voce
muris lego *in pariete cubiculorum.* ſic pag. 24. *Hinc etiam ſplendidi
colores parietum.* Politura autem erat incruſtatio, quæ fiebat ex
gypſo & calce, vel marmore bene trito. Vocatur alio nomine in
leg. 79. §. 2. ff. de V. S. *loricatio* & *opus tectorium*, in l. 241. ff. eod.
uti & apud Columellam R. R. VIII. 15. *Sed ea tota materies opere
tectorio levigatur extra intraque, ne feles, aut vipera perrepat.* Ipſi vero
artifices audiebant *tectores*, teſte juriſconſulto in l. 5. §. 7. ff. commo-

 dati.

dati. item *Albarii*, ſic enim Tertullianus de Idololatria cap. 7. *Scit Albarius tectoria inducere*, *& ciſternam liare* (i. e. linere, expolire) *& Cymatia diſtendere*, *& multa alia ornamenta præter ſimulacra parietibus incriſpare*. Fiebat autem hoc vel ad lucis majorem ſplendorem, vel ad ornatum. Ita enim l. 3. §. 4. ff. de in rem verſo, *ſed ſi mutua pecunia accepta dominicam exornavit tectoriis*, *& quibuſdam aliis*, *quæ magis ad voluptatem pertinent*, *quam utilitatem*, *non videtur verſum*, & l. 79. §. 2. ff. de V. S. *Voluptuariæ ſunt*, *quæ ſpeciem dumtaxat ornant*, *non etiam fructum augent*, *ut ſunt viridia*, *& aquæ ſalientes*, *incruſtationes*, *loricationes*, *picturæ*. Parietes vero, non muros fuiſſe incruſtatos docent l. 44. de Uſufructu & l. 13. ff. de Servitut. urban. prædior. Differebant tamen in eo quod incruſtationes conſtabant ex contrita materia, tectorium opus ex lamellis lapidum, parietibus affixis. V. *Vitruv. Archit. VII. 3. & 6.*

24, 23. *Ne ingreſſu hominum aſperentur*] De verbo *aſperare* agit Caſparus Barthius ad Statium Tom. III. pag. 945.

32, 4. *Quos Græci abuſive* κȣφὰς *vocant*] Omnino puto legendum eſſe *quas*, nempe cucurbitas leves. Id apertè demonſtrat locus qui extat Acutor. Morbor. Lib. II. c. 29. pag. 141. *Leves autem*, *quas* κούφας *appellamus*. & Acutorum Morborum Lib. III. cap. 21. pag. 258. *Inſigimus præterea cucurbitas leves*, *quas Græci* κούφας *vocant*, *ſcilicet ſine ſcarificatione*; quæ duo loca abunde docent etiam hoc pro *lenes* reſcribendum eſſe *leves*. In vulgari lexico legitur κοῦφαι, σικύαι, quæ ſunt medicorum cucurbitulæ, quæ ſine ſcarificatu cutim laxant; imo levant & attollunt. Forte dictæ ita ſunt à verbo κουφίζω *levo*, *relevo*; ſic enim vetus Gloſſarium Græco-Latinum, quod addit, κȣφίζει *Levat*, κȣφίζȣσιν *Adleviant.*

33, 20. *Sella bajulatoria*] Eſt hæc eadem quæ modo ab ipſo Cælio vocatur *Geſtatoria*, modo *Fertoria*, (*Fertorium* vocat pag. 274.) modo *Portatoria* pag. 273. quas accurate deſcribit Chimentellus qui in ſuo de Honore Biſellii opere cap. 24. pag. 124. hunc locum omiſit.

35, 16. *Accuſabilis apud inertes*] *Iners* apud auctores non tantum pigrum aut ignavum deſignat, ſed oppoſitum erudito, hoc eſt indoctum, rudem, barbarum. Paullus ex Feſto: *Iners*, *ignavus*, vel *ſine arte*. ita ex Afris auctoribus uſurpat, qui maxime proprietatis ſunt ſtudioſi, Cælius Aurelianus. Ita capiendum id vocabulum etiam apud Auſonium in Grypho numeri ternarii, cum di-

dicere vellet non extra artem ad numerum pertinentem carmen producendum.

Hic quoque ne ludus numero diſcurrat inerti,
Ter decies ternos habeat, deciesque novenos.

Barth. Adverſ. XLI. c. 16. p. 1847.

Mediæ materiæ pulmenta, quod Græci μέσην ὕλην appellant] Malim legère *quam Gr. μ. ὕ. a.* uti mox hac eadem pagina. *ut primo demus ea quæ ſunt mediæ materiæ quam Græci μέσην ὕλην vocant.* 37, 1.

Reſumptivum quid] Aut excidit, aut ſubintelligendum verbum *ſit.* 37, 9.

Ut neque vetuſtum, neque ſatis novum ſit] Hic locus inſerta vocula malè corrumpitur à correctore. *Barthius Adverſ. Lib. XXIX. cap.* 13. *pag.* 1381. 38, 10.

Ad Aſclepiadem.] Aſclepiadis vitam paucis deſcripſit Petrus Caſtellanus de Vitis Illuſtrium Medicorum pag. 78. & ſeq. 41, 13.

Neque ullam digeſtionem &c.] Hanc Aſclepiadis opinionem enarrat Celſus Præfat. Lib. I. pag. 6. *Accedantque Aſclepiadis æmuli, qui omnia iſta vana & ſupervacua eſſe proponunt. Nihil enim concoqui, ſed crudam materiam, ſicuti aſſumta eſt, in corpus omne diduci.* 44, 12.

Stringit enim hordeum] De hordeo falſum, de lenticula verum dixit ſecundum Celſum de Re Medica Lib. II. c. 29. 30. 49, 27.

Relaxat ptiſana & alica] Negat Celſus de Re Medica Lib. II. c. 30. ibid.

Quapropter nocte] Celſus de Re Medica Lib. III. c. 18. pag. 153. *Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum, & noctu.* 52, 4.

Pro temporum aëre] Temporum nempe anni, ut veris, æſtatis, autumni ac hyemis, quæ Cælium intellexiſſe probant ſequentia: *ita quoties potum demus autumno, vel verno tempore, non docuit.* ſic infra pag. 396. *& temporum annales partes.* 54, 9.

Releventur omnes lucis initio, veſpero acceſſiones augeantur] Ita etiam Celſus de Re Medica Lib. III. cap. 5. pag. 125. *Igitur alii veſpere tali ægroto cibum dant; ſed, cum eo tempore fere peſſimi ſint, qui ægrotant, verendum eſt* &c. - - - *Deinde matutino tempore, quod natura ſua leviſſimum eſt.* 54, 27.

Neque ſanis utilis geſtatio poſt cibum] Quia ex ſententia Celſi Lib. I. c. 2. *poſt ſatietatem nihil agendum.* & Lib. I. c. 5. *Cumque inutilis ſit poſt cibum aut contentio, aut fatigatio animi, tum his præcipue, qui vel capitis, vel arteriæ dolores habere conſueverunt.* 55, 19.

57, 21. *In phreniticis ex tumore alienatio fit*] Putabam primo legendum ex *turbore*; ita enim Lib. II. c. 1. pag. 74. *Siquidem Aſclepiades in primo libro celerum Paſſionum dixerit Phreniticis alienationem cum turbore effici*. Verum locus qui exſtat Lib I. c. 16. pag. 64. docet *tumore* ſervandum; ait enim: *Periculoſum eſt quicquam acre, vel quod commoveat immittere, quo retento tumor magis augeatur.*

58, 6. *Quod appellamus liquamen*] Liquamen jus eſt, vel garum, aut tale quid conditum pinguedine. Puto tamen ſæpius pro piſcium jure ſeu garo capi. Apicius Lib. I. c. 1. *Si liquamen odorem malum contraxerit ita emendabitur*. Idem cap. 6. *Oxygarum quod ſonat garum ſive liquamen acetoſum*. Victor pro rancida & fœtida piſcium pinguedine ſumit, qua hodie in maritimis locis vice ſevi utuntur. Ita Scholiaſtes Horatii à Franciſco Douſa ſuppletus Lib. II. Sat. 5. *Cetaria officina in qua liquamen conficiunt; alias loca, in quibus ſalſamenta fiunt, cetaria appellant*. Barth. Adverſ. Lib. I. c. 4.

73, 1. *Reſpirationem humaniorem*] Hoc eſt commodiorem, magis optabilem, *humanus* enim æquum, commodum, concinnum deſignat. Idem Libro I. cap. 11. de Morb. Acut. *Tunc comparatione profectus, cibi augenda humanitas*. Item Libro III. cap. 7. *Dehinc quotidianis diebus humaniore cibo nutrimus*. Theodorus Priſcianus Libro III. cap. 2. *His cibi humaniores, his jam lavacra concedenda*. Barth. Adverſar. Lib. XLIV. cap. 14 pag 2012.

80, 10. *Gravatione horribili ſopori ſimili*] Aliqui non *ſorbili*, ſed *terribili* legendum, aut vocem abradendam voluerunt. Ego vero neque tollendam eam, neque mutandam puto: ſiquidem ſoporem eum elegantiſſime *ſorbilem* nuncupavit, in quo maximus ſtertor efficitur: qui quod ſorbitionis clariſſimam imaginem præbeat, præter ſenſus fidem etiam Plautinus ille Lucrio in Militis fabula (A. III. ſc 2. ℣. 6.) manifeſtum fecit, qui interrogatus à Palæſtrione, quid Sceledrus ageret, ſic cum eo ſermonem habet. Lvc. *Sorbet dormiens*. Pal. *Quid, ſorbet?* Lvc. *Illud ſtertit volui dicere; ſed quia conſimile eſt, quod ſtertas, quaſi ſorbeas*. Hieron. Mercurial. Variar. Lect. I. c. 10.

84, 25. *Serapion empiricus*] Hic auctore Celſo (Præf. Lib. I. pag. 3.) *primus omnium nihil rationalem diſciplinam pertinere ad Medicinam profeſſus, in uſu experimentis eam poſuit*. Eum vero Alexandrinum, poſt Philinum ſecta Empirica florentem, adverſus Hippocratem commentarios ſcripſiſſe, tradit *Galenus Introduct. cap. 4. & de ſubfigurat.*

gurat. Empiric. cap. 13. Antidotum è ſatyrio cientem tentiginem, ab eo in oppido Diphthera inventum deſcribit *Nicolaus Myrepſus Section. I. cap.* 66. *pag.* 375. *ed. Henr. Stephan.* ſub Nerva autem & Trajano claruit quidam Serapio Athenienſis Poëta & Medicus, familiaris Plutarcho, quem videſis Lib. de Pyth. Oracul.

Et dandum manibus quod excitet ægrotantem] Quid ſit *dandum* 87, 18.
manibus, fateor me non capere; quid enim manibus ægroti poteſt dari quo excitetur; quare cum jam præmittat omnium præſtantius atque operantius eſſe ſinapi tritum cum aceto admixto, caputque cataplaſmandum, malui reponere, *dandum naribus*, i. e. naribus aliquid eſſe inſufflandum, quo excitetur; remedium in hoc morbi genere frequens. Juvat me locus qui exſtat pag. 92. *Quo tempore excitare etiam convenit, atque ſternutamento, & aceti cum ſinapi odoramento uti, vel cataplaſmatibus.*

At vero iſte importunius lethargis probandum exiſtimat] Quid ſi 90, 1.
legas *præbendum* i. e. dandum, exhibendum, niſi mavis *prædandum* id eſt ante dandum. ſic Lib. II. c. 37. Acutor. Morb. p. 169. *præſentientes jam fuiſſe digeſta prædata.* & Lib. III. c. 17. pag 243. *prædato aut ſuperdato oleo.*

Ex pane & aqua] Omnino legendum *alica*; nam ſtatim ſubji- 92, 18.
cit *aqua mulſa*, quod alias bis diceret. Infra Lib. II. c. 29. p. 141. *alicam dabimus ex aqua calida.*

Nunc, ne ſupra dicta omnia ſimplicia &c.] Ipſe ſenſus flagitat 97, 11.
pro *omnia* legendum eſſe *nomina*, quæ cum per ſe nihil ſignificent ac doceant, ideo ipſas ſignificationes ſingulorum nominum ſeu verborum vult proſequi.

Sic etiam ſuper dicit &c.] Nullus dubito quin ſit legendum *in-* 100, 11.
ſuper, abſorpta ſyllaba *in* ab ultimo elemento *m* vocis *etiam*, errore librariis valde communi.

Quorum nihil in Catalepticis invenitur] i. e. quorum nempe me- 106, 25.
dicaminum nulla facta mentio in Catalepticis ac Catalepticorum curationibus invenitur.

Tunc poſt punctionem] Scarificationem interpretatur Dalecham- 107, 3.
pius, ſeu Rovillianæ editionis auctor; quod, quia fomentum ex oleo adhiberi dicitur, minus convenit; quare repono *perunctionem*; ita enim infra Morbor. Chronic. Lib. IV. c. 3. pag. 503. *interjecto ſpatio unius horæ perunctum reficere ægrotantem oportet cibis congruis.* Poſſet alias commode etiam legi *præunctionem*, quoniam noſter Cælius

lius admodum delectatur præpoſitionem *præ* verbis præponere, ut *præcavere*, *prædiſcere*, *prædare* &c.

109, 20. *Atque loco carens nimium frigidis uti fomentis*] Vox *nimium* plane corrupta eſt: reſtituo *in initiis*, quomodo loquitur Cælius Lib II. c. 29. pag 141. *Simyla quoque in initiis gravis eſt*; & certe initia opponuntur declinationibus.

110, 11. *Pleuritis (inquit) eſt liquidæ materiæ coctio, ſive denſatio*] Quid eſt *coctio materiæ*, & quomodo illa poteſt inducere pleuritim; niſi ebullitionem interpreteris. Hinc margini codicis olim adſcripſeram *coactio*, i. e vehementior impulſio ſeu affluxus materiæ.

124, 10. *Sive cantabro eodem genere fervefacto*] Cantabrum ut olim docuit vir magni nominis Hadrianus Turnebus Adverſar. XV. c. 16. furfur eſt Apicio & Cælio. Et quidem Apicius Lib. VII. cap. 1. & 7. Cantabri meminit, at nuſquam quid illud rei eſſet (quod ego quidem animadverterim) explicavit. Cælius Aurelianus de Acutis Morbis ad Hippocratem de pleuriticis juvandis *utendum*, inquit &c. apud quem notandum eſt quod ubi in Hippocrate Lib. II. de victu in morbis acutis, non longe à principio *furfur* eſt, in translatione apud Aurelianum ad eundem Hippocratis locum, eſt *cantabrum*. Accedunt Turnebo medici omnes, Barbari præſertim, apud quos nihil eſt tritius. Galenus ipſe in Dynamidiis, & Vegetius in Veterinaria, ſucci cantabri mentionem faciunt, cremorem furfuris intelligentes, qui ut diſſerebat Philippus Menzelius Medicus Ingolſtadienſis, cujus eruditioni hanc diſquiſitionem univerſam debet philologus lector, ita exprimi ſolet: in pugillos aliquot furfuris ſeu cantabri, infunditur aqua, poſt horas aliquot refuſa ſuperflua aqua, furfures exprimuntur: furfuris ſuccus albidus ſeu cremor ſic eſt uſui. In furfure enim, præſertim triticeo aut farreo, multum eſt farinæ, vel farinaceæ materiæ, quæ partim maceratione illa, partim expreſſione, cremorem conficit. Confirmantur hæc ex catholico F. Johannis de Balbis, edito Auguſtæ anno MDLXIX. in quo diſerte legitur: *Cantabrum purgamentum eſt frumenti vel farinæ, vel cibus caninus, quo canes paſcuntur* &c. Laurent. Pignorius de Servis pag. 521. 522. 523.

138, 28. *Quem rhogmon appellant*] Quis non videt *Ronchon* vel ῥόγχον legendum, cum ſupra Lib. II. cap. 10. pag. 102. ſcripſerit auctor: *Gutturis ſtridor, quem Græci ῥόγχον vocant* Verum cum in Gloſſario veteri Latino Græco legatur *ſtridor*, τρισμὸς, βριγμὸς, poſſet etiam apud Cælium legi *brigmon*.

Item

Item Titus hujus (ſc. Aſclepiadis) *ſectator*] Hic forte erit idem 144, 18.
qui vocatur Titus Aufidius Siculus, cujus meminit Herennius Philo apud Stephanum de Urbibus V. Δυῤῥάχιον. Καὶ Ἑρέννιος Φίλων ἐν τοῖς Ἰατρικοῖς Δυῤῥαχηνὸν ἀναγράφει Φιλωνίδην οὕτως. Ἀσκλεπιάδης ἀκουςὰς εἶχε Τίτον Αὐφίδιον Σικελὸν, καὶ Φιλωνίδην Δυῤῥαχηνὸν, καὶ Νίκωνα Ἀκραγαντίνον. *Et Herennius Philo in libro de re Medica, Philonidam Dyrrachenum deſcribit hoc modo: Aſclepiades auditores habuit Titum Aufidium Siculum, & Philonidam Dyrrachenum, & Niconem Acragantinum.*

Ut magnum mare, ſacrum mare, atque luem deificam, epilepticam 146, 9.
paſſionem] Vereor ut exciderit poſt *atque* vocula *ſacram*, quo epitheto indicari dicit etiam deificam luem, id eſt epilepticam paſſionem. Colligo hæc ex ipſo auctore qui Chronicor. Morbor. Lib. II. c. 4. pag. 291. epilepſiam deſcribens, inquit: *Appellatur etiam puerilis paſſio, ſiquidem in ipſis abundat ætatibus: & ſacra, ſive quod divinitus putetur immiſſa, ſive quod ſacram contaminet animam, ſive quod in capite fiat, quod multorum philoſophorum judicio ſacrum templum eſt partis animæ in corpore natæ: ſive ob magnitudinem paſſionis: majora enim vulgus ſacra vocavit. Inde ſacrum dictum mare, & ſacra domus, velut tragicus poëta ſacram noctem, hoc eſt magnam appellavit.* Sic apud auctores Græcos non raro ἱερὸν pro τῷ μέγα occurrit. Athenæus Deipnoſoph. Lib. VII. c. 7. pag. 284. Ἄλλοι δ' ἀκούουσιν ἱερὸν ἰχθῦν τὸν ἄνετον, ὡς καὶ ἱερὸν βοῦν τὸν ἄνετον. οἱ δὲ τὸν μέγαν, ὡς ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο. τινὲς δὲ τὸν ἱέμενον πρὸς τὸν ῥοῦν. i. e. *Sacrum piſcem interpretantur, alii Deo cuipiam dicatum, quo modo & ſacrum bovem dicimus, conſecratum. alii magnum, ut ſacrum robur Alcinoi; quidam aquæ fluentis avidum.*

In febribus continuis, vel ardentibus atque flammatis] Quid ſi le- 147, 7.
gas *flammoſis*: nam mox ab initio ſequentis capitis ait: *febris acuta, atque celerrima & flammoſa.*

Demetrius Aponieus] Aut hoc loco legendum *Apomeus*, aut in- 151, 4.
fra Tardar. Paſſion. V. 9. *Aponieus* ſiquidem nullus dubito quin ſit unus idemque.

Convenit etiam neque majora loca eſſe, ſolubilibus enim plurimus 160, 16.
aër eſſe perſpicitur &c.] Ratio cur cubicula diaphoreticorum nolit eſſe patentiora, eſt, quia loco amplo plus aëris concludatur: copioſior autem aër reſolvat potentius. legerim igitur, *ſolubilis enim plurimus aër eſſe perſpicitur. Solubile* quod facile plurimumque reſolvit,

ſolvit, διαφορητικόν: cavendum propterea feralis ſudoris nimietate liqueſcentibus & defectis. Hac forma adjectivorum in *bilis* Cælius uti maxime delectatus eſt cum agendi facultatem indicare voluit, quam alii participiis præſentis temporis eloquerentur. *Vexabilis*, i. e. vexans, l. 3. c. 6. de re venerea: *eſt hoc nervoſitatis vexabile*: l 2. c. 13. *damnaverunt adjutorii genus* phlebotomiam *tanquam virium vexabile*. *Denſabilis*, i. e. denſans: l. 5. c. 7. *Cibus etiam conſtrictivus dandus vel denſabilis & frigidus*. *Siccabilis*, i. e. ſiccans: l. 5. c. 1. *item quidam tanquam ſiccabile humoris ophitem lapidem ligaverunt* hydropicis. Sic *inflabilis* pro inflativo l. 3. c. 2. *Nauſeabilis*, l. 3. c. 2. *Pauſabilis*, l. 2. c. 13. *perſeverabilis*, l. 3. c. 2. & apud *Theod. Pr.* l. 2. c. 1. *quaſſabilis tremor*. Item *nutribilia* pro nutritivis: Cæl. l. 2. c. 13. *regula*, i. e. diæta, *ſicca*, *frigida & nutribilis*: l. 5. c. 21. *cibus nutribilis*: ibid. *percuſſibilis pulſus*, pro majore & vehemente l. 2. c. 5. & lib. 4. c. 8. *odores percuſſibiles* pro graviter adficientibus l. 1. c. 4. Paſſivam ſignificationem habent ejuſdem formæ Adjectiva regulariter, & ſic apud *Cælium* ſequentia; *digeſtibilis ſuccus levis* l. 1. c. 4. *exercibilis regula* lib. 5. c. 11. *immitigabilis ardor* l. 4. c. 3. Iſta ſignificatio τȣ̃ *ſolubilis* abſtruſior, & res ipſa Medicis ſolum cognita, Barthio impoſuit, ut hunc locum purgaturus fœdius commacularet. Corrigit enim l. XXXVIII. c. 2. *Soli ſubibilis enim plurimus aër eſſe perſpicitur*; quaſi locus patentior ſolem facilius recipiat, quem in ægroti cubiculum non admitti debere ex *Aëtio* tetr. 3. ſ. 1. c. 1. didicerat. Sed vanæ ſunt cogitationes, & criſis temeraria. locus enim quivis ſolem recipit, non qua ſpatioſus & capax multorum corporum, ſed qua ſoli obverſus eſt & patet; ſuntque ideo vel anguſtiſſima cum feneſtris frequentioribus lucida; contra ampliſſima, ſi clauſa ſint, feneſtris rarioribus & à ſole averſa, tenebroſa. Deinde de aëre h. l. præcipit *Cælius*, non de ſole; quod idem etiam voluit *Aretæus* cùm l. 2. *de Curat. Ac. c.* 3. domo verſus urſam cardiacos decumbere juſſit. Adparet præterea, quod dixi, de aëre cavendo monere *Cælium*, ex oppoſito de locis nimis anguſtis; eſſe nimirum ea præfocabilia, quia fervorem ex ingreſſu hominum concipiant; ubi aërem quaſi conculcari, ejuſque eventationem ob exhalationes copioſas convenientis turbæ prohiberi intelligimus; unde reſpirationis difficultas cum præfocabili ſenſu, ut loquitur noſter l. 3. c. 2. ægroto obvenire poſſit, cum locis, quo perflatus aliquis accedat, dia-

phe-

phoreticos continere oporteat, juxta *Celſum* l. 3. c. 19. In poſteriore ῥήσεως parte aliquid deeſſe, ſed quo ſenſus non corrumpatur, videt quiſque. ſupplerem ita, ſi indulgeretur *n* in *ut* convertere: *ſed neque plus ſatis brevia, ut præfocabilia & quæ facile fervorem ex ingreſſu hominum concipiunt.* Hæc adeo vera eſſe ſcio, ut ad omnia Medicorum & Criticorum ſecundum me pronunciaturorum collegia ac conſeſſus provocare audeam. *Reineſ. Variar. Lection. L. III. c.* 17. *pag.* 649.

Probandam etiam aſperginem &c.] Dirarato nimis habitui corporis corrigendo & ſudoribus ſymptomaticis compeſcendis pulveres frigorantes & conſtipantes inſpergere membris ſoliti ſunt veteres; eos ξηρία, ἐμπάσματα, συμπάσματα, καταπάσματα vocarunt Græci, *Orib. l.* 10. *Collect. c.* 37. Diapaſmata *Plin.* l. 13. c. 2. cum odoratis & aromatibus conſtant, ad exſiccandas humiditates in partibus compoſitos; item ad ſuperficiem rubificandam puſtulandamque, & pruritum excitandum ex acribus fervidiſque adarce, nitro, euphorbio & ſimilibus: De quibus noſter l. 1. Chron. c. 14. l. 3. c. 5. & 7. l. 5. c. 2. & 6. vocari à Latinis *aſpergines.* Siccatis autem ſemper conſtitêre, & ſicca forma inſperſili adminiſtrati ſunt omnes: *Theodorus Priſc.* l. 2. c. 12. & ex hoc *Gariop. l. de febr. c.* 24. Membra ſudantia myrti vel roſarum foliis ſiccis contuſis & cribellatis: item gypſi, manna turis, gallarum pulvere adſperſit; quod non intellexit *Barthius* qui l. d. aſperginem pro levi irrigatione, quaſi humidis fieret, habuit: compoſuit enim cum perfuſione: male. Humidum vel humectatio laxaret potius habitum, cum hic denſationem indicari pateat. *Aſperginem cujus frigorantia atque obtrudentia tactu,* inquit *Cælius,* i. e. quæ frigorat & obſtruit ſimul ac tetigerit partes; nihil enim mutare opus eſt, cum omnia ſic ſibi conſtent. *Barthii* emendatio, *cujus vis frigerantia atque obtrudentia,* nihil dicit quod non ex edito intelligi poſſet; inutiliter igitur & impertinenter voculam *vis* intrudi conſequitur. Potuiſſem probabilius, ne addito quidem apiculo, *cui vis frigerantia,* i. e. cujus facultas eſt refrigerare; ſed religio eſt ſine manifeſta neceſſitate in Antiquitate vel literulam apicemve convertere. *Reineſ. Variar. Lection. III. c.* 17. *p.* 651. 162, 22.

Adhibendum ſimplicis pollinis cataplaſma, ſive panis infuſi &c.] Nempe in aqua. Panis autem ille vocabatur *ſordidus* ſeu *canum*; ita enim vetus Scholiaſtes Juvenalis ad Sat. V. ℣. 11. *& ſordes* 164, 29.

farris mordere canini, i. e. *Cantabri. Panis ſordidus canum eſt.*

165, 4. *Palmulas, quas Græci Patetos*] Paulo ante, pagina ſcilicet 163. ſcripſit: *Palmulæ nucales quas caryotas appellant*; quibus ex verbis videor mihi veram elicere hujus loci ſcripturam, quæ eſt, *quas Græci caryotas vocant.* Vetus enim Gloſſar. Græco-Latin. κάρυα *Nuces*, κάρυον, & κάρυος *Nux.*

171, 20. *Eudemus Themiſonis ſectator*] Hujus Eudemi amici & corruptoris Liviæ meminit Plin. *Hiſtor. Nat. Lib. XXIX. cap.* 1. & Tacit. *Annal. Lib. IV. c.* 3. Forte hic ipſe qui citatur à Rufo Epheſio *de Partibus Hominis Lib. I. cap.* 33. Floruit tempore Galeni etiam Eudemus Medicus, ſed peripateticus, qui una cum Herophilo primi poſt Hippocratem nervorum anatomen accurate ſcripſerunt. *Galen. de Locis Aff. L. III. c.* 10.

177, 16. *Sua promota ſubſtantia*] Malim *præmota*, id eſt ante mota. Vult dicere Cælius motâ ante ſubſtantiâ, hoc eſt ſpiritu atque nutrimento, ex quibus caro concreta eſt, tum etiam commoveri carnem.

179, *ult.* *Valens*] Vectium Valentem temporibus Claudianis ad ſummam potentiam evectum Meſſalinæ conſuetudine, novæ ſectæ in medicina principem & eloquentiæ ſectatorem, cujus *Plin. lib.* 29. *cap.* 1. meminit; quem à *Cælio Aureliano* cum Artorio, Nigro, Magno, Julio Baſſo medicinæ ſcriptoribus cenſeri & laudari putamus, & cui etiam compoſitionem pro orthopnoicis ex *Andromachi lib.* 2. *intern.* deſcriptam à *Gal. l.* 7. *de comp. med. ſ. l. c. ult.* tribuere poſſumus: itemque cognominem, qui ob res proſperè bello Britannico & contra Aſtures geſtas torquibus, armillis, phaleris, corona aurea donatus fuerat, teſte Inſcriptione facta a. U. C. 819. decimo quarto Neronis, Coſſ. Lucio Teleſino & Suet. Paulino, & reperta Arimini, apud *Grut. p.* 1102. iſtius filium, alios fuiſſe neceſſe eſt: Ille enim à Claudio in ſupplicium trahi juſſus fuit, ut eſt apud *Tacitum Ann. XI.* hic Eques Romanus, evocatus Auguſti, centurio, tribunus cohortium, ſevir, quæſtor, prætor, duumvir, flamen, augur, patronus Coloniæ Arimini fuit; quæ dignitates & officia neque Antiocheno alicui Syro conveniunt, neque Mathematico, quem ſub Antoninis floruiſſe conſtitutum eſt. Alius etiam Valens Aſtronomus, τῶν τότε περὶ τὴν τέχνην ταύτην ἐσχολακότων ὁ ἀκριβέστερος, qui decreto Conſtantini M. conſpecto urbis recens inſtauratæ horoſcopo: de ejus duratione nonnulla prædixerat, ut eſt apud *Cedrenum*, *Glycam*, & *Zonaram t.* 3. *ann.* quem

quia

quia cum Vettio Valente eundem eſſe ſtatuit *Barthius l. V. c.* 4. non circumſpexiſſe ſingula, & *Scaligero Seldenoque* ſcientibus inſcius oblocutus eſſe deprehenditur & ſine ratione. Scriptori enim ſeculi quarti integram Latinitatem, quæ primo exacto & cum gentis Juliæ Imperatoribus deſinere, ab eoque tempore variè interpolari & corrumpi cœpit, adſcribere non debuit, qui etiam vetuſtiores, & ſeculi tertii, in quartam ætatem Latinæ linguæ rejecit, & *non adeundos eſſe cenſet, niſi judicii paulum firmatioribus, l.* 50. *c.* 9. Antiochenum etiam quendam, & iſto ævo, quo ſermo Latinus tantum inter Europæos & Africanos conſtitit, Latinè ſcripſiſſe tam incredibile mihi, quam Carolino ſeculo Italum, Longobardum Gallumve aliquem Syriacè vel Chaldaicè; & ſemper plures fuêre inter Latinos qui Græcè ſcribere tentarent, quos collegit *Lud. Nogarola ep. ad Adamum Fumanum*, & è Latinis Græca facerent, quam inter Græcos, Aſiaticos, Ægyptios, qui Latinè commentari & è Græcis, Syriacis, Arabicis, Latina reddere voluiſſent. Hinc *Barthium* non ſemper εἶναι τῶν ἀκριβέντων, ἀλλὰ τῶν ἐικόντων, nonnunquam verè videor poſſe contendere: qui ſi ad *Scaligeri* pedes ſedere voluiſſet, & auſcultare *Seldenum*, Vectii Valentis Floridorum libros periiſſe non præcipitaſſet lib. 16. cap. 8. *Reineſ. Variar. Lection. Lib. III. cap.* 14. *pag.* 559.

Valens] Vectius, ſive ut alii Vettius Valens, adulterio Meſſalinæ, Claudii Cæſaris uxoris, nobilitatus, indicio *Taciti Ann. XI.* pariterque eloquentiæ affectator, qui novam inſtituit ſectam, *Plinio* teſte *lib. XXIX. cap.* 1. inter eos à *Seneca* recenſetur *in Apocolocyntoſi Claudii*, quos Narciſſus duci juſſerat. Quod Tacitus ibidem confirmat. Scribonii ſub Apuleio condiſcipulum putat etiam *Julius Guaſtavinus Loc. med. ſel. lib.* 1. *cap.* 11. Valentis quoque meminit *Cælius Aurelianus* prior Galeno, qui etiam *de comp. med. ſec. loca lib. VII. cap.* 6. Valentem, & *lib. IX. cap.* 4. Terentium Valentem in teſtimonium vocat. Ex antiquo præterea monumento quidam VALENS AUG. LIB. A VESTE IMP. PRIVATA innotuit, idem forte qui in alio VALENS AUG. LIBERTUS. *Joan. Rhodius* ad Scribon. Larg. Compoſ. XCIV. pag. 157.

Deſcendentes enim ad altiora] Qui, quæſo, deſcendere ad altiora, raptæ poſſunt vaporationes, tumoremque laxare? Reſtitue 185, 21. itaque *eſcendentes*, quomodo legendum pagina mox ſequenti 187. ipſe aperte demonſtrat. *Etenim ſurgens ex iſto liquore vaporatio*

collaxat tumentia (recte Dalechampius *colla laxat*) ubi ſurgere eſt quod ſupra *eſcendere*, quod pro aſcendere etiam optimè auctores uſurparunt. Liv. Lib. XXIX. c. 11. *Legati Aſiam petentes protinus Delphos cum eſcendiſſent.* Quomodo autem *eſcendere* ſæpe fuit depravatum in *deſcendere*, vide virum ſummum J. Fr. Gronovium ad Livium Lib. II. c. 28.

186, 27. *Sive Andronis*] Subintelligi forte debet vel addi *paſtillus*, quem deſcribit *Celſus* de Re Medica Lib. III. cap. 20. §. 4. pag. 269. *Andronis* Medici meminit etiam *Athenæus* Deipn. Lib. XV. c. 8. pag. 610. *Galenus* V. de Medicamentor. compoſit. ſecundum locos Lib. III. c. 3. pag. 419. Tom. XIII. edit. Charterii, ubi ait ſe ulcera in meatibus narium curaſſe paſtillis Polyidæ, Paſionis, & Bythini, vocat eum Andronium.

ibid. *Et Polyidæ ſphragis*] Conficiendi modum reliquit *Celſus* de Re Medica Lib. V. cap. 20. §. 2.

189, 2. *Et interſcapulæ*] Forte diviſis vocibus legendum eſt *inter ſcapulas*, quemadmodum infra Chronicor. Morbor. Lib. III. c. 2. pag. 43. *Dehinc vaporationes inter ſcapulas ſive palas adhibendæ.* Sin verbum compoſitum quis malit, ſcribendum putem *interſcapulo.* Uti conſtat ex veteri Gloſſar. Latino-Græc. *Interſcapulum* μετάφρενον.

189, 14. *Immodice appetibile*] Rectius legas *apertibile*, capite enim proximo 4. pag. 193. *& ſuperunctiones tenuabiles atque apertibiles.*

197, 5. *Etiam melanteriam admiſcent*] Eo, quod pagina 196. dixit: *Dat etiam elaterium in pondere denariorum ſeptem*, malim reponere *elaterium.* Quid? mox ſubjungit *& elaterio confecto.*

197, 25. *Promittentibus viribus*] Malim *permittentibus.*

197, 26. *Qui ex perfrictione ſynanchici fuerint effecti*] Eleganter ad rem Martialis in Maximum Lib. III. Epigram. 18.

Perfrixiſſe tuas queſta eſt præfatio fauces.
Cum te excuſaris, Maxime, quid recitas?

198, 2. *Putredinem*] Rectius *uredinem.*

200, 7. *Univerſali dicto* &c.] i. e. generaliter & univerſim loquendo; comprehendit enim quæ pluribus dixerat particulatim generali quadam enuntiatione. Eodem modo loquitur l. 5. c. 10. *Communiter ſive univerſim dicendo, quod Græci catholicon vocant.* Idem aliter ſed inſolente locutione effatur l. 4. c. 8. *Reineſ. Variar. Lection. Lib. III. c. 17. pag. 648.*

204, 15. *Alterum ab eo*] Ita pro *alterum habeo* rectiſſime correxit Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12. p. 1742.

In anteriora conductionem facit] Quam *conductionem* Cælius fa- 204, 16.
cit, hanc *convulſionem* reddit Celſus. ego ſane cum Cælio magis
faciam. Celſi locus eſt Libro II. cap. 1. De utraque tetani ſpecie
ὀπισθοτόνῳ, & ἐμπροσθοτόνῳ tractant *Ægineta*, libro III. cap. 20.
Oribaſius Libro VIII. cap. 16. Synopſ. *Actuarius* Zachariæ Libro I.
cap. 16. Celſus Libro IV. cap. 3. Opiſthotonon mox *poſterganeum
raptum* appellat Cælius. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12.

Cremento collorum] *Crementum* colli eſt erectio atque inflexibi- 205, 28.
lis conſtantia. *Barth. Adverſ. Lib. XXXIX. c.* 1.

Dentium quoque concubitus hoc, eſt incumbens confixio] *Configi* eſt 206, 28.
fortiter collidi, ut velut confixi dentes. ita mox *colla condu-
cuntur in anteriorem partem atque mentum pectori configitur.* Elegan-
ter quoque *concubitum* dictus, quod altera pars alteri incumbat.
Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12.

Et poſſibilem motum fieri indicavit] *Poſſibilis* motus eſt difficilis 208, 11.
quidem, ſed tamen expedibilis; contrarium impoſſibilis. Præfa-
tione Tardarum. *Alii vero has omnino tacuerunt tamquam impoſſi-
biles judicantes, vel incurabilium paſſionum.* Barth. Adverſ. Lib.
XXXVIII. c. 12.

Atque levata ut depoſita] Dalechampius, ſeu editionis Lugdu- 209, 2.
nenſis editor *æque levata ut depoſita*; mihi potius legendum vide-
tur *eaque levata aut depoſita.*

Atque attento ſenſu habitantur] Alii *afficiuntur*; ſed leviſſima u- 214, 7.
nius elementi fere transmutatione eleganter legas *agitantur.*

Aſſuendo] Quid illud *aſſuendo*, ſcribendum eſt *aſſugendo*, quod 219, 11.
ſartores facere hodieque videmus. *Barth. Adv. Lib. XXXVIII. c.* 12.

Ut Tullius] Academic. Quæſtion. Lib. I. c. 11. & Lib. II. c. 6. 223, 15.

Quidam logicorum quaſiverunt pro loco] Logici ſunt quos Ratio- 226, 20.
nales Medicos appellare licet, quorum princeps Galenus, omnium
omnino ſcriptorum extra ſacros præſtantiſſimus. Hos methodicus
noſter ubique perſequitur. Minime vero *joco* hîc reponendum ut
Interpres hariolatus eſt. *Pro loco*, pro ſuo captu, ſua ſtatione.
Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12.

Item Polypus] Lege uti ſupra pag. 218. *Polybus.* 227, 29.

Immundis conſequenter pannis] Perperam τὸ *immundis* mutat 230, 23.
Editor. Contrariæ enim faſciæ *mundæ* dicuntur hoc libro cap. 21.
tum tectione mundarum lanarum atque calidæ infuſionibus utemur.
Limpidas vocat Lib. I. Tardar. cap. 1. *Apponendæ etiam lanæ leves*

ac

ac tenues & limpidæ iiſdem partibus. Immundus autem non tam ſordidum quam inquinatum aut infectum ſonat, ut *lutulentus* apud Apicium Libro II. cap. 2. Piper teres *pridie infuſum, cui ſubinde liquamen ſuffundes, ita ut bene tritum ac lutulentum facias piperatum.* Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12.

230, 28. *Quod fiet hoc genere*] i. e. hac ratione, hoc modo. ita Petronius. Cicero Lib. II. ad Q. Fratr. Epiſt. 2. *Innumerabiles res ſunt, in quibus te quotidie in omni genere deſiderem.* Deſignatianus ſive quis alius Epiſt. *Quoſdam vero comperi hoc genere graſſari.* Frequenter ita Palladius de Re Ruſtica, ut Lib. II. cap. 15. *Creduntur hoc genere vel fugere vel perire.* ibid. *Sorba ſervantur hoc genere.* Lib. I. cap. 13. *Aut tabulis faciemus, aut cannis hoc genere.* cap. 17. *Puteos faciemus hoc genere.* cap. 35. *Talpas Græci hoc genere perſequuntur.* Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12.

234, 20. *Vel belluæ pelle*] Quod hyenæ pellem editor ſubſtituat, eo opus non eſt, nam generaliter de omnibus belluis, quibus cum canibus pugna eſt, loqui, ipſa poſteriora verba prioribus interpretationem dant. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12.

ibid. *Vel belluæ pelle*] Pro *pelle* legit *felle* Reineſ. Variar. Lect. III. c. 11. pag. 511. *vide locum.*

234, 21. *Superſtitione traducti*] *Traducere* eleganter decipere, fallere notat. ſic ſupra cap. 15. *Traductos viſis* pro fantaſmatis illuſos dixit. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12.

235, 7. *Inteſtinorum verticula*] *Verticula* ſunt res quæque, quæ inverti aut volvi facile ex ſua quaſi natura poſſunt. ita enim mox: *inteſtinorum verticula diſtentis cutibus apparent.* Eleganter Papias *Verticula, cardines.* Sic arbitror *vertiginem veretri* dixiſſe, quod ſcilicet vertatur in formam velut corneam, nimia intenſione. Libro V. Tardarum cap. 7. *ſine ullo dolore vel conſenſu vertigo veretri fit, & appellatur priapiſmus.* Barth. Adverſ. Lib. XXXIX. cap. 1.

235, 12. *Pythagoricos medicantes*] *Pythagoricos medicantes* dicit, quod ejus ſectæ Philoſophi à Medicina non abhorrebant. Et ſane ipſe Pythagoras aliqua ad eam amplificandam inveniſſe dicitur, ut mentio eſt apud Cælium ipſum libro V. Tardarum cap. 1. & alibi. Et *Pythagoram*, Empedoclem, Democritum, principes Medicinæ adhuc ſapientiæ ſtudio junctæ fuiſſe nos docet Celſus Præfatione Lib. I. *Barth. Adverſ. Lib. XXXIX. cap.* 1.

Fieri

Fieri paſſionem incendio ſuperiorum &c.] Egregie fallitur Methodicus ille Siccenſis; & non una in re. *Caput* erroris eſt, quod confundat Volvulum ſanguineum & flatulentum, inflammationem cum inflatione. De *hoc* agitur II. Epidem. de *illo* in III. de Morb. *Hunc* ait fieri τῆς μὲν ἄνω κοιλίης, θερμαινομένης. τῆς δὲ κάτω, ψυχομένης. Quæ debuit Cælius reddere, non, *incendio ſuperiorum, & frigore inferiorum*; ſed *ſuperiore ventre calefacto, inferiore autem refrigerato.* Quis heic *ſuperior venter* dicatur, facile intelligitur ex eo, cum ſtatim initio curationis præcipit καθάραι τὴν ἄνω κοιλίην ὡς τάχιςα *purgare ventriculum quam citiſſime.* Unde intelligere eum oportuit, principium mali eſſe à maligna cruditate intra ventriculum ſtabulante. Ad cujus incitationem cum inflammatur ventriculus, & calor omnis huc convertitur, neceſſario ἡ κάτω κοιλία *inferior venter* refrigeratur; ſive id de Abdomine intelligas quod umbilico ſubeſt, ſive, quod malo, de Inteſtino colo: nam & hoc illa appellatione veniſſe priſcis oſtendi II. Phyſiolog. IV. 71. *Denique* dari vult, *non* vinum frigidum, *ſed* volvulo frigido, ceu evicimus ab initio. Et in hoc nimis equidem inconſiderate ſequutus eſt fidem codicis corrupti, & aliis auctor extitit errandi. *Vander Linden Select. Medic. pag.* 207. 240, 25.

Anhelatio crebra atque creberrima] Inepta mihi viſa eſt illa ejuſdem verbi repetitio, quare ultimam vocem muto in *celerrima.* 148, 27.

Indecenter enim ipſa in loca manus mittunt]. *Loca* & *Loci* vocantur genitales partes, maxime vero feminarum. Plinius Hiſt. Natur. Lib. XI. cap. 37. *Feminis eadem omnia : præterque veſicæ junctus utriculus, unde dictus uterus : quod alio nomine* locos *appellant : hoc in reliquis animalibus vulvam.* Serenus Sammonicus Carm. XXXVI. ℣. 15. 249, 15.

Obſcœnos ſi pone locos nova vulnera carpent.

Quem locum ita illuſtrat doctiſſimus Rob. Keuchenius, *Locos* autem Serenus ipſa naturalia vocat. Vetus Gloſſarium *Loci muliebres*, ὕςερα, κόλπος, μήτρας. Cato de Re Ruſtica cap. 157. *& ſi mulier eo lotio locos fovebit numquam ii viroſi fient.* Varro de lingua Latina IV. pag. 8. ed. Dordrac. *Sic loci muliebres, ubi naſcendi initia exiſtunt*; pro ipſo utero poſuit: ut etiam Lucretius IV. ℣. 1039. *Incitata* (lege *irritata*) *tument loca ſemine.* Tertullianus de anima cap. 26. *Ecce duplex fœtus in matris locis tumultuatur, & nuſquam adhuc populi duo.* Alii cum Sereno ponunt pro parte naturali. Mur-

 re-

redius apud Senecam Libro I. Controv. 2. *Novimus*, inquit, *iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiamſi primam virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Sic apud Dioſcoridem Lib. II. rectiſſime τοὺς τόπους accepere in iis verbis: μαλάσσειν τοὺς τόπους καὶ ἀναστομοῦν. in obſcœno Carmine,

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Hactenus Keuchenius. Columella Lib. VI. c. 27. de Equis; *odore perfricatur deterſis ſpongia feminæ locis.* & Lib. VIII. c. 11. *de Pavonibus: ſæpiusque digitis loca feminarum tentanda ſunt.* Ariſtotel. de Hiſtor. Animal. VII. c. 3. Dioſcorid. I. c. 159. Scribon. Larg. Compoſit. 156. *Muliebres locos duriſſimos mollit.* ad quem locum vide I. Rhodii notas.

268, 1. *Hinc denique Græci* Aſclepium *nomen ſ. d. quod dura curando* &c.] Recte *dura*, i. e. difficilia, contumacia, inſanabilia, ut podagram, phthiſin, elephantiaſin; reſpexit nimirum etymon, quo Ἀσκληπιὸν παρὰ τὸ τὰ ἀσκελῆ τῶν νοσημάτων ἤπια ποιεῖν, h. e. quod morbos vehementes & difficiles ſanaret, dixerant Grammatici: interpres Phornuti, *quod ad mortem vergentem inclinationem repelleret*: Ἀσκελὲς, ubi τὸ α dictionis ſignificationem complet, ἐπιτατικῶς ſumtum, σκληρὸν, χαλεπὸν, ἀδιάληπτον, πικρὸν, ἢ σεμνόν; *Heſych.* ἀπὸ τοῦ σκέλλεσθαι, quod eſt, ξηραίνεσθαι, ἰσχναίνεσθαι, i. e. exſiccari, indurari, extenuari; unde ἐσκεληκότες, ἐσκληότες, σκελτοὶ, σκελετοὶ, aridi, & ex aridura contracti, viribus, & habitu corporis limati, exſucci, extenuati; & ἀσκελέες, κατεσκελετώμενοι, cadavera. *Barthius lib.* 41. *cap.* 25. concinnius legi putat *diuturna*, & *nomen* mutat in *Numen*, quod Æſculapius aliis incurabilia ſanando Deorum numerum ingreſſus ſit. Atqui manifeſtiſſimum eſt appellationem Asclepi alludere *Cælium*; expectamus igitur à *Barthio* etymon quo ſuam interpolationem *diuturna* probari putet; nos jam dedimus quod editam lectionem confirmat maxime: Ἀσκληπιὸς vocatus eſt, quia ἀσκελῆ ἤπια ἐποίει, i. e. *dura faciebat mitia.* Sunt apud Græcos Magiſtros aliæ præterea nominis rationes, una *in comm. ad Lycophr. Tzetzæ*, quod ita fuerit vocatus quaſi ἀσκελοποιός τὶς ὤν; ſed quæ nec probantur eruditis quia diſtortæ ſunt nimis; nec Barthii emendationem juvabunt quidquam. In Deorum autem numerum relatum fuiſſe Aſclepium, hoc nec dicere voluit *Cælius*, neque ſi voluiſſet, phraſi iſta, *Numen ſumſiſſe*, dixiſſet. quam facile labuntur faciles emendatores, & ſuper litera ſyllabave, quam male inferunt, crimen vi-

vitiatæ integræ ſententiæ, imo latinitatis incurrunt? *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c. 17. pag. 645.*

Quæ teſtam circumtegit] *Teſta* capitis eleganter ſphæram cranii ſonat. Prudentius Romano Periſtephan. X. vſ. 761. 270, 12.

Comam cutemque verticis revulſerat
A fronte tortor, nuda teſta ut tegmine
Cervicem aduſque dehoneſtaret caput.

Auſon. Epiſtol. CXXI.

- - - inhumati glabra jacebat
Teſta hominis nudum jam cute calvicium.

Quæ vox olim Latinis magno uſu fuiſſe docent Idiotiſmi Italicæ & Gallicæ linguæ, in quibus caput eo vocabulo cenſetur. *Barth. Adv. Lib. XXXIX. c. 1.*

Veſica ſemiplena] *Semiplena veſica* traditur, ut facilius flecti ac per vices induci poſſit, cum plena ſit denſior, atque ponderoſior quoque. ſic infra cap. 4. *Apponenda etiam veſica oleo ſemiplena calido* &c. Barth. Adverſar. Lib. XLI. c. 25. 271, 24.

Saccelli ex pollinibus calidis confecti] *Saccare*, σακκεῖν, σακκίζειν, colare, exprimere, per ſaccum ſeu manicam demittere ſignificat: hinc vinum ſaccatum, οἶνος σακκίας: *ſaccellare* verò non à ſaccandi verbo eſt, ut putat *Cl. Barth. l. 6. c. 19.* ſed à nomine *ſaccellus* vel *ſaccellum*, utroque enim genere efferunt, & longe alia poteſtate; ſignificat enim ſaccellos imponere, quod *Theodorus Priſc. lib. 2. c. 6.* ſaccellis imminere, *Gariop. lib. 2. cap. 30. Vaporare ex ſaccellis* dixit. hoc ſenſu ſæpe utitur *Gariopontus*, quem nunc ad manus non eſſe doleo; fidem tamen meam de iſto liberabo propediem, & fortaſſe antequam caput hoc abſolvero. Saccella illa Medicamentorum localium pars ſunt, & implendis variis intentionibus imponuntur partibus humida, ſicca, calentia ut plurimum. *Theod. Priſc. lib. 2. c. 28.* inter partilia ad ſplenis indignationes medicamenta refert, cum inquit: *Saccelli de ſalibus igneis impoſiti proſunt. Gariop. lib. 1. cap. 9.* de maniæ curatione: ſaccellus calidus *ex farina in vino cocta, cum abſinthio capiti imponatur.* lib. 3. cap. 26. *panicum torrefactum & cum ſaccello dolori ſuprapoſitum dolores præcordiorum curat.* Cæl. Aurel. Lib. 1. Tardar. paſſ. cap. 1. *Saccelli ex pollinibus calidis confecti:* quam lectionem fruſtra ſollicitat *Barthius* lib. 41. cap. 25. emendans *conferti.* præpoſitio enim *ex*, verbo *confercire*, quod nec ipſum legitimum eſt, addi nequit, cum implendi ſignificationi, quæ materiæ 271, 25.

additionem ſignificat, repugnet & depletionem potius dicat. *Conficiendi* autem verbo, quod plane Medicorum & Pharmacopœorum eſt, rectiſſime additur; & de quibuſvis Medicinarum generibus uſurpatur. Sic *emplaſtrum è trino pipere confectum* Theod. Pr. lib. 2. c. 25. Cap. 23. *electuarium quod ex lini ſemine conficitur.* Lib. 2. cap. 22. *Barbara quæ de bitumine Judaico conficitur.* Cap. 20. *potiones* ex origano, thymo, ruta viridi confectæ. Gariop. lib. 3. cap. 67. *cibi conſtrictivi ex aceto confecti.* Lib. 5. cap. 12. *Vaporatione utendum ſub umbilico, ubi tonſura multa, ſaccello ex ſale toſto.* Cap. 25. *ſaccellum calidum ex furfure imponatur*; Theod. Pr. lib. 2. cap. 4. *Saccellis ex cantabro, aliquando ex milio vel ſalibus calefactis vaporamus.* in quibus *conficiendi* verbum ſubauditur. alias præpoſitiones *de* & *ex* in hoc genus ſcriptoribus frequenter ſolent abundare; ita Gariop. lib. 1. cap. ult. lib. 2. cap. 13. lib. 5. cap. 25. Orthopnoicos & paralyticos *ex hiera purgari* jubet; ſed hoc ad locum *Aureliani* nihil faciet. *Reineſ. Variar. Lect. l. III. c. 4. pag. 391.*

272, 1. *Et majora exegerit, diu etiam permitt. virib.*] Suſpicor ſcribendum: *Et majora exegerit dementia permittentibus viribus* &c. Licet enim *Mania* alia ſit à Cephalæa affectio, & alio quoque loco à morborum diuturnorum conditoribus tractata, tamen pars ejus, dementia ſc. etiam cum iſta concurrere poteſt. Et vehementia doloris in cephalæa quoque ſenſus movet, oculos rigidos inſtar cornuum facit, homines amentes vitam ſuam deteſtari facit, aliaque ſigna externati animi portat, de quibus vide Aretæum lib. I. cap. 2. Diuturn. Sign. & de eorundem Curatione. *Barth. Adverſ. Lib. XLI. cap. 25.*

ibid. *Majora exegerit* &c.] Leviter mendoſa ſunt; ſed quia ſpacium poſt voculam *exegerit* tres quatuorve literas excidiſſe indicat, obvium eſt quomodo purgari debeant. legerim autem *majora exegerit remedia*; quæ emendatio dependet ex edito *diu*, & intelligenti rerum Medicarum ſe facile probabit. *Barthius* fruſtra eſt cum ſuo *dementia*; quaſi de ſuperpoſitione morbi agat, & ad capitis atrociorem & diuturniorem dolorem ſecutam dementiam hic curare doceat *Cælius*: neque enim ulla dementia ſive depravatam ſive abolitam Ratiocinatricis functionem hoc nomine intelligamus, reperitur, quam à dolore capitis ortam vel agnoſcant vel curent Medici, pleraque etiam deliriorum genera & gradus capitibus dolore quocunque liberis accidunt: & ſi talem vel maxime noviſſet *Cælius*, eam tamen nec hoc *de capitis dolore* tractatu curare, neque hoc remedio,

venæ

venæ ſectione, erat docturus, ſed locis propriis *de Mania cap.* 5. *& 6. de melancholia* reſervaturus. dementiam autem partem maniæ facere liceat ἀνιατρολογήτῳ & populariter loquenti, ut melancholiam initium & partem maniæ facit *Aretæus l.* 1. *de cauſ. & notis acut. c.* 5. *& Cælius l.* 1. *cap.* 2. Scotomaticam paſſionem è vertigine & obſcuritate veluti partibus confectam eſſe videri dicit. Medicorum filii δογματίζοντες aliter loquuntur & ſentiunt; nam morbos & ſymptomata in genera & differentias, nequaquam in partes diſpeſcunt; vocabulo autem *dementiæ*, ἀνοίας, occaſum mentis, abolitas facultatis principis actiones ſignificant; quæ quia in maniacis non ablatæ, ſed tantum à ſpectris ſeu phantaſmatibus abſurdis depravatæ ſunt, de mania nequidem genericè prædicari poteſt dementia; laxa autem ſignificatione, ſi pro παραφροσύνῃ quavis mentis alienatione & delirio ſumatur, genus fortaſſe maniæ quidem & omnium aliorum adfectuum, qui rationem oblædere poſſunt, quod placere quoque *Paulo Zachiæ l.* 2. *Quæſt. Medico-leg. t.* 1. *qu.* 1. *&* 4. video, conſtituerit; ſed uſus fere id repudiat. *Th. Reineſ. Var. Lection. Lib. III. c.* 17. *pag.* 646.

Aut ex panis pulticula confecta, quam τορυνητὸν Græci vocant] Aſte- 272, 15.
riſcum prænotarunt alii verbis iſtis: Nos totum locum recte habere docebimus, non relicturi quidquam de quo ultra hæſitare poſſint lectores. *Toryneton*, τορυνητὸν eſt quodvis ferculum, quod τορύνῃ cochleari, ſpatha, piſtillo, vel tudicula ſubigitur ad ignem eo uſque dum mollem pultis ſubſtantiam vel mellis craſſioris ſimilitudinem faciat: τὸ διαλελυμένον ὑπὸ τῆς ἑψήσεως καὶ τῆς τορύνης πολτάριον πτίσσηνον ἀφέψημα: qualia fiunt ex alica, è farinis & ptiſanis hordei, tritici, zeæ, quod genus ἀθάρας vocant Græci, *Dioſc. lib.* 2. *c.* 114. *Gal.* 2. *ad Glauc. & Paulus l.* 7. item ἔτνη, pulmentaria è micis panis confriatis, è carnibus pomorum, cucurbitarum, aliorumque fructuum; è leguminibus quoque freſis, piſis, lente, fabis, milio, oryza, olyra, panico, ad putrilaginem diſcoctis, & crebra tuditis converſione lævigatis, redditiſque unctiuſculis. Veteres, ut h. l. *Cælius* indicat, ex aqua coxerunt panem, & cum oleo, ſale, vel melle, adjecto anethi momento condiverunt. & ita emendandum eſt quod cap. 4. extat: *pulticula ex pane quam torſiniton vocant.* Hæc ſic excogitaveram Cælio exponendo, cum *Fœſium* de *torynito* eadem vidiſſe priorem comperi; cujus viri conſenſu confirmatus ſum, ut illuſtrari potius mea putarem, ſive indicaviſſem,

 quam

quam fieri contemtibiliora, quaſi aliunde ſublecta, ſi diſſimulaſſem. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. cap.* 18. *pag.* 659.

273, 27. *Cum toto corpore*] Eruditiſſimus Recenſitor mentem auctoris non perſpexit. corrigit enim ille *cum totum corpus.* ſecus nobis videtur. Nam caput ſpiramentis facilibus laxatum innuere arbitror Cælium. *Corpus* autem totum capitis, pro ejus ſyſtemate capiendum exiſtimem, quia morbus, de quo loquitur, ſæpe ſolum partes capitis tentat, ut pluribus vides & hoc loco & apud Aretæum. Sed poteſt ut nos potius fallamur, illique doctiſſimo viro, quicumque tandem fuit, melius ratio conſtiterit. *Barth. Adverſ. Lib. XLI. c.* 25.

274, 22. *Vel ſella procurata*] Barthius *ſellam procuratam* exponit ad vectationem ægroti commodè inſtructam, atque omnibus neceſſariis curatam; verba *Cælii* l. d. ſunt: *Adhibenda igitur vectatio pro viribus ægrotantis fertorio vel ſella procurata:* quæ ſi bene penitus introſpicias, conſtructionem à *Barthio* luxatam, & quod *Cælius* de vectatione quam ſella procurari voluit, inconcinnè de ſella enunciatum eſſe ſuſpicari poteris. *Vectatio ſella procurata*, i. e. facta, inſtituta, peracta in ſella. *Procurare* hoc ſenſu familiariſſimum ſcriptoribus cadente latinitate: *ſitis procurata*, i. e. excitata, apud *Theod. l. 2. c.* 32. *C.* 3. *lethargicis vigiliæ procurandæ ſunt: C.* 13. *procuravit vitæ periculum*, i. e. creavit. L. 2. cap. 3. *æque ventris officium procurandum eſt. L. 1. c.* 35. *his calidum lavacrum procurandum eſt. C. Gynæc. c.* 5. *adjutoriis conceptiones procurantibus imminendum eſt. C.* 6. *innoxiè purgatio procuratur. Horat. de experim. phyſ. par beneficium procuravit*, id eſt, idem auxilium præſtitit. *Gariop. l.* 3. *c. ult. puellarum ſpecioſarum ſervitium procurandum eſt*, è *Theod. l.* 2. *c.* 11. Procurabo cibos cum *ſoporiferis ſpeciebus*, c. 8. i. e. miniſtrabo, exhibebo. C. 25. lectus *orthocathemenus accurandus: cubiculum in ſuperioribus procurandum eſt: proderit currere cum veſtibus laneis maxime ſi hoc in proclivitate procuretur*, i. e. fiat. *Gariop.* l. 5. c. 14. *Si digeſtiones in balneo procurentur:* quibus locis *procurandi* verbo ſimplex actio inſinuatur, non aliquo peculiari adparatu; neque igitur *ſella procurata* erit peculiariter ad vectationem inſtructa, cum quævis ſimplex & nuda ei ſufficiat. pro paralyticis, quorum partes ad motum ineptæ ſunt, peculiarem ſellam cum obliquis anconibus, quibus innitentes ſeſe levare conentur, & vehiculum fabricare docet l. 2. c. 1. ſed ea nihil ad cephalalgicos. Fateor in utramque partem perplexam orationem ſcriptoris alioqui nubili differi poſſe; ſed poſteriora tamen proxima vero

vero videri queant. *Th. Reineſ. Variar. Lection. Lib. III. c. 17. p. 647.*

Circulatos ductus] Scribe *circulati obductus*. Circulatus greſſus eſt qui in orbem revertitur, nam protelo vult geſtari, nulla reflexione. *Barth. Adverſ. Lib. XL. c. 25.* 275, 11.

Circulatos ductus atque retrogreſſus cum ſaltibus] Hæc duo curſûs, quem imperaverat, modum determinant, ſcil. oportere & circulariter moveri, & retrogredi cum ſaltibus; eſtque repetenda ἀπὸ κοινοῦ vox *facere*. Hanc concinnitatem & limpidam Scriptoris graviſſimi mentem conturbat *Barthius*, qui h. l. ſcribere jubet *circulati obductus*, cum proxime præcedente Nominativo connectens quod cum accuſandi caſu & infinitivo verbi debebat: nobis in vulgata lectione nihil deſiderari poſſe ad rei intelligentiam videtur. *Th. Rheineſ. Variar. Lect. Lib. III. cap. 17. pag. 648.* ibid.

Panem limpidum] *Limpidus panis* apud *Cæl. Aurel.* eſt quem Græci ἀκριβῶς καθαρὸν adpellant, i. e. è farina optime repurgata, ſine acere & furfure, coctus ac *ſtudioſe elaboratus.* cui opponitur ὁ ῥυπαρὸς. i. e. *ſordidus*, *ater*, qualis ὁ πιτυρίτης, ἀχυρώδης *aceroſus*: medius inter utrumque ὁ συγκόμιστος, cum de farina nihil excuſſum eſt. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c. 11. p. 516.* 275, 30.

Iulides] De Iulide piſce legendus eſt Ludovicus Nonnus de Re Cibaria Lib. III. cap. 23. Ulyſſ. Aldrovandus de Piſcibus Lib. I. c. 7. Rittershuſius ad Oppian. Halieutic. I. 124. & II. 434. 436. Phile Hiſtor. Animal. Carm. 86. 276, 3.

Et ſi perferre voluerit æger] Forte *valuerit* legendum. 277, 6.

Cum ſubjectis gutturis, quæ ante rumam vocant &c.] Ruma pars colli eſt, carnoſa nimirum ea ſub mento, ubi cavum jugulo proximum ſeu σφαγὴ, qua ruminare jumenta videmus. Noſter l. 4. *gutturis atque rumæ partes, quas* ἀνθερεῶνας *vocant* c. 2. ex utraque *parte gutturis, quam Græci anthereona vocant, nos rumam*: l. 2. c. 7. *Thoraci vel gutturis circulo, quem rumam vocamus.* ibid. *Thoraci atque gutturis ſummitati quam Græci anthereona vocant, nos rumam.* Ita igitur legere & diſtinguere velim; *tunc parum prohibentibus pilis, capitis atque buccarum vel temporum muſculis:* & mox, *quæ Latine rumam vocant:* vel *quæ anthereonas Græce, Latine rumam vocant.* Solet enim *Cælius* familiariter Græca partium nomina præmittere, & ſubjungere interpretationem Latinam: quod in eodem ſibi permiſerunt interpolatores quidam ſcioli, quorum audentias & libidines in hoc genus autoribus, *Noſtro*, *Theodoro Priſciano & Garioponto* 281, 25.

fre-

frequentiſſimas notare licet, ut cum l. 1. c. 2. *Noſter* de ſcotomatica paſſione dixiſſet, *adficit frequenter vacuos homines*, addidit quidam alius, *h. e. ſine aliquo exercitio vitam ducentes*, quaſi ſine iſto Gloſſemate *Cælius* intelligi non potuiſſet; idque poſt in ſeriem Cælianæ ῥήσεως incuria receptum eſt: quanquam ſi genium hujus ſcriptoris bene conſiderem, *vacantivis* ſcripſiſſe ſuſpicer. *vacantivi*, βακάνται, vacantes & otioſi: qua forma delectati ſunt ſeculis mediis: ita *abſentivus*, *præſentivus*, *jacentivus*; *hortivus* pro hortenſi apud Gariopontum. *Th. Reineſ. Variar. Lection. Lib. III. c.* 18. *p.* 660.

289, 1. *Quidam veteres Ephialten vocarunt, alii Epibolen, quod utilis patientibus perhibeatur*] Qua ſententia quid ineptius? incubum qui ſit epilepſiæ prætentatio eſſe poſſeſſis utilem? quid quod nec nomini ἐπιβολῆ, ut torqueas contentiſſimè, reſpondet etymon. Scribe, *epibulen, quod hoſtilis patientibus perhibeatur.* Ἐπίβουλος, ἐχθρὸς; Heſych. ἐπιβουλὴ inſidiæ: vel ſi malis, epibolen, ἀπὸ τοῦ ἐπιβάλλειν, quod cum impetu irruat, gravet, premat, præfocet, quæ hoſtilitatis actiones ſunt. ἐπιβολὴ, ὁρμὴ, invaſio, aggreſſio, preſſura: quomodo Hercules apud Thurios Ἐπιβολεὺς dictus eſt. *Th. Reineſius Var. Lect. l.* 3. *c.* 18. *p.* 660.

291, 11. *Et ſacra*] Quare autem comitialis morbus ſeu Epilepſia vocetur *ſacra*, varias, quæ fere eædem ſunt quas enarravit Cælius, reddit cauſas Aretæus de Morbis Diuturnis Lib. I. cap. 4. Ἀλλὰ καὶ ἄδοξος ἡ ξυμμορφή· δοκέει γὰρ τοῖσι ἐς τὴν Σελήνην ἀλιτροῖσι ἀφικνεῖσθαι ἡ νοῦσος. Τοὔνεκεν ἱερὴν κικλήσκουσι τὴν πάθην. ἀτὰρ καὶ δι' ἄλλας προσφάσιας, ἢ μέγεθος τοῦ κακοῦ. ἱερὸν γὰρ τὸ μέγα. ἢ ἰήσιος οὐκ ἀνθρωπίης, ἀλλὰ θείης, ἢ δαίμονος δόξης ἐς τὸν ἄνθρωπον εἰσόδου, ἢ ξυμπάντων ὁμοῦ, τήνδε ἐκικλήσκον ἱερήν. Quæ Georgius Heniſchius reddidit: *Sed & ignominioſa quoque ſpecies eſt: Quippe nonnulli flagitioſis hominibus à Luna immitti exiſtimant: cujus rei cauſa & ſacrum morbum hunc nominant. Verum & aliis rationibus id nomen ei fuit impoſitum: aut ob magnitudinem; omne enim magnum, ſacrum dici conſuevit: aut quod non humana ope tolli queat, ſed divina: aut quoniam Dæmone correptus eſſe homo videatur: aut ob hæc ſimul omnia ſacer morbus appellatus eſt.* Apulejus Apolog. pag. 58. edit. Pricæi. *Eum noſtri non modo majorem, & comitialem, verum etiam divinum morbum, ita ut Græci* ἱερὰν νόσον, *vere nuncuparunt. Videlicet quod animi partem rationalem, quæ longe ſanctiſſima eſt, eam violet.*

291, 20. *Percuſſu atque diviſura membrorum* &c.] Scriptura vetus fuit *membra-*

branorum i. e. meningum ſeu tunicarum quæ cerebrum integunt & continent: dicitur etiam de pericranio, quod *interpres Oribaſii* vocat *teſtæ membranam*. Genera & declinationes commutare in Nominibus ſolenne eſt noſtro & æqualibus: Lib. 2. cap. 1. *palpebrum inferius: paſcua ſalſior*, Lib. 4. c. 3. Ib. *lactem*, *lacrymum*, dixit. *Coagulus*, *lixivia*, eſt apud interpr. Orib. *Scalpellus* apud Celſum lib. 2. cap. 10. *Macellus*, apud Anon. in deſcript. Conſtantinop. *Cubiculus*, Itin. Hieroſol. à Pithæo ed. *Linteolus*, apud Al. Bened. lib. 22 cap. 5. *Campanum*, in Antiq. Alem. Gold. *Vertebrum* apud *Gariop*. lib. 2. cap. 3. lib. 4. cap. 1. & 2. *Membranum* apud eundem lib. 2. cap. 61. lib. 5. c. 31. lib. 7. c. 13. & apud Autorem *l. Donum Dei* qui eſt *Practica de febribus*, cap. 27. *Membrana quæ ſunt in Nucibus dividentia partes nucis*. Ita *Cælio* ſua latinitas irregularis & nova, non ubique tamen deſpicabilis, reddita eſt, & ſimul cauſſa epilepſiæ, rarior ea, meningum cerebri continuitas ſoluta ſeu vulnus, indicata. *Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 661.

Aut Gagatis lapidis] Lapidis Gagatis ſuffitu epilepticos curari docet etiam Apulejus in Apologia: *Quod*, ait, *ſi magnum putarem, caducum dejicere, quid opus carmine fuit? cum incenſus Gagatis lapis, ut apud Phyſicos lego, pulchre & facile hunc morbum exploret: cujus odore etiam in venalitiis, vulgo ſanitatem aut morbum venalium experiantur.* Idem tradit Dioſcorides Lib. V. cap. 146. Δύναμιν δὲ ἔχει μαλακτικὴν καὶ διαφορητικήν. ἔςι δὲ καὶ ἐπιληπτικῶν ἔλεγχος ὑπὸ θυμιαθεὶς, καὶ ὑςερικὰς ἀνακαλεῖται. Plin. Hiſt. Nat. Lib. XXXVI. c. 19. *Gagatis lapis niger eſt, planus, pumicoſus, non multum à ligno differens, levis, fragilis: odore, ſi teratur, gravis. Fictilia ex eo inſcripta non delentur. cum uritur, odorem ſulphureum reddit. Mirumque, acccenditur aqua, oleo reſtinguitur. Fugat ſerpentes ita, recreatque vulvæ ſtrangulationes. Deprehendit ſonticum morbum, & virginitatem ſuffitus.* 293, 31.

Aut ſpongiæ melotæ involutæ] Lege *melota* vel *melote*; de qua voce vide Ducange in Gloſſario Mediæ & infimæ Latinitatis, ubi multis probat eſſe pellem ovinam. 297, 28.

Prædicto periculo] Idem monet ac præcipit Celſus de Re Medica Lib. V. c. 26. p. 283. 302, 3.

Quam torſiniton vocant] Miror Dalechampium, aut editioni Rovillianiæ qui præfuit, non reſcripſiſſe *toryniton*, cum locus qui exſtat ſupra pag. 272. id aperte indicet. 302, 25.

305, 25. *Utamur adjutoriis quibus acutas paſſiones curari perſcripſimus*] Senſus flagitari videtur ut legamus *præſcripſimus*. Ita enim exorditur Præfationem Lib. I. Morborum Chronicor. pag. 267. *Præſcriptis celerum paſſionum libris, tardarum placet curationes ordinare.*

314, 25. *Vel ſanguinem teſtudinis* &c.] Iſta ſimplicia ex animalibus petita ſingula prodeſſe credebantur, non conjuncta, ut vulgarunt: lege igitur, *vel ſanguinem teſtud. mar. vel humanum, aut vituli marini:* è Dioſc. *eupor. cap.* 18. Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 661.

314, 29. *Et tunc corda hominum* &c.] Inſuetis novis & odioſis materiarum generibus, qualia Xenocratem conſcripſiſſe ferunt, & quibus epilepſia caducos curari poſſe putarant veteres, accenſent etiam *corda hominum.* Hoc vero vel inprimis abominabile eſt, cum aſpicere humana exta nefas habeatur, cor hominis hominem mandere. Particulam è jecinore jugulati gladiatoris novies datam comitialibus profuiſſe ſcribit *Scrib. Largus* n. 17. carnem hominis ſiccatam exhiberi epilepticis *noſter in ſeqq.* iiſdem & arthriticis oſſa humana, *Gal. l.* 11. *de ſimpl. med. fac. c.* 11. *Avic.* 2. *Can. c.* 535. *Guainer. de Ægritud. junct. c.* 29. *Gattinaria C. de cura epil. Bonif. Simoneta l.* 5. *de Chriſt. fidei & Rom. Pont. perſecut. Ep.* 9. *Crato l.* 2. *Conſ. & Epiſt. Med.* 26. *Anton. Gallus apud Horſt. P.* 2. *l.* 3. *Obſ. Med.* 5. quæ autoritates facile me movent, ut *oſſa* Cælium quoque voluiſſe arbitrer. *Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 661.

315, 1. *Item teſtes vel veretrum* &c.] Peſſime acceperunt editores; nam & mutila & depravata ſunt. Lege ipſo *Cælio* in ſeqq. ita volente: *teſtes vel veretrum vituli marini ſive fluminalis caballi*; nominat enim ibi, virilia hippopotami, vel *fluminalis canis:* nam & canis aquarii, qui fiber eſt, teſtes huic negotio expetebant, *& porcelliones:* teſtes verò in porcellione, quos vulgata lectio nominat, μαἵςορες ἀνατομικοὶ, ſi qui curioſiores ſunt, quærunto. *Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 661.

325, 11. *Plato in Phædro*] Pag. 265. Tom. III. ed. Henr. Stephani. ΣΩ. Μανίας δέ γε εἴδη δύο. τὴν μὲν, ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων. τὴν δὲ, ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς, τῶν εἰωθότων νομίμων γιγνομένην. ΦΑΙ. Πάνυγε. ΣΩ. Τῆς δὲ θείας, τεττάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι. μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν, Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσȣ δὲ, τελεςικήν. Μȣσῶν δ᾽ ἆυ, ποιητικήν: τετάρτην δὲ, Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἐφησαμέν τε ἀρίςην εἶναι.

325, 16. *Quem Græci appellant* μανίαν] Cicero Tuſculan. Quæſtion. III. 5.

Græ-

Græci autem μανίαν unde appellant, non facile dixerim. eam tamen ipſam diſtinguimus nos melius, quam illi; hanc enim inſaniam, quæ juncta ſtultitiæ patet latius, à furore disjungimus &c.

Artemidorum grammaticum] Hunc Tarſo oriundum ſcribit Strabo Lib. XIV. pag. 675. edit. Pariſin. 328, 5.

Si puerili luxu furentes afficiantur] Recte mea opinione Thomas Reineſius in Manilii Aſtronomic. pag. 20. reſtituit *luſu*. 332, *ult.*

Qui favore quodam atque laude dicta proſequentes] Flav. Vopiſcus in Divo Aureliano c. 48. *Ipſumque primum donaſſe oraria Pop. Rom. quibus uteretur populus ad favorem.* Quem locum ita illuſtrat magnus Caſaubonus: Sic Hieronymus ad Pammachium: *Hæc dico, non quod de ardore mentis tuæ quicquam dubitem, ſed quo currentem impellam, & acriter dimicanti fervorem favore augeam.* Favor hic eſt εὐφημία, ἐπιβόησις, & adclamatio incitantis ac bene cupientis. Auctor libri de vera circumciſione, quem ſine cauſa quidam Tertulliano adſcribunt: *Mira ratio: nam vult* CHRISTUS *prædicari quod gaudet intelligi: nam mavult ſe inventum eſſe, quam proditum, ut virtus ſua illum, non favor manifeſtaret alienus.* Septimius Romanus: *Interea, reliquis ducibus favorem attollentibus, gaudio lætitiaque completa omnia ſunt.* πάντων μετὰ βοῆς αὐτὸν εὐφημούντων. Corippus Lib. IV. de ludis Juſtini Cæſaris: 333, 11.

Omnia roboribus ſternunt loca plana politis,
Conjungunt tabulas, & ferri nexibus arctant:
Quæ pondus ſtrepituſque virum motuſque faventis
Ferre queant populi. Et ſtatim:
Diſpoſuere gradus quîs ſtaret in ordine longo
Diviſum in turmas, atque in ſua corpora vulgus,
Poſſet, & exertas ad munera tendere palmas,
Liberius ſpectare oculis, manibuſque favere.

Ut quaſi judicio mentis pulſo reſipiant] Hæc lectio contrarium exhibet ejus, quod voluit auctor. quomodo enim, ſi judicium mentis pellatur, reſipient furioſi, qui mente laborant, & carent judicio? meo captu melior lectio ſit, *ut quaſi juſtitio mentis pulſo. Juſtitium* eſt dies in quo jus ſtat: ἡμέρα ἀργητική, qua ceſſant jura, operæ, & ſimilia: & ſic per *juſtitium mentis*, ferias intellectûs, deliquium ejus, ἄνοιαν ſignificavit; quomodo *Symmachus VII. ep.* 103. *tyranni juſtitium* appellat, tempus interregni, quo imperium aliquando eclipſin ab incubatore paſſum fuit: & ferale per urbem juſtitium ob 337, 17.

cladem publicam. Lucanus Lib. II. quo *jura ſilent, mutæque jacent ſine vindice leges.* quo tabernæ & balneæ publicæ claudebantur, quo ſe à convictibus abſtinebant, ut eſt in *tab. Piſanis* de morte Cai Cæſaris. *Thom. Reineſ. Epiſt. X. ad Chriſt. Daumium pag.* 30.

337, 28. *Quam dorion appellant*] Eſt carmen gravioris ſoni & modi, unde bellicoſum dicitur, apud Dores inventum. Vetus Schol. Horat. ad Epodon Od. IX. ℣. 5.

Sonante miſtum tibiis carmen lyra
Hoc Dorium, illis Barbarum. ubi interpres

Notandum eſt modos muſicos eſſe ſeptem. Dorium, Hypodorium, Phrygium, Hypophrygium, Lydium, Hypolydium, Mirolydium; à nationibus ſcilicet, Doribus qui Græci ſunt, Lydiis & Phrygibus qui ſunt barbari. Planius hæc exponit Apulejus Floridorum Lib. I. pag. 342. ed. Elmenh. *Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis voculæ melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator, ſeu tu velles Aeolium ſimplex, ſeu Aſium varium, ſeu Lydium querulum, ſeu Phrygium religioſum, ſeu Dorium bellicoſum.* Dorii meminerunt Martianus Capella Lib. II. Lucian. in Harmonidæ mox ab initio. Plutarch. de Muſica pag. 1138. Tom. II. ed. Francofurt. Scaliger de Re Poëtica Lib. I. cap. 19. pag. 67.

338, 7. *Ob deſirium Amphitrites*] An *deſiderium*: ſed Papias *deſirum, proſperum, bonum.*

339, 23. *Nam Tullius atram bilem dixit*] Cicer. Tuſc. Quæſt. III. 5. *Græci volunt illi quidem, ſed parum valent verbo: quem nos furorem, μελαγχολίαν illi vocant. quaſi vero atra bili ſolum mens, ac non ſæpe vel iracundia graviore, vel timore, vel dolore moveatur. quo genere Athamantem, Alcmæonem, Ajacem, Oreſtem furere dicimus.*

344, 12. *Quæ paſſio vocatur μυδρίασις*] Μυδρίασιν deſcribit Celſus de Re Medica Lib. VI. c. 6. §. 37. p. 368.

346, 9. *Perulo paralyſi vitiato*] *Cornarius* margini adſcripſit, πήρολος, ſc. ut *perulum* Cælii exprimeret. Scribe *pylorus*; πυλωρὸς, dextrum ventriculi os, quod in ventriculo occluſa tantiſper, dum cocta ſint, cuſtodiat, ita dictum: *Rufus* l. 2. *de adpell. part. C. hum.* c. 11. deſinens in duodenum, chylo in inteſtina tranſmittendo. *Th. Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 662.

347, 13. *Non concluditur ad exprimendum liquorem radix virilis paralyſi vitiatus, ſed multo major aut minor efficitur, & nulla tentigine provocatur*] Signum virile, ut honeſto vocabulo rem turpem velaret, nominavit

vit *radium* : ſed editores ἄτριπτοι πρὸς ταῦτα non intellexerunt, & pro *radio* dederunt *radicem*. Lege quod dixi, *radius*. Radius eſt ῥάβδος: dicetur igitur de eodem de quo *virga*: virga autem res quævis directa in longitudinem quandam. Serv. ad Virgil. Ecl. 9. *Radio, id eſt virga philoſophorum, quo Geometræ lineas inducunt*: ſunt & radii αἱ ἐν τῇ ἀψῖδι τροχοῦ ἐνηρμοσμέναι ῥάβδοι Poll. l. 1. c. 10. qui in curvatura rotæ infixi ſunt: & à ſimilitudine telum, haſta, ſtimulus, taſta chirurgorum, qua ſinus vulnerum ulcerumque explorant, radii nomine vocantur. *Radius* igitur h. l. eſt id quod ἐρετμὸν, εὐρώταν & νεύρων φύσιν, Sotades κέντρον, *Juvenalis* nervum, alii ſecurim, rudem, vomerem, vaſculum & faſcinum appellant; κοινολεκτοῦντες & vernilius loquentes aliter atque aliter. *Th. Reineſ. Var. Lect. L.* 3. *c.* 18. *p.* 662.

Tunc catbateriſmus faciendus quo urina detrahatur &c.] Καθετηρισμὸς 351, 8.
& καθετηριασμὸς, catheteriſmus eſt, cum ſtilus teres lubricus cavus per urethram in veſicam, urinam emolliendi, & corporis quod ſe intus oppoſuit, removendi cauſa, demittitur: quo intrò molliter demerſo, urinæ per ductum ejus, circa extremitatem in lateribus perforatum ſeu ἀμφίτρητον, evadunt. Huic inſtrumento, cum in colem intruſum eſt, adaptari ſolet fiſtula ſeu ſiphon cum annexo folliculo, qui injiciendum liquorem contineat: eoque complicato, leviterque compreſſo medicamentum per fiſtulam ſeu auliſcum in catheteris cavitatem, & ex hujus continuo in veſicæ fundum compellitur: *ex Aetio t.* 2. *ſ.* 2. *c.* 34. *Celſo l.* 7. *c.* 26. *Albucaſ. p.* 2. *Chir. c.* 58. *Paræo l.* 16. *c.* 35. *F. Platero pract. tr.* 3. *c.* 15. *Fabric. l. de Lithotom. veſ. c.* 11. *& ſeqq.* Inſtrumentum hoc *Celſo* l. d. eſt fiſtula ænea; alias καθετὴρ ἀπὸ τοῦ καθίεσθαι, ſyringa tentativa *Mariano Sancto L. de lap. ren. & veſ. c.* 4. Argaliam adpellant Latino-barbari. *Conſtantinus l.* 5. *c.* 15. *Bayrus diſt.* 14. *tr.* 2. *c.* 5. *Alf. Ferrius de carunc. in cervice veſicæ. W. Rheginus in exercitam. med.* Ex his non obſcurum eſt quid velit *Cælius*; reſtant tamen emaculanda nonnulla. *Catatheriſmus* καταθερισμὸς ab editoribus ficta eſt & vox nihili; tum legendum, *& quidem annexo folliculo catheteri.* De *cyſtophilo* dicta parte catheteris neſcio quid dicam, niſi ciſtophylax, κυςοφύλαξ eſt, vel κυςιδοφύλαξ. κύςη & κυςὶς, φῦσα, *veſica*; ut apud Moſchionem περὶ γυναικ. παθ. c. 3. item quivis è pelle membranave folliculus, θυλάκιον & receptaculum; Heſychio κύςις, ἡ φῦσα. φῦσα vero ἀσκὸς & ἀσκοφῦσαι, ἀσκοφύσια, *folles flatorii officinarum*, in ποιήσει κρυςαλλίων, quæ

Zoſimo tribuitur: *Dioſc. l. 2. c. 68. & l. 3. c. 13.* σκώληκες εἰς κυςίδα ἐνδεόμενοι, *vermes in folliculo colligati.* Recte autem extremum catheteris, quod extra virgam eminet, ita adpellari puto, quia ea parte fiſtulam cum adpenſo utriculo ſeu veſica intra ſe recipit, & propterea ita formatum eſt ut inſtar ςόμιδος in tuba ſenſim dilatetur ejus orificium repandis per ambitum labris. Demum, *tenui ex auliſco formatum.* Αὐλίσκος, *fiſtula, cannula, canaliculus*, è quacunque materia factus, qui cavo catheteris inſeritur: dicitur & oliſcus, ut καυλὸς, *colis, & cauda, coda.* Th. Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 663.

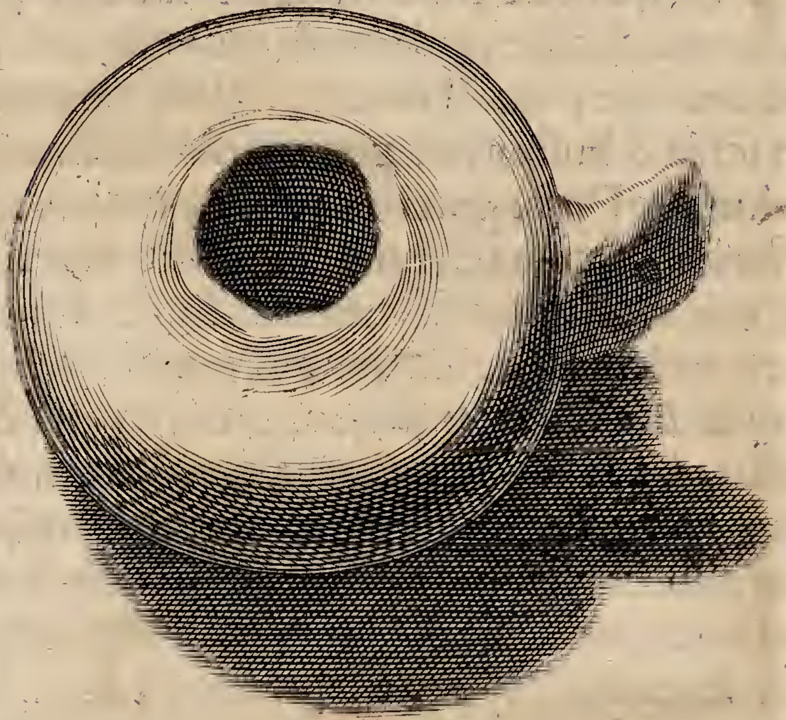
355, 12. *Squilla, quam vulgo vulum plurioſum vocant*] Scillæ à vulgo impoſitum nomen, quodnam? à quo vulgo, Africanóne, Gallico, an Italico? an à Pharmacariorum in ſeplaſiis? certe in re herbaria non minimum difficultatem auget nomenclaturarum diverſitas; conqueſtumque olim *Plinium, eandem herbam aliter alibi nuncupari,* l. 25. c. 4. audimus: ſunt enim cuivis regioni peculiares; ſed quia à vulgo inventæ & frequentatæ, malo more non valde in litteras relatæ ab artificibus, niſi quod *Ruellius & Guilh. Rheginus exercitam. Medicinæ* in Gallicanis, in Italicis *Matthiolus*; *Dodonæus, Pena & Lobelius* in Anglicis & Belgicis, *Cluſius* in Pannonicis & Auſtriacis, *Lacuna* in Hiſpanicis præſtitit, ſumtis de promiſcua turba ruſticorum, vetularum, olitorum, vinitorum, fabrorum materiariorum vernaculis nominibus, quæ propoſitæ rei congruerent: & *Bauhinus* in vetuſtorum recentiorumque Latinorum Synonymiis componendis: Germanicas, quarum imprimis immenſa differentia eſt, nemo dum conquirere tentavit, multo minus ad Græcas Latinaſque antiquorum ſuo quamque merito referre. *Hier. Tragi & Geſneri* conatus *in Catal. Plant. & in Tabb. collectionum*, itemque *Joh. Fiſcharti in Onomaſtico Medico Synonymo, B. Carrichteri & Michaëlis Toxitæ* in libellis herbariis Germanicis proſtant; ſed ſuæ tantum gentis quiſque Helvetiæ, Alſatiæ, Sueviæ, Styriæ & vicinarum adpellationes herbarum tradunt; reliquis aliarum Provinciarum neglectis. *Thurneiſeri* opera, quam huic rei impendit homo ingenioſiſſimus linguarum variarum notitia & peregrinationibus ad remotas regiones Barbarorum celeberrimus, *in Hiſtoria Plantarum Librorum X.* omnium exſpectationem ſuſtineret, ſi publicaretur aliquando; Librum enim ſolum, quod ſciam, primum, Regi Poloniæ nuncupatum, Berlini a. 1578. editum habemus: in quo conſilium ſecutus eſſe videtur ejus, qui variarum gentium de plantis nomina, Afrorum, Æ-

Ægyptiorum, Pœnorum, Arabum, Syrorum, Ebræorum, Phœnicum, Cypriorum, Gallorum, Hiſpanorum, Hetruſcorum, Dacorum, magorum & prophetarum Dioſcoridæ libris hinc inde inſeruit, quæ & hodie *Nothorum Dioſcoridæ* titulo leguntur, & à Geſnero qui utilitatem rei vidit cum pauciſſimis, ſecundum litterarum ordinem, ut quæque repertu eſſet facilior, diſpoſitæ ſunt. Caremus tali nomenclatore, qui nos de *vulò pluriòſo* doceat; conjectura igitur de nomine, quod fortaſſe nullibi præterea legitur, utemur; & cum ſcilla è bulborum genere nobiliſſima, cujus medicas vires juſto volumine Pythagoras prodidit, *Plin. l.* 19. *c.* 5. facultate acri & exurente cupidinem coëundi accendat veterinis, ſoleantque ideo perorigæ equarum, quæ ſaltum faſtidiunt, & marem admittere nolunt, naturas eadem linire & fricare, quod è *Varr. L.* 2. *de Re R.* ſcimus & annotat *Ruell. de nat. ſtirp. l.* 2. *c.* 101. & de urticæ ſemine prodidit *Plin. l.* 22. valde congruum videtur nobis, ſi in Cælio legamus *bulbum prurioſum*, quia generat pruritum, ὀχείας καὶ συνδυασμοῦ deſiderium in quadrupedibus: & hoc ſic in medio liberum æſtimaturis relinquimus; id tamen obtinere volentes tam diu, dum alius conjectet felicius. *Thom. Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. cap.* 18. *p.* 664.

Lemnida carie & his ſimilibus] Lemnida carie confidenter mutamus in *Limnæa adarce*. Ita l. 3. c. 2. ad rubificandam cutem defricationem ſuadet ex *nitro atque oleo & adarce*: Eſt autem ἀδάρκης, *adarce* concreta ſalſilago, ſeu ſpuma craſſeſcens in paludibus, arundinibus & graminibus adnaſcens, acerrima & calidiſſima; apta proinde humoribus ex alto evocandis, & adurendo corpori: Calomochnus eſt q. d. *lanugo arundinum*: *Cæſalpinus L.* 2. *de Metall.* Fruticulum, cui adhæret lanugo, inferiore parte tegi ſcribit cruſta lapidea acri; hanc eſſe adarcen. *Limnæa adarce* fuit prima ſcriptura quam nos è litteris vulgatæ velut olfecimus. Theod. Priſc. lib. 2. cap. 19. reſoluta membra colliganda eſſe jubet unguentis mordentibus *è calce viva*, *euphorbio*, *caſtoreo*, *adarce*: vocatur quoque λιμνῆτις *à Paulo l.* 8. *c.* 19. *& Actuario l.* 6. *Meth. Med. cap.* 1. item *limneſtis*, niſi σφάλμα eſt, ab *Aretæo*; is *l.* 2. *de Curat. morb. acut. c.* 3. ad evocandum in ſyncope ad extrema calorem illitionem parat è *limneſtide*, *euphorbio & lauri baccis*: ubi Limneſtida doctiſſimus interpres Junius Paulus Craſſus reddidit *adarcen*. Th. Reineſ. Var. Lect. l. 3. c. 18. p. 665. 355, 15.

Cornua

357, 21. *Cornua cucurbitæ*] Formam cucurbitæ veterum exhibuimus ad Celſum de Re Medica pag. 562. quam & hic expreſſam damus.

359, 14. *Halteres erunt offerendi*] Eos exprimit Mercurialis ac plenius deſcribit de Arte Gymnaſtica Lib. II. cap. 12. & Lib. V. c. 9.

359, 15. *Ægrotantis quodam labore mortes exercent*] Obſcura plane, ſi non inepta lectio, *mortes exercent.* quid, quæſo, eſt, *mortes exercere.* itaque cum dura & vehemens ſit exercitatio ſecundum Galenum atque Oribaſium, reſtituo *artus*, ſeu potius *partes exercent*, quia mox præcedit vox *partes*; quamvis non repugnem ſi quis malit legere *motus exercent.*

360, *ult.* *Conficienda ſunt ligna, inquit, quæ tranſgredi pedibus nitantur ægrotantes*] Non requirunt ejuſmodi ligna fabrilem operam & confecturam; rudia, impolita, cum cortice ſuo, & cujuſcunque figuræ huic negotio, ut ea tranſcendendo crura exerceant paralytici, ſatis apta nata ſunt: malim igitur *conjicienda*, h. e. pedibus ægroti deambulantis in plano objicienda, ut varicare crura & levare à ſolo pedes paulatim adſueſcat. Theod. l. 2. c. 19. de re eadem: *nam & ligna jacentia ſubinde eos ſuadeo debere tranſcendere.* Th. Reineſ. l. 3. c. 18. Var. Lect. p. 666.

364, *ult.* *Scamma*] *Scamma* vocabant quando trans machinam à fabris materia-

teriariis è tignis exſtructam erectamque velut equuleum agitatione corporis & niſu ſeſe quaſi ultra tranſtra levare jubebantur: iterum noſter; *ordinat præterea in arenæ ſpatio deambulationem, & quod appellant ſcamma atque tranſcenſum lignorum.* Sententia doctorum, qui non diſtinguunt iſta, in medio eſt, ſed caduca ea, *καὶ μὴ προχωρεῖ.* *Th. Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. cap. 18. pag. 666.*

Vinum ſcivelliticum] *Vinum ſcivelliticum coctum, donec mellis habeat craſſitudinem*, catarrhis qui ad arteriam aſperam præcipitant ſiſtendis, & viis exaſperatis leniendis adhibet; rectè; id enim cum dulcedine modice adſtringit; *Galeno l. 5. de San. tu. c. 7. & l. 7. de Comp Med. S. L. c. 1. & l. 9. c. 4.* σκυβελίτης: Scybelitanum *lib. de vinis : Aetius tetr. 3. ſ. 1. c. 24.* interpretatur οἶνον τὸν αὐτομάτως ἀποςάζοντα ἐκ τῶν μὴ πατηθεισῶν ςαφυλῶν, h. e. protropum ſponte defluens antequam calcentur uvæ, ſi cum *Plinio l. 14. c. 9.* loqui libeat. Qui igitur ignorantia vini ſcybelitæ, *ſquilliticum* voluit h. l. reponi, non adtendit intentioni *Cælii*, & indicationibus à morbo, cauſa, & adfecto loco petitis. Vinum enim ſcilliticum, quale contrà cruditates & hinc orta in ventriculo, inteſtinis, viſceribus & habitu mala conficere docet *Dioſc. l. 5. c. 2. Actuar. l. 5. Meth. Med. c. 7.* omnia alia faciet & geminabit morbum. *Th. Reineſ. l. 3. c. 18. Var. Lect. p. 666.* 383, 24.

Tum ἁπαλὰ ova] Scribonius Largus de Medic. Compoſ. N°. 104. cap. 23. vocat *apala ova*; ubi doctiſſimus interpres Joan. Rhodius: *Hapala* Cæl. Aurelian. Chron. Lib. II. cap. 7. atque Theod. Priſc. Lib. II. c. 10. ex Heremanni lectione. Marcellus etiam cap. 20. Recte. Græcis enim ἁπαλὰ, quæ Galeno de Aliment. Facultat. Lib. III. c. 22. τρομητὰ, *tremula*; Latinis *mollia*. G. Barthius Adverſ. Lib. LVI. cap. 5. tenera, ſorbilia interpretatur cum Hadr. Junio. quæ tamen Celſus Lib. IV. cap. 3. à mollibus, pariter Galenus à tremulis diſcernit; ſequutus Dioſcoridem, qui Lib. II. c. 54. ait Ὠὸν τὸ ἁπαλὸν τροφιμώτερον τοῦ ῥοφητοῦ, καὶ τοῦ ἁπαλοῦ τὸ σκληρόν. *Ovum mollicu̇lum plus alit quam ſorbile, itemque durum pluſquam molle.* Itaque pro *à pullis* in Celſo verius *hapalis* reponendum, quam cum R. Conſtantino *apalis*. Hiſce adde egregium locum Petri Victorii Variar. Lection. Lib. XXIX. c. 3. 384, 18.

Uvarum fabrilium ſive penſilium ſiccatarum acinos] Quaſi dixiſſet, uvas paſſas: *Reineſ. Var. Lect. l. 3. c. 18. p. 676.* 385, 7.

Figmentorum vel fabularum conjunctionem &c.] Refinge, *fragmentorum* 400, 3.

torum vel tabularum; & intellige de vulnere cum contuſione & fractura oſſium, quorum feſtucæ & capita præmiſſa ſi exciderint, ſimul per extenſionem decentem repoſitione & commiſſione reunienda ſunt, & conveniente deligatione, plagulis, ferulis ſeu aſtellis, ut adpellat *interpres Albucaſis Chir. p. 3. c 2.* ſuperaccommodatis ſtabilienda, dum callo intermedio ferruminentur, & conſolidentur. *Celſus l. 8. c. 10. H. Fabric. Chirurg. p. 2. l. 4. c. 3. Fer. Peccet. l. 4. c. 1. Th. Reineſ. l. 3. c. 18. Var. Lect. p. 666.*

400, 3. *Et figmentorum vel fabularum*] Rovillianæ editionis auctor haud male conjicit legendum *filamentorum ſive fibrarum.* Quid ſi ſcribas, *ligamentorum vel fibularum*, ſeu *fibrillarum?*

411, 1. *Quam ges aſtera vocant*] Legendum *quam Græci*, vel *quam* γῆν *aſtera vocant.* Joan. Rhodius in Lexic. Scriboniano. V. *creta Samia.*

416, 18. *Dicens oſculari non poſſe*] Editio Rovilliana in margine interpretatur, *occludi ligatione non poſſe:* ego è contrario expono, *rumpi non poſſe*; ita enim ſupra pag. 391. verbum *oſculari* uſurpat. *Oſculari enim inquit corpora nimia plenitudine* &c. etiam infra pag. 417. *oſculatio venarum.*

420, 9. *Quod corporis faciat defluxionem*] Forte *diffluxionem.*

421, 19. *Phlegmata carbonibus imponentes*] Videatur Celſus de Re Medica Lib. III. c. 22. p. 168.

421, 24. *Quadam tenuitate coactæ*] Tenuitas, ut ita loquar, corpus ſolvit, tantum abeſt ut condenſet; quare probo *tenacitate* legendum.

421, *ult.* *Vomifluam*] Recte meo judicio *vomicofluam.*

422, 24. *Sunt enim neceſſario* &c.] Ex mala interpunctione ſenſus obſcurior. diſtingue & lege: *Sunt enim neceſſario intuendæ, ſiquidem complexa ſit, regulæ, quam diætam vocant.*

423, 12. *Liquato linteolo limpido*] Pro *liquato* ſcribe *ligato*; ſic enim proxime ſequente pagina 424. *Poteſt præterea etiam melilotum linteolo ligatum tempore decoctionis immitti.*

426, 6. *Polyarcyon malagma*] Deſcribit hoc Celſus de Re Medica Lib. V. cap. 18. §. 8.

427, 25. *Cum neceſſario acceſſio veſpertino tempore aſperetur*] Celſ. de Re Medica Lib. III. cap. 5. pag. 125.

428, 21. *Magnificas ulcerationes. h. e. quas nos* &c] Ab editoribus quibus genius ſcriptoris minus erat perſpectus, eſt τὸ *magnificas:* & diſſonat à re tota. Lege *manificas*, manu factas, χειροποιήτους, χειρουργουμένας. Simili libertate & elegantia, cum phlebotomiam habitum exſiccare,

re, ſi nimirum celebretur ſæpius, docere vellet, eam *arificam eſſe carnis* dicit. l. 4. c. 1. & l. 1. c. 4. χειραψίαν, quæ mollem, blandamque manibus ſuſpenſis factam contrectationem, præſertim oculorum & dolidarum partium ſignificat, *manutigium* exponit: quæ novitate, felicitate interim & perſpicuitate ita delectant, ut obnunciantibus etiam Ciceronianis omnibus imitari velim. *Th. Reineſ. l. 3. c.* 18. *Var. Lect. p.* 667.

Vel Mnaſeum] Deſcribitur à Paulo Aetio Tetr. II. Serm. 2. c. 88. 432, 1.

Et dentium confrictio] Lege *conſtrictio.* hoc enim requirit ſequens vocula *concubitus inſeparabilis*, quando nimirum dentes ſibi invicem incumbunt & infiguntur validè, ut digitis vel etiam ferro facienda ſit eorum diſtinctio & quaſi diſcuneatio. *confrictio* vero ſolum ſtridorem dentium & colliſionem, quæ epilepticis ſolet contingere, notaret. *Th. Reineſius Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 667. 435, 8.

Dentium confrictio ſive concubitus] Vox *concubitus* docet legendum *confictio*; quomodo ſupra Acutor. Morbor. Lib. II. cap. 3. p. 79. *dentium confixio, atque ſtridor.* ibid.

Teſtante gravedine] Vitioſe pro *atteſtante.* ſic ſupra Chronic. l. I. c. 3. pag. 289. *atteſtante gravedine cervicis.* Admodum enim delectatur hoc verbo Cælius. Vide Indicem V. *Atteſtante.* 435, 31.

Famulum ternos bilibres panes per ſingulos dies accepiſſe] Hic certum eſt latere canonem quotidianum ſub immodica illa quantitate, quæ famuli morboſam eſuriem nullo modo levaret. Movet me Catonis (*Tit.* 15.) auctoritas, qui compeditis per hiemem panis P. III. ubi fodere cœperint, P. V. dari præcipit, adeo ut urbanis miniſteriis panis P. II. vel III. ſufficere potuerint, cum neque fodere aut opus facere neceſſe haberent, & quoad pulmentaria & obſonia lautius acciperentur urbani, quam ruſtici ſervi. Dixi autem aſſignatos videri quotidie panes ad rationem demenſi, quia demenſum variavit aliquando, modo enim IV. modo IV. & S. modo V. modiorum fuit, prout ferebant & annonæ ratio, & dominorum qua ſplendor, qua ſordes. *Laur. Pignor. de Servis pag.* 312. 313. *edit. Amſtel.* 436, 24.

Orbiculata]. Mala orbiculata ſignificant cibum delicatum ſeu optimum alimentum, uti conſtat ex Cicerone ad Famil. Lib. VIII. epiſt. 15. Nominis etymon tradit Plinius Lib. XV. c. 14. *Orbiculata, à figura orbis in rotundum acti.* Videſis Joan. Rhodium ad Scribon. Largum pag. 174. 175. 442, 4.

ibid. *Scaudiana*] Lege *ſcandiana.* Celſus enim IV. 19. inter ea quæ ſtomacho utilia *malum Scandianum* recenſet. Columella etiam Lib. V. cap. 10. nominat, itemque Saturn. Lib. II. cap. 15. Macrobius, ubi & *Scantianum* diſtincte additur. Poſt Catonem de Re Ruſtica cap. 7. etiam Varro *Scantiana* ponit. Plinius quoque Lib. XV. cap. 14. Nec male, ſi vera quæ de Scantio inventore circumferuntur. *Joan. Rhodius ad Scribon. Larg. Compoſ.* 104.

443, 12. *Inlocandæ qualitatis*] Litterarum obſcuritas & nimis arctus nexus produxit vitium hoc: manus Cælii fuit *injocondæ.* Antiqui enim *o* & *u* promiſcue fere uſurpabant.

444, 6. *Salſum ex aceto & oleo conditum*] Sequens pag. 445. ubi legitur, *ſalſamenti multi ex aceto & melle*, docet hoc loco reſtituendum *ſalſamentum.*

445, 22. *Cardamomo*] Lege *Cardamo* quod eſt naſturtium. *Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 668.

446, 3. *Noxarum*] Melius *mixarum.*

446, 16. *In Italia Cotiliæ appellatæ*] Cutiliæ vocantur à Vitruvio Lib. VIII. c. 3. & Plinio Lib. XXXI. c. 2. vide Strabon. Lib. V. pag. 228. ed. Pariſin. & ibi Caſaubon. & pag. 1324. edit. Amſtel.

447, 2. *Oris pedor*] Verum p. 449. ait: *Præterea oris fœtor ægrotantes afficit.*

447, 13. *Sentiunt*] In textum recipe vel *ſatiant*, uti correxit Dalechampius, is enim creditur auctor editionis Rovillianæ; vel *leniunt* quod minus ab elementorum ductibus recedit.

451. 10. *Variis extimationibus*] Forte *exiſtimationibus.*

451, 22. *Frigidos*] Magis placet *rigidos.*

452, 2. *Cucurbitis rapidis forti raptura motis*] Bis idem dicit Aurelianus, qui alias ſolet priora interpretari. itaque reor excidiſſe *hoc eſt*, & legendum *cucurbitis rapidis*, hoc eſt *forti raptura motis.*

458, 9. *Item iis quæ ſuperficiem corporis laceſſendo jaculare videntur* &c.] Pro *jaculare* alii reponunt *oſculari*, & mea opinione recte, quod ſubſequens verbum ἀναςομωτικὰ confirmat ſatis aperte. imo adeſt locus parallelus qui exſtat Morbor. Chronic. Lib. II. cap. 10. pag. 391. *Oſculari enim inquit corpora nimia plenitudine, ſive virtute medicaminum oſculantium, quæ Græci anaſtomotica vocant.*

459, 2. **Et perſeverante*] Malim *at.*

467, 6. *Jungenda crura*] Lege vel *ungenda*, vel *inungenda.*

467, 8. *Prædato paſſo*] *Prædare* verbum *Cælius* frequenter uſurpat, cum de præmittenda exhibitione vel cibi vel medicamenti agit; ſem-

per-

perque ea præpoſitione verbis juncta ordinem inſinuat: *Tard. l. 3. c. 7. poſt cœnam imperat vomitum prædato paſſo aut vino dulci. Lib.* 1. *c.* 1. *prædato initio cui conſummatio perfecta reſpondeat: prædato*, i. e. ante exhibito, vel propinato paſſo, quod non intellexit *Cornarius* cum *prædationem* h. l. exponit *cibi abſtractionem*; cujus contrarium nimirum ante-oblationem requirit ſenſus & mens ſana ſcriptoris: l. 2. c. 1. paſſionis (paralyſeos) *prædata atque demonſtrata ſignificatione*, i. e. cum de nominis & rei ſignificatione ſatis egerimus, *neceſſario curationem ordinamus.* iſti verbo eleganter compoſito reſpondet alterum Plinio uſitatum *præſumere* lib. 23. cap. 4. *de elæomelite ſeu oleo Syriaco: potores certaturi præſumunt ex eo cyathum unum*, i. e. ſumunt ante cum certamen ſubituri ſunt. L. 30. c. 15. *ebrietatem arcet pecudum pulmo aſſus præſumtus:* L. 15. c. 22. *bibendi cauſa etiam venena conficiuntur, aliis cicutam præſumentibus.* L. 25. c. 2. de Mithridate, *quotidie venena bibit, præſumtis remediis.* & Theodoro Priſciano l. 2. c. 14. *Somni interdicendi ſunt diurni quam maxime, & ciborum prohibenda præſumtio*, i. e. non cibandi ſunt ægroti paulo antequam ſomnum capturi ſunt: C. 15. *vini penitus præſumtio inhibenda eſt:* L. 3. c. 3. *convenit adpetere lavacra, cibos humectiores præſumere*, ſc. antequam in ſolium deſcendant: & *Gariop.* lib. 5. c. 5. & 12. L. 1. c. 15. Noſtro *præſumere* quoque eſt ante auferre; ut cum l. 2. c. 13. ſanguine fluentibus ſuadet dare *poma & cydonia cocta vel torrida præſumto tegmine*, i. e. toſta & ablata cute, *farina conſperſa:* eadem forma *præfacere*, dixit pro ante facere, ut *præcapere* in Epp. Plinianarum vetuſtis membranis, pro ante primumve capere: lib. 2. cap. 1. *præfacta vaporatione ſcarificamus* &c. cap. 14. *ſinapiſmi ulceratione cutis præfacta adhiberi non poſſunt:* & lib. 5. cap. 4. *ſanguis ater & purulentus ex ulcere præfacto & dolore antecedente.* Malui *præfacta* præ illo vulgatæ lectionis *præfecta*, ut à participio verbi *præfici*, quod huic loco ſua ſignificatione non convenit, diſtingueretur participium verbi *præfieri:* qua ratione & noſter l. 4. c. 3. *præcadentem podicem* dixit neutraliter, non *præcidentem* ut ab activi verbi *præcidere* ſignificatione, quod alienum eſſet, ipſa locutione ſeu conjugandi modo nos abduceret. *præfactum* autem ut *benefactum, fabrefactum, malefactum, vacuefactum, calefactum, labefactum*, præpoſitione in Nominis vel adverbii, quod ordinem ſignificat, claſſem tranſeunte. Notavi in Cœlio plurima verba ad hunc modum novefacta ad prius & poſterius in actionibus denotandum. *præmoveri* l. 1.

c. 5. de partibus quæ priores reliquis moventur; *Quoties longe remota*, non adfecta, *præmoventur*, *tranſmiſſa commoditas ſine partium curandarum*, laborantium, *commotione latenter advenit:* l. 2. c. 1. de Paralyticis: *præmotis igitur vel exercitis*, *ut ſupra dictum eſt*, *dabimus ut ſella ſedeant. Prætegi:* l. 1. c. 4. *adhibenda ligatio*, *prætectis articulis ex lana*, ne videlicet articuli quaſſentur ſtrictiore ligatura: cap. 5. *torrendum etiam corpus fervore ſolis*, *prætecto capite:* l. 2. c. 7. *adhibenda geſtatio prætecto ore quo ſpiratio nulla tangatur injuria*, l. 3. c. ult. *phreniticis luce commotis oculorum prætectio* morbum videtur ſolvere. *Præcoqui*: l. 4. c. 3. *vinum quod ſit præcoctum in cortice mali punici:* ibid. *lac bibendum præcoctum. Prælini: oportet conciſas in vas fictile novum prælitum mitti*, ib. idem *prægypſari* eſt l. 3. c. 2. *Prætangi:* l. 4. c. 3. *venter leviter oleo Hiſpano prætactus.* l. 1 c. 5. partes etiam localibus adjutoriis prius *erunt prætangendæ & renovandæ. Præungi:* l. 4. c. 3. *immittendus digitus uſque ad altiora præunctus adipe anſerino. Præradi: Præraſis* capillis cucurbitam pubetenus adhibet. l. 5. c. 6. *Prælaxari:* l. 2. c. 1. *motus beneficio prælaxato ægrotante. Prævexari:* l. 1. c. 1. *caput etſi ſua paſſione prævexatum non fuerit. prætinctum candens ferrum*, l. 1. c. 4. *præpotare*, *præhibere*, *prælavare*, *præpurgare*, *præroborare*, *præmollire*, *præſiccare*, *prætentare*, *prævaporare:* l. 1. c. 3. *prævaporabo loca. Theod.* lib. 1. c. 21. dixit *præfomentare:* Noſter l. 4. c. 2. *præfovere.* omnia tempus & ordinem actionum, quas ſignificant verba ſimplicia, includunt: & quod hiſce ſimile eſt, apud veterem interpretem ſemibarbarum Oribaſii, *præruina matricis*, quam alii procidentiam vocant, juxta Noſtrum *præcadentia*, ein fürfall. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 18. *pag.* 657.

474, 3. *Sinapiſmus uſque ad cutis humorem* &c.] Lege *uſque ad cutis tumorem*; ſinapiſmus enim vi pyrotica cutem papulat, ſeu in veſicas elevat; tum *tabentibus*. Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 670.

475, 3. *Diacapregias*] In appellatione *diacapregias* unica, triplicem ἀντιϛοιχίαν admiſit editor; rectum eſt dia-coprægeias; διὰ κόπρου αἰγείας: id Paulus lib. 7. c. 18. deſcribit titulo σπογγίον ὑδρωπικοῖς, quod aquas hydropicorum exſugat ſi pellibus illitum corpori adponatur. *Reineſ. Var. Lect. Lib.* 3. *c.* 18. *p.* 670.

480, 14. *Medentium tardante conſilia*] Rectius, ut in margine *conſilio.*

482, 13. *Alterius*] Scribe *ulterius.*

483, 4. *Si res patiuntur*] Mihi arridet lectio in margine expreſſa *ſi vires*

pa-

patiuntur. Sequitur enim mox *quantum vires permiſerint.* & in fine capitis pag. 491 *ſi vires patiuntur.*

Ophiten lapidem] Plinius Hiſt. Nat. Lib. XXXV. c. 7. 484, *ult.*

Si enim æquibilis æger fiat] Hoc eſt ſi detumeſcat, ut ita dicam, ſeu corpus reddatur magis æquale; ita enim pag. 490. *ob æquandum corpus* dixit. 485, 15.

Refricatione] Recte *deſiccatione* reponi vult Dalechampius. 489, 5.

Diſcere] Omnino recipiendum eſt verbum *disjicere*, quemadmodum *unguentis* pro *ungentis.* 490, 24.

Scricturam] Imo *ſtricturam.* 493, 28.

Convivantem cauſam] Monſtrum lectionis. vera lectio eſt *continentem*, vel *conjuvantem* vel *comitantem.* 493, 29.

Cum paſſionis cauſam in extaſin æſtimaret quam præſtabat fieri per enſem & cutem &c.] Editores ſenſum ſatis adſecuti ſunt cùm ſubſtituunt, *paſſ. cauſam intrinſecam*; & mox *fieri ſuperficiem*; ſed iſta ab exaratis *in extaſin & per enſem* nimis abeunt, eoque pro ſcriptura vetere & vera haberi nequeunt. Paulo concinnius videtur ſi legamus, *cum paſſionis cauſam in extis ſitam æſtimaret*, vel ſi hypertheſi peccaſſe notarios cogitemus, *cauſam intus ſitam exiſtimaret*, *quam præſtabat fieri forenſem ſive cutalem. Præſtabat*, i. e. præ oculis erat, adparebat. Forenſe eſt τὸ θύραζε, quicquid foris & extra domum eſt: tranſlatè *ulcera forenſia* Theod. Priſc. l. Phyſ. quæ extus cutem & carnes obſident; eoque diſtinguuntur ab exulcerationibus, collectionibus vomicis & apoſtematibus interaneorum: eodemque modo brachia & crura in domeſticam & ſilveſtrem partem diſpeſcunt alii; illam adpellantes quæ corpus adverſum ſpectat, hanc quæ averſum. *Cutale* pro cutaneo planè Cælianum eſt; ita *annalia* l. 5. c. 2. pro annuis; *intemporale* pro intempeſtivo l. 1. c. 4. l. 2. c. 14. & 11. *menſtrualis fluor* l. 3. c. 8. pro menſtruo; *aqua imbrialis* l. 5. c. 11. pro pluvia; *viæ mictuales* l. 5. c. 4. pro urinariis; *urinalia* pro diureticis l. 5. c. 1. *viæ ſenſuales* pro nervis lib. 5. c. ult. *cibi carnales* Theod. l. 2. c. 11. *fortitudo vinalis* apud Macrob. l. 7. Saturn. c. 7. Mox lege, *velut latius patentia*; trahere enim ſolemus ad εὐρύχωρα, quorum meatus expediti ſunt & laxi. in eadem vocula corrupta ſunt etiam hæc l. 2. c. 5. ubi de ſignis catalepſeos: *Sequitur patientes febricula & vocis amputatio cum oculis patientibus* (leg. patentibus) *& impalpebratione*, h. e. palpebrarum immobilitate & ad claudendum ineptitudine. Qui vocem amittunt quacunque de cauſa, dicun- 494, 21.

tur,

tur, *φωνὴν ἀποκεκομμένοι* à *Paulo* l. 3. c. 28: & vocis interceptio, *φωνῆς ἀποκοπή*: eademque metaphora Latini Græcorum imitatione *vocis amputationem* adpellant: *Reineſ. Var. Lect. L. III. c.* 18. *p.* 670.

495, 3. *Argagatium*] Eſt quod Archagathus Medicus è Peloponneſo, qui primus omnium è Græcis in urbem receptus fuit, & tabernam habere mereri judicatus, Plin. l. 29. c. 1. invenit: Celſus iſtius medicamenti deſcriptionem ponit l. 5. c. 19. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 670.

500, 23. *In qua ætate*] Optime *inquietati*.

500, 30. *Relevanda*] Sana lectio *relavanda*. niſi malis *elavanda*, aut *prælavanda*, quæ ipſe minus probo.

500, 32. *Tepore*] Verior lectio videtur *torrore*.

501, 18. *Illic enim ſpatium latius longaonis &c.*] Modum injiciendi inteſtinis ulceratis clyſterem curioſè deſcribit; apponendam eſſe podici fiſtulam uſque ad verticillum, impulſu levi, neque recto ductu contra oppoſitas partes, neque verſus ſuperiora, ſed ſenſim verſus os ſacrum injectionem fieri debere: *tunc illic enim ſpatium latius longaonis, cum appoſitione facta erit digitis detrahendus, quo caverna fuerat obſtruſa*; & ſiniſtra manu fiſtula ano ſc. inſerta ſervanda immobilis, & dextra folliculus moderatè complicandus ut liquor emulgeatur. Non intelligo quid poſt intruſum canalem detrahendum ſit, niſi concedatur ita emendare: *illic enim*, parte verſus os ſacrum, *ſpatium latius longaonis: tunc cotus appoſitione facta erit digitis detrahendus*, quo ſcil. foramen canalis fuerat involutum. monoſyllabum cum trium literarum tantum in charta ſpatium requirit quantum cotus, ut licet hoc in manuſcripto fuerit, illud tamen præ inuſitatiore notius, legerent non exercitati characteribus ſæpè carie ſituque obliteratis, aut tinearum blattarumque injuria ἡμιβρωσιν & mutilis noſcitandis: ſed id nauci non eſt, & omnino inducendum vel refingendum potius in id quod dixi. *Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 671.

502, 11. *Spongiæ commodandæ*] Manus Auctoris fuerit *ſpongiæ accommodandæ*; elementa enim *ac* ſunt abſorpta à proximè præcedentibus, fere iiſdem elementis *ae* vocis *ſpongiæ*. Ipſe Cælius ſupra Acutor. Lib. IV. cap. 10. pag. 102. *Odoribus autem tetris delectationem non accommodant.*

505, 32. *Quam diacertoſin vocant*] Diacertoſis vox eſt ignota, *κήρωσις* vero proba & uſitata. Gloſſ. Vet. Græc. Lat. *κήρωσις cæratura*, unde *διακήρωσις*.

Sed

Sed ſolita] Alii reſcribunt *ſolutum*, uti paulo ante hac eadem pagina *cum roſaceo oleo, & ſoluta cera miſcenda.* 507, 29.

Et enatis matibus] Vel cæco patet legendum *enematibus.* 510, 11.

Paulo levius capite locato] Imo lege *levatius*. Vide Lexicon. 510, 29.

Lac præcoctum] Cælius ad fluores craſſificando cohibendos, ulcera detergenda, & acrimoniam humorum temperandam dyſentericis bibendum præſcribit *Lac præcoctum, quod adpellant diacocleon ſive ſingulare*; addit etiam *cochleas, quas Latini marinos vel fluminales lapides accipiunt*, ex *igne* candentes & *pellucidas lacti immittendas*, & ſimul coquenda omnia dum lac veniat ad partem tertiam. Hoc lac illud eſt, quod Dioſc. l. 1. c. 75. *διαπύροις κόχλαξιν ἐξικμασθὲν, στεγνωτικὸν γίνεσθαι τῆς κοιλίας*, i. e. per ignitos ſilices (injiciuntur & ferri igniti laminæ) ſero exſucto fieri alvi conſtrictivum tradidit: ita quoque *Gal. l. 3. de Alim. Facult.* 10. *de ſimpl. med. fac. Paulus l. 1. c. 77. Trall. l. 8. c. 7.* Et cùm Græci *κόχλακας, κάχληκας* & *κοχλάδας* vocent *λίθακας ἐν τοῖς ὕδασι*, *Suid.* Lapillos perpetua in aquis volutatione orbiculatos & politos, æſtuque in litora conjectos, huic rei privatim requiſitos, placuit noſtro, quaſi indifferens eſſet, *cochleas* inde facere, cum *cochlacas & lac diacochlacôn* debuiſſet. Quod vero adpellat *ſingulare lac*, non ipſi ſed deſcriptoribus imputandum eſt; ipſe enim *ſilicare* ſcripſerat. Diverſum ab hoc eſt quod *σχιστὸν* dixerunt ſeu fiſſile: Noſter l. 4. c. 1. *accuratum* & cap. 3. *catharticum.* Id enim quia caſeoſæ ſeu terreſtres partes ſecretæ ſunt coctura & colatura, ventrem turbat & ſolvit; error igitur *Cardani* manifeſtiſſimus eſt, qui ſciſſile cum ſilicari confundit, & bilem educere, ſimul purgare ulcera, adſtringere, & mitigare dolores ſcribit *l. 3. de San. Tu. c.* 13. Hoc evaporato ſero craſſeſcit & ſtringit: illud ſeparato caſeo tenueſcit & laxat. *Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 671.* 513, 3.

E ſalſiore paſcua] Rectè; non *paſcuo.* Uſi ſunt hac voce Arnobius ad Pſalm. 22. pag. 51. *In loco paſcua collocata, ſuper aquam refectionis educata*; & Tertullianus in Apologet. cap. 22. *Et quæ illis accuratior paſcua eſt, quam ut hominem à recogitatu veræ divinitatis avertant præſtigiis falſæ dominationis?* 513, 10.

Supradictus ex regula motus] Malim *modus.* ſic enim pagina ſequenti 515. *ut deſtinatus impleatur modus.* 514, 30.

Quam Græci ὀῤῥὸν appellant] Scribe vel *quod* vel *quem.* 515, 31.

Craſſius effectum ac viſcoſus] Præcedens comparativum *craſſius* ſatis aperte probat legendum eſſe *viſcoſius.* ibid.

517, 1. *Rotundata fruſtra*] Abundans elementum *r* expunge, ac lege *fruſta*.

519, 2. *Uvam fabrilem*] In diæta cœliacorum & diarrhoicorum commendat *uvam, & magis fumi vapore ſiccatam, quam fabrilem adpellant*. Ex privatis Romanorum rebus eſt, interque deſita hodie, in fornacibus ferrariorum fabrorum ſuſpendi conſueviſſe uvas, ut fumum ſcil. biberent, & fierent hoc modo paſſæ. Gratiam enim iis, uti vinis quoque & caſeo, adferre putabatur; *Plin. l. 14. c. 1. & cap. 4. quas ſuſpendas duracinas, ammineas majores vel ad fabrum ferrarium: pro paſſis hæ recte ſervantur*. Levia videntur iſta, ſcil. cum indicatæ ſunt origines; quas qui ignorant, quam varia, quam ſpecioſa & ex altiſſima eruditione repetita, de uvis fabrilibus commenturos eſſe putas? *Theod. Priſc. l. 2. c. 13.* uvam fabriciam adpellat: quam cave mutes in *Apiciam*, de qua *Plin. l. d. & Macrob. l. 3. Saturn. c. ult.* Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. *676*.

520, 11. *Vel quia in pulmentorum* &c.] Pro *quia* autumo ſcribendum *quî*.

520, 24. *Jam dudum docuimus*] Nempe pag. 518, 29. 30.

521, 11. *Diacapaneos*] Ne de capaneo nugemur, eſt *diacappareos*, Oribaſio tributum ab Aët. t. 4. ſ. 3. c. 19. emplaſtrum. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 670.

524, 24. *Et eſt difficile celer*] Alii reſcribunt: *Et eſt difficilis ac celer*. Mihi ſanus videtur locus, modo *difficile* interpreteris rarius, quod indicare atque flagitare videtur vox ſequens *frequentius*. Vult enim dicere Cælius, ſi bene capio ejus mentem, dyſenteriam aliquando, & raro ſeu rarius eſſe morbum celerem, frequentius tamen eſſe morbum chronicum ſeu tardantem paſſionem, lentam, & cum tempore homines conſumentem ac tollentem. Fateor duram eſſe admodum loquendi formulam, ac verbum aſperum; ſed quis iverit inficias non ſexcenta talia apud noſtrum auctorem alioſque Afros occurrere.

531, 15. *Solio*] Apulejus c. 94. jubet in *ſolium deſcendere*. Optime. Nam gradus in hunc uſum exſtructos fuiſſe, monſtravit balneum marmore incruſtatum Romæ. Cujus hic typus exhibetur. *Rhodius ad Scrib. Larg. pag.* 464.

536, 12. *Quidam communiter mortuos lumbricos ajunt gravia denunciare: ſiquidem oſtendant ineſſe corpori ruptionem.*] Excidit ſyllaba *cor*, quod in proxima eſſet; reſtitue, *corruptionem*. Reineſ. Var. Lect. Lib. 3. c. 18. p. *672*.

Apol-

Apollonius Memphites percunctativo, ſive univerſali modo, quem Græci catholicon vocant] Retulerat alios qui diverſum circa præſagia è lumbricis ſtatuiſſent, diſtinctione utentes; nunc univerſale Apollonii pronunciatum addit: *Modo percunctativo*, i. e. cuncta uno quaſi faſce complectens, ὡς καθόλου εἰπεῖν, per cuncta, quæ de re vel dixiſſent alii, vel dici potuiſſent, diſcurrens eaque ſeponens. *Cunctari* Latini dixerunt quaſi ad cuncta oblata hærere & morari: cùm enim cuncta alicujus negotii penſanda & excutienda ſunt, penitus mora intercedat neceſſe eſt, & *percunctari* cuncta mentis agitatione perambulare, cunctis inhærendo explorare, eadem veluti dinumerando; unde lexicis ἀριθμεῖται, ἐξετάζεται: quod & *percunctari*, q. d. conto, quid in alto maris ſubſit, tentare & inquirere; cui rei catapiraterem, linum cum maſſa plumbea adhibent nautæ: noſter autem *percunctativo* imponit ſignificationem *generalis*, *communis*, *univerſalis*; novè; ſed ſatis ad id quod uſitatum erat veteribus, mea quidem ſententia, commodè, & quod recipi à Latinis mereatur. *Barthius* pruritum ne *univerſali dicto* mutaret in *univerſali ictu* l. 38. c. 3. compeſcere poterat pronomen relativum *quod*, niſi nimium iſte invaluiſſet. Imo percuſſos *univerſali ictu* (quem nonniſi de apoplexia fortiſſima, *Hor. Augenio* l. 11. ep. 40. maxima, acutiſſima interpretari poſſumus) *ſupervivere duobus vel tribus diebus* nemo ſanus de fæce hominum, nedum *Cælius* tanta cum litteratura Medicus & Medicorum omnium judex quidam è prima decuria dixerit, & hunc tamen tanti abſurdi reum facit cum ſua emendatione *Barthius*. Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 17. p. 648. 537, 1.

Denique Hippocratem ferri] Quidam *fari* legunt; ego vero *ferri* expono, tolerari, ſeu admitti, audiri. 537, 14.

Decoctione noxarum] Alii, & rectius *myxarum*, quomodo reſcribendum pag. 541. duobus locis. 539, 10.

Cervini cornu ſerragine aſperſa, quam Græci rhinen vocant] Ῥίνη radula vel lima eſt: πρίσις, ſerra; πρίσμα, ſerratura: ῥίνημα, quod limâ deteritur, vel ſerra: confundunt tamen. Repone rhinema, addita finali. Mox (pag. ſeq. 542, 6.) abjice capitalem, *trophemata*: rectum enim eſt *rhophemata*, ῥοφήματα, ſorbitiones. *Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 672.* 539, 20.

Scilla concoquenda, tum terenda diligenter, ac deinde chamelæa, anchuſa atque creta admiſcenda ſquillæ] E duobus ſimplicibus promittebat catapotia; nunc format è quatuor rebus. Nos 542, 13.

ut ſibi conſtet anchuſam hinc & cretam, quà pro nomine accipitur, ejicimus: ſcripſerat enim Cælius, *contuſa atque creta*, i. e. cribellata, ſecreta; per cerniculum trajecta. *Cernere* ſic uſurpat Theod. Priſc. l. 4. *Thymum Hiſpanum tundis & molliter cernis.* Pall. Æmil. l. 1. de Re Ruſt. c. 19. *ſupra marmor tuſum cernatur.* Participium *cretus & cernitus*, Palladius Nov. t. 22. *Cineris bene creti quantum manus utraque geſtabit.* Noſter l. 2. c. 4. *coralli tuſi pulvis cretus.* Theod. ibid. *Lomentum fabacium bene cernitum; & cineres de fornacibus optimè cernitos.* Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 672.

544, 4. *Quos quidem eſſe nullus*] Legendum *Ægros quidem eſſe nullus virorum credit.* Barth. Adverſ. Lib. XLIII. c. 21.

544, 7. *Singulis Spartanum ſufficit ſua*] Emacula, *Sparta non ſufficit ſua.* Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 673.

544, 8. *Sparta non ſufficit ſua*] Legendum *Spartæ non ſufficiunt ſuæ.* Munus generationis à natura viris indultum Spartam ipſorum dicit, quam impudenti illo abuſu migrant, & in alium ſexum tranſeunt. Notum proverbium, quod refertur à Diogeniano & Suida, ſed pro tam noto habetur, ut à neutro enarrationem meruerit. *Barth. Adv. Lib. XLIII. c. 21.*

544, 10. *Divina providentia certis deſtinavit officiis*] Ut nimirum cuique ſua Sparta exornata limitibus ſit ſuis attributa. *Barth. Adv. l. 43. c. 21.*

544, 11. *Alliciunt veſte atque greſſu* &c.] Puellarum gradum geſtuoſum, quem Apulejus deſcribit Libro X. affectabant apud Romanos molles viri, indigni ſane eo nomine, ut ad turpiſſimam libidinem viros veros allicerent, teſte Cælio Aureliano. Atque hæc quidem tam uſitata perditis moribus erant, ut morborum vice haberentur, & remedia velut corporis adfectionibus à medicis quærerentur, ut ex eodem doctiſſimo medico conſtat, qui deliria illa obſcœniſſima confutat; *Fœminari* appellans, illas geſticulationes uſurpare; ſcitè admodum. Talem fœminationem in monſtroſo ſuo homine nobis præfigit etiam Claudianus noſter, colli jactationem muliebrem nominans, ceterorum membrorum premens, ne quid generoſo carmini obſcœnitatis immitteret. Graves vero & cordati homines etiam in feminis geſtus tales vituperant, & cavendos monent. Baſilius ſcriptor vetus & præclarus in paræneticis: *Sapiens vir mulierem reſpuit geſtuoſam, ſtultus autem concupiſcens eam ſupplantatur* &c. Barth. Adverſ. Lib. XLVIII. c. 3.

ibid. *Volentes alliciunt veſte & greſſu*] Barthius Adverſar. Lib. IV. c. 3.

pag.

pag. 161. ubi hunc locum aliorum ſcriptorum teſtimoniis illuſtrat, legit *nolentes*, quemadmodum & Adverſariorum Libro XLVIII. cap. 3. pag. 2244. ubi pluribus hominum mollium ac cynædorum deſcribit mores ac greſſus. De meretricibus vero viatores inhoneſto corporis ſitu allicientibus egregius locus eſt apud Ezechielem cap. XVI. comm. 25. interprete Xantho Pagnino, omnium optimo ac fidiſſimo. *Ædificaſti tibi excelſum, & feciſti tibi excelſum in omni platea, ad omne caput viæ ædificaſti excelſum tuum, & abominata es decorem tuum, & aperuiſti pedes tuos omni tranſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas.*

Quibus forte deferunt] Illud *quibus deferunt* viros graves denotat, 544, 15.
quorum reſpectus eſt apud improbos illos. *Deferre* enim alicui, eſt eum ſuſcipere, colere, venerari. Quod ideo hic annotandum arbitratus ſum, ne quis in obſcœnam partem ſevocaret, ad quam itidem *τὸ deferre* abſtrahitur. *Barth. Adverſ. Lib. XLIII. c. 21.*

Invidentia] *Invidentia* eſt ardor libidinis, qui rivalem omnino 544, 24.
pati non poteſt. *Barth. Adverſ. Lib. XLIII. c. 21.*

Corpus fœminando] *Fœminare* pervenuſtè dicebant veteres. Ne- 545, 9.
que mutari hoc verbum debet, dictum enim à fœmina, ut ſubare à ſue, catulire à cane. *Barth. Adverſ. Lib. IV. c. 3. p. 160.* & *Lib. XXIII. c. 2. p. 1119.*

Et naturalia ventris officia celebrante] Malo *veneris* quam *viri* 546, 18.
recipere.

Animorum nunc faciendo] Quid ſi legas *animo eorum*, ſc. viro- 546, 19.
rum & mulierum.

Quod in ipſis nondum eſt illos deſeruit] Ita emendavit hunc locum 546, 25.
Caſpar Barthius Adverſar. Lib. XXII. c. 13. Verum corruptus hic valde locus difficulter videtur reſtituendus; conjeci tamen olim num poſſet legi: *quòd in ipſis non eſt, dum illos deſeruit.* nempe vis venerea. vel, *quod in ipſis eſt, nondum illos deſeruit*; id eſt, illa vis venerea, quæ in ipſis eſt, nondum illos, nempe ſenes, deſeruit.

Fluoris tentus] Omnino legendum *fluor retentus*, & mox *inferio-* 547, 20.
ribus pro *interioribus*.

Sæpe ſequetur] Scriptum fuit *ſequeitur* pro *ſequitur* more vete- 559, 9.
rum. feſtina manus omiſit litteram *i*, vel vetuſtate eſt abolita, vel ab imperito librario omiſſa, unde natum vitium, ſenſus enim exigit ut legatur *ſequitur*.

Aut exilientes cyathis, quo ferramenti tollantur, quod nos laureolum 559, 30.
di-

dicere poterimus] Ineptam diſtinctionem amove & lege *cyathiſco: quo* pro *co:* uti lib 3. c. ult. *quilen* ſcripſerant pro *cilen*, κοίλην, cavam, & *arquata* ſella ap. Arnob. l. 2. pro *arcuata*. Cyathiſcus eſt pars ſpecilli concava ad cochlearis inſtar, qua vel infundi medicamina vel eximi anfractibus & ſinubus quid poteſt. *Nicolaus Alex. Sect.* 48. *n.* 6. κυαθίσκῳ μηλωτρίδος, auriſcalpii ea parte utitur ad expurgandas congeſtis ſordibus & infuſo oleo aures. *Scribon. Larg. n.* 227. & *Marc. c.* 31. exulceratas hæmorrhoidas & caſuras propediem, eadem inſtrumenti parte ſenſim tentat, & movet ut celerius excidant. Hippocrates τὸ πλάτος μήλης adpellat, quia ſpecillum altera parte ſit acutum & capitatum: ipſi ferramento λαυρομήλη *lauromele*, tranſpoſitis τοῦ *laureolum* elementis, nomen eſt, ἀπὸ λάυρου, quod latum ſit altera extremitate & cavum, ut *pyrenomele*, quod pomellatum eſt & capitellum inſtar nuclei præfixum habet. Hæc è veterum Græcorum chirurgia, quam totam pænè abolitam dolemus, reliqua ceu fractas tabulas nobis conſervarunt Latino Barbari: abſque *Silvatici Pandectis* enim & *Simonis Jannenſis Synonymis* fuiſſet, hunc locum *Cælii* de *cyathiſco* & *lauromele* nec emendare nec interpretari potuiſſemus. *Silvat. c.* 498. *Lauromelis Græcè inſtrumentum chirurgicum: ſeu quiaſciſcon:* quæ depravata alludunt ad κυαθίσκον, & hinc corrigenda ſunt: item c. 596. *Quiatiſtrum eſt nomen ferramentorum ocularibus morbis aptorum: & quia ciſtromeli, Demoſth.* quod Græcis erat κυαθισκομήλη, h. e. ſpecillum cum cyatho ſeu lata cavitate. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 16 *p.* 673.

560, 4. *Vel eorum colligationibus*] Vel excidit verbum aliquod quo cum conſtruas *eorum*; vel reponendum erit *membrorum*. Sic enim ſupra Acutor. Morb. Lib. III. c. 7. p. 208. *Spaſmum vero in colligationibus membrorum fieri ſenſit.* niſi malis *nodorum*, quæ vox ſtatim ſequitur: *Hi enim plurimas colligationes nodorum naturaliter habent.*

561, 12. *Radice Argaltici*] Lege *ali Gallici:* hoc enim nomen eſſe ſymphyto apud quoſdam tradidit *Scribon c.* 21. Habet *Ruellius in Dioſc. l.* 4. *c.* 8. *Rivius ib & Pena in adv.* eam radicem contrariis viribus eſſe, habere aliquid quod incidat, quid quod aſtringat, aliudque quod diſcutiat; humectare etiam nonnihil & emollire ajunt: unde paregoricum articulorum dolentium non inefficax eſſe convenit. *Reineſ. Var. Lect. Lib.* 3. *c.* 18. *p.* 673.

565, 25. *Alii acopum ex rana rubea in Podagricis* &c.] Φρύνον ſeu rubetam, dictam quod inter rubos ſenticetis & dumetis moretur, neſcias an

Ca-

Cælius à rubo adpellatam ſimiliter exiſtimet, an à colore; ita mirifica ejus oratio eſt; an ſcripſit, *rana rubeta*, uti *Plin. l.* 32. *c.* 5? Acopum vero è rubetis deſcribit *Aetius tetr.* 3. *ſ.* 4. *c.* 44. Mox lege, *Alii marini vituli adipe pedes unxerunt.* Adipem enim *Plinius* & *Kyranides* commendant. Vulgata lectio duplici ratione vitioſa eſt, & quia acopum vituli marini, cujus tamen linea ſequente meminit, è bellua vivente oleo cocta inſinuat, & quia unctionem omiſſo è qua materia fieri ea debeat. *Reineſius Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 674.

Item veſicam, quæ ſit nervoſæ qualitatis] Legendum cenſeo vel *quum*, vel *quòd*, (poſterioris enim ſæculi librarii ſimpliciter ponebant litteram *q* appoſita lineola, quæ pro vario ſitu plane alium ac alium ſenſum indicabat,) vel *eſt*. 566, 15.

Nihil adprobat] Lege ſic, *vinum adprobat:* quod è refutatione Cælii, *vinolentia nervos amputari, phlebotomia patientes impleri partes*, colligi poteſt. Quorſum enim vini noxam enumeraret, niſi Themiſon, cui ſic reſpondet, vini uſum ſuaſiſſet? *Reineſ. Variar. Lect. l.* 3. *c.* 18. *p.* 674. 567, 1.

Et viri mulieres, & habitudine plenis tenſiores] Optimè Lugdunenſis editor *viris* & *tenuiores*. Hinc infra cap. 10. pag. 585. pro *inteſtinis tenſioribus* malo *tenuioribus*, ſeu uti legitur pag. 586. *teneriorībus*. 567, ult.

Ut colaturæ liquidæ colorem fingat] Primùm dubius poſueram *luridæ* an *lividæ*; poſtea adſcripſi, num poſſet legi *limpidæ*, uti ſupra Lib. I. c. 1. Chronic. pag. 279. *liquore limpido*. Verum cum ſuccurrat Horatium Lib. IV. Od. VIII. dicere *liquidis coloribus*, receptam ſervo ac probo lectionem. 568, 16.

Cum renum fluor pinguis acceperit] In margine *acciderit*; bene; quid ſi *acceſſerit* legatur. 568, 23.

Et præterea ægrotantibus ſupinus exitus urinæ facilior] *Supinis* mihi verior videtur lectio. 570, 24.

Defixo capite ſuper latus pedibus ſeſe locaverunt] Lugdunenſis editor *latis ſedibus*, è quibus primum formabam *elatis pedibus*; poſtea vero accuratius examinato loco *ſublevatis*; quo loquendi genere utitur Cælius infra pag. 573. *& ſi ſanguinis fuerit fluor, clunibus prominentius ſublevatis*. 570, 26.

Digitis immiſſis in muliebrem ſinum] Sinus apud Cælium Aurelianum ſunt *loci fœminei*; quo alluſit Cicero Philippic. II. cap. 25. *Veniſti Brunduſium in ſinum quidem, & in complexum tuæ mimulæ.* 570, 29.

Barth.

Barth. Adverſar. Lib. XXXVIII. c. 11. p. 1740. Videſis Daniel. Feſſel. Adverſ. Sacror. Lib. II. c. 19.

571, 6. *Aliquando craſſiora & calida, aliquando arenoſa* &c.] Inepta prorſus vox *calida* eſt expungenda: verum an *pallida* ſit ſubſtituenda, dubito; cum probabilior videatur, ſaltem mihi, qui nemini conjecturas meas obtrudo, *olida*, id eſt fœtentia, malum odorem ſpirantia. *olidum* enim plerumque ſumitur in malam ut ita dicam partem, ut *olidæ capræ*. Horat. I. Ep. V. ℣. 29. *Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.* ubi Vet. Scholiaſt. *male olentis*, *fœtidæ*: Martial. X. 37. *Hic olidam clamoſus ages in retia vulpem.* Auctores meæ conjecturæ ſunt Hippocrates Aphoriſmo 81. ſect. IV. quem ita interpretatur Celſus de Re Medica l. II. c. 7. p. 60. *Si hæc* (urina) *craſſa caruncula quaſdam exiguas aut quaſi capillos habet, aut ſi bullat, aut male olet, aut interdum quaſi arenam, interdum quaſi ſanguinem trahit* &c.

574, 7. *Oſcitatione*] Scribe *oſculatione*: intelligit enim eam ſanguinis excretionem quam per ἀναστόμωσιν, h. e. dehiſcentibus & dilatatis vaſis fieri docent medici, diverſam à reliquis quæ διαιρέσει, diviſura, & διαπηδήσει rarefactis venis contingunt. Eas cauſas ſolutionis ſanguinis enumerat de ſententia Demetrii l. 2. c. 10. ponitque aliam cum inciſura, aliam ſine inciſura; & hanc fieri vel viarum raritate, (ita enim legendum eſt, non *varietate*) vel expreſſione ſive ſudatione, vel debilitate retentricis, vel oſculatione à plenitudine aut medicaminibus *oſculantibus*, quæ ἀναστομωτικὰ, *aperientia*, vocant: l. 2. c. 13. *oſculatio venarum ex redundantia materiæ veniens fluorem ſanguinis faciat*: & c. 10. l. 5. *oſculatio vomicæ* eſt ejus eruptio, apertura, exitura. *Reineſ. Var. Lect. l. 3. c. 18. p. 674.*

574, 25. *Admonitione ceſſante*] Loquitur de hæmorrhagia è veſica ſeu hæmorrhoidibus ſuppreſſis, quas ſequitur dolor circa pubem vexans cum tenſione inguinum. edita lectio ſenſum nullum habet *admonitione ceſſante*; itaque lege *vexante*. Reineſ. ad Daumium Epiſt. X. p. 30. Ratio hujus corruptelæ petenda eſt è modo ſcribendi veterum librariorum, qui loco *X* ſemper ponebant *S* vel *ſſ*, ut oſtendo in *Var. l. 3. c. ult.* quem non intellexere editores. *Reineſ. ad Neſteros Epiſtol. 53. pag. 99.*

574, 28. *Supradictorum relatione*] Lugdunenſis editor in margine poſuit *relevatione*; ſed veriſimilius longe *relaxatione* reſtituit *Reineſ. ad Neſteros Epiſt. 53. pag. 99.*

Sæpius

Sæpius Latinavimus] Supra Acutorum Morborum Lib. II. c. 1. pag. 75. dixit *Latinizare*, ut *Soranus vero, cujus hæc ſunt quæ Latinizanda ſuſcepimus.* Verum utrumque verbum uſurpatur. Gloſſar. Latin-Græc. *Latino* Ῥωμαΐζω. 576, 22.

Quam uretan vocant] Reſtituendum arbitror, *quam uretram Græci vocant.* Excidit enim vox *Græci* quæ reddenda eſt variis locis, ut pag. 571. l. 27. ubi pro *quam urian vocant*, velim legas *quam iſchuriam Græci vocant*; teſte ipſo Cælio pag. 574. *quam Græci dyſuriam vocant; vel uriam*, ſcribe *iſchuriam.* Adde pag. 582. l. 28. 580, 22.

Vertigo veretri fit] Alii *tentigo*, quæ lectio firmatur verbis Aureliani, qui ſupra pag. 248. ait: *Hanc enim accipientes in venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium.* 581, 7.

Demetrius Apameus] Videtur hic idem qui ſupra Acutor. Morb. Lib. III. c. 18. p. 249. vocatur *Demetrius Attaleus*, ſiquidem in eodem affectu idem citatur ſignorum liber. 581. 11.

Ait enim ſemen] Literarum leviſſima tranſpoſitione Lugdunenſis editor eleganter reponit *ſenem.* ibid.

Ac tarde] Imo *At.* uti & pag. 584. *Ac ſi* lege *At ſi*; quamquam Cælius admodum delectetur vocula *ac.* 581, 17.

Etiam munia adjungemus] Optime *communia.* 583, 5.

Vel iniquitate corporis] Si inuſitatam loquendi formulam, Cælio noſtro admodum familiarem reſpiciamus, ſcripſerit fortaſſe *inquietate* pro inquietudine, jactatione. 583, 8.

Nam Græci ὑδατισμὸν *appellant*] Nullus dubito quin ſincera lectio ſit *quem.* 583, 23.

Cum protropo vino aut ſquillitico] Uſum ſcillæ, aceti & vini ſcillitici omnibus cavendum eſſe, qui de interna exulceratione ſuſpecti ſunt, monet *Dioſc. lib. 2. c. 202. l. 5. c. 25. & 26.* & *Cælium* empyicis exhibere crederemus? Abſit. *Scybeliticum* propinavit, quod idem cum protropo. Archigenes apud Aetium in abſceſſu hepatis humores ad excluſionem parat *vini Scybelitæ, Theræi ac protropi ſimiliumque potu, tetr. 3. ſ. 2. c. 4.* Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 675. 593, 11.

Ob eruptionem non in febribus factam vel in fundo collectionis] Lege, *Ob eruptionem in lateribus factam; non in fundo collectionis.* Reineſ. Var. Lect. Lib. 3. c. 18. p. 675. 594, 4.

Volutatione in palæſtra varia, quam Græci celadiam atque chorico-machiam vocaverunt] Exercitationem coryci & pilæ memorat II. de Sanitat. tuend. Galenus. Κώρυκον autem ſacculum ſignificat, ut pu- 597, 16.

gillatorii follis ludus videatur. *Adrian. Turneb. Adverſ. l. X. c.* 10.

600, 1. *Gingivas in putredinem mittunt, atque os odore fœtant, retro ſtomachum limant*] Interpunctione laborat ſententia; tum depravatione. Scribe, *os odore fœdant tetro.* Si liceret ultra ſcalpellum immittere huic ulceroſo loco, mallem *fœtidant:* verbum enim *fœdare* tantùm ſordes inſinuat; hic vero de δυσωδίᾳ, odore percuſſibili malo ingratoque oris, quem vomitus crebri inducant, præterea ſermo eſt. *Fœtidare*, facere ut fœteat: ut *fluidare* noſtro hoc cap. fluidum reddere: *tepidare Plin. l.* 17. *c.* 26. de cura vitium ne eas frigus adurat: *humidare* apud *Gariop. l.* 5. *c.* 33. *&* 38. *Succidare*, quod l. 2. c. 8. Plinio Valeriano reſtituimus; idque rectè feciſſe putamus, cum eodem verbo eundem *Plinium* uti interea reſciverimus: ſic autem iſte l. 1. *mel in quo apes mortuæ ſunt effectuoſiſſimum erit ad lanam ſuccidandam. Candidare*, dealbare; *Gariop.* l. 3. c. 84. *pannis rudibus non à fullone candidatis.* Non repugnabo tamen, ſi quis *Cælium* verbum *fœtare* activa ſignificatione novè formaſſe contendere velit; eſt enim talium mirè artifex: ut cum *elogiavimus* l. 5. c. 4. pro elocuti ſumus, recenſuimus: *latinavimus vim vocis* pro Latinè interpretati ſumus: *frigorare* l. 4. c. 1. pro refrigerare: *reſimplicatum linteum* l. 5. c. 1. pro duplicatum: *papulare & puſtulare* dixit l. 3. c. 4. & l. 5. c. 1. pro *puſtuloſum reddere.* Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 675.

600, 12. *Corpora fieri tenuiora, limitatione quadam animi*] Emendandum *limatione.* Quod ait *limationem* animi, firmatur ab Aetio qui animo ſe motum ob nimium diſciplinarum ſtudium vidiſſe dicit, & vinitorem (quod mirius) ob vinetorum nimiam curam; adeo ſua cuique ſtudia perniciem parere poſſunt; libro VI. c. 23. Poteſt tamen & *limitatione* retineri in Cælio, modo eamdem vim verbi agnoſcamus in uſitatiore quam in eleganti, & ipſo non vulgari tamen, conſpicimus. Nimium autem ſtudiis affixos eleganter Aretæus dicit famem pro cibo habere, vigilantes ſomniare & talia, Lib. II. de Sign. diuturn. cap. 6. *Barth. Adverſ. l. XLI. c.* 25.

THEOD.

THEOD. JANSS. AB. ALMELOVEEN

LEXICON CÆLIANUM

ſive

INDEX VERBORUM

quibus utitur Cælius Aurelianus.

Ab *pro* quam *p.* 72. *ab ex parte impedito.*
vehemens Abductio 547
Abſtenta 116
Abſtentæ egeſtiones, i. e. retentæ, ſuppreſſæ 81
Abſtentio ſtercorum 249
Abſtentis naturalibus officiis, i. e. retentis naturaliter excernendis. 336
à cibo Abſtinendus ægrotus 593
Abſtinentia hæmorrhoidarum veterum 389
erit Abſtinentia recuſanda 593
ob Abſtinentiam, i. e. compreſſionem 235
poſt Abſtinentiam ſudoris 169
Abſtinere ſudorem, i. e. cohibere, reprimere 58
——— ventrem 264
Abſtineri, i. e. cohiberi 40. 162
Accedente profectu 135
Accedentia Græci ſymptomata vocant 156
Accendere i. e. irritare 109
Accepta i. e potum ac cibum 178
Acceptorum i. e. aſſumtorum recurſio 112
Acceſſio ſumit ſtatum 140
Acceſſus mitis 160
Accidens Græcis σύμπτωμα. 28. 83
Accidentia 481
Accipere i. e. ſtatuere 153
Accipere i. e. obſervare. 58. eſt verbum diſcentium, ut *dare* eſt docentium. Mela Procem. Lib. I. *Id quo facilius ſciri poſſit atque accipi.*
Accipitur i. e. cognoſcitur 172
Accommodare delectationem. 102
Accuſabilis 35. 195
Acerrimum i. e. aptiſſimum 142
Achicholum i. e. balnei fornicem. 239
Acopa. 307, 355. Ἄκοπον dicitur proprie medicamentum quod omnem laſſitudinem ex multo & vehementi corporis motu exortam illitu levat &c. *Gorræus definit. Medicar. pag* 17. v. Ἄκοπον. *Fœſius Oeconom. Hippocrat. pag.* 17. v. Ἄκοπον.
Acrior cibatio i. e. amplior. Græcis πολυφαγία. 68
Acrium vice utimur i. e. clyſteris vice injicimus 251
Acrocolia. 37. ea plenius deſcribit Nonnus de Re Cibaria 11. 12

animalium Actu vehiculum. 274
Acuere in humorem 128
Acutæ potiones 85
ob Acutiſſimam celeritatem. 233
Adaquatum. 37
Addenda corpori medicamina, i. e. imponenda, applicanda 475
Addormire 33
rurſum Addormiunt. 33. Celſus Lib. III. c. 18. dicit *obdormire.*
Adductio ſuperiorum ad inferiora. 583
῎Αδηλον. ῎Αδηλος occultus. 436. Vetus Gloſſar. Græco-Latin. ῎Αδηλος *Incertus*, *Inenodabilis.* ῎Αδηλον *Dubium.* ῎Αδηλα *Inperſpicua.*
Adeſcata cibis nutribilibus. 37. i. e. ſaginata.
Adjectione i. e. vexatione. 80
latentem Adjectionem corporis facientia, i. e. blande refocillantia. 165
Adimplere partes patientes 70
Adjutoria reſumptoria 217
Adjutoriis recorporativis 233
——— Medicinalibus 121
——— Exercitioribus i. e. vehementioribus. 307
Adjutorio deſtructivo. 300
Adjutorium 15
Adjuvari, i. e. augeri 178
Admoneantur i. e. corripiuntur febri. 132
Admoneri. 102
Admonitione ceſſante. 574
dabit raram doloris Admonitionem. 562
Admittendum i. e. admiſcendum. 411
Admovendæ hirudines. 561
utriuſque Veneris natos Adpetentia ſequatur. 545
corpori Adpropriandum cibum. 500 i. e. aſſimulandum.
Adverſorum minutio 159
Adulterio medicaminum 459
juges Aduſtiones. 13
Æger uſus i. e. gravis. 194
Ægritudo meditatur. 170
Æquatum corpus. 302
ſi enim Æquibilis æger fiat. 485
Æquis ponderibus. 123
Aër purgatior. 160
—— conſtrictivus. 161
pro temporis Aëre, i. e. temperie aëris. 304
Aërem frigerare flabellis. 160
—— facere conſtrictivum. 161
in Aërem ſupernum attendere. 294
in Aëres teneros (i. e. ſubtiles) atque aquilonios tranſitus. 284
Aëris inæqualitas. 160
—— occurrentis flatu. 161
—— habitus. 12
Æſtimabile. 493
Æſtimatum. 139
Ætate vergente. 546
Ætatis parvæ i. e. juniores. 308
Affecta i. e. effecta, nata. 558
Affectans vomitum i. e. moliens, procurans. 263
Affectare. 160
Affectiones vitæ, i. e. vitæ genera. 396
Affigit cucurbitas. 233
Affricatio argenti i. e. ramenta. 42
Agmine vitis i. e. faſciculo. 408
Agnitio hydrophobiæ. 219
omne quod immite fuerit abuſive Agreſte vocamus. 557
frigida vero vel coërcentia, quæ Agroſtica vocant. 565
Albida egeſtio. 112. 456
Albidus vultus. 102
Alboribus ovi. 163
Alienatæ ſordes i. e. fæces nimis induratæ. 502
Alienis laboribus i. e. alternis. 597
Alienitas gravat. 187. i. e. mala fæcum conſtitutio.
ad mentis Alienitatem i. e. alienationem. 175

Alie-

Alienitatis obtruſione 572
Aliqualibet cauſa. 295
Allutio frigida. 93. forte *Ablutio.*
Alterent i. e. irritent 388
Alterna converſatione. 138
Alterna dierum cibi oblatio. 551
Altheres ferrei, 374. Pericharacteres vocat. 372
Altiora percutiant, i. e. altius percutiantur. 130
in ipſa alteriore Altitudine. 582
circa ejus ſuperiorem Altitudinem. 582
in Alto i. e. locis interioribus. 187. 194
Altrinſecus 372
vaſcula, quæ Ἄμβικας vocant. 529. Athenæus Deipn. l. XI. c. 9. *Ambigas* vocat Apicius Cælius de Re Coquin. l. VI. c. 7.
Ἀμόλυντον Græci vocaverunt. 165
Amovendus venter 371
Ἀμφίτρητος clyſteris fiſtula utrimque perforata 502
Amphoræ, vaſcula teſtea 437
Amputari vires. 258
Amputatio vocis. 101. 435. 437
cum vinolentia nervos Amputet. 567
Ἀμυκτικὰ medicamina arteriaca, ſeu vim dilaniandi habentia. 379
lac Amylatum. 412
utitur Anacœliaſmis. 426. hæc vocantur *ventriflua* 419
aſcenſu matricis, quem Græci Ἀναδρομὴν vocant 535
Ἀναφώνησιν, i. e. vocis exercitium. 282. 384. exercitationem. 379. Adi Joh. Rhodium de Acia Celſi cap. 6. p. 67. 68
oſculationis, quam Græci Anaſtomoſin vocant. 390
Ἀναςομωτικά. 458
Anaſtomotica i. e. provocativa & apertiva 195
Ἀνάτρησιν teſtæ i. e. capitis perforationem 365
ad Ancalem i. e. ἀγκάλην, poplitem. 548. 556
Anchiſtris ex utraque parte cutem prætendunt. 554. Gloſſ. Græc. Lat. Ἄγκιςρον *Hamus*, *uncus.*
Anchuſa. 542
obliquis Anconibus fabricata ſella. i. e. brachiorum fulcris 360
extenta arteria Anguſtatur 592
Anhelatio i. e. aſthma. 117
Animi defectus, Græc. λειποθυμία. 28
Annalia Medicamenta potanda. 562
Annalia tempora, quæ Græci horas appellant 473
Ἀνωτερικὰ ſunt quæ alvum ducentibus medicaminibus opponuntur. 516. Vetus Gloſſar. Græco-Latin. ἀνωτερικὸς *ſupernus*, *ſuperans.*
Anteruma 281
Antevolare 14
Anthercona loca collo & gutturi vicina. 187. 188
Ἀντίπαλον. 599
ex vitis Anulis, quos ἕλικας vocant. 489
Anulorum vitis i. e. capreolorum, clavicularum 271
dormituris Anxioſum 467
ſomnus Anxioſus 470
Ἀόρτη arteria. 22
Apertio Græcis Anatomia. 23
Ἀφίδρωσις ſudoris affectatio, i. e. ſudoris evocatio, deſudatio. 419. Vet. Gloſſ. Græc. Latin. Ἀφιδρωτήριον *Aſſa cella.* Aſſa enim eſt hypocauſtum, vaporarium. Vide Turneb. Adverſ. l. XXIV. c. 39.
Apophlegmatiſmos. 375
Apoplecti i. e. apoplectici. 48. 201
Ἀπόρροιας Græci vocant defluxiones corporis. 47
Apoſtema i. e. empyema 113
Apotamiam Græci cellarium vocant. 259
ſtricturæ ſunt Appendicia 571

Appenditia 538
in contrariam ducitur Appetentiam. 546
Appetibile, (*fortè* apertibile) 189
Appetitio marceſcit 598
Apponentes ſtruthium herbam. 554
Apponere partibus 552
patientibus Apponunt locis 554
cum cautione erit Apprehendendum i. e. obſervandum, animadvertendum 166
Apprehenſa i. e. cognita 457
Apprehenſi 87
Apprehenſio i. e. cognitio 23
confirmabitur Apprehenſio 571
Apprehenſiones veriſſimæ 139
Appropriando corpori quæ ſumſerit. 519
Aqua ciſternina 408
—— cydoniorum decoctorum 121
—— eliquata 122
—— imbrialis 408
—— innovanda 122
—— præfuſa *ibid.*
Aquâ imbriali admixta 408
—— Cæleſti concoctæ 574
Aquæ Albæ ſeu Albulæ. 361. 562. 576
—— Auguriæ 576
—— Caritanæ 361
—— Cotiliæ 446. 562. 576
—— Nepeſinæ 446. 576
—— Pantherinæ 361
—— Senanæ *ibid.*
—— Veſevinæ *ibid.*
Aquarum ruinis i. e. ſtillicidio 361. 370
—— illiſio. 307. i. e. cataclyſmus.
—— naturalium uſus. 385. 312
Aquas ſtypteriazas i. e. aluminis naturam exhalantes 492
—— ferruginea, quas ſiderizaſas appellant 492
guttæ Aquatiles, quas ὑδατίδας vocant 570
Aquatiſſime temperatum vinum 305
Aquatum lac 513
—— vinum 70. 454
utendum Aquiducis medicaminibus, quæ Græci hydragoga vocaverunt. 477
Aquifugam dicere poterimus. 218
utendum Aquis naturalibus. 312. 446
Aquoſitas humecta 157
ægrotantes Arcuati convolutique plicentur 235
Ardeſcunt febres 428
Arena, quam ἄμμον appellant. 464. i. e. pulvis, ſabulum. Gloſſar. Vet. Græc. Lat. ἄμμος, *Arena*, *Sablum*.
Argagation 495
Argiloſa egeſtio 456
Argumentatio turpis 160
Arguto uſu machinatum lumen. 24
in Aria inſula 595
Arifica carnis phlebotomia. 495. Alii *rarifica.* ſed putem *arificam* venæ ſectionem eſſe quæ carnem reddit ſiccam, tenuem, macram, aridam.
Arquatus, ſive aurigo ſeu icterus. 448. 456
Arſenicon i. e. auripigmentum. 538
Arteria hoc eſt gutturis via. 308. 393
—— —— pulmonis cannula. 402
—— canna 396
—— pulmonis calamus 398
ad pulmonem per Arteriam majorem. 586. ſive gutturis cannam. quam Græci βρόγχον appellant. 587. 589
Arteriaca medicamina quæ habent vim dilacerandi, & dilaniandi, à Græcis ἀμυκτικὰ 379
Articulari paſſione tentatos. 558
Ἄσβεστος calx viva. 515
itinere Aſcendibili. 430
Aſperata paſſionis magnitudo 161
Aſpergere aqua frigida ſolum 160
fricatio cum Aſpergine corporea facta 444

Aſper-

Aſpergines i. e. ſympaſmata. 171. 562. *Vide* Sympaſmata.
Ἀσφυγμία pulſus defectio 182
Ἀσφυξίαν i. e. pulſus amputationem. 507
Ἀσπίδισκος. Latini *Verticulum* vocant. 501. Vet. Gloſſar. Græc. Lat. Ἀσπιδίσκιον. *Clipeolum.* Du Cange Gloſſar. Med. & Inf. Lat. *Vertibulum* idem quod *Vertebra.*
Aſpiratio i. e. reſpiratio 413
Aſſatum lini ſemen 122
Aſtructiones corporum i. e. recorporationes 484
apud Athenas 131
debilitate corporum, quam Græci Ἀτονίαν vocant. 391
Ἀτροφίαν tenuationem partis vitiatæ nutrimento ceſſante. 343. 345. 421
Attagines. 167. 406. Vide de iis Doctiſſimum Lud. Nonnium de Re Cibaria l. II. c. 28.
Attentionem i. e. indicationem. 400
oculorum ſuſpenſo Attentu. 429. 430. i. e. obtutu.
viſus Attentus 12
Atteſtante i. e. præſente æqualitate. 559
——— anhelatione ferventi 153
——— ——— & ſudore 318
——— bono colore 305
——— cibi ſufficienti appetitu 312
——— corporis defectu 78
——— debilitate 533. 548
——— deſiderio frigidi potus 148
——— difficili motu 547
——— difficultate animi 462
——— difficultate ſpiritus 380
——— dolore 340. 523
——— duritia corporis 329
——— faſtidio 170. 533
——— febre acuta 117
——— fervore, & jugi ſaltu 523
——— fortitudine 406
——— nulla egeſtione 348
Atteſtante gravedine 435. 547
——— gravedine cervicis 289
——— gravedine thoracis 393
——— hallucinatione 148
——— jucunditate 580
——— lachrymarum fluore 225
——— livore 138
——— mœſtitudine 340
——— mordicatione 301. 580
——— oculorum fervore 114
——— pallore 159. 292
——— palpebrarum diſtantia 104
——— partium fervore 548
——— paſſione 341
——— pulſu parvo 105
——— ſanguinis puritate 572
——— ſingultu 346
——— ſiti 499
——— ſonitu 102
——— ſpiratione meliore 127
——— ſtridore pectoris 79
——— torpore 558
——— tremore 78
——— tumore 412
——— tuſſicula 420
——— ventris abſtinentia 568
——— veretri erectione 449
——— vomitu 254
——— urina tenui 568
——— vultus rubore 377
Atteſtantibus febribus 488
Atteſtata partium gravedo i. e. præſens 410
tumor Atteſtatus 419
Attrectatione i. e. blanda frictione. 166
Audacia ſine ratione 9. 11
Auditus falſitas 72
Augmenta carnis accepiſſe 406
Aviditate impavida. 180
clyſteris Auliſcum, quem nos tibiam dicere poterimus. 191. Plin. Hiſt. Nat. l. XVI. c. 36. meminit *calami auletici.*
Avocamentis animi. 335
nocturni roris Auram ante ſolis or-

ortum bibendam 599
Auripigmento quod Arſenicon appellant. 506. Vet. Gloſſ. Latino-Græc. *Auripigmentum* Ἀρσενικόν. χρώματον. ψίλωθρον.
Aurium cavernis 335
Auſtero fumo implendos 191
naturalis Authoritas belluarum. 234
præcavens lucis Authoritatem, i. e. claritatem. 308
Autopyrum panem. 598

B

ſella Bajulatoria 33
Bajulatoria ſeſſione 52
Balani i. e. ſuppoſitoria 108
Balani i. e. collyria, ſeu ſuppoſitoria 213. 233. 240
vel peſſulis, quos Βαλανισμοὺς dixerunt. 533
Bancos 167
Baſis id eſt ſeſſio 22
Bechicum ſeu tuſſiculare 66
Belluæ pelle i. e. hyænæ 234
Betas holerum. 276
Blandimento ſtraminum. 270
collyria, quæ Græci ΒλεΦαρικὰ vocant, nos palpebraria dicere poterimus. 498
Βόμβος ſonitus ventris 149
Borborygmon i. e. ſonitum inteſtinorum. 255. rugitum interiorum. 436. 499. 523. 528. Vide Fœſii Oeconom. Hippocratis V. Βορβορυγμὸς pag. 125. & Gorræum Definit. Medic. pag. 76
quod Græci Βράγχος, nos raucitatem vocamus. 380
Βρέγμα medium capitis. 30. teſtæ. 325
celeranda per dies minoris Brevitatis, i. e. paucioribus diebus 599
Bromoſæ carnis i. e. fœtentis ſeu putridæ. 167. 435. Vide Ducange in Gloſſario Mediæ & Infim. Latinitat. V. *Bromoſus*.
Bronchia arteriæ 139
Bulimus quî fiat. 42

C

Caccabuli fundum perforantes. 553
oleo Caccabulum impleverunt. 553
Καχεξίαν. 298. malam habitudinem 499. alius (forte *malus*) habitus. 599
Cachinnoſi 16
Cadialis reſinæ 385
Caduca protervitate 427
——— intentione. 466
Caduca atque temeraria i. e. ſine ratione 195
Caducæ traditiones 74
Cæcitate viæ 452
Calculatio, quam λιθίασιν vocant. 570
Calefactionibus utendum 140
Caninus vocis ſonitus 182
Canna gutturis i. e. aſpera arteria. 115. 396
Cantabro aqua cocto i. e. furfure ſeu pane ſordido. 185. Vet. Schol. Juvenal. Sat. V. 11. *Farris* i. e. *cantabri; panis ſordidus canum eſt.*
Cantabrum prælotum. 454
ex Cantharidis pro cantharidibus. 567
Capillatura. 89. 281. capillorum inclinatio. 356
Capillatura præraſa 31
perraſis Capillis i. e. pube 251
Capilloſo ſedimine 573
Capitibus digitorum gradientes 548
levatius Capite collocato 183
leviusCapite locato, *lege* levatius 510
Captata debilitate 133
Captrices virium 174
donec Carboneſcat 409. 555
Καρδίαν Græci cor vocant 154
Cardimona, quam Græci Καρδιωγμὸν vocaverunt 158
loco Carens 109
Carnatum corpus 305

Καρ-

Καρπὸς articuli digitorum, i. e. brachiale. 360
Καρφολογία 8. 13. 19
palmulæ nucales quas Caryotas appellant 163
Caſſibus araneorum 292
Caſum virium augere 172
Cataclyſmos i. e. aquarum illiſiones 283. 307. 370. 433. 446. 492. 532.
aquarum ruinas 361
Cataplaſma mitigativum 561
Cataplaſmantes 553
Cataplaſmare præcordia ſemine lini 127
Cataplaſmatibus laxativis 174
Catapotium medicamen 193. 406
Categoriæ 4
Καθαρτικὰ i. e. ventrem deducentia 285. purgativa medicamina 128
Cathedra longiore 406
Catheteriſmus. 351. *Vide* Gorræi Definit. Medic. pag. 203. V. Καθετηρισμός.
ferramentum quod Græci Καθητέρα vocant 573
Καθολικὸν univerſale 18
Κατάςημα aëris qualitas 12
appellans Catocham. 96. Vide Æginet. l. III. c. 6. Aët. Tetrabibl. II. Serm. II. c. 4.
quod Cauſâ non tangitur i. e. morbo 583
Cauſa *pro* cauſa doloris 144
Cauſæ procatarticæ antecedentes. 44
—— ſynecticæ i. e. activæ *ibid.*
Cauteres ſimplices 451
——— aduncos in modum gamma literæ 554
——— frigidos 451
——— ſerratos *ibid.*
——— triſulcos *ibid.*
Caverna 445
—— clyſteris i. e. fiſtula clauſa, obſtruſa 501
clyſteris fiſtulam Cavernare 502
Cavitas oculorum 79
Cavum plantæ 455
Celadia 597
Celata (Veſica) 572
Celatis locis i. e. ilibus 153
quæ quidem erunt Celeranda per dies minoris brevitatis 599
Celeribus cauſis 537
Cellarium ἀποθήκιον Græci vocant. 37. & apotamiam 259
Cephalæa, nimia capitis paſſio 353
Κένωσιν, humoris detractionem 488
Κένωσις vacuatio dicitur, & eſt humoris detractio, quando æqualiter omnes humores vacuantur, quod quidem exquiſitiſſimè præſtatur per venæ ſectionem, ſcarificationem, exercitationes, frictiones, balnea &c. *Fœſ. Oeconom. Hippocr. pag.* 333. *Vide* Gorræum Definit. Medicar. pag. 220. Vet. Gloſſ. Græco-Lat. Κένωσις *Inanitus*, *Inanitas.*
Cepulas germanas 196
Cerebrum porcinum dandum 167
Cerotaria. 106. aliis ceromata. 127. 133
Ceſſante nutrimento 548
—— dolore 550
Χαλινὸν i. e. compaginem 297
—— oris angulum 367
—— buccarum partes circa labiorum confinia 358
colorem quem Græci Χαρωπὸν vocant. 568. i. e. cæruleum. Vet. Gloſſar. Græco-Lat. Χαρωπὸς *Cæſius*, *Larvus.* Heſychius Χαρωπὸν, ξανθὸν, γλαυκόν.
Χειράγρα 557
Χειραψία manuum contactus 249
——— manutigium 315
Χιασμὸν i. e. diviſuram 314
Chiromachia 597
in Chirurgumenis 399
Choleræ rubeæ egeſtione 497
Choleurecam i. e. cholericam paſſionem 259

Chordapſon. 237. Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum Χόρδαψον, plenioris ἐιλεὸν nominavit. *Celſ. de Re Medic. l. IV. c.* 13. *Vide Gorræi Definit. Medic. p.* 513.
Chronia, tarda atque obtuſa paſſio Græcis 140. 233
Chroniæ paſſiones 81
Cibare 141
ſicca Cibatio 521
Cibi parvitas 34
Cibi gravabiles 235
—— inflabiles *ibid.*
—— novi *ibid.*
Cibis nutribilibus adeſcata 37
—— humanioribus 425
Cibos carnales 322
Cibum interdianum i. e. meridianum 467
—— conſtrictivum 443
—— levem 308
—— plurimum ac panoſum 303
—— ſucculentum 308
—— veſpertinum 467
Cibus bibilis 107
—— calidus 422
—— aliquantulum coagulatus i. e. ſolidus 166
—— conſtrictivus 579
—— denſabilis *ibid.*
—— digeſtibilis 29
—— frigidus 166
—— immaſticatus 24
—— multus 150
—— nutribilis 550
—— panoſus 423
—— parvus 29. 150
—— reflabilis 494
—— ſimplex 166
—— ſolidus 150
—— ſorbilis 83. 422
—— tener 550
—— varius 107
clauſa Cicatrix i. e. dura 353
Cicatrices acrioribus exuſtæ i. e. refricatæ 136
ulcera Cicatricantur (*forte* cicatrizantur) 538
donec Cinereſcant 554
Circa viſum i. e. quod videatur & appareat 158
Circulatim 142. 303
Circulatos ductus 275
Circulatus greſſus 274
farina Circumclaudendus locus 532
Circumjectio manuum. 12. i. e. vanus error 8
Circumlevat tegmina i. e. attollit. 161
Circumprojici 160
Circumſcribere i. e. finire 105
rigor corporis atque tremor Circumſcribitur 583
gravedo Circumſcribitur 588
Circumſcripta i. e. ponderata 145
———— collectio ſentitur 586
———— ac deciſa *ibid.*
Aſclepiadis ſecta Circumſeptus i. e. occupatus 494
Circumtegere 154
Circumtento linteolis vaſculo 247
Circumtollemus exteriorem corticem 196
Circumtractis cucurbitis i. e. in orbem ductis 354
Claudicationes 353
ambulationis Clivoſis 448
ſecundum Clunes i. e. lumbos 568
Clunes aprorum, quas Græci ψοὰς vocant 167
ſinuatis Clunibus. 548. compatientibus. 569. prominentius ſublevatis 573
Clyſteres operantiſſimos 174
Clyſterizat 192
Coacervare 156
Coacervata atque fluxa ventris effuſio 101
———— effuſio 148
Coacervatim 93. 438
Coæquare corpus unctione i. e. laxare, mollire 129

Coæquato ſolo 562
quo poſſit carnis inflatio Coagulari. 464
ſumtio Coaguli, quod Græci πητύαν vocant. 318. Philoxen. Gloſſar. *Coagulum* πυτία, πιτυὰ.
Coarctanda (*concubatio*) ſtraminum velamento 161
Cochleæ, quas nos lapides marinos vel fluminales accipimus 513
in quantitate dimidii Cochlearii 517
in Cochlearii quantitatem 423
Cœliotica medicamina 337
Κοινὸν i. e. muſculos laryngi & gulæ communes 346
Cœnoteta urgentiore cogente. 234. i. e. analogia. 399. *Vide ſis* Gorræum Definitionum Medicarum V. Κοινότητες & Μεθοδικοὶ.
paſſionales Κοινοτήτες i. e. analogiæ. 300
Cogens cauſa 423
urgentiore Cogente cœnoteta 234
Cohibeant in cicatricem venire 428
Cohibeat medicinalis vera curatio. 10
erunt Cohibenda ea i. e. prohibenda. 508
ſuperdeſtillantes liquefactam calcem quam vulgo Colatam vocant 554
Coli vexatio eſt unius inteſtini paſſio 237
quæ Collatione corrupta videntur i. e. collectione 589
Collaxat tumentia 187
Collectione ſuffecta, i. e. inducta, conſecuta 153
Collectiones i. e. abſceſſus, ἀποςήματα 581
partes Collectionibus afficit 549
in Colligationibus membrorum i.e. ligamentis. 208. nervorum 560
Colliſus dentium 109
Collyria i. e. ſuppoſitoria 108
Colore felloſo vel livido 590
Coloris ſanguinolenti 538
Columbinaceo pullo 123
Colymbadas i. e. olivas ex viridi novitate meſſas 277
Κονίαν lixivium. 370. Gloſſar. Vet. Græc. Lat. *Lixivium* Κόνις. Κονίαν, modo calcem, modo cinerem, modo lixivium ſignificare tradunt Gorræus Definition. Medicar. & Fœſ. Oeconom. Hippocrat. V. Κονία. quos vide.
in Commemorationem reducere i.e. recidivam facere 274
Commobilis, quod commovet. Commobilis lux 92
ſpongiæ Commodandæ podici. i. e. apponendæ 502
à Commorantibus *ſignis* inquirere. 144
Commorationem i. e. commoditatem 298
Commotio ventris pleniſſima 41
Commotu corporis quaſi ſonus auditur 583
hac ratione articuli Commoveantur, i. e. vexentur, laborent 562
habent Compaginandi virtutem 405
Comparare locis adjutoria 22
Compatiens 116
Compatientibus clunibus 569
Compeccare 108. 433
ſchemate Competenti, hoc eſt congrue ægrotante locato 483
Completa veſica i. e. plena 580
ſi minime Compleverit effectum. 533
Complexa ægritudine ægrotare. 152 i. e. complicata.
Complexio i. e. compoſitio, commixtio 134
folliculus Complicatione vacuatus 502
Comprimuntur i. e. ſimul, unà premuntur 350
manifeſta Comprobare. 587. i. e. cognoſcere.

Computreſcunt 370
ponderis perferendi Conatio 389
ponderis levandi ex inferioribus (ita lego pro *interioribus*) Conatio 547
Concadente junctione dentium 104
Concatenatio mentis i. e. contractio ſeu conſtrictio 435
Concavitas 347
Concluſio palpebrarum 79. 104
——— viarum i. e. obſtructio 152
Concluſionem i. e. tenſionem nervorum 205
Concluſu corporis 298
Concoquere 541
Concordat i. e. convenit 47
liquida Concraſſat 515
Concubatio lecti 161
Concubitus dentium i. e. confictio vehemens 101. 206. 435
Concupita oblatio 32
Concurrenti tempore i. e. congruo 531
Condita interius i. e. curioſius 273. 274
curioſe Conditi cibi 254. 464
Conditurae curioſae 167
——— gravabiles *ibid.*
Conditus non exquiſite panis 413
Conducit i. e. contrahit 93
in cicatricem facile Conducitur 595
in Conducta acceſſione 201
conſidente atque Conducta cute 499
contracti atque Conducti 548
Conductio à conducendo atque contrahendo 204
Conductio muſculorum 97
——— membrorum i. e. ſpaſmus 79. 205
——— nervorum i. e. ſpaſmus 249
——— praecordiorum 78
Conductis partibus 548
Conductu ſuperciliorum 114
partes dureſcunt atque Conducuntur 549
Condylomata, tubercula 393
Confictio dentium. 79. ſive concubitus. 435. ubi lego *Confictio* pro *confrictio.*
Confictionis argumentatio 32
uſque ad ventris Confinia atque vertebrorum 521
Confirmare i. e. optare, velle 134
Conflammet i. e. inflammet 530
Conflata inteſtina i. e. inflata 436
ſimplex Conflatio lenius probatur i. e. ſcarificatio lenior 561
Confluere i. e. colliquari 69
Confricamentis dentium utendum 373
Confuerit i. e. ſimul adfuerit 540
Confuſi nulla regionum diſcretione 132
dyſenteria Congeneratur 500
Congeſta i. e. concocta 590
ex anterioribus medicaminibus facta Conglobatio 508
vas Congruae latitudinis 552
Congruam ſexui generent voluntatem 545
Conjicienda curatio i. e. conſideranda 510
Conjicienda i. e. adjicienda 475
Conjiciendum i. e. probe tenendum 168
Conjiciens i. e. animadvertens 245
Conlaxantur i. e. unà, ſimul laxantur 350
Conligamus 484
pedes enim plurimas Conligationes nodorum naturaliter habent 560
ut omnia Connata (ita legendum pro *conata*) videantur 449
dolor cito Conquieſcit 549
quae ad humectam tuſſiculam Conſcripta ſunt 593
Conſequens i. e. conveniens 144
Conſequenter i. e. congrue 567
Conſequentibus cataplaſmatibus, i. e. idoneis & convenientibus 188
Conſequi i. e. ſequi 156
vel iis quicquam Conſolutum 551
Conſonans Aſclepiadi 175
Con-

Conſperſo i. e. madefacto 539
Conſtantiſſime jubere 152
Conſtituta in dolore 119
Conſtrictis i. e. conſtrictivis 416
Conſtrictiva virtus 120. 143
Conſtringentia procuranda erunt. 414
Conſtringere ſudores 158
Conſtringitur ac retinetur ventris officium 548
Conſuetudini i. e. diætæ familiari 305
Conſurgere 17
patientia Contegens loca 556
Contegere limpidis lanis 119
Contemptibilitatem 330
atque ſimul conterentes 553
Contiguas i. e. congruas 306
Continentia utendum i. e. contrectatione 202
Contracti atque conducti 548
Contractu nervorum i. e. convulſione 250
Contra reſponderunt 10
Contraria i. e. noxia 145
Contrarius ſententiæ 116
Contrarius i. e. noxius, inutilis 172
Contrito atque creto 164
Contumaciter adhæreſcere 236
Contumeſcant 370
contemta Convaleſcit. 560. i. e. confirmatur. Ovid. Rem. Amor. vſ. 92.
Cum mala per longas convaluere moras.
Convariant 270
non ſuis Conveniens placitis 144
Conveniſſe temporum fortunam i. e. caſum profuiſſe, conduxiſſe 41
Conventionem ferre i. e. poſitionem 548
Conventum ſive glutinationem vulneris impediant 389
Converſatione alterna 161
Converſio i. e. flexura, curvatura. 117
Converſione mentis afficiuntur i. e. perturbatione 200
Convitiati i. e. ſimul vexati 316
Convivantem cauſam i. e. continentem. 493. *forte* conjuvantem.
accepta Convivantur i. e. deglutiunt 345
Convixit Hippocrati i. e. eodem tempore 227
Cooperimenta 161
ſupra latus ſiniſtrum jacendi Copia. 448. 449
Corda hominum i. e. carnem 314. 318
Corporativa i. e. corroborantia. 341
Corpore arido 521
——— ſicco *ibid.*
——— uncto *ibid.*
Corporis fluor, i. e. diaphoreſis, ſpirituum diſſipatio 161
ex Corporosâ inductura, i. e. magnæ molis 238
Corporum uſus acriorum i. e. ciborum 291
Corpulenta bulborum 173
Corpulenta ſoliditas 524
Corpuſcula intellectu ſenſa 41
——— incurſu offenſa *ibid.*
Correctionem demonſtramus morbi 571
in Corruptione facilia 135
Corruptionem i. e. colliquationem. 265
in Corruptionem facile venire 488
Corticis vaſculi vetuſtiſſimi vini 408
Coryza catharrus ad nares 117
ad modum Cotylæ unius. 384. *Κοτύλη* eſt menſura liquidorum apud Atticos capiens Italicas uncias novem; quidam Latine *heminam* interpretantur. *Vide* Gorræum Definit. Medic. pag. 244. v. *Κοτύλη*. & Fœſ. Oeconom. Hippocr. ipſe Cælius Chronicor. l. IV. c. 3. pag. 518. *Cum ciſternina vero aqua, ad heminas ſex, quas cotylas Græci appellant.* Vetus

Gloſſ. Græco-Lat. κοτύλη, μέτρον *Cotula*, *Cyathus*, *Hemina*. Vide Athen. Deipn. l. XI. c. 8.
Κοῦφαι leves cucurbitulæ. 141. 258. 529. 575. lenes vocat pag. 32. ſcribe *leves*.
Coxarum ſummitatibus, quas Græci ἰσχία vocant 506
Κραιπάλη, vinolentia frequens atque immodica. 326. Philoxen. Gloſſar. κραιπαλῶντες *vacillantes*.
fluores Craſſificando cohibet 513
Craſſificari 414
vacatio Craſſificat corpora. 562.
 ſomnus 599
coctione Craſſificata 425
Craſſificatio 45
viſcoſæ Craſſificationis 568
donec collyriorum faciat Craſſitudinem 517
Creantur i. e. generantur 497
nervos, quos Græci Κρεμαςῆρας vocaverunt 527
recto atque inflexibili porrecta Cremento collorum i. e. rigida conſtantia 205
Creſcere *pro* ſponte evenire 50
Creta i. e. per cribrum miſſa 162
apud Cretam 226
contrito atque Creto 164
tenuiſſimo Cribello 423
non quidem naturam Criminantes. 546
naturæ conflictus, quos Græci Criſes appellant 127
judicium, quod Κρίσιν appellant 536
Cryſimi ſunt ſtati dies. 43. Celſ. de Re Medica l. III. c. 4. pag. 121. *Eſt autem alia etiam de diebus ipſis dubitatio, quoniam antiqui potiſſimum impares ſequebantur, eoſque, tamquam tunc de ægris judicaretur,* κρισίμȣς *nominabant*.
Κρονοδισμὸς 8. 13. 19
Crotaphon i. e. temporum dolorem. 269. Κρόταφοι enim ſunt tempora. Philoxen. Κρόταφος *Tempus*; *Timpus*. Κρόταφοι *Hæc Tempora*, *ſingulare non habent*.
Cruditatio i. e. cruditas 558
Crura porcina quæ Græci Acrocolia vocaverunt 37
Cubatio terrena 547
Cucurbita levis. 31. σικύα. 297. κȣ́φην Græci appellant 575
——— arens 31
——— longior 501
——— ſiccata 31
Cucurbitæ cornu 357
Cucurbitæ recorporativæ 385
poſt Cucurbitationem 355
Cucurbitis rapidis 452
——— ſuppoſitis 31
Culpa i. e. noxa 53
Culpabiliter 247
Curatione congrua 234
oportebit Curationem curari 538
Curioſe conditi cibi 254
Curioſum genus pulmenti 49
Cuſtodit, i. e. evitat, impedit 245
Κυςόφιλος 351
Cutis ruginoſa 34
exilientes Cyathis i. e. veſiculis 559
Cycli reſumptivi ordinatio 275
Cyclus metaſyncriticus 276
Cynolyſſon 218

D.

Datio i. e. dandi modus 516
Debilibus in ſanitate 130
loca dolentia Decantaſſe i. e. incantaſſe 555
Decentem feminam i. e. pudicam, modeſtam 252
parviſſime implicati Deceptionibus 171
atque ejus Deceſſores i. e. anteceſſores antiqui 380. 385
Decidendum lienem 453
Deciſio amputata i. e. ceſſatio 138
exceſſus Declinando i. e. vitando 563
Declinare i. e. ceſſare 125
cum firma Declinatio fuerit conſtituta.

tuta. 561
Declinatione terminata 82
Declives & proni in paſſionem. 12. 147. 187. 495
Declivitas 5
Decoqui ſupinitate ſtomachi 156
primo capillos Decurramus expectione 306
concavo pectine Decurſo 484
Deductio i. e. imminutio 138
plurima corporis Defectio 511
Defectione ſubmota i. e. animi deliquio 257
Defectiva febris i. e. intermittens 97
Deficiens ſtomachus i. e. flaccidus, languidus 157
Defixo capite 570
Defluxio 119
——— ventris 121
pinguedo ſic Defluxit i. e. abſumta eſt 504
Defricans cutem 495
Defricatio lenis & calida 140
Defricatione tenaci & blanda 119. 489
——— vehementi 519
Dehinc 160
Deificam luem hoc eſt epilepticam paſſionem 146
Delectatio ſedendi 138
Delectatio prona in ſomno i. e. propenſio in ſomnum jucunda 159
Delectatione urinæ egerendæ i. e. irritatione, propenſione, inclinatione 207
——— vomendi 255
juges egerendi ventris Delectationes i. e. irritationes 509
medicinali Delectu gubernante 582
Delocationem articulorum, i. e. luxationem 347
Demergere i. e. in ſoporem compellere 86
Demerſi i. e. ſopiti 84
Demerſio vel reſurrectio liquoris. 471
Demiſſum faciat corpus i. e. languidum 317
Demonſtrativum digitum, quem Græci lichanon ſive dicticon appellant 555
Demutandi 577. 597
Demutare 599
Demutentur 445
ligatio Denſa i. e. arcta 257
Denſabile i. e. ſtringens 86
Denſabilem vaporationem reprobamus 188
Denſari tumore 116
Denſatio 110
Denſe i. e. confertim 169
quæ ventris officium Denſent 593
nervi, qui ſunt natura Denſiſſimi. 560
Denſitas ſolis 90
——— frigoris 93
Denſitate i. e. vi adſtringendi 401
Denſitatem facere 66
——— viarum perficere 89
in Denſitatem cogunt 597
Dentium confixio ac ſtridor 79
——— confrictio ſive concubitus 435
quo Dentium nativitates habentur. 295
Depellendæ paſſionis cauſa 545
Deperire 69
paſſionis ſignificat Depulſionem 505
urinam uſu ſolito ac naturali Deponere 571
ex Depoſitis i. e. conditis 444
Depoſito i. e. blande, compoſite 592
ex Depoſito hoc eſt longo tempore ſale ſiccata 598
Depurgare 122
Depurgatæ vires 599
Depurgatis viribus i. e. deturbatis, afflictis 590
Depurgatur corporis fortitudo i. e. labefactatur 418
Deſerant viſum i. e. amittant 288
Deſertum corpus i. e. viribus deſtitutum 203

quo-

quorum (*cataplaſmatum*) ſpecies non Deſignat 487
ob Deſirium (*forte* deſiderium) 338
Deſponſio 248
Deſponſio animi 148
Deſputa ſubalbida 255
Deſtructivo adjutorio 300
Devexo ductu 333
Devocare in periculum 350
Diacapaneos 521
Diacapregias 475
cum blanda manuum tenacitate, quam Diacertoſin vocant 505
Diachylon malagma 123
Διάχυσις i. e. animi laxatio 275
Διάχυσιν animi laxamentum 476. laxationem Græci dixerunt. 329. 466. Philoxen. Gloſſar. Διάχυσις *diffuſio.*
Diacocleon 514
Diætam Græci vocant regulas ciborum 233. 247
Diagrydium, ſuccus ſcammoniæ. 143
Diamannæ malagma 123
Diamyrrhion medicament. 186
Diaphragma eſt membrana quæ à viſceribus diſcernit inteſtina. 154. 297. 303. diſcrimen. 392. 393. thoracis ac ventris. 347. 582. diſcretorium 398
Diaphoreſis 55
Diaphoretica ſolutio 64
Diaphoreticos adjuvantes i. e. pro cardiacis curantes 158
Diaphoreticus effectus 104
Diaſcammonias 69
Diateſſeron 123
Diatritæum 14
Diatriton Græci tertium diem vocant 290. 299. 350. 438
Diebus aſperioribus i. e. quando febris adeſt 144
——— levioribus *ibid.*
digitis erunt palpebræ Differendæ i. e. diſparandæ 296
& eſt Difficile celer. 524. i. e. rarius.
Difficultate ſpirationis, quam Græci δύσπνοιαν vocant 563
Digeſtione difficilis 129
——— fœda i. e. vitioſa 496
ſervatæ Digeſtionis i. e. bonæ & ſeveræ diætæ 563
capitibus Digitorum gradientis 548
ob Diligentiam capillorum 269
Dimiſerunt i. e. emiſerunt, excluſerunt 571
Dimiſſio i. e. remiſſio febris 77. 80. 92
——— intercapedinata 100
Dimiſſio acceſſionis quam Græci ἄνεσιν vocant 34
Dimiſſio doloris 121
Dimiſſione lenteſcere i. e. liquatione 69
Dimiſſiones prolixiores 121
nihil de inquinamentis Dimittat 165
corpori infectionem Dimittant i. e. adhærent 164
Dimittere medicamini operis judicium 70
Dioporon medicament. 186
Dirarare i. e. tenuem facere 58
Dirarat motus 33
Dirarato corpore, i. e. nimis tranſpirante 52
Diſcere i. e. dignoſcere 70
Diſcernentur 299
Diſcretio paſſionum promtiſſima. 557
Diſcretionem ponere 104
Diſcretionum intelligentia. 13. i. e. morborum differentia
Diſcretorium, diaphragma 398
ſub Diſcrimine quod Græci diaphragma vocant 392. 416. 585
Diſcurrere i. e. defluere 102
ſeminis Diſcuſſione vexatur i. e. excluſione 579
Disjectio occulta, Græcis ἄδηλος διαφόρησις 150. 151
non medicatum corpus magno adjutorio Disjicere (ita enim lego pro

pro *diſcere*) 490
Diſplicens poſitio 113
aut Diſplicentem ſanitatem faciat 289
corporis Diſplicentia, quam Græci δυσαρέςησιν vocant. 463. 583. 600. uſus eſt hac voce Seneca de Tranquillitate animi cap. 3. *Hinc illud tædium & diſplicentia ſui.*
quo corpora Diſſecentur 444. 493
diffinitionem Differentes i. e. explicantes 253
Differere partem definitionis, i. e. explicare 3
Diſſolutio i. e. ſyncope 201
incongrua ac Diſſonantia 496
Diſtantia (i. e. hiatus) palpebrarum 101
Diſtantia ventris i. e. diſtentio 240
Diſtenſione ſuffecta 548
Diſtentio corporis i. e. pandiculatio 293
Diſtentionem ſeu extentionem Græci Tetanon appellant 205
Diſtrictivis adjutoriis i. e. ſtricturam ſolventibus 187
Dividit i. e. ſcarificat 192. 193
Diviſuræ i. e. vulneri 400. 410
poſt Diviſuram i. e. apertionem 190. 194
Diviſuram arteriæ i. e. laryngotomiam 193
Diurnas exacerbationes i. e. continuas 270
Diurnis diebus 290. 441. 507
Docilis ſermo i. e. perceptibilis 597
tactu tentati Doleſcunt 549
Dolida cibi perceptio 584
Dolidum 455
Dolidus i. e. moleſtus 184
——— ſenſus 206
ubi Dolor coëgerit, i. e. mitigaverit, ſedarit 132
igitur Dolor cito conquieſcit 549
Dolor abſceſſus i. e. repreſſus 124
——— affectus 123
Dolor curatione tentandus 123
——— feralis 557
——— igneus 112
——— immutabilis 120
——— infixus 114
——— intercapedinatus 112
——— jugis *ibid.*
——— mobilis *ibid.*
——— penetrans 126
——— perſeverans 112
——— pulſuoſus 583
——— pungens 126
——— recurrens 112
——— ſtimulans 156. 583
——— ſtimuloſus 112
——— ſupernatus 123
Dolores inſuſtentabiles 117
——— pulſant partes 124
Dominantia 146
tacitis Dominis i. e. auctoribus 566
Domo i. e. cubili 299
Dorion cantum 337
Drimyphagia. 277. eſt eſus acrium ciborum. 444. *Vide* Gorræi Definition. Medicar. p. 116. V. Δριμυφαγία.
longo Ductu 304
ſalutem intelligimus Ductum fore, i. e. exitum 590
ſuccorum Ductus. 42. i. e. curſus.
Duplicare fluorem 134
——— tumorem *ibid.*
pira Duracina, quæ Cruſtumenia vocant 442
Duratæ partes 548
Dureſcente ſtomacho 435
ſaxea Duritas 573
Dypyreno immiſſo. 187. *Vide* Gorræi Definition. pag. 112. V. Διπύρηνον.
Δύσπνοια, difficultas ſpiritus 380
Dyſpnœici i. e. anheloſi, ſuſpirioſi 140

E.

pro Electario i. e. electuario 197
corrupti puris Edacitate 588

Edacibus cibis i. e. erodentibus 171
Edax humor 441
Edureſcere 155
poſt Effectam paſſionem i. e. jam factam rabiem 234
vetuſtate medicaminum Efflata virtute 503
Egelari, i. e. tepefieri 203
Egeſtione muculenta vel ſanguinolenta 585
requieſcentem ſumant Egeſtionem 589
in Egeſtionibus urinæ 588
Egeſtionum difficultas i. e. fæcum 199
articuli Ejectio i. e. luxatio 353
Ἐλαιοπτίσσανον 539
Electariis 312
Elenteſcere 121
Elimatio carnis 599
Elimatis viribus 428
Eliquatio immoderata 148
de nominibus ſpecialiter Elogiatis, i. e. impoſitis ſeu attributis 348
Elogiavimus 572
dando Elutam alicam 36
Ἔμβασιν adhibemus, i. e. ſolium aquæ calidæ 239. 246. 438. Gloſſ. Philoxen. ἔμβασις *Hoc ſolium*, *curtina.*
erit Ἔμβασις adhibenda ex oleo & aquis calidis 552
Emergere paſſio perſpicitur 174
Emiſſio 79
ventrem mitius Emollire 407
Emovere 93
Empneumatoſis, inflatio 475. *Vide* Fœſ. Oeconom. Hippocrat. p. 204
Emproſthotonia, i. e. pronus raptus 204
Empyica paſſio ſive ἀναφορητικά. 421. 422. i. e. purulenta, vomiflua, *forte* vomicoflua.
Empyici hoc eſt vomicoſi 118
Ἔναιμα emplaſtra i. e. ſanguinem ſiſtentia. 353. *Vide* Fœſ. Oeconom. Hippocr. p. 207. Ἔναιμον φάρμακον. & Gorræi Definit. Medicar. p. 138.
Ἐγκάθισμα 573. 575
Encathiſmata, i. e. balnea 239. 251. 351. 530. 551
Ἔντασις i. e. concurſus, conventus. 265. *Adi* Fœſii Oeconom. Hippocrat. p. 212. V. ἔντασις.
Ἐντατικὰ i. e. ſatyrica, quæ penem poſſunt intendere 248
Ephebia, regio ab hypogaſtrio ad pudenda. Philoxen. ἐφήβαιον *Puberale.* ἐφήβιον *Supercunnum*, *Puberale.*
Epiglottida, radicem linguæ 345
Ἐπινόσοι ſeu labiles qui 11
Ἐπίθεσις poſitio 18
——— ſuperpoſitio 108
Ἐπίτασις ſuperpoſitio. 500. Gloſſ. Vet. Græco-Latin. ἐπίτασις *Intencio.* Vide Gorræum Definit. Medic. & Fœſium Oeconom. Hippocr. pag. 233. V. ἐπίτασις.
Ἐρωτικὸν 325
manuum vano Errore. 8. manuum circumjectio vocatur ille error 12
Eruptiones rationabiles & irrationabiles 586
Eſcharas patientibus ingeſſerunt partibus 553
utitur Eſcharoticis i. e. quæ cutem extendere vel corrumpere valeant 287
Eſudatus liquor 115
Ἔτνος ἀκτὸν. Puls ex contritis & comminutis fabis. ἔτνος enim dicitur ex leguminibus fractis freſiſque concinnatum edulium. *freſum* vertit Gaza. V. *Fœſ. Oecon. Hippocr. p.* 246. V. Ἔτνος.
Ἦτρον 582. pars ventris ab umbilico ad pubem uſque, ὑπογάστριον. *Gorræus Definit. Medicar.* Plura vide apud *Fœſium Oeconom. Hippocrat.* voce Ἦτρον pag. 265.
quo liquida & purulenta Etuſſiantur

tur 586
Evacuare i.e. purgare 195
tardius maneant Evaporata, i.e. diutius maneant calida 185
Everſio ſtomachi 135
Everſionem ingerit 587
Eunuchiſmum faciendum probantes 314
Ex fomento excipere 82
Ex initio *pro* ab 118. 143
Ex nocte i.e. noctu 133
Ex *pro* in. ſicut ex conſequentibus. 111. 193
Exantlans 177
Exantlare obſtructiones. 49
Excitabilis 337
Excludere i.e. vomitu rejicere. 116. 257
ad Excludendam vetuſtatem, i.e. ſanandam paſſionem inveteratam. 556
qui modulis ac cantilena paſſionis robur Excludi poſſe crediderunt 556
ſanguinolentorum Excluſio 537
Excreatus quidam hinnibilis 592
Excuſſu. 574. Sueton. Ner. c. 24. *excuſſus curru.* Vide egregium locum & figuram exactiſſimam apud Joan. Rhodium ad Scribon. Largum pag. 168. 169.
regula Exercibili 489
Exercita inventione i.e. exercitata obſervatione 113
Exercitamenta 333
Exercitatius cataplaſma i.e. fortius 539
Exercitioris virtutis vinum 504
Exercitis pellibus agnorum i.e. paratis 211
qua corpus Exhumoretur 497
humor Exiccatus i.e. abſorptus 595
Exiſtimabile potius eſt quam verum 156
Exiſtimabiles conſtituens ſuſpiciones i.e. probabiles opiniones 246
Exitum liquorum 473
Exoletus aſpectus 421
corporis Expanſionem i.e. pandiculationem 599
Experimenti tentatio, quam Græci σχεδιαςικὴν πεῖραν vocant 564
Expirare i.e. mori 117
Explicita ſcarificatione 31
Explorans. 2. *Explorare* eſt exponere, manifeſtare. *Barth. Adverſ. p.* 1849.
Expreſſa lingua i.e. depreſſa 393
hæc Expugnantes Aſclepiadis ſectatores 10
Exſuccandum i.e. ſuccus exprimendus 424
Exſuccans, forte exſiccans, interiora 143
Exſufflatis omnibus 514
Extans durities, ſive ſchirroſis 448. 451
Extans & prominens guttur 79
Extantia venarum frontis 293
——— ventris i.e. flatuoſus tumor 327
——— tumoris 470
Extantiores fiunt, ſc. *partes* 548
Extendere peccatum 64
mentis Extenſionem, i.e. furorem 328
Extenta virtute i.e. aucta, firmiore, ſeu robuſtiore 532
contortionem Extentam i.e. acutam 235
Extenti i.e. erecti 548
Extimationibus tentati, i.e. opinionibus 451
ne longa hac oratione Extimemus. 583
Extimens 134
Extuſſita 115
ſinapi Exuccatum, i.e. recens expreſſum 540

F.

arida FAbarum grana 359
ſecundum generationem, ſive

ſive Fabricationem paſſionis 473
Fabricatores i. e. fabri ferrarii 452
Fabrilis uva i. e. fumo ſiccata 519
in quo fuerit Facilior vena 550
Facilitas 31
Facilitate ſecunda 589
Faciunt præterea, i. e. proſunt, juvant 542
ſaxeam Faciunt qualitatem 559
Falſiſſima materia, i. e. fallaciſſima 70
Farina meregmi 423
Faſtidioſus ægrotans 83
Faſtidium, cibi horror 434
viribus Fatigati 482
arteria aſperior quæ etiam Faux nuncupatur 392
Febricula aſpera 21
Febris acuta 147
—— ardens *ibid.*
—— celerrima *ibid.*
—— chronia 108
—— continua 147
—— defectiva i. e. intermittens 97
—— flammata 147
—— flammoſa *ibid.*
—— hemitritaica 100
—— inveterata 108
—— tardans *ibid.*
Febrire 149
Febrium nequitia i. e. malignitas 19
Fecla i. e. fece vina uſta 355
in Feculentum veniens colorem. 568
Felineorum humorum i. e. felleorum 528
Fella 253
—— nigra 339
—— γλύκεα velut dulcia 429
Fellare, i. e. ſugere. 80. *Vide* de hoc verbo *Turneb. Adverſ.* l. XXIV. c. 13. & l. XXIX. c. 20.
Felliducis medicaminibus quæ χολαγωγὰ vocant 454
Felliflua paſſio 253
Felloſis excrementis. 112. i. e. flavis.
Ferales pediculos. 497. ſunt autem *ferales* pediculi extremè turpes, quos hodie Galli *morpions* vocant, quales ovium ipſis carnibus inhærentes offendimus. *Barth. Adv. l.* 36. c. 3.
à Ferali dolore 557
Ferramento igneo 554
Ferrugineas aquas, quas ſiderizaſas appellant 492
Fertorio i. e. ſella fertoria 274
—— lecto 552
Fervido dolore 548
donec oleum calefactum Fervorem corpori tradat 553
utrique Fibræ i. e. pudendi alis 251
Fingibilis viſus 309
ut tympani reſonum Fingunt 524
Firma declinatio 561
Firme locatus lectus 24
Firmitate oppoſita 546
Fiſtulator 555
non Flammoſis carbonibus 247
Flato corpore, i. e. inflato 596
Flavidi fellis 255
Floſcule vividum corpus 20
Fluente veſica *hoc eſt*, ſolutionem patiente 573
Fluidantur accepta i. e. fluida redduntur 598
Fluor ſanguinis 122
—— ſalivarum 157
—— venti, i. e. crepitus 255
ægrotantes Fluunt limpidum ſanguinem 292. 293
Fluxæ radices 95
nemo pruriens corpus Fœminando correxit 545
os odore Fœtant i. e. fœdant 600
Folliculi genitalis, i. e. ſcroti 470
quo Folliculi reflatio fiat, i. e. veſicæ refrigeratio 501
Folliculis replicatis 240
apprehenſo Folliculo 471
Folliculo artis ærariæ 240
in Folliculum lapſum, i. e. ſcrotum.

tum 244
Fomenta i. e. cauſæ 270
Fomentare 27
Forato utraque ex parte calamo, i.e. perforato 445
quibus ita Formavimus curationes 590
Formicatio articulorum 558
cum levi torpore ac Formicatione 547
quibus Forte permittitur i. e. valide propellitur 548
Fortificare 373. 443
Fortificari rationabiliter 465
cum corpus fuerit naturali Fortitudine poſſeſſum 595
vehementem Fortitudinem admovet ac miniſtrat 474
Fortitudinem convenit per nutrimenta præſtare 595
Fortitudinem tollit 599
Fortitudo corporis, i. e. vires 418. 425. 459
cum modica carne Fortitudo 596
inſueta humi Foſſio 547
difficulter Frequentans, i. e. cum maxima moleſtia frequenter revertens 295
Frequentare, i. e. frequens eſſe 111
Frequentare unctionem 127
Frequentato vomitu i. e. peracto 467
Frequenti ebrietate corruptæ 545
Fricamentum 82. 444. 598
Fricatores 466
Frigerantia cataplaſmata 489
ob Frigidandum corpus 241
Frigidans cerebri membranam 65
Frigidat 243
Frigus profundum 558
ſtrobilum Fructuoſum i. e. nucleis plenum 424
Fruſtravimus i. e. fruſtra fieri probavimus 191
Fuerit i. e. adfuerit 254
corporis majora Fumaria, i. e. vaſa per quæ vapores exeunt 280
Fumoſum faciunt medicamen 516
in Fundo vomicæ i. e. medio, parte interiore 588
ligneos Fungos inferius ac ſuperius anguſtos formantes 554
Furor i. e. inſania 8. 16
Furoris nimietas 26

G.

GAgatis lapidis 293
Γαλακτῶδες 514. 516
Garum 358. Garum appellamus liquamen ex piſce Siluro confectum, ſc. ſale conditum. 358. Iſidorus Orig. l. XX. c. 3. *Garum eſt liquor piſcium ſalſus, qui olim conficiebatur ex piſce, quem Græci γάρον vocabant: & quamvis nunc ex infinito genere piſcium fiat, nomen tamen priſtinum retinet, à quo initium ſumſit.* De Garo agit etiam Strabo Lib. III. p. 159. ed. Pariſ. Athen. Deipnoſoph. Lib. III. c. 34. p. 141. Joan. Antonid. van der Linden Exercitat. Bativ. IX. §. 69. pag. 268. Joſeph. Laurent. Polymath. Diſſert. VII. Lib. I. omnia fere congeſſit Nonnus de Re Cibaria Lib. III. c. 44.
leviter Gelatum lac, i. e. tepidum 514
cum Gelatur ſanguis 507
Gelatus ſanguis *ibid.*
Gelu i. e. glaciem 234
Geminet cauſam 555
hoc Genere i. e. hoc modo 552
Gentiliter Surrentina appellata ſc. vina 168
Genuinæ, ſeu adventitiæ paſſiones 546
Genuinam dicunt eſſe paſſionem. 545
Genuino curſu, i. e. hæreditario 558
Ges aſtera, Samia terra 411
Γῆς ἀςέρος 411
Geſtatione penſili 84
Glebæ calcis 553

Gobiones piſces 135
Gobionum piſcium pulmentum 68
Γονάγρα 557
Gonorrhœa i. e. ſeminis lapſus 249. 347
ad Grabata ægros transferendo 161
Grabatus vero vilior lectulus, in diverſoriis exhibitus, notum ex Petronio & aliis. Erantque grabati aut grabata humilior decubitus ordinariis lectis. *Barth. Adv. Lib. XXXV. c. 8. p.* 1600.
capitibus digitorum Gradientes 548
Gravabilia odoramenta 58
Gravabiliora cataplaſmata 66
Gravabilis i. e. gravans 52
Gravabilis odor 53
——— carnatio. 312. i. e. obeſitas, carnoſior habitus.
Gravatio 31. 583
Gravatio, quam Græci Caron appellant 201. *κάρωσιν* 504
Gravedine ſtercorum oppreſſos 175
Gravedinem ſolam ſuſtinere, i. e. opprimentis gravitatis ſenſum 156
Gravedo pulmonis vulnerati. 421. i. e. gravis doloris ſenſus.
——— ſtomachi 255
——— thoracis 255. 583
juvenibus Graviores i. e. grandiores, majores ætate 567
Greſſu tentato 548
veſte atque Greſſu 544
Γρύπωσις uncatio unguium 149. 421

H.

integro HAbitu, i. e. motu 201
Habituari 298
fortitudine Habituantur 535
Habitudine naturali plenum corpus 20
——— plenis tenſiores 567
Habitudine fortes pedes 88
——— vigent i. e. muſculoſi ac pingues ſunt 200
obſident Habitudinem gutturis i. e. ſubſtantiam 396
Habitudo corporis dimiſſa 150
——— ——— friabilis. *ibid.*
——— ——— lactea 148
——— ——— laxior 150
Hæmoptyicis 442
Hæmorrhoidarum fluoris tentus 547
Halteres erunt offerendi 359
quos paleſtritæ Ἀλτῆρας appellant. 561
Hamarthritis 557
Haterocopia 597
Hauſtu aërem rapere 138
Hebetudine i. e. inſenſibilitate 452
Hebetudo ſenſuum 72
Hedichrum. 387. Ἡδύχροον eſt magma per paſtillos digeſtum confectumque ex plurimis aromatis. *Cic. Tuſcul. Quæſt. lib III. cap.* 19. tranſpoſitis literis ait: *Hedrychum incendamus*, forte legendum *Hedychroum*. Vide Gorræum Defin. Medicar. V. Ἡδύχροον.
ſeſſioni, quam Græci Hedram vocant. 509. 526. Ἕδρα *podex, anus, ſedes*. Vet. Gloſſ. Græco-Latin. Ἕδρα, ὁ δακτύλιος *Anus*. Vide Gorræum Definition. Medic. pag. 124.
Ἕλικας i. e. vitis annulos 271
Ἡλίωσις quando ſole corpus torretur 312. 414. 444. 597
——— ſolis fervor torridus 458
——— corporis torpor 464
——— ſolicatio 498
Helleborandos ægros ordinavit 521
Helleboriſmus 311
Hemitritæo majore ægrotant 133
Herbum i. e. ervum. 423. & paſſim.
Hiereprolis feminam 338
excreatus quidam Hinnibilis jugiter affectatus 592
Hirta locutio 378
——— vox 393
Hirudines adhibendæ quas Græci βδέλλας appellant 551
Hirudinum appoſitio, quas vulgo ſan-

ſanguiſugas appellant 438.449
Horas Græci appellant annalia tempora 473
Horrore rigido 559
Hortamentum i. e. ſtimulus 45
Hortatione quadam 571
Humanior reſpiratio i. e. liberior, major 73
reſpirationem Humaniorem, i. e. commodiorem 73
Humanioribus cibis utamur, *hoc eſt* ex mediæ materiæ qualitate 425
Humanius i. e. magis nutriens 129
tuſſicula Humecta 387.593
ſonus velut incluſi atque colliſi Humoris nam (lege *quem*) Græci Ὑδατισμὸν appellant 583
guttæ aquatiles, quas Ὑδατίδας vocant 570
Humoroſus 100
Hyderos, i. e. hydropis ſpecies 468
Hydrophobica paſſio 235
Hydrophobiam hygrophobiam vocant, quòd (*æger*) omnem liquorem metuat 218
Hydropiſmus quî fit 42
Hypezocote membrana i. e. pleura 154
Hypodymate laxato ſeu membrana quæ latera ex interioribus contegit, i. e. pleura & mediaſtino 297
Hypogæa 160
Hypozygon i. e. tunicam ſuccingentem coſtas 347
Hypozygos membrana quæ interius latera cingit, i. e. pleura 392.583

I.

JActari paſſione 546
Jactus ſeminis 249
Idiotæ 158
Jecoroſos 454
Jejunitas longa 131
Ignea lavacra i. e. calida 274
Igneis medicaminibus confricare articulos 172
—— lavacris, i. e. nimis calidis 293
Igneis vaporibus uſi ſunt 553
Igneo in loco 466
Ignis uſtura i. e. παρόπτησις 443
harena littoraria Ignita i. e. ſole calefacta 464
Ignita medicamina 180
Ignitâ teſtâ ſive calefacta molere 423
ſalis Igniti vaporatio 552
Ignitis ſole pellibus 473
Ignotos, i. e. inaſſuetos 438
in Imagine ultimæ paſſionis i. e. ad modum ultimi paroxiſmi 436
in Imaginem capilli unius 393
Imbecillitas cogit 122
Imbriali aqua admixta, quam vulgo Ciſterninam vocant 408.593
Immiſſo oleo roſaceo conterendum 508
Immitigabili ardore 504
ut ſe Immobilem præbeat 553
Immobilitas 161
non erit Immodicum i. e. incommodum 502
Impalpebratione i. e. palpebrarum immobilitate 377
Impavide uti 38
—— accipiendum medicamen 503
Impauſibiliter 436
cum mentis Impedimento i. e. alienatione 202
Impedito meatu 572
Impigens levandi voluntas i. e. vomendi 220
Implebiles 485
Implens ex odore lauri 65
Implicitos i. e. anxios, mœſtos 214. Vide *Barth. Adverſ. l. XXXVIII. c.* 12. *p.* 1743.
Importunitate temporis 120
Impreſſio i. e. rudis tractatio 216
Impreſſus articulis manuum amplexus, i. e. arctus 511
Imprincipaliter 95
Improba immiſſio 194
nervis Improba medicamina 248. Probus eſt innocens, improbus

qui nocet rei cuipiam. *Barth. Adverſ. Lib. XLV. c.* 10.
In *pro* ad, in ſanitatem venire 79
In *pro* poſt, in febrem, i. e. poſt febrem 201
In *pro* ex, in helleboris, 260. in vino 507
ad thoracis Inania 586. Inanitatem 590
Inanibus viſis affecti ægrotantes 578
Inapprehenſibilis articulatio locutionis 15
Inaquare, i. e. in aquam convertere 41
Incaſſum prærogatis adjutoriis 136
Incendioſa influxio. 511. i. e. ſumme calida.
loci fervor Incendioſus. 583. i. e. extremè calidus, vel olens incendium. *Barth. Adverſ. L.* 37. *c.* 23. *p.* 1710.
Inceſſabili egerendi ventris deſiderio 525
Inciſura, externa corporis eruptio recens 399
Inclamati 102
Inclamatus ægrotans, i. e. clamore excitatus 200
Incommodare 93
Incondita curatione i. e. intempeſtiva 467
Inconſequenter jubet 194
——— i. e. ſine ratione 247
Inconſequentia adjutoria i. e. incongrua 410
ſpecialiter phreniticam Incurrere paſſionem 9
Incuſare i. e. improbare 45
Indebitas partes obſcœnis uſibus ſubjugavit 544
Indecens difficultas patientes afficit 596
Indendos balanos per podicem 260
Indicabile ſignum 77
ſitis ægrotantibus Indigenda i. e. injungenda 593
ſenibus virili Indigent officio 546
Indigeſtibilis 527
Indigeſtio 174
Indigeſtione continua 110
Indigeſtos, i. e. qui cruditate ventriculi laborant 257
Indignatio mentis 14
Indignentur i. e. irritentur 184
Indignum, i. e. incongruum 15. 415
Indoloria nos dicere poterimus quæ anodyna Græci vocaverunt 373
Inductibilia 164
Inductibilis qualitas i. e. emplaſtica 165
Inductionum, i. e. emplaſtrorum 170
Inductive i. e. obſequenter 330
ex corporoſa Inductura i. e. magnæ molis 238
Indulgentia i. e. laxamentum 93
Indulgentiâ corporis relevati ægrotantes 119
Indulgentia naturali fit ſomnus laxatis corporibus 66
Indulgentior cera 359
per Inerrabiles proprietates, i. e. certas, ſpecificas 453
Iners i. e. ſine effectu 53
Iners i. e. non congruit 128. 173
Iners ex omni parte, i. e. nullius artis peritus 333
Inertes, quos idiotas appellant 35
Ineſſe 539
aciem vehementem Ineſſe 537
Inexerciti medici 194
Inexercitus medicus 20
Infans ætas 297
Inficitur i. e. male afficitur 285
cauteres Infigendos 451
Infirmata paſſione i. e. confirmata. 194
Inflabiles cibos 177
Inflare i. e. inflammare 198
Inflatis (i. e. dilatatis) narium cavernis 182
Inflexibili cremento collorum 205
Influxio ἀπόῤῥοια. 160

Influxio, Græcis Κατάῤῥους. Gloſſar. Vet. Græco-Latin. Κατάῤῥους. *Catarrus*, *deſtillacio*, *deſtillatio*, *gravedo*, *defluxus*.
omnibus partibus Informata i. e. proficua 504
Infractus 169
Infrigidant 284
cum ſe tremor uberior Infuderit, i. e. diffuderit 435
Infundendos in aquam frigidam 233
frigidam Infundentes ſpongiis 162
palmulæ vino Infuſæ 163
panis Infuſi 164
cum pane diſſoluto atque Infuſo danda 168
panis aſſus aceto Infuſus 166. *Infuſus* Latino ſermone ſæpius perfuſum, & velut maceratum humore ſignificat. Macrob. Saturnal. Libr. VII. cap. 4. *Sicut in præcipiti ſtantem vel levis flatus impellit, ita vino vel infuſum, vel aſperſum parvus quoque dolor incitat in furorem.* Barth. Adverſ. Lib. 37. cap. 6.
ſpirationis Ingerit difficultatem 587
Ingerit ſitim 490
vomitum Ingerit ægrotanti 587
paſſiones Ingerunt generaliter 9
Inhærere i. e. diu morari 135
in Initiis 141
ſi digitum Injecerint podici 571
adhibenda Injectio i. e. clyſter 550
Injectio faciunda. male leg. *ſecunda* 573
Iniqua i. e. prava, incommoda 49
Iniquitate corporis. 583
Injudicata cauſa 75
Innatus fervor i. e. internus 356
Innexa i. e. connexa 524
Inordinaliter ſcarificandum 194
Inquietudo tuſſiculæ 141
febrium recedit Inquietudo ac dolorum 583
Inſanabiliter ſimul atque indocte deſcenſum 564
Inſertare 168
Inſidioſum & vexabilem uſum judicans 174
Inſignia teneſmi i. e. ſigna 526
Inſinuare faucibus liquorem 91
vultus Inſinuatio i. e. in ſinus excavatio 534
cibus qui facile corpori Inſinuetur 506
Inſtauratione purgari 546
Inſuavitas 125
Inſuccato pane ex eodem mulſo 210
donec aqua Inſumatur 239. 436
quo multa corpus exhalatione Inſumatur vigilando 598
Inſumentia corpus i. e. debile reddentia 366
ne plura corpus, quam Inſumit, accipiat 597
Inſumpta i. e. diſſipata, exhauſta 169
Inſumptionem retineri i. e. diſſipationem 172
Intardans 17
& propterea ſui operis Integraſſe virtutem 503
Intellectio i. e. inclinatio 30
Intelligere i. e. cognoſcere 77
Intemperabilis perunctio i. e. intemporalis 317
Intemperato i. e. mero, ἀκράτῳ 241
Intemporali cibo 100
Intemporalis uſus Veneris 248
Intemporalitas. 47. ſomni 26
Intemporaliter 92
Intenti reſiſtunt repente 548
Intentio i. e. animadverſio 92
Intentione aliarum ſectarum neglecta 600
circa confinium Interaneorum, quæ, ut ſupra diximus, Græci σπλάγχνα vocant 586
abſtinentia Intercalanda 414
Intercapedinata dimiſſio 100
Intercapedinata emiſſione 572

Intercapedinatas exacerbationes 270
Intercapedine dimiſſionis 75
Intercipere enuntiationis ordinem 78
Intercreatus humor, i. e. intercollectus 549
poſt Interdianum cibum 467
Interfectiva ferri judicamus eis 590
Interius i. e. interiora viſcera 167
Interius condita i. e. curioſius 273. 274
Internoſci 156
Interpoſito humore 263
Interrumpere 26
Interſcapulæ, quod Græci Metaphrenon vocant 189. 297. 331. 340. Iſidor. Origin. XI. 1. pag. 1097. *Interſcapilium, ſpatium quod inter ſcapulas eſt, unde & nominum* Gloſſ. Philoxeni *Interſcapulum*, Μετάφρενον.
Interſcapulo 432
Intervallatis diebus 414
in Inteſtino longaone i. e. recto 525
——— neſtidi i. e. jejuno 525
——— pyloro i. e. duodeno 525
——— typhlotero i. e. cæco 525
verſibus Intimabo 545
Intolerato i. e. nullis cibis recreato 129
lanis Intrectatis i. e. non carptis 202
Intuba 167
Intueri i. e. obſervare 258
ſecundus Invaditur dolor. 559
priuſquam cunctos Invaſerit nodos 559
Invaſu primo afficiuntur 299
Inventores novelli i. e. auctores, ſeu ſcriptores 227
Invidentia & pene virili ſectantur 544
in ſemet materiæ fluxum Invitant 556
Involuntaria ſtercorum emiſſio 79
——— egeſtio 81
Involuntarius exitus *ibid.*
corticem Inurentes 554
Inuritur 409
Inutiles i. e. ſegnes, tardos 214
Ἰόνθες. Ἴονθος Latinis *Varus* dicitur. Philoxen. Gloſſar. Ἴονθος *Varius*, lege *Varus*. Cœlius Aurel. ſupra pag. 102. *Vel ſtantes in rotunditate maculæ, in ſimilitudinem ſcatebrarum corporis, quas Græci* Ἰόνθες *vocant.*
Joculari facetia 275
in Ipſis *pro* Ipſorum 291
Ire latius i. e. diſtendi, explicari 117
Irregibilis laxitas i. e. immoderata 41
Irruere i. e. ſupervenire 108
Ἰσχία, coxarum ſummitates. 506. Gloſſar. Vet. Græc-Lat. Ἰσχίον *dorſum, lumba, clunis, coxa.*
donec Judicia reperiantur i. e. medicamenta morbo congrua 564
Judicio mentis pulſo 337
Judicium ſervare 160
Jugiter dari 175

L.

LAbentibus manibus 597
Labiles in paſſionem 11
Labilis qualitatis 170
Laborans Empirica 66
Labraces 167
Lacerantior eſt aër maritimus 474
Lac albidius 513
—— aquatum 513
—— craſſius effectum ac viſcoſius (ita lego pro *viſcoſus*) 515
—— ex agreſti paſtu perfectum 513
—— gelatum 516. i. e. egelatum.
—— globoſum *hoc eſt* fruſtis coagulatis variatum 513
—— liquidius conficiunt. 516
—— ſingulare 185
purgativæ virtutis efficiunt Lactem i. e. lac 513. Vetus Gloſſar. Græco-Latin. Γάλα *Lac, lactem, lac, lactis, lacte.*
Lactare ventrem vel ſtomachum 80
Lacunis aurium 188
panis Laganum. 412. Iſidor. Origin.

gin. l. XX. c. 1. *Laganum, eſt latus & tenuis panis qui primum in aqua, poſtea in oleo frigitur.* Heſychius Λάγανα, εἶδος πλακουνταρίου ὡς πυρώδη ἀπὸ σεμιδάλεως ἐν ἐλαίῳ τηγανιζόμενον, καὶ ἀρτιβραχεῖ ἐλαίῳ. vide Athen. Deipn. III. c. 26. pag. 110. Vetus Scholiaſt. Horatii ad lib. I. ſat. VI. vs. 115. *laganique catinum. Lagana ſunt placentulæ quædam vulgares, quaſi membranulæ compoſitæ, quæ cum pipere & liquamine conditæ depromi ſolebant ad cœnam moderatam & parabilem.* Caſaubon. in Athenæum, animadverſion. lib. VIII. cap. 16. pag. 631. Λάγανον, *placentæ aut libi genus quoddam: a figuræ proprietate, quod cava fingerentur lagana.* Vetus Gloſſar. Græco-Latin. Λάγανα *Tracta* an potius *Torta*? particula à trahendo avulſa. *Martinius in Etymolog.* Verum recte *Tracta* quaſi extracta, in latum expanſa ob viſciditatem. Sic enim Cælius Acutor. II. c. 32. pag. 148. *ac tunc craſſus, & tractuoſus atque viſcoſus.*

contiguos vel ſuperpoſitos Lacertos 560
Λαιμαγχίαν. i. e. immodicam abſtinentiam 336
Lambere ſemen fœnugræci. 122
Laminæ aurium i.e. fibræ 350. 421
Lanæ lenes 271
—— limpidæ *ibid.*
—— tenues *ibid.*
quod nos Lanceolam dicere poterimus. ita lego pro laureolum 559
Lanis mollibus. 550. mundis 230
—— limpidis. 550. i. e. non ſuccidis 119
animi Laſcivitate 476
Latens motus, i.e. blandus qui vix ſentitur 425
Latenter disjici 150
—— ac ſenſim corpus aperiunt 284
Latinavimus forte legendum *Latinizavimus* 576
Latinizare 75
ad lenimentorum Latitudinem 490
Latrabilis vox. i. e. inſtar latratus canum 220
Latus quod Græci πλεύραν vocant 110
Lavacra ferventia 597
——— frigida 597
Lavacrum naturale 92
Laxamentum partibus miniſtret 124
——— poſcere videntur 488
Laxatis corporibus reddi videntur 538
Lemis obſitos oculos. 84. forte *limis* i. e. pulveribus.
Lenteſcere i.e. tonum ſuum amittere 69
Λεπτομερίαν 455
Lethargia. 19. i. e. lethargus 200
Lethargica paſſio 15
Levabilem motum 208
paulo Levatius capite collocato. 183. ita putem legendtm pag. 510. ubi vitioſe *paulo levius capite locato.*
quo Levatius habeant caput 584
Levigatio febris 101
Levis panis ex farina confectus, i. e. Leviter pati 155
Liberis ac nudis geſtationibus i. e. apertis lecticis 200
Libros facere 151
demonſtrativum digitum, quem Græci Lichanon ſive dicticon appellant 555
Ligatione paulo tenaci i. e. paulum adſtricta 161
Ligationibus tormentuoſi organi i. e. vinculis carnificis 206
Ligneus ſenſus 435
Lignoſa, i. e. inſipida 518
retro ſtomachum, Limant, i. e. rodunt, excoriant 600

Limatione quadam animi (male *limitatione*) 600
Limpida ulcera 594
Limpidæ lanæ tectione 202
Limpidè perſpicere 494
——— revocentur 503
Limpidis lanis contegere 118. 290
——— ſputis i. e. minime vitioſis 422
Limpido liquore 279
Limpido linimento 280
Limpidum panem 275
Limus dentium 166
Lingua arida 150
——— aſpera 138. 525
——— conductione breviata 138
——— craſſior *ibid.*
——— humecta 148. 525
——— rubra 138
——— ſicca 153. 525
——— ſubalbida 138
Linguam colligere 78
——— exerere *ibid.*
——— proferre *ibid.*
——— reducere *ibid.*
——— relocare 297
Λιπαρὰ, pinguia, craſſa 509
Liquamen 358
Liquamine i. e. garo 385
——— confecto i. e. lixivio 408
per Liquatoria fundatur, i. e. colum 176
colaturæ Liquidæ 568
Liquor aquoſus 482
——— fulvus *ibid.*
——— mundus *ibid.*
——— perſpicuus *ibid.*
——— ſanguinolentus *ibid.*
——— ſpumoſus *ibid.*
Literalis lectio 332
arenæ Littorariæ adhibendus fervor 598
Lixivium i. e. deſtillatio aquæ cineribus liquatæ 370
Loca i. e. pudenda. 249. *Loci* vocantur præcipue feminarum genitalia.
Loca concluſa ad aquiloniam partem. 160. i. e. nullam feneſtram habentia.
——— difficilia ſolis tactu. 160. i. e. radiis minime acceſſa, pervia.
——— majora 160
——— neque plus ſatis brevia *ibid.*
——— obſcura *ibid.*
——— præfocabilia *ibid.*
——— refrigerantia *ibid.*
——— ſpeluncoſa *ibid.*
——— umbroſa *ibid.*
Locales detractiones, i. e. ex loco affecto 194
Locus devius 23
——— luminatus feneſtris altioribus *ibid.*
——— medie obſcurus 24
——— naturaliter frigidus 160
——— ſuffocabilis aëris paupertate 24
Λογοθεωρητοὺς appellant vias ſenſas 116. vias latentes 587
Longanonis i. e. inteſtini recti. 265. 346. 501. 585. Du Cange Gloſſar. med. & infim. Latinit. *Longao*, *Longano*, Longum inteſtinum. Vetus Moſchionis interpres, Φύσῃ, *Longao*. Gloſſar. Lat. Græc. *Longao* Κωλέντρον. Papias MS. *Colum*, *vel Longio*, *quoddam inteſtinorum*. Editum habet *Longior*. Apicius Lib. IV. de Re Culinar. *Longanones porcinos ex jure Tarentino farſos*. Plura vide apud Martinium in Etymologico V. *Longao*.
Longitudine paſſionis 548
Loquutio inprompta 206
——— inſuſtentabilis 148
——— rara *ibid.*
Lucificus ſol 90
Luctans, i. e. augeſcens 113
Luctatione animi i. e. dolore, moleſtia 313
Lues deifica 146
——— pro morbo peſtilentiali 43

Lues quid 5
Λυμαίνειν pollui Græci vocant 326
Lumbrici albi 537
——— rotundi 538
——— ſanguinolenti 537
Luminare 25
Luminato loco 329
Luminatus locus feneſtris altioribus 23
gemina Luxuriæ libido non dividitur 546
Lycanche 179

M.

raptorio Machinamento, quod Macron ſparton vocaverunt 597
Macroſparton 597
admixto polline quod Græci Μάκτον vocant 30. 530
Magis vehementer 128
ſub Magiſterio aliptæ vel muſici 413
Magnificam paſſionis ingerunt vehementiam 128
Magnificus tumor 109
parvâ vero Magnitudine 472
Magnum i. e. ſacrum 146
Majora adjutoria i. e. fortiora Medicamenta 200
Malagma Apollophanis ſeu Polyarchion 134
——— diachylon 431
——— diadaphnidon 432
——— diaeuphorbio *ibid.*
——— dialoe *ibid.*
——— mnaſeon *ibid.*
Μαλθακοὺς, *hoc eſt* ſubactos ſeu molles 544
Mandere olivam 135
Μανία ſeu μαντικὴ i. e. furor 325
Manificas ulcerationes, *hoc eſt* quas nos extrinſecus infiximus 428
Manna thuris 163
Μανὸν demiſſum ſive mollem appellant 325
Manu operante, i. e. maſtuprante 249
Manutigio, quod Græci χειραψίαν vocant 315. *Manuum contactum* vocat 249
appetitio Marceſcit 598
Marcore demerſi 150
Marcorem Græci μαρασμὸν vocant 170
Maretenus 288
Μαρμαρυγὰς. 287. 292. Μαρμαρυγαὶ ſunt ſplendores oculis obverſantes, incerti & diſcurrentes, lucis ſplendores aut ſcintillæ, ſplendores vibrantes, aut fulgores ante oculos coruſcantes. Plura vide apud Fœſium Oeconom. Hippocrat. pag. 398. V. Μαρμαρυγαὶ.
Marmarygmata ſive marmaryas 292
cibus erit diligenter Maſticatione exercendus 519
Matella 78
omnis corporis Materia, i. e. ſubſtantia, partes tam ſolidæ quam liquidæ 459
Materiarum nomina, i. e. Medicinarum 195
Materias graves i. e. acria medicamenta 198
Matricis vexatione afficiuntur 549
Meatio 119
Meatum fluminis i. e. curſum 288
ob tumoris Medelam 488
Media i. e. præcordia & hypochondria 82. 83
Media materia Græc. μέση ὕλη 37
Medianæ partes i. e. ventres 106
Medianis partibus i. e. pectori & abdomini 539
Medicamen malum i. e. venenum 17
Medicamina, i. e. remedia 144
Medicatum corpus i. e. præparatum 490
Medicatus i. e. qui medicamentum aſſumſit 127
Medicoſa quæ Græci Φαρμακώδη 144

Medicoſis fomentationibus i. e. medicatis 365
Mediè lucido loco, i. e. modicè 140
Meditari 101
ne Meditatio potius expuendi fiat 439
vel Meditatione modulationis agoniſticæ 597
Medium papularum i. e. papillarum 138
Μέλανα, vulnerum medicamina ita appellata 253
Melanteriam admiſcent 197
Melloſa dulcedo 141
Melote involutæ, i. e. ovina pelle 297
adhibita Melotide i. e. ſpicillo, cathetere 571
Membrana i. e. meninx 92
Membrana lateribus infixa 116
——— major quam peritonæum vocant 236
——— nervoſa 116
Membranas inurit. 89. i. e. meninges quas mentes vocat.
ad Memoriam redeant ſanitatis 463
Menſtrualis purgatio 180
Menſtrualis fluoris retentione 467
Mentes inflammare 89
Mentis vanitate jactari 555
Merata potio 386
Meratus potus i. e. meracus 274. 386. 495
Μετάφρενον. 141. interſcapulas 441
Metaſyncritica curatio eſt recorporativa 361. 368. 437. 444
Metaſyncritica ſunt medicamenta quæ exiguos meatus in naturalem ſtatum reſtituunt. Vide ſis Gorræum Definition. Med. pag. 291. voc. Μετασύγκρισις.
Micas ſcintillarum 292
Mictoria medicamina 213
——— veſicam moventia 214
Mictuali autem via patiente. 572. in Mictuali via. 582. ad mictuales vias 593
Mictualia medicamenta, quæ urinam provocant, à Græcis diuretica appellata 593
ex Mictualibus i. e. viis urinariis 572
Miliacas ficedulas 277
Μινυθικά, i. e. diaphoretica 282
Minutus magnitudine 121
Mitigabiliter relaxandæ partes 192
quæ Mitiganter emolliunt 552
ulcera Mitiganter amplectitur 516. i. e. blande, leniter.
cucurbitam apponimus occipitio Mitiganter 30
Mitigativa curatio 18
cataplaſma Mitigativum 561
Mobiles atque iracundi 560. Mobilis mente 13
Mobilitate partium i. e. palpitatione 206
reſumptionum Moderamenta adhibenda 437
Moderatione exceſſa 159
in ervi Modo i. e. quantitate 540
Mœſtitudo 14
——— vultus 199
Molles ſive ſubactos Græci μαλθακοὺς vocant 544
Molles aliquando ſeu ſubactos homines generari 545
Mollis, i. e. timidus, meticuloſus 188
Mollifica corporis phlebotomia 495
Μονοῦσθαι Græci deſtitui, atque ſolitudinem petere dicunt 326
littoraria Moratione 458
Morboſum reddere corpus 158
nihil in ſe ſanguis habet Mordaciſſimæ qualitatis 589
Mordicatio ſequitur 145
Mordicationem facere 119
potum repugnante Mordicativo 487
Mortem perficere 155
Mortuoſum accidens 29. i. e. lethale.
Mortuoſus vultus i. e. mortuo ſimilis 15

Motarium i. e. linteum carptum 483
Motonon 180
Motus i. e. ictus 101
Mucilenta humoris excuſſio 282
——— ventris egeſtio 524
Mucilento humore 430. 559
Mucilentus 103
Μυδρίασις pupillæ dilatatio 344
per Muliebre veretrum 586
Muliebrem ſinum 570. 586
Mulſum conditum 556
Multiloquus 76
Multo parviſſime 155
ultra Muros i. e. extra urbem 91
Murta pectora penetranda 406
Muſculorum capita vel ſummitates 549
Muſſitatio 14
Muſico monitore, i. e. phonaſco 334
decoctione Myxarum (non *noxarum*) 539

N.

NArrabilis diffinitio 110
ſi cibum in ſtomacho Natare ſenſerint 441
Natatio fervens vel frigida 562
uſque ad mediam Natem 548
Naturalem tractatum Græci phyſiologiam vocant 22
Naturali urinæ commixta 589
in iis quæ Naturali lege purgantur, i. e. lochiis vel menſtruis 589
Naturalia i. e. mucus narium, ſaliva 57
utendum aquis Naturalibus hoc eſt naturali virtute medentibus 312. 385
Naturalibus obtruſis 235
Naturaliter frigidus 160
ultra Naturam 548
Nebulo demergi 98
Necroſes. 317. Philoxen. Gloſſar. Νέκρωσις *Mortificatio*. Eſtque nativi caloris in corpore extinctio, qualis oritur in ſphacelo poſt gangrænam; vocatur etiam *Sideratio*. *J. P. Bruno*.
Negabit ſalutem 183
negant hauſtum, i. e. deglutitionem impediunt 185
perfecta ejus officii Negatio 571
Nequitia paſſionis 120. 561
Nervi majores, quos Græci τένοντας vocant 106
Nervoſitas. 250. i. e. nervoſum ventriculi corpus 302
Nervoſitas vexata geminet cauſam 555
Neſtide paralyſi vitiato, i. e. inteſtino jejuno 346
ſin vero in Neſtide fuerit collectio 585
inteſtinum, quod Græci Νῆστιν vocant 523
Nidore ſive fumo 516
Nihil curatio impeditur 157
Nimietas furoris 26. 104
Nimietate ſublati 544
ex pulvere Nitreo 385
Noctibus & diurnis, i. e. noctu & interdiu 175
putredo, quam Græci Νομὴν appellant 538
Novata (*cataplaſmata*) frequenti mutatione 120
Novelli inventores 227
Noviſſimam i. e. fatalem defectionem 119
Novitas i. e. varietas 49
Novitate tenera (*vulnera*) 136
nec ullum Novitati liquerit locum 546
Numeroſior ægritudo 33
Nutribiliores ſuccos 595
Nutrimenti majoris 298
humorem Nutritum fervore 187

O.

OB i. e. ad. ob curationem adhibendam 106
Ob provocandum ventrem 108. 590
Obducat ſtomachum, i. e. lædat. 439.

Vide

Vide Du Cange Gloſſar. Med. & Infimæ Latinitatis V. *Obducere.*
Obdulcantes ſale & oleo. 496. i. e. condientes.
panem ſale Obdulcatum. 488. Vetus Gloſſ. Latino-Græc. *Obdulceſco* Περιγλυκύνομαι.
Objectione i. e. jactatione 275
Objectu 116
Obliquis partibus. i. e. lateralibus 349
ut oppreſſi Obmuteſcant 534
Obolus 108
Obſcurare 25
Obſcuratur fides i. e. difficilior eſt 157
Obtinente judicio ſolutionis 401
Obtrudentia tactu 162
Obtruſis naturalibus 235
Obturamenta 408
Obuncatis unguibus, quod Græci γρύπωσιν vocant. 421. ungium uncatio 149
ex Occultis ſuſpicionibus i. e. dubiis, incertis 197
Oculi lemis obſiti 84
Oculorum aſpectus pinguis. i. e. languidus flaccidus 138
——— difficilis motus *ibid.*
——— immobilitas *ibid.*
——— ſanguinolentia 10
——— ſplendor 138
Odontagogum plumbeum, quod nos dentiducum dicere poterimus. 375. Ὀδονταγωγὸς eſt forceps quo dentes extrahuntur. Philoxen. Gloſſar. Vet. Ὀδοντάγρα *Forfex dentaria, Forfex dentalis.* Verum Clar. Voſſius in Etymologico V. *Forceps*, rectiſſime reſcribit *Forceps.* Gloſſar. Latino-Græc. *Forfex dentalis* ἀψὶς, Ὀδοντάγρα, καρκίνος.
Odor gravabilis 53
——— percuſſibilis 63. 313
Odoramentorum tempus 89
inflationem vero quam Græci Οἴδημα vocant 524
Oeſypon; lanam ſuccidam. 365. Gloſſ. vet. Græco-Latin. Οἴσυπος *ſuccida* & Lat. Græc. *Lana ſuccida* πινερὸν ἔριον, ἄπλοτον. ἔριον οἰσυπηρὸν, ἄπλυτον. Eſtque lana ſordida, illota, ſeu potius pinguedo, ac ſudor lanis, intra ovium nates creſcentibus adhærens. Ita enim Plinius H. Nat. XXIX. c. 2. *Quin ipſæ ſordes pecudum, ſudorque feminum & alarum, adhærentes lanis (Oeſypum vocant) innumeros prope uſus habent. Dioſcorides* lib. II. c. 84. Οἴσυπος δὲ λέγεται τὸ ἐκ τῶν οἰσυπηρῶν ἐρίων λίπος. i. e. *Oeſypum dicitur, è ſuccidis lanis collecta pinguitudo.* Ovid. de A. A. L. III. vs. 213.
Officia naturalia i. e. excrementa 81
Officia Veneris 546
Officii ſui careat viribus 128
Officio ſc. aurium i. e. auditu 368
Officio Veneris 546
Officium *id eſt* quod officit ſeu afficit. ſic officere eſt nocere, obeſſe, Arnob. *offectio.*
Officium naturale i. e. organum excretorium 353
Officium ventris provocari 173
Officium odorandi i. e. odoratus 356
——— odorationis 357
Oleo calido ac dulci madidas (*lanas*) opponimus 29
Oleum amygdalum, i. e. amygdalinum 65
——— lentiſcinum *ibid.*
Ὀλιγαίμους Græci vocant parum ſanguinis habentes 40
vaporatio, quam Ὠμὴν λύσιν vocant. 510. Ὠμήλυσις, vel diviſis nominibus ὠμὴ λύσις, Farina hordeacea, quaſi cruda farina, ad differentiam polentæ, quæ torretur.

retur. Verum Latini interpretes *crudam* omittunt, lectori id intelligendum relinquentes. *Gorræus Definit. Medicar. pag.* 520. Cæl. Aurelian. Acutor. Morbor. Lib. II. c. 9. pag. 94. & cap. 24. pag. 134. vocat pollines aqua ſolutos. & cap. 37. pag. 164. ſimplices pollines. Actuar. de Method. medend. Lib. VI. c. 7. ait Græcos polentam Ὠμὴν λύσιν vocare.
cataplaſma quod appellamus ὠμὴν λύσιν. 94. 134. 164
Ὀμφακόμελι. 437. 454. Eſt potionis conditæ genus ex ſucco acerbæ uvæ & melle. *Vide* Gorræum Definition. Medicar. pag. 336. V. Ὀμφακόμελι.
Ὀνειρόγονος 578
Ὀνειρόγονον, i. e. ſeminis lapſum 289. 292. 309
Ὀνειροπόλησις 578
Ὀνίσκοι, 315 ἢ ὄνοι, aſelli, millepedes, vocantur etiam πολύποδες. Dioſcorides κϐαρίδας, Galenus κυάμϐς hoc eſt fabas vocat. V. Porcelliones.
Operantius eſſe 87
——— mederi 215
Operoſa recorporatione 597
Opinatio 95
Opiſthotonia, i. e. ſupinus raptus. 204. ea eſt cum cervix reflexa eſt in poſteriorem partem, aut rigida cum intenſione oculorum & maxillarum. Scribon. Larg. Compos. 255. Vide Cœlium pag. 207.
Ὁπλομαχία *hoc eſt* armorum ficta confrixio 597
Oppreſſerit, i. e. depreſſerit 182
Oppugnet, i. e. impugnet 200
auferendi lapides Opus docuimus, i. e. modum ſeu methodum 571
Ὄρεξις, i. e. cibi vehemens appetentia 44. 446
Oris partes, i. e. vultus 162
Oriza adſtringit 68
Orobo, i. e. ervo in aceto miti macerato 124
excocto tenuiſſimo liquore, quem Græci Ὀῤῥὸν appellant. 514. 515. Vet. Gloſſar. Græco-Lat. Ὀῤῥὸς τϛ̃ γάλακτος. *Serum*, pag. 516. ipſe vocat *naturalem liquorem.*
Os colluere 141
—— fomentare *ibid.*
Os ſacrum, quod Græci vocant ἱερὸν ὀςέον 501
Os ventris, i. e. ſtomachus 158
Oſculari, i. e. oſcula venarum aperiri. 391. occludi; interpreatur Dalechampius. 416. ſed neſcio au recte?
Oſculatio venarum ex redundantia materiæ veniens 418
Oſculatione ſanguinis fluor confectus 574
——— ſuffecta 588
Oſculationis. Oſculatio Græcis Anaſtomoſis 390
in Oſculo veſicæ, quam urethram vocant 580
Otico clyſtere, i. e. auriculare 351
Oxymeli, i. e. mulſo ex aceto 126. 129
Ozæna 344

P.

PAlæ, i. e. ſcapulæ 157
inter ſcapulas ſive Palas 437
Palis, i. e. ὠmoplatis. 189. Palæ forte dictæ ſunt a ſimilitudine palæ, quæ fuit flabellum ſeu ventilabrum. Verum Iſidorus Origin. Lib. XI. c. 1. pag. 1097. *Palæ ſunt dorſi dextra lævaque eminentia membra, dicta quod in luctando eas premimus, quod Græci παλαιειν dicunt.* Gloſſ. Philoxeni ὠμοπλάτη, *Armus*, *ſcapula*, & ὠμοπλάτα *Scapula.*
Paleſtritæ 561

corpora Palleſcunt, i. e. flacceſcunt 599
Pallor ſubalbidus 500
Palmulæ nucales, quas caryotas appellant 163
—— quas Græci patetos vocant 165
—— Thebaicæ 122. 164
Palpebram concludendo 358
Palpebrare 102
Palpebraria collyria 498
oculorum Palpebratio 327
Palpebrorum vitio 344
Palpebrum inferius 344
——— ſuperius 343
Panem diligenter elaboratum atque exercitum. 489, i. e. ſubactum.
—— ſale obdulcatum. 488, i. e. conditum.
Panis autopyrus 598
—— diligentius emollitus 561
—— ex aqua frigida diligenter eluſus 166
—— fermentatus 275
—— innovatione calidæ elutus & expreſſus 121
—— limpidus 275. 306
—— ſtudioſè elaboratus 306
—— veteratus 598
Panoſum cibum 303. 423
Papulare, i. e. in puſtulas attollere 355. 450
Παράλειψις & παράλυσις quî differant 343
Paraplecti 201
Paraplexia 200
Parcitate ciborum 476
Παρέκχυσις 468
Παρόπτησις, i. e. adaſſatio, ſeu quando corpus ſole torquetur. 281. 283. 355. 414. 597. ignis uſtura. 443. 444. 450
Partiatim adhibere 31
in Partibus albidis 138
Particulariter 100
Partile diſcrepatione 18
Partiles, i. e. ex parte 354
Partiliter. 303, i. e. partitis vicibus, ſeu alternis, viciſſim 414
Parva inſuetorum, i. e. pauca inſueta 508
Parvibibulos Hippocr. dixit phreneticos, quos Græci brachypotas vocant, quod modicum biberent 227
Parvicolles Eraſiſtratus appellavit μικροτραχήλους, hoc eſt, qui minimæ longitudinis habent colla 396
ex Parvioribus volantum 352
Parviſſima fruſta. 278
Parviſſimi loci 410
Parviſſimus guttarum fluor 269
Parvitatis cauſâ negligitur 560
Parvum pro parum 9. 37
è ſalſiore Paſcuâ ſitientes 513
Paſſio i. e. dolor 17
—— complexa 111
—— conſcripta 99
—— Cynanche 179
—— Lycanche *ibid.*
—— non inſidioſa 565
—— nova vel emergens 500
—— peripneumonica 113
—— relevata 126
—— ſynanchica 179
Paſſio declinat 122
—— levigatur 67
—— relevatur 67
—— ſufficitur 147
—— ſumit ſtatum 142
—— vehementeſcit 40
Paſſionales Κοινότητες 300
Paſſione ſuccumbente 68
——— jactari 546
Paſſionis pejorantis 40
——— nequitia 73
Pateti ſunt palmulæ 121. 542
Pavide perſuadet 130
caput Pauperum carnibus. i. e. carens 280
Pauſabiliori inſpiratione, i. e. mitiori, leniori 401
Pauſante vomitu 262

Pauſante tumore 591
Pauſaverit dolor 273
Peccanter 88
Peccantius 214
injecto aliquo Peccato vitiata 504
Pectine concavo, i. e. ſtrigile 484
——— denſo 356
——— raro *ibid.*
ex Pectione, i. e. denſo pectine 306. 356
Pedes porcini 167
oris Pedor, i. e. fœtor 447
Pejorante Morbo 73
——— ſtrictura *ibid.*
Peloridas 167
leni Penetratione moderata 554
Penetratus pulmo 398
Penſili lectulo. 425. Vocatur *pendens thorus* pag. 427
Penſilis geſtatio 84
Per menſes ſingulos adhibendum 566
Per ſingulos mictus 570
Percipere. i. e. accipere 102
——— i. e. deglutire 180. 184
radicem Percoctam in mulſa 551
Percunctativo ſive univerſali modo 537
Percunctatum. 18
celeri potu Percurrere 168
Percuſſibilem virtutem 407
Percuſſibilis odor 63
ſine ullo Percuſſu 403
ob ſpiritus retenti Percuſſum 548
Percuſſus, i. e. ictus, percuſſio. 160. 204. Percuſſus repentinus 547
Percutiens tumentia ex fomentis 65
ſi nihil Perfecerit, i. e. profecerit 240
Perfecto appetitu cibi, i. e. refecto. 590
Perferre, i. e. digerere 276
Perficere paſſionem 136
humoris infuſi perforationem, i. e. penetrationem 468
Perfrictio 235
Perfrictio profunda 380. 547
Perfrictione, i. e. perfrigeratione 197
Perfrigeſcant 281
Περιχαρακτῆρα vocant ferramentum quo gingivæ circumſeparantur a dentibus. 372. ferrei altheres 374
Perineon. 569. veretri initium 572. 573. 577
Perioſteon, membrana quæ oſſa circumtegit 549
Peritonæi membrana a natura nervoſa 478
Peritonæum 236
Peritoneos membrana 451. 528
Permiſſum, i. e. factum 563
forte Permittitur, i. e. propellitur 548
Perpuncta peritonæi membrana 480
Perpuncti 102
Perſcripſimus 305
Perſecutione ſpirationis, i. e. crebritate & vehementia 138
Perſeverabili tenacitate 257
Perſpicere, i. e. attendere 95
peccare Perſpicitur 556. 557. 560
Perterto loco 274
Pertetam, nervorum fila teneriora 519
concidunt in breves Perticulas 554
veterum Pertranſiendo errores 566
labia vel ora Pertuſuræ patientibus locis adfixerunt 553
Pervidere, i. e ſentire 118
Perunctio 83. 521
——— laxativa 120
Perunctum reficere ægrotantem 503
Peſſulum. 251. Peſſuli ſunt inſtrumenta quibus fœmineis locis quid inditur, aut illi foventur, vocantur & peſſaria pag. 252. *Barth. Adverſ.* 37. *c.* 23
ex Petrenſibus piſcibus 352
Phantaſmata Græci vocaverunt viſa mentem fallentia 225. 579

Pharmaciam, medicaminum regulam. 400. rationem 422
Φαρμακώδην 354
Φαρυγγοτομία, hoc eſt cannæ ſive gutturis ob reſpirationem diviſura 43
Phaſſæ, i. e. phaſianæ avis 259
Pheugydron, ſiquidem (*æger*) aquam fugiat 218
Φιλοπαράβολος 51. 55
Φιλτρόποτα medicamina quæ amorem facere videntur 326
Phlebotomati 110
Phlebotomia vexatos 131
Phlebotomiam adhibere 119
Phlebotomice 15
Phlebotomo uti 128
vomitus craſſorum humorum, quos Græci Φλέγματα vocant 528
Phlomos 132. 133
Phobodipſon appellant, quod (*æger*) cum timore ſitiat. 218
Φοινιγμὸν. 356. 414. Φοινιγμὸς eſt rubrificatio, ſeu ruboris per medicamenta excitatio in aliqua parte, quæ fiebat medicamentis acrioribus. Vide *Gorræum Definit. Medic. p.* 496. Cælius ipſe Tard. Paſſion. Lib. V. cap. I. pag. 552. *partium ruborem* interpretatur, & cap. 2. pag. 562. *ruborem cutis* ex ſinapi: *ruborem maximum* pag. 370.
Phragmon Græci vocant ſepimentum, occluſionem. 235. Gloſſar. Philoxeni Φραγμὸς *Sepes, carrecta, carrectum, dumus.* Φραγμὼν *Dumetum.*
Phrenitis quid ſit 8
——— unde dicta 2
Phrenitizare 2
Phthoë, phthiſis 420
Pigmentum, i. e. medicamentum 91
Pinguis aſpectus oculorum, i. e. languidus, flaccidus 138
Pinguium humorum, i. e. craſſorum, viſcidorum 236. 387
Pinnis, i. e. alis 485
Piſces duri corporis, quos σκληροσάρκους Græci vocaverunt 593
Plagellæ Græcis πτύγματα 437
Plenitudo eſt ſanguinis abundantia. 44
Plenitudo capitis 435
Plurimum, i. e. plus utilitatis 129
paulo Plurimum cibum dare, i. e. largiorem 431
Politura muri parietis 9
Politus panis. 272. i. e. ſine furfuribus
multi Pollent clyſterib. i. e. uti ſolent 566
Pollinibus (quod Græci ὠμὴν λύσιν vocant) 134. 165
Pollinis ſimplicis, i. e. puriſſimæ farinæ triticeæ 164
Polyſarcia, i. e. ſuperflua ac nimia multitudo carnis 596
Pompoſa atque coacervata ſanguinis effuſio 155
ſanguinis Pompoſus fluor, i. e. copioſus 582
Ponere diſcretionem 158
Porcelliones, hoc eſt animalia quæ humectis & aquoſis locis ſæpe naſcuntur, a Græcis appellata Ὀνισκοι. 315. 318. *Vide* Gorræum Definit. Medic. pag. 336. V. Ὀνίσκοι.
ſpermaticos Poros, i. e. vias ſeminales 347
vias Græci Πόρους appellant 447
ureticos Poros, urinales vias 568
ſiquidem viæ quas Græci Poros appellant. 481. Tranſitus interpretatur. 559. *atque artus* (rectius *meatus*) ſingulos invadens, quos Græci Poros appellant 552
Porrecta longitudine 570
Porrectius 307
Portatoria ſella 273
Portuoſæ navigationes 284

Po-

Poſitio indecens jacendi 14
Poſitu denſitatis 121
Poſſeſſos paſſione. 289. 495. pars paſſione poſſeſſa 556
Poſſibilem motum fieri 208
pro Poſſibilitate meditationes adhibendæ 333
Poſſibilitatem virium 276
Poſterganeus raptus quem Græci Opiſthotonon vocant 206
in Poſteros venire cum ſemine 545
Potentia, i. e. experientia 109
hauſtu Potili reddere aërem, i. e. quantum fieri poteſt. 478. raptu potili nidorem transvorare 592
Potu leni, i. e. pauciore 127
Potus pauciſſimus 121
ut ſe immobilem Præbeat 553
podex Præcadens excludatur 570
Præcauta ſecunda die, i. e. vitata. 132
Præcordia mollia 92
Prædata, i. e. ante data 169
Prædato aut ſuperdato oleo 243
——— initio, i. e. præſcripto 275
Prædempto tegmine, i. e. ante ablato cortice 405
libro Prædictivo, quem προῤῥητικὸν appellant 39
Prædigeſto corpore. 563. i. e. nullis cruditatibus aut obſtructionibus impedito.
Prædiſcere 119
Præfecto, i. e. ante præparato 247
ex ulcere Præfecto 574
Præfocabile ſpiramentum 156
Præfocabili ſenſu 435
Præfocabilia loca 160
Præfocabilis ſpiratio 156
Præfocatio 83
Præfocatione ſpiramenti jactantur 157
——— afficiuntur 191
——— à matricis, i. e. ſuffocatione uterina 101
os Prægypſandum 445
Præinfuſa 134
Præpati 154
Præpatiens locus 155
Prælatior uſus cucurbitæ, i. e. magis præferendus 216
Præminiſtrare 154
Præordinatæ cauſæ 17
Præpotandus iis quæ ſupra memoravimus 593
Præpotat 242. 243
Præraſis capillis 575
Prærepto oleo, i. e. conſumpto 238
Prærogatus ſpiritus 35
Prærumpunt corpus 131
Præſauciatis viribus 15
Præſcriptis, i. e. anteſcriptis 267
Præſentato ventris officio 303
Præſervare, i. e. obſervare 215
Præſpicitur 300
Præſtantius odiſſe 17
Præſtipatur ſuperficies corporis 216
Prætacta nervoſitas, i. e. ante affecta 29
Prætactis membris 106
Præter pupulam, i. e. juxta 138
Præter cucurbitam, i. e. ſine cucurbita 561
locis Præulceratis adponimus 554
Prævexatis virib. 147
Praſii, i. e. praſſini ſeu porracei 255
itineris Preſſu 548
Preſſuram differre a ſomno 7
Priapismos 249. 347. 581
Primævo corpore, i. e. juvenili 213
ad Primordia revocare defluxionem 172
Primordia corporis 41
Principaliter. 146. de qua re principaliter docuimus 558
Probabilior. i. e. optabilior 82
Procatarcticæ cauſæ ſunt antecedentes 10
Procurata facie 302
per Profectum ad uſum panis accedere, i. e. ſenſim 68

pulſus per Profectum diminutus 79
Profectus, i. e. morbi declinatio 94
Proficere, i. e. melius habere 102
Proficienti ægroto 107
veteres medici Præſciam ſignificationem poſuerunt, & appellaverunt Prognoſin 536
Prominentius 371. 573
Prominere, i. e. eminere 13
vel quicquam ſimili Promiſſione conſcriptum 591
Promptiſſime, i. e. facillime 197
Promptius levatum caput, i. e. altius 401
Pronos ſeu declives. 291. pronos in phreniticam paſſionem 12
Propria, i. e. nova 57
——— i. e. præcipua, princeps. 154. Principalis 155
Propriari. 57. ſolidiora propriantur. 598
Propriorum locorum, i. e. partium principum 207
Proſegoriæ 4
Proſperata paſſio 138
Proſtrato alio linteolo tenui, i. e. ante inſtrato 553
Proterva feſtinatione 366
——— mentis cæcitate deceptus. 427
digeſtionis parata Protervitas 598
Protervitate caduca 427
Protervus vomitus 415. 419
Προτρεπτικόν 325
vino Protropo. 328. 593. Protropum vinum eſt quod ante calcatas uvas ſua ſponte defluit. Plin. H. Nat. Lib. XIV. c. 9. *Sed inter hæc genera potuum ponere debeo protropum: ita appellatur a quibusdam muſtum ſponte defluens, antequam calcentur uvæ.* Columel. XII. 27. vocat *muſtum lixivium.*
Provocabilis 257
Provocare per podicem 125
paulo Proximius lenimentum 565
Proximos nativitati infantes 295
mollibus Prunis impoſitæ 374
Pruriens corpus fœminando correxit 545
Pſilothro exſpoliandum. 401. Ψίλωθρον eſt medicamentum depilatorium, quod pilos corrumpit, cutem depilat ac deglabrat. Quidam unguentum vocant; verum eos redarguit Henr. Stephan. in Theſauro Ling. Græc. T. IV. p. 708. cum ait: Non eſt unguenti genus, aut certæ cujusdam compoſitionis nomen, ut aliqui exiſtimaverunt, ſed quæcunque medicamenta aut illita aut affricta pilos demunt, Ψίλωτρα dicuntur. Meminit ejus Martial. Lib. III. Epigr. 74.
Pſilothro faciem levas, & dropace calvam,
Numquid tonſorem, Gargilione, times.
& L. VIII. Epigr. 93. *Pſilothro viret* &c. Vetus Gloſſar. Græco-Lat. Ψίλωθρον *Miredila, Mirendila, Auripigmentum.*
Pſiſanæon 413
Ψόας aprorum clunes 167
Ψυχρολουσία, i. e. frigidâ lavari, ſeu frigidum lavacrum 44. 285. 433. 444. 579
Pſychroluſia 464
Ptarmica. 445. i e. ſternutatoria 457
Πτύγματα. 271. Ptygmata. 311. 402. i. e. complicati panniculi, & in ſinus convoluti. Vocat & *plagulas*, & pag. 437. *multiplicata linteamina.* Theodorus Priſcianus. Lib. II. c. 2. male *Pertigmata*
Πτύσις influxus ad thoracem vel pulmonem 379
Pubentes, i. e. pubeſcentes 472
Pubetenus, Græc. ἦτρον 27. 266. 297. 506. 573
Pulento frixo 384

Pu-

Pulicaria. i.e. Pſyllium 162
Pulmenta. 37. mox pultes vocat
Pulmentum aſſum 277
——— coctum *ibid.*
——— ſalſum *ibid.*
Pulmentum, i.e. cibi mediæ materiæ 37. 275. 276
Pulmo inſenſibilis 116
ex Pulmonis calamo, i.e. aſpera arteria 398
——— cannula 402
Pulſo mentis judicio, i. e. excitato 337
Pulſuoſus dolor 112
Pulſu maligno 504
——— obſcurato 343
——— ſubmerſo 11
Pulſus celer 112. 138
——— celerrimus 104
——— celſior 101
——— creber 155
——— debilis 421
——— deficiens 8. 113
——— demerſior 147
——— demerſus 148
——— denſior 12. 112
——— denſus 80
——— deferens 113
——— diminutus 103
——— durus 104
——— erectior 159
——— erectus 73
——— febricitans 99
——— veluti fluctuans 113
——— quaſi fluens 148
——— formicabilis 138
——— formicalis 421
——— fortis 112
——— humectus 101. 103. 147
——— humilis 79
——— humilior 12
——— imbecillis 104. 159
——— imbecillus 156. 435
——— inæqualis 76
——— inanis 73. 75. 159
——— inflatus 77
Pulſus inordinatus 76. 113
——— intercapedinatus 76
——— coacervatim interiens 80
——— latens 138
——— magnus 75. 103
——— malignus 225
——— marceſcens 15
——— obſcurus 148
——— ordinatus 76
——— parvus 8
——— parviſſimus 156
——— piger 73
——— plenior 80
——— plenus 101. 103
——— rarus 78
——— ſubinflatus 20
——— ſubmerſus 11. 15
——— tardus 75
——— tremulus 148
——— validus 156
——— vehemens 103. 138
——— velox 80
Pulſûs amputatio, *ἀσφυξία* 507
——— defectio 133
——— denſitas 17. 34
——— erectio 101
——— humilitas 34
——— magnitudo 156
——— obſcuritas 270
——— parvitas 507
——— percuſſus fortior 73
——— ſaltus 76
Pulſus reſurgit 150
Pultem calidam, madidam 120
——— craſſiorem *ibid.*
Pultes oleatæ 167
Pulticula conſtrictior, i. e. craſſior. 121
Pulviſculum facientes 554
Pulvoſo atteſtante terrore 528
omni Purgamento abſolutas (*ſquillas*) 477
novæ Purgationis, i. e. menſtruæ. 295
Purgativa medicamina Græci *Καθαρτικὰ* vocant 128. 285. 364

Pu-

Puritatis metas aliis ex animalibus docet 546
perfecta Purulentatione 583
de cunctis Purulentationibus 567
ad Puſtulationem partium 233
——— corporis 234
Puſtulationem locorum faciendam probaverunt 553
ne vicinantia uſta Puſtulentur ibid.
quo ſuperficies corporis Puſtuleſcat ibid.
Putamina bulborum molliunt 173
Putredo magna Græcis νομή. 502. *Vide ſis* Gorræum Defin. Medic. p. 315. & Fœſ. Oecon. Hippocrat.
ſtercora Putria egeruntur 585
Putruoſum ulcus 423
Pygolithon. 304. vox procul dubio corrupta

Q.

QUaſſabilis 81
Quaſſatio ibid.
capitis Querela, i. e. dolor 201
tuſſiculæ Querela ſequitur 588
Quicquam ſingulare 77
Quomodo *pro* Quoniam 23. 47. 56
——— i. e. quod 154

R.

RAdius virilis 225
Radix virilis, i. e. colis 347
Ramentoſa 507
Græci Ῥάκωσιν vocant 599
vaporem Rapere, i. e. attrahere 185
Raptorio machinamento geſtetur 464
Raptu alterno per membra tentari 97
—— vexatis, i. e. ſpasmo laborantibus 208
Raptus, i. e. adductio materiæ 215
—— in exercitio factus 547
—— i. e. convulſiones 8. 14
—— corporis Græc. σπασμὸς 104. 489
—— ſive contractio nervorum 226
Raptus cucurbitarum, Græci κῦφας vocant 32
—— leviſſimus cucurbitæ 120
Raritate viarum 153
ſui Ratione, i. e. ex ſua natura 429
Recalefacere 99
Recenti aqua, i. e. dulci 404
Recepta tenet vitia 546
Receſſu facili 161
Recolamus, i. e. relocamus 353
manum Recolligunt 102
lecto Recollocandus 279
Recordatio difficilis 79
Recorporandi virtutem 198
Recorporativa curatione 305
—— virtute 552
Recorporativæ virtutis, quam Græci μετασύγκρισιν vocant. 173. 233. 385. de hac voce vide Ducange Gloſſar. Med. & Inf. Latin. V. *Recorporare*
Recorporativis adjutoriis 233
quod Rectè probamus 483
Rectos epilepticos, i. e. erectos 301
Recuramus 303
Recurare. 278. 463
Recurrere ad ſigna ſalutaria 79
—— in ſolutionem 149
—— in febres 150
Recurſio 182
Recuſanda 134
Recuſanda abſtinentia 593
Recuſare *eſt* improbare 43
Recuſſabili fera (*utatur*) quam Italicam vocant 464
ad mediam partem Redacta 515
Redarguere, i. e. cohibere, impedire 47
materia Redarguit, i. e. avertit 566
ad modum præmixti lactis Redeat. 516
Redulcerantur. 406. i. e. de novo ulceroſa fiunt. Columella Lib. VII. cap. 5. *Plaga redulceratur.* Vet. Gloſſ. Latino-Græc. *Redulcerari* ἀνέλκεσθαι.

Re-

Redulcerantia 406
Redundantia humorum 130
—— i. e. copia 158
Referiat medicamen. 502
Reflabilis cibus 494
Reflantia medicamina. 475. i. e. diaphoretica
Reflari 30
Reflata ſiccoſitas, i. e. efflata 141
Reflatio 272
loci prominentia Reflatur, i. e. retrocedit 588
Refracti 169
ne frequenti officio cauſa Refricetur 580
Refundendos cineres, i. e. effundendos 248
Refuſo lacte 514
Regionaliter obeſſe 144
Regulam dixit ſiccam, i. e. diætam. 556
Regulantur ſive diriguntur eorum virtutes 453
libris Regularibus, quos diæteticos vocant 399
Relabent, i. e. relabuntur 436
Relatio laboris 101
Relaxator fluentium 172
facies aqua tepida Relevanda, *malim* relavanda 500
Relevati 19
& Relevatio ſedentibus 584
quæ nullam faciat Relevationem, i. e. nubeculam, ἐναιώρημα 568
Relocare 297
Remiſſibili quadam digeſtione 407
Remiſſivis rebus ac congruis tumentia relaxare 192
Remordentibus materiis 395
Remordentis vini, i. e. adſtringentis 414. 425
Renalis paſſio. 567. i. e. νεφρίτις.
Repercuſſibilis uſus 285
Repercuſſu 162
Repoſita caro, i. e. diu ſervata 109
Repræſentant ſtomachi vigorem, i. e. reſtituunt 164
Repulſione, i. e. refutatione 386
linteolum Reſimplicatum, i. e. reduplicatum 554
Reſinale 413
Reſinalia 424
Reſipiant 337
Reſonans ſingultus 101
ſenſus quidam Reſonantium articulorum 558
Reſonus 471
Reſpiratio anhela 148
—— calida 130
—— exſtincta 79
—— facilior 159
—— humanior 73
—— inſuſtentabilis 148
—— levior 159
—— major 78
—— parva 148
—— tardior 78
—— tetri odoris 130
Reſpiratio craſſeſcit, i. e. fit tarda & alta 79
—— efficitur levior 159
Reſtringi celeriter 149
Reſumere ægrotantem, i. e. reficere 73
Reſumi geſtatione 465
Reſumtus, i. e. cibo refocillatus. 120. Reſumtio, i. e. refectio, reſtitutio. *Barth. Adverſ. pag.* 2554.
Retangentes, i. e. ſæpe contingentes 404
Retardatum mictus officium 571
vulnera Retergat 424
Retrogreſſus 275
Revincendæ paſſionis, i. e. evincendæ 189
Rheumatiſmus levis humoris fluor 139
cum Ridiculo delirare, i. e. riſu 16
Ῥίγος, rigor naturalis ſeu mordicatio. 263. Gloſſar. Philoxen. Ῥῖγος *Algor*. Latinis *Rigor*. Vide ſis Fœſii Oeconomiam Hippocrat. & Gor-

 ræum

ræum Definit. Medic. V. Ῥῖνος.
Rinenchyton. Ferramentum ſeu inſtrumentum quò naribus aliquid infunditur. 375. 445. Vide Joan. Rhodium ad Scribonii Largi compoſition. 7. pag. 38. qui *Rinenchyten* legit.
Riſus tacitus 14
Robur corpuſculi ſolubile 150
——— dimiſſum 150
—— paſſionis 556
Ῥόγχος ſtridor gutturis. 102. Ita forte leg. 138. ubi Ῥογμός.
Roſcida ſudatio, i. e. ſudor colliquativus 56
Roſcidus ſudor 435
Roſeo oleo, i. e. roſaceo 163
Rotundata, i. e. in paſtillos formata 517
Rubi foliis, quem Græci Βάτον appellant 164
Rubor cutis faciendus 414
——— quem Græci Φοίνιγμον appellant 562
Rubrior ſanguis 124
Rubus eſt agreſtis celſæ coma 120
Ructatione jugi 523
Ructationes acidæ 284
——— fumoſæ 255
——— tetræ 584
Ructationibus 237
Rudimento temporis 287
Rugitus interiorum, quem Græci Βορβορυγμὸν appellant 436. 523
Ruma gutturis circulus 385
ad Rumam quam Græci Βρόγχον appellant 586

S.

SAccelli ex cantabro calido completi 238
Saccellis laneis 124
Saccello incluſo. 124. i. e. minutiſſimo ſacco, unde & *Saccellare*, i. e. per ſaccum talem transmittere vel percribrare. *Barth. Adverſ.* VI. *c.* 17. *pag.* 285. derivatum a *ſacco*, quod *exprimo* exponitur a Gloſſatore Arabico-Latino. *Id. c.* 19. *pag.* 289.
Sacrum, i. e. magnum 146
Sæpius, i. e. tantum 257
Sale torrido implere ſaccellum 552
cum Salis flore, quem Græci ἅλος ἄνθος vocant 498
Salis (ita lege pro *Solis*) igniti vaporatio 552
Saliva craſſior 78
—— exuſta, i. e. tenax, viſcida *ibid.*
—— indigeſta *ibid.*
—— reflua *ibid.*
Salivoſus 76
ob Salſitatem 514
Salſum, i. e ſalſamentum 444
Saltibus implicatis 147
Saltu agitata corporis pars 330
Saltu errante, i. e. vago motu 200
vel Saltu 574
Saltus, i. e. cordis palpitatio 101. 209
—— cordis 327
Saltus inferioris labii 79
Salutaris corpori particula, i. e. ad vitam ſummè neceſſaria 154
erit Sanabilius 541
Sanguinatio fit 526
fluunt Sanguine 393
ægrotantes fluunt Sanguinem limpidum 392. 393
Sanguinis ſolutionem fieri, i. e. fluxum 391
corpuſcula gelati Sanguinis 395
Sanguinolentia oculorum 10
Sanguis flavus 393
—— parvus, i. e. paucus *ibid.*
—— plurimus *ibid.*
—— ſpumoſus *ibid.*
—— ſubtilis 143
—— tenerior, i. e. tenuior 395
—— tenuis 143
—— viſco acervatus 572
Sanguis plurimum fervens 393
San-

Sanguis ferri perſpicitur 393
Sanguiſugæ, i. e. hirudines 272. 575
Sanguiſugas Græci βδέλλας appellant 188
Sanitas laudabilior 310
Sanitas datur, i. e. redditur 595
Sanitate liquida 312
differendam Sanitatem, i. e. conſolidationem 428
vehementius Sauciare 540
Saucietas 413
lienis duritia vel Saxitate, quam Schirroſin vocant 448
Scamma. 364. Terminus ſeu limes deambulationis in arena, aut ſpatii quod tranſiliunt, qui ſaltu ſe exercent. Fiebat autem is terminus ducto ſulco, unde Philoxenus in Veteri Gloſſar. Σκάμμα *foſſum*. Voſſius *in Etymol.* V. Scamma legit *Foſſa* non *Foſſum*. Eſt & Σκάμμα pars circi σφενδόνῃ oppoſita, qua parte latior eſt. Du Cange Gloſſar. Med. & Infim. Græcit. *Scammata, arenæ, ubi Athletæ luctant.* Iſidor. in Gloſſar. Plura deſideranti ſuppeditabit Petr. Faber Agoniſt. Lib. II. c. 1. & cap. 7. ubi hunc Cælii locum hoc modo refingit. *Ordinat præterea idem* (Aſclepiades) *in arenæ ſpatio quod appellant deambulationem atque tranſcenſum lignorum.* Sic enim malo, ubi vulgo ſcriptum *deambulationem quod appellant Scamma.*
Scammonia, Græcis diagridium 417. 33
Scammoniâ detrahere materiam 470
Scaphia poſita. 511. ſcaphia ſun alvei ſeu pelves ac vaſa fæcibus alvinis recipiendis dicata; ita enim Papias. *Scaphium vas ad turpes uſus aptum, id eſt ad requiſita naturæ.* Perottus Sepuntinus Cornucop. pag. 574. *Ab hujus* (ſc. ſcaphæ) *ſimilitudine ſcaphia dicuntur vaſa, quæ ſordium, & purgandi ventris cauſa fiunt.* Ita etiam Ulpianus leg. 27. §. 5. ff. De Auro, Argento legat. *Argento legato, non puto ventris cauſa habita ſcaphia contineri, quia argenti numero non habentur.* Verum Julius Pollux Lib. X. cap. 9. quo deſcribit vaſa excrementis faciundis inſervientia, tradit σκάφιον fuiſſe mulierum, quemadmodum λάσανον virorum.
in Scaphulam deponi 177
Scaroticis medicaminibus, i. e. eſcharoticis 451
Scaroſin, i. e. Eſcharoſin 314
Scatebræ Græci Ἰόνθους vocant 102
Scatentis ſtercoris, i. e. bullientis 499
Scatere, i. e. ſpumare. 409. ebullire 506
Schema jacendi 20
Schirroſis, extans durities. 448. ſaxitas.
cum alumine Schiſto, i. e. ſciſſili 383
lac quod Σχιστὸν appellatur 522
Scilla *Vide* Squilla.
Σκότωσις 104
Σκύβαλα, i. e. excrementa ventris 44
Secum mixta, i. e. ſibi invicem 145
Secundo, i. e. exinde, ſeu poſtea 291. 567
Secundum, i. e. paulo poſt 78
Secundum papillam 154
Sedes, i. e. ſanitas 15
Sedimina, i. e. ſedimenta. 571
——— purulenta 588
cum aceti Sedimine 564
Sedimine craſſiore 572
cum arenoſo vel capilloſo Sedimine 573
Segneſcentibus, i. e. parcius exeuntibus 122
morborum pulſa Segnitie 576

Sella bajulatoria 33
—— portatoria 273
Semiclauſum os 79
aquoſa Semina 577
Seminali medicamine poto, i. e. emulſione ex ſeminibus papaveris &c. 66
Seminis elapſio 249
—— jactus. 249. Lucretius IV. 1268. *atque locis avertit Seminis ictum.* Faber *ſemine jactum.* Id enim convenientius dicitur, cum *In eo Venus, ut muliebria conſerat arva.*
—— lapſus 249
Semperviva, quem ἀείζωον vocant 164
Senilibus annis affecti 131
Senſibilis vomitus, i. e. gravabilis 362
Senſio ſtomachi, i. e. inſertio 101
Senſuales vias Græci αἰσθητήρια vocant 6. 23. 487. 600
Senſu ſummo atque gattento habitantur i. e. afficiuntur 214
ad Senſum patientis 548
Serrago cornu caprini, i. e. ramenta 42. Cervini cornu, quam Græci ῥίνημα vocant 539
Servabilia. 69. i. e. obſervatione cognita
Servabitur, i. e. cavebitur 423
Servanda, i. e. cavenda, vitanda 313
—— i. e. obſervanda 311
Servandus, i. e. vitandus 203
longe Servantes, i. e. caute fugientes 189
Servationem intuens, i. e. obſervationem 197
Servientes, i. e. ſervi miniſtri 26
juxta Seſſionem veretri, i. e. infimam partem 572
Seſſioni, quam Græci hedram vocant 509
Seſſionis, i. e. longi inteſtini 265
conſenſus Seſſionis oculorum, i. e. orbitæ 380
Seſſorium 33
Seutlophace eſt beta cum lenticula 175
Sextarii. 43. Sextarius quale menſuræ genus fuerit accurate demonſtraverunt Joan. Rhodius de Ponderibus & Menſuris p. 27. & Eduard. Bernardus de Menſuris & Ponderibus pag. 21. & ſeq.
Sexualibus manibus, i. e. alterius feminæ 251
Siagonæ 281. 303
Siagonitæ muſculi buccarum 97. 101. 205. 210
Sibilatio vel ſtridor 421
Sibilatus vehemens 138
—— aſper *ibid.*
Siccabilem, i. e. ſiccandi vi præditum 484
Siccabiles 485
Siccatis ſpongiis, i. e. expreſſis 505
quæ Siccaverunt. 26 forte legendum quæ *ſicca erunt* vel *ſicca fuerunt.*
Signa præſentia 159
—— concurrentia *ibid.*
Significatio non ex uno vel duabus, ſed multis concurrentibus firmatur 13. 158.
Significatio confirmanda 159
certa Significatione indicant 11
Significationem accipere 159
Significationes, i. e. ſigna 97
ſufficit ad diſciplinam Significationis faciundæ 587
Signis manifeſtis atque promptis. 526
Signum quid 11. 13
—— indicabile 77
—— & accidens quî differant 152
Similare craſſitudinem mellis 163
Similare ſaniem vel cruorem 157
Similigena admiſcemus 125
Servanda ſimplicitas curationis 561

Sim-

Simplicitate miti confecta cataplasmata 185
Simyla 141
panis Similaceus qui & *ſemenillus* vocatur. *Vide* Du Cange Gloſſar. Med. & Infim. Latin. i. e.
Sinapiſandas manus 314
alternis Sinapiſat diebus 556
Sinapismus adhibendus 474
Sinat, i. e. deſinat 10
Sinceritati propinquantes 102
niſi forte Siniſtri, hoc eſt σκαιοὶ fuerint ægrotantes 550
Sinu feminarum 574
Sinuatis clunibus 548
Sinum muliebrem 571
Sitis inſatiabilis 435
—— extenditur, i. e. augetur 459
Σμήγματα, quæ nos laceſſentes atque purgativos pulveres nuncupamus. 498. Gloſſar. Vet. Græco; Latin. Σμήγματα *Lomenta.* Gorræus Definition. Medicar. pag. 485. Σμῆγμα ἡ Σμήλη, eſt pulvis ſiccus qui cuti non unctæ inſpergitur ad eam detergendam. &c.
Sola probanda, i. e. ſimplicia 516
Solicationes (i. e. ſolationes), quas Græci ἡλιώσας vocant 498
Solidare glutinata 406
Solidati articuli i. e. indurati 559
Soliditas liquori accedit 121
Solio oleo calido pleno ægros dare 531
Sollicitam habentes calcis vel auripigmenti injectionem, i. e. periculoſam, ſuſpectam, minime tutam 506
Sollicitare, i. e. ſollicitum reddere 107
Solubilis, i. e. reſolvens, relaxans 160
in Solutionem laxari 155
—— i. e. criſin venientes 158
Solutionem ſollicitam provocant 131
Solvi, i. e. animo linqui 155
Somnioſi, i. e. ſomnolenti 200
Somnum decuſſerit æger 307
Somnus altior 150
—— conciſus 304
—— inanis, qui nihil confert ad valetudinem 292
—— intemporalis 25
—— ſuſpenſus 304
—— turbulentus 138
Somnus opportunus minus cibo reficit 29
—— permittendus 140
Sonitus capitis 12
Sorbilem dabimus ſuccum 593
Sorbili ſopori ſimili 80
Sorbilia 593
Σπαραγμὸν, i. e. inanem cum magna anxietate conatum. 312. σπαραγμὸς idem quod σπασμὸς *convulſio*, *laniatus.* V. Fœſ. Oeconom. Hippocr. p. 578.
Spaſmus *hoc eſt* membrorum conductio 79
Specialis concurſus 158
—— ſignificatio 586
Specialius jactantur, i. e. exitialius 236
Specularia detrahentes 160
Speluncoſa loca *ibid.*
Spermaticos poros, i. e. vias ſeminales 250
ex primo cervicis Sphondylo. 281. i. e. vertebra; legendum eſt *ſpondulo.* Σπόνδυλος enim apud Hippocratem. L. I. Sect. II. Porrh. vocatur ſecunda cervicis vertebra. Vide Gorræum Defin. Med. V. Σπόνδυλος.
ad ultimum Sphondylum 281
Spiramenta, i. e. carnium interſtitia 471
—— obſtruere, i. e. guttur & laryngem. 311
Spiramentis facilibus 273
Spiratio, i. e. reſpirandi organa 384
—— circum dolens 112

Spiratio celerrima 113
—— difficilis. 138. Græcis δύσπνοια 112
—— frequens 112
—— hirta 236
Spiratio obtuſa 112
—— ordinata 20
—— præfocabilis 156
Spirationem facilem facere 160
Spiritus ſunt tenuiſſima corpuſcula 455
Σπλάγχνα interanea 586
Spumatio oris 182
Sputa abundantia 126
—— alba 420
—— dulcia ibid
—— feculenta 420
—— fellea 138
—— flava 126
—— florida ibid
—— fulviora 138
—— fumoſa quaſi fuliginoſa ibid.
—— livida 126
—— mitiora 127
—— praſina 420
—— purulenta ibid.
—— ſalſa ibid.
—— ſanguinolenta. 116. 138. i. e. cruenta. 420. quæ Græci αἱμάλωπα vocaverunt
—— ſegniora 129
—— ſpumoſa 126
—— ſpumoſiora 138
—— tenuia 126
—— tuſſita 116
—— varia & contra naturam 118
Sputa agere 127
—— excludere 134
—— jactans 138
Sputamina 421
Sputis limpidis 422
—— miteſcentibus atque ſegneſcentibus 122
—— parvulis 420
—— ſanioſis ibid.
Sputorum emiſſio 135
cum plurimo Sputu 521
Squilla. 355. vulgo vocatur ſcilla, de cujus ſpecie vide Bauhini Pinacem Lib. II. ſect. 4. pag. 73.
Stantes in rotunditate maculæ 102
Stanti exercitio moveatur, i. e. ſtatario 304
Statio, i. e. torpor. 93
in Statu acceſſionis 162
—— paſſionis 3
exſpectato febrium Statu 48
Statum ſumere 101
Statum infirmitas acceperit 33
Stercora coagulata magis atque coacta 525
in Stercoris venire qualitatem 525
Sternutamenta Græci ptarmaca vocant, i. e. ſternutatoria 85. 283
Stimuloſo deſiderio 250. 581
Stomachi querela 434
Stomachici quinam ſint 104
—— cardialgia laborantes 156
Stomachum immobilem, ac fixum, vel inflexum permanere 237
—— i. e. gulam 345
Stomachus tumens 128
—— ſupinus 278
De varia vocis *Stomachi* ſignificatione *vide* Hieronym. Mercurialem Variar. Lect. Lib. I. cap. 1.
Stomatica. 375. *leg.* Ἀνας ομωτικά.
Strabos effingit ægrotantes 293
Stramenta tenera & tritiora 161
—— duriora atque frigerantia 579
Stramentis mollibus jacere 118
Stramina concava facere 161
molli Stramine 562
Stridor reſonans 138
Strigilis raſio 532
Stymmata, i. e. leviter ſtringentia 186. Gorræus Definit. p. 436. Στύμματα, ait, dicebantur veteribus unguenta ſolidiora & corpus habentia, eaque erant odorata.
Stypteriazas aquas, i. e. aluminis na-

naturam exhalantes 492
Στυπτήρια. 403. Vetus Gloſſ. Græco-Lat. ϛυπτηρία *alumen*, *aluta*.
ϛύψις conſtrictio 502. 508
ϛύφοντα Græci vocant, quæ ſiccare valeant 508
Sub his partibus 157
Sub hoc argumento 128
molles ſive Subactos Græci μαλθακὸς vocaverunt 544. 545
Subdolens faucium ſenſus 181
Subjecto obſtaculo, i. e. objecto 299
Subinanis erectio 15
Subinflari 370
Subinflatus vultus ſive plenus 12
erunt Sublevandæ vires 594
Sublevandarum venarum, i. e. elevandarum 190
Submittere, i. e. ſubmovere 553
Submotis cataplasmatibus 121
Subrectione inflexibili 182
Subridere 15
difficilius & dolentius Subrigant 549
rurſus Subſidunt 548
Subunctionibus utemur 188
Suburunt 173
Succedentes invadere, i. e. liberos natos 558
ſectarum Succeſſores 202
Succeſſus, i. e. ſucceſſores liberos ſeu fœtus 338
Succulentos homines, ſeu facile curabiles 396
Succum, i. e. cremorem 302
Succus, i. e. ptiſana 132. 142. 143
Sudare recte 159
Sudari, i. e. exudare 595
quorum gingivæ Sudaverint ſanguinem 454
Sudor æqualis 159
—— aquatus 148
—— calidus 159
—— coacervatus 148
—— craſſus *ibid.*
—— diaphoreticus 159
Sudor extentus 27
—— frigidus 159
—— igneus 102
—— immodicus 159
—— inæqualis *ibid.*
—— inutilis *ibid.*
—— loturæ carnis ſimilis 148. 159
—— modicus *ibid.*
—— parvus 148
—— pernicioſus 159
—— plurimus 148
—— male redolens. 148. non male 159
—— repentinus 148
—— roſcidus 293
—— ſalutaris 159
—— ſuccidus, i. e. glutinoſus 148
—— tenuis *ibid.*
—— tractuoſus, i. e. glutinoſus *ibid.*
—— viſcoſus *ibid.*
—— adeſt 156
Sudores frigidi 79
—— glutinoſi *ibid.*
—— mediocres 158
—— proſperi, quos Græci Criticos vocant *ibid.*
—— tenues 81
Sudores conſtringens 158
Sudoris ordo *ibid.*
—— qualitas *ibid.*
—— quantitas *ibid.*
Sudoris ignei defluxio 378
Suffecta ſtrictura, i. e. excitata, genita 139
—— collectione 585
Sufficitur paſſio 147
Sulcata pannoſitas, quam Græci Ῥάκωσιν vocant 34
donec mellis Sumat craſſitudinem 506
Summitas cordis 22
—— naſi 421
—— ſtomachi 445
—— vertebrorum 547
in Summitate cutis 584

Sum-

Summitate accenſos ligneos fungos 554
ad Summitatem pedis 548
Summitates digitorum 421
——— articulorum 167
Sumptiones, Græci Μεταλήψεις appellant 5
Σύντηξις, defluxio 421
Superaſpergere 552
quod ex confectione Superat, i.e. ſupereſt, remanet 506
Supercreatam, i.e. adventitiam 479
Superdeſtillantes liquefactam calcem 554
Superflua, i.e. excrementa 572
Superimponere 552
Supermiſſo liquore 515
Superpoſitæ cutis inflatio 236
Superpoſitionem, i.e. paroxyſmum 413
Superpoſitionis tempore 436
Superſtitione traducti 334
Superunctiones tenuabiles 193
Supinæ poſitionis jacendi facultas 138
Supinatione ſtomachi, i.e. debilitate 516
Supinatis ægrotantibus 584
Supinitate ſtomachi decoqui 156
Supinus ſtomachus 278
Suprapoſitionis, i.e. exacerbationis 267
factam Suſceptionem puris, quam μετάληψιν vocaverunt 587
Suſpenſa poſitio palpebrarum 293
Suſpenſio palpebrarum 199
Suſpenſo lecto moti ægtoti 33
Suſpirium, ſive ſpiratio difficilis 117
Suſtentatæ pulmonis partes 115
quæ corporis ſuperflua Suſtineat acriora 572
Suſtinere nutrimentum 129
——— tranſitum ſtercorum. 589. materiæ *ibid.*
Suſtollere 105. 584
Συμπάσματα, i.e. aſpergines 576
Συμπάσματα. 466. Συμπάσματα dicuntur quæ aliis *διαπάσματα* & *καταπάσματα*. Foëſ. Oeconom. Hippocrat. pag. 595. V. *Συμπάσματα*.
Sympaſmatibus utentes quæ nos aſpergines diximus 171. 306. 458
Synanchica paſſio 136
cauſas Synecticas 44
per urinam corporis defluxio, quam Syntexin veſicæ vocaverunt 465

T.

Tabellam alearem aut feruleam 351
Tabida corpora 596
Ταχύπνοιαν, celerem ſpirationem 377
Tactus judicium adhibere 159
Tamquam, i.e. utpote 73
Tantum latens, i.e. adeo 586
Tardans paſſio 524. 561
longo tempore Tardante 581
Tardationes 353
non Tardet in corpore 581
paſſio Tarditate inveterata 552
Tardius, i.e. diutius 502
Tegmen inanimatum & inſenſibile 149
Temporaliter 89. 413
——— abundare 148
Temporalis acceſſio, i.e. particularis paroxyſmus 159
Temporum annales partes, i.e. anni tempora 396
Tenacior ligatura 402
——— ligatio 439
blanda manuum Tenacitate 505
Tenebratio viſus 287
——— vel caligo 293
Tenebricoſitate vexatur 296
Tendere medicaminis virtutem, i.e. intendere 409
Tenere, i.e. retinere 169

Teneribus ſtramentis, i. e. teneris 439
Teneriorum inteſtinorum, i. e. tenuiorum 505
Teneritudinis 408
Τενοντάγρα ſi majores tenuerit nervos 557
Tenontas Græci vocant nervos majores 188. 281. 303. 559
Tenſio ſicca 182
cum Tenſione inguinum 574
habitudine plenis Tenſiores, i. e. ſeu potius *lege* Tenuiores 567
inteſtinis Tenſioribus, i. e. tenuioribus. 585. forte legendum *Tenerioribus* uti pag. 586
Tentantibus. i. e. pronis, declivibus 206
Teutiginem genitalium 251
Tenuabiles ſuperunctiones 193
Tenuat atque dirarat motus 33
membra Tenuata langueſcunt 559
ſi majores Tenuerit nervos 557
cruris Tenuitas, quam Græci atrophiam vocant 548
corporis Tenuitas nimia 568
Tenuiter maſticans 279
Tepidare aërem 410
Tepores adhibere 127
Teporibus admotis 431
Terebratis oculis quod Græci παρακέντησιν vocant 335
Terga præuncta, i. e. coria quadrupedum 355
Terram perfundere frigido liquore 161
Terrena cubatio 547
peregrinatione Terrena atque maritima 335
Teſta ſepiarum, i. e. oſſa 492
terebrationem Teſtæ, i. e. cranii 314
Teſtea vaſcula, i. e. terrea, figulina. 437. corpora 598
Teſteo vaſculo 409
Tetanica paſſione 241
Τεθαλασσωμένος οἶνος, vinum ſale vel aqua marina mixtum 55. 170. 176
Teutlophace 50
Thaſpia ſeu ferulago 108
Theanitorum provincia 595
Θηρίδια beſtiolæ 540
Thorax extantior 138
Thoracis everſione, i. e. ſtomachi 430
Θρομβῶδες, lac coagulatum 513
Θρόμβωσιν Græci vocant, quando gelatus obſtiterit ſanguis 507
Θρόμβȣς Græci appellant gelati ſanguinis corpuſcula. 347. 524. Vet. Gloſſ. Græc. Lat. Θρόμβος *Grumus*.
tabulæ Tiliari apponentes 554
Titillati 79
Titillatus 82. faucium 395
Toleratus nutrimento 129
ſine ullo Tormento redduntur 141
cum inteſtinorum Tormento 588
Tormentum facit partium 587
Tormentum, i. e. ileon 235. 237
ligationibus Tormentuoſi organi, i. e. vinculis carnificis 206
Torrida id eſt ſubaſſata 459
Τορυνητὸν. 272. pulticulam ex pane 300
Τραχελισμὸς 597
Tractuoſus, i. e. glutinoſus. 148. videtur ſuccidus exponi 159
Traditiones caducæ 74
Tragoptiſana 441. 442
dabimus Transbibenda, i. e. transvoranda 533. 542
Transforationis partes, i. e. oculos, nares, aures, anum 289
Transmutare ad alium locum 55
Transpungendum lienem 455
ob Transverſionem, i. e. averſionem, revulſionem 174
Transvorare 14
Transvoratio, i. e. deglutitio 44
——— bibendi difficilis 206
——— contemptibilis *ibid.*
——— interrupta 79. 83

ex coadcervata bibendi Transvoratione 469
Transvorationis partes, i. e. fauces & œſophagum. 311. 412. loca 395
Tribadas. 544. Tribades Græc. Τριβάδες dictæ παρὰ τὸ τρίβειν, à fricando *Frictrices* appellatæ. Tertullian. de Pallio c. 4.
Triobolon, i. e. dimidiam drachmam 91
Τροχίλιον Græci rotulam appellant 359
Trochiſci medicaminis Trigoni appellati 384
Τρωφήματα 542
Tumentia capitis 30
——— provocat & geminat dolorem 216
Tumor inſidens atque roboratus 528
Tumoris inteſtinorum, i. e. phlegmones 244
Turbor novus 57
Turbore corpus impletum, i. e. inquietudine 67
Turbore digeſto 120
cum Turbore effici 74
Turborem corporis efficiat 174
——— altiorum partium oſtendunt 537
Turbulenta inſania 12
——— inſomnia 304
Tuſſicula 138
——— arida 430
——— uvida *ibid.*
Tuſſiculâ vehementi 590
Tuſſicularia medicamina 412
Tuſſicularis herbæ radicem, i. e. tuſſilaginis 386
vitiato Typhlotero, quod nos cæcum inteſtinum dicere poterimus 346

V.

VAcandi dulcedo, i. e. otii, quietis 558
Vacatio ſc. à motu 562
Vacua fortitudo, i. e. inanis 14
Vacuos homines, hoc eſt ſine aliquo exercitio vitam ducentes 287
Validius Venerem poſcit 546
Vana caro concreſcit, i. e. luxurians, ſuperflua 596
Vaporatio caput exagitat 66
Vaporibus igneis uſi ſunt 553
ὑδατώδη 264
ὑδρέλαιον, calida cum oleo mixta 27
Vehementeſcere 152. 378
Vehementeſcit paſſio 40
ſi in Vehementiam paſſio venerit 438
ultra naturæ modum Vehementius elatum, i. e. copioſius allatum nutrimentum 596
Vehiculo manuali 464
Venæ majori quam Græci quilem (lege κοίλην, i. e. *cavam*) appellant 479
Venam craſſam Græci Φλέβα παχεῖαν vocant 22
Venam dividentes 556
——— dividi 124
Venas nigras apparere, i. e. varices 449
Venenati, i. e. veneno ſublati 117
Venerem adhibere 555
naturalia Veneris (ſic lego pro *ventris*) officia celebrante (ſc. corpore) 546
in phreneticam paſſionem non Venerunt 9
donec in ſuccum Veniat 508
donec ad mediam Veniat partem 514
Venire in ſalutaria ſigna 150
plurimo Vento tradidit, i. e. ſumma jactatione, inani opinione 468
Ventoſitas ſtomachi 435
cum inflatione ac Ventoſitate 587
Ventoſitate laborantibus 529
Ventoſitatem tollere 125. 476
Venter abſtentus 551
——— agnoſcit officium ſuum 30

Ven-

Venter facilis efficitur 273
——— patiens indignatur 500
——— ſtrictus 91
Ventrem commovere 143
——— deducere 125. 486
——— deducentes 452. 455
——— extentum jugiter 237
——— facilem cupit 364. 487
——— facere, i. e. exonerare 511
——— in fluorem moventia 135
——— in orbem tumoris ſublevatum 237
——— mitius emollire 407
——— mollire 439
——— provocandum dicunt 484
Ventriculatio 237
in ventre, i. e. Ventriculo 540
——— ſi fuerit collectio 585
Ventriculoſi, i. e. cœliaci 510
Ventrificationem fieri 486
Ventriflua medicamina 320
Ventris dilatio 273
——— facilitas 487. 551
——— interiora aperientes 172
——— officium denſent. 593. laxent. 593. provocari. 173. teneat. 593
Ventris, i. e. ventriculi 253
juxta ſeſſionem Veretri, i.e. infimam partem 572
virilis Veretri tactu 545
Veretri radicem dolor afficit 572
——— initium quod Græci perineon vocant 572
——— vertigo al. tentigo 581
per muliebre Veretrum, i. e. pudendum 586
Verrendum humorem ſive deducendum 427
Verricoſa inflatio, i. e. acuminata, faſtigiata 583
Vertebræ Gr. ἴσχιον 29. 547
Vertebrorum ſummitas 547. dolor. *ibid.*
Verticem facere, i. e. tumorem 116
Verticula inteſtinorum, i. e. ſinus amfractuoſi 235. 236
ad ejus Verticulum, quem Græci ἀσπίδισκον vocant 501
Vertiginem rotæ 288
Veſiculoſis, i. e. ſpumoſis 236
à Veſtigio aut plantæ cavitate 558
panis Veteratus 598
Vexabile 31
Vexabilis 88
Vexabiliter 89
Vexata fumi afflatu 27
Vexatâ membrana cerebri 9
ſtomachi Vexativa 454
Viæ mente ſenſæ 116
Vicinans corpus 154
Vicinantia capiti loca 82
——— latera 115
——— uſta 553
Vicinantibus oſſibus 116
Vicinantis cordis 114
Vicinare, i. e. appropinquare 111
Vigilanter ſilere 250
Vigilantia 119
ex Vigilatione ſequenti 307
Vigiliæ juges 138
Vinctiones, i. e. ſpasmodicas contractiones 235
Vinum Albanum 168
——— album *ibid.*
——— aquatum 70
——— mediocriter aſperum 593
——— Chium 70
——— non confuſum 168
——— exercitioris virtutis 504
——— Falernum 168
——— hypauſteron, i. e. aſperius 442
——— immodicum 176
——— incongruum *ibid.*
——— inflabile *ibid.*
——— intemporale *ibid.*
——— lene 305
——— Lesbium 168
——— Marſicum 519
——— Meracum 70. 175
——— parvum 305
——— Præneſtinum 519

Vinum Rhodium 70
——— Sabinum 168
——— Setinum *ibid.*
——— Signinum 519
——— ſubauſterum 168
——— Surrentinum 168 519
——— temperatum aquatiſſime 305
——— τεθαλασσώμενον, i.e. cui ſal eſt admixtus 176
——— trifolinum 168
——— Tyburtinum *ibid.*
——— vividum, i. e. uvidum, humore multo dilutum 409
Vina firmiora 168
—— leviora *ibid.*
—— nutribiliora *ibid.*
—— tenuiora *ibid.*
Vino non aquato 454
—— duro 427
—— flavo *ibid.*
—— lymphato, hoc eſt aqua temperato 518
—— nigro 427
—— protropo, i.e. ſponte defluente 382
—— vehementiori, i. e. auſteriori 573
Vires ſurrexerunt 168
Virili Veneris officio 546
Virtus, i.e. efficacia 503
Virtus corporis excitatur 420
Virtutis ferventis 133
——— exercitioris vinum 504
Virtutibus, i. e. medicamentis 198
Viſa Græcis Φάντασματα 24. 172
Viſcellum ſimplex Gallinaceum, i.e. juſculum. 68. facile corrumpitur *ibid.*
——— innutribile 95
——— ranarum 218
Viſcoſius (male *viſcoſus*) lac 515
Viſus nubiloſus 138
—— nubilus *ibid*
—— palpebrans 12. 14
—— piger atque ſegnis 456.
Vitalia interna 587
nervorum Vitiabilis potio, i. e. nervos lædens 386
Vitiaverit partes corporis, i. e. vitiatas habuerit 203
quæ Vivida virtute conſtringere valent 518
Ulcera limpida 594
—— tardantia 595
in Ultima parte ventris 585
ſub Ultimis oſſibus 584
ut quidam Uncati permaneant, i. e. curvi 568
Uncatio unguium 149
Unctio non exerta, i. e. toti corpori adhibita 129
adhibito Unctionis præceptore 464
Univerſale, καθολικὸν 18
Univerſim dicendo, quod Græci Catholicon vocant 590
Volantia 37
Volantum carnes 442
Volutatione in palæſtra, quam Græci Celadian atque Chiromachiam vocaverunt 597
Vomica Græcis empyema vocatur 117
empyici quos nos Vomicoſos appellamus 582
Vomificum medicamen, quod Emeticon appellant 192. 240
Vomiflua ſeu purulenta paſſio 421
utitur Vomitivis jejunus, i. e. Vomitibus jejunis 494
Vomitum jejunum probamus 354
Vomitus inanis 340
—— felloſus *ibid.*
—— ferrugineus *ibid.*
—— niger *ibid.*
—— immodicus 341
Vomitus conabiles atque laborioſi 180
Vorare apium 135
Vox rauca 583
—— obtuſa 92. 583
—— hirta 393

Vox latrabilis 220
Voce levi promantur 333
—— rauca 420
—— acuta, i.e. clangoſa 420
Vocis depreſſio 104
—— ſilentium, ἀφονία 104
ὑπεζωκότα membranæ laterum 110
ὑπομονητικὸς 326
Uræam Græci vocaverunt 572
quo Urgentius initia repetantur 599
Urina aquata 12. 15. 569
—— fellea 462
—— plurima 78
—— rubrior ervi ſimilitudine 127
—— turbulenta 78
Urinæ abundantia aquatæ 12
—— felleæ 15
—— flavæ 12
—— naturali commixta 589
—— paulatim excluſæ 12
—— tenuis *ibid.*
Urinales ajunt virtutes adhibendas 417
Urinalia medicamina, i. e. diuretica 314. 318. 417. 454. 484
Urinalibus medicamentis, quæ diuretica appellavit 556
Urinam dimittere 78
—— excludere difficulter. 78. paulatim 12
—— mittere 78
—— reddere 79
Uſtura fervoris 113
Uſum adhibeamus 541
—— ſervantes *ibid.*
Uſum chirurgiæ non exigunt 582
Uſus dexter 26
Uva fabrilis. 519. i. e. fumi vapore ſiccata.
Uvæ fabriles 442
Uvarum ſiccarum, quas fabriles appellant 515
—— fabrilium 385. 405. 515
Uvas paleales 167
—— penſiles *ibid.*
Uvida, i. e. ſputa tenacia 396
Vulnerabili materia, i. e. rodente, lancinante 247
Vulnerationis ſenſus 152
Vulneris effectum, i. e. dolorem, inflammationem 155
Vulnus humectum 413
—— ſordidum *ibid.*
Vultus albidus 102
—— caperatus concurrentibus ſuperciliis 78
—— collectus 14
—— conductus 14. 78
—— mortuoſus. 15. i. e. mortuo ſimilis
—— ſubinflatus 15
Vultûs adductio 199
—— conductio *ibid.*
—— moeſtitudo *ibid.*
—— plenitudo *ibid.*
—— rubor 138
Vultus furiales expavit 47
—— inimicos *ibid.*

Z.

fricamentum quod Græci Zegma vocant. 598. rectius forte *Zema*, de qua voce *vide* Du Cange in Gloſſar. Med. & Infim. Latin.

INDEX II. AUCTORUM
a Cælio Aureliano laudatorum.

AGathinus 96
Lib. de Helleboro 233
Alexander Laodicenſis 74
Andreas 218. 222
Andron 186
Antigenes Cleophantinus.
Lib. de Febribus & tumoribus 96
Antipater 416
Lib. III. Epiſtolar. ad Gallum 404
Antiphanes
Lib. quem Panopten appellavit 537
Apollonius Citienſis 451
Lib. II. de Epilepticis 323
Apollonius Glaucus
Lib. de Interioribus 536
Apollonius Herophilus 28. 139
Apollonius Memphites 469. 537
Apollonius Mys
Lib. XXVIII. de ſecta Herophili 110
Apollophanes Eraſiſtrati ſectator 150. 151
Malagma ſeu Cerotarium 134. 142
Archigenes 96. 98
Ariſtoteles 336
Lib. de Adjutoriis 110
Ariſtoxenus 233
Artemidorus Sidenſis Eraſiſtrati ſectator 146. 224. 227
Artorius Aſclepiadis ſectator. 221 224. 232. 233
Aſclepiades. 3. 6. 7. 8. 10. 52. 53. 338. 364. 391. 415. 416. 418. *paſſim* 566
Lib. de Celeribus paſſionibus 2. 22. 74. 143
Lib. I. de Acutis paſſionibus 45. 87. 321
Lib. II. de Acutis ſeu celeribus paſſionibus 45. 235. 245. 263. 385
Lib. III. de Acut. paſſion. 45. 235. 245. 263. 385
Lib. VI. de paſſionibus 2
Lib. de Vini datione 144
Lib. de Clyſteribus 415
Lib. de Hydrope 478. 489
Lib. Definitionum 6. 111
Lib. II. Explanatorum Aphoriſmorum Hippocratis 181
Lib. de Periodicis febribus 96
Lib. de Finibus 253
Lib. de Lue 176
Lib. Paraſceuaſticos 416
Lib. Salutarium ad Geminium 386
de communibus Adjutoriis 58. 417
Aſclepiades Titienſis 201
Aſclepius 268
Athenæus Tharſenſis 74

B.

Bacchius 390

C.

Cælius Aurelianus.
Lib. de ſpecialibus Adjutoriis 28. 184. 303. 315. 324
Epiſtolar. Græcar. ad Prætextatum 366
Lib. I. de Febribus 165. 170. 448
Lib. Medicaminum 373. 408. 440
de Mulieribus 252. 298
Muliebrium Paſſionum 353. 582
de Paſſionum cauſis 22
Lib. III. Reſponſionum Medicinalium 284. 376. 495
Salutarium Præceptorum 107. 466
Lib. Interrogationum & Reſponſionum 1. 285
Problemata 447
de Chirurgia 352. 493
Caridemus, Eraſiſtrati ſectator 227
Caſſius 530

Chry-

Chryſippus Aſclepiadis ſectator 99. 107. 323. 376. 537
Lib. III. de Lumbricis 537
Cleophantus 176
Clodius 545
Clodius Aſclepiadis ſectator 217
Cteſiphon

D.

Demarchus 323
Demetrius, Herophili ſectator 2. 73. 208. 228. 328. 390. 468
Lib. VI. de Paſſionibus 2.
Lib. XI. de Paſſionibus 468
Lib. XII. de Paſſionibus 136
Demetrius Apameus 469. 581. *forte idem qui* Aponieus 151. & Attaleus 367.
Lib. Signorum 249
Democritus 224. 227. 232
Lib. de Elephantiacis 493
Diocles 97. 115. 129. 142. 417. 468. 471
Lib. Curationum 320
Lib. II. Curat. 556
Lib. III. Curationum 214
Lib. IV. Curation. 242
Lib. de Egeſtionibus 536
Lib. de Febribus 39
de Paſſionibus & earum cauſis, & curationib. 40. 85. 143. 191. 213. 237. 242. 260. 319. 362. 415. 426. 454. 485. 521. 526. 556. 566
Dionyſius 416

E.

Empedocles 325
Eraſiſtratus 84. 115. 123. 212. 348. 363. 386. 415. 416. 417. 418
Lib. II. Anatomicorum 192
Lib. III. de Febribus 41
Lib. de Hydrope 478. 487
Lib. II. Salutarium Præceptor. 385
Lib. de Ventre 146
Lib. II. de Ventre 242. 527
Lib. III. de Ventre 522
Lib. de Podagra 566
Eudemus, Themiſonis ſectator 171. 221. 222. 229. 233
Euenor 115
Lib. V. Curation. 478
Euriphon Gnidius 115. 237. 390. 485

G.

Gajus, Herophili ſectator 225

H.

Heraclides Tarentinus 174. 145. 566
Lib. I. Curation. de intern. paſſion. 64. 94
Lib. II. Interiorum Curationum 323
Lib. III. Curationum 195
Lib. II. Interiorum paſſionum 214. 468
Lib. IV. Interiorum paſſionum 236. 246. 263
Lib. I. Regulari ſeu diætetico 264
Lib. Nicolaus dictus 65
Heraclitus
Herodicus 485
Herophilus 39. 84. 115. 123. 142. 193. 212. 245. 263. 348. 362. 375. 416. 566
Lib. I. Curation. 416
ad Hippocratis Prognoſticon 536
Hippocrates 84. 95. 97. 390. 415. 468. 549
Lib. I. Epidem. 145
Lib. II. Epidem. 145. 240
Lib. V. Epidem. 259
Lib. II. de Morbis 191. 240
Lib. Prædictivus, quem προῤῥητικὸν *appellavit* 39. 227. 536
Lib. de Ptiſana 39. 123
Lib. Regulari ſeu diatetico 142
Lib. Conſcript. ad ſententias Cnidias. 189. 212. 485. 521
Lib. de Locis 556
Homerus 227. 228

I.

Iſyperius 198

L.

Leonides Epiſyntheticus 75
Luſius ſeu Liſius ſive Lucius
Lib. I. Tardarum paſſionum 365
Lib. II. Tardar. paſſionum 386
Lib. IV. Tardar. paſſionum 522

Ma-

M.

Magnus 96
Magnus Epheſius
Lib. II. Epiſtol. 225
Menander Comicus 228
Menecrates Zeophletenſis 323
Menemachus 75
Mileſius 578. 580
Mnaſeas 81. 142. 329. 348. 380

N.

Nicander
Lib. III. 323
Niceratus 376
Niger 233
Nileus 142

P.

Parmenides *de Natura* 545
Philippus
Lib. de Catalepſi 96
Philiſtion 488. 555
Philotimus 115. 323
Plato 325
Polybus (*an* Polybius) 218
Polyidas 186. 198
Polypus (*forte* Polybus) 227
Praxagoras 97. 115. 130. 143. 237. 417
L. I. de Curationibus 261. 454. 526
Lib. II. de Curationibus 85. 320. 362. 427
L. III. de Curationibus 214. 243. 415
Lib. IV. de Curationibus 192
Lib. II. Peregrinar. Paſſionum 96
Lib. III. de Morbis 566
Proculus, Themiſonis ſectator 469
Ptolemæus, Eraſiſtrati ſectator 479

S.

Salimachus. 235. *forte idem qui* Silimachus; *Hippocratis ſectator* 290
Serapion Empiricus
Lib. I. ad Sectas 84
L. I. Curationum 195. 212. 263. 322
Lib. III. Curationum 246
Socrates Chirurgus 489
Soranus 75. 91. 127. 132. 137. 139. 142. 146. 254. 380. 404
Lib. de Adjutoriis 143
Lib. Cauſarum, quos αιτιολογȣμένȣς appellavit 289
Lib. II. de Cœnotetis 494
de febribus 153

T.

Themiſon 133. 232. 252. 339. 366. 404. 409. 416. 417. 460. 498
Lib. Periodic. 108
Lib. I. Epiſtolarum 461
Lib. II. Epiſtolarum ad Aſilium Dimantem 252. 288. 387. 461. 493
Lib. IV. Epiſtolarum 461
Lib. IX. Epiſtolarum 534
Lib. Celerum Paſſionum 59. 90
Lib. I. Tardarum Paſſionum 285. 323. 365. 386. 434. 527
Lib. II. Tardar. Paſſionum 415. 427. 433. 455. 461. 466. 478. 489. 556. 566
Lib. Salutar. 386
Theſſalus 9. 380. 404. 410. 417
Lib. I. de Regulis ſeu diætetico 11. 247
Lib. II. de Regulis 268. 366. 387. 415. 434. 456. 461. 478. 491. 567
Lib. II. quem Comparationem appellavit 247
Titus, Aſclepiadis diſcipulus 144
Lib. II. de Anima 339
Lib. I. Tardar. Paſſionum 339
Tryphon 323
Tullius Baſſus 233
Tullius (Cicero) 223. 339

V.

Valens Phyſicus
Lib III. Curationum 180
Virgilius 339

X.

Xenophon 416

Z.

Zenon 530

INDEX III. RERUM

quas Libri

CAELIANI

continent.

ACetum in epilepſia 316
Acetum ſanguinis fluori conveniens 407
Acria ex accidente torporem & frigus augent 173
Adiantum, capillus veneris 459
Ἄδηλοι αἰτίαι 319
Adſcriptiones ſeu partitiones quid Aſclepiadi 4
Aërophobi 222
Aetheria herba 454
Affectus Catalepſi ſimiles 104
Affectuum phreniticorum & furioſorum commutatio 24. 25
Alicæ decoctio 29
Alienatio mentis ſine febre 6
Allium inflat 428
Altheres 359
Amor furoris cauſa 338
Amphitretos fiſtula clyſteris 502
Ampullagium 512
Amputatio vocis (Græcis Φωνῆς ἀποκοπὴ) unde? 378. curatio ejus recentis. *ibid.* inveteratæ 379
Anacœliasmus 426
Anagoge 389
Anaphoneſis 282. 333
Anatreſis teſtæ 365
Anaudia 96
Anhelatio ſeu Aſthma unde nomen ſumpſit 429
Anima quid Aſclepiadi 45
Anodyna malagmata 286. 373
Anoterica medicamenta 516
Anthereon 188
Antiphanis Panopte 537
Aphydroſis 419
Aphonia pro Catalepſi 95. 96
Apophlegmatiſmi 281
Apoplexia unde dicta. 198. quid ſit. 199. ejus cauſæ antecedentes: ſigna ejus futuræ: præſentis: in pejus ruentis. *ibid.* in melius vergentis. 199. 200. qualis ſit paſſio. 200. cui ætati, quove tempore ſit magis infeſta. *ibid.* ejus curatio ſemper eſt difficilis. *ibid.* affectus ipſi affines. 201. quomodo differat à Lethargo, ab Epilepſia, à Suffocatione uterina. *ibid.* à Paralyſi. 201. 202. Ejus curatio ex mente Cælii. 202. 203. Vena ſecanda, & quando. 203. quid agendum cum morbus declinat 203
Appellationes Aſclepiadi quid 4
Appetentia cibi & potus quomodo fiat ex Aſclepiade 44
Apprehenſio (Græcis *Catalepſis*) 376. Ejus diviſio; ſigna & ſymptomata. 377. ſigna declinationis morbi. *ibid.* Ejus differentia ab Apoplexia. 378. à paſſione Cardiaca. 378. ejus curatio. *ibid.*
Aqua de tinctionibus ferri 318
Aquæ naturales in Italia 361
Aquiduca medicamenta 477
Argallici radix 411. 561
Artemidori Grammatici hiſtoria 328

Arthritidis etymologia. 557. differentia. *Ibid.* cauſæ antecedentes. 558. qua ætate, regione, & anni tempore magis affligat. *ibid.* ſigna ejus inſtantis. *ibid.* præſentis. 558. 559. in ſtatu exiſtentis. 559. ejus locus affectus. 560. eſt curatu difficilis. *ibid.* Curatio ejus in ſtatu. 561. in declinatione. *ibid.* extra paroxyſmum. 562. Veterum quorundam curandi methodus. 562. 563. Medicaminum nimis diu & frequenter uſurpatorum noxæ. 563. Error vulgi notatur. 563 565. quæ cuivis paroxyſmi tempori congruant. 565. 566. Medici quidam notantur 566
Aſcarides quomodo expellantur 538
Aſcites. 470. quæ ipſam propriè curent. 474. quæ conſequantur accidentia 471
Aſpidiſcos 501
Aſthma (*ſuſpirium*, ſive *anhelitus*) unde dictum. 429. qui, & quando ei magis ſint obnoxii. *ibid.* ejus ſymptomata. 430. quomodo differat à ſeipſo, & à morbis acutis. *ibid.* Ejus curatio in paroxyſmo. 431. extra paroxyſmum. 432. 433. aliorum Medicorum ſententiæ recenſentur 434
Aſtus Cælii ad fallendos phreniticos 24. 25.
Aſtutia medica 122
Atomi Aſclepiadis 41
Atrophia unde, & quid ſit. 465. Ejus ſymptomata. *ibid.* curatio 465–467
Aves nutritæ conſtringentibus, minus ſunt pingues 504
Auriculæ dolor. 368. ejus cauſæ antecedentes. *ibid.* curatio 368–370

B.

BRanchos: ejus ſymptomata. 380. curatio 381
Byrſodepſicum 511

C.

CAchexia unde dicta. 461. ejus cauſæ antecedentes, ſigna & ſymptomata. *ibid.* cujus generis ſit morbus. 462. ejus curatio 462–465
Cælii emplaſtrum ex chamæleonte hydropicis utile. 475. ejus emplaſtrum ex ſtercore caprino. *ibid.*
Calycularis herba unde dicatur 383
Canis aquarii teſtes vel veretrum an epilepticis proſint 318
Capitis diviſio in epilepſia 314
Capitis jugis lavatio morbum revocat 278
Caprina pellis epilepſiæ motum facit 314. 318
Caput exhalationes omnes ex inferioribus recipit. 280. impletur mentis intentione 285
Cardiaca paſſio duplex. 146. ejus definitio, natura, cauſæ antecedentes, ſigna paſſionis inſtantis, *ibid.* præſentis. 148. ſigna prognoſtica. 149. 150. ſigna ſalutaria. 150. locus affectus. 154. variæ de eo veterum Medicorum ſententiæ. 154. 155. in quo differat à Cardialgia. 156. 157. Aſclepiadis ſententia. 157. eſt ex ſolutione. 158. eſt morbus curabilis. 160. qualis ad mentem Methodicorum ægris conveniat locus & aër. *ibid.* fotus & aſpergo. 162. unctio. 163. cataplaſmata. 163. 164. qualis potus & cibus. 165--169. quid faciendum pro retentione ciborum. 169. 170. Medici antiqui venam ſecabant, & clyſteres aliaque acria adhibebant: qui taxantur à Cælio 171. malum circa clyſteres ratiocinium 172. 173. acrium clyſterum uſus reprehenditur. 174. quando clyſteres proſint. 175. Aſclepiadis in diæta præſcribenda errores. 176. Themiſonis methodus, & Cælii de eo judicium 17

Cardiaci utrum febricitent nec ne 150. 151. quomodo eorum ſudores à Criticis differant 158. 159
Cardialgia in quibus differat à Cardiaca paſſione: ejus ſymptomata, & curatio 157
Cardimona qualis ſit paſſio 158
Cardiogmos *ibid.*
Carnatio 312
Caro muſtelæ & hominum Epilepticos non juvat 318
Carphologia quid 19
Cataclyſmi 283. 576
Catalepſis quomodo à veteribus appellata. 96. cum Lethargo confunditur. *ibid.* Sententiæ veterum examinantur, Hippocratis, Dioclis, & Praxagoræ, 97. Archigenis. 98. Aſclepiad. 98. 99. Chryſippi 99. ejus cauſæ antecedentes. 100. in tertiana duplici maxime frequens eſt. *ibid.* ſigna paſſionis inſtantis, præſentis, & ægri melius ſe habentis. 101. 102. ejus in Phrenitim, Lethargum aut declinationem tranſeuntis. 103. ſemper eſt morbus acutus. *ibid.* in quo conveniat & differat à Lethargo, ab Apoplexia & Stomachicis. 104. ab animi deliquio. 104. 105. ab uteri ſuffocatione. 105. ejus curatio. 106. 107. quomodo Chryſippus eam curaverit. 107. 108. reprehenditur à Cælio. 108. Themiſonis eam curandi methodus ut noxia improbatur 109
Catapaſmus 333
Cataplaſma ὠμὴ λύσις 94. 215. 245. 246. 251
Cataplaſmata nutribilia 277
Catapotia ad ſanguinem ſiſtendum 410
Catapotia ventri conſtringendo 263
Catarrhus (*Influxio:*) partes ei obnoxiæ. 379. ſingularum ſymptomata. 379. 380. quomodo differat à Peripneumonia & Rheumatiſmo. 380. ejus cauſæ, & qualis ſit paſſio. *ibid.* ſymptomata generalia ſtricturæ & ſolutionis. 381. ejus curandi methodus quando prævalet ſtrictura. 381. 382. quando ſolutio prævalet. 382--384. quid faciendum cum morbus declinat. 384. 385. Veterum Methodicorum ſententiæ 385. 387
Cathartica 224. 225
Catether muliebris 252
Catoche 96
Cauſæ activæ & ſynecticæ 227
Cauſæ ſanitatis & morborum ex mente Aſclepiadis 42
Cauteres forma Γ literæ 554
Cauteriorum uſus in Cephalæa 285
Celeres morbi qui propriè dicantur 2
Celeres paſſiones cum febribus & ſine febribus 1
Cenoſis 488
Cephalæa unde dicta; ejus cauſæ: eſt fœminis magis infeſta: ejus ſigna & ſymptomata. 269. ejus diviſio, & pars affecta. 270. curatio. 271. quid faciendum dolore urgente. 272. quid morbo declinante. 273. quomodo recidiva ſit præcavenda. 273. 274. qualis decubitus, cibus & potus conveniat. 270--277. quid in quavis ciborum mutatione obſervandum. 278. vomitorium ex raphano quando ſumendum. 278. 279. aqua inter vomendum plurima bibenda. 279. raphanorum ſuccedaneum. 280. remedia externa. 281. verus gargariſmi uſus 282. cautela in mutatione externorum. *ibid.* tempus dropacis adhibendi. 283. quid in Drimyphagia cavendum. 283. 284. Helleborus quomodo adhibendus. 284. aliorum Methodicorum ſententiæ perſtringuntur 285. 286
Cephalalgia 270
Cera mordenda 328

Ceratum διατεσσαρῶν 123
Character dormientium Phreniticorum & Lethargicorum 20
Chiaſmus 314
Chiragra. 557
Chirapſia 249
Cholera unde dicta: Aſclepiadis definitio. 253. Cælii definitio ex mente Sorani. 254. ejus cauſæ antecedentes. *ibid.* quomodo diſtinguatur à morbis vicinis. 254. 255. ſigna ejus inſtantis, præſentis. 255. & in pejus vergentis. 256 locus affectus. *ibid.* methodus curandi Cæliana. 257. 258. cucurbitarum uſus pro retinendo cibo. 258. 259. qualis conveniat cibus & potus. 259. veterum quorumdam Methodicorum ſententiæ 259-264
Chordæ veteribus inteſtina 236
Cibum nullius eſſe qualitatis quæ ſenſu percipiatur, ex Aſclepiadis ſententia 44
Cichorium bis coctum 517
Clyſter ſuperiora invadens 226
Clyſter ex aqua frigida in Cardiaca 171
Clyſteres in Cardiaca inutiles 279
Clyſteres ad nutriendum 170
Coagulum an conferat Epilepſiæ 318
Cœliaca paſſio. 499. ejus cauſæ, ſigna & ſymptomata. *ibid.* qualis ſit paſſio. 500--503. ſignum bene purgati inteſtinorum ulceris. 503. 504. clyſterum noxa. 504. curatio morbi inveterati. 505--508. cautelæ quædam practicæ. 508. 510. ejus curatio, quando ſolutio ſtricturæ eſt conjuncta. 510. quando ſolutio magis urget. 510--521. lactis in hoc morbo utilitas. 513-516. ſuccedanea lactis. 516 521. veterum Medicorum ſententiæ 521. 522
Cœliotica medicamenta 337
Cœnotetes morborum 300
Coitus noxa 249
Colica paſſio; ejus ſigna & ſymptomata. 528. curatio in paroxyſmo. 528 531. in ſtatu morbi. 531. extra paroxyſmum. 532. quomodo paroxyſmus præcavendus; quæ porro vitanda; & Methodus veterum Medicorum 533
Collectiones internæ quæ ſolo medicamine, & quæ chirurgia curantur 582
ſigna Collectionis in ſtomacho, ventre, inteſtinis, pyloro, &c. 585. in colo & jecore. 586. in pulmone 583. in diaphragmate. 584. internæ generatæ 582
Collectionis eruptio vel repente tota fit, vel paulatim 587
Collectionis eruptionum omnium tutiſſima illa eſt quæ per veſicam & mictuales vias fit 588
Collectionis eruptio *ſecunda* eſt, quæ ad inteſtinum eruperit, *tertia* quæ ad matricem 589
Collectionis eruptiones magis ac minus periculoſæ. 590. ad varia loca fiunt. 586. earum ſalubrium vel inſalubrium ſigna 584
Collectionis prohibenda generatio, & ejus jam factæ curatio 591
Conditum. 459. idem eſt quod mulſum 556
Conductio unde dicta, & quid ſit 205
Conſuetudinis vis 63
Cor Leporis & Cameli 318
Cordapſos 237
Cornu cervi 539
Coryza quid ſit & quæ eam conſequantur 379. 380
Corylæ pondus 384
Creta canum rabie frequenter vexatur, ab aliis venenatis animalibus pene libera 230
Cucurbita conſtringens 441
Cucurbita cito corrumpitur 60

Cucurbitæ ſiccæ. 31. igni vaporatæ 437

Cucurbitæ labiis flexis. 239. recorporativæ 306

Curatio Φιλοπαράβολος 55

Cyclus reſumptivus quid. 275. metaſyncriticus. 276. alia ejus ſpecies 278

Cynanche quid 180

Cynolyſſon 218

Cyſtophilus 351

D.

Debilitas ventris qua ratione curanda 523

Decoctum Lentiſci. 409. Marrubii. 424. Strobilorum pini. *ibid.*

Democriti mors dilata panis olfactu 166

Dentes doloris tempore non auferendi 375

Dentis detractione quidam mortui 375

Dentiducum *ibid.*

Dentium doloris vehementioris curatio 371

Dentium doloris initio quæ collutiones oris adhibendæ 371

Διὰ ἀλῶν 450. 562

Διὰ ἀλὸς ἄνθȣς 561

Diacertoſis 505

Diachryſis 278

Diachylon 532. 552. 561

Διὰ χαλβάνης 591

Διὰ ἰτεῶν 369

Dianitri compoſitio 474

Διὰ ὀριγάνȣ 450

Διαπάσματα 278. 280

Διὰ πέντε 531

Διαφόρησις ἄδηλος 150

Diaphoreſis in phreniticis quomodo vitanda 27

Diaphragma 297. 303

Diarrhæa (*defluxio*) 265. ejus definitio ſecundum Aſclepiadem. *ibid.* ſecundum alios: ejus ſigna & ſymptomata. *ibid.* curatio 266

Διὰ σκορόδων 452

Diaſpermaton epithema 475

Διὰ ςεάτων 561

Diaſticon Zenonis 530

Diaſycaminum empl. 475

Διὰ τεσσάρων 531

Διὰ τριῶν πιπερέων 592

Διὰ τριῶν ῥητινῶν 450. 591

Διὰ τȣ̃ ρȣ̃ 376

Differentia ſanguinis arterioſi & venoſi 395. 396

τὸ Διπύρηνον inſtr. Chirurg. 187

Diſcrimen ex hæmorrhagiis internis 388. 389

Diviſio celerum paſſionum. 1.

—— ventris & recti inteſtini in Ileo 244

Dolor quomodo fit ex Aſclepiade 46

Dolor dentium (*odontalgia*) deſcribitur. 370. variæ eum curandi rationes 370-376

Doria cantio 337

Dormientes ſub ſole cur graventur 90

Drimyphagia 277. 281

Dropax 281

Duritiem ventris quæ ſequantur 523

Dyſenteria. 524. ejus ſigna & ſymptomata. 524. 525. locus affectus. 525. curatio ex mente Methodicorum. 526. 527. eſt Iſchiaticis utilis 549

Dyſenteriæ ulceratio in omnibus ſimul fieri inteſtinis non poteſt. 525. in quibus ſit inteſtinis. *ibid.*

Dyſuria 571

E.

Electarii compoſitio 409. 412

Elephantiaſis: ejus curatio. 492. Themiſonis & Democriti eam curandi methodus. 493. & aliorum 495 497

Emetici deſcriptio 196

Emiſſio ſanguinis ex debilitate ſeminalium viarum. 580. quibus magis

gis communis, ejusque differentia. *ibid.* curatio 581
Emplaſtrum Macerinum 552
Empyemata unde generentur. 580. 581. ſigna abſceſſuum internorum vel communia vel cuivis propria. 583–586. quot modis & quibus viis hi abſceſſus ſe exonerent. 586. 587. ſigna, in qua parte & quo verſus abſceſſus ruptus ſit. 587. 588. ſigna vomicæ ex parte tantum expurgatæ. 588. veſica eſt via omnium tutiſſima. 588. 589. quæ viæ ſint omnium periculoſiſſimæ. 589. 590. curatio partium affectarum antequam ſuppurantur. 590. vomicarum jam factarum. 590–595. pus in abdomine collectum inciſione detrahendum. 126. virium quoque ratio ante omnia habenda *ibid.*
Ἔναιμα Empl. 353
Entatica medicamina *ibid.*
Ephialtes 289
Ephœbia 235
Epibole 289
Epilepſiæ etymologia. 291. ſynonima, cauſæ, & ſpecies *ibid.* ſigna ejus futuræ, præſentis. 292. & ceſſantis. 293. ejus reliquiæ, & intervalla. *ibid.* cui ætati, quove tempore magis ſit infeſta. 295. ejus differentia ab uteri ſuffocatione. *ibid.* cujus generis ſit morbus 295. locus affectus. 296. curatio. 296–298. aliorum Methodicorum ſententiæ. 299. Venæſectionis neceſſitas. 299. 300. quid in venæſectione cavendum. 301. quid poſt v.s. agendum. 301–304. æger reconvaleſcens quomodo curandus. 304. 305. Epilepſia chronica quomodo curanda. 305–312. Hellebori ſumendi cautio. 307. ſigna Epilepſiæ chronicæ curatæ. 312. varia Empiricorum remedia recenſentur. 313. reprobantur & ſingulorum noxa oſtenditur. 315–318 Hippocratis & Dioclis eam curandi methodus 319. Praxagoræ. 320. 321. Aſclepiadis. 321. Serapionis. 322. 323. Heraclidis Tarent. 323. Apollonii Citienſis. 323. Themiſonis 323-325
Epileptici alii ex ſignis acceſſionem præſentiunt, alii minime 294
Epilepticis ſternutamenta in acceſſione noxia. 316. fomenta aſtringentia & tetri odoris, item defricatio intempeſtiva nocent 315
Ἐπίνοσοι qui 11
Equorum impetigines Epilepticos non juvant 318. 320
Errhina 282
Eunuchiſmus Epilepſiæ nihil confert 318
Euphorbium potui datum ad ducendas aquas 477
Excrementa à natura non aliena, Aſclepiadis ſententiâ 44
Exhalationes ex decocto hauſtu receptæ in ſtomachica paſſione. 445
Experimenti tentatio 563
Extentio ſive diſtentio 205

F.

FEbribus periodicis & typicis quæ conveniant ex Aſclepiade 43
Febricitantibus quando cibus dandus ex Aſclepiade 43
Febris cauta ſive ſyncopalis 147
Febrium ſignum ex Aſclepiade 42
Felliduca medicamenta 454
Fœminæ cur in venerem ſint magis proclives 546
Folle fabrili diſtendendus venter Iliacorum 240. 244
Folliculus clyſteris 501
Fomenta & cataplaſmata gravis odoris in phrenit. reprobantur 65
Frigus tuſſim movet. 101
Furentes quomodo à phreniticis diſcernantur 17–19

Furor duplex Stoicis, Empedocli & Platoni 327. Furor eroticos; ex Libero Patre; & protrepticos. *ibid.*

G.

GArum 358
Gaviæ cerebrum 315
Gluten taurinum 417
Gonagra 557
Gonorrhæa quid, & in quo à Satyriaſi differat 249

H.

HAemorrhagia (*ſanguinis fluor*) 389. ejus cauſæ & ſpecies. *ibid.* in quo differat à ſputo. 390. ejus variæ diviſiones. 390-396. Cælii ex Sorano ſententia. 391. 392. loci unde ſanguis fluit. 392. ſigna cuivis parti propria. 393-395. ſingularum paſſionum effectus. 396-398. ad quodnam morbi genus ſpectet. 399-401. ejus curatio generalis. 401-404. aëris major habenda ratio quam cibi & potus. 401. quid porro fieri oporteat. 404-408. quid in ſanguinis fluore immodico faciendum. 408-410. quando, & cur vena ſit ſecanda. 410. 411. quid tertia die maxime obſervandum. 411-413. quomodo curandus ſit ſanguinis fluxus, cum in morbum chronicum abiit. 413. 414. quomodo recorporativa externa ſint adhibenda. 414. variæ veterum ſententiæ examinantur. 414-417. errores aliorum monſtrantur 417-420
Halteres quid 359
Hamarthritis 557
Hederæ vis 61
Hedra 509
Helioſis 212
Helleboriſmus 311
Helleborum qua cautione dandum 307
Helleborum Catapecton 521
Hemicrania qua ex parte venam incidi poſtulet 269. 272
Hemina qualis menſura 49
Herba calycaria 512
Herba calycularis 383. 403
Heres compoſitio 369
Hippocrates male curat Iliacos 241
Hirudinum in Synanche appoſitio 187
Holoſteon herba 429
Hyanche quid 180
Hydromelum 442
Hydrophobiæ etymologia, & cauſa 218. definitio. 219. ſigna ejus inſtantis & præſentis 220. qualis ſit paſſio. *ibid.* quomodo differat à Mania, Phrenitide, & Melancholia. 222. utrum animæ an corporis ſit paſſio. 223. ejus locus affectus. 224. Sententia Democriti, Aſclepiadis, Arthemidori & Artorii. *ibid.* Magni Epheſii. 225. C. Aureliani. 226. utrum nova ſit paſſio. *ibid.* recenſentur variæ ſententiæ. 227. probatur ea, quæ novam non eſſe aſſerit, auctoritatibus. 227. 228. eſt quibusdam locis & temporibus magis frequens. 229. quis locus conveniat. 230. quando, & qua cautela, vena ſecanda, ungendi ægri, & cibus dandus. *ibid.* quales debeant eſſe miniſtri. 231. quid agendum in ſtatu morbi, & ſi æger omnino potum recuſet. *ibid.* clyſterum utilitas. 232. quid faciendum, cavendumve in declinatione morbi. *ibid.* quid alii Medici de hoc morbo reliquerint. 232. 233. omnes eadem opera perſtringuntur 233. 234
Hydrophoborum hiſtoriæ variæ 219. 221
Hydrops quid ſit, & ejus cauſæ. 467. ejus ſpecies ex mente variorum. 468. 469. ex mente Cælii. 470. ſigna & ſymptomata. 470. 471. cujus generis ſit morbus. 471-473.

pars affecta. 473. curatio. 473-476. aëris maritimi in hoc morbo utilitas. 474. cautela in medicaminum uſu. *ibid.* quid faciendum quando malum recurrit. 476. 477. quibus hydragoga conveniant. 477. quibus remediis nova aquarum repletio præcaveatur. *ibid.* qualia diuretica concedenda. *ibid.* de paracenteſi opiniones variæ. 478 481. tempus paracenteſis inſtituendæ. 480. quibus illa non proſit. 482. paracenteſis adminiſtratio. 482. 483. quid poſt eam agendum. 483. 484. veterum quorundam methodus 491
Hypodyma 297. 347
Hypozygon 247

I.

ICeſion empl. 475
Icteri etymologia, cauſæ antecedentes, ſigna & ſymptomata. 456. differentia. 457. curatio. 457-460. Veneris in hoc morbo noxa 460
Ictericis fel affuſum quomodo detergendum 457
Iecoroſis & Lienoſis ſymptomata communia. 448. jecoroſis propria. *ibid.* harum paſſionum curatio. 449. 450. veterum Methodicorum ſententiæ. 451-456. Eraſiſtrati in curandis iis audacia 454
Ilei (*tormenti acuti*) etymologia, definitio & cauſæ. 235. ſigna & ſymptomata. 235. 536. quomodo differat à torminibus. 236. ab effectu Cæliaco & Colica. 237. ejus curatio. 238. in declinatione quid agendum. 239. 240. à quibus cavendum 240. Methodus Hippocratis improbatur. 241. Dioclis methodus exagitatur. 243. ut & Praxagoræ. 243. 244. aliorum Methodicorum ſententiæ. 244-246. Theſſali curandi modus 246 248.
Incubi etymologia, 288. ſynonyma, ſpecies, ſigna & ſymptomata. 289. 290. curatio. 290
Indigeſtio unde 255
Inflationem & ſaltum ventris quæ ſequantur 523
Influxionis ſive Catarrhi curatio 381
Injecti medicaminis vomitus quando pernicioſus 505
Injectionis partem quidam vomuerunt 504
Intellectus quomodo fiat ex Aſclepiade 45
Intercus 471
Inteſtinis ulceratis quomodo clyſteres injiciendi 504
Inteſtinorum ulceratio perſeverans quomodo tractanda 508
Inteſtinorum ulceribus limpidis factis nimium adſtringentia non conferunt *ibid.*
Inteſtinorum fluori ſi tumor junctus ſit 310
Inteſtinorum ſolutio ſi nimis urgeat. *ibid.*
Inteſtinorum ulceribus ſi plurimus fuerit ſenſus 512
Inteſtinorum ſuperiorum ulceribus medicamenta anoterica aptiora, inferiorum clyſteres 516
Ionthi 102
Iſchiadici & Pſœadici. 247. hæ paſſiones unde dictæ, & earum cauſæ. *ibid.* ſigna & ſymptomata. 547. 548. locus affectus. 549. differentia. *ibid.* dyſenteriæ in his paſſionibus utilitas. *ibid.* earum curatio in paroxyſmo. 550. 551. in ſtatu morbi. *ibid.* Veterum quorundam curandi methodus 556. 557
Iſchias à matricis vexatione quomodo dignoſcatur 548
Iſchuria 571

K.

Κελαδία 597

Lac

L.

LAc qualitatem acquirit herbarum quibus veſcitur animal. 514
Lac Epilepticis noxium 318
Lac diacochlecon 514
Lac caprinum quale eligendum 513
Lac aperiergon 514
Lac galactodes 416. 514
Lacti calx admixta 515
Lactis cocti vires, & quomodo coquendum 512
Læmanchia 336
Lapidis in veſica dignotio à veſicæ ulceratione, & ſanguine gelato mictum impediente 571
Laryngotomia plane rejicienda in Synanche 195
Laureolum, Scalpreolum 559
Lectio ante deambulationem 275
Leipothymia 401
Leptomeres quid Aſclepiadi 44
Leptomeria Aſclepiadis 455
Lethargicorum pulſus magnus, fortitudinis ſignum non eſt 73
Lethargicorum non ſomnus, ſed oppreſſio 72. 74
Lethargus unde dicatur. 72. eſt gravior phrenitide. *ibid.* cum phrenitide ſæpe commutatur. 72. 73. quomodo definiatur à Demetrio, Alexandro Laodiceno, Athenæo. 73. Leonide, Menemacho & Sorano. 75. ejus ſigna neceſſaria, & acceſſoria. 77. ſigna paſſionis creſcentis. 78. in pejus vergentis. 79. quomodo differat ab animi deliquio, & ſopore. 80. ejus differentiæ. 80. 81. quomodo à Methodicis diſtinguatur. 81. nunquam fit à ſolutione. *ibid.* pars affecta. 82. quo loco ægri ſint habendi. *ibid.* leviter ſunt excitandi, blande fricandi & caput fovendum. *ibid.* lectus ſubinde mutandus. 82. 83. os colluendum. 83. vena ſecanda, quando. *ibid.* qualis & quando cibus dandus. 83. 84. quando clyſter ſit adhibendus, & qualis. 83. quomodo linguam, os, oculos curare oporteat. 84. quid in declinatione agendum. *ibid.* Diocles adhibet acria medicamenta; ſed malè: nec caput curat. 85. Praxagoræ methodus exploditur. *ibid.* Aſclepiades utitur acribus, & ſub noctem vino; noxæ hujus methodi. 87. perniciosſum imperitorum Medicorum artificium. 90. Themiſonis methodus. 90. 91. purgantia durante ſtrictura nocent. 91. Methodici purgantia damnant. *ibid.* Themiſon motum & ſtimulantia ſuadet, lucem prohibet, cataplaſmata intempeſtive adhibet. 92. Heraclides quomodo Lethargum curaverit, ex cruditate. 94. quomodo ſi ex humorum acrimonia eſſet. *ibid.*
Leucophlegmatia; ejus ſigna & ſymptomata 470
Lienem quæ deducant 452
Lienoſos propria accidentia quæ ſequantur 448
Linguæ, faucium & palati in ſynanche ſcarificatio 187
Litteris vacantes macri ſunt 600
Locorum patientium ſpecialis cognitio à methodicis negligitur. 139. 155
Locorum patientium varietas, remediorum qualitatem non mutat 139
Ludus calculorum 333
Lues quid ſit, & unde oriatur 5
Lumbrici, eorum ſigna & ſymptomata. 533. variæ lumbricorum excretorum ſpecies. 534. quomodo morbus hic differat ab Apoplexia & Epilepſia & aliis morbis. 535. à nimio cibo repletis. 535. 536. varia de iis judicia. 536. 537. Cælii Epicriſis. 537. curatio aſcaridum. 538

538. lumbricorum rotundorum. 538-540. optimus curationis ordo 541-543. lumbric. latorum curatio. 543. quid agendum ne renaſcantur 543
Lupi cutis hydrophobi poculo ſubjecta 234

M.

Machina ingenioſa in uſum paralyſeos 359
Malagma Polyarchion 134
Μαλάγματα ἀνώδυνα 286. 432
Maniæ (*furoris*) diviſio. 325. etymologia. 325. 326. differentia à phrenitide. 326. ejus ſubjectum & cauſæ *ibid.* ſigna tam communia quam propria. 326. 327. variæ ſpecies & hiſtoriæ. 328. pars affecta, & cujus generis ſit morbus. *ibid.* Mnaſeæ ſententia. 329. ejus curatio. 329-331. quid agendum in ſtatu morbi. 330. 331. quid in declinatione. 332. 333. quam caute vinum ſit concedendum. 334. quid agendum cùm Mania facta eſt chronica. 334. 335. quomodo aliarum ſectarum Medici eam curaverint 335-339
Manutigium 315
Medicamen diarrhoos. 405. 440. Diaporon. 440. Diamoron. *ibid.*
Medicamenta omnia ſunt omnium corporis partium communia ex ſententia Methodicor. 453
Medicamina κοιλιωτικὰ. 337. μέλανα 553
Medicaminis ſumptio diuturna metuenda 563
Medicorum invidentia 52
Melancholia, ejus natura & ſubjecta. 339. cauſæ, ſigna & ſymptomata. 340. cujus generis ſit morbus. *ibid.* ejus curatio 340. 341
Melimelon 442
Melinum Serapionis 352. 591
Memoria quomodo fiat ex Aſclepiade 45
Μετασύγκρισις 173
Methodus Aſclepiadis in variis morbis acutis curandis 43-45
Miliacæ aves 277
Minythica malagmata 282
Molles (Græcis Μαλθακοὶ) 544. 545. natura hujus paſſionis, *ibid.* ejus curatio hic animo potius quam corpori adhibenda. 545. veterum quorundam judicium 545. 546
Mora celſa 542
Morbi ſtricturæ veſperi vehementiores 59
Morbi acuti à chronicis quomodo differant 267
Morbi acuti apud veteres quinam dicti 2
Morbi multi genuini unà cum ætate conſeneſcunt 546
Morbi cum febre an ſoli ſint periculoſi 153
Morborum cauſæ 42. 43
Morbus quo magis à natura receſſit, eo gravior 16
Morbus puerilis 291
Morbus ſacer *ibid.*
Mulſi virtus 211
Murta 271
Mydriaſis, paralyſis tunicæ oculi 344

N.

NAtura quid Aſclepiadi 45
Natura prodeſt & nocet *ibid.*
Navigatio maritima 284
Nephritis & ejus cauſæ. 567. ſigna & ſymptomata. 568. 569. in quo differat à colica 569. ejus curatio *ibid.*
Nivium liquor vino miſcendus 168

O.

OBtruſio an ſit cauſa phreniticæ paſſionis 5
Oculi alba macula ſive unguis 149
Oculorum tunicæ paralyſis 344
Odontagogum plumbeum apud Delphum 375
Odontalgia quid ſit, & unde oriatur. 370

370. variæ eam curandi rationes. 370-372. inveterata quomodo ſit curanda. 372. veterum Medicorum ſententiæ 373-376
Odoramentis reſumptio fit 170
Odorata quodammodo nutriunt 165
Olei roſacei vis 61. 62
Oleum melinum 403
Ὠμὴ λύσις 94. 196
Omnia fieri neceſſitate, ſententia Aſclep. 45
Oniſci Epilepticis nihil proſunt 318
Onirogonos 289. 292
Oniropoleſis 578
Ophites lapis 484
Opiata phreniticis ſub initium paroxyſmi maximè peſtifera 67. 68
Opiſthotonus quid 207. ejus ſpecialia ſigna *ibid.*
Ὀπὸς κυρηναϊκὸς 356
Oris totius ſiccitatis remedium 25
Ὀρθόπνοια quid 429
Oryzæ vis 68
Ὠτικὸς κλυστὴρ 351
Ὀξύαλμον epithema 452

P.

PAnis Alexandrinus 510
Pantaphobi 222
Papaver profundum ſomnum facit 6. 7.
Paracenteſim in hydrope alii probant, alii improbant 477. 478
Paracenteſis in hydrope quando & quomodo adhibenda 482. 552
Paralipſis 343
Paralyſis cui ætati, quove tempore magis ſit infeſta. 342. ejus cauſæ. *ibid.* ſpecies & cujuſque ſigna. 342. 343. ſigna particularia. 343-348. qualis ſit morbus. 348. ejus curatio. 349. & ſeqq. varia remedia externa. 354-358. quibus motibus partes paralyticæ ſint exercendæ. 358-361. Hippocratis eam curandi methodus; item Dioclis & Praxagoræ. 362. Eraſiſtrati. 363. Aſclepiadis. 364. Themiſonis & Lucii 365. Theſſali 366
Paralytici quando phlebotomandi 349
Paralyticis rectè detrahitur ſanguis 46
Paraplexia 200
Paraſynanche quid. 180. ejus cauſæ antecedentes 181
Paropteſis 281
Partibus certis corporis peculiares medicamentorum facultates tributas rident Methodici 453
Paſſio celer quid 469
Paſſiones celeres quomodo dividantur 1
Paſſiones animæ & corporis in quo differant 223
Paſſiones per epitheſin conſtitutæ 18
Pediculi ferales 497
Pediculorum multitudo 449
Peripneumonia & ejus cauſæ. 136. juvenes magis infeſtat; & ſemper cum febri conjuncta eſt. *ibid.* ægre à Methodicis definitur. 137. Aſclepiadis definitio à Sorano invertitur. 137. ejus ſymptomata. 137. 138. ſigna paſſionis ingraveſcentis. 138. morbi in melius vergentis. 138. 139. pars affecta. 139. quomodo à Pleuritide differat. 140. ejus curatio, juxta Cælium. *ibid.* tempus ſomni & venæ ſecandæ. *ibid.* quis cibus dandus & quando. 141. quando cucurbitæ adhibendæ. *ibid.* commoda & incommoda vaporationis. *ibid.* externorum quorundam uſus. 142. Hippocratis eam curandi methodus à Sorano improbatur. *ibid.* Dioclis methodus. 142. 143. Aſclepiades venam non ſecat; & erroris à Sorano arguitur. *ibid.* vetat omnia externa laxantia. 144. Themiſon partim recte, partim peccanter Peripn. cu-

-rat. *Ibid.* Heraclidis methodus. 145. Empirici taxantur. *ibid.*
Peſte laborantibus quæ proſint 43
Phagedæna; ejus ſigna & ſymptomata. 446. curatio 447
Pharyngotomia 43
Pheugydros 218
Philtropata 326
Phlebotomia in omni ſolutione noxia. 64. quibus conveniat, quibus minime ex Aſclepiade. 43. cardiacæ minimè convenit 171
Phobodipſos 218
Phœnigmos 356
Phragmos 235
Phrenitici dormientes quomodo à Lethargicis diſcernantur. 19. 20. quomodo curandi ſint. 23-28. ſtrictura laborantes quo loco debeant jacere. 23. 24. ſolutione laborantes quo. 24. quomodo cibandi. 30-33. majus habent periculum à ſomno, quàm vigiliis. 67. quomodo in Lethargum lapſuri dignoſcantur à reconvaleſcentibus 76
Phrenitis unde derivetur. 2. Demetrii definitio exploditur. *ibid.* Aſclepiadis definitio perſtringitur. 4. 5. quomodo ab aliis defendatur. 5. Cælii definitio. 8. ſigna communia male affectarum meningum, & futuræ phreniticæ paſſionis. 9. præſentis ſigna quæ. 9. 22. 23. ejus ſymptomata. 13. 14. ſigna prognoſtica. 15. in quo conveniat & differat à furore & melancholia. 16. à peripneumonia. 17. de loco affecto variorum ſententiæ, & Autoris. 22. ejus curatio. 23. 24. ſtrictura laborantibus qualis conveniat locus. 23. 24. varii aſtus ad fallendos phreniticos. 24. 25. ſtrictura obtinente quid faciendum. 25. 26. deligationes cautè adhibendæ. 26. remedium ad oris ſiccationes. *ibid.* quid agendum morbo remittente, & ſtricturæ adjunctâ ſolutione. 27. in dando potu cautela. 28. quando vena ſit ſecanda *ibid.* poſt venæ ſectionem quid fieri oporteat. 29. quid agendum ſecunda, tertia & quarta diatrito 30. ubi & quomodo cucurbitæ ſint affigendæ. *ibid.* quid quinta diatrito fieri debeat. 31. quomodo fallendi ægroti circa cibum & potum. 32. vini noxa. *ibid.* quando & quomodo ægri cibandi. 33. quid agendum morbo diu durante. *ibid.* cautela circa motum. *ibid.* quid ubi vires ſunt diſſolutæ. 34. ſigna præcipua virium collapſarum. 34. 35. quid faciendum ubi vires conſtant. 35. morbus hic facile recidivam patitur. *ibid.* recidiva quomodo præcavenda. 36. quid agendum morbo magis declinante. 36, 37. ordo reconvaleſcentes cibandi. 37. quomodo integra curatio abſolvenda. 38. quomodo dandum ſit vinum. *ibid.* quo artificio mens ſit ſananda. *ibid.* Aſclepiades improbat omnia ſtimulantia, & tonſuram. 45. decubitum etiam in loco obſcuro. 46. nec non phlebotomiam. *ibid.* Cælii ſententia. 47. phlebotomia male prohibetur. *ibid.* quando phlebotomia noceat, & adhibenda ſit. 48. Aſclepiades phreniticos inebriando curat, præter rationem. 57. eſt ſibi ipſi contrarius. 58. vinum nunc ſtringere, nunc ſolvere malè probat. *ibid.* Themiſon phreniticos nutrit intempeſtive, & cibis mali ſucci. 60. fotus veluti ex penſo ordinat; ſed malè. 61. malè adhibet balnea. 62. caput oleo roſaceo male fovet. *ibid.* vinum parum cautè dari jubet. 63. Heraclides phreniticos loco obſcuro collocat. 64. in omnibus utitur cly-

clyſtere & phlebotomia. *ibid.* Cælius fomenta, cataplaſmata & unguenta gravis odoris reprobat. 65. vaporatio circa noctem magis nocet. 66. ſomnus non opiatis conciliandus; ſed ſtrictura ſolvenda. *ibid.* opiata ſub initium paroxyſmi maxime peſtifera. 67. Heraclides quomodo phreniticos ex cruditate curaverit. 69. prohibet v. s. & utitur purgantibus; ſed male. *ibid.* ægros curat per v. s. ex fronte. 70. ſectæ ſuæ leges transgreditur 70. 71

Phthiriaſis unde dicta. 497. ejus ſigna & ſymptomata. *ibid.* cujus generis ſit morbus. *ibid.* ejus curatio 498. 499

Phtiſis. 420. ejus cauſæ antecedentes. *ibid.* ſigna & ſymptomata. 420. 421. quomodo differat ab atrophia & empyemate. 422. cujus generis ſit morbus. *ibid.* quomodo curanda ſit. 422. ſeqq. varia ulcus pulmonum detergentia. 423. ejus curatio ad mentem veterum Methodicorum 426-428

Pleuritis unde dicta. 109. ejus cauſæ. 110. definitio Ariſtotelis & Apollonii. *ibid.* Aſclepiadis & Sorani 111. ejus natura. *ibid.* ſymptomata. 112. ſigna paſſionis ingraveſcentis. 112. 113. miteſcentis. 113. ejus in peripneumoniam aut vomicam tranſeuntis. 114. ejus locus affectus. 115. circa eum veterum ac priorum ſententiæ examinantur. 115. 116. tuſſis unde oriatur. 116. pleura eſt locus affectus. 116. 117. in quo differat à dolore lateris. 117. à vomica & aſthmate. 118. qualis ægris conveniat locus. 118. qualis vaporatio, fomentatio, & potus; quando & qua cautela vena ſit ſecanda. 119. qualis diæta conveniat. 120. cucurbitæ quando, & quomodo adhibendæ. *ibid.* quid agendum accedente diarrhæa. *ibid.* nimis adſtringentia & compoſita nocent. *ibid.* quando clyſtere utendum. 121. cur parum ſit bibendum. *ibid.* quid agendum cum ſputa ſunt cruenta. 121. 122. ſputa craſſa & tenacia quomodo incidenda. 122. quando lavacrum in uſum poſſit vocari. 123. Hippocratis eam curandi methodus. 123-126. Sorani de hac judicium. 127. 128. quare univerſum corpus ſit ungendum. 129. Dioclis methodus rejicitur. *ibid.* Praxagoras quomodo eam curaverit. 130. methodus hæc ut noxia rejicitur. 130. 131. Aſclepiadis methodus à Sorano exagitatur. 132. 133. errata Themiſonis notantur. 133. Heraclidis methodus improbatur. 134. 135

Pnigalion 289

Podagra quid ſit, & unde dicatur. 557

Podagricos quæ comitantur accidentia 558

Polyarthion quomodo conficiatur 426. 450

Polyſarcia; ejus ſigna & ſymptomata. 596. ejus curatio duplex. 597. 598 cautela in cibo & potu. 598. 599. an ſecanda ſit vena. 599. aliorum Medicorum ſententiæ. 599. 600

Pollen macton 530

Polyphagia in morbis acutis locum non habet 69

Poma cujus ſucci 60

Porcelliones ſive oniſci 315

Praxagoræ famulus ternos bilibres panes ſingulis diebus edens 436

Praxagoras in ileo ventre diſciſſo ſtercus educebat 244

Preſſura in quo differat à ſomno 7

Priapismus; ejus definitio: differen-

 ren-

rentia à Satyriaſi : & curatio 581
Principia corporis ex Aſclepiade 41
Procicolium 513
Προσηγορία quid Aſclepiadi 4
Pſœadici à nephriticis diſcernuntur 584
Pſœadicos quæ comitantur accidentia ibid
Pſychroluſia 286
Ptarmicum 283
Pulmo penetratus mortem ſemper non infert 398
Pulmonis viæ logotheoretoi 116
Pyra duracina ibid
—— ſcandiana 442

R.

RAnarum viſcellum 218
Raptus Græcis Spaſmus 208
Renalis paſſionis cauſæ. 567. differentia à Colica 569
Recorporativa curatio ſive metaſyncritica 361
Reſina cadialis 385
Rhacoſis 34
Rheumatiſmi curatio 382
Rhigolethron & Rhygolyton 304
Rhigos Græcè quid 263
Rhinenchyton 375
Rogmos 102. 422
Ruma 290
Ruſticorum in febribus curatio 55

S.

SAcra pro magnis 291
Sanies & ſputa ſanioſa quomodo differant 113
Sanitatis & morborum cauſæ 42
Santonicum unde dictum 540
Sartrix in rabiem incidit, quod chlamydem ſciſſam rabidis morſibus farciendam ſuxiſſet 219
Satyriaſis definitio, etymologia, cauſæ, ſubjectum, ſigna & ſymptomata. 248. coitus in hoc morbo magis nocet quam prodeſt. 249. 250. pars affecta. 250. curatio in principio, & ſtatu. *ibid.* in declinatione. 250. 251. quis cibus conveniat. 251. quid ſit agendum in declinatione. 251. 252. in Creta frequens eſt, & unde. 252. Themiſonis conſilium ſibi repugnans. *ibid.*
Scamma 364
Scillæ decoctum ad ducendas aquas 477
Scirrhoſis hepatis & lienis quomodo curanda 438
Scotomatica paſſio unde dicta. 287. quibus, quove tempore magis ſit infeſta. *ibid.* ejus ſigna & ſymptomata. *ibid.* quomodo differat à morbis vicinis. 288. ejus curatio *ibid.*
Seminales viæ 250
Senes lethargo magis obnoxii 75
Sextarius Romanus qualis menſura 43
Siagon 345
Signa coctionis in ſputis & urinis 127
Significatio in morbis unde ſumenda 13
Signum & accidens quomodo differant 113
Sinapiſmus 282
Smegmata 498
Somnus quomodo fiat ſententia Aſclepiadis. 45. à preſſura ſive ſomno profundo quomodo differat 6
Somnus Venereus (Græcis ὀνειρόγονος) quid ſit. 578. ejus cauſæ. *ibid.* Epilepſiam aut furorem aliquando præſagit. *ibid.* quomodo differat à Gonorrhæa. *ibid.* ejus curatio varia 579. 580.
Sparagmus 212
Spaſmus cynicus quid ſit: ejus ſigna: differentia à ſpasmo & paralyſi : curatio 367
Spasmus; ejus ſpecies, & cauſæ antecedentes. 204. definitio ſecundum Cælium. 205. aliorum defini-

nitio. 205. 206. ſigna ejus inſtantis, & præſentis. 206. ſigna prognoſtica. 207. differentia. 208. variæ de ea veterum Medicorum ſententiæ. 208. 209. qualis locus ac decubitus conveniat. 209. qualia fomenta. 209. 210. quando vena ſit ſecanda. 210. qualis diæta proſit. *ibid.* quando & qualibus cataplaſmatibus utendum. *ibid.* quibus clyſteribus. 210. 211. quando cucurbitis. 211. quid agendum morbo mitigato. 211. 212. Herophili & Serapionis ſententiæ. 212. Hippocratis ſententia malignè carpitur. 212. 213. Diocles reprehenditur. 213. 214. ut & Praxagoras & Heraclides. 214. Aſclepiadis eam curandi methodus, ut noxia rejicitur. 214. 215. ejus lepida comparatio. 215. mirum ejus auxilium. 216. norma Methodicorum catholica. 217. Clodii aliorumque methodus rejicitur 217. 218

Sphæra repercuſſibilis 464

Sphæræ ludus 297

Spiratio dormientium phreniticorum & lethargicorum in quo differat 20

Spongiæ uſtæ cinis 409

Staphyſagriæ vis 192

Statio corpuſculorum 42

Stomachica paſſio; ejus cauſæ. 434. ſymptomata. 434. 435. ſigna peculiaria. 435. 436. curatio varia. 436. qualis in paroxyſmo cum ſtrictura. 437. 438. in declinatione. 438. 439. in paroxyſmo cum ſolutione. 439-442. in ſtrictura ſolutioni implicita. 443. quomodo ægri extra paroxyſmum ſint tractandi. *ibid.* modus vaporandi ſtomachicos deſcribitur 445

Stranguria 571

Strictura, ſolutio, & utriusque complexus 21. 25. 26.

Stymmata 310

Styphonta 508

Subactos homines eventu conceptionis generari ex Parmenide 545

Sudores critici & diaphoretici 158

Sudores diaphoretici in dyſenteria 506

Sympaſmata 458

Synanche; ejus etymologia, ſynonima, differentiæ. 179. cauſæ antecedentes. 180. definitio. 181. Aſclepiadis definitio. *ibid.* ſigna ejus naſcentis. *ibid.* increſcentis, ad mortem tendentis, & ſymptomata ſine tumore notabili. 182. quid Eryſipelas aut ſalivatio in ſynanche ſignificet. 183. qualis locus & aër conveniat. *ibid.* quale ſchema jacendi, quæ fomentatio, & quando vena ſecanda. 183. 184. cataplaſmata ſæpe mutanda. 185. gargarismata non debent eſſe viſcida. 185. 186. leviter adſtringentia in principio proſunt. 186. 187. quando, & qualis clyſter conveniat. 187. cucurbitæ ubi & quando adhibendæ. 187. 188. hirudines quando in uſum vocandæ: lingua & partes vicinæ ſcarificandæ: quibus fauces inungendæ. *ibid.* in declinatione quid agendum. 189. Hippocratis eam curandi methodus. 189-191. Dioclis methodus partim emendatur, partim rejicitur. 192. Praxagoræ methodus ut periculoſa damnatur. *ibid.* ut & Eraſiſtrati. 192. 193. Aſclepiadis ut noxia reprobatur. 193-195. Serapionis pariter reprobatur. 195. Heraclidis Tarentini methodus deridetur. 197. Methodicorum quorundam errores notantur. 198

Syncope ſeu Cardiacæ ventris fluor perniciofus 170

T.

TEneſmus quid ſit. 526. dyſenteriæ jungitur *ibid.*
Tenontagra 557
Tenontes 189. 210
Tetanus; ejus ſpecies. 206. cauſæ antecedentes 207. ejus ſpecialia ſigna: ſtricturæ morbus eſt *ibid.*
Thapſiæ vires 198
Thombroſis 507
Timor repentinus memoriam eripit 328
Tormentum qualis ſit paſſio 235
Torminoſa paſſio qualis 236. 237
Toryniton 272
Tribades fœminæ unde dictæ 544
Trifolinum vinum 168
Trophemata 542
Tumor ventris: ejus ſigna & ſymptomata. 523. quomodo differat à tumore partium externarum. *ibid.* ejus curatio 524
Tuſſis aliquando morbus per ſe, aliquando morbi appendix. 287. ſpecies. 387. curatio 388
Tympanicorum remedia ſpecialia 474
Tympanites. 470
Typus febrium ex Aſclepiade 42

V.

VApor ex cineribus 247
Vaporatio in phreniticis circa noctem magis nocet 66
Venarum ſectio in dolore capitis 285
Venarum ſub lingua ſectio in Synanche noxia 190
Ventoſitatem ventris quæ ſequantur 523
Ventriculatio 237
Ventriculoſa paſſio unde dicta. 499. à Rheumatiſmo ventris quomodo differat. 500. ejus curatio 501
Ventriculoſam paſſionem quæ demonſtrent 499
Ventriculoſi ſeu torminoſi 237
Venus eſt parva epilepſia, & effœminat membra 318
Vertebrum Cælio Iſchion 29. 32
Veſicæ morbi proprii. 570. ſigna inflammationis & calculi. *ibid.* alii ejus morbi notantur. 571. 572. horum curatio à ſolutione. 572-574. à ſtrictura. 575-577. quomodo ſit cavendum à diureticis. 575. Veneris noxa 577
Vina diverſi generis 168
Vina Italica conſtringentia 519
Vini facultas ex Aſclepiade. *ibid.*
Vinum protropum 382
Vinum tortivum 264
Vinum tethalaſſomenon 175. 176
Vis imaginationis 290
Viſa quæ ſint Latinis & Tullio 223
Unctiones & fotus coctionis juvandæ gratia 69
Vocis amputatæ cauſæ & curatio 378
Vomicarum ſignificatio quæ 590
Vomitus provocatio in Cephalæa 278. 280
Urinalia medicamenta 314. 318
Urinalium viarum eadem paſſio quæ & renum 569
Uſus ſinapi in morbis chronicis 88
Vvæ fabriles 385. 405. 443. 519
Uvæ paleales 258

FINIS.